GEORGE ELIOT

MOARA DE PE FLOSS

RAO CLASIC

GEORGE ELIOT

MOARA DE PE FLOSS

Editura RAO București
Grupul Editorial RAO
C.P. 2-124 București, ROMÂNIA

GEORGE ELIOT
The Mill on the Floss
Everyman, London, 1996
First published in 1860

Traducere din limba engleză
CATINCA RALEA, EUGENIA POPESCU

CARTEA ÎNTÂI
COPILĂRIA

Capitolul I
La moara Dorlcote

În locul unde râul Floss își lărgește albia și apele lui aleargă printre malurile verzi către mare și către fluxul mângâietor care-i gonește în întâmpinare, o câmpie largă îi aține calea, cuprinzându-l într-o caldă îmbrățișare. Purtate de fluxul puternic, corăbiile negre, încărcate cu scânduri de brad mirosind reavăn, cu saci doldora de semințe grele, uleioase, de in sau maldăre de cărbune cu sclipiri întunecate alunecă spre orașul St. Ogg’s ale cărui vechi acoperișuri din olane roșii și dană cu frontoane largi se ivesc între dealul împădurit și malul râului, împrumutând apei o nuanță caldă, purpurie, sub privirea furișă a soarelui de februarie. În depărtare, de o parte și de alta, se întind pășuni bogate și loturi de pământ negru, unele pregătite să primească semințele plantelor cu frunze verzi și late, altele smălțuite de culorile cerealelor de toamnă cu fir plăpând. Ici-colo, în spatele gardurilor vii, se mai zăresc rămășițele grămezilor de snopi aurii din anul trecut; pretutindeni, printre arbuști, răsare coroana câte unui copac, iar corăbiile din depărtare par să-și înalțe catargele și să-și întindă pânzele cărămizii printre ramurile răsfirate ale frasinilor. În apropierea orașului cu acoperișuri roșii, pârâul Ripple își varsă apele zglobii în albia râului Floss. Cât de încântător e acest pârâu cu undele lui întunecate și nestatornice! Când rătăcesc pe mal și ascult susurul monoton al apei, ca glasul unei ființe duioase ce nu te poate auzi, râul pare o făptură vie, un tovarăș. Îmi amintesc de sălciile mari, plângâtoare... Îmi amintesc podul de piatră.

Aici se află moara Dorlcote. Cu toate că norii atârnă amenințători și după-amiaza e pe sfârșite, vreau să zăbovesc câteva clipe aici, pe pod, și s-o privesc. E plăcut s-o privești, chiar și la sfârșit de februarie, în acest anotimp desfrunzit: poate că vremea rece și umedă adaugă și mai mult farmec

casei primitoare și îngrijite, de o vârstă cu ulmii și castanii care o adăpostesc de vântul din miazănoapte. Apele umflate ale râului ajung până la dumbrava de sălcii, înecând pe jumătate fâșia de iarbă care înconjoară ograda din fața casei. Stau și mă uit la șuvoiul de apă, la iarba proaspătă, la pulberea delicată de un verde-argintiu care îndulcește contururile trunchiurilor groase și ale ramurilor ce sclipesc pe sub crenguțele purpurii, golașe, și simt cât mi-e de dragă apa; invidiez rățele albe care se vâră cu capul la fund, printre sălcii, fără să se sinchisească că par atât de caraghioase pentru lumea mai uscată de deasupra lor.

Vuietul apei și duduitul morii îți dau o senzație de visătoare vătuire a auzului, care face priveliștea să pară și mai calmă; e ca o perdea de sunete care te desparte de lumea dinafară. Apoi, deodată, se aude huruitul căruței mari, cu coviltir, care se întoarce acasă, încărcată cu saci de grâne. Căruțașul cumsecade se gândește că, la o oră atât de târzie, prânzul lui se usucă amărât în cuptor; și totuși nu se va așeza la masă decât după ce o să dea de mâncare cailor, animalele acelea puternice și supuse, cu ochi răbdători, care, îmi închipui, îi aruncă printre ochelari câte o privire de blândă mustrare, fiindcă a pocnit atât de tare din bici, ca și cum ar mai fi fost nevoie de un asemenea îndemn. Ia te uită cum urcă dealul spre pod, întinzând gâtul și grăbind pasul pe măsură ce se apropie de casă. Mă uit la copitele lor mari și aspre, care parcă înșfacă pământul bătătorit, la grumajii lor puternici, răbdători, care se apleacă sub jugul greu, la mușchii viguroși ai crupelor încordate. Mi-ar plăcea să-i aud nechezând lângă nutrețul pe care l-au câștigat cu atâta trudă și să-i văd cu grumajii năduși ți, fără hamuri, afundându-și nările fremătânde în apa tulbure a jgheabului. Au ajuns pe pod: iată-i cum grăbesc pasul la vale și coviltirul dispare după pomi, la cotitură.

Acum pot să-mi întorc din nou privirile către moară și să mă uit la roata care se mișcă neîncetat, împroșcând diamante de apă. Fetița privește și ea. Stă nemișcată pe malul apei de când m-am oprit pe pod. Iar lângă ea, o potaie albă cu o

ureche cafenie țopăie și latră de parcă s-ar tot certa cu roata morii, fără să ajungă la niciun rezultat; poate că-i geloasă pentru că fetița cu bonetă de biber, în loc să se joace cu ea, urmărește absorbită mișcarea roții. Dar cred că e timpul ca fetița să intre în casă unde o așteaptă un foc bun. Lumina roșie a asfințitului își mistuie lucirea sub cenușiul din ce în ce mai adânc al cerului. Ar fi timpul să-mi urnesc și eu brațele de pe piatra rece a podului și să plec...

E adevărat că mi-au amorțit de tot. Adormisem cu coatele apăsate pe brațele scaunului, visând că mă aflu pe podul din fața morii Dorlcote, într-o după-amiazâ de februarie, cu mulți ani în urmă. Înainte de a ațipi, tocmai voiam să vă povestesc despre ce vorbeam cu domnul și doamna Tulliver, stând în fața focului, în salonul din stânga, în după-amiaza care mi-a aparul în vis.

Capitolul II
În care domnul Tulliver de la moara Dorlcote spune ce a hotărât în legătură cu Tom

— Ceea ce aș vrea eu, spuse domnul Tulliver, ceea ce aș vrea eu, zic, ar fi să-l dau pe Tom să învețe carte; să învețe ca să fie în stare să-și câștige o pâine. La asta mă gândeam când i-am spus să plece de la „Academie“, de Buna Vestire. La 4 iunie am de gând să-l dau la o școală ca lumea. Dac-aș fi vrut să-l fac morar sau fermier, i-ar fi ajuns doi ani de „Academie“, că doar eu n-am învățat nici pe sfert atâta. Toata cheltuiala lui tata pentru iducația mea a fost o nuia de mesteacăn la început și alfabetul la sfârșit. Dar Tom aș vrea s-ajungă cât de cât un om învățat, cu carte, să poată prinde șiretlicurile oamenilor cu vorbă aleasă și scriere cu înflorituri. M-aș bucura și eu de un ajutor la procese, la judecăți și d’alde astea. Nu zic să fac băiatul chiar avocat; mi-ar părea rău să-l vad c-ajunge șarlatan. Dar l-aș face un fel de constructor sau supraveghetor, sau agent de licitație, sau prețuitor ca Riley, sau altă meserie de soi din care te-alegi doar cu câștig și pentru care nu-ți trebuie decât un ceas cu lanț gros și un

scaun cu spătar înalt. De fapt mai toate sunt la fel, și eu socotesc că, având așa meserie, te joci cu legea cum îți place; că, poftim, Riley, de pildă, se uită la avocatul Wakem cum se uită o pisică în ochii alteia. Nici că-i pasă de el.

Domnul Tulliver vorbea cu nevastă-sa, o femeie blondă, plăcută la înfățișare, care purta boneta în formă de evantai. (Mi-e și groază să mă gândesc câtă vreme a trecut de când se purtau bonete în formă de evantai – ca mâine vor fi iar la modă. Dar, la epoca aceea, când doamna Tulliver se apropia de 40 de ani, abia apăruseră la St. Ogg's și lumea se prăpădea după ele.)

— Păi, dumneata știi mai bine, domnule Tulliver; eu, una, n-am nimic împotrivă. Da' n-ar fi mai bine să tai niscaiva păsări și să poftesc unchii și mătușile băiatului la masă săptămâna viitoare, s-auzi și dumneata părerea soră-mii Glegg și soră-mii Pullet? Avem câteva păsări numa' bune de tăiat.

— N-ai decât să tai toate păsările din ogradă, Bessy, da' de întrebat n-am de gând să întreb nici mătușile, nici unchii, ce să fac cu băiatul meu, spuse domnul Tulliver, hotărât să nu se lase înduplecat.

— Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver, scandalizată de această retorică violentă. Cum poți vorbi așa, domnule Tulliver? Da' ce să mă mai mir! Așa ai dumneata obiceiul să vorbești de neamurile mele fără niciun pic de respect; și când te gândești că soră-mea Glegg aruncă toată vina pe mine, măcar că eu sunt nevinovată ca un prunc în pântecele mă-sii. Că doar pe mine nu m-a auzit nimeni spunând despre copiii mei că n-au avut noroc de unchi și de mătuși care să trăiască pe picioarele lor. Da' dacă tot e vorba să-l trimitem pe Tom la altă școală, aș vrea să se ducă undeva unde să-l pot spăla și petici; altfel, ori că poarta americă, ori că poartă olandă totuna e: la fel se îngălbenesc după ce le speli de șase ori. Și apoi, când vine cufărul de la el și pe urmă pleacă îndărăt, să-i pot trimite băiatului și câte o prăjitură sau o plăcintă cu carne de porc, sau niște mere... Că doar n-o să-i strice niscaiva merinde în plus, mânca-l-ar mama, chiar dacă nu-l ține nemâncat pe-acolo. Slavă Domnului, nu mă pot plânge că n-

am ce da copiilor de mâncare.

— Bine, bine, o să căutăm o școală care să ne convină și să fie destul de aproape să se poată repezi careva cu căruța până la el, răspunse domnul Tulliver. Da' dacă n-oi găsi o școală destul de aproape, să nu-mi pui bețe în roate cu spălatul. Uite, ăsta-i cusurul tău, Bessy; dacă vezi un băț în drum, îți închipui că n-ai să poți trece peste el. Ai fi în stare să nu mă lași să tocmesc un căruțaș bun, numai pentru că are o aluniță pe față.

— Doamne ferește! se apără doamna Tulliver cu oarecare mirare. Când am avut eu vreodată ceva împotriva unui om pentru ca are o aluniță pe față? Dacă vrei să știi, mie îmi plac alunițele, că frate-miu care s-a prăpădit avea o aluniță pe frunte. Da' nu-mi aduc aminte, dom'le Tulliver, să-mi fi spus vreodată că vrei să tocmești un căruțaș cu aluniță... Uite, John Gibbs, de pildă, ca și dumneata de altfel, n-avea nicio aluniță pe față și doar nu m-am împotrivit să-l tocmești; așa că l-ai tocmit și, dacă n-ar fi murit de umflătură – ți-aduci aminte, că doar l-am plătit pe doctorul Turnbull să-l îngrijească – ar mâna și azi căruța. O fi avut el vreo aluniță pe undeva, într-un loc mai ascuns, da' de unde să știu eu de ea, dom'le Tulliver?

— Ascultă, Bessy! Nu e vorba de aluniță; am luat-o și eu drept pildă pentru altceva; da' las-o baltă... că vorbirea asta e o treabă tare încurcată! Eu de fapt mă gândesc cum să fac să găsesc o școală potrivită pentru Tom, că s-ar putea să mă înșel și de astă dată, cum m-am înșelat și cu „Academia". Nu vreau să mai aud de „Academie" cât oi trăi; îl trimit oriunde, numai la „Academie" nu; o să-l dau la o școală unde băieții mai fac și altceva decât să lustruiască pantofii familiei și să curețe cartofi. Ei, tare-i greu să știi să alegi!

Domnul Tulliver se opri o clipă și-și vârî mâinile în buzunarele pantalonilor, ca și cum s-ar fi așteptat să găsească acolo vreo soluție. Și, după toate aparențele, păru că a și găsit, căci peste o clipă declară:

— Știu ce am de făcut... o să mă sfătuiesc cu Riley. Vine mâine pe-aici să arbitreze povestea cu stăvilarul.

— Bine, domnule Tulliver, că am scos cearșafurile pentru

patul cu musafiri și Kezia le-a întins lângă sobă. Nu-s ele cearșafurile cele mai bune, da's destul de bune ca să doarmă un om în ele, oricine-ar fi el; cât despre așternuturile bune de olandă, ar trebui să mă căiesc că le-am cumpărat, dacă nu m-aș gândi că o să ne prindă bine când ne-om prăpădi, c-o să ne înfășoare în ele. De-ar fi să-ți dai sufletul mâine, dom'le Tulliver, să știi că sunt călcate frumos și gata pregătite și că miros a levănțică, așa că o să fie o plăcere să te înfășoare în ele. Le-am pus în dulapul de stejar din fund, ăl cu rufe, în colțul din stânga. Să nu crezi c-aș avea încredere să le scoată cineva de-acolo. Nu le scot decât eu cu mâna mea.

Și, spunând acestea, doamna Tulliver scoase din buzunar o legătură de chei strălucitoare și, alegând una, începu s-o mângâie cu un zâmbet placid și privind focul vesel din sobă. Dacă domnul Tulliver ar fi fost un om susceptibil în relațiile conjugale, ar fi putut să-și închipuie că nevastă-sa scosese cheia ca să-și stimuleze imaginația și ca să anticipeze momentul când el se va afla în situația care ar fi justificat folosirea cearșafurilor fine de olandă. Dar, din fericire, nu era susceptibil decât în ceea ce privea drepturile lui în istoria aceea cu forța hidraulică. Și, apoi, nici nu prea avea obiceiul să-și asculte nevasta; din clipa în care pronunțase numele domnului Riley, părea că nu-l mai preocupă altceva decât examinarea tactilă a ciorapilor lui de lână.

— Cred c-am nimerit-o, Bessy! spuse el, după o scurtă pauză. Riley e omul cel mai potrivit să ne găsească o școală; e om cu carte și umblă mereu în dreapta și-n stânga, arbitrând și prețuind, și așa mai departe. O să vorbesc eu cu el mâine seară, după ce isprăvim treaba și avem mai mult timp. Mi-ar place să-l văd pe Tom c-ajunge un om în felul lui Riley, mă-nțelegi, un om în stare să le spună ca din carte și să știe o mulțime de cuvinte care nu prea înseamnă mare lucru, dar pe care dacă le știi nu mai poate nimeni să te încuie cu legile, un om priceput, serios în afaceri.

— Ei, răspunse doamna Tulliver, dacă e vorba ca băiatul să învețe să vorbească frumos, să știe de toate, să știe când să facă o plecăciune, să știe să-și facă freza, n-am nimic

împotrivă. Dar am văzut mulți orășeni cu vorbă aleasă care au cămăși cu piepți falși și care poartă câte un jabou până-l fac ferfeniță și pe urmă îl ascund sub plastron, așa cum face Riley. Și pe urmă mai e ceva: dacă Tom ajunge să locuiască la Mudport ca Riley, o să aibă o casă cu o bucătărioară, de-abia să te poți învârti în ea, și n-o să mănânce niciodată ouă proaspete la ceai și o să doarmă sus la etaj unde, după câte știu eu, trebuie să urci trei rânduri de scări, sau chiar patru, și unde poți arde de viu până s-ajungi jos.

— Nu, nu, răspunse domnul Tulliver. Nici nu mă gândesc să-l trimit la Mudport. Aș vrea să-și deschidă un birou pe-aici prin apropiere, la St. Ogg's și să locuiască la noi. Dar, continuă domnul Tulliver după o pauză, mă cam tem că Tom n-are destul cap ca s-ajungă om deștept. Mă tem că are o minte înceată. Seamănă cu familia ta, Bessy.

— Da, asta așa e, spuse doamna Tulliver, acceptând ultima remarcă numai în sensul ei pozitiv. E grozav cum îi place multă sare în supă, ca și lui frate-miu, ca și lui tata, când trăia.

— Oricum, spuse domnul Tulliver, e păcat că băiatul seamănă mai mult cu familia maică-sii decât fata. Uite, asta-i prost cu amestecul de neamuri. Nu poți să știi niciodată ixact ce-o să iasă. A mică seamănă cu mine și cu ai mei: e de două ori mai ageră decât Tom. Prea isteață pentru o femeie! Și asta nu-i bine, continuă domnul Tulliver, dând din cap cu îndoială. Cât e mică nu-i nimic, da' o femeie prea deșteaptă e ca o oaie cu coadă lungă – asta nu-i ridică prețul.

— Da, să știi că nu-i bine nici acum, când e mică, dom'le Tulliver, că tare-i neastâmpărată. Zău dacă știu cum face de nu-și poate păstra șorțul curat nici două ore. Și-acu, că tot veni vorba, pe unde-o fi umblând? adăugă doamna Tulliver, ridicându-se de pe scaun și îndreptându-se spre fereastră. Uite, e timpul să ne așezăm la ceai și ea tot hoinărește pe malul râului, ca o sălbăticiune. Într-o bună zi o să cadă în apă.

Doamna Tulliver deschise cu o smucitură fereastra, se aplecă și dădu de câteva ori din cap, apoi se întoarse și se așeză din nou pe scaun.

— Zici că e deșteaptă, dom’le Tulliver, continuă ea, așezându-se. Da’ să știi că în unele privințe copilul ăsta e prost de-a binelea. O trimit uneori sus după câte ceva și uită de ce-am trimis-o și e în stare să se așeze pe podea, să-și împletească părul și să cânte de una singură ca o nebună de la balamuc, în timp ce eu stau și o aștept. Asta nu s-a pomenit niciodată în familia noastră, slavă Domnului, după cum nimeni dintre ai noștri n-a avut pielea atât de oacheșă. Parc-ar fi o țigancă! Nu vreau să mânii pe Domnu, da’ tare mi-e greu să vad că n-am decât o fată, și-i atât de caraghioasă.

— Prostii, spuse domnul Tulliver. E o fetiță zdravănă, cu ochi negri, de ți-e mai mare dragul s-o privești. Nu știu, zău, de ce ar fi mai prejos decât copiii altora. Și, pe deasupra, citește aproape tot așa de bine ca pastorul.

— Da, da’ părul nu i se încrețește în ruptul capului și nu poate să sufere să i-l pun pe moațe, și nu stă locului o clipă, și numai eu știu cât mă necăjesc când vreau să i-l fac cu fierul.

— Tunde-i-l, tunde-i-l scurt, răspunse tatăl răspicat.

— Cum poți spune una ca asta, dom’le Tulliver? E prea mare, are nouă ani, și e înăltuță pentru vârsta ei. Nu se poate să-i tund părul scurt. Uită-te la vară-sa Lucy: are o coroană de bucle în jurul capului și niciun fir nu se mișcă din loc. Mă doare inima să văd că sor-mea Deane are un copil așa frumos. Dupa părerea mea, Lucy seamănă mai mult cu mine decât seamănă copilul meu. Maggie, Maggie, continuă doamna Tulliver pe un ton jumătate supărat, jumătate blând, adresându-i-se acelei mici erori a naturii, care tocmai intra în odaie, văd că degeaba-ți spun să nu mai stai pe lângă râu! Într-o zi ai să cazi în apă și ai să te înec, și o să-ți pară rău că n-ai ascultat-o pe mama.

Maggie își smulse boneta de pe cap, descoperindu-și părul care apăru ca o tristă confirmare a învinuirii aduse de maică-sa. Doamna Tulliver, dorind ca fetița să aibă părul cârlionțat, așa cum aveau fetele altora, i-l tăiase prea scurt în față pentru a mai putea fi dat peste urechi. Și, fiindcă de obicei părul i se descreștea la o oră după ce era scos de pe moațe, Maggie își arunca capul pe spate pentru ca șuvițele brune și

dese să nu-i mai cadă în ochii negri, strălucitori, gest care o făcea să semene cu un căluț de Shetland.

— Ah, Doamne, Maggie, unde ți-o fi capul? De ce-ți arunci boneta? Du-o sus, fetița mamei, și perie-ți părul, pune-ți alt șorț și schimbă-ți pantofii... hai, că-i mai mare rușinea! Pe urmă vino și apucă-te de lucru la înnădit petice, ca o domnișoară cuminte.

— Ascultă mamă! izbucni Maggie bosumflată. Nu vreau să mai lucrez la petice.

— Ce spui? Nu vrei să înnădești peticele astea frumoase, să-i faci o cuvertură mătușii Glegg?

— E o treabă prostească, răspunse Maggie scuturându-și pletele, să rupi lucrurile în fâșii și pe urmă să le coși iar la loc. Și nici nu vreau să fac nimic pentru mătușa Glegg. Nu pot s-o sufăr!

Fetița ieși din cameră, târându-și de panglică boneta, în timp ce domnul Tulliver râdea cu poftă.

— Frumos îți șade să râzi, domnule Tulliver, spuse mama pe un ton cam necăjit. Dumneata îi dai apă la moară. Și mătușile ei spun că eu o stric.

Doamna Tulliver avea ceea ce se cheamă o fire blândă. În copilărie nu plânsese niciodată din motive mai puțin serioase decât foamea sau înțepăturile de ac; fusese întotdeauna sănătoasă, frumușică, durdulie și prostuță. Pe scurt, frumusețea și blândețea ei erau mândria familiei; dar laptele și mierea nu sunt lucrurile care se păstrează cel mai bine și, când încep să se acrească, nu mai priesc deloc stomacurilor tinere. M-am întrebat întotdeauna dacă primele madone ale lui Rafael, cu pielea albă și expresia lor cam stupidă, și-ar fi păstrat placiditatea și atunci când pruncii lor cu brațe și picioruțe robuste ar fi crescut prea mari ca să se mai poată lipsi de îmbrăcăminte. Cred că ar fi devenit plângărețe și tot mai arțăgoase, pe măsură ce plângerile le-ar fi fost tot mai zadarnice.

Capitolul III
În care domnul Riley îl sfătuiește pe domnul

Tulliver unde să-l trimită pe Tom

Persoana care purta cravată mare albă și cămașă cu jabou, sorbindu-și cu plăcere rachiul îndoit cu apă, în tovărășia bunului său prieten Tulliver, era domnul Riley, un om cu fața ca de ceară și cu mâini grăsuțe, destul de învățat pentru un prețuitor și agent de licitație, dar cu inima destul de largă ca să se poarte cu bunăvoință față de cunoscuții lui din provincie, oameni simpli și primitori din fire. Domnul Riley avea obiceiul să vorbească frumos despre asemenea cunoștințe, numindu-i „oameni din vechea gardă“.

Acum tăceau. Domnul Tulliver se abținuse dinadins să vorbească pentru a șaptea oară despre răspunsul tăios prin care Riley îl făcuse praf pe Dix și despre felul în care Wakem fusese și el, o dată în viață, pus cu botul pe labe, acum când afacerea cu stăvilarul fusese rezolvată prin arbitraj; se abținea să repete că, dacă oamenii ar fi fost așa cum trebuie și dacă Scaraoțchi nu i-ar fi creat pe avocați, n-ar mai fi existat discuții despre nivelul apei.

În general, domnul Tulliver era un om cu idei așezate, moștenite din bătrâni; uneori însă judeca după cum îl tăia capul, fără ajutorul nimănui, ajungând astfel la concluzii discutabile; printre altele că șobolanii, gărgărițele și juriștii ar fi opera lui Scaraoțchi. Din păcate n-avea cine să-i explice că asta înseamnă manicheism[1], căci altfel și-ar fi dat seama de greșeala pe care o făcea. În ziua aceea însă era limpede că binele triumfase. Afacerea cu forța hidraulică fusese cam încurcată, deși, privită dintr-un anumit punct de vedere, părea clară ca lumina zilei; dar, deși complicată, Riley îi venise de hac. Domnul Tulliver își sorbea rachiul cu apă, ceva mai concentrat decât de obicei; un om despre care lumea credea că pusese ceva bani deoparte nu s-ar fi cuvenit să arate atâta stimă pentru priceperea în afaceri a unui prieten.

Dar despre stăvilar se putea vorbi la nesfârșit; era un

[1] Doctrină religioasă întemeiată de profetul persan Mani, în secolul III d. Hr.; afirmă participarea diavolului la facerea lumii, motiv pentru care era considerată eretică.

subiect care putea oricând fi reluat de la același punct și în aceleași condiții; și, pe urmă, după cum știți, mai era și o altă problemă în privința căreia domnul Tulliver dorea foarte mult să audă părerea lui Riley. Tocmai de aceea, după ultima sorbitură, rămase câteva clipe tăcut, frecându-și genunchii, cu aerul că-l framântă ceva. Nu era el omul să sară de la una la alta. „Tare sucită mai e și lumea asta, avea el obiceiul să spună, și dacă o iei la goană cu căruța, poți să nimerești cu oiștea în gard“. Între timp, domnul Riley nu dădea niciun semn de nerăbdare. Și de ce să fi dat? Probabil că nici chiar Hotspur[1] nu s-ar fi arătat nerăbdător, dac-ar fi stat în papuci, lângă o vatră caldă, trăgând din trabuc și sorbind gratis rachiu cu apă.

— E un lucru care mă cam frământă, spuse în cele din urmă domnul Tulliver, ceva mai încet decât vorbea de obicei, întorcând capul și uitându-se drept în ochii celuilalt.

— A, făcu domnul Riley, fără prea mult interes.

Domnul Riley era un om cu pleoape grele ca de ceară și cu arcadele sprâncenelor așezate sus; păstra exact aceeași înfățișare în toate împrejurările. Această imobilitate a feței și obiceiul de a priza tutun înainte de a da un răspuns îl făceau, mai mult ca oricând, să apară, în ochii domnului Tulliver, ca un oracol.

— E ceva foarte personal, urmă el, e vorba de fii-meu Tom.

La auzul acestui nume, Maggie, care stătea pe un scăunel lângă foc, ținând pe genunchi o carte mare, își dădu pe spate pletele grele și-și ridică repede privirea. De obicei, era greu s-o trezești pe Maggie din visare când stătea cu nasul într-o carte, dar numele lui Tom avea asupra ei efectul pe care l-ar fi avut șuieratul cel mai strident. Într-o clipă deveni atentă, cu ochii scăpărători, ca un câine de pază care ar simți că se întâmplă ceva rău, gata să sară la oricine l-ar fi amenințat pe Tom.

— Pe la sfârșitul lui iunie, aș vrea să-l trimit la altă școală, continuă domnul Tulliver. De Buna Vestire, termină cu „Aca-

[1] Erou din piesa *Henric al IV-lea* de Shakespeare. Tipizează cavalerul irascibil, nerăbdător.

demia“. Vreo trei luni îl las în pace, da’ după asta aș vrea să-l trimit la o școală mai bună, să iasă om învățat.

— Să știi, declară domnul Riley, că cel mai mare ajutor pe care i-l poți da în viață e o educație aleasă. Asta nu înseamnă, adăugă el pentru a nu-l jigni, că dacă n-ai fost prea mult pe la școală, nu poți fi un morar sau un fermier bun și pe deasupra și un om isteț și cu scaun la cap.

— Așa e, replică domnul Tulliver, clipind din ochi și aplecându-și capul într-o parte, da’ tocmai aici e aici. Eu nu vreau să-l fac pe Tom fermier sau morar. N-ar avea niciun rost. Și pe urmă, dacă ar fi să-l fac morar sau fermier, ar vrea poate să vadă de moară și de pământ, și mi-ar da a înțelege că mi-a venit timpul să mă las de treabă și să încep a cugeta la viața de apoi! Nu. Am văzut eu destui copii d-ăștia. Nu-s eu omul să-mi tai craca de sub picioare. O să-l dau pe băiat la carte, să-l văd cu un rost al lui, să-și poată face și el un cuib, ca să nu mă dea pe mine afară dintr-al meu. Destul că o să-l stăpânească pe ăsta când n-oi mai fi eu. N-am de gând să mănânc terci înainte să-mi pice dinții...

Era clar că această problemă îl frământa pe domnul Tulliver, și pornirea care-l făcuse să peroreze cu o însuflețire și o repeziciune neobișnuită nu se potoli imediat; dădu de câteva ori din cap cu aerul unui om care știe ce știe, emițând câte un „nu“, asemenea unui mormăit care se stinge.

Maggie urmărea cu mare atenție aceste semne de furie care-i pătrunseră în inimă ca o săgeată. Tom era, după câte înțelegea ea, considerat în stare să-l dea afară din casă pe propriul tor tată și să le întunece, într-un fel, prin răutatea lui, viitorul. Maggie nu putea îndura una ca asta. Sări de pe scaun, uitând de cartea grea de pe genunchi care căzu cu zgomot dincolo de grătarul din fața căminului, și se repezi la taică-său, strigând pe un ton jumătate plângăreț, jumătate indignat:

— Tată, Tom n-ar fi niciodată în stare să se poarte urât cu dumneata, zău că n-ar fi...

Doamna Tulliver nefiind în odaie, întrucât supraveghea pregătirea unor feluri alese, iar domnul Tulliver simțindu-se

mișcat, nimeni n-o mai certă pe Maggie din pricina cărții. Domnul Riley luă cartea de jos, fără să spună nimic, și începu s-o răsfoiască, în timp ce tatăl, râzând cu o urmă de duioșie pe fața lui aspră, bătu ușurel fetița pe spate, apoi o luă în brațe și o săltă pe genunchi.

— Și, zi așa, să nu care cumva să-l vorbească cineva de rău pe Tom? spuse domnul Tulliver, privind-o pe Maggie și făcându-i cu ochiul. Apoi, întorcându-se către domnul Riley, adăugă pe un ton mai scăzut, ca și cum Maggie n-ar fi putut să-l audă: Grozav pricepe ea tot ce vorbesc oamenii. Pricepe ca nimeni altu'. Și s-o auzi cum citește... fără să se poticnească, de parc-ar ști totul pe dinafară. Și toată ziua-i cu cartea-n mână. Da' asta nu-i bine, nu, nu, nu-i bine, adăugă domnul Tulliver cu tristețe, potolindu-și un entuziasm atât de condamnabil. Nu-i nicio scofală pentru o femeie să fie deșteaptă. Mă tem că nu-i a bună. Da' să nu-i fíe de deochi – și aici era evident că entuziasmul învinsese din nou – citește și pricepe cărțile mai bine decât un om mare.

Cuprinsă de emoție, Maggie roși încântată. Se gândea că domnul Riley o să înceapă s-o respecte, el care până acum nici măcar n-o băgase în seamă. Domnul Riley răsfoia cartea. Fata nu putea deslușì nimic pe fața aceea cu arcadele sprâncenelor ridicate, dar, în clipa următoare, Riley se întoarse către ea și spuse:

— Ia vino-ncoace și povestește-ne ceva despre cartea asta... uite niște poze... vreau să știu ce înseamnă.

Maggie se făcu și mai roșie în obraz, dar păși cu hotărâre, oprindu-se lângă brațul domnului Riley. Privi cartea, apucând-o nerăbdătoare dintr-o parte și, scuturându-și pletele, spuse:

— Stați, că vă spun eu despre ce-i vorba. Poza asta e groaznică, nu-i așa? Mie mi-e frică, dar nu pot să-mi iau ochii de la ea. Baba din apă e o vrăjitoare... au băgat-o în apă ca să vadă dacă e vrăjitoare sau nu; dacă plutește înseamnă că e vrăjitoare, dacă se înecă... Știți, și moare... înseamnă că e nevinovată, că e doar o biată baba nătângă. Da' atunci la ce-i mai folosește, știți, dacă se înecă? Atâta doar că o să se înalțe la cer și Dumnezeu o s-o răsplătească. Și fierarul ăsta

urât care râde cu mâinile în șolduri – nu-i așa că-i urât? Vă spun eu cine e. E diavolul, da, da, chiar el!

Maggie începu să vorbească mai tare și cu mai multă însuflețire:

— Nu e fierar adevărat, e diavolul care ia înfățișarea oamenilor răi și umblă de colo-colo și-i îndeamnă pe oameni la rele. De obicei se ascunde sub înfățișarea unui om rău, fiindcă, știți, dacă lumea ar vedea că-i diavol și dacă el ar țipa la oameni, aceștia ar fugi și atunci nu i-ar mai putea convinge să facă ce vrea el.

Domnul Tulliver ascultase povestea lui Maggie încremenit de uimire.

— Da' ce-i cartea asta care a ajuns în mâinile fetei? izbucni el, în cele din urmă.

— *Povestea diavolului* de Daniel Defoe. Nu cred să fie cartea cea mai potrivită pentru un copil, își dădu cu părerea domnul Riley. Cum de-a ajuns la tine, Tulliver?

Maggie păru jignită și descurajată, în timp ce taică-său răspunse:

— Păi, e una din cărțile pe care le-am cumpărat la licitația lui Partridge. Toate erau legate la fel... uite ce legătură frumoasă... Și m-am gândit că trebuie să fie cărți bune. Printre ele e și cartea lui Jeremy Taylor: *Viață și moarte cuvioasă.* Am citit de multe ori din ea, duminica (domnul Tulliver se simțea oarecum înrudit cu marele scriitor pentru că îl chema tot Jeremy), și mai sunt și o mulțime de alte cărți, mai cu seamă d-alea cu predici, așa cred, toate au aceleași coperte, și-am crezut că toate sunt de același fel. Da', după câte văd eu, nu trebuie să judeci lucrurile după înfățișare. Tare sucită mai e și lumea asta!

— Ei, spuse domnul Riley cu un ton puțin superior, mângâind-o pe Maggie pe păr, te sfătuiesc să lași *Povestea Diavolului* și să citești o carte mai frumoasă. N-ai cărți mai frumoase?

— Ba da, răspunse Maggie prinzând puțin curaj și vrând să arate că lecturile ei sunt variate. Știu că ce se povestește în cartea asta nu e frumos... dar mie îmi plac pozele și îmi place

să-mi spun povești care să se potrivească cu ele, știți, așa, povești din capul meu. Da' mai am și *Fabulele* lui Esop și o carte despre canguri și altele și... Și... *Călătoria Pelerinului*[1].

— Ei, uite, asta-i o carte frumoasă, replică domnul Riley. E cât se poate de potrivită pentru tine.

— Da, dar și acolo se scriu o mulțime de lucruri despre diavol, răspunse Maggie triumfătoare, și o să v-arăt o poză care-i arată înfățișarea adevărată, pe când se lupta cu un creștin.

Și Maggie se repezi într-un colț al camerei unde se afla o mică bibliotecă, sări pe un scaun și scoase un exemplar vechi și zdrențuit din operele lui Bunyan, care se deschise singur la poza dorită, fără a mai fi nevoie s-o caute.

— Aicea e, făcu ea întorcându-se repede spre domnul Riley. Tom l-a colorat pentru mine cu vopselele lui, când a fost ultima oară în vacanță, corpul tot negru, știți, și ochii roșii ca focul, pentru că pe dinăuntru e numai foc, care se vede prin ochi.

— Ei, lasă, lasă, i-o tăie domnul Tulliver cu aerul că vrea să pună capăt discuției, căci începuse să se simtă cam prost auzind aceste observații asupra înfățișării personale a unei făpturi atât de puternice încât îi crease pe avocați. Închide cartea și să nu te mai aud vorbind despre asemenea lucruri. Ce spuneam eu!... Copilul ăsta tot citind cărți o să învețe mai multe lucruri rele decât bune... Maggie, ia du-te și vezi ce face maică-ta...

Maggie închise cartea cu sentimentul că fusese jignită, dar, cum n-avea niciun chef să vadă ce face maică-sa, alese o cale de mijloc și se vârî într-un colț întunecos din spatele scaunului lui taică-său, dădăcindu-și păpușa pentru care o apuca uneori, în absența lui Tom, câte o criză de afecțiune; îi neglija toaleta, dar o copleșea cu atâtea sărutări drăgăstoase, încât obrajii de ceară ai păpușii se decoloraseră și se ofiliseră de tot.

— Ai mai auzit vreodată una ca asta? întreba domnul Tulliver, după ce dispăru fata. Păcat că nu-i ea băiat... ar fi știut să se descurce cu avocații. Zău c-ar fi știut... Tare mai e ciudat –

[1] Titlul uneia dintre cărţile predicatorului englez John Bunyan (1628-1688).

urmă el pe un ton mai scăzut – știi, eu am luat-o pe maică-sa tocmai pentru că era frumușică și se trăgea dintr-un neam de oameni tare gospodari. Da’ puteam să aleg pe oricare dintre surori. Numai că eu am ales-o pe ea tocmai fiindcă era mai molâie și mie nu mi-a plăcut să mă-nvețe nevasta ce-i bine și ce-i rău. Da’ vezi că dacă un om are minte, nu știe niciodată cine i-o moștenește. O femeie blândă și bună poate să-ți facă băieți proști și fete istețe, de parcă s-ar fi întors lumea cu susu-n jos. Ciudată treabă!

Domnul Riley se mai lumină la față, priză puțin tutun, își scuturâ reverele și spuse:

— Da’ nici băiatu’ nu-i prost, nu-i așa? L-am văzut când am fost pe-aici ultima dată! Își potrivea o undiță și părea să știe ce face.

— Nu pot spune că-i prost... se pricepe la treburi d-astea care se fac în aer liber, și are un fel de bun-simț și știe să apuce lucrul de unde trebuie. Dar e cam încet la vorbă, mă-nțelegi, citește cam prost, nu poate să sufere cărțile și-am auzit că și scrie prost. Când sunt străini de față, e rușinos ca o fată mare și n-ai să-l auzi niciodată spunând vreo vorbă isteață, așa ca asta mică... Dar, uite ce vreau eu... să-l dau la o școală unde să-i mai ascută limba și penița, și să-i mai lumineze mintea. Vreau s-ajungă ca ăia care mi-au luat-o ’nainte, fiindcă au avut mai multă școală decât mine. Ehei, dacă lumea rămânea așa cum a făcut-o Dumnezeu, m-aș fi descurcat eu și aș fi mers în pas cu cei mai buni, da’ lucrurile s-au sucit rău de tot și s-au ascuns în dosul unor vorbe de ne’nțeles, și am început să mă împotmolesc din ce în ce mai tare. Toate se sucesc și se răsucesc – și cu cât umbli mai drept, cu atât le-ncurci mai rău.

Domnul Tulliver luă o gură de rachiu, o înghiți încet și dădu din cap amărât, convins de adevărul că un om cu mintea sănătoasă n-o prea duce bine în lumea asta smintită.

— Ai dreptate Tulliver, replică domnul Riley. E mai bine să dai o sută, două, în plus pentru educația băiatului, decât să-i lași banii moștenire. Și eu aș fi procedat așa cu fiul meu, dac-aș fi avut unul, deși mi-e martor Dumnezeu că n-am bani

gheață de cheltuit ca dumneata, iar în schimb am și o casă plină de fete.

— Da' nu se poate să nu știi dumneata o școală potrivită pentru Tom, răspunse domnul Tulliver care nu se lăsa abătut de la scopul urmărit, nici chiar de compătimirea pentru lipsa de bani gheață a domnului Riley.

Acesta luă o nouă priză de tutun și îl lăsă pe domnul Tulliver să aștepte puțin, părând că se gândește înainte de a răspunde:

— Știu eu un loc foarte bun pentru un om care ar avea banii potriviți, cum e cazul dumitale, Tulliver. De fapt, eu n-aș sfătui niciodată un prieten să-și trimeată băiatul la o școală obișnuită, dacă ar putea să-și permită mai mult. Dacă vrea omul să-i dea lui fecior-său o educație și o instrucție aleasă, într-un loc unde dascălul să nu-i fie numai prieten, ci și un om ales... cunosc eu locul și omul potrivit. Nu m-aș apuca să vorbesc de asta cu oricine, fiindcă nu cred că oricine ar putea reuși, chiar dacă ar încerca; dar dumitale ți-o spun, Tulliver, numai că te rog să rămână între noi.

Privirea fixă și întrebătoare cu care domnul Tulliver urmărise fața de oracol a prietenului său deveni plină de interes.

— Ei, ia s-auzim, spuse el, așezându-se mai bine pe scaun, cu aerul mulțumit de sine al omului care e socotit demn de o comunicare importantă.

— E vorba de un om care a învățat la Oxford, începu domnul Riley pe un ton sentențios, strângând apoi buzele și uitându-se la domnul Tulliver spre a constata ce efect produsese o știre atât de încurajatoare.

— Cum? Un pastor? întrebă domnul Tulliver cu oarecare îndoială.

— Da, și chiar cu diplomă. După cât se pare, episcopul are o părere foarte bună despre el. De fapt, însuși episcopul i-a dat vicariatul pe care-l deține acum.

— Nu zău? se miră domnul Tulliver căruia orice informație în legătură cu aceste fenomene necunoscute i se părea surprinzătoare.

— Da’ atunci, ce legătură poate avea el cu Tom?

— Adevărul e că-i place să dea lecții și vrea să-și continue învățătura, știi că un pastor nu prea are ocazia s-o facă atunci când își îndeplinește îndatoririle în parohie. Vrea să ia unul sau doi elevi ca să-și petreacă timpul cu folos; și să știi că s-ar purta cu ei ca și cum ar fi din familie... asta-i mare lucru, și Stelling o să fie tot timpul cu ochii pe ei.

— Da’ oare o să-i dea bietului băiat destulă budincă? întrebă doamna Tulliver care-și reluase locul; băiatul se prăpădește după budincă... Și tocmai acum când e în creștere... mi-e groază să mă gândesc c-ar putea să-l țină nemâncat.

— Și cam cât cere? întrebă domnul Tulliver, simțind din instinct că acest admirabil licențiat își va oferi serviciile la un preț ridicat.

— Păi, eu cunosc un preot care cere o sută cincizeci pentru elevi mai mici, și nu se poate asemui cu Stelling, persoana de care vă vorbeam. Știu dintr-o sursă sigură că unul dintre oamenii cei mai de vază de la Oxford a spus odată despre Stelling că, dacă ar voi numai, ar putea obține cele mai mari onoruri. Dar e modest și nu ține la onoruri universitare. E un om liniștit...

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine, răspunse domnul Tulliver. Da’ o sută cincizeci e prea mult. Nu mă gândeam să dau atâta.

— Dă-mi voie să-ți spun ceva, Tulliver: o educație aleasă nu e niciodată prea scumpă. Dar Stelling e un om cu pretenții moderate... nu e un hrăpăreț, și nu mă îndoiesc că o să primească băiatul și cu o sută, și să știi de la mine că la prețul asta nu prea găsești mulți pastori. Dacă vrei, am să-i scriu și am să-i vorbesc de băiat.

Domnul Tulliver își freca genunchii, cufundat în gânduri și cu ochii pironiți pe covor.

— Da’ poate c-o fi burlac, interveni doamna Tulliver și eu n-am o părere prea bună despre menajere. Uite, de pildă, fratemiu care s-a prăpădit, a avut odată o menajeră care i-a luat jumătate din fulgii de la cea mai bună saltea, i-a făcut pachet

și i-a trimis la ea acasă. Cât despre albituri, nici nu se mai știe câte a furat... Stott o chema. Mi s-ar rupe inima să-l trimit pe Tom într-o casă cu menajeră, și cred că nici dumneata, dom'le Tulliver, nu te gândești să faci una ca asta.

— Nu te necăji în privința asta, doamnă Tulliver, o asigură domnul Riley. Stelling e căsătorit. Are o nevastă cum ar putea să-și dorească orice bărbat, o femeie micuță și drăguță, cu un suflet cum rar mai găsești; îi cunosc bine familia. Seamănă foarte mult cu dumneata la față... e blondă și are părul buclat. Se trage dintr-o familie bună din Mudport, care n-ar fi consimțit s-o mărite cu oricine. Dar Stelling nu e oricine. E destul de pretențios față de oamenii cu care are de-a face. Da, cred că n-ar avea nimic împotrivă să primească băiatul... după câte știu eu.

— Nu văd ce-ar putea să aibă împotriva lui, protestă doamna Tulliver, cu oarecare urmă de indignare maternă, un băiat așa drăguț, cu pielea curată de ți-e mai mare dragul să te uiți la el.

— Uite, m-am gândit la un lucru, spuse domnul Tulliver, întorcând capul și uitându-se la domnul Riley, după ce cercetase îndelung covorul. Nu cumva pastorul ăsta e prea învățat pentru un băiat care vrea să ajungă om de afaceri? După părerea mea, pastorii ăștia au un fel de învățătură care nu prea servește la cine știe ce! Eu altceva vreau pentru Tom. Vreau să se priceapă la socoteli și să scrie ca de tipar, să fie isteț, să înțeleagă iute ce vrea să spună lumea, și să știe cum să îmbrace lucrurile în vorbe alese, încheie domnul Tulliver, dând din cap. Să știe să-i spună omului ce crede despre el, fără să aibă de pătimit pentru asta.

— Ah, dragul meu Tulliver, ripostă domnul Riley, ai o idee foarte greșită despre pastori: pastorii sunt cei mai buni profesori. Profesorii care nu sunt pastori nu prea sunt oameni de soi...

— Da, ca Jacobs ăla de la „Academie", îl întrerupse domnul Tulliver.

— Sigur că da... ăștia sunt de cele mai multe ori oameni care nu au reușit în alte meserii. Pe când un pastor este, prin

profesiune și educație, un domn; și, pe deasupra, are destulă carte ca să-i dea băiatului o instrucțiune serioasă și să-l pregătească temeinic pentru orice carieră. Nu zic că nu există și pastori care stau tot timpul cu nasu-n cărți; dar poți fi sigur că Stelling nu e dintr-ăștia... Și află de la mine că nu umbla deloc cu capu-n nori. Dă-i doar de înțeles ce vrei și o să-i fie de ajuns. Ai pomenit ceva despre socoteli, n-ai decât să-i spui lui Stelling: „Vreau ca fiul meu să fie un bun matematician“, iar restul poți să-l lași în seama lui.

Domnul Riley făcu o mică pauză, în timp ce domnul Tulliver, oarecum liniștit în privința tutelei clericale, repetă în gând, adresându-se unui imaginar domn Stelling: „Vreau ca fii-miu să știe aretmetică“.

— Dragul meu Tulliver, continuă domnul Riley, dacă dai de un om cu o educație serioasă cum e Stelling, să știi că poate preda orice materie. Când un meseriaș știe cum să folosească sculele, poate să-ți facă o ușă tot atât de bine ca și o fereastră.

— Da, da, asta așa-i, aprobă domnul Tulliver care acum era aproape convins că pastorii sunt cei mai buni profesori din lume.

— Uite ce-o să fac, spuse domnul Riley, și să știi că n-aș face asta pentru oricine. O să mă duc pe la socrul lui Stelling, sau o să-i scriu vreo două rânduri când mă întorc la Mudport, să-l înștiințez că vrei să-ți trimiți băiatul la ginere-său, și cred că Stelling o să-ți scrie ca să-ți comunice condițiile.

— Da’ nu e nicio grabă, nu-i așa? întrebă doamna Tulliver. Cred că n-o să-l lași pe Tom să se ducă la școala cea nouă înainte de sfârșitul lui iunie, dom’le Tulliver. La gimnaziu a intrat de Buna Vestire, și vezi bine ce procopseală a fost!

— Ei, lasă, Bessy, cine se scoală de dimineață departe ajunge, spuse domnul Tulliver, făcând cu ochiul și zâmbindu-i lui Riley cu mândria omului care are o nevastă frumușică, dar mult mai slabă la minte decât el. De fapt ai dreptate, nu-i nicio grabă... aici ai nimerit-o, Bessy.

— Dar nici s-amâni treaba prea mult nu e bine, interveni domnul Riley încet. S-ar putea ca Stelling să mai primească și

alte propuneri și sunt sigur că nu vrea să ia în gazdă mai mult de doi sau trei băieți, dacă i-o lua și pe ăștia. Eu, în locul dumilale, aș pune lucrurile la punct cu Stelling chiar acum; nu e nevoie să-ți trimiți băiatul înainte de iunie, dar mie mi-ar plăcea să fiu sigur că nu mi-o ia altu' înainte.

— Da, asta cam așa e, răspunse domnul Tulliver.

— Tată, sări Maggie care se strecurase pe nesimțite lângă taică-său, și, cu buzele întredeschise, ascultase ținându-și păpușa cu capul în jos și zdrobindu-i nasul de spetează scaunului, tată, e departe locul unde pleacă Tom? N-o să ne ducem niciodată la el?

— Nu știu, fetița tatii, răspunse domnul Tulliver drăgăstos. Întreabă-l pe domnul Riley; dumnealui știe mai bine.

Maggie se repezi la domnul Riley și, oprindu-se în fața lui, întrebă:

— Vreți să-mi spuneți cât de departe e, domnule Riley?

— E foarte, foarte departe! răspunse Riley, care era de părere că, atunci când vrei să te faci înțeles cu copiii cuminți, trebuie să vorbești întotdeauna în glumă. Va trebui să împrumuți cizmele de șapte poște, din poveste.

— Prostii, răspunse Maggie, scuturându-și părul cu dispreț și întorcându-se cu ochii plini de lacrimi.

Domnul Riley îi devenise nesuferit, era clar că în ochii lui trecea drept o fată proastă și neînsemnată.

— Taci din gură, Maggie, nu ți-e rușine să pui întrebări și să vorbești întruna? o mustră maică-sa. Vino-ncoa și stai pe scăunel și ține-ți gura, auzi? Dar, adăugă doamna Tulliver, care se alarmase la rândul ei, e oare așa de departe încât să nu-l pot spăla și cârpi?

— Vreo cincisprezece mile, nu mai mult, răspunse domnul Riley, o zi vă ajunge să vă duceți și sa vă întoarceți cu trăsura. Sau... Stelling e un om drăguț și primitor... o să fie încântat să vă găzduiască peste noapte.

— Da' pentru rufe mă tem că-i prea departe, stărui doamna Tulliver amărâtă.

Apariția bucatelor fu binevenită, căci amână această discuție, scutindu-l pe domnul Riley să-și mai bată capul să

găsească o soluție sau un compromis – lucru pe care altfel l-ar fi făcut cu dragă inimă, căci, după cum vedeți, domnul Riley era un om foarte săritor. Și, de fapt, când își dăduse osteneala să-l recomande pe domnul Stelling prietenului său Tulliver, nu urmărise să se aleagă cu vreun profit personal, sigur, palpabil, cu toate că anumite subtile indicații care ar pleda pentru contrariu, ar fi putut induce în eroare pe un observator perspicace. Căci nimic nu poate induce mai mult în eroare decât perspicacitatea, dacă se întâmplă să pornească pe o cale greșită; iar acea perspicacitate care te îndeamnă să crezi că oamenii acționează și vorbesc din motive bine determinate, cu un scop pe care și l-au propus în mod conștient, se irosește cu siguranță într-un joc imaginar. Urzelile veroase și înșelătoriile premeditate, îndreptate către un scop egoist, se întâlnesc doar la teatru; acestea presupun un proces de gândire prea intens pentru ca mulți dintre semenii noștri să se poată face vinovați de ele. E destul de ușor să distrugi viața oamenilor din jur, fără să fie nevoie să-ți mai bați și capul pentru asta; o poți face acceptând sau omițând ceva din indolență, o poți face prin mici înșelătorii cotidiene care n-au un motiv precis, prin mărunte fraude compensate de mărunte luxuri, prin lingușeli și insinuări improvizate, pline de stângăcie. Cei mai mulți dintre noi trăim de la mână pân-la gură, având un mic univers de dorințe imediate, și nu facem mult mai mult decât să înhățăm fărâma care să potolească foamea alor noștri, gândindu-ne foarte rar la grânele de sămânță sau la recolta anului ce vine.

Domnul Riley, fiind un om de afaceri, nu se poate spune că era indiferent la propriul său interes; cu toate acestea, chiar și el se lăsa mai degrabă influențat de micile lui impulsuri imediate decât de planurile de viitor. Nu exista nicio înțelegere între el și venerabilul Walter Stelling; dimpotrivă, știa foarte puține despre acest pastor, cu toată diploma și calitățile lui... poate că nici nu știa atâta cât să justifice căldura cu care-l recomandase prietenului său Tulliver. Dar era convins că domnul Stelling era un desăvârșit cunoscător al clasicilor, căci așa auzise de la Gadsby, iar Gadsby avea un

văr primar pedagog la Oxford, și acest lucru îi îndreptățea convingerea chiar mai mult decât ar fi făcut-o propriile lui observații, fiindcă, deși domnul Riley căpătase o spoială de cultură clasică la școala din Mudport și înțelegea, de bine de rău, latina, noțiunile lui în această materie nu erau dintre cele mai exacte. Sigur că-i mai rămăsese ceva din contactul pe care-l avusese în tinerețe cu *De Senectute*[1] și *Cartea a patra a Eneidei,* dar cunoștințele lui nu mai puteau fi considerate în niciun caz drept clasice, ele reflectându-se doar în stilul înflorit și pompos pe care îl folosea în calitatea lui de agent de licitație. În afară de asta, Stelling își făcuse studiile la Oxford și cei care au studiat la Oxford sunt... nu, nu, de fapt cei de la Cambridge sunt întotdeauna buni matematicieni. De altfel, un om cu studii universitare poate să predea orice materie; și mai cu seamă un om ca Stelling care, cu prilejul unui eveniment politic, rostise un discurs la un dineu din Mudport și se prezentase atât de bine, încât toată lumea fusese de părere că ginerele lui Timpson are o minte ageră. Și era de așteptat ca un om din Mudport, din parohia Sfintei Ursula, să nu piardă prilejul de a-i face un serviciu unui ginere de-al lui Timpson, căci Timpson era unul dintre oamenii cei mai influenți din parohie și constituia una dintre cele mai prețioase relații, pentru că făcea o mulțime de afaceri pe care știa cui să le încredințeze. Domnului Riley îi plăceau asemenea oameni, chiar fără să se gândească la banii care, datorită judecății lor sănătoase, puteau fi mutați din buzunarele unora cu mai puține merite în buzunarele lor personale; și i-ar fi făcut plăcere, întorcându-se acasă, să-i poată spune lui Timpson: „Am găsit un elev bun pentru ginerele dumitale“. Timpson avea o mulțime de fete. Domnul Riley îl înțelegea. Și, în afară de asta, de aproape cincisprezece ani se obișnuise ca, în fiecare duminică, să vadă chipul încadrat de bucle blonde al Luizei Timpson apărând deasupra stranei. Era deci firesc ca bărbatul ei să fie un pedagog demn de laudă. De altfel, domnul Riley nu cunoștea un alt profesor pe care să fi avut vreun motiv să-l recomande

[1] *Despre bătrânețe,* eseu filozofic al lui Cicero (106-43 î.Hr.).

mai degrabă decât pe Stelling; atunci de ce să nu-l fi recomandat? Prietenul lui, Tulliver, îi ceruse o părere; în relațiile de prietenie se creează un fel de răceală dacă spui că nu poți să-ți dai nicio părere atunci când ți se cere. Și dacă te-apuci să-ți dai părerea, e o prostie să n-o faci cu aerul convins al unui mare cunoscător. În momentul în care o exprimi, devine propria ta părere și, după cum e și firesc, începi să ții la ea. Altfel, domnul Riley, necunoscând nimic rău despre Stelling și, în plus, dorindu-i binele, dacă se poate spune că nutrea vreo dorință în legătură cu el, de îndată ce-l prezentă, începu să se și gândească admirativ la omul recomandat de o autoritate atât de înaltă și, curând, ar fi devenit atât de interesat în acest subiect, încât dacă domnul Tulliver ar fi refuzat până la urmă să-l trimită pe Tom la Stelling, domnul Riley și-ar fi socotit prietenul un om de modă veche, ba mai mult, un tâmpit și jumătate.

Dacă îl considerați foarte vinovat pe domnul Riley că a făcut o recomandație pe motive atât de neîntemeiate, trebuie să vă spun că sunteți aspri. De ce să pretindem unui agent de licitație și prețuitor de acum treizeci de ani, care nu-și mai amintea mare lucru de latina învățată în școală, să se poarte cu acea corectitudine excesivă pe care n-o observi întotdeauna nici chiar la domnii intelectuali și nici măcar în stadiul nostru actual de moralitate avansată?

De altfel, un om cu suflet de aur nu prea e în stare să dea înapoi de la o faptă bună, iar omul nu poate fi desăvârșit. Chiar și natura găzduiește uneori paraziți supărători pe spinarea unui animal căruia, de altfel, nu-i dorește niciun rău. Ei și ce? Admirăm grija naturii pentru paraziți. Dacă domnul Riley ar fi evitat să dea o recomandație care nu era bazată pe dovezi certe, nu l-ar mai fi ajutat pe domnul Stelling să facă rost de un elev care plătește și astfel nu i-ar mai fi făcut un bine venerabilului pastor. Și, nu uitați că toate ideile vagi și toate micile satisfacții – aceea de a se pune bine cu Timpson, de a da un sfat atunci când i se cere, de a-l impresiona pe prietenul său Tulliver și de a-i trezi și mai mult respect, de a spune ceva și de a o spune cu convingere, precum și alte mici

amănunte care, împreună cu căldura căminului și rachiul îndoit cu apă, înlocuiau în acea împrejurare conștiința domnului Riley – s-ar fi spulberat.

Capitolul IV
În care Tom este așteptat să se întoarcă acasă

Maggie încercă o mare dezamăgire când nu i se dădu voie să plece cu taică-său în cabrioletă să-l aducă pe Tom de la „Academie“; dar doamna Tulliver spusese că afară e prea umed pentru ca un copil să plece de acasă cu boneta de sărbătoare. Maggie era însă cu totul de altă părere și, ca o urmare a acestei neînțelegeri, în timp ce maică-sa îi peria părul atât de rebel, Maggie se smuci deodată de sub mâinile ei și-și băgă capul într-un lighean cu apă care se afla alături, hotărâtă parcă să se răzbune împiedicând-o pe maică-sa s-o mai pieptăne cu bucle în ziua aceea.

— Maggie, Maggie! exclamă doamna Tulliver cu periile în poală, dârză dar neputincioasă, ce-o să se aleagă de tine că tare mai ești rea? Am să te spun mătușii Glegg și mătușii Pullet când or să vină la noi săptămâna viitoare și n-or să te mai iubească. Vai, Doamne, Doamne! Ia te uită la șorțulețul tău curat: e ud de sus până jos. O să creadă lumea că m-a pedepsit Dumnezeu când mi-a dat asemenea copil... o să creadă că am vreun păcat pe suflet.

Morala continua, dar Maggie nu mai auzea nimic; pornise către podul casei, de sub acoperișul vechi și înalt și, în timp ce fugea, își scutura apa din pletele negre, ca un terier scăpat de la scaldă. În zilele ploioase, când vremea nu era prea rece, podul constituia refugiul ei preferat, acolo își descărca nervii; acolo stătea de vorbă cu podeaua, cu rafturile roase de carii și cu grinzile întunecate, acoperite de broderii din pânză de păianjen. Avea acolo un fetiș pe care-l pedepsea pentru toate necazurile ei: trunchiul unei păpuși mari de lemn, care pe vremuri o privise cu niște ochi foarte rotunzi deasupra unor obraji foarte roșii, dar care acum era cu totul desfigurată din pricina unei lungi cariere de ispășiri pentru păcatele altora.

Trei cuie înfipte în capul păpușii comemorau tot atâtea crize în cei nouă ani de vârstă zbuciumată ai fetiței, această orgie răzbunătoare fiindu-i sugerată de poza Iaelei distrugându-l pe Sisera[1], din Biblie. Ultimul cui fusese înfipt cu mai multă patimă decât celelalte pentru că de data aceea fetișul o întruchipase pe mătușa Glegg. Dar puțin mai târziu, Maggie se gândi că dacă înfige atâtea cuie, n-o să-i mai fie ușor să-și închipuie că păpușa suferă când o izbește cu capul de pereți și nici n-o s-o mai poată mângâia sau să-i pună cataplasme după ce-și potolea furia; căci până și mătușa Glegg ar merita să fie compătimită după ce ar fi atât de chinuită și umilită, încât să-i ceară nepoată-sii iertare. De atunci nu mai înfipsese nici măcar un ac în capul păpușii: își potolea nervii frecându-i și izbindu-i capul de cărămida tare a hornurilor mari care sprijineau podul și care semănau cu doi stâlpi pătrați. Așa făcu și în dimineața asta când ajunse în pod, suspinând atât de amarnic, încât nu mai vedea nimic în jur. Nici măcar nu-și mai amintea ce anume o necăjise. În cele din urmă însă, suspinele se liniștiră iar furia cu care izbea capul păpușii se mai potoli, iar când o rază de soare se ivi dintr-o dată strecurându-se prin plasa de sârmă de pe rafturile mâncate de carii, Maggie aruncă fetișul cât colo și sări la fereastră. Într-adevăr, soarele reapăruse de după nori, huruitul morii i se părea din nou vesel, ușile hambarului erau larg deschise, iar Yap, terierul caraghios cu pete albe și cafenii și cu o ureche dată pe spate, țopăia de colo-colo, adulmecând de parc-ar fi fost în căutarea unui tovarăș de joacă. La așa ceva nu se putea rezista. Maggie își scutură părul pe spate și se repezi pe scări, apucând în goană boneta, dar fără să și-o pună pe cap; aruncă apoi o privire furișă în jur și o zbughi pe coridor de frică să nu dea peste maică-sa. După câteva clipe era în curte, învârtindu-se ca un spiriduș și cântând în gura mare: „Tom se-ntoarce acasă!“, iar Yap țopăia și lătra în jurul ei, de parc-ar fi vrut să spună că, dacă e nevoie de zgomot,

[1] Personaje biblice; legenda arată că Iaela l-a ascuns în cortul ei pe Sisera, regele Canaanului, şi că, de îndată ce acesta a adormit, i-a înfipt un cui în cap şi l-a predat duşmanilor.

apoi el era câinele nimerit pentru o asemenea treabă.

— Ia vezi, domnișoară, c-ai să ametești și-ai să cazi în noroi, spuse Luke, meșterul morar, un om de patruzeci de ani, înalt, lat în umeri, cu ochii și părul negru, dar cu o față albă ca de făină, ceea ce-i mai îmblânzea înfățișarea.

Maggie se opri și, clătinându-se puțin, îi răspunse:

— Nu, Luke, nu ametesc. Îmi dai voie să vin cu dumneata la moară?

Lui Maggie îi plăcea să zăbovească în moara spațioasă de unde, adeseori, se întorcea cu părul negru pudrat de o pulbere albă care făcea ochii ei întunecați să pară și mai strălucitori. Huruitul stăruitor, mișcarea neîncetată a pietrelor de moară – care-i dădeau un fior plăcut de spaimă nelămurită, ca în prezența unei forțe misterioase – grânele măcinate care curgeau și curgeau fără încetare, pulberea albă, delicată, ce îndulcea toate contururile și din pricina căreia până și pânzele de păianjen păreau o horbotă ca-n basme, aroma dulce și curată a grânelor, toate îi dădeau lui Maggie impresia că moara e o lume deosebită de cea dinafară, de viața ei de fiecare zi. Păianjenii, îndeosebi, erau pentru ea un prilej de neîncetate speculații. Se întreba dacă au cumva rude în afara morii, căci dacă ar fi avut, existau desigur neajunsuri în relațiile lor de familie: un păianjen gras, pudrat, obișnuit să mănânce muște bine acoperite cu făină, trebuie să se simtă prost la masa unui văr unde musca e servită „natur“, iar fiecare doamnă păianjen trebuie să fie pe drept cuvânt scandalizată de înfățișarea celeilalte. Dar partea din moară care-i plăcea cel mai mult lui Maggie era ultimul etaj, podul de cereale unde se aflau maldăre mari de boabe pe care putea să alunece neîncetat. Tare-i mai plăcea să se joace așa, stând de vorbă cu Luke, în tovărășia căruia devenea foarte guralivă, dorind a-l face să aibă despre istețimea ei aceeași bună impresie pe care o avea și taică-său. Poate că de data asta simți din nou nevoia să-l impresioneze, căci, în timp ce tot aluneca pe movila de grâne pe lângă care trebăluia el, Maggie i se adresă strigând ceva mai tare, ca să nu fie acoperită de zgomotul morii:

— Nu-i așa, Luke, că tu nu citești nicio carte, în afară de Biblie?

— Nu, domnișoară, și nici Biblia n-o prea citesc! răspunse Luke foarte sincer. Nu prea mă omor io cu cititul.

— Da' dacă ți-aș împrumuta o carte de-a mea? Ce zici, Luke? E drept că n-am cine știe ce cărți frumoase pe care să le citești, dar pot să-ți dau *Călătoria lui Pug prin Europa,* din care afli tot ce vrei despre tot felul de oameni de prin toată lumea și, dacă nu înțelegi ce citești, te-ajută pozele... arată chipul și obiceiurile oamenilor și îndeletnicirile lor. Uite, de pildă, olandezii... sunt foarte grași și fumează, știi... și unu' stă pe un butoi.

— Lasă, domnișoară, că io nu dau doi bani pe olandezi. Nu-i nicio pagubă dacă nu știi nimic despre ei.

— Da, dar sunt semenii noștri, Luke... de ce să nu știm ce fac semenii noștri?

— Io, domnișoară, zic că nu sunt chiar semenii noștri; io atâta știu că stăpânu-meu ăl bătrân, care știa multe, mereu zicea cică: „Dacă-mi semăn grâul și nu-mi încolțește înseamnă că mi-s olandez". Așa z'cea; asta însemna că olandezu-i prost, sau oricum, da' deștept nu-i. Nu-mi bat io capu' cu olandezii. Că ș-așa îs destui proști... și destui șarlatani pe lume fără să-i mai caut și prin cărți.

— Bine, răspunse Maggie cam descumpănită de faptul neașteptat că Luke avea păreri atât de categorice despre olandezi; poate că ți-ar plăcea *Natura însuflețită*; acolo nu-i vorba de olandezi, e vorba de elefanți, de canguri, de pisici sălbatice, de peștele-soare și de o pasăre care stă pe coadă... am uitat cum îi zice. Există țări în care mișună vietăți d-astea, în loc de cai și vaci. Înțelegi? Nu ți-ar place să citești despre ele, Luke?

— Nu, domnișoară, io trebe să țiu socoteala făinii și a grânelor... nu pot să-mi umplu mintea cu atâtea lucruri. Mi-ajunge treaba pe care o fac. Uite de ce-ajung oamenii la spânzurâloare... fiindcă știu prea multe... numa' cum să-și câștige pâinea nu știu. Io unul zic că-n cărți îs mai multe minciuni decât lucruri adevărate; sau, oricum, în foile alea

tipărite pe care le strigă pe stradă sunt numa' minciuni.

— Vai, Luke, tu ești ca frate-miu Tom, replică Maggie încercând să fie amabilă. Lui Tom nu-i place să citească. Și îl iubesc atât de mult, Luke... îl iubesc mai mult decât orice pe lume. Când s-o face mare, am să am grijă de casa lui și o să trăim mereu împreună. Și am să-i spun tot soiul de lucruri pe care nu le știe. Da' eu cred că Tom e deștept, cu toate că nu-i plac cărțile; nici nu știi ce biciuști și cuști de iepuri se pricepe să facă!

— Da, spuse Luke, da' să vezi ce-o să se înfurie când o vedea c-au murit toți iepurii.

— Au murit? strigă Maggie, sărind de pe grămada de grâne transformată în tobogan. Cum, Luke? A murit și ăla cu urechile blegi, și iepuroaica tărcată pe care și-a dat Tom toți banii?

— Toți îs morți ca niște cârtițe, răspunse Luke folosind o comparație inspirată de mortăciunile ușor de recunoscut țintuite de peretele hambarului.

— Vai, Luke, suspină Maggie cu un ton de jale, în timp ce lacrimi mari i se rostogoleau pe obraji; Tom mi-a spus să am grijă de ei și eu am uitat. Acu' ce mă fac?

— Știți, domnișoară, erau închiși acolo, departe, în magazia cu scule și n-avea nimeni grijă de ei. Io cred că domnișoru' Tom i-a spus lui Harry să le dea de mâncare, da' ce, te poți bizui pe Harry?... Așa om scârbos nici c-am mai pomenit! Nu se gândește decât la burta lui... dar-ar boala-n el!

— Vai, Luke, Tom mi-a spus să nu cumva să uit de iepuri, să mă duc să-i văd în fiecare zi; da' cum să nu-i uit dacă nu mi-au venit în minte? Vai ce supărat o să fie! Sigur c-o să fie supărat și amărât din cauza iepurilor... și eu sunt amărâtă. Vai, Luke, ce mă fac?

— Nu te mai frământa, domnișoară, o potoli Luke. Iepurii ăștia cu urechi blegi sunt tare plăpânzi, poate că mureau oricum, chiar dac-aveau de mâncare. Nu le prieste să stea închiși. Nu-i place Domnului. El i-a făcut pe iepuri cu urechile pe spate și numai când nu le place câte ceva își blegesc urechile ca buldogii. Dom' Tom ar trebui să știe să nu mai

cumpere animale d-astea. Domnișoară, lasă nu te mai frământa. Nu vrei să vii cu mine s-o vezi pe nevastă-mea? Că tocmai mă duc spre casă.

Invitația lui Luke era pentru Maggie un mijloc plăcut de a-și uita necazul. Lacrimile începură încet, încet să i se usuce pe obraji în timp ce pășea mărunt alături de Luke, în drum spre căsuța lui primitoare din celălalt capăt al câmpiei – o căsuță cu meri și peri în ogradă și cu o cocină de porci lipită de perete, care-i dădea o înfățișare de gospodărie înfloritoare.

Doamna Moggs, nevasta lui Luke, era fără îndoială o cunoștință plăcută. Era întotdeauna bucuroasă de oaspeți, servindu-i cu pâine și sirop, și avea în casă tot soiul de opere de artă. Maggie se cocoță pe un scaun să se uite la niște poze frumoase care-l arătau pe „Fiul Risipitor“ în costumul lui Sir Charles Grandison[1], cu singura deosebire că, după cum te puteai aștepta de la un om al cărui caracter lăsa de dorit, nu avea, asemenea acelui erou desăvârșit, bunul-gust și voința necesare pentru a se lipsi de perucă; și, tot uitându-se la poze, Maggie uită de faptul că în dimineața aceea avea un motiv să fie tristă. Dar senzația nelămurită de apăsare pe care i-o lăsase moartea iepurilor o făcu să se înduioșeze și mai tare de soarta acelui tânăr slab de înger; o înduioșa mai cu seamă poza care-l arăta lipsit de vlagă, rezemat de un pom, cu peruca sucită într-o parte, înconjurat de niște porci arătând a fi de rasă străină și părând să-l insulte parcă prin aerul vesel cu care se ospătau din niște coji.

— Ce bine că taică-său l-a primit înapoi acasă... ție nu-ți pare bine, Luke? întreba Maggie. Să știi că s-a căit foarte tare și a promis că nu mai face.

— Lasă domnișoară, răspunse Luke, că tot n-o să facă nicio scofală, oricât s-ar strădui taică-său pentru el.

Ideea asta o întrista pe Maggie, care ar fi dorit din toată inima ca povestea tânărului să nu se fi oprit aici.

Capitolul V

[1] Erou al romanului cu acelaşi nume aparţinând scriitorului englez Samuel Richardson (1689-1761).

În care Tom se întoarce acasă

Tom trebuia să sosească în primele ore ale după-amiezei și, în afară de Maggie, se mai afla cineva care aștepta cu inima tremurândă s-audă huruitul roților cabrioletei, căci, dacă se poate spune despre doamna Tulliver că era în stare de un sentiment puternic, acel sentiment era dragostea pentru fiul ei. În sfârșit, se auzi și huruitul – acea rostogolire iute și ușoară a roților cabrioletei – și, în ciuda vântului care răsfira norii și nu părea să aibă niciun pic de respect pentru buclele ei și pentru panglicile bonetei, doamna Tulliver ieși în curte și, uitând de toate necazurile din dimineața aceea, o mângâie pe Maggie pe părul care arăta ca o jignire la adresa maică-sii.

— Uite-l c-a venit! Băiatu’ mamei scump! Doamne Dumnezeule! N-are guler la gât! Să știi că l-a pierdut pe drum și și-a prăpădit tot costumu’.

Doamna Tulliver stătea cu brațele întinse, iar Maggie sărea când pe un picior, când pe celălalt, în timp ce Tom cobora din cabrioletă și, reținut ca orice bărbat față de emoțiile prea delicate, spuse doar:

— Hei, Yap! Unde ești?

Cu toate astea, se lăsă sărutat fără să dea semne de plictiseală, deși Maggie i se agățase de gât de parc-ar fi vrut să-l sugrume, dar ochii lui albaștri-cenușii rătăceau spre țarcuri, spre miei și spre râu, unde-și făgăduia să pescuiască încă de a doua zi de dimineață. Tom făcea parte din categoria de băieți pe care-i întâlnești în Anglia la tot pasul și care la doisprezece sau treisprezece ani seamănă unii cu alții ca niște gânsaci. Avea păr castaniu-deschis, obraji albi ca laptele și îmbujorați ca trandafirii, buze groase, nas și sprâncene fără personalitate, într-un cuvânt, o fizionomie în care nu se puteau distinge decât trăsăturile specifice adolescenței; înfățișarea lui se deosebea total de cea a lui Maggie, pe care natura părea că o zămislise și o colorase cu intenții foarte precise. Dar aceeași natură ascunde uneori sub aparența sincerității, o mare viclenie, și oamenii simpli își închipuie zadarnic că-i pot ghici intențiile, în timp ce ea se pregătește

pe ascuns să le răstoarne prezicerile făcute cu atâta certitudine. Sub înfățișarea unor băieți obișnuiți pe care natura pare că-i produce în serie, ea ascunde firi cât se poate de rigide, scopuri imuabile și însușirile cele mai puțin schimbătoare; în timp ce fata cu ochii întunecați și cu firea deschisă și rebelă ar putea totuși să devină o ființă pasivă în comparație cu această mică mostră alb-roză de masculinitate cu trăsături nedefinite.

— Maggie, șopti Tom cu un ton misterios, trăgând-o într-un colț de îndată ce maică-sa ieși să se uite prin bagajele lui, iar căldura din salon alungă frigul care-i pătrunsese în oase în timpul călătoriei lungi cu trăsura, nici nu știi ce am în buzunare!

Și spunând asta, Tom dădu din cap, încercând să-i trezească curiozitatea.

— Nu știu! răspunse Maggie. Dar ce umflate sunt! Ce ai în ele? Bile sau alune?

Maggie se posomorî, amintindu-și că Tom avea obiceiul să spună că n-are niciun rost să joace bile cu ea care era atât de ageamie!

— Bile? Nu! Am făcut schimb de bile cu băieții mai mici și alunele dacă nu-s verzi nu-s bune de nimic, prostuțo! Da’ ia uită-te, și Tom dădu să scoată ceva din buzunarul din dreapta.

— Ce-ai acolo? întrebă Maggie cu vocea sugrumată. Nu văd nimic decât ceva galben.

— Ei... e... ceva nou... ia ghicește, Maggie.

— Nu pot să ghicesc, răspunse Maggie simțind că-și pierde răbdarea.

— Dacă ești afurisită nu-ți mai spun nimic, declară Tom vârându-și din nou mâna în buzunar și privind-o pe Maggie cu un aer categoric.

— Nu, Tom, se rugă Maggie, apucându-l de brațul pe care băiatul se încăpățâna să-l țină în buzunar. Nu sunt supărată, numa’ că nu pot să sufăr să ghicesc! Hai, nu fi rău!

Încet, încet, Tom lăsă brațul moale și spuse:

— Ei, uite, na! E o gută nouă – două gute noi – una din ele e

pentru tine, pentru tine și numai pentru tine. Am refuzat să iau caramele și turtă dulce pe din două cu băieții, ca să pot strânge bani; și Gibson, și Spouncer s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut. Uite și cârlige. Na!... Ce zici, mergem mâine să pescuim în vale, lângă Round Pool? Poți să prinzi și tu pești, și să pui tu singură momeala... nu-i așa c-o să fie grozav?

În loc de răspuns, Maggie se aruncă de gâtul lui Tom și îl strânse în brațe lipindu-și obrazul de obrazul lui, fără să scoată o vorbă, în timp ce el desfășură încet guta. După câteva clipe, Tom adăugă:

— Nu-i așa că sunt un frate bun? Ți-am cumpărat o gută care să fie numai a ta. Știi, dacă nu voiam, n-o cumpăram.

— Da, ești bun, foarte bun... Tare te mai iubesc, Tom!

Tom băgase guta la loc în buzunar și, după ce cercetă cârligele, unul câte unul, spuse:

— Și băieții s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut cu niciun chip să cumpăr caramele pe din două.

— Vai de mine! Ce bine ar fi dacă la școala ta nu s-ar bate nimeni. Nu te-a durut?

— Pe mine? Să mă doară? Aș! răspunse Tom și, punând cârligele la loc, scoase un briceag mare, îi desfăcu încet lama cea lungă și o privi dus pe gânduri, încercându-i tăișul. Apoi adăugă: I-am dat una lui Spouncer de i-am învinețit ochiu'... așa-i trebuie, dac-a vrut să mă bată cu cureaua! Ce credea el că dacă mă bate cu cureaua, o să mă convingă!

— Ce curajos ești tu, Tom! Parc-ai fi Samson. Nu-i așa că, dacă s-ar repezi un leu furios la mine, te-ai lupta cu el?

— Cum o să se repeadă un leu la tine, proasto? Nu există lei decât în comedii!

— Nu, dar dac-am trăi într-o țară unde sunt lei... adică în Africa, unde e foarte cald... și unde leii mănâncă oameni... pot să-ți arăt cartea unde am citit despre asemenea întâmplări?

— Ei, atunci aș lua o pușcă și l-aș împușca!

— Da' dacă n-ai avea pușcă... știi, poți să pleci de-acasă nepregătit... așa cum ne ducem noi la pescuit; și s-ar repezi un leu mare și furios la noi și n-am avea cum să fugim de el,

ce-ai face, Tom?

Tom nu-i răspunse nimic, dar, în cele din urmă, se întoarse să plece, aruncându-i plin de dispreț:

— N-aș face nimic, că nu există lei pe aici, așa că ce rost mai are să ne batem gura degeaba.

— Da, dar mie-mi place să-mi închipui ce-ar fi dac-ar fi, răspunse Maggie, luându-se după el. Încearcă numai să-ți închipui ce-ai face, Tom.

— Ah, nu mă mai bate la cap, Maggie! Tare mai ești proastă... Mă duc să-mi văd iepurii.

Maggie își simți inima zvâcnindu-i de frică. Nu îndrăznea să-i dezvăluie tristul adevăr dintr-o dată; o porni după Tom în tăcere, dar tremurând, frământându-se cum să-i spună în așa fel încât să-i potolească dintr-o dată și durerea, și furia; căci Maggie se temea de furia lui Tom mai mult decât de orice... furia lui se deosebea foarte mult de a ei.

— Tom, zise ea sfioasă când ajunseră în curte, cât te-au costat iepurii?

— Cinci șilingi și șase pence, răspunse Tom fără șovăială.

— Cred că în pușculița mea de fier din camera de sus am mult mai mult decât atât. O să-i spun mamei să ți-i dea ție.

— De ce? întrebă Tom. N-am nevoie de banii tăi, prostuțo. Eu am mai mulți bani decât tine, fiindcă sunt băiat. Eu primesc întotdeauna de Crăciun zece șilingi sau chiar douăzeci, fiindcă o să fiu bărbat, pe când tu capeți numai monede de câte cinci șilingi, fiindcă ești fată.

— Da Tom, dar... dacă mama mă lasă să-ți dau cinci șilingi și șase pence din pușculița mea, să fie ai tăi și să-i cheltuiești... și să mai cumperi niște iepuri... Ce zici?

— Să mai cumpăr iepuri? N-am nevoie să mai cumpăr.

— Ba da, Tom, că ăștia au murit. Toți!

Tom se opri brusc din mers și se întoarse către Maggie.

— Asta-nseamnă că și tu și Harry ați uitat să le dați de mâncare! Sângele îi năvăli în obraji, apoi, o clipă mai târziu, se făcu alb la față. O să-l fac praf pe Harry... o să pun să-l dea afară. Iar pe tine, nu mai pot să te sufăr. Nu te mai iau mâine la pescuit. Ți-am spus să ai grijă de ei și să te duci să-i vezi în

fiecare zi.

Tom o porni mai departe.

— Da’ dar am uitat... ce să fac dacă uit, Tom! Vai, dac-ai ști ce rău îmi pare! se tângui Maggie, în timp ce lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji.

— Ești o fată rea, spuse Tom cu asprime și-mi pare rău că ți-am cumpărat gută. Nu mai pot să te sufăr.

— Ah, Tom, de ce nu ți-e milă de mine? suspină Maggie. Dacă tu ai uita ceva, eu te-aș ierta... nici nu mi-ar păsa ce-ai făcut... te-aș ierta și te-aș iubi.

— Ești o proastă... și apoi eu nu uit niciodată nimic... niciodată.

— Vai, Tom, te rog să mă ierți. Dacă nu mă ierți, mor, răspunse Maggie, zguduită de suspine, agățându-se de brațul lui Tom și lipindu-și de umărul lui obrazul scăldat în lacrimi.

Tom se smuci de lângă ea și apoi, oprindu-se din nou, spuse pe un ton categoric:

— Ascultă, Maggie. Nu sunt eu un frate bun?

— Ba d... d... daaa, suspină Maggie, cu bărbia scuturată de sughițuri.

— Nu m-am gândit eu tot trimestrul ăsta să-ți cumpăr o gută și n-am pus eu bani deoparte pentru ea, n-am spus eu băieților că nu vreau să cumpăr caramele împreună cu ei și nu s-a bătut Spouncer cu mine pentru că n-am vrut?

— Ba dddaaa... și eu... te iu-iu-beesc așa de mult, Tom.

— Da, dar tu ești rea. Vacanța trecută mi-ai lins culorile de pe cutia cu acuarele, și vacanța cealaltă ai lăsat undița pe marginea bărcii și a căzut în apă cu toate că te pusesem s-o păzești, și pe urmă ai intrat cu capul prin zmeul meu și mi l-ai rupt... și toate așa, pe degeaba.

— Da’ n-am vrut, spuse Maggie. Nu e vina mea.

— Ba e, răspunse Tom, trebuie să te gândești la ce faci. Ești o rea și n-am să te iau mâine la pescuit.

După această concluzie îngrozitoare, Tom o lăsă pe Maggie și alergă către moară, să-l salute pe Luke și să se plângă de Harry.

Maggie rămase câteva clipe nemișcată, zguduită de

suspine, apoi făcu stânga-mprejur, dădu buzna în casă și pe urmă direct în pod, unde se așeză pe dușumea, cu capul sprijinit de raftul mâncat de carii, copleșită de o suferință zdrobitoare. Tom se întorsese acasă și ea care se gândise mereu cât de fericită o să fie... iar acum, uite ce rău se purta! Dacă Tom n-o iubea, ce rost mai aveau toate astea... Ah! Ce rău se purta cu ea! „N-am vrut eu să-i dau banii și nu i-am spus ce rău îmi pare?“ Maggie știa că se poartă urât cu maică-sa, dar cu Tom nu se purtase niciodată urât... adică nu se purtase urât dinadins.

— Vai ce rău e cu mine! suspină Maggie cu glas tare, găsind o plăcere răutăcioasă în rezonanța cavernoasă a podului lung și gol.

Era prea nenorocită ca să-și mai bată fetișul sau să-l pocnească de perete; era prea nenorocită ca să fie furioasă.

Ah, amare suferințe ale copilăriei! când durerea e un sentiment nou și ciudat, când speranța nu a căpătat încă aripi să zboare peste zile și săptămâni, și când timpul care desparte o vară de alta pare fără de sfârșit!

După un timp, Maggie începu a se gândi că trebuie să fi trecut câteva ceasuri de când stătea în pod, că trebuie să fie ora ceaiului și probabil toți își sorbeau ceaiul liniștiți și fără să se sinchisească de ea. Foarte bine! O să stea în pod și o să moară de foame... o să se ascundă în spatele albiei și o să rămână acolo toată noaptea; și atunci toți or să se sperie, și lui Tom o să-i pară rău. Așa gândea Maggie, plină de mândrie, în timp ce se strecura în spatele albiei; dar după câteva clipe începu iar să plângă, spunându-și că jos nici nu le pasă că ea se afla acolo. Ce-ar fi dac-ar coborî și s-ar duce din nou la Tom? Ar ierta-o oare? Poate c-ar fi taică-său acolo și i-ar lua apărarea. Da, dar ea ar fi vrut s-o ierte Tom, așa, din dragoste și nu pentru că l-ar sili taică-său. Nu, nu se va duce jos dacă nu vine Tom s-o ia. Această hotărâre neclintită dură exact cinci minute pe care le petrecuse în spatele albiei, în întuneric; nevoia de a fi iubită, care la biata Maggie era foarte puternică, începu să se lupte cu mândria și curând o învinse. Ieși din spatele albiei în lumina de amurg care inunda podul

lung și, în aceeași clipă, auzi un pas grăbit pe scări.

Tom stătuse de vorbă cu Luke, hoinărise prin curte, își băgase nasul peste tot, cojise niște nuiele fără niciun țel precis – poate numai pentru că la școală nu putea să cojească nuiele – și se distrase atât de bine, încât nici nu se gândise la Maggie și la urmările pe care furia lui putea să le aibă asupra fetei. Voise s-o pedepsească și, acest lucru o dată rezolvat, își văzuse de alte treburi ca orice om practic. Când îl chemară la ceai, taică-său întrebă:

— Dar aia mică unde-i?

Doamna Tulliver îi luă vorba din gură:

— Da' unde ți-e surioara?

Amândoi credeau că Maggie și Tom își petrecuseră după-amiaza împreună.

— Nu știu, răspunse Tom.

Nu voia s-o „pârască" pe Maggie cu toate că era supărat pe ea, căci Tom era un băiat de onoare.

— Cum! n-a fost cu tine? întreabă tatăl, că doar tot timpul numai la tine se gândea. Abia aștepta să te-ntorci acasă.

— N-am văzut-o de două ceasuri, răspunse Tom, mușcând din prăjitura cu prune.

— Dumnezeule! Să știi că s-a înecat! strigă doamna Tulliver sărind de pe scaun și alergând la fereastră. Cum de-ai lăsat-o? adăugă ea, ca orice femeie fără curaj, care aruncă vina pe altul, fără să știe pe cine și de ce.

— Las' că nu s-a înecat, o liniști domnul Tulliver. Dar am o bănuială că te-ai purtat rău cu ea, Tom.

— Da' de unde, tată, răspunse băiatul indignat. Trebuie să fie pe undeva prin casă.

— O fi în pod, spuse doamna Tulliver, cântă și vorbește de una singură și-a uitat că-i ora ceaiului.

— Ia du-te și ad-o, îi porunci domnul Tulliver lui Tom pe un ton cam aspru, perspicacitatea sau dragostea lui pentru Maggie făcându-l să presimtă că băiatul se certase cu „aia mică", altminteri nu s-ar fi dezlipit ea nici în ruptul capului de frate-său. Și vezi de te poartă frumos cu ea, auzi? Că de nu, ai să ai de-a face cu mine!

Tom nu ieșea niciodată din cuvântul lui taică-său, căci domnul Tulliver era un om categoric și, după cum avea obiceiul să spună chiar el, n-ar fi îngăduit nimănui să-i oprească brațul care lovea cu biciul. Cu toate astea, Tom se duse cam în silă după Maggie, ținându-și bucata de prăjitură în mână, hotărât să n-o ierte, socotind că-și meritase pe deplin pedeapsa. Tom avea doar treisprezece ani și e drept că, dacă ideile lui despre gramatică și aritmetică erau cam vagi, apreciind că aceste materii ar fi contestabile, exista totuși un domeniu în care convingerile îi rămâneau cât se poate de ferme și de precise și anume, era hotărât să pedepsească pe oricine merita acest lucru. De fapt nu s-ar fi împotrivit să fie pedepsit chiar el, dacă ar fi meritat-o; numai că el n-o merita niciodată.

Deci Tom fusese acela pe care-l auzise Maggie pe scară, atunci când nevoia ei de a fi iubită îi învinsese mândria, și când fusese gata să coboare, cu ochii umflați și părul zburlit, să ceară iertare. Dacă nu ceilalți, măcar taică-său o va mângâia pe cap și va spune: „Lasă, lasă, fetița tatii!“ Grozav îl supune pe om nevoia de dragoste, această foame a sufletului care e tot atât de cumplită ca și cealaltă foame prin care natura ne silește uneori să plecăm capul sub jug, sau să schimbăm fața lumii.

Maggie cunoștea pasul lui Tom și inima începu să-i bată mai repede, plină de speranță. Băiatul se opri în capul scării și spuse doar atât:

— Maggie, trebuie să vii jos!

Dar ea se repezi și i se aruncă de gât, suspinând:

— Ah, Tom, te rog să mă ierți... nu mai pot îndura... o să mă port întotdeauna frumos... n-o să mai uit niciodată nimic... hai, nu mai fi supărat pe mine... te rog, dragă Tom.

Oamenii învață stăpânirea de sine numai pe măsură ce înaintează în vârstă. După ce se ceartă, caută să nu se mai întâlnească, se exprimă în fraze politicoase și păstrează astfel o demnă înstrăinare, pe de o parte dovedind tăria de caracter și pe de altă parte, suferind în tăcere. O dată cu vârsta, oamenii nu se mai apropie, în purtarea lor, de instinctele animalelor inferioare, ci acționează, din toate punctele de

vedere, ca membri ai unei societăți civilizate. Maggie și Tom semănau încă destul de mult cu animalele tinere, astfel încât fata își lipi obrazul de obrazul lui Tom și, suspinând, îl sărută la nimereală, pe ureche. Cât despre băiat, existau în el fibre sensibile care se obișnuiseră să răspundă elanurilor drăgăstoase ale lui Maggie; astfel încât, prin purtarea lui, dădu dovadă de o slăbiciune care nu prea se potrivea cu hotărârea de a o pedepsi. Tom începu s-o sărute și el, spunând:

— Hai, nu mai plânge, Maggie... uite, ia și tu o bucățică de prăjitură.

Suspinele lui Maggie începură să se potolească; se întinse către prăjitură și mușcă o bucățică; apoi Tom mușcă și el, numai așa, ca să-i țină tovărășie. Mâncară împreună și, în timp ce mâncau, se atingeau cu obrazul, cu fruntea și cu nasul, astfel încât ai fi putut face o umilitoare asemuire între ei și doi căluți prietenoși.

— Hai Maggie, hai la ceai, spuse în cele din urmă Tom, când nu mai rămăsese nicio fărâmă de prăjitură.

Și astfel sfârșiră necazurile zilei, iar în dimineața următoare Maggie țopăia cu undița într-o mână și cu un coș de paie în cealaltă, alegând parcă dinadins locurile unde era noroiul mai mare; de sub boneta de biber fața oacheșă îi strălucea fericită, pentru că Tom fusese bun cu ea. Maggie avusese totuși grijă să-l roage pe Tom să-i agațe el viermii în cârlig, cu toate că-l crezuse pe cuvânt când o încredințase că viermii nu simt nicio durere (de altfel, după părerea lui Tom, nici nu prea avea importanță dacă simțeau). Tom știa totul despre viermi, despre pești și despre multe altele; știa care păsări sunt răufăcătoare, cum se deschid zăvoarele și în ce parte trebuie ridicate mânerele porților. Maggie considera asemenea cunoștințe drept lucruri nemaipomenite – e mult mai greu să știi așa ceva decât să-ți amintești ce scrie-n cărți; superioritatea lui Tom aproape c-o îngrozea, fiindcă fratele ei era singurul om pentru care ceea ce știa ea erau „prostii“ și care nu se mira de deșteptăciunea ei. Și, într-adevăr, Tom socotea că Maggie e o fetiță prostuță; toate fetele sunt

proaste – nu sunt în stare să arunce cu pietre și să nimerească ținta, nu știu să mânuiască un briceag și se tem de broaște. Cu toate astea, o iubea mult și avea de gând să-i poarte de grijă toată viața, s-o pună să-i vadă de casă și s-o pedepsească ori de câte ori va face vreo prostie.

O porniseră către Round Pool – eleșteul acela minunat care se formase pe vremuri din pricina inundațiilor. Nimeni nu știa ce adâncime avea și, lucru ciudat, era aproape perfect rotund și împrejmuit cu sălcii și păpuriș înalt, astfel încât nu vedeai apa decât atunci când ajungeai aproape de mal. Ori de câte ori vedea coltișorul ăsta care-i plăcea atât de mult, Tom se înveselea și începea să-i vorbească lui Maggie în șoapte prietenoase, în timp ce scotea dintr-un coș plin de comori uneltele de pescuit. Aruncă undița lui Maggie în apă și-i dădu să țină bățul în mână. Maggie se gândi ca peștii cei mici vor veni probabil la cârligul ei, iar cei mari vor trage la undița lui Tom. Dar uitase cu totul de pești și privea, dusă pe gânduri, apa liniștită, când Tom îi șopti destul de tare ca să-l audă: „Maggie, Maggie fii atentă!“ și se repezi la ea ca nu cumva, din cauza smuciturii, să scape undița din mână. Maggie se temea să nu fi făcut, ca de obicei, vreo prostie, dar în clipa următoare Tom trase undița ei din apă. La capătul firului era un lin mare care începu să se zbată pe iarbă.

Tom era foarte agitat.

— Ah, Maggie! prostuțo! Golește coșul!

Maggie nu avea impresia că făcuse cine știe ce ispravă, dar îi era de ajuns că Tom îi zicea Maggie și că e mulțumit de ea. În șoaptele și tăcerile pline de visare, nu era nimic care să-i întunece fericirea; asculta zgomotul surd al peștilor care se ridicau la suprafață și foșnetul slab din jur, de parcă sălciile, păpurișul și apa ar fi șoptit și ele fericite. Și Maggie se gândea că, dac-ai sta așa pe malul eleșteului și nu te-ar certa niciodată nimeni, ar fi ca-n rai. Dacă nu i-ar fi spus Tom, nu și-ar fi dat seama că peștele se prinsese în cârlig. Dar îi plăcea foarte mult să pescuiască.

Era una din diminețile lor fericite. Se zbenguiră pe malul apei, apoi se așezară jos, unul lângă altul, gândindu-se că

viața lor nu se va schimba niciodată. Vor crește doar mai mari și nu vor mai merge la școală și toată viața va fi ca o nesfârșită vacanță. Vor trăi veșnic laolaltă și se vor iubi mereu. Moara și duduitul ei, castanul uriaș la umbra căruia se jucau clădind căsuțe, pârâul Ripple, pe malurile căruia se simțeau ca acasă și unde Tom descoperea șobolani de apă și Maggie culegea pămătufurile roșietice din vârful papurei de care apoi uita, lăsându-le să-i cadă din mână – și, mai presus de toate, râul Floss pe lângă care hoinăreau, închipuindu-și că pornesc într-o lunga călătorie, urmărind cum gonește fluxul de primăvară, și ca să-l vadă pe înfricoșătorul Eagre[1] năpustindu-se ca o dihanie înfometată, sau să privească frasinul înalt care o dată se văitase și gemuse ca un om – pentru ei, toate astea vor rămâne neschimbate. Tom socotea că oamenii din alte părți ale globului aveau de ce să-i invidieze, iar lui Maggie, când citea cum trece Christiana „râul peste care nu se află pod“[2], îi apărea în minte râul Floss, scânteind printre pășunile verzi din dreptul frasinului înalt.

Și, totuși, viitorul avea să schimbe viața lui Tom și a lui Maggie, cu toate că nu se înșelau când își închipuiau că gândurile și simțămintele de dragoste din anii copilăriei vor rămâne întotdeauna vii în mintea lor. N-am fi niciodată în stare să iubim atât de mult pământul strămoșesc dacă nu l-am asocia copilăriei noastre, dacă n-ar fi pământul de unde răsar din nou, în fiecare primăvara, florile pe care le culegeam cu minutele noastre de copil când stăteam în iarbă și gânguream, dacă în tufișurile toamnei n-am vedea aceleași fructe de răsură și măcriș și aceleași pitulici pe care le numeam „Păsările Domnului“, fiindcă nu dăunau recoltelor prețioase. Există schimbare să prețuiască mai mult decât dulcea monotonie în care toate ne sunt cunoscute, și iubite tocmai pentru că sunt atât de cunoscute?

Poate oare o pădure tropicală cu palmieri, ferigi ciudate și flori exotice cu petale mari, să miște fibrele adânci și sensibile ale sufletului meu mai mult decât pădurea familiară prin care

---

[1] Val mare al fluviului.

[2] Râul morţii din *Călătoria Pelerinului* de John Bunyan.

hoinăresc în această zi de mai, cu frunzișul verde-cafeniu al stejarilor proiectat pe cerul albastru, cu steluțele albe și veronicile cu ochi albaștri, cu iedera care mi se așterne la picioare?... Florile acestea atât de cunoscute, trilurile păsărelelor de care mi-amintesc atât de bine, cerul cu strălucirea lui efemeră, pajiștile acoperite cu iarbă, fiecare având o personalitate aparte din pricina formelor capricioase ale gardurilor vii – toate astea formează limba maternă a imaginației, o limbă plină de asociațiile subtile și indestructibile pe care ceasurile trecătoare ale copilăriei le-au lăsat în urmă. Poate că bucuria pe care-o simțim azi, când vedem razele soarelui sclipind pe iarba bogată, n-ar fi decât o slabă percepție a unor suflete ostenite, dacă în inima și în mintea noastră n-ar dăinui imaginea soarelui scânteind pe iarba din anii copilăriei, ceea ce transformă percepția în dragoste.

Capitolul VI
În care sunt așteptați unchii și mătușile

Era săptămâna Paștelui și plăcintele cu brânză făcute de doamna Tulliver ieșiseră mai bune și mai pufoase ca oricând: „cea mai mică adiere le-ar face să-și ia zborul ca niște pene“, spunea Kezia, fata din casă, mândră că se află în serviciul unei stăpâne în stare să facă asemenea prăjituri. Așa că niciun anotimp și nicio împrejurare nu putea fi mai prielnică unei petreceri de familie, chiar dacă familia Tulliver n-ar fi socotit că e bine să ceară sfatul mătușii Glegg și al mătușii Pullet în legătură cu școala pe care avea s-o urmeze Tom.

— Pe sora Deane n-aș mai pofti-o de data asta, spuse doamna Tulliver. N-am pomenit femeie mai geloasă și mai hrăpăreață! Nu pierde niciodată prilejul să-mi ponegrească copiii în fața unchilor și a mătușilor.

— Nu, nu, răspunse domnul Tulliver, poftește-o și pe ea, că nu apuc niciodată să mai stau și eu de vorbă cu bărbatu-său, n-a mai dat pe la noi de vreo șase luni. Ce-ți pasă ce spune soră-ta? Eu nu dau socoteală nimănui ce fac cu copiii mei.

— Așa spui dumneata întotdeauna, domnule Tulliver. Da' știu eu că niciunul din neamurile dumitale, vreun unchi sau vreo mătușă, nu-s în stare să lase moștenire copiilor nici măcar o hârtie de cinci lire. Și doar sora Glegg sau sora Pullet agonisesc bani pe ascuns – că pun deoparte toată dobânda lor, ba chiar și banii de coșniță; și bărbații lor le cumpără toate celea!

Doamna Tulliver era o femeie blândă, dar chiar și o oaie se zbate, cât de cât, pentru mieii ei.

— Ei, asta-i acum! exclamă domnul Tulliver. Când ai mulți oaspeți la masă, trebuie să tai o pâine mare. Ce-mi tot vorbești de bănuții surorilor tale, când au o juma' de duzină de nepoți și nepoate la care trebuie să-i împartă? Și nu prea cred că soră-ta Deane îi strânge ca să-i lase unuia singur, să aibă lumea ce bârfi după moartea ei.

— Nu știu ce o să facă, răspunse doamna Tulliver, că tare nu se pricep copiii mei să se poarte cu unchii și cu mătușile. Când vin pe-aici, Maggie e de o mie de ori mai rea ca de obicei și nici Tom, mânca-l-ar mama, nu prea ține la ei, cu toate că-i mai nimerit să se poarte rău un băiat decât o fată. Uită-te la Lucy Deane ce copil bun! – poți s-o pui pe un scaun și nici că se mai mișcă un ceas de-acolo și nici nu cere s-o dai jos. Nu știu de ce, dar mi-e draga fata asta de parc-ar fi a mea! De fapt, seamănă mai mult cu mine decât cu sora-mea Deane care de când o știu a fost searbădă, de parcă nici n-ar fi fost din neamul nostru.

— Păi, dacă ții la fată, spune-i maică-sii și lui tat-său s-o aducă și pe ea. Și nu vrei să poftești și pe mătușa și pe unchiul Moss, și pe câțiva dintre copiii lor?

— Vai, dragă domnule Tulliver, ce vorbești dumneata! O s-avem opt musafiri, în afară de copii, așa că trebuie să măresc masa cu două scânduri, ca să nu mai vorbim c-o să fie nevoie să mai aduc și câteva farfurii în plus din serviciul de masă. Și, pe urmă, știi și dumneata că surorile mele nu se potrivesc cu sora dumitale.

— Bine, bine, fă cum vrei, Bessy, răspunse domnul Tulliver, luându-și pălăria și pornind către moară.

Atâta timp cât nu era vorba de neamurile ei, doamna Tulliver era cea mai supusă nevastă; dar era născută Dodson, și familia Dodson era o familie foarte respectabilă: nu găseai familie mai respectabilă în toată parohia și nici în parohiile din jur. Se spusese întotdeauna că domnișoarele Dodson umblă cu nasul pe sus, așa că nimeni nu s-a mirat când cele două fete mai mari s-au căsătorit atât de bine – e drept că nu s-au căsătorit foarte tinere, fiindcă așa ceva nu se obișnuia în familia Dodson, unde fiecare lucru se făcea după un anumit tipic: albitul pânzeturilor, prepararea vinului din aglice, afumarea șuncilor sau păstrarea conservelor de coacăze; așa că nicio fată din această familie nu putea privi cu indiferență privilegiul de a se fi născut o Dodson, în loc să se fi născut o Gibson sau o Watson. În familia Dodson, înmormântările erau întotdeauna regizate cu o deosebită decență: panglicile de la pălărie nu băteau niciodată în albastru, mănușile nu crăpau niciodată în dreptul degetului mare, toți cei care trebuiau să plângă, plângeau, și se găseau întotdeauna basmale pentru cele care trebuiau să le poarte. Când cineva din familie era lovit de vreo durere sau de vreo boală, toți ceilalți veneau în vizită la ruda nenorocită, de obicei în același timp, și nu se sfiau să rostească adevărurile cele mai neplăcute pe care le cerea un adevărat sentiment de familie; iar dacă boala sau necazul erau din vina victimei, cei din familia Dodson nu se sfiau să i-o spună verde în față. Pe scurt, exista în această familie o anumită tradiție care te învăța cum e bine să procedezi în gospodărie și în societate, și singurul punct dureros al acestei superiorități era incapacitatea penibilă a membrilor familiei de a aproba bucatele sau purtarea familiilor care nu se conduceau după tradiția Dodson. Când se aflau într-o casă străină, femeile din familia Dodson mâncau la ceai doar pâine goală și refuzau orice fel de alimente conservate, neavând încredere în calitatea untului și temându-se ca nu cumva conservele să fi început să fermenteze, din pricină că n-aveau destul zahăr sau că nu erau fierte de ajuns. Existau, e drept, unii membri din familia Dodson care aveau mai puține caracteristici ale familiei decât

alții, asta era admis; dar de vreme ce erau „din familie“, erau în mod obligatoriu mai buni decât cei care nu erau „din familie“. Este remarcabil că, în timp ce niciun Dodson, ca individ, nu era mulțumit de vreun alt Dodson în parte, fiecare dintre ei era satisfăcut nu numai de propria lui persoană, ci și de familia Dodson în totalitatea ei. Chiar și cel mai neînsemnat membru al unei familii, cel mai lipsit de personalitate, este adesea doar o esență a obiceiurilor și tradițiilor familiale; iar doamna Tulliver rămânea o adevărată Dodson, cu toate că era un exemplar blând al familiei, după cum berea tot bere se cheamă, chiar dacă e foarte slabă; și cu toate că în tinerețe suferise oarecum tirania surorilor mai mari și mai vărsa câte o lacrimă din pricina mustrărilor lor, nu era ea omul care să schimbe ideile familiei. Era mulțumită că e „o Dodson“ și că are măcar un copil care să semene cu familia ei, cel puțin la trăsături, la culoarea pielii și prin faptul că-i plăcea sarea în mâncare și fasolea, ceea ce la un Tulliver nu se pomenise niciodată.

Dar în alte privințe, adevăratul spirit al familiei Dodson nu se trezise încă în Tom, așa că băiatul era tot atât de departe de a-și iubi neamurile din partea maică-sii ca și Maggie; de obicei, când reușea să afle din timp că sosesc unchii și mătușile, o ștergea de acasă luând cu el cât mai multă mâncare și nu mai apărea toată ziua, simptom moral din care mătușa Glegg trăgea concluziile cele mai pesimiste în ceea ce privea viitorul lui. Maggie se necăjea că Tom o ștergea de acasă fără să-i spună și ei, dar e un lucru îndeobște cunoscut că sexul slab constituie o piedică serioasă în caz de fugă.

Miercuri, cu o zi înainte de sosirea unchilor și a mătușilor, pluteau în casă atâtea mirosuri plăcute de tot felul – aroma de prăjitură cu prune la cuptor și de jeleuri fierbinți, amestecată cu aroma sosului – încât era greu să fii amărât. Speranța plutea în aer. Tom și Maggie năvăliră de câteva ori în bucătărie și, ca toți jefuitorii, se învoiră să rămână deoparte numai după ce li se îngădui să plece cu o pradă serioasă.

— Tom, spuse Maggie, în timp ce stăteau cocoțați în crengile socului și mâncau plăcinte cu marmeladă, ai de gând

să fugi mâine de-acasă?

— Nu, răspunse Tom încet, după ce-și terminase a doua plăcintă și începuse să privească fix la a treia, pe care urmau s-o împartă pe din două. Nu, nu fug.

— Da’ de ce? Fiindcă vine Lucy?

— Nu, răspunse Tom, deschizându-și briceagul și ținându-l deasupra plăcintei; stătea cu capul aplecat într-o parte, plin de îndoială. (Era tare greu să împărți acel poligon neregulat în două părți egale.) Ce-am eu cu Lucy? E doar o fată... și nici nu știe să se joace cu mingea.

— Atunci, poate din cauza prăjiturii cu cremă? întrebă Maggie, străduindu-se să ghicească și aplecându-se către Tom cu ochii țintă la briceagul care tremura în aer.

— Nu, proasto, că e bună și a doua zi. Rămân din cauza budincii. Știu de care-o să fie! D-aia cu caise. Mamă, ce bună e!

O dată cu această exclamație briceagul coborî pe plăcintă și o tăie în două. Rezultatul nu-l mulțumi însă pe Tom care se tot uita la cele două jumătăți, cu îndoială. În cele din urmă spuse:

— Închide ochii, Maggie.

— De ce?

— N-are a face! Închide-i, dacă-ți spun.

Maggie se supuse.

— Ei, acu’ spune pe care-o vrei – pe a din dreapta sau pe a din stânga?

— O vreau pe-aia din care s-a scurs marmelada, răspunse Maggie ținând ochii închiși ca să nu-l supere pe Tom.

— De ce? Știu bine că aia nu-ți place, proasto. N-ai decât s-o iei, dacă pe aia o nimerești, da’ fără șmecherii, că altfel nu ți-o dau. Dreapta sau stânga – hai, alege! Ei! strigă Tom exasperat, văzând că Maggie deschide un ochi pe furiș.

Puterea ei de sacrificiu nu mergea chiar atât de departe; de fapt poate că nici n-o interesa atât de mult ca Tom să mănânce bucățica mai mare, cât o interesa ca să fie mulțumit de ea, fiindcă-i dădea bucățica cea mai bună. Așa că Maggie strânse tare pleoapele până când Tom îi spuse „Ei, pe care?“

și atunci răspunse:

— Pe cea din stânga.

— Aia e! spuse Tom pe un ton supărat.

— Care? Bucata din care s-a scurs marmelada?

— Nu. Uite, ia-o, spuse Tom răspicat, întinzându-i jumătatea care, după cum se vedea, era cea mai bună.

— Ah, Tom, te rog, ia-o tu. Pentru mine-i totuna. Mie-mi place cealaltă. Ia-o tu pe asta, te rog.

— Nu vreau, răspunse Tom, furios, începând să muște din bucata lui mai proastă.

Gândindu-se că n-are rost să mai discute, Maggie începu să muște din prăjitură și-și termină partea înghițind repede și cu multă poftă. Dar Tom isprăvi înaintea ei, așa că rămase privind la Maggie cum înghite ultimele două îmbucături și simțind că nu i-ar fi stricat puțin mai multă prăjitură. Maggie nu știa că Tom se uită la ea; se legăna pe ramura de soc fără să vadă nimic în jur, având doar o vagă senzație de marmeladă și de lene.

— Vai ce lacomă ești! exclamă Tom după ce Maggie înghițise ultima îmbucătură.

Socotea că se purtase foarte frumos și gândea că Maggie ar fi trebuit să țină seama de asta și să-l despăgubească. Dacă Maggie i-ar fi dat o bucățică din prăjitura ei mai înainte, Tom ar fi refuzat, dar, după cum e și firesc, nu poți avea același punct de vedere înainte și după ce înghiți ultima îmbucătură din propria ta prăjitură.

Maggie se făcu albă la față.

— Vai, Tom, de ce nu mi-ai cerut?

— Doar nu era să-ți cer eu, lacomo! Trebuia să te gândești singură la asta, că doar știai că ți-am dat bucățica cea mai bună.

— Da’ știi bine că am vrut să ți-o las ție.

— Da, da’ nu puteam să umblu cu înșelătorii, ca Spouncer. El ia totdeauna bucățica cea mai bună, dacă nu te repezi să-l plesnești. Și, dacă se întâmplă s-alegi cu ochii închiși și să-ți pice ție bucata mai bună, schimbă mâinile. Da’ eu, dacă fac juma’ juma’ cu cineva, o fac fără șmecherii – numai că eu nu

sunt lacom!

Și cu această jignitoare aluzie, Tom sări de pe cracă și strigând „hei!“ aruncă o piatră, în semn de prietenie, către Yap, care nu-l slăbise din ochi până nu se topise ultima bucățică de prăjitură, dând din urechi și agitându-se oarecum supărat. Cu toate acestea, Yap, care era un câine de treabă, răspunse voios la chemarea lui Tom, de parcă ar fi fost tratat cu mărinimie.

Dar Maggie, care avea acea capacitate superioară de a fi nenorocită, capacitate proprie ființelor umane și care le plasează mult deasupra celui mai melancolic cimpanzeu, rămase nemișcată pe craca ei, copleșită de sentimentul puternic de a fi învinuită pe nedrept. Ar fi dat orice pe lume să nu fi mâncat toată prăjitura și să fi păstrat o bucățică și lui Tom. Nu pentru că prăjitura n-ar fi fost bună sau că ei nu i-ar fi plăcut prăjiturile, ci pentru că s-ar fi lipsit bucuroasă, numai să nu-i fi spus Tom că e lacomă și să nu se fi supărat pe ea. Nu-i declarase el că n-o vrea! Ce era să facă? A mâncat-o fără să se mai gândească! Lacrimile-i curgeau șiroaie și, câteva clipe, Maggie nu mai văzu nimic în jur. Curând însă supărarea începu să-i treacă și, vrând să se împace, sări de pe cracă și se duse să-l caute pe Tom. Dar Tom nu mai era pe câmpul care se întindea dincolo de ograda cu căpițe. Unde s-o fi dus oare cu Yap după el? Maggie alergă iute spre malul înalt din dreptul tufișului mare de ilice, de unde putea să vadă până departe, spre râul Floss și, în sfârșit, îl zări, dar se întristă din nou văzând cât de departe ajunsese îndreptându-se spre râu, și că mai avea un tovarăș în afară de Yap: pe neastâmpăratul Bob Jakin, care în clipa aceea nu se îndeletnicea cu speriatul păsărilor, ceea ce, în mod obișnuit, constituia la el o pornire și uneori chiar o ocupație oficială. Maggie nu se îndoia că Bob e un băiat rău, cu toate că nu-și prea dădea bine seama de ce; poate pentru că maică-sa era o femeie îngrozitor de grasă și de mare, care trăia într-o casă ciudată, rotundă, jos în vale. O dată, când Maggie și Tom hoinăreau pe-acolo, un câine cafeniu-tărcat o zbughise din casă și se pornise pe lătrat; și când mama lui Bob ieșise după câine și strigase tare, ca să

acopere lătratul, spunându-le să nu le fie frică, Maggie crezuse că femeia îi ocăra și, de frică, inima îi bătuse atât de tare, încât i se păru că îi sparge pieptul. Maggie se gândea că n-ar fi de mirare ca în casa cea rotundă să se găsească șerpi pe podele și lilieci în dormitor. O dată îl văzuse pe Bob scoțându-și șapca pentru ca să-i arate lui Tom un șarpe mic, care se afla înăuntru, iar altă dată avusese mâna plină cu pui de lilieci. În general avea apucături urâte, poate chiar puțin drăcești dacă te gândești că umblă cu șerpi și lilieci și, pe deasupra, făcea în așa fel încât, atunci când Tom era în tovărășia lui, nici nu-i mai păsa de Maggie și n-o lăsa niciodată să meargă cu ei.

Trebuie să recunoaștem că Tom se simțea bine cu Bob. Și nici nu se putea altfel. Căci Bob cunoștea toate ouăle de pasăre, știa dacă sunt de rândunică, de pițigoi sau de presură galbenă, găsea toate cuiburile de viespi, se pricepea să pună tot felul de capcane, se cățăra în pomi ca o veveriță și avea un fel de dar miraculos de a descoperi arici și nevăstuici. Avea curajul să facă tot felul de năzdrăvănii ca, de pildă, să găurească gardurile vii, să arunce cu pietre după oi și să omoare pisicile care rătăceau *incognito.* Asemenea calități la un inferior care putea fi oricând tratat cu autoritate, în ciuda cunoștințelor lui superioare, exercitau asupra lui Tom, după cum era firesc, o fascinație fatală, așa că în fiecare vacanță Maggie putea fi convinsă că va petrece zile nenorocite, pentru că Tom o va șterge de acasă cu Bob.

Nu mai era deci nicio speranță. Tom plecase și singura mângâiere care-i mai rămăsese lui Maggie era să se așeze lângă tufișul de ilice sau să se plimbe de-a lungul gardurilor vii, gândindu-se că, de fapt, lucrurile stau cu totul altfel, și creându-și un mic univers după propriul ei plac. Asta era metoda lui Maggie de a se consola ori de câte ori avea vreun necaz.

Între timp, uitând cu totul de Maggie și de amărăciunea pe care învinuirile lui i-o lăsaseră în suflet, Tom alerga cu Bob, după ce îl întâlnise întâmplător, la o vânătoare grozavă de șobolani, care avea loc într-un hambar învecinat. Bob era un

mare cunoscător al acestui sport și vorbea despre el cu un entuziasm ușor de închipuit la un om care e cât de cât bărbat, sau nu e cu totul neștiutor în ceea ce privește vânătoarea de șobolani.

Cu toate că era bănuit de o mare răutate, Bob nu avea înfățișarea unui om rău: fața lui cu nasul cârn, încadrată de păr roșu foarte creț părea chiar atrăgătoare. Dar umbla veșnic cu pantalonii sumeși până la genunchi, ca să poată trece prin apă, ori de câte ori era nevoie; iar virtutea lui, presupunând că există, era fără îndoială „o virtute în zdrențe“ care – chiar ținând seama de părerea acelor filozofi colerici conform cărora orice merit prezentat în veșminte scumpe e lipsit de valoare – avea, în mod evident, toate șansele să rămână nerecunoscută (poate pentru că e un lucru atât de rar).

— Știu pe unul care are nevăstuici, spuse Bob, cu vocea lui răgușită de adolescent, în timp ce mergea târșâindu-și picioarele, cu ochii la râu, ca un animal-amfibie care caută un prilej să se arunce în apă. Stă mai la deal de Kennel Yard, la St. Ogg’s, acolo stă, și e ăl mai mare vânător de șobolani din lume, zău că e. Io, vânător de șobolani vreau să mă fac, asta vreau. Cârtițele nu face doi bani pe lângă șobolani. Mamă, Doamne! Trebuie neapărat să faci rost de nevăstuici. Câinii nu e buni la nimic. Uită-te la câinele ăsta, continuă Bob, arătându-l pe Yap cu un aer scârbit, nimic nu faci cu el la șobolani. L-am văzut eu, cu ochii mei, la vânătoarea de șobolani din hambarul lui taică-tău.

Yap, simțind influența nefastă a acestui dispreț, vâri coada-ntre picioare și se făcu mic lângă Tom, care se simțea oarecum jignit, dar nu îndrăznea să contrazică disprețul lui Bob pentru un câine care făcea o figură atât de jalnică.

— Da, da, spuse el. Yap nu se pricepe la vânătoare. Da’ când termin școala o să am eu câinii mei buni, câini adevărați pentru șobolani și pentru toate celelalte!

— Fă rost de nevăstuici, dom’ Tom, continuă Bob cu însuflețire, nevăstuici albe cu ochi trandafirii. Mamă, Doamne! Poți să prinzi șobolani cu ele și poți să pui un șobolan și-o

nevăstuică într-o cușcă și să-i vezi cum se iau la bătaie! Zău, așa să faci! Asta aș face eu că e și mai caraghios decât doi oameni care se iau la trântă, afară doar de ăia care vând prăjituri și portocale la bâlci, care când se bat, zboară toate alea din coșurile lor, am văzut cu ochii mei cum s-au storcoșit niște prăjituri... Da' la gust erau tot așa bune, adăugă Bob, după o pauză, ca explicație suplimentară.

— Da, Bob, spuse Tom pe gânduri, dar nevăstuicile sunt animale scârboase care mușcă... te mușcă chiar dacă nu le întărâți.

— Bine, da' altfel n-ar mai avea niciun haz! Dacă vrea vrunu' să pună mâna pe nevăstuica ta, o pățește pe loc... pe loc o pățește!

În clipa aceea, o întâmplare uimitoare îi făcu pe cei doi băieți să se oprească brusc: țâșnind din păpurișul vecin, un animal mic se aruncase în apă. Bob dădu să se înțeleagă că dacă ăsta n-o fi șobolan de apă, el personal, era gata să suporte orice consecințe.

— Hei, Yap, hei! Uite-l! exclamă Tom, bătând din palme, în timp ce botul mic și negru țâșni ca o săgeată pe malul celălalt. Șo pe el, băiete, șo pe el!

Yap dădu din urechi și-și încreți fruntea, dar refuză să se arunce în apă, încercând să vadă dacă nu cumva lătratul poate da același rezultat.

— Lașule! strigă Tom, și-l izbi cu piciorul, simțindu-se umilit că un vânător ca el are un animal atât de nătâng. Bob nu spuse nimic și trecu mai departe, pornind-o prin apa mică de lângă malul râului revărsat, ca să mai schimbe, să se mai distreze puțin.

— Râul nu e chiar așa umflat acum, observă Bob, plesnind apa din fața lui cu piciorul și încercând senzația plăcută că e obraznic cu ea. Acu' un an pajiștile erau ca o pânză de apă, zău așa.

— Da, dar..., spuse Tom, oricând gata să găsească o contradicție între două remarce care de fapt nu se contraziceau deloc, dar o dată s-au revărsat apele atât de tare, încât s-a făcut un lac, ăl de-i zice Round Pool. Știu eu c-așa a fost,

fiindcă mi-a spus tata. Și s-au înecat toate oile și vacile, și bărcile pluteau pe câmpii până departe.

— Nu-mi pasă dacă se revarsă, răspunse Bob. Io nu mă tem de apă, și nu mă tem nici de pământ. Aș înota... asta aș face.

— Da, da' dacă stai atâta vreme nemâncat, ce faci? întrebă Tom a cărui imaginație se însuflețise sub stimulentul unor asemenea temeri. Când o să fiu mare, am să-mi fac o barcă cu o casă de lemn în vârf, ca arca lui Noe, și-o să pun mâncare multă înăuntru, iepuri și altele, să fie toate gata pregătite. Și dacă vin apele, nici n-o să-mi pese... și am să te iau și pe tine dacă te văd înotând, adăugă el, cu tonul unui patron binevoitor.

— Mie nu mi-e frică, răspunse Bob pentru care foamea nu era un lucru chiar atât de îngrozitor. Da' o să mă sui în barcă și o să sucesc gâtul la iepuri, când ai să vrei să-i mănânci.

— Da, și o să am un bănuț de-o jumătate penny și o să jucăm rișca, spuse Tom, căruia nici prin gând nu-i trecea că o asemenea distracție ar putea să prezinte mai puțin farmec când or să fie mari. Întâi am face împărțeala cinstit și pe urmă am vedea cine câștigă...

— Io am un bănuț de juma' de penny... E al meu, spuse Bob mândru, ieșind din apă și aruncând bănuțul în aer. Cap sau coroană?

— Coroană, răspunse Tom, pe care-l apucă subit o dorință de câștig.

— E cap, spuse Bob repede, prinzând bănuțul din aer.

— Ba nu e, zise răspicat Tom. Dă bănuțu' încoace... l-am câștigat cinstit.

— Ba nu ți-l dau, răspunse Bob, ținându-l strâns în buzunar.

— Las' că te fac eu să mi-l dai... ai să vezi...

— Nu poți să-mi faci nimic! îl întărâtă Bob.

— Ba pot!

— Ba nu poți!

— Eu sunt stăpân.

— Puțin îmi pasă de tine!

— Las' că te fac eu să-ți pese, hoțule! strigă Tom, apucându-l pe Bob de guler și începând să-l scuture.

— Ia cară-te, zise Bob, izbindu-l pe Tom cu piciorul.

Lui Tom i se urcă sângele la cap; se repezi la adversar și-l culcă la pământ, dar Bob se agăță strâns ca o pisică și-l trase pe Tom după el. Urmă o încăierare zdravănă, jos, pe pământ. După vreo câteva clipe, Tom își înfipse mâinile în umerii lui Bob și, țintuindu-l la pământ, se considera învingător.

— Ei, acu zi că-mi dai bănuțu', spuse el, cu răsuflarea tăiată, luptându-se să nu-i scape Bob din strânsoare.

Dar în clipa aceea, Yap, care dăduse o raită prin luncă, se întoarse lătrând la locul acțiunii și găsi o ocazie prielnică să-l muște pe Bob de piciorul gol, nu numai fără riscul de a fi pedepsit, dar chiar acoperindu-se de glorie. Durerea pricinuită de mușcătura lui Yap, în loc să-l zăpăcească pe Bob și să-l facă să slăbească strânsoarea, îl înverșunâ și mai tare; încordându-și puterile, băiatul îi dădu brânci lui Tom și sări pe el. Dar, de data asta, Yap, care prima oară nu prea se alesese cu cine știe ce, își înfipse dinții într-un alt loc, așa că Bob, hărțuit, îi dădu drumul lui Tom și, gata gata să-l sugrume pe Yap, îl aruncă în râu... între timp, Tom se ridicase iar în picioare și, înainte ca Bob să aibă timp să-și recapete echilibrul după ce-i făcuse vânt lui Yap, se năpusti la el, îl culcă la pământ și-și propti genunchii în pieptul lui.

— Ei, acu dă-mi bănuțu', zise Tom.

— Ia-l, răspunse Bob în silă.

— Nu, nu-l iau eu... dă-mi-l tu.

Bob scoase moneda de jumătate de penny din buzunar și o zvârli la pământ.

Tom slăbi strânsoarea și-l lăsă pe Bob să se ridice.

— Uite bănuțu', colo jos, zise el. N-am nevoie de bănuțu' tău, nici nu mă gândeam să-l iau. Dar' ai vrut să mă-nșeli. Nu pot să sufăr înșelătoria. Nu mai merg cu tine, adăugă el, pornind înapoi spre casă, nu fără oarecare regret că pierde vânătoarea de șobolani și alte plăceri la care trebuia să renunțe o dată cu aceea de a fi în tovărășia lui Bob.

— Atunci lasă-l acolo, strigă Bob. Înșel, dacă-mi place, altfel ce haz mai are să joci. Și știu și un cuib de sticleți undeva, da' ție nu-ți spun... Ești scârbos ca un curcan înfuriat...!

Tom își continuă drumul fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, urmat de Yap, al cărui zel se potolise după baia rece.

— Cară-te de aici cu javra aia plouată! Io n-aș ține un câine ca ăsta în ruptul capului, strigă Bob mai tare, făcând un ultim efort să-și manifeste disprețul. Dar nu reuși să-l facă pe Tom să se întoarcă, și vocea începu să i se mai moaie puțin. Io ți-am dat tot, ți-am arătat tot... și nu ți-am cerut nimic, niciodată... Na-ți briceagul cu mâner de corn pe care mi l-ai dat...

Și, spunând asta, Bob zvârli briceagul după Tom. Dar gestul nu produse niciun efect, în afară de senzația lui Bob că, o dată cu pierderea briceagului, se făcuse un mare gol în viața lui.

Rămase nemișcat până când Tom intră pe poartă și se făcu nevăzut dincolo de gardul viu. N-avea niciun rost să lase briceagul acolo, jos pe pământ. Tom n-o să se amărască văzându-l, iar cât despre mândrie sau supărare, acestea erau sentimente prea palide în comparație cu dragostea lui Bob pentru briceag. Chiar și degetele îl împingeau să-l ia, rugându-l parcă să se ducă să apuce mânerul acela aspru din corn de cerb cu care palma lui era atât de obișnuită, mânerul pe care-l strânsese în mână de atâtea ori, doar așa, din afecțiune, când ținea briceagul nefolosit în buzunar. Și avea doua limbi și tocmai le ascuțise! Ce rost mai are viața fără briceag, când ai apucat să guști dintr-un trai mai fericit? Nu! Să arunci mânerul după baltag este un act de disperare ușor de înțeles, dar să-ți arunci briceagul după un prieten fără inimă este, din toate punctele de vedere, o hiperbolă. E ca și cum ai arunca un lucru dincolo de țintă. Așa că Bob o porni cu pasul lui tărăgănat către locul unde zăcea în noroi briceagul mult iubit și trăi un fel de bucurie nouă când îl luă iar în mână, după această despărțire vremelnică, și când îi desfăcu limbile, una după alta, încercându-le ascuțișul cu degetul lui mare, tăbăcit. Bietul Bob! Nu prea îl impresionau chestiunile de onoare... nu prea avea fire de cavaler. De altfel, acel delicat parfum moral nici n-ar prea fi fost apreciat de către opinia

publică din Kennel Yard, care reprezenta centrul sau inima universului în care trăia Bob, chiar dacă ar fi reușit să se facă simțit pe acolo; cu toate astea, Bob nu era chiar laș și hoț, așa cum îl judecase în pripă prietenul nostru Tom.

Dar Tom, după cum vedeți, era un fel de personaj radamantin[1], având mai mult simț al dreptății decât au de obicei băieții de vârsta lui, acel simț al dreptății care cere ca orice vinovat să-și capete pedeapsa și care nu e chinuit de nicio îndoială în privința proporțiilor acestei pedepse. Când Tom se-ntoarse acasă, Maggie desluși pe fruntea lui o umbră care-i întunecă plăcerea de a-l vedea sosind mult mai devreme decât se așteptase ea; abia îndrăzni să-i vorbească, în timp ce Tom stătea tăcut și arunca pietricele în stăvilarul morii. Nu-i plăcut să renunți la o vânătoare de șobolani, o dată ce ți-ai pus în gând să iei parte la ea. Dar, dacă ar fi fost să-și exprime sentimentul care-l domina în clipa aceea, Tom ai fi spus: „Dac-ar fi s-o iau de la început, la fel aș face“. Așa obișnuia el să-și considere acțiunile trecute, pe când Maggie regreta întotdeauna că nu procedase altfel.

Capitolul VII
În care sosesc unchii și mătușile

Familia Dodson era, fără îndoială, o familie de oameni frumoși, iar doamna Glegg nu era cea mai puțin frumoasă dintre surori. Văzând-o în fotoliul doamnei Tulliver, nimeni n-ar fi putut să tăgăduiască că, la cei cincizeci de ani ai ei, era foarte atrăgătoare la chip și la trup, cu toate că, după părere lui Tom și a lui Maggie, mătușa Glegg era întruchiparea urâțeniei. E foarte adevărat că mătușa disprețuia oamenii cărora le plăcea să se îmbrace frumos căci, după cum spunea adesea, cu toate că nu exista femeie cu haine mai bune decât ale ei, nu obișnuia să îmbrace haine noi înainte de a le uza pe cele vechi, așa ca alte femei care n-aveau decât să poarte întruna și să dea la fiecare spălat cele mai bune dantele de ață. Dar o

[1] Radamante, personaj mitologic, unul dintre judecătorii infernului, renumit pentru simțul său de dreptate.

să vadă lumea când o fi să moară doamna Glegg, că ea avea în sertarul din dreapta al dulapului din camera cu tapet stropit, dantele mai bune decât fusese în stare să-și cumpere doamna Wooll din St. Ogg's o viață întreagă, cu toate că doamna Wooll purta dantelele înainte de a le fi plătit. Același lucru se putea spune și despre cârlionții falși care îi împodobeau fruntea. Doamna Glegg avea, fără îndoială, în sertarele ei, cei mai mătăsoși și mai creți cârlionți castanii, precum și alți cârlionți mai mult sau mai puțin coafați; dar să privești lumea într-o zi de lucru de sub un breton fals de păr creț și mătăsos, ar însemna să creezi o confuzie neplăcută între cele sfinte și cele lumești și să dai dovadă de lipsă de simț al realității. E drept că, atunci când făcea o vizită în zilele de lucru, doamna Glegg purta uneori bretoane false mai bune, dar numai pe cele de calitatea a treia, lucru pe care nu-l făcea niciodată când se ducea la surorile ei, și mai ales la doamna Tulliver, care, de când se măritase, o necăjise foarte rău purtând părul ei natural, cu toate că, după cum se exprimase o dată doamna Glegg față de doamna Deane, s-ar fi cuvenit ca o mamă de familie cum era Bessy, cu un bărbat care bate toată ziua tribunalele, să știe mai bine ce trebuie să poarte. Dar Bessy fusese întotdeauna slabă de înger!

Și, dacă bretonul fals al doamnei Glegg arăta astăzi mai înfoiat și mai necoafat decât de obicei, era pentru că sub el se ascundea un plan: doamna Glegg avea de gând să facă niște aluzii cât se poate de înțepătoare și de tăioase la adresa buclelor blonde ale doamnei Tulliver, despărțite prin câte un val de păr lins, de fiecare parte a cărării. I se întâmplase de multe ori doamnei Tulliver să verse lacrimi din pricina răutăților emise de doamna Glegg cu privire la aceste bucle nedemne de o mamă de familie, dar convingerea că-i veneau bine îi dădea bineînțeles curaj. Doamna Glegg se hotărâse să rămână astăzi cu boneta pe cap, desigur dezlegată și puțin înclinată într-o parte, cum o purta uneori când făcea o vizită și se întâmpla să fie în toane rele: într-o casă străină nu știi niciodată dacă nu cumva e curent. Din aceleași motive purta și o mică pelerină neagră care-i ajungea exact până la umeri

și era departe de a-i cuprinde pieptul plin, în timp ce gâtul ei lung era apărat de un *chevaux-de-frise* din diferite franjuri. Trebuia să fii la curent cu moda acelor timpuri ca să-ți poți da seama cât de demodată era rochia pe care o purta doamna Glegg: o rochie de mătase de culoarea ardeziei. Dar, judecând după anumite steluțe galbene și după mirosul de mucegai pe care-l răspândea și care evoca imaginea unui scrin cu haine umede, rochia aparținea probabil unui rând de straie destul de vechi ca să le vină rândul la purtat.

Doamna Glegg își luă în mână ceasul mare de aur, înfășurându-și în jurul degetelor lanțul cu mai multe rânduri și îi comunică doamnei Tulliver, care tocmai dăduse o raită pe la bucătărie, că, oricare ar fi ora după orologiile și ceasurile altora, după ceasul ei era douăsprezece și jumătate.

— Nu știu ce-o fi pățit soră-mea Pullet, continuă ea. În familia noastră se obișnuia ca toți să sosească în același timp. Mi-amintesc foarte bine că așa era când trăia bietul tata, nu ca azi când o soră stă câte o jumătate de ceas să le aștepte pe celelalte. Dar nu e vina mea că s-au schimbai obiceiurile în familie... eu n-am să vin niciodată în casa omului când ceilalți sunt pe plecate. Mă mir de soră-mea Deane... că ea semăna mai mult cu mine. Dar dacă m-ai asculta pe mine, Bessy, ai servi masa puțin mai devreme, în loc s-o amâni, fiindcă cei care întârzie ar trebui să învețe cum să se poarte.

— Nu te teme soră dragă, or să vină toți la timp, spuse doamna Tulliver cu tonul ei pe jumătate blând, pe jumătate îmbufnat. Masa nu e gata înainte de unu și jumătate. Dar dacă nu poți aștepta pân-atunci, pot să-ți aduc o brânzoaică și un pahar cu vin.

— Vai, Bessy! exclamă doamna Glegg cu un zâmbet amar, dând aproape imperceptibil din cap. Credeam că-ți cunoști mai bine sora. Eu nu mănânc niciodată între mese și n-am de gând să-mi schimb obiceiurile acum. Numai că nu pot să sufăr prostia asta cu prânzul la unu și jumătate, când poți foarte bine să prânzești la unu. Altfel ai fost tu crescută, Bessy!

— Ce pot să fac, Jane? Domnul Tulliver nu vrea să se așeze la masă înainte de ora două, iar de hatârul tău o să mâncăm

azi cu o jumătate de oră mai devreme.

— Da, da, știu eu cum e cu bărbații ăștia... sunt gata să amâne tot... după ei prânzul s-ar amâna până după ora ceaiului, dacă ar avea neveste destul de slabe să le facă-n voie. E păcat de tine, Bessy, că nu ai mai multă minte. Vezi să n-aibă copiii de suferit din pricina asta! Și sper că n-ai pregătit cine știe ce masă pentru noi... sper că nu te-ai băgat la cheltuieli pentru surorile tale... care mai degrabă ar roade o coajă de pâine uscată decât să te-mpingă la ruină. De ce nu iei și tu exemplu de la sora-ta Deane – ea are mult mai multă minte decât tine. Gândește-te că ai doi copii pentru care trebuie să agonisești, și bărbatu-tău ți-a prăpădit averea prin tribunale și e-n stare să și-o prăpădească și pe-a lui. Niște rasol din care poți scoate și o supă pentru servitori, adăugă doamna Glegg, pe un ton de puternic protest, și o budincă simplă, cu o lingură de zahăr și fără niciun fel de mirodenii, ar fi fost mult mai nimerite.

Cu doamna Glegg în această dispoziție, ziua se anunța veselă. Doamna Tulliver nu mergea niciodată atât de departe încât să se certe cu soră-sa, după cum nu se poate spune despre o pasăre de apă care ridică un picior în mod dezaprobator că se ceartă cu băiatul care aruncă în ea cu pietre. Dar problema asta a prânzului era o chestiune delicată și care fusese deseori discutată până atunci, astfel încât doamna Tulliver nu putea decât să-i răspundă așa cum îi mai răspunsese alteori:

— Domnul Tulliver zice că o să dea întotdeauna o masă bună pentru prieteni, atâta timp cât are cu ce-o plăti, și are dreptul să facă ce poftește în casa lui.

— Uite ce e, Bessy, eu n-am de unde să le las copiilor tăi destui bani din economiile mele ca să-i scap de ruină. Și nu cumva să-ți închipui c-o să v-alegeți cu ceva din banii domnului Glegg... bine ar fi să nu mă prăpădesc eu întâi... că el se trage dintr-o familie de oameni cu viață lungă... dar dacă moare și mă lasă pe mine asigurată cu ce-mi trebuie pentru restul zilelor, are el grijă să strângă băierile pungii în așa fel, încât să se-ntoarcă banii la neamul lui.

Dar deodată se auzi un huruit de roți care puse capăt discuției, spre marea bucurie a doamnei Tulliver, grăbită să iasă în întâmpinarea sorei Pullet, căci ea trebuia să fie, de vreme ce huruitul era al unei trăsuri cu patru roți.

Doamna Glegg dădu din cap și făcu o mutră acră, gândindu-se la „trăsura cu patru roți“. Părerile ei în această chestiune erau cât se poate de categorice.

Când trăsurica trasă de un cal se opri în fața casei, sora Pullet apăru cu fața scăldată-n lacrimi, nefăcând deloc impresia că ar avea de gând să se oprească din plâns, căci, deși soțul ei și doamna Tulliver erau gata s-o ajute să coboare, rămase nemișcată, dând din cap cu tristețe și fixând prin perdeaua de lacrimi un punct vag în depărtare.

— Ce e, soră, ce s-a întâmplat? întrebă doamna Tulliver.

Cu toate că nu era o femeie cu imaginație, doamna Tulliver se gândi că s-ar fi putut ca oglinda mare de toaletă din dormitorul cel bun al sorei Pullet să se fi spart pentru a doua oară.

În loc de răspuns, doamna Pullet continuă să dea din cap, ridicându-se încet și coborând din trăsurică, după ce aruncă însă o privire spre domnul Pullet ca să vadă dacă e atent să nu i se murdărească rochia frumoasă de mătase. Domnul Pullet era un om mărunțel, cârn, cu ochi mici sclipitori și buze subțiri. Era îmbrăcat într-un costum negru, îngrijit, și purta la gât o cravată albă, care părea să fi fost legată strâns dintr-un considerent mai înalt, care-l depășea pe acel al simplei comodități personale. Între el și soția lui, o femeie masivă și bine făcută, îmbrăcată într-o rochie cu mâneci bufante, o pelerină largă și o bonetă mare cu două rânduri de pene și panglici, exista cam același raport ca între o bărcuță de pescuit și o navă cu toate pânzele sus.

Ce spectacol patetic și ce tablou izbitor al emoțiilor complexe create de o civilizație avansată poate oferi o femeie îndurerată, îmbrăcată după ultima modă! Ce serie nesfârșită de gradații există între durerea unui hotentot și cea a unei femei care poartă mâneci largi și bufante, mai multe brățări pe fiecare braț, o bonetă monumentală și panglici fine de

mătase! Un om civilizat, cu mintea luminată, reacționează la durere înăbușind-o sau îmbrăcând-o într-o forma cât se poate de subtilă, furnizând astfel o problemă interesantă pentru un spirit analitic. Dacă doamna Pullet, așa cum era ea acum, cu inima frântă și cu ochii pe jumătate orbiți de lacrimi, ar fi trecut peste prag cu un pas prea șovăielnic, ar fi putut să-și mototolească mânecile țepene și, conștientă de această posibilitate, își veni în fire și se strădui să nu se atingă de canatul ușii. Dându-și seama că lacrimile i se rostogolesc repede pe obraji, își desfăcu panglicile și le dădu încet pe spate – gest emoționant, care, chiar și într-un moment de nenorocire adâncă, dezvăluie speranța că vor veni clipe fără lacrimi, când panglicile bonetei își vor recăpăta locul. Când plânsul se mai potoli, dădu capul pe spate înclinându-l astfel încât să nu-și strice boneta, și trecu prin acel moment îngrozitor când durerea, care a făcut ca totul în jur să pară searbăd, devine ea însăși searbădă; își privi, dusă pe gânduri, brățările, le așeză închizătorile cu un gest grațios, firesc dar studiat, care i-ar fi făcut și ei plăcere, dac-ar fi fost din nou liniștită și în starea ei normală.

Doamna Pullet atinse ușor canaturile ușilor, cu umerii (pe vremea aceea o femeie era pur și simplu ridicolă pentru un ochi de cunoscător dacă nu avea umerii lați de un iard și jumătate) și, încordându-și mușchii feței în strădуința de a vărsa noi lacrimi, intră în salonul unde se afla doamna Glegg.

— Ei, soră, ce s-a întâmplat de-ai întârziat așa? întrebă doamna Glegg cam înțepată, strângându-i mâna.

Înainte de a răspunde, doamna Pullet se așeză, ridicându-și cu grijă pelerina:

— Și-a dat duhul! exclamă, folosind, fără să vrea, o impresionantă expresie retorică.

„A, vasăzică de data asta nu e vorba de oglindă“, gândi doamna Tulliver.

— A murit alaltăieri, urmă doamna Pullet. Și avea picioarele groase cât corpul meu, adăugă ea după o pauză, cu durere. Au scos lichid din ea de nu știu câte... ah, și apa... puteai să înoți în ea dacă voiai.

— Atunci e mai bine că s-a dus (cine-o mai fi și asta), spuse doamna Glegg prompt și răspicat, cu tonul unui om hotărât. Dar eu una n-am de unde să știu despre cine vorbești.

— Las' că eu știu, răspunse doamna Pullet, suspinând și dând din cap. Nu mai e în toată parohia niciun caz de dropică la fel ca asta. Cum să nu știu, dacă e vorba de doamna Sutton, bătrâna de la Twentylands.

— Bine, da' nu e neam cu noi și, după câte știu, nici nu e o cunoștință mai apropiată, spuse doamna Glegg, care plângea întotdeauna exact atât cât se cuvenea, când se întâmpla ceva „neamurilor" ei, dar niciodată în alte împrejurări.

— Cum să nu fie, dacă i-am văzut picioarele când erau umflate ca o bășică de porc... Era o cucoană bătrână care și-a înzecit averea și și-a administrat-o singură până-n ultima clipă, și ținea mereu punga cu chei sub pernă. Eu nu cunosc mulți ca ea în parohie.

— Și lumea zice c-a înghițit atâtea leacuri de puteai să umpli o căruță cu ele, adăugă domnul Pullet.

— Ah, suspină doamna Pullet, a mai avut ea o boală cu mulți ani în urmă, când n-avea încă dropică, și doctorii nu știau ce are. Mi-a spus mie când am fost pe la ea, de Crăciun, uite-așa mi-a spus: „Doamnă Pullet, dac-o fi să suferi vreodată de dropică, să te gândești la mine". Chiar așa a spus, repetă doamna Pullet, pornindu-se din nou pe plâns. Astea au fost chiar cuvintele ei. O îngroapă sâmbătă... L-au poftit pe Pullet la înmormântare.

— Sophy, spuse doamna Glegg, care nu-și mai putea stăpâni bunul-simț să nu protesteze, Sophy, mă mir când văd că te frămânți așa și-ți nenorocești sănătatea din pricina unor străini. Asta n-am pomenit-o nici la bietu' taică-tău, nici la mătușă-ta Frances și, după câte știu, nici la alte neamuri de-ale noastre. Cred că dac-ai auzi că vărul Abbott a murit peste noapte și n-a apucat să-și facă testamentul, tot nu te-ai frâmânta mai mult.

Doamna Pullet nu răspunse, căci nu isprăvise de plâns. Era mai degrabă măgulită decât revoltată că soră-sa o ceartă pentru că plânge prea mult. Nu oricine își putea îngădui să

plângă pentru niște vecini care nu i-au lăsat nicio moștenire; dar doamna Pullet se măritase cu un fermier înstărit și avea destul timp și bani ca să-și permită să plângă sau să facă orice poftea, păstrând în același timp cel mai înalt grad de respectabilitate.

— Să nu credeți cumva că doamna Sutton a murit fără să-și facă testamentul, interveni domnul Pullet, având impresia că cele spuse de el justificau lacrimile nevesti-sii. E drept că avem o parohie bogată, și cu toate astea se spune că nimeni n-ar putea să lase după moarte atâta avere cât a lăsat doamna Sutton. Și nu și-a împărțit moștenirea, a lăsat toți banii grămadă unui nepot dinspre partea lui bărbat-său.

— Atunci la ce i-a mai folosit atâta avere, comentă doamna Glegg, dacă tot n-a avut cui s-o lase decât rudelor lui bărbat-său. E păcat să-ți rupi bucățica de la gură pentru atâta lucru... măcar că nu sunt dintre ăia care n-ar dori să lase la bancă, pentru a fi împărțiți moștenitorilor, mai mulți bani decât își închipuie unii c-ar avea. Da' tare-i rău să-ți încapă averea pe mâinile străinilor!

— Așa e, soră, confirmă doamna Pullet, care-și revenise destul cât să-și poată scoate șalul și să-l împăturească frumos, da' să știi că domnu' care-o moștenește pe doamna Sutton e om de treabă... suferă de astmă și-n fiecare seară se culcă la opt. Chiar el mi-a spus-o, fără nicio sfială, într-o duminică în care a venit la biserica noastră. Poartă blană de iepure pe piept și când vorbește îi tremură vocea... E un om cu purtări foarte alese. I-am spus că și eu sunt mai tot timpul bolnavă. Și el mi-a răspuns: „Doamnă Pullet, îmi dau seama ce simțiți". Uite-așa a spus... chiar așa. Ah, suspină doamna Pullet, dând din cap la gândul că erau puțini oameni în stare s-o înțeleagă într-adevăr în privința alifiilor ei roze sau albe, a doctoriilor tari în sticluțe mici și a acelor slabe în sticle mari, a hapurilor care se vând cu un șiling bucata și a picăturilor de optsprezece penny. Soră, acu' pot să mă duc să-mi scot boneta. Ai spus să-mi scoată cutia de pălării? întrebă ea, întorcându-se către bărbatu-său.

Domnul Pullet avusese un lapsus de neînțeles și uitase de

cutie, așa că, plin de remușcări, ieși fuga să repare greșeala.

— Lasă, soră, că ți-o aduce sus, spuse doamna Tulliver, care ar fi vrut să plece imediat, de teamă ca nu cumva doamna Glegg să înceapă a-și exprima părerea în legătură cu faptul că Sophy era primul om din familia Dodson care și-a nenorocit sănătatea cu fel de fel de leacuri.

Doamnei Tulliver îi plăcea să se ducă în camera de sus cu soră-sa Pullet, să se uite cu de-amănuntul la pălărie, înainte ca aceasta să și-o pună pe cap, și să discute cu ea despre pălării în general. Asta făcea parte din slăbiciunile lui Bessy, lucru pentru care doamna Glegg o compătimea. Bessy se îmbrăca mult prea bine, având în vedere situația ei, și era prea mândră ca să-și îmbrace fetița în hainele bune pe care i le dăruia doamna Glegg din straturile de la fundul dulapului ei. Era păcat, ba chiar o prostie, să cumperi îmbrăcăminte unui asemenea copil, în afară, doar, de pantofi. Totuși, în această privință, doamna Glegg era nedreaptă cu soră-sa Bessy care se străduise din răsputeri s-o convingă pe Maggie să poarte boneta de pai și rochia de mătase vopsită, prefăcută dintr-o rochie a mătușii Glegg. Dar toate eforturile duseseră la niște rezultate pe care doamna Tulliver se simțise obligată să le îngroape în inima ei de mamă. În prima duminică în care o îmbrăcă, Maggie declară că rochia miroase a vopsea scârboasă și, turnând sosul peste friptura de vacă, folosi acest prilej ca să toarne puțin sos și pe rochie. Încântată de ce făcuse, luă boneta cu panglici verzi și o umflă până o făcu să semene cu un boț de brânză garnisit cu salată veștedă. Ca o scuză pentru Maggie, trebuie să vă spun că Tom își bătuse joc de ea atunci când o văzuse cu boneta pe cap și-i spusese că seamănă cu o paparudă bătrână. Mătușa Pullet avea și ea obiceiul să dăruiască haine, dar hainele ei erau întotdeauna destul de frumoase ca să fie pe placul lui Maggie și al maică-sii. Dintre toate surorile ei, doamna Tulliver o prefera, fără îndoială, pe sora Pullet, și această preferință era reciprocă. Dar doamna Pullet regreta că Bessy are copii atât de neastâmpărați și neîndemânatici; era gata să facă tot ce putea pentru ei, dar ce păcat că nu erau buni și

drăguți ca fetița surorii Deane. Cât despre Maggie și Tom, ei considerau că mătușa Pullet e suportabilă, mai cu seamă pentru că era altfel decât mătușa Glegg. Tom nu accepta niciodată să viziteze familia Pullet sau familia Glegg mai mult decât o dată pe vară. Bineînțeles că de data aceea unul sau altul dintre unchi îi dădea ceva bani de buzunar; dar la mătușa Pullet în pivniță se aflau o grămadă de broaște râioase în care putea să dea cu pietre, așa că prefera să se ducă la ea. Maggie se cutremura la vederea broaștelor, care o chinuiau și noaptea în somn, dar îi plăcea tabachera cu muzică a unchiului Pullet. Totuși, atunci când doamna Tulliver nu se afla de față, surorile erau de părere că sângele familiei Tulliver nu se amesteca bine cu sângele familiei Dodson, că de fapt copiii bietei Bessy erau niște Tulliveri, și că Tom, cu toate că aducea cu cei din familia Dodson, părea că o să se deosebească tot atât de mult de ei ca și taică-său. Cât despre Maggie, aceasta semăna leit cu mătușa Moss, sora domnului Tulliver, o femeie ciolănoasă care se măritase cât se poate de prost, care nu avea veselă-n casă și al cărei bărbat avea mare bătaie de cap cu plata chiriei. Dar de îndată ce doamna Pullet se văzu singură sus cu doamna Tulliver, amândouă începură s-o bârfească, după cum era și fresc, pe doamna Glegg; discutând între patru ochi, cele două surori ajunseră la concluzia că nu poți ști niciodată ce surpriză neplăcută te așteaptă de la sora Jane. Dar *tête-à-tête*-ul lor fu întrerupt de apariția doamnei Deane, însoțită de micuța Lucy, și doamna Tulliver asistă cu durere în inimă la aranjarea buclelor blonde ale fetiței. Era cu totul de neînțeles ca doamna Deane, cea mai slabă și mai searbădă dintre domnișoarele Dodson, să aibă un copil care ar fi putut oricând fi luat drept copilul doamnei Tulliver. Și, când se afla lângă Lucy, Maggie părea întotdeauna de două ori mai oacheșă ca de obicei.

Așa se întâmplă și de astă dată, când veni din grădină cu Tom, cu tatăl lor și cu unchiul Glegg. Maggie își aruncase neglijent boneta pe spate și, intrând în cameră cu părul ei aspru și lins, se năpusti asupra lui Lucy care stătea rezemată de genunchii maică-sii. Contrastul dintre cele două verișoare

era bineînțeles evident și, la prima vedere, net în defavoarea lui Maggie, cu toate că un cunoscător ar fi descoperit la aceasta din urmă anumite elemente care promiteau mai mult decât perfecțiunea delicată a lui Lucy. Fetele se deosebeau tot atât de mult între ale ca un cățel lățos cu păr aspru și întunecat, de un pisoi alb. Lucy întinse la sărut o guriță drăguță ca un boboc de trandafir; la ea totul era drăguț: gâtul rotund cu colierul de coral, năsucul drept, care nu era deloc cârn, sprâncenele mici, cu o linie clară, puțin mai închise la culoare decât buclele și potrivite cu ochii ei căprui care priveau cu o plăcere sfioasă spre Maggie, mai înaltă cu un cap decât ea, deși nu era nici măcar cu un an mai mare. Maggie o privea întotdeauna pe Lucy cu încântare. Îi plăcea să-și închipuie o lume în care oamenii nu cresc niciodată mai mari decât copiii de vârsta ei, cu o regină care să semene cu Lucy, purtând o coroniță pe cap și un sceptru în mână... numai că regina era de fapt Maggie, și doar înfățișarea era a lui Lucy.

— Ah, Lucy, izbucni ea, după ce o sărută. Ai să stai cu mine și cu Tom, nu-i așa? Hai Tom, sărut-o!

Tom se apropiase și el de Lucy, dar n-avea de gând s-o sărute. Nici vorbă de așa ceva; venise împreună cu Maggie lângă ea, pentru că era mai ușor decât să spună: „Bună ziua“ tuturor mătușilor și unchilor. Rămase în picioare, privind în gol, roșind și având aerul încurcat și zâmbetul vag al băieților timizi, când se află într-o adunare, sau al cuiva care ar fi nimerit din greșeală într-o lume în care i-ar fi găsit pe toți dezbrăcați, ceea ce îl punea în mare încurcătură.

— Ia te uită! exclamă tare și răspicat mătușa Glegg. Se poate să intre în casă un băiat și o fată fără să spună bună ziua unchilor și mătușilor? Când eram eu mică, așa ceva nici nu se pomenea.

— Duceți-vă și vorbiți cu unchii și mătușile voastre, dragii mamei, îi îndemnă doamna Tulliver, cu un aer îngrijorat și trist.

Voia să-i poruncească în taină lui Maggie să se ducă să-și perie părul.

— Ei, ce mai faceți? Sper că sunteți cuminți? li se adresă

mătușa Glegg cu glas tare, pe același ton răspicat, luându-i de mână și zgâriindu-i cu inelele mari, sărutându-i apoi pe obraji, ceea ce nu prea îi încânta pe copii. Capul sus, Tom, capul sus! Băieții care se duc la internat trebuie să stea cu capul sus. Ia uită-te la mine. Tom păru că preferă să se abțină de la această plăcere, căci încercă să-și smulgă mâna dintr-a mătușii. Dă-ți părul pe după urechi, Maggie, și vezi să nu-ți alunece rochia pe umăr!

Mătușa Glegg avea obiceiul să le vorbească pe un ton tare și răspicat, de parcă i-ar fi crezut surzi sau idioți. După părerea ei, aceasta era metoda prin care-i făcea să simtă că nu sunt de capul lor și, totodată, un mijloc excelent de a le potoli apucăturile de copii neastâmpărați. Copiii lui Bessy erau foarte râzgâiați... trebuia să se ocupe cineva de ei și să-i pună la punct.

— Vai, dragii mei, exclamă mătușa Pullet, cu un ton compătimitor, ce repede ați crescut! Tare mă tem să nu crească prea mari și fără vlagă, adăugă ea, privind-o cu tristețe pe Bessy peste capetele copiilor. Cred că fata are păr prea des. Eu în locul tău, i l-aș mai rări și l-aș tunde scurt. Nu-i face bine la sănătate; de asta e atât de oacheșă. Să știi că-i așa. Nu crezi, soră Deane?

— Nu știu, soră, nu știu ce să spun, răspunse doamna Deane, strângând iar din buze și uitându-se la Maggie cu un ochi critic.

— Nu, nu, interveni domnul Tulliver, fata e sănătoasă, n-o doare nimic. Și pe urmă, dacă-i vorba de asta, mai există pe lume și grâu arnăut, nu numa’ grâu alb, și unora le plac mai mult boabele negre. Dar de tuns ar fi mai bine s-o tunzi ca să-i stea părul mai neted.

În sufletul lui Maggie se născu o hotărâre îngrozitoare, stăvilită însă de dorința de a afla de la mătușa Deane dacă o va lăsa sau nu pe Lucy să mai rămână la ei. Mătușa Deane nu-i prea îngăduia fetei să vină pe acolo. După ce invocă mai multe motive de refuz, doamna Deane i se adresă chiar lui Lucy:

— Nu e așa că nu vrei să rămâi aici fără mama, Lucy?

— Ba da, mamă, te rog să mă lași, răspunse Lucy cu sfială și gâtul ei delicat se roși de tot.

— Bravo Lucy! Las-o să rămână, doamnă Deane, las-o să rămână, spuse domnul Deane, un om gras dar vioi, cu un fizic care putea fi întâlnit în toate păturile societății engleze: un creștet chel, favoriți roșcovani, o frunte mare și un trup solid dar nu greoi. Poți vedea nobili care să semene cu domnul Deane, după cum poți vedea și băcani sau muncitori cu ziua care să aibă aceeași înfățișare; numai că privirea pătrunzătoare a ochilor lui căprui era mai puțin obișnuită decât îi erau trăsăturile. Ținea strâns în mână o tabacheră de argint masiv și, din când în când, schimba câte o priză de tabac cu domnul Tulliver, a cărui tabacheră era doar suflată în argint, așa că era desigur o glumă între ei când domnul Tulliver spunea că vrea să facă schimb de tabachere. Domnul Deane primise tabachera în dar de la superiorii lui, o dată cu o cotă parte dintr-o afacere, în semn de recunoaștere a serviciilor prestate în calitate de director. Domnul Deane era omul cel mai stimat din St. Ogg’s, și unii erau chiar de părere că domnișoara Susan Dodson, despre care se spusese la un moment dat că se măritase cel mai prost dintre toate surorile, o să ajungă să aibă trăsură și casă mai bună decât însăși soră-sa Pullet. Căci un om care s-a băgat într-o mare afacere de mori și vapoare ca aceea a societății „Guest and Co.“, la care se adăugase și un concern bancar, poate ajunge foarte departe. Iar doamna Deane, după cum se exprimaseră cele mai bune prietene ale ei, era destul de mândră și de „hrăpăreață“ ca să nu-și lase bărbatul să stea degeaba, și să-l tot îndemne.

— Maggie, stărui doamna Tulliver, chemându-și fata și vorbindu-i la ureche de îndată ce chestiunea șederii lui Lucy fusese rezolvată, du-te și perie-ți părul... hai, că-i mai mare rușinea! Ți-am spus de atâtea ori să nu vii aici dacă nu te duci mai întâi la Martha... știi bine că ți-am spus!

— Tom, vino cu mine, șopti Maggie, trăgându-l de manșetă când trecu prin dreptul lui, iar Tom o urmă fără mofturi. Vino cu mine sus, îl îndemnă după ce ieșiră din cameră. Am o

treabă cu tine, înainte de prânz.

— N-avem timp de niciun fel de treburi înainte de prânz, spuse Tom cu gândul la mâncare și nemairăbdând niciun fel de proiect intermediar.

— Las' că pentru asta e timp... hai, Tom!

Băiatul o urmă pe Maggie la etaj, în camera mamei și o văzu cum se repede la un sertar din care scoase o pereche de foarfece mari.

— Ce vrei să faci cu ele, Maggie? întrebă Tom, devenit curios.

În loc de răspuns, Maggie își apucă șuvițele de păr din față și le tăie până la jumătatea frunții.

— Vai Maggie, ai s-o pățești! Zău c-ai s-o pățești, exclamă Tom, mai bine oprește-te!

„Clanț!" făcu iar foarfecele, în timp ce Tom căuta s-o convingă. Fără să vrea, băiatul se gândi ce caraghios o să-arate soră-sa, și asta îl înveseli.

— Hai, Tom, tunde-mă la spate, spuse Maggie înfierbântată de propria ei îndrăzneală și dornică să ducă treaba la bun sfârșit.

— Să știi că-ai s-o încasezi, răspunse Tom, dând din cap mustrător și punând mâna cu oarecare șovăială pe foarfece.

— N-are a face... hai, mai repede! porunci Maggie, bătând din picior.

Se roșise toată la față. Șuvițele negre erau foarte dese și nimic nu-l putea ispiti mai tare pe un băiat care gustase din plăcerea oprită de a tunde coama unui ponei. Vorbesc pentru cei care cunosc plăcerea de a intra cu foarfecele într-o masă de păr des. „Clanț", făcu din nou foarfecele, un hârșâit, apoi altul și încă unul, și șuvițele din spate căzură grele pe podea, iar Maggie rămase tunsă inegal, în scări, dar cu o senzație de ușurare, de eliberare, de parcă ar fi ieșit din pădure în câmpul larg deschis.

— Vai, Maggie, exclamă Tom țopăind în jurul ei, plesnindu-se pe genunchi și râzând. Vai, ce caraghioasă ești! Ia uită-te în oglindă – parc-ai fi prostănacu' de la noi de la școală în care aruncăm cu coji de nucă.

Maggie simți că i se frânge inima. La început se gândise mai cu seamă să scape de părul care-o necăjea și de remarcele neplăcute pe care le făceau toți în legătură cu pieptănătura ei; se mai gândise și la faptul că acest act plin de curaj va constitui o victorie asupra maică-sii și a mătușilor. Nu ținea să aibă păr frumos – nici nu putea fi vorba de așa ceva – avea numai ambiția să fie considerată o fetiță deșteaptă și nimeni să nu aibă nimic de spus împotriva ei. Dar acum, când Tom începuse să râdă de ea și să-i spună că arată ca un prostănac, chestiunea căpăta cu totul alt aspect. Se uită în oglindă; Tom continua să râdă și să bată din palme, în timp ce obrajii ei îmbujorați începură să pălească și buzele să-i tremure.

— Ah, Maggie, ce faci? Trebuie să te întorci imediat la masă!

— Nu râde de mine, Tom, strigă Maggie înfierbântându-se și plângând de ciudă; apoi bătu din picior și-l îmbrânci.

— Ho, nebuno! Atunci de ce l-ai mai tăiat? Eu mă duc jos. Miroase a mâncare! Se vede c-au adus la masă.

Tom alergă jos, lăsând-o pe Maggie pradă sentimentului amar al ireparabilului, care constituia o experiență aproape zilnică pentru sufletul ei de copil. Acum, când faptul era consumat, își dădea bine seama că făcuse o mare nebunie și că avea să audă mult mai multe lucruri neplăcute în legătură cu părul ei decât auzise până atunci. Căci Maggie făcea toate lucrurile dintr-o pornire pasionată, apoi vedea nu numai urmările, dar și ceea ce s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi făcut nimic, și în mintea ei toate amănuntele și împrejurările apăreau exagerate de o imaginație activă. Tom nu se lăsa purtat niciodată de elanurile nesăbuite în care se avânta Maggie, căci avea discernământ din instinct și simțea ceea ce putea să-i folosească sau să-i dăuneze. Și de aceea, cu toate că avea o fire mult mai voluntară și mai rigidă decât Maggie, se întâmpla foarte rar ca maică-sa să-i spună că nu-i cuminte. Iar dacă Tom făcea totuși o prostie, o susținea până-n pânzele albe: nici că-i păsa! Daca rupea biciul de la trasurica lui taică-său în timp ce izbea cu el în poartă, nu era vina lui – biciul n-

avea decât să nu se prindă în balamale. Dacă Tom Tulliver izbea cu biciul într-o poartă, era convins nu că izbirea porților de către toți băieții din lume ar fi fost un act justificabil, ci că el, Tom Tulliver, avea toate justificările să pocnească în poartă cu biciul și că n-avea pentru ce să se căiască de ce-a făcut. Dar Maggie, care plângea acum în fața oglinzii, simțea că nu poate nici în ruptul capului să coboare la masă și să rabde privirile și vorbele aspre ale mătușilor, în timp ce Tom, și Lucy, și Martha care servea masa, și poate chiar taică-său, și unchii vor râde de ea; dacă putuse Tom să râdă de ea, desigur că și ceilalți vor face la fel; și, dacă nu și-ar fi tăiat părul, ar fi putut sta acum lângă Tom și lângă Lucy și să mănânce și ea budincă de caise și prăjitură cu cremă! Acum nu-i rămânea decât să plângă! Stătea neputincioasă în mijlocul șuvițelor negre, ca Ajax[1] în mijlocul oilor înjunghiate. S-ar putea ca această nenorocire să pară cu totul lipsită de temei muritorilor care au trecut prin multe în viață, celor nevoiți să se gândească la cheltuielile de Crăciun, la vreo iubire trecută sau la vreo prietenie care i-a dezamăgit; dar pentru Maggie, nenorocirea ei era tot atât de mare, sau poate chiar și mai mare, decât ceea ce noi obișnuim să numim, prin contrast, adevăratele necazuri ale unui om în toată firea.

Fiecare dintre noi a auzit, când era mic, în chip de consolare, cuvintele: „Va veni o vreme când ai să ai necazuri adevărate“, iar când am devenit maturi am repetat și noi, la rândul nostru, aceste cuvinte altor copii. Când eram mici și purtam șosete plângeam cu sughițuri când ne pierdeam de mama sau de doică și rămâneam singuri într-un loc străin; și, totuși, nimeni nu-și mai amintește durerea adâncă a acelor clipe și nu se mai înduioșează din pricina ei, așa cum se înduioșează când își aduce aminte de suferințele îndurate în urmă cu cinci sau zece ani. Cu toate acestea, fiecare dintre acele clipe de trăire adâncă a lăsat urme și dăinuie încă în sufletul nostru, dar urmele lor s-au împletit strâns, pentru

[1] Erou grec. În tragedia lui *Sofocle* cu acelaşi nume, Ajax, dorind să-l ucidă pe Ulise, este indus în eroare de zeiţa Atena și înjunghie, în locul rivalului său, o turmă de oi.

totdeauna, cu fibrele simțămintelor mai rezistente ale tinereții și maturității. Iată de ce necazurile copiilor noștri ne fac să zâmbim și nu ne vine a crede că pot și ei să sufere cu adevărat. Nu e oare cu putință să-ți retrăiești intens copilăria, nu numai amintindu-ți ce făceai și ce ți se întâmpla atunci, ce-ți plăcea și ce nu-ți plăcea pe vremea când purtai rochiță sau pantaloni scurți, ci contopindu-te cu ea și simțind exact ceea ce simțeai pe vremea când timpul care despărțea o vară de alta părea fără de sfârșit? E oare cu putință să încerci din nou sentimentul care te-a copleșit când colegii de școală te-au exclus din joc, pentru că aruncaseși mingea prost, și pentru că o făcuseși dinadins, sau atunci când, neștiind cum să-ți omori vremea într-o zi ploioasă de vacanță, ai trecut de la lene la pozne, de la pozne la impertinențe și de la impertinențe la îmbufnare; sau să retrăiești ce-ai simțit atunci, în semestrul acela când mama n-a vrut să-ți facă o „jachetă“, cu toate că toți băieții de vârsta ta aveau jachete noi! Dacă ar fi într-adevăr cu putință să retrăim necazurile anilor de atunci, presupunerile nedeslușite și ideile ciudate, lipsite de perspectivă, pe care le avem despre viață și care dădeau atâta intensitate suferinței, cu siguranță că durerile copiilor noștri nu ne-ar mai face să zâmbim.

— Domnișoară Maggie, a poruncit conița să veniți imediat jos, spuse Kezia, dând buzna în odaie. Dumnezeule, ce-ați făcut? De când sunt n-am văzut așa sperietoare!

— Taci din gură, Kezia, strigă Maggie furioasă. Pleacă de-aici și lasă-mă-n pace!

— Bine, da’ v-am spus că trebuie să coborâți acu’ imediat. Așa zice cucoana, răspunse Kezia, venind către Maggie și luând-o de mână ca s-o ridice de pe podea.

— Lasă-mă-n pace, Kezia. Nu vreau să mănânc, spuse Maggie, smucindu-se din mâna fetei care încerca s-o ridice de pe jos. Nu vreau să vin!

— Bine, cum credeți. Eu nu pot să mai stau. Trebuie să mă duc să servesc la masa.

Și spunând asta, Kezia ieși din odaie.

— Maggie, prostuțo, o strigă Tom, băgând capul pe ușă

după câteva clipe. De ce nu vii la masă? Dac-ai știi ce bunătăți sunt! Mama a zis să vii. De ce plângi, gâsculițo?

Ah, ce îngrozitor! Tom era atât de crud și de nepăsător! Dacă Maggie l-ar fi găsit pe el plângând pe covor, ar fi plâns și ea de mila lui. Și mâncarea era atât de bună și ei îi era atât de foame! Vai ce nenorocită se simțea!

Și totuși Tom nu era chiar atât de crud. Nu-i venea să plângă alături de Maggie și, cu toate c-o vedea atât de supărată, nu-i pierise pofta de prăjituri, dar se apropie de ea, își lipi obrazul de obrazul ei și-i spuse mângâietor, pe șoptite:

— Hai, nu vii, Maggie? Vrei să-ți aduc o bucățică de budincă după ce mănânc?... sau o prăjitură cu cremă, sau ce vrei tu?

— Da-a-a, răspunse Maggie, începând să se simtă ceva mai bine.

— S-a făcut, spuse Tom plecând. Dar când ajunse lângă ușă, se mai întoarse o dată, adăugând: Da' mai bine ai veni și tu la masă. Știi, la desert avem nuci și vin de aglice.

Maggie se oprise din plâns și, după plecarea lui Tom, rămase pe gânduri. Tom se purtase frumos cu ea și asta îi mai potolise supărarea, iar gândul că putea să mănânce nuci și să bea vin de aglice începuse s-o frământe.

Se ridică cu greu din mijlocul șuvițelor de păr risipite pe podea și coborî scara. Apoi se opri cu umărul rezemat de ușa întredeschisă a sufrageriei și aruncă o privire înăuntru, îi văzu pe Tom și Lucy cu un scaun gol între ei, iar pe o măsuță de alături zări prăjiturile cu cremă... Nu mai putea răbda! Se strecură înăuntru și se îndreptă spre scaunul gol. Dar, nici n-apucă bine să se așeze și începu să regrete c-a venit și că nu rămăsese sus.

Când dădu cu ochii de ea, doamna Tulliver scoase un țipăt și se zăpăci atât de tare, încât scăpă din mână lingura mare de sos care căzu în farfurie, lucru cu consecințe cât se poate de serioase pentru fața de masă. Kezia nu-i spusese de ce refuzase Maggie să vină la masă, fiindcă nu voise s-o necăjească pe stăpână tocmai când tăia carnea, iar doamna Tulliver nu bănuise nimic rău; își închipuise doar că fata are iar toane și că, în felul ăsta, se pedepsește singură, lipsindu-

se de o parte din prânz.

Țipătul doamnei Tulliver făcu toate capetele să se întoarcă spre Maggie, care se roși, simțind cum încep să-i ardă obrajii și urechile, în timp ce unchiul Glegg, un domn bătrân, cu părul alb și cu un aer cumsecade, spuse;

— Ia te uită! Cine o fi fetița asta? Că eu n-o cunosc. Ia spune, Kezia, nu cumva e o fetiță pe care-ai cules-o de pe drum?

— Văd că s-a apucat să se tundă singură, rosti domnul Tulliver încet către domnul Deane, râzând cu poftă. Ai mai pomenit așa fetiță năzdrăvană?

— Te-ai cam pocit, domnișoară, își dădu cu părerea domnul Pullet.

Aceasta era poate observația cea mai usturătoare pe care o făcuse în viața lui.

— Mai mare rușinea, își rosti sentința mătușa Glegg pe un ton dojenitor, mai răstit și mai aspru decât oricând. Fetițele care-și tund singure părul ar trebui bătute cu biciul și hrănite doar cu pâine și apă. N-ar trebui să li se îngăduie să stea la masă cu unchii și mătușile lor.

— Da, da, adăugă domnul Glegg, cu intenția de a da o întorsătură hazlie acestor mustrări. Ar trebui băgată la închisoare. Acolo o să-i taie și părul care i-a mai rămas, ca să i-l potrivească mai bine.

— Acum chiar că arată ca o țigancă, spuse la rândul ei mătușa Pullet, compătimitoare. N-ai avut noroc, soră, că fata a ieșit așa de oacheșă. Băiatul e destul de blond. Da’ fata, tare mă tem că o să sufere în viață, că prea-i oacheșă.

— E o fata rea. Îmi mănâncă sufletul, își vărsă focul doamna Tulliver, cu lacrimi în ochi.

Maggie avea impresia că ascultă un cor de mustrări și batjocuri. La început se înroșise de necaz, și un timp revolta o făcu să îndure mai ușor rușinea. Tom își închipui că Maggie prinsese curaj din pricina budincii și a prăjiturilor cu cremă care tocmai apăruseră pe masă. Și, convins de asta, îi șopti:

— Vai, Maggie, ți-am spus eu c-ai s-o pățești.

Încercase să fie drăguț cu ea, dar Maggie era convinsă că

Tom își bate joc de nenorocirea ei. Curajul o părăsi cu totul, simți că i se pune un nod în gât și, dându-se jos de pe scaun, fugi la taică-său și se lipi de umărul lui, izbucnind într-un plâns cu sughițuri.

— Lasă, lasă, fata tatii, o mângâie domnul Tulliver, luând-o în brațe. Nu mai plânge. Ai făcut bine că ți-ai tăiat părul dacă nu-ți plăcea așa lung. Hai, nu mai plânge. Las-că te apără tata.

Ah, minunate vorbe de dragoste! Niciodată Maggie n-avea să uite clipele când taică-său „îi ținea partea“. Avea să le păstreze în inimă și să-și amintească de ele mulți ani mai târziu, atunci când toată lumea avea să spună că domnul Tulliver nu se purtase bine cu copiii lui.

— Ah, Bessy, tare-o mai râzgâie bărbat-tu pe fată! îi spuse doamna Glegg doamnei Tulliver, în secret, dar destul de tare ca s-audă și ceilalți. Bagă de seamă c-o s-o nenorocească. Tata ne-a crescut altfel și de-aia suntem ce suntem astăzi.

Necazurile domestice ale doamnei Tulliver păreau să fi atins o culme de unde începi să devii insensibil. Nici nu mai luă în seamă vorbele soră-sii și, dându-și panglicile bonetei pe spate, începu să taie budinca, afișând un aer de tăcută resemnare.

O dată cu desertul veni și eliberarea lui Maggie: ziua era caldă, așa încât copiii fură trimiși să-și mănânce nucile și să-și bea vinul în chioșc. O zbughiră printre tufișurile îmbobocite ale grădinii, cu vioiciunea unor animale mici care scapă de sub un clopot de sticlă fierbinte.

Doamna Tulliver le dăduse voie să plece cu un scop bine determinat: acum, când masa se sfârșise și când puteai să stai de vorbă în liniște, venise momentul potrivit să aducă la cunoștința rudelor intențiile domnului Tulliver în legătură cu Tom, și socotea mai nimerit ca băiatul să nu fie de față. Copiii erau obișnuiți să-i audă pe părinți vorbind despre ei, de parcă ar fi fost niște păsări care oricât și-ar fi lungit gâtul și ar fi încercat să audă, tot n-ar fi fost în stare să priceapă nimic. Dar, ca niciodată, doamna Tulliver se arătă discretă, deoarece își dăduse seama că lui Tom nu-i plăcea deloc gândul că ar

putea fi trimis la școala unui pastor, socotind că asta echivala cu faptul de a fi fost trimis să învețe la o școală condusă de un jandarm. Doamna Tulliver își dădea seama cu regret că bărbat-său va face tot cum îl taie capul, orice ar spune sora Glegg sau sora Pullet; dar se gândea că, dacă treaba va ieși prost, nu va mai putea nimeni să spună că Bessy îl lăsase pe soțul ei să facă o prostie, fără a-și informa rudele despre ce e vorba.

— Domnule Tulliver, spuse, întrerupând o discuție dintre bărbatul ei și domnul Deane, ar fi timpul să le comunici mătușilor și unchilor copiilor noștri ce ai de gând să faci cu Tom.

— Foarte bine, răspunse domnul Tulliver cam înțepat. N-am nimic împotrivă să spun tuturor ce am de gând să fac cu băiatul. Am hotărât, continuă el, uitându-se la domnul Glegg și la domnul Deane, am hotărât să-l trimit la un domn Stelling, un pastor de la King’s Lorton, despre care am auzit că-i grozav de deștept și-l poate învăța o mulțime de lucruri.

Se înălță un murmur general de uimire, care semăna cu murmurul pe care-l poți auzi într-o biserică de țară, atunci când, din amvon, preotul face vreo aluzie la treburile din timpul săptămânii ale credincioșilor. Unchii și mătușile copiilor erau la fel de uimiți ca și acei credincioși, când auziră că în aranjamentele de familie ale domnului Tulliver se amestecă un pastor. Cât despre unchiul Pullet, se simțea atât de uimit, de parcă domnul Tulliver i-ar fi spus că are de gând să-l trimită pe Tom la lordul cancelar; căci domnul Pullet aparținea acelei clase dispărute de răzeși englezi, care se îmbrăcau în haine bune, plăteau taxe și impozite mari, se duceau la biserică și duminica mâncau o masă îmbelșugată, dar nici prin gând nu le trecea că s-ar putea vorbi despre originea Constituției engleze, în ceea ce privește biserica și statul, mai mult decât despre originea sistemului solar și a stelelor fixe. E trist, dar totuși adevărat, că în mintea domnului Pullet, episcopul se confunda cu un fel de baronet, care putea sau nu să predice; și, de vreme ce pastorul parohiei în care trăia el era de familie nobilă și avea o mare avere, ideea că un pastor

poate fi și profesor, îi era prea străină domnului Pullet ca s-o conceapă cu ușurință. Îmi dau seama că e greu pentru niște oameni care trăiesc în timpurile civilizate de azi, să-și închipuie că domnul Pullet putea fi atât de ignorant, dar acești oameni ar trebui să se gândească ce rezultate extraordinare poate da o înclinație naturală atunci când e ajutată să se dezvolte în condiții prielnice. Iar domnul Pullet avea o mare înclinație către ignoranță. Fu primul care dădu glas uimirii:

— Da' de ce să-l trimiți la un pastor? întrebă el, clipind din ochi cu mirare și uitându-se la domnul Glegg și la domnul Deane ca să vadă dacă ei pricepeau ceva.

— Cum de ce? Pentru că, după câte am înțeles eu, pastorii sunt cei mai buni dascăli, răspunse bietul domn Tulliver, care, pierdut în labirintul acestei lumi încurcate, era gata oricând să se agațe cu disperare de orice argument. Uite, de pildă, Jacobs de la „Academie", care nu e pastor, nu l-a învățat pe băiat mai nimic. Așa că am hotărât să-l trimit la o școală unde să aibă altfel de dascăl. Și, după cât înțeleg, domnu' ăsta Stelling e tocmai ce trebuie. Vreau să-l trimit pe băiat cam pe la 21 iunie, încheie el pe un ton hotărât, lovind ușor în tabacheră și luând o priză de tutun.

— O să-ți ceară o taxă foarte piperată! Pastorii ăștia au pretenții foarte mari, spuse domnul Deane, trăgând adânc tutun pe nas, cum avea el obiceiul ori de câte ori voia să rămână pe o poziție neutră.

— Ia zi, vecine Tulliver, ce crezi, o să se priceapă pastorul să-l învețe cum să deosebească o probă de grâu bună de una proastă? întrebă domnul Glegg căruia-i plăcea să glumească și care, de când se retrăsese din afaceri, considera că-și poate îngădui și că e chiar nimerit să ia lucrurile în glumă.

— Ei, am eu niște planuri în legătură cu băiatu', spuse domnul Tulliver, făcând o pauză și ridicând paharul.

— Dacă-mi îngăduiți și mie să spun ceva, că rar apuc și eu să scot o vorbă, interveni doamna Glegg pe un ton plin de subînțelesuri amare, aș vrea să știu cu ce o să se aleagă băiatul dacă i se dă o educație prea înaltă față de poziția lui

bănească?

— Vedeți, spuse domnul Tulliver, fără să se uite la doamna Glegg și adresându-se bărbaților care se aflau în odaie, m-am gândit să nu-l învăț pe Tom meseria mea. M-am gândit și m-am tot gândit și când am văzut ce-a făcut Gamett cu fii-său, m-am hotărât. Vreau să-și faca o meserie în care nu-i nevoie de capital. Vreau să știe destulă carte ca să nu-l poată încuia niciun avocat, sau alții de felul ăsta, și să poată să m-ajute și pe mine din când în când la afaceri.

Doamna Glegg scoase un fel de sunet lung, gutural. Stătea cu buzele strânse și zâmbea cu o expresie de milă și dispreț.

— Bine ar fi dacă unii oameni n-ar avea de-a face cu avocații, urmă ea după sunetul acela introductiv.

— Da' ia spune-mi, pastorul ăsta conduce o școală primară ca cea de la Market Bewley? întrebă domnul Deane.

— Nu, nici vorbă, răspunse domnul Tulliver. Nu vrea să ia decât vreo doi-trei elevi... Ca să aibă mai mult timp să se ocupe de ei, înțelegi?

— Aha, și în felul ăsta copiii învață mai repede. Dacă sunt prea mulți nu prea învață cine știe ce, spuse domnul Pullet, care simțea că începe să înțeleagă cât de cât problema asta atât de complicată.

— Da, dar mă tem că vrea mulți bani, reveni domnul Glegg.

— Ei, cât să vrea? O sută pe an, bani peșin, răspunse domnul Tulliver, oarecum mândru de ideea lui îndrăzneață. Dar să știți că asta-i o investiție bună. Educația o să-i servească lui Tom drept capital în viață.

— Aici s-ar putea să ai dreptate, spuse domnul Glegg. Da, da, vecine Tulliver, s-ar putea să ai dreptate:

Când s-au dus bani, avere și moșii,
Tot ce-ți rămâne-i învățat să fii.

— Mi-amintesc c-am văzut o dată versurile astea într-o vitrină, la Buxton. Numa' că noi ăștia care n-avem învățătură, e mai bine să ne ținem banii. Ce zici, vecine Pullet, n-am dreptate? spuse domnul Glegg frecându-și genunchii cu un

aer foarte încântat.

— Mă mir de dumneata, domnule Glegg, interveni nevastă-sa. La vârsta și la situația dumitale n-ar trebui să te porți așa. Nu-ți stă bine.

— Ce nu-mi stă bine, doamnă Glegg? întrebă bărbat-său, făcând glumeț cu ochiul celor de față. Poate vorbești de haina albastră pe care-o port azi?

— Mi-e milă de dumneata, domnule Glegg, când te văd ce slab ești din fire. Am spus că nu-ți stă bine să glumești când vezi că neamurile dumitale alunecă spre pierzanie.

— Dacă de mine e vorba, sări domnul Tulliver profund jignit, să știi că nu trebuie să-ți bați capul și să te frământi. Pot să-mi văd și singur de treburi, fără să-i supăr pe alții.

— A, acum mi-aduc aminte, spuse domnul Deane schimbând subiectul ca să salveze situația. Mi-aduc aminte că mi-a spus cineva că Wakem are de gând să-și trimită băiatul – știți, băiatul ăla infirm – să învețe carte la un pastor. Nu-i așa Susan? adăugă el, adresându-se nevesti-sii.

— Nu știu, răspunse doamna Deane, strângându-și iar buzele.

Doamna Deane nu era omul să ia parte la o discuție în care oamenii se înțepau unii pe alții.

— Foarte bine, spuse domnul Tulliver pe un ton glumeț, ca să-i arate doamnei Glegg că nu-i pasă de ea. Dacă Wakem are de gând să-și trimită băiatul la un pastor, înseamnă că nu greșesc dacă-l trimit și eu pe Tom; Wakem e un pungaș fără pereche, mai mare decât toți pungașii ieșiți din mâna lui Scaraoțchi, dar nu pot să afirm că știe întotdeauna ce are de făcut. Uite, spune-mi care-i măcelarul lui, și-o să-ți spun unde să te duci să cumperi carne.

— Bine, dar băiatul lui Wakem e cocoșat, interveni doamna Pullet, care avea impresia că toată povestea are un aer funebru. De asta nu-i de mirare că îl trimite să învețe la pastor.

— Da, da, spuse domnul Glegg, luând în serios observația doamnei Pullet. Trebuie să te gândești la asta, vecine Tulliver. Băiatul lui Wakem nu poate munci, așa că taică-său e nevoit

să-l facă domn, bietul copil...

— Domnule Glegg, îl întrerupse doamna Glegg clocotind de indignare, dar hotărâtă să se stăpânească, ai face mai bine dacă ți-ai ține gura. Domnului Tulliver nu-i pasă de părerea ta și nici de-a mea. Există oameni care își închipuie că știu ce trebuie să facă, fără să mai întrebe și pe alții.

— Cred că de dumneata e vorba, dacă într-adevăr gândești ce spui, replică domnul Tulliver, începând din nou să fiarbă de furie.

— Las' că nu mai spun nimic, răspunse doamna Glegg tăios. Nu mi-a cerut nimeni sfatul, așa că mai bine tac.

— Ar fi prima oară când te abții, spuse domnul Tulliver. Numai sfaturi știi să dai. E singurul lucru pe care-l dăruiești oricând cu dragă inimă.

— Da, da' uiți că dacă n-am dăruit încă nimic, în schimb am împrumutat altora cu dragă inimă, răspunse doamna Glegg. Cunosc persoane care-mi datorează bani și am o presimțire c-o să mă căiesc c-am împrumutat bani rudelor.

— Lăsați cearta, se amestecă domnul Glegg încercând să-i liniștească, dar nereușind să-l potolească pe domnul Tulliver.

— După câte știu eu, am semnat o poliță, se repezi acesta. Și-n afară de asta, cu toată rudenia, ți-am dat o dobândă de cinci la sută.

— Haide, soră, interveni doamna Tulliver cu un ton rugător, bea-ți vinul și servește-te cu migdale și stafide.

— Îmi pare rău, Bessy, răspunse doamna Glegg ca un câine care profită să se repeadă la un om când îl vede fără băț în mână. E o prostie să vorbești acum despre migdale și stafide.

— Nu te mai aprinde așa, soră, încercă s-o potolească doamna Pullet care începuse să plângă încet. Dacă ți se suie sângele la cap, acu după-masă, s-ar putea, Doamne ferește! să te lovească damblaua. Și știi că de-abia am ieșit din doliu... că doar toate am purtat rochii la fel, și voal, și de-abia le-am pus bine. E mai mare rușinea să se întâmple așa ceva între surori.

— Cred și eu că-i mai mare rușinea, ripostă doamna Glegg. Rău am ajuns dacă soră-mea mă poftește la ea numai ca să

se certe cu mine și să mă ia peste picior.

— Stai, Jane dragă, nu te mai aprinde așa... liniștește-te... liniștește-te, o domoli domnul Glegg.

Dar domnul Tulliver, care nu-și descărcase încă toți nervii, îi acoperi vocea, izbucnind din nou:

— De unde ai scos-o că vreau să mă cert cu dumneata? Dumneata nu lași lumea în pace! Te tot iei în bețe cu toți. Să știi că eu nu mă iau la ceartă cu o femeie niciodată, dacă-și vede de treabă.

— A, va să zică nu-mi văd de treabă! răspunse doamna Glegg cu vocea gâtuită de furie. Am cunoscut oameni mult mai de seamă decât dumneata, care au murit demult și care s-au purtat mult mai respectuos cu mine decât te porți dumneata. Și bărbatu-meu stă cu brațele încrucișate și se uită cum își bate joc de mine un fitecine care nu și-ar fi îngăduit niciodată o asemenea îndrăzneală, dacă anumite persoane din familia noastră nu s-ar fi măritat atât de prost.

— Dacă-i vorba pe-așa, se răți domnul Tulliver, află că familia mea e tot atât de bună ca a dumitale... ba chiar mai bună, fiindcă la noi în familie n-am pomenit femeie atât de afurisită.

— Frumos îți șade, domnule Glegg, izbucni doamna Glegg, ridicându-se de pe scaun, frumos îți șade să stai cu mâinile în sân și s-asculți cum mă batjocorește lumea. Nu mai rămân o clipă în casa asta! Dumneata n-ai decât sa rămâi și să vii acasă cu cabrioleta... Eu mă duc pe jos.

— Lasă, sufletele, spuse domnul Glegg cu tristețe, ridicându-se și pornind după nevastă-sa.

— Cum ai putut să-i vorbești în felul ăsta, domnule Tulliver? i se adresă doamna Tulliver cu lacrimi în ochi.

— Las-o să plece, răspunse Tulliver furios. Nici măcar un torent de lacrimi n-ar fi putut să-l potolească. Las-o să plece. Cu cât pleacă mai repede, cu atât mai bine. Acum știu că n-o să încerce să mi se suie în cap.

— Soră Pullet, murmură doamna Tulliver cu voce stinsă, crezi c-ar servi la ceva să te duci după ea și să încerci s-o liniștești?

— Vezi-ți mai bine de treabă, interveni domnul Deane. Las-că vă împăcați altă dată.

— Atunci ce ziceți, dragele mele, n-ar fi mai bine să ne ducem să vedem ce fac copiii, propuse doamna Tulliver, ștergându-și lacrimile.

Era o idee cât se poate de bună. După plecarea femeilor, domnul Tulliver se simți ca un om care ar fi alungat niște muște obraznice din cameră. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să stea de vorbă cu domnul Deane, lucru care se întâmpla rar, acesta fiind foarte ocupat cu afacerile. Domnul Deane era, după părerea lui, omul cel mai „competinte“ pe care-l cunoscuse vreodată și, pe deasupra, era plin de duh și avea limba ascuțită, corespunzând astfel în mod plăcut înclinației asemănătoare pe care o avea domnul Tulliver, dar care la el rămăsese nerealizată. Acum, când plecaseră femeile care-i tulburaseră tot timpul cu fleacuri, nimic nu-i mai împiedica să vorbească despre lucruri serioase. Acum puteau să-și spună fiecare părerea despre ducele de Welligton[1] a cărui atitudine față de problema catolică îl pusese într-o lumină cu totul nouă; puteau să facă haz de purtarea ducelui la bătălia de la Waterloo pe care n-ar fi fost niciodată în stare s-o câștige dacă în spatele lui nu s-ar fi aflat o armată întreagă de englezi, ca să nu mai vorbim de Blucher[2] și de prusaci care, după cum aflase domnul Tulliver de la o persoană bine informată, apăruseră exact când trebuia. Dar în privința asta nu erau toți de aceeași părere.

Domnul Deane, de exemplu, nu prea era dispus să acorde credit prusacilor, căci felul nesatisfăcător în care își construiau vapoarele și în care făceau tranzacții cu bere de Danzig îl făcea să aibă o impresie cam proastă despre curajul prusac în general. Văzând că nu prea avusese succes cu teoria lui, domnul Tulliver declară că tare se temea că Anglia n-o să mai fie niciodată cum fusese pe vremuri. Dar domnul

---

[1] Arthur Wellesley, duce de Wellington (1769-1852) om de stat şi militar englez, a comandat armatele aliate împotriva lui Napoleon la Waterloo.

[2] Gebhard Leberecht Blucher (1742-1819), feldmareşal prusac, s-a distins în bătălia de la Waterloo.

Deane, care era asociat la o firmă prosperă, avea bineînțeles păreri mai optimiste despre viață. Îl rugară să povestească cum merg importurile, mai cu seamă importurile din piele și zinc și, ascultându-l, domnul Tulliver se mai liniști, spunându-și că mai e până-n ziua în care toată țara va ajunge la cheremul papistașilor și al radicalilor și când oamenii cinstiți nu vor mai avea nicio șansă.

Unchiul Pullet asculta, clipind din ochi, cum cei doi discutau probleme înalte. Pullet nu se pricepea la politică – socotea că politica e un dar înnăscut – dar, după câte înțelegea el, acest duce de Wellington nu era nici mai bun și nici mai rău decât trebuia să fie.

Capitolul VIII
În care domnul Tulliver se dovedește a fi un om slab

— Ce te faci dacă soră-mea Glegg îți cere banii înapoi? De unde ai să scoți cinci sute de lire? îl întreba doamna Tulliver pe bărbat-său în aceeași seară, făcând o tristă trecere în revista a zilei respective.

Cu toate că trăise alături de el treisprezece ani, doamna Tulliver era tot atât de lipsită de experiență ca la început. Când cerea ceva soțului, avea, de pildă, darul să-i vorbească în așa fel, încât, în cele din urmă, domnul Tulliver să facă exact contrariul. Există pe lume oameni care nu se maturizează niciodată; ei rămân ca acei peștișori cuminți care par să-și păstreze până-n ultima clipă iluziile din tinerețe că pot înota în linie dreaptă, trecând prin peretele de sticlă care-i înconjură. Doamna Tulliver era ca unul dintre acești peștișori aurii: după ce timp de treisprezece ani se lovise cu capul de același mediu rezistent, se repezea din nou spre el cu un avânt la fel de deosebit.

Cuvintele ei intenționau să-l convingă pe domnul Tulliver că nu i-ar fi deloc greu să facă rost de cinci sute de lire; iar când doamna Tulliver se arătă nerăbdătoare să afle cum o să facă rost de ele – fără să ipotecheze moara și casa (pe care

declarase că n-o să le ipotecheze niciodată) – cu atât mai mult cu cât în ziua de azi nimeni nu se grăbește să-ți împrumute bani dacă nu-i dai o garanție, domnul Tulliver, înfierbântându-se, spuse că doamna Glegg e liberă să facă ce poftește cu banii – să-i ceară sau să nu-i ceară – dar că el îi va restitui oricum. Nu voia să aibă nicio obligație față de surorile neveste-sii. Când un om se însoară cu o fată care are o droaie de surori, se poate aștepta la nenumărate necazuri, dacă e dispus să le înghită. Dar domnul Tulliver nu era dispus.

Punându-și boneta de noapte, doamna Tulliver mai vărsă în tăcere câteva lacrimi, dar nu trecu mult și se cufundă într-un somn adânc, legănată de gândul că va mai discuta despre toate astea a doua zi, când urma să se ducă împreună cu copiii să ia ceaiul la sora Pullet, la Garum Firs. Nu se aștepta să rezolve ceva prin discuția cu soră-sa, dar i se părea cu neputință ca întâmplările petrecute să se încăpățâneze a rămâne neschimbate, oricât te-ai plânge de ele.

Domnul Tulliver, în schimb, adormi mai greu, căci se gândea și el la o vizită pe care voia s-o facă a doua zi și părerile lui în această problemă nu erau atât de vagi și de liniștitoare ca ale blândei sale tovarășe de viață.

De câte ori se afla sub influența unui sentiment puternic, domnul Tulliver simțea un impuls spre acțiune, lucru care nu se prea potrivea cu senzația aceea neplăcută că viața ar fi foarte încurcată și ciudată, care-l copleșea când era mai liniștit; dar se prea poate să fi existat o legătură directă între aceste fenomene aparent contradictorii, de vreme ce nu te poți convinge că un scul de lână e încâlcit până nu tragi tare de un fir.

A doua zi, domnul Tulliver, împins de această dorință de acțiune, o porni călare, îndată după prânz (nu era dispeptic) către Basset, să facă o vizită soră-sii Moss și bărbatului ei. Luând hotărârea irevocabilă de a-i plăti doamnei Glegg datoria de cinci sute de lire, domnul Tulliver își amintise, cum era și firesc, că are o poliță pentru trei sute de lire pe care le împrumutase cumnatului sau Moss. Dacă sus-numilul cumnat reușea să-și plătească datoria într-un anumit termen, lucrul

acesta ar fi atenuat, în mare măsură, impresia greșită că domnul Tulliver se afla într-o încurcătură, impresie pe care hotărârea lui îndrăzneață ar fi putut s-o creeze unor oameni slabi din fire, care doresc să cunoască precis cum trebuie procedat într-o anumită situație, chiar înainte de a se convinge că va fi ușor.

Situația în care se afla domnul Tulliver nu era nici nouă, nici neobișnuită, dar, asemenea altor împrejurări ale vieții cotidiene, ea ascundea complicații care aveau să se facă simțite mult mai târziu: domnul Tulliver trecea drept un om mult mai înstărit decât era în realitate. Și, cum toți avem tendința să credem despre noi ceea ce crede lumea, domnul Tulliver obișnuia să se gândească la faliment și la ruină cu același sentiment de vagă milă pe care îl are un om cumpătat și slăbănog, atunci când aude că vecinul lui, un tip congestiv și grăsan, a fost lovit de apoplexie. Era obișnuit să audă glume măgulitoare în legătură cu situația lui avantajoasă de posesor al unei mori și al unui petic de pământ, și aceste glume, cum era și firesc, îi hrăneau convingerea că e om cu stare. Glumele astea dădeau un gust plăcut paharului de băutură în zilele de târg și, dacă n-ar fi fost dobânzile semestriale, domnul Tulliver ar fi uitat cu totul că există o ipotecă de două mii de lire asupra proprietății pentru care era atât de invidiat. Dar nu ajunsese la această ipotecă numai din vina lui: o mie de lire reprezentau zestrea pe care fusese nevoit s-o dea soră-sii la nuntă. Și dacă ai vecini care te poartă prin tribunale, nu poți să achiți ipotecile, cu atât mai mult când te bucuri de o reputație așa de bună în ochii cunoștințelor, încât îți cer cu împrumut câte o sută de lire, pe o garanție prea mare ca să fie pusă pe hârtie. Prietenul nostru Tulliver era un om bun din fire și nu-i plăcea să respingă pe nimeni cu asprime, nici măcar pe soră-sa care nu numai că venise pe lume nedorită, de altminteri ca toate surorile, creând astfel necesitatea unor ipoteci, dar făcuse și o căsătorie nesăbuită și, ca o încoronare a tuturor acestor păcate, născuse opt copii. În această privință, domnul Tulliver era conștient de slăbiciunea lui; dar se scuza singur

spunându-și că, înainte de a se mărita cu Moss, Gritty fusese fată frumoasă – și, uneori, spunând asta, glasul îi tremura ușor. În dimineața aceea însă, se afla într-o dispoziție de om de afaceri și, călărind de-a lungul potecilor din Basset cu hârtoapele lor adânci – plasate atât de departe de târg, încât munca pentru îngrășarea pământului și pentru recoltele sărace ale acestei parohii înghițea cea mai mare parte din profituri – simți cum se înfurie din ce în ce mai tare pe Moss, un om fără capital care, dacă umbla ciuma printre vite sau cădea mana, putea fi sigur că pe el pacostea în niciun caz n-o să-l cruțe, și care, cu cât încercai mai mult să-l scoți din mocirlă, cu atât se înfunda mai rău. De fapt îi va aduce un serviciu dacă îl va sili să facă rost de cele trei sute de lire: îi va deschide ochii, ca să nu mai repete și anul ăsta prostia pe care o făcuse anul trecut cu lâna. Domnul Tulliver fusese prea îngăduitor cu cumnat-său; și, pentru că lăsase dobânda să meargă timp de doi ani, Moss ar fi putut crede că domnul Tulliver n-o să-i mai pomenească nimic în legătură cu capitalul propriu-zis. Dar domnul Tulliver era hotărât să nu mai încurajeze pe acești oameni de nimic, iar plimbarea de-a lungul potecilor din Basset nu numai că nu-i slăbea hotărârea și nu-i înmuia sufletul, ba dimpotrivă. Din când în când câte o scuturătură pricinuită de urmele adânci de copite, rămase din zilele noroioase de iarnă, îl făcea să-l pomenească plin de năduf pe Scaraoțchi, tatăl avocaților, care cu propriile lui copite sau în alt chip, contribuise cu siguranță la starea de acum a drumurilor și văzând pământurile nesfârșite lăsate în paragină și gardurile rupte – cu toate că nu făceau parte din ferma cumnatului Moss – se înfuria și mai tare pe un asemenea agricultor lipsit de noroc. Chiar dacă acest pământ înțelenit nu era proprietatea lui Moss, ar fi putut foarte bine să fie: Basset arăta la fel peste tot. După părerea domnului Tulliver, era o parohie de cerșetori, și această părere era fără îndoială bine întemeiată. Basset avea un pământ sărac, drumuri proaste, un moșier sărac care nu locuia nici el acolo, și un fel de paracliser și el tot sărac. Dacă cineva, vreodată, adânc impresionat de capacitatea minții omenești de a

învinge împrejurările vitrege, ar susține totuși că locuitorii din parohia Basset ar aparține unei categorii umane superioare, n-aș avea nimic de obiectat împotriva acestei teorii abstracte; știu însă că mintea oamenilor din Basset se potrivea de fapt perfect cu situația din parohie. Potecile noroioase, năpădite uneori de iarbă, care pentru un străin păreau că nu duc nicăieri decât că dau una într-alta, duceau totuși, dacă le urmai cu răbdare, undeva, departe, la drumul mare; erau însă în Basset mulți oameni pe care potecile îi duceau, de cele mai multe ori, într-un loc de desfrâu, cunoscut, în mod oficial, sub numele de „Markis o'Granby"[1], dar pe care clienții obișnuiți îl numeau „La Dickinson". O încăpere mare, joasă, cu nisip presărat pe podele și cu miros iute de tutun, amestecat cu mirosul nelămurit al reziduurilor de bere; domnul Dickinson stătea sprijinit de canatul ușii, cu fața tristă, plină de coșuri, care la lumina zilei părea tot atât de nelalocul ei ca o lumânare gata să se stingă, rămasă de peste noapte; toate astea nu păreau a fi prea ademenitoare. Totuși, aproape că nu era om în Basset care să treacă prin dreptul cârciumii, pe la ora patru, în după-amiezile de iarnă, fără să se simtă atras de ea în mod fatal. Și dacă vreo femeie din Basset voia să demonstreze că bărbat-său nu e pus pe petreceri, nu reușea să te convingă decât dacă-ți spunea că, un an întreg, omul nu cheltuise niciun ban la Dickinson. Doamna Moss avea și ea obiceiul să afirme acest lucru despre soțul ei ori de câte ori domnul Tulliver era în toane rele – ca în ziua aceasta – și îi căuta nod în papură. Și, după toate celelalte, domnul Tulliver se mai înfurie și pe poarta fermei care, când încercă s-o deschidă cu cravașa, reacționă cum reacționează toate porțile cărora le lipsește balamaua de sus, devenind o primejdie pentru picioarele omului sau ale calului respectiv. Domnul Tulliver era cât pe-aci să descalece și să poarte calul de căpăstru prin gropile noroioase ale fermei peste care clădirile mari, pe jumătate acoperite cu cherestea, aruncau o umbră mohorâtă ce se întindea până la silueta alungită a casei dărăpănate – clădită pe un nivel mai ridicat decât restul curții

[1] Marchizul de Granby.

– dar un argat apăru la timp, împiedicându-l să renunțe la hotărârea de a nu descăleca de pe cal în tot timpul vizitei. Dacă un om vrea să se poarte aspru, trebuie să rămână în șa și să vorbească de sus, ca să nu întâlnească privirea care imploră, ci să privească numai orizontul îndepărtat. Doamna Moss auzise tropotul calului și, când frate-său ajunse în dreptul casei, o găsi în ușa bucătăriei; avea un zâmbet cam obosit și ținea în brațe un copilaș cu ochi negri. Doamna Moss semăna cu frate-său, dar fața îi era mai stinsă, mai ofilită și mânuța dolofană a copilului, lipită de fața maică-sii, arăta și mai limpede că obrazul era veșted.

— Îmi pare bine că te văd, frate, spuse ea cu căldură. Nu știam că vii azi pe la noi. Ce mai faci?

— Binișor, binișor, doamnă Moss... binișor, răspunse el, cam rece și fără chef de vorbă, de parcă i s-ar fi părut o îndrăzneală din partea ei să pună o asemenea întrebare.

Doamna Moss își dădu seama pe dată că frate-său nu e în toane bune, căci i se adresa cu „Doamnă Moss“ doar când era supărat sau față de lume străină. Dar doamna Moss găsea că e firesc ca oamenii cărora le merge prost să fie priviți de sus. Nu pornea de la ideea că toți oamenii sunt egali; era o femeie prolifică, răbdătoare și blândă.

— Unde e bărbat-tu? Îmi închipui că nu e acasă, continuă domnul Tulliver, după o pauză gravă, în care patru dintre copii dădură buzna afară, ca niște puișori de găină ce-și caută mama dispărută în dosul cotețului.

— Nu, răspunse doamna Moss. E prin câmpul de cartofi de colo. Georgy, dă fuga până la Far Close și spune-i tatei că a sosit unchiul. Nu vrei să descaleci să guști ceva, frate?

— Nu, nu, nu pot să descalec. Trebuie să mă întorc imediat acasă, spuse domnul Tulliver, uitându-se în altă parte.

— Ce mai face doamna Tulliver și copiii? întreba doamna Moss supusă, neîndrăznind să stăruie cu invitația ei.

— Binișor, binișor. La 21 iunie îl trimit pe Tom la altă școală... asta o să mă coste o groază de bani și e cam prost că banii mei sunt la alții.

— Te-aș ruga să fii atât de bun să-i lași pe copii să vină într-

o zi să-și vadă verii. Ăștia mici abia așteaptă s-o vadă pe verișoara Maggie. Și eu, ce să mai spun, ca doar e fina mea, și știi cât țin la ea... Și nimeni n-ar fi în stare să facă pentru ea mai mult ca mine, chiar dacă sunt mai procopsiți. Sunt sigură că și ei îi place să vină la noi: are inimă bună, și tare mai e isteață și deșteaptă!

Dacă doamna Moss ar fi fost viclenia întruchipată și nu una dintre femeile cele mai naive de pe pământ, tot n-ar fi putut născoci ceva mai nimerit ca să-l câștige pe frate-său, decât s-o laude pe Maggie. Domnul Tulliver găsea foarte rar oameni care s-o laude pe fetiță de bunăvoie; de obicei, era nevoit să-i laude singur meritele. Dar mătușii Moss, Maggie îi apărea întotdeauna în lumina cea mai bună: casa mătușii era Alsatia[1] ei, unde se afla la adăpostul legilor; dacă răsturna ceva, dacă-și rupea rochia, mătușa Moss socotea ca e cât se poate de firesc. Ochii domnului Tulliver se îmblânziră deci fără voia lui și, încetând să mai ocolească privirea soră-sii, spuse:

— Da, da, cred că ține mai mult la tine decât la celelalte mătuși. Seamănă cu neamul nostru – n-a luat nimic de la neamurile maică-sii.

— Bărbatul meu spune că seamănă leit cu mine când eram tânără, zise doamna Moss, măcar că eu n-am fost niciodată așa isteață și nici nu m-am prăpădit după cărți. Da’ cred că Lizzy a mea seamănă cu Maggie – și ea-i deșteaptă. Ia vin’ la mama Lizzy, să te vadă unchiu, că nu prea te cunoaște... crești așa de repede!

Lizzy, o fetiță de șapte ani cu ochii negri, se rușină când maică-sa o împinse spre domnul Tulliver, căci copiii Moss erau îngroziți de unchiul de la moara Dorlcote. Fetița era mult inferioară lui Maggie, atât ca personalitate, cât și ca putere de exprimare, pentru ca asemănarea cu ea să fie foarte măgulitoare pentru dragostea paternă a domnului Tulliver.

— Da, da, seamănă puțin, spuse el, uitându-se binevoitor la fetița cu șorțul murdar. Amândouă mi-o amintesc pe mama. Ai o droaie de fete, Gritty, adăugă el pe un ton compătimitor,

[1] Mănăstire carmelită din Londra. Delincvenţii care se retrăgeau în incinta mănăstirii scăpau de rigorile legii.

dar și cu o nuanță de mustrare.

— Patru, să-mi trăiască, suspină doamna Moss mângâind-o pe Lizzy pe cap și potrivindu-i părul de o parte și de alta a cărării. Și băieți tot atâția. Fiecare băiat are perechea lui.

— Da, dar o să trebuiască să se descurce singure în viață, adăugă domnul Tulliver, simțind că începe să i se înmoaie inima și încercând, prin câte o aluzie viguroasă, să arate că se ține tare. Nu trebuie să se obișnuiască să depindă de ajutorul fraților.

— Nu, dar nădăjduiesc că băieții or să le iubească și or să-și aducă aminte că bietele fete se trag din aceeași mamă și același tată cu ei. Și sunt sigură că băieții n-or să sărăcească din pricina asta, spuse doamna Moss, învingându-și sfiala obișnuită și izbucnind ca o flacără pe jumătate stinsă.

Domnul Tulliver își plesni ușor calul pe crupă, apoi trase de frâu și spuse supărat: „Ho potolește-te!“, spre uimirea bietului animal nevinovat.

— Și, cu cât sunt mai mulți, cu atât trebuie să se iubească mai tare, adăugă doamna Moss, privindu-și copiii ca să vadă dacă au înțeles povața. Apoi, întorcându-se iar către frate-său, continuă: Asta nu înseamnă că îl cred pe Tom în stare să se poarte urât cu soră-sa, cu toate că ei nu sunt decât doi, ca mine și ca tine, frate.

Săgeata îl lovi pe domnul Tulliver drept în inimă. Morarul nu avea cine știe ce imaginație, dar chipul lui Maggie era veșnic prezent în gândurile lui, așa că nu-i trebui mult să stabilească o comparație între relațiile dintre el și soră-sa și relațiile care existau între Tom și Maggie. Ar fi oare cu putință să-i meargă vreodată prost lui Maggie, iar Tom să se poarte urât cu ea?

— Da, aa-i, Gritty, spuse morarul cu vocea îndulcită. Numai că eu am făcut întotdeauna tot ce-am putut pentru tine, adăugă el, ca și cum s-ar fi apărat de o învinuire.

— Eu nu zic că nu-i așa, frate, și să nu crezi că sunt nerecunoscătoare, răspunse biata doamnă Moss, care era prea istovită de muncă și de copii ca să mai aibă puterea de a fi mândră. Da’ uite că vine și bărbatu’ meu. Mult ți-a mai trebuit ca s-ajungi pân-aci!

— Mult? Asta numești tu mult? răspunse domnul Moss cu suflarea tăiată, simțindu-se nedreptățit. Am venit într-o goană. Nu vrei să descaleci, domnule Tulliver?

— Bine, descalec, și mergem să stăm puțin de vorbă în grădină, spuse domnul Tulliver, gândindu-se că dacă soră-sa nu va fi de față va da poate dovadă de mai multă hotărâre.

Domnul Tulliver descălecă și, împreună cu domnul Moss, se duse în grădină, îndreptându-se către umbrarul vechi de tisă, în timp ce soră-sa, pierdută în gânduri, se uita în urma lor, bătând ușor sugaciul pe spate.

În umbrar, găsiră niște păsări care se distrau râcâind de zor în țărână și care, la intrarea celor doi bărbați, țâșniră afară, cotcodăcind și bătând din aripi. Domnul Tulliver se așeză pe bancă și, ciocănind cu bățul în pământ, din loc în loc, plin de curiozitate, ca și cum bănuia că e gol pe dinăuntru, începu discuția spunând sau mai degrabă mârâind:

— Văd că iar ai semănat grâu în Corner Close și n-ai pus niciun pic de îngrășăminte. N-o să te alegi cu mai nimic anu' ăsta!

Domnul Moss, care când se însurase cu domnișoara Tulliver trecea drept cel mai fercheș băiat din Basset, era acum neras de o săptămână și avea expresia posomorâtă și abătută a unui cal de povară. Răspunse pe un ton răbdător, dar în același timp cam ursuz:

— Ce vrei, fermierii săraci ca mine fac și ei ce pot. Numai ăia care au bani de aruncat pot să-și îngăduie să bage în pământ jumătate din ceea ce scot la recoltă.

— Nu știu cine are bani de aruncat, dacă nu ăia care se pot împrumuta de o sumă și nu plătesc dobândă, i-o reteză domnul Tulliver care căuta cearta cu lumânarea. Asta era introducerea cea mai potrivită pentru a-și cere banii înapoi.

— Știu că am rămas în urmă cu dobânda, răspunse domnul Moss, dar anul trecut am avut ghinion cu lâna și pe urmă nevastă-mea nu s-a putut scula din pat, așa că treburile au mers mai prost ca de obicei.

— Da, da, mormăi domnul Tulliver, unora le merg întotdeauna treburile prost. Sacii goi nu stau niciodată în picioare.

— Nu înțeleg ce ai cu mine, domnule Tulliver, se văită domnul Moss. Trudesc mai greu ca un zilier.

— La ce-ți folosește munca, spuse domnul Tulliver răspicat, când te însori și n-ai capital pentru fermă decât un pic de zestre de la nevastă? Eu, unu', de la început am fost împotrivă, dar n-ați vrut să mă ascultați – nici tu, nici ea. Acum nu pot să te mai păsui cu dobânda: am de plătit cinci sute de lire doamnei Glegg și o să am cheltuieli și cu Tom, așa că o să rămân fără bani chiar dacă îmi plătesc toți datornicii. Gândește-te și vezi ce poți face să-mi restitui cele trei sute de lire.

— Bine, dacă-i așa, răspunse domnul Moss privind în gol, vând tot ce am și gata. Dacă-i vorba să-ți plătesc și dumitale și proprietarului, trebuie să scot toate vitele în vânzare.

Rudele sărace sunt fără îndoială o pacoste – existența lor ni se pare cu totul nedorită și, de cele mai multe ori, nu fac decât boacăne. Domnul Tulliver reușise să se enerveze pe domnul Moss, exact cum dorise, așa că se simți în stare să declare furios, ridicându-se de pe bancă:

— N-ai decât să faci ce știi. Eu nu pot să găsesc bani și pentru mine și pentru alții. Trebuie să-mi văd de treburile mele și de ai mei. Nu pot să te mai păsuiesc. Trebuie să faci cât mai curând rost de bani.

Și, rostind aceste cuvinte, domnul Tulliver ieși brusc din umbrar. Fără să mai arunce o privire domnului Moss, se duse până la ușa bucătăriei, unde nepotu-său cel mai mare îi ținea calul și unde soră-sa aștepta într-o stare de nerăbdare și panică pe care doar sugaciul i-o mai potolea gângurind dulce și apăsându-i cu mânuțele fața ofilita. Cu toate că avea opt copii, doamna Moss nu se consolase niciodată de faptul că gemenii îi muriseră, în timp ce domnul Moss considera că se pot consola de pierderea lor.

— Nu poftești în casă, frate? întrebă ea uitându-se cu neliniște la bărbat-său care venea încet spre ei în timp ce domnul Tulliver era cu piciorul în scară.

— Nu, nu la revedere, spuse el trăgând de dârlogi și luând-o din loc.

Ieși din curte și o porni hotărât, neînduplecat, de-a lungul drumeagului cu făgașuri adânci. Dar, înainte să ajungă la a doua cotitură, de unde nu se mai vedeau clădirile dărăpănate ale fermei, îl fulgeră deodată un gând. Opri calul, ținându-l câteva clipe în loc, și începu să dea din cap amărât de parcă s-ar fi aflat în fața unui lucru chinuitor pe care-l cerceta cu de-amănuntul. Era clar că, după ce acționase atât de prompt cu câteva clipe înainte, domnul Tulliver revenise la ideea lui că viața e tare încurcată. Întoarse calul și porni încet, înapoi. În timp ce-și îmboldea calul, vorbi cu glas tare, exprimând sentimentul care-l făcuse să ia calea întoarsă:

— Biata fetiță! Când m-oi prăpădi eu, n-o să aibă pe nimeni lângă ea, decât pe Tom.

Domnul Tulliver își făcu din nou apariția în curte și fu pe dată zărit de câțiva dintre nepoți, care alergară să-i ducă mamei vestea atât de neașteptată. Iată de ce, atunci când se apropie de casă, domnul Tulliver o găsi pe soră-sa tot în prag. Legăna copilașul în brațe ca să-l adoarmă și, cu toate că se vedea cum plânsese, nu dădu niciun semn de amărăciune, și spuse doar atât:

— Bărbatu-meu s-a întors la câmp. Vrei să vorbești cu el?

— Nu, Gritty, răspunse domnul Tulliver cu blândețe. Nu te mai amări... Voiam numa' să-ți spun că... o să încerc s-o scot la capăt fără bani, o vreme... da' trebuie să fiți și voi mai cu cap și să vă descurcați mai bine.

Doamna Moss nu se așteptase la atâta bunătate. O podidiră lacrimile și nu mai fu în stare să scoată nicio vorbă.

— Hai, lasă, lasă... am să v-o trimit p-aia mică sau o s-o aduc o dată pe-aici împreună cu Tom, înainte de a-l trimite la școală. Nu trebuie să te mai amărăști... Am să fiu întotdeauna un frate bun.

— Îți mulțumesc pentru vorba asta, frate, îngăimă doamna Moss, ștergându-și lacrimile. Apoi, întorcându-se către Lizzy, adăugă: Ia dă fuga și adu oul vopsit pentru verișoara Maggie.

Lizzy o zbughi în casă și apăru în scurt timp cu un pachețel învelit în hârtie.

— E răscopt, și l-am vopsit cu buruieni... e foarte frumos. L-

am făcut anume pentru Maggie. Nu vrei să-l pui în buzunar?

— Ba, da. Cum să nu? răspunse domnul Tulliver, băgând oul în buzunar. La revedere.

Și astfel, respectabilul morar o porni din nou spre casă pe drumurile desfundate din Basset; acum era și mai nelămurit cum să facă s-o scoată la capăt, dar simțea totuși că, într-un fel, scăpase de o primejdie. I se năzărise că, dacă el se poartă urât cu soră-sa, se va purta și Tom urât cu Maggie, peste ani de zile, atunci când taică-său nu va mai fi lângă ea s-o apere; oamenii simpli, ca domnul Tulliver, sunt adesea înclinați să îmbrace sentimente frumoase în idei greșite.

Așa își explica domnul Tulliver, în mod confuz, de ce dragostea și grija pe care i-o purta fetiței lui îl făcuseră mai simțitor față de propria lui soră.

Capitolul IX
În vizită la Garum Firs

În timp ce domnul Tulliver se gândea la nenorocirile care ar putea să se abată asupra fiicei lui în viitor, Maggie se lupta cu necazurile prezentului. Copiii nu au presimțiri dar nici nu se pot consola cu gândul că nenorocirile trec și se uită.

În ziua aceea, Maggie călcase de fapt cu stângul încă de dimineață. Plăcerea de a o vedea pe Lucy și de a merge după-masă la Garum Firs, unde avea să asculte cutiuța cu muzică a unchiului Pullet, pierise încă de dimineață de la ora unsprezece, când sosise frizerul de la St. Ogg’s. Frizerul se arătase cât se poate de indignat de halul în care se afla părul lui Maggie apucând, una după alta, șuvițele tăiate în scări și exclamând: „Ia uitați-vă! Vai, vai, vai!“ pe un ton de dezgust amestecat cu milă. Pentru Maggie, cuvintele lui reprezentau opinia imuabilă a întregii lumi. În dimineața aceea, domnul Rappit, frizerul, cu buclele lui pomădate în formă de creastă ondulată, care semănau cu o falsă piramidă de flăcări pe o urnă monumentală, era pentru Maggie cel mai fioros dintre contemporani; se hotărî să aibă grijă să nu calce niciodată pe strada lui la St. Ogg’s.

Pe de altă parte, pregătirile dinaintea unei vizite fiind socotite o treabă serioasă în familia Dodson, Martha primise poruncă să termine curățenia în odaia doamnei Tulliver cu o oră mai devreme decât de obicei, astfel încât hainele de sărbătoare să nu fie scoase din dulap în ultima clipă, după cum se întâmplă uneori în familiile de oameni neglijenți, unde panglicile nu sunt niciodată bine înfășurate, lucrurile nu se împachetează deloc sau aproape deloc în poleială și unde faptul că hainele de duminică se află la îndemâna oricui și nu sunt ascunse cu grijă nu supără pe nimeni. La ora douăsprezece, doamna Tulliver își și îmbrăcase rochia de vizită, cu o husă protectoare de olandă cafenie, de parc-ar fi fost o mobilă tapisată cu saten care trebuia ferită de muște. Maggie se tot încrunta și dădea din umeri, încercând parcă să scape de gulerul de dantelă apretată, în timp ce maică-sa îi repeta întruna:

— Stai cuminte, Maggie... Nu te mai strâmba așa.

Tom, cu obrajii lui strălucitori, părea să facă cinste costumului albastru de sărbătoare pe care-l purta cu calmul cuvenit, căci, după o mică discuție, reușise să obțină ceea ce-l interesa cel mai mult de obicei când își schimba hainele, și anume să mute întreg conținutul din buzunarele hainelor de toate zilele în cele pe care le purta acum.

Cât despre Lucy, ea era tot atât de drăguță și de îngrijită ca și în ajun; nu-și murdărea și nu-și rupea niciodată hainele și se simțea întotdeauna bine în ele, astfel încât privea cu mirare și cu milă la Maggie care se tot strâmba și se tot sucea sub gulerul pe care cu siguranță că l-ar fi smuls de la gât dacă n-ar fi fost încă prea proaspătă umilința suferită de curând în legătură cu părul ei; așa că se resemnă să se sucească și răsucească, aruncând priviri urâcioase castelelor din cărți de joc pe care le construiau în răgazul ce-i mai despărțea de ora mesei, părinții socotind această distracție potrivită pentru băieții și fetițele în haine de sărbătoare. Tom știa să construiască piramide perfecte. Casele lui Maggie, în schimb, se dărâmau când le punea acoperișul; întotdeauna se întâmpla așa cu toate lucrurile pe care le făcea Maggie, ceea

ce îl îndreptățea pe Tom să tragă concluzia că fetele nu sunt niciodată în stare să facă nimic. Dar iată că Lucy se dovedi uimitor de pricepută la construirea castelelor; manevra cărțile atât de ușor și avea mișcări atât de delicate, încât Tom binevoi să-i admire construcțiile tot atât de mult cât și pe ale lui și era cu atât mai binevoitor, cu cât Lucy îl rugase s-o învețe și pe ea cum se construiește. Maggie ar fi fost gata să admire casele lui Lucy și ar fi renunțat la construcțiile ei nereușite ca să le contemple pe celelalte, fără urmă de invidie, dacă gulerul n-ar fi scos-o din sărite și dacă Tom n-ar fi râs batjocoritor și n-ar fi făcut-o „proastă“ ori de câte ori i se dărâmau casele.

— Nu râde de mine, Tom, izbucni ea furioasă. Nu sunt proastă. Știu o mulțime de lucruri de care tu nici habar n-ai.

— Nu mai spune, domnișoară Miorlăilă! Eu nu fac niciodată mutre... Tu, în schimb, te strâmbi tot timpul. Uite, Lucy e drăguță! Nu se strâmbă. Pe Lucy o iubesc mai mult decât pe tine. Mai bine era ea sora mea.

— E foarte urât să vorbești așa. Ești un nesuferit! izbucni Maggie, ridicându-se repede de pe podea și răsturnând pagoda minunată pe care o clădise Tom.

Maggie nu provocase dezastrul dinadins, dar toate dovezile pledau împotriva ei. De furie, Tom se făcu alb la față, dar nu spuse nimic; ar fi plesnit-o, dar știa că e o lașitate să dai într-o fată, și Tom Tulliver se hotărâse să nu fie niciodată laș.

Maggie rămase descumpănită, îngrozită, iar Tom, alb ca varul, se ridică de pe podea, din mijlocul ruinelor pagodei, și dădu să plece. Lucy privea amuțită, ca un pisoi care se oprește din lipăit.

— Vai, Tom, îl imploră Maggie în cele din urmă, apropiindu-se de el. N-am făcut-o dinadins... zău că nu.

Dar Tom nici n-o luă în seamă. Scoase din buzunar câteva boabe de mazăre uscată și începu să arunce cu ele în fereastră, proiectându-le cu unghia de la degetul mare, la început fără o țintă precisă, apoi cu intenția de a nimeri într-o muscă scoasă la pensie care-și expunea imbecilitatea în lumina soarelui de primăvară, vădit împotriva intențiilor

Naturii care-l însărcinase pe Tom și boabele lui de mazăre să distrugă fără întârziere această făptură lipsită de apărare.

Și astfel, dimineața deveni apăsătoare pentru Maggie. Tom se arătă indiferent tot drumul până la Garum Firs și, din pricina asta aerul proaspăt și lumina soarelui își pierdură orice farmec pentru Maggie. Tom o chemă pe Lucy să-i arate un cuib pe care-l clădeau niște păsărele, fără să se sinchisească să i-l arate și lui Maggie, apoi coji câte o nuia de salcie pentru ei amândoi, dar nu se gândi să-i dea și lui Maggie una. Lucy o întrebase:

— Maggie, nu vrei și tu una? Dar Tom se făcuse că n-aude.

Cu toate astea, când ajunseră la Garum Firs și văzu păunul cu coada răsfirată în fața zidului ogrăzii cu căpițe, Maggie uită o clipă de necazuri. Și ăsta era doar unul dintre lucrurile minunate pe care le putea vedea la Garum Firs. Totul la fermă era minunat: cocoșii de Bantam pestriți și moțați, găinile de Friesland cu penele zbârlite, bibilicile care cârâiau și săreau de colo-colo, lăsând să le cadă penele bălțate, colorate atât de frumos; porumbeii gușați, și o coțofană domesticită; mai era și o capră, și o frumusețe de câine tărcat – jumătate dulău, jumătate mops – mare cât un leu. Pe urmă mai erau și o mulțime de garduri și de porți vopsite în alb și moriști de tot felul care sclipeau în lumina soarelui; și pietrișul de pe potecile din grădină care forma fel de fel de figuri frumoase; totul la Garum Firs era rar, nemaiîntâlnit. Tom socotea că până și mărimea neobișnuită a broaștelor râioase se datora tot faptului că lucrurile de la ferma unchiului Pullet erau neobișnuite, căci e firesc ca broaștele care nu plătesc chirie să fie mai grase. Casa nu era nici ea mai prejos; corpul principal al clădirii, acoperit în întregime cu stuc alb, strălucitor, avea două aripi ieșite mai în afară cu foișoare crenelate.

Unchiul Pullet văzuse de la fereastră oaspeții care se apropiau și dădu fuga să tragă zăvorul de la ușa din față, întotdeauna ferecată de frica vagabonzilor, care cu siguranță că aflaseră de vitrina cu păsări împăiate de la intrare, și abia așteptau prilejul să năvălească în casă și să fugă cu vitrina,

cărând-o pe cap. Mătușa Pullet apăru și ea în ușă și, când soră-sa ajunse destul de aproape ca s-o poată auzi, strigă:

— Pentru Dumnezeu, Bessy, ține-ți copiii... Nu-i lăsa să urce scara. Stai să vină Sally cu un preș vechi și cu cârpa de praf să le șteargă pantofii.

Preșurile pe care le avea doamna Pullet la intrare nu serveau să-ți ștergi tălpile de ele; chiar și răzătoarea era ținută doar de frumusețe și avea un înlocuitor. Nimic nu-l revolta pe Tom mai mult decât ștersul pantofilor; i se păru că nu-i un lucru demn de un bărbat. Dar își spuse în sinea lui că aceasta e doar prima dintre neplăcerile la care se putea aștepta când venea la mătușa Pullet. Odată îl pusese să stea cu ghetele înfășurate în cârpe, lucru care îl făcuse să-și schimbe părerea pripită că o vizită la Garum Firs e o desfătare pentru un băiat căruia îi plac animalele, sau mai bine zis căruia îi place să arunce cu pietre în ele.

Fetele și doamna Tulliver avură și ele parte de o neplăcere, și anume: urcarea scărilor de stejar lustruite. Covoarele frumoase, care ar fi trebuit să acopere aceste scări, erau făcute sul și păstrate într-o cameră de musafiri, așa că urcușul pe treptele lunecoase ar fi putut constitui, într-o epocă barbară, un fel de încercare sau de calvar, din care numai virtutea neprihănită putea ieși victorioasă, fără să-și frângă picioarele. Mania lui Sophy de a avea întotdeauna scările lustruite era pentru doamna Glegg prilej de veșnice reproșuri. Doamna Tulliver însă se abținu să facă vreo observație, mulțumind în sinea ei lui Dumnezeu că atât ea, cât și copiii ajunseseră sus nevătămați.

— Știi, Bessy, doamna Grey mi-a trimis boneta cea nouă, o anunță doamna Pullet pe un ton patetic în timp ce soră-sa își potrivea pălăria pe cap.

— Nu mai spune, soră! se miră doamna Tulliver cuprinsă de o subită curiozitate. Și-ți place?

— O să-mi mototolesc toate hainele din dulap dacă le scot și le pun iar la loc, spuse doamna Pullet, luând o legătură de chei din buzunar și uitându-se lung la ele, dar ar fi păcat să pleci fără s-o vezi. Nu se știe niciodată ce se poate întâmpla.

Și, făcând această cugetare profundă care o hotărî să aleagă o cheie din legătură, doamna Pullet dădu ușor din cap.

— Știu că ți-e greu s-o scoți din dulap, replică doamna Tulliver, dar tare aș vrea să văd ce calotă ți-a făcut.

Doamna Pullet se ridică de pe scaun cu un aer melancolic și descuie ușa unui dulap foarte lustruit, în care oricine ar fi bănuit că se găsește boneta cea nouă. Dar nici vorbă de așa ceva. O asemenea presupunere nu putea fi făcută decât de un om care nu cunoștea obiceiurile familiei Dodson. În acest dulap, doamna Pullet căuta un obiect destul de mic ca să poată fi ascuns între teancurile de rufărie, și anume o cheie.

— Vino cu mine în camera de musafiri, spuse ea.

— Pot să iau și copiii, soră? întrebă doamna Tulliver care observase că Maggie și Lucy ardeau de nerăbdare să meargă și ele.

— Știu și eu? făcu doamna Pullet gândindu-se ce să-i răspundă. Cred c-ar fi mai bine să-i luăm... Dacă-i lăsăm aici, pun mâna pe lucruri.

Porniră deci în procesiune de-a lungul coridorului lunecos, slab luminat de partea de sus, în formă de semilună, a ferestrei, care în rest era acoperită de un oblon. Totul avea un aer cât se poate de solemn. Mătușa Pullet se opri și descuie o ușă care dădea într-o cameră și mai solemnă decât coridorul: o cameră întunecoasă unde abia puteai desluși, în lumina slabă filtrată de afară, niște mobile ce semănau a cadavre învăluite în giulgiuri albe. Iar mobilele care nu fuseseră înfășurate în pânză erau întoarse cu picioarele în sus. Lucy se agăță de rochia lui Maggie, iar Maggie simți cum inima începu să-i zvâcnească puternic.

Mătușa Pullet desfăcu oblonul pe jumătate, și descuie dulapul încet, cu băgare de seamă și cu un aer trist, care se potrivea de minune cu solemnitatea funebră a întregii scene. Lucrurile din dulap răspândeau un parfum plăcut de trandafiri, așa că era o plăcere să stai să te uiți la foițele de poleială care se desfăceau una după alta. Totuși, boneta o dezamăgi pe Maggie, care ar fi preferat ceva mai neobișnuit, ceva să-ți ia ochii. Doamna Tulliver însă se arătă extrem de

impresionată. Câteva clipe cercetă pălăria pe toate fețele, fără să scoată o vorbă, apoi își rosti părerea cu emfază:

— Află soră, că de-acum înainte n-am să mai spun nimic împotriva calotelor mari!

Era o mare concesie și doamna Pullet o aprecie cum se cuvine. Simți că trebuie să spună și ea ceva.

— Vrei să vezi cum îmi vine? întrebă cu vocea ei stinsă. O să mai deschid puțin oblonul.

— Păi, dacă nu te deranjează să-ți scoți boneta...

Doamna Pullet își scoase boneta, dând la iveală părul castaniu, mătăsos, cu un mănunchi de bucle pe frunte, așa cum purtau pe vremea aceea femeile așezate, în puterea vârstei, și punându-și boneta nouă se roti încet, ca un manechin de prăvălie, pentru ca doamna Tulliver să o poată privi din toate părțile.

— Parcă ar avea prea multă panglică în partea stângă. Tu ce zici, soră? întreba doamna Pullet.

Doamna Tulliver cercetă cu atenție locul indicat și-și lăsă capul într-o parte.

— Nu, cred că e bine așa. Dacă schimbi ceva s-ar putea să-ți pară rău.

— Da, cred că ai dreptate, răspunse mătușa Pullet, scoțându-și boneta și privind-o cu un aer gânditor.

— Cât te costă? întrebă doamna Tulliver, în timp ce se gândea cum să facă să imite cât de cât acest *chef d'oeuvre*[1], întrebuințând o bucată de mătase pe care o avea în casă.

Doamna Pullet își strânse buzele și dădu din cap; apoi spuse în șoaptă:

— Pullet a plătit-o. Mi-a spus că nu vrea să vadă la biserica din Garum bonetă mai frumoasă ca a mea; n-au decât să-și facă și altele bonete frumoase, dar a mea trebuie să le-ntreacă pe toate.

Doamna Pullet începu, cu mișcări domoale, să potrivească garniturile pălăriei ca s-o pună la loc în dulap. Gândurile ei păreau s-o fi pornit pe un făgaș trist, căci dădu cu amărăciune din cap și, în cele din urmă, rosti:

---

[1] Capodoperă (franc.)

— Ei, soră, s-ar putea să n-apuc s-o pun nici de două ori. Ce poți să știi?

— Nu mai vorbi așa, protestă doamna Tulliver. Sper că vara asta n-o să ai necazuri cu sănătatea.

— Nu, dar s-ar putea să ne moară vreo rudă, cum s-a întâmplat când mi-am făcut boneta de saten verde. Poate se prăpădește vărul Abbott și nu se cade să nu purtam doliu după el măcar jumătate de an.

— Ar fi mare păcat, confirmă doamna Tulliver, gândindu-se că s-ar putea într-adevăr să aibă loc un deces inoportun. Și dacă porți boneta anul următor nu-ți mai face aceeași plăcere, mai ales când calotele se schimbă atât de des; în fiecare vară apar alte modele.

— Ei, așa-i pe lumea asta, constată doamna Pullet, punând boneta la loc și încuind dulapul. Tăcu câteva clipe dând din cap; apoi, când ieșiră din încăperea aceea solemnă și intrară din nou în camera ei, începu să plângă și spuse:

— Soră, dacă n-ai să mai vezi cumva boneta asta până m-oi prăpădi, să-ți aduci aminte de ziua când ți-am arătat-o.

Doamna Tulliver simți că ar trebui să se arate întristată, dar era o femeie zdravănă și sănătoasă care nu plângea așa cu una, cu două; nu putea plânge ca soră-sa și își dăduse de multe ori seama că ăsta-i un neajuns mai ales la înmormântări. Se străduí să verse câteva lacrimi, dar nu reuși decât să se strâmbe caraghios. Maggie, care era numai ochi și urechi, își închipui că trebuie să existe ceva trist și misterios în legătură cu boneta mătușii și că o socoteau prea mică să priceapă asemenea lucruri; în același timp era supărată fiindcă-și dădea seama că dacă i s-ar fi explicat despre ce e vorba ar fi înțeles perfect nu numai asta, ci și multe altele.

Când apărură iar în camera de jos, unchiul Pullet spuse, cu aerul omului care știe tot, că nevastă-sa le arătase probabil boneta – altfel n-ar fi zăbovit atât de mult. Lui Tom, timpul i se păruse și mai lung; se plictisise de când tot stătea înțepenit pe marginea canapelei, în fața unchiului Pullet, care se uita la el cu ochii lui cenușii, strălucitori și îi spunea din

când în când câte ceva, adresându-i-se cu: „Tinere“.

— Ia spune, tinere, ce vă învață pe voi acolo, la școală? Era întrebarea preferată a unchiului Pullet.

Și de fiecare data Tom se rușina și, frecându-și fața cu mâinile, răspundea: „Nu știu“. Ori de câte ori rămânea singur cu unchiul Pullet se simțea atât de stingherit încât nu mai vedea nimic: nici litografiile de pe pereți, nici prinzătorile de muște, nici minunatele ghivece de flori; nu mai vedea nimic altceva decât ghetrele unchiului Pullet. Dar asta nu însemna că Tom era copleșit de superioritatea intelectuală a unchiului, ba era chiar hotărât să nu se facă fermier, pentru că nu i-ar fi plăcut să aibă picioare atât de subțiri și să fie atât de bleg ca unchiul Pullet – care nu era decât un papă-lapte, și nimic mai mult. Timiditatea unui copil nu e întotdeauna un semn de respect; în timp ce tu încerci să-l faci să se simtă la largul său, gândindu-te că vârsta și înțelepciunea ta îl copleșesc, e mai mult ca sigur că în sinea lui el te socotește un caraghios. Și singura consolare pe care aș putea să v-o ofer e aceea că, probabil, și copiii din Grecia antică gândeau același lucru despre Aristotel. Acești tineri sfioși te consideră demni de admirație și de invidie numai când văd că te pricepi să strunești un cal nărăvaș, când iei la bătaie un căruțaș sau când știi să ții o pușcă în mâna. În orice caz, am certitudinea că așa gândea Tom Tulliver. Când era foarte mic și mai purta dantele la bonețică, puteai să-l vezi adesea uitându-se pe furiș printre uluci, amenințând cu degețelul lui arătător, răstindu-se la oi și gângăvind un „bârr“ menit să umple de groază creierele uimite ale acestor dobitoace; dovedise astfel de timpuriu dorința de a domina animalele inferioare, sălbatice sau domestice, inclusiv cărăbușii, câinii vecinilor, și surorile mai mici care au fost, de când lumea, un arbitru al fericirii rasei noastre. Dar domnul Pullet nu încăleca decât cai mici și era omul cel mai pașnic din lume, socotind că armele de foc sunt primejdioase, de vreme ce se pot descarcă singure, fără inițiativa nimănui. Tom avea deci toate motivele ca atunci când îl descria pe unchiul Pullet unui prieten, să-l înfățișeze ca pe un bleg; dar avea grijă să adauge că e „un

om foarte bogat“.

Singura circumstanță atenuantă pentru un *tête-à-tête* cu unchiul Pullet era că acesta avea tot felul de pastile și de bomboane de mentă prin buzunare și, când nu știa ce să mai spună, umplea golul propunând o asemenea consolare în doi.

Întrebarea „îți plac bomboanele de mentă, tinere?“ nu cerea decât un răspuns tacit atunci când era însoțită de oferirea articolului respectiv.

Când apărură fetițele, unchiul Pullet se gândi la o nouă consolare: niște prăjiturele pe care le ținea în dulap, sub cheie, și cu care se trata de unul singur în zilele ploioase. Dar cei trei copii nici n-apucaseră bine să ia prăjiturelele care făcuseră să le lase gura apa, că mătușa Pullet le ceru să nu mănânce până nu se aduc tava și farfuriile, fiindcă prăjiturile sunt sfărâmicioase și vor umple toată podeaua cu firimituri. Lui Lucy nu-i păru prea rău: prăjiturile erau atât de frumoase, încât se gândea că-i păcat să le mănânce. Tom însă pândi un moment în care cei mari stăteau de vorbă și înfulecă prăjitura din două mușcături, începând s-o mestece pe furiș. Cât despre Maggie, fermecată, ca de obicei, de o litografie care-i înfățișa pe Ulise și pe Nausica, achiziționată de unchiul Pullet pentru că era „o poză frumoasă din Scriptură“, făcu o mișcare greșită, scăpă prăjitura din mână și o zdrobi sub pantof, motiv de mare agitație pentru mătușa Pullet și de mare amărăciune pentru Maggie, care văzu cum pierde ocazia să mai audă vreodată tabachera cu muzicuță. Dar, după ce se gândi puțin, își aduse aminte că Lucy avea destulă trecere pentru a putea îndrăzni să ceară o melodie. Așa că îi șopti ceva la ureche, iar Lucy, care făcea întotdeauna ceea ce i se spunea, se strecură pe nesimțite lângă unchiu-său și, roșindu-se pe gât și pipăindu-și gulerașul de dantelă, spuse:

— Unchiule, te rog să faci muzicuța să cânte. Vrei?

Lucy își închipuia că tabachera cântă atât de frumos numai datorită unui talent deosebit al unchiului Pullet; de altfel mai toți vecinii lui de la Garum erau de aceeași părere. În primul rând o cumpărase el, apoi se pricepea să-i întoarcă arcul și știa dinainte ce melodie o să cânte; vorbind în general, faptul

că poseda un instrument muzical atât de neobișnuit era o dovada că domnul Pullet nu era cu desăvârșire imbecil, așa cum s-ar fi putut crede dacă nu știai nimic de tabacheră. Dar, ori de câte ori era rugat să-și arate talentele, refuza s-o facă imediat, ca să nu le scadă din valoare. „Lasă, o să vedem“ – era răspunsul pe care-l dădea de obicei, având grijă să nu-și trădeze cu nimic încuviințarea, până nu trecea o anumită perioadă de timp. Unchiul Pullet avea un program precis pentru toate împrejurările sociale mai importante, punându-se astfel la adăpost de orice încurcătură penibilă și, mai ales, de libertatea de a acționa, cu care n-ar fi știut ce să facă.

Așteptarea o făcu poate pe Maggie să se bucure și mai mult când auzi melodia și, pentru prima oară, uită că are o piatră pe inimă: faptul că Tom era supărat pe ea. După ce ascultă *Taci, dulce cor de păsărele,* Maggie, care stătea nemișcată cu mâinile împreunate, strălucea de atâta fericire, încât privind-o, maică-sa gândi că fata era totuși uneori frumușică, deși avea pielea atât de neagră. Când muzica încântătoare se sfârși, Maggie sări în picioare și, fugind la Tom, îl luă de gât exclamând:

— Ah, Tom, nu-i așa că e frumos?

Pentru ca nu cumva să-l credeți pe Tom nesimțitor din pricină că se supără din nou pe Maggie când îl mângâie așa, din senin, într-un moment când nu avea chef de mângâieri, trebuie să vă spun că băiatul ținea în mână un pahar cu vin de aglice și Maggie îl zgudui atât de tare, încât îl făcu să verse jumătate din conținut. Tom ar fi fost un papă-lapte dacă n-ar fi strigat furios: „Ce faci!“, cu atât mai mult, cu cât toți ceilalți îl susținură, dezaprobând purtarea lui Maggie.

— De ce nu ești cuminte, Maggie, o dojeni maică-sa.

— Eu nu vreau să primesc la mine în casă decât fetițe cuminți, spuse mătușa Pullet.

— Ești cam sălbatică, domnișoară, remarcă domnul Pullet.

Biata Maggie se așeză din nou pe scaun. Îi pierise tot cheful de muzică și cei șapte drăcușori puseră din nou stăpânire pe sufletul ei.

Doamna Tulliver se gândi că dacă rămâneau în casă, copiii

puteau să-și dea iar în petic, așa încât îi sfătui să se joace pe afară, mai cu seamă că între timp se odihniseră după oboseala de pe drum. Cu toate că le dădu încuviințarea să se joace în curte, mătușa Pullet avu totuși grijă să le recomande să nu calce decât pe aleile pietruite din gradină și, dacă vor să se uite cum mănâncă păsările, să le privească de la distanță, de pe piatra de încălecat. Mătușa Pullet nu le mai dădea voie să se apropie de păsări de când îl prinsese pe Tom fugărind păunul, cu gândul că de frică s-ar putea să-i cadă vreo pană.

Discuția despre pălării și grijile ei de mamă o făcuseră pe doamna Tulliver să uite pentru moment de cearta cu doamna Glegg, dar acum, când marea problemă a bonetei fusese amânată pentru mai târziu, iar copiii încetaseră s-o mai tulbure, frământările din ajun puseră din nou stăpânire pe ea.

— Am o piatră pe inimă, spuse în chip de introducere, de când a plecat sora Glegg de la mine așa cum a plecat, și Dumnezeu mi-e martor că nu-mi place să-mi necăjesc surorile.

— Deh, răspunse mătușa Pullet, nu știi niciodată la ce să te aștepți de la Jane. Tu știi că eu n-aș vorbi despre lucrurile astea cu oameni care nu-s din familie – poate doar cu doctorul Turnbull – dar după părerea mea Jane e cam zgârie-brânză. I-am spus-o de multe ori lui Pullet, și o știe și el.

— Da, da, mi-ai spus-o... uite, lunea trecută s-a împlinit o săptămână de când mi-ai spus-o. Ții minte, luasem ceaiul cu ei și ne întorceam acasă, confirmă domnul Pullet, începând să-și mângâie genunchiul și acoperindu-l cu batista, cum obișnuia să facă ori de câte ori avea loc o discuție interesantă.

— Așa e! reluă doamna Pullet. Tu ții mai bine minte ce spun, decât mine. Vai, Pullet are o memorie grozavă, continuă ea, uitându-se la soră-sa cu un aer patetic. Nu știu ce m-aș face dacă l-ar lovi damblaua, că el ține întotdeauna minte când trebuie să-mi iau doctoriile, mai cu seamă acum când iau trei feluri de doctorii.

— Trebuie să iei pilulele alea vechi seara, o dată la două

zile, picăturile alea noi la unsprezece și la patru, și licoarea care fierbe, când te simți mai bine, repetă domnul Pullet, făcând mici pauze din pricina bomboanei de pe limbă.

— Ei, bine ar fi dacă s-ar mai duce și sora Glegg din când în când la doctor, în loc să mestece revent turcesc ori de câte ori se simte prost, spuse doamna Tulliver, care nu era în stare să privească subiectul vast al medicinei decât în legătură cu doamna Glegg.

— Te-apucă groaza, declară mătușa Pullet, ridicând mâinile în aer și lăsându-le iar să cadă, când te uiți la oameni cum își bat joc de propria lor sănătate. De vreme ce există doctori, de ce să nu-i folosești? De ce să dai norocului cu piciorul? Nu se cade să nu chemi doctorul când ai cu ce să-l plătești; i-am spus-o și lui Jane de atâtea ori. Și ar fi mai mare rușinea să ne afle lumea.

— Nouă n-are de ce să ne fie rușine, afirmă domnul Pullet, că doar doctorul Turnbull n-are pacient mai bun decât tine în toată parohia, acum când bătrâna Sutton s-a prăpădit.

— Știi, Bessy, că Pullet păstrează toate sticluțele mele de doctorii? spuse doamna Pullet. Nu vrea să vândă niciuna. Zice că n-au nicio valoare, dar că, după moartea mea, ar fi bine să le vadă cei pe care îi interesează. Am și umplut două rafturi din magazie dar, adăugă ea cu lacrimi în ochi, nu știu dacă om apuca să-l umplem și pe al treilea. S-ar putea să mă prăpădesc înainte și să nu ajung să strâng nici măcar o duzină din cele pe care le-am luat în ultima vreme. Cutiile cu pastile sunt în dulapul din dormitor – ține bine minte, soră – dar de la hapuri n-am putut păstra decât rețetele.

— Nu mai vorbi de moarte, soră, se sperie doamna Tulliver. Dacă te prăpădești, cine o să mă mai apere de sora Glegg? Și numai tu poți s-o convingi să se împace cu domnul Tulliver, că sora Deane nu a ținut niciodată cu mine, și chiar dac-ar ține, tot n-ar avea atâta greutate cât are un om cu stare.

— Știi, Bessy, bărbat-tu e cam sucit, i-o trânti doamna Pullet, care, cu inima ei bună, era gata să plângă de soarta soră-sii, de parc-ar fi fost vorba de propria ei soartă. Niciodată nu s-a purtat cum trebuie cu familia noastră și copiii seamănă

cu el... băiatul e rău și fuge de unchi și de mătuși, iar fata e mojică și neagră. N-ai avut noroc, Bessy, îmi pare rău de tine, fiindcă, dintre toate surorile, la tine am ținut cel mai mult și ne-au plăcut întotdeauna aceleași modele de rochii.

— Știu că domnul Tulliver e cam repezit și vorbește ce nu trebuie, răspunse doamna Tulliver, ștergându-și o lacrimă, da' nu l-am pomenit niciodată să se împotrivească atunci când am vrut să-mi poftesc neamurile la mine.

— N-aș vrea să cobesc, Bessy, reluă doamna Pullet cu un aer compătimitor, că o să ai destule necazuri și fără asta; dar bărbat-tu mai are pe cap o soră săracă, și cu o droaie de copii și pe urmă am auzit că toată ziua umblă prin tribunale. Tare mă tem că n-o să mai aibă nimic să-ți lase după moarte. Da' să nu crezi c-aș spune asta față de un străin.

După cum era și firesc, asemenea păreri despre situația ei n-o înveseleau câtuși de puțin pe doamna Tulliver. Cu toate că nu avea o imaginație prea bogată, se gândi totuși că se afla probabil într-o situație grea, de vreme ce și alții erau de această părere.

— Ce pot să fac, soră? Eu n-am nicio putere, spuse ea, încercând să-și revizuiască purtarea din trecut, de teamă ca nu cumva să se creadă că meritase nenorocirile ce-o așteptau în viitor. Nu cred să fie vreo femeie care să se zbată pentru copiii ei mai mult decât mine; și când am făcut curățenie de Buna Vestire și am scos toate baldachinele și draperiile de la paturi am muncit cât cele două slujnice la un loc; și anul ăsta am făcut un vin din flori de soc... o minune! – îl servesc întotdeauna cu vinul de Xeres, deși sora Glegg o să spună că fac lux. Și-mi place să mă îmbrac îngrijit, nu să umblu prin casă ca o sperietoare, și nimeni din parohie nu poate spune că duc vorba de colo-colo sau fac cuiva vreun rău, că doar eu nu doresc răul nimănui. Și dacă îmi trimite careva vreo plăcintă cu carne, n-are decât de câștigat, fiindcă se știe că niciuna dintre vecinele mele nu face plăcinte mai bune ca mine. Cât despre rufărie, e atât de bine rânduită, încât dac-ar fi să mor pe neașteptate n-ar avea de ce să-mi fie rușine. Nicio femeie nu poate face mai mult de-atât.

— Da, Bessy, dar asta nu ajută la nimic, daca bărbat-tu toacă toți banii, îi replică doamna Pullet, aplecând capul într-o parte și privind-o pe soră-sa în ochi, cu tristețe. Totuși, dacă dați faliment și scoateți lucrurile la vânzare, e o mângâiere să știi când îți cumpără alții mobila că ai păstrat-o bine. Cât despre rufăria ta de zestre, nu găsești alta mai bună în toată țara. Dar ar fi o mare nenorocire pentru familia noastră, adăugă doamna Pullet, dând ușor din cap.

— Ce să fac, soră? se tângui doamna Tulliver. Domnul Tuliver nu e omul care să se lase condus de alții – pe mine una nu m-ar asculta nici dacă m-aș duce la pastor și l-aș pune să mă învețe pe dinafară ce să-i spun ca să iasă lucrurile bine. Și, pe urmă, eu n-am pretenția să știu în ce e bine să bagi banii și alte lucruri de-astea. Eu nu înțeleg nimic din treburile bărbaților... nu sunt ca sora Glegg.

— Semeni cu mine, Bessy, o asigură doamna Pullet. Și dacă vrei să știi părerea mea, află că Jane ar face mai bine să-și curețe oglinda de la toaletă... săptămâna trecută am văzut o mulțime de pete pe ea... în loc să vrea să-i conducă pe alții care au mai multă greutate decât dânsa și să le spună cum să-și folosească banii. De fapt eu nu m-am potrivit niciodată cu Jane: ei îi plăceau stofele în dungi și mie cele cu buline. Și ție îți plac bulinele, Bessy, în privința asta n-am înțeles întotdeauna.

— Da, Sophy. Mi-amintesc că o dată am avut amândouă aceeași stofă cu buline albe pe fond albastru... mai am și-acum un petic într-o cuvertură. Dac-ai vrea să te duci pe la sora Glegg și s-o convingi să se împace cu bărbatu-meu, ți-aș rămâne foarte recunoscătoare. Tu ai fost întotdeauna bună cu mine.

— Ar fi mai potrivit să se ducă chiar Tulliver să se împace cu ea și să-și exprime părerea de rău că i-a vorbit așa de urât. De vreme ce-i datorează bani, nu trebuie să țină nasul pe sus, răspunse doamna Pullet care nu se lăsa orbita de preferința pe care o avea față de doamna Tulliver și nu uita că oamenilor cu avere li se cuvine totuși oarecare respect.

— Degeaba, ripostă biata doamnă Tulliver, cu un ton

aproape morocănos. Aș putea să mă pun și în genunchi, pe pietre, în fața lui bărbatu-miu, și tot nu și-ar pleca fruntea.

— Ascultă, Bessy, nu trage nădejdea c-am s-o conving eu pe Jane să-și ceară iertare, răspunse doamna Pullet. O știi ce supărăcioasă e. Mi-e teamă că într-o bună zi o să-și iasă din minți, cu toate că nimeni din familia noastră n-a ajuns până acum la balamuc.

— Nu mă gândisem să-și ceară ea iertare. Aș vrea numai să uite ce s-a întâmplat și să nu ne mai ceară banii, că poate să facă și ea atâta lucru pentru o soră. Și pe urmă, cu vremea, or să se îndrepte toate, Tulliver o să uite ce-a fost și or să fie iar prieteni.

După cum vedeți, doamna Tulliver nu știa că bărbat-său era hotărât să achite datoria de cinci sute de lire; și, oricum, nu-și putea închipui că va izbuti s-o facă.

— Să știi, Bessy, că nu vreau să le las în ghearele ruinei fără să te ajut, se tângui doamna Pullet. Nu mă dau în lături când e vorba să-ți fac un bine, și nu vreau să zică lumea că am început să ne certăm între noi. O să-i spun eu asta și lui Jane. Și dacă Pullet îmi dă voie, mâine mă duc pe la ea. Ce spui, domnule Pullet?

— Eu n-am nimic împotrivă, o asigură domnul Pullet, căruia nu-i păsa de scandal atâta timp cât domnul Tulliver nu-i cerea lui banii. Domnul Pullet își făcea veșnic griji în privința investițiilor pe care le făcea, și găsea că nu poți avea siguranță decât dacă-ți investești banii în pământ.

Mai discutară puțin, întrebându-se dacă n-ar fi bine să meargă și doamna Tulliver cu ei la sora Glegg, apoi doamna Pullet, constatând că sosise ora ceaiului, se întoarse ca să ajungă la un sertar din care scoase un șervețel fin de damasc, pe care îl prinse de rochie în chip de șorțuleț. Și, într-adevăr, după câteva clipe se deschise ușa, dar în locul tăvii de ceai, apăru Sally ținând în brațe ceva atât de înfiorător, încât și doamna Pullet și doamna Tulliver scoaseră câte un țipăt, iar domnul Pullet înghiți bomboana pe care-o ținea în gură – lucru extraordinar care, după cum povesti el mai târziu, i se întâmpla doar pentru a cincea oară în viață.

Capitolul X
În care Maggie se poartă mai rău decât ar fi dorit

Lucrul acela înfiorător care marcase un moment atât de important în viața unchiului Pullet, era însăși micuța Lucy: mai mult de jumătate din trup – de la picioare până la bonetă – era ud și mânjit de noroi albicios; ținea mânuțele murdare în sus și avea un aer cât se poate de jalnic. Ca să puteți înțelege cum ajunsese această arătare în salonul mătușii Pullet, trebuie să vă întoarceți la momentul când cei trei copii ieșiseră să se joace în curte și când drăcușorii care încă de dimineață puseseră stăpânire pe Maggie reapăruseră, după o scurtă absență, și mai îndârjiți. După toate neplăcerile îngrămădite pe capul lui Maggie în dimineața aceea, Tom, căruia soră-sa îi devenise și mai nesuferită după gestul ei prostesc ce-l făcuse să verse vinul, o amărî și mai mult spunând: „Hai, Lucy, vino cu mine“ și pornind-o spre locul cu broaște, fără să se uite măcar la Maggie, rămasă pironită locului, ca o mică meduză cu șerpii din cap ciopârțiți. Lucy era bineînțeles fericită că vărul Tom se poartă atât de drăguț cu ea; se uita încântată la el cum gâdila cu o bucățică de sfoară un broscoi umflat care ajunsese la capătul terenului și de care îi despărțea un grilaj de fier. Totuși, Lucy ar fi vrut ca și Maggie să se bucure de acest spectacol, cu atât mai mult, cu cât ar fi găsit cu siguranță un nume pentru broscoi și le-ar fi istorisit povestea vieții lui. Lucy era fermecată de poveștile lui Maggie despre vietățile pe care le întâlneau din întâmplare și era aproape convinsă că erau adevărate: așa era, de pildă, povestea cu doamna Urechelniță. Doamna Urechelniță spălase rufe și unul dintre copiii ei căzuse în cazanul cu apă clocotită; și de asta alerga ea așa: ca s-aducă doctorul. Tom, care avea un mare dispreț față de născocirile lui Maggie, strivise urechelnița: un mijloc inutil dar simplu de a dovedi că povestea nu era decât o minciună. Lucy însă n-ar fi admis pentru nimic în lume că era doar o născocire și în orice caz

socotea asemenea născociri drept foarte frumoase și dorința de a afla povestea broaștei dolofane, împreună cu bunătatea ei firească o făcură să alerge la Maggie și să-i spună:

— Ah, Maggie, am găsit o broască mare, caraghioasă! Vino s-o vezi și tu!

Maggie nu-i răspunse nimic; se încruntă și mai tare și-i întoarse spatele. De vreme ce Tom părea c-o preferă pe Lucy, însemna că aceasta devenise, în mintea lui Maggie, părtașa răutății lui Tom. Până atunci, Maggie nu și-ar fi putut închipui niciodată c-o să se supere pe Lucy care era așa de mică și de drăguță, după cum n-ar fi putut să-și închipuie că va putea vreodată să chinuie un șoricel alb; dar e drept că până atunci Tom n-o prea băgase în seamă pe Lucy, așa că Maggie fusese singura care s-o răsfețe și s-o laude. De data asta însă, Maggie se gândi că i-ar face plăcere s-o plesnească, s-o ciupească, și s-o facă să plângă, cu atât mai mult, cu cât asta l-ar fi supărat pe Tom pe care degeaba l-ar fi plesnit, chiar dacă ar fi îndrăznit s-o facă, fiindcă lui tot nu i-ar fi păsat de palmele ei. Maggie era sigură că, dacă Lucy n-ar fi fost cu ei, Tom s-ar fi împăcat mai repede cu ea.

De fapt, la un moment dat te plictisești să tot gâdili un broscoi care nu e deosebit de sensibil, așa că după un timp Tom începu să-și caute altă distracție. Dar într-o grădină atât de bine îngrijită, în care n-ai voie să calci decât pe poteci pietruite, nu există prea multe variații. Singura plăcere pe care ți-o pot sugera toate aceste interdicții e aceea de a le încălca. Astfel încât Tom începu să se frământe cum să facă să se ducă la eleșteul de lângă câmpul din spatele grădinii.

— Lucy, spuse el, dând din cap cu înțeles, în timp ce strângea sfoara, ia ghici ce am de gând să fac?

— Ce? întrebă Lucy curioasă.

— Să mă duc la eleșteu și să mă uit la știuci. Dacă vrei, poți să vii și tu, spuse tânărul sultan.

— Vai, Tom, ai tu curaj să te duci la eleșteu? Mătușa a spus că n-avem voie să ieșim din grădină.

— O să ies prin capătul celălalt al grădinii și n-o să ne vadă nimeni. Și chiar dacă ne vede, nu-mi pasă... fug înapoi, acasă.

— Da, da' eu nu pot să fug, spuse Lucy, care în viața ei nu fusese supusă la o ispită atât de mare.

— Nu-i nimic, că pe tine nu se supără nimeni, o asigură Tom. Ai să spui că eu te-am luat...

Tom o porni spre eleșteu. Lucy mergea lângă el, cu pași mărunți, gustând plăcerea neobișnuită de a face un lucru nepermis și fiind curioasă să vadă cu ochii ei „știuca", acea celebritate despre care nu știa prea bine dacă e pește sau pasăre. Maggie îi văzu ieșind din grădină și nu se putu abține să nu se ia după ei. Furia și gelozia, ca și iubirea, nu pot suporta să piardă din ochi obiectul care le stârnește; Maggie nu putea prin urmare să îndure ca Tom și Lucy să facă sau să vadă ceva despre care ea nu știa nimic. Îl urmărea deci la o distantă de câțiva metri, reușind să se ascundă de Tom care nu vedea nimic, concentrat să pândească știuca – un monstru cât se poate de interesant, despre care se spunea că e foarte bătrân, foarte mare și are o poftă de mâncare grozavă. Dar, ca oricare celebritate, știuca nu se arăta niciodată când o pândeai; Tom zări totuși ceva trecând prin apă ca o săgeată, ceea ce-l făcu să-și schimbe poziția de pe malul eleșteului.

— Hai Lucy, strigă el, cu vocea scăzută. Vino încoace! Bagă de seamă! Calcă pe iarbă... nu umbla pe unde-s urme de copite, adăugă el, arătându-i cu degetul un fel de peninsulă de iarbă uscată înconjurată de noroi călcat în picioare.

Disprețul lui Tom față de fete se datora și faptului că nu știau cum să umble prin noroi. Lucy veni spre el, pășind cu grijă, așa cum o învățase Tom, și se aplecă să vadă un fel de cap auriu în formă de săgeată care zvâcnea prin apă. Tom îi spuse că e un șarpe de apă și Lucy reuși în cele din urmă să-i vadă corpul unduitor, dar se minună grozav că un șarpe poate să înoate. Între timp, Maggie se apropiase din ce în ce mai mult – simțea că trebuie să-l vadă și ea, cu toate că nimic, nici chiar șarpele, nu-i făcea nicio plăcere, din moment ce Tom nu i-l arătase și ei. În cele din urmă, Maggie ajunse lângă Lucy și Tom, care simțise că se apropie, dar se făcuse că n-o vede, se întoarse spre ea și-i spuse:

— Șterge-o de-aici, Maggie, nu vezi că nu mai e loc pe

iarbâ? Nu te-a poftit nimeni să vii.

În clipa aceea, Maggie simți cum se dezlănțuie în ea o pasiune destructivă, cumplită până la a provoca o tragedie, dacă se poate spune că pasiunea poate fi cauza unică a unei tragedii: dar μεγεθοζ[1] esențială existentă în această pasiune cerea concretizarea imediată în acțiune și singurul lucru de care Maggie se simți în stare, fu s-o îmbrâncească cu brațul ei subțire și negricios pe Lucy cea albă-trandafirie, în noroiul cu urme de copite.

Tom își ieși din fire și-i dădu lui Maggie două palme usturătoare peste braț. Apoi alergă s-o ridice pe Lucy, care zăcea în noroi, plângând neputincioasă. Maggie se dădu înapoi și se opri la rădăcina unui copac, câțiva metri mai încolo de elește u, privind în jur fără nicio urmă de remușcare.

De obicei, Maggie se căia îndată după ce făcea câte o faptă necugetată, de data asta însă fusese atât de nenorocită din cauza purtării lui Tom și a lui Lucy, încât era încântată să le strice cheful – ar fi fost încântată să strice cheful oricui. Și, la urma urmei, de ce să-i pară rău? Oricât de rău i-ar fi părut, Tom tot nu s-ar fi grăbit s-o ierte.

— Las’ că te spun eu mamei, domnișoară Mag, strigă Tom răspicat, după ce Lucy se ridicase din nou în picioare, gata să plece.

Tom n-avea obiceiul „s-o spună“, dar în cazul de față dreptatea cerea ca Maggie să primească o pedeapsă cât mai aspră. Să nu vă închipuiți însă că Tom era în stare să-și exprime părerile într-un mod atât de abstract: el nu pronunța niciodată cuvântul „dreptate“ și nici prin gând nu-i trecea că dorința lui de sancționare putea să aibă un nume atât de frumos. Cât despre Lucy, era prea copleșită de nenorocirea abătută asupra ei – își stricase rochia frumoasă de sărbătoare și avea senzația neplăcută că e udă și murdară – ca să se mai gândească la cauza nenorocirii, cu totul misterioasă pentru ea. Nu-și dădea seama cum de reușise s-o înfurie pe Maggie; dar simțea că verișoara ei se purtase foarte urât, așa că de data asta nu-l rugă pe Tom să n-o „spună“ și continuă să

[1] Forţa, măreţia (grec.).

alerge pe lângă el, plângând cu suspine, în timp ce Maggie, încremenită sub copac, se uita în urma lor, cu mica ei față de meduză.

— Sally, strigă Tom când ajunseră în ușa bucătăriei.

Sally se uita la ei amuțită de uimire, cu gura plină de pâine cu unt și cu furculița de prăjit pesmeții în mână.

— Sally, du-te și spune-i mamei că Maggie a îmbrâncit-o pe Lucy în noroi.

— Doamne, da' unde-ați găsit noroiul ăsta? Pe unde-ați umblat? întrebă Sally, încruntându-se, în timp ce se apleca să examineze „corpul delict".

Tom nu avea o imaginație destul de vie și de bogată ca să fi prevăzut această întrebare drept o consecință posibilă, dar își dădu îndată seama de semnificația ei și de faptul că Maggie nu va mai fi socotită singura vinovată. Așa că tăcu și se depărtă de ușa bucătăriei lăsându-i lui Sally plăcerea de a deduce singură răspunsul, caci este îndeobște cunoscut că oamenii cu mintea ageră preferă să deducă singuri lucrurile decât să primească lămuririle de-a gata.

După cum vă puteți închipui, Sally nu zăbovi nicio clipă, ci o prezentă imediat pe Lucy în ușa salonului, căci a introduce în casa de la Garum Firs un lucru atât de murdar era, după părerea lui Sally, o povară prea mare pentru a fi suportată de mintea unui singur om.

— Doamne, Dumnezeule, strigă mătușa Pullet, după ce emisese întâi un țipăt nearticulat, n-o băga înăuntru, Sally. Las-o la ușă și ai grijă să nu calce decât pe mușama.

— Vai, să știți că a căzut într-o baltă scârboasă, cu noroi, exclamă doamna Tulliver, apropiindu-se de Lucy, să vadă cât de tare se stricaseră hainele pentru care se simțea răspunzătoare față de sora Deane.

— Nu vă supărați, coniță, da' domnișoara Maggie a îmbrâncit-o în noroi, precizează Sally. Mi-a spus domnu' Tom. Și cred c-au fost la eleșteu că numai acolo e atâta noroi.

— Vezi, Bessy? Ce-ți spuneam eu? zise doamna Pullet cu un ton de tristețe profetică. Așa-s copiii tai... Nu știi niciodată ce prostii sunt în stare să facă!

Doamna Tulliver rămase fără grai: se simțea cea mai nenorocită mama de pe pământ, o chinuia ca de obicei gândul că lumea o să creadă că trebuie să fi ispășit cine știe ce păcate ca să aibă copii atât de răi. Doamna Pullet, în schimb, începu să-i dea lui Sally instrucțiuni amănunțite cum să facă să nu strice lucrurile din casă, în timp ce o curăța pe Lucy; ceaiul urma să fie servit de bucătăreasă, iar Maggie și Tom, care fuseseră răi, vor mânca, drept pedeapsă, în bucătărie.

Doamna Tulliver se duse să-i caute pe cei doi copii obraznici, spunându-și că trebuie să fie pe undeva pe aproape. Dar după multe căutări nu reuși să dea decât de Tom; stătea încruntat, dar cu un aer nepăsător, sprijinindu-se de gardul alb ce împrejmuia curtea cu păsări și ținând în mână o bucată de sfoară atârnată de partea cealaltă a gardului și cu care încerca să înfurie curcanul.

— Tom, nu te mai astâmperi deloc! Unde-i soră-ta? întrebă doamna Tulliver supărată.

— Nu știu, răspunse Tom.

Îi pierise pofta s-o vadă pe Maggie pedepsită după cum merita, căci își dăduse seama că asta nu era cu putință fără ca el însuși să nu sufere nedreptatea de a fi învinuit că nu se purtase cum trebuie.

— Da’ unde-ai lăsat-o? îl întrebă maică-sa privind în jur.

— Sub copacul din fața elești eului, răspunse Tom pe care părea că nu-l mai interesează nimic în afară de sfoară și de curcan.

— Atunci du-te și ad-o imediat încoace, obraznicule! Și cum de ți-a trecut prin minte să te duci la elești eu și s-o iei și pe sor-ta în noroiul ăla? știi bine că nu pierde niciodată ocazia să facă o prostie.

De câte ori îl învinuia pe Tom, doamna Tulliver obișnuia să lege de Maggie, într-un fel sau altul, purtarea lui urâtă.

Dar gândul că fata rămăsese singură lângă elești eu trezi o veche spaimă în sufletul doamnei Tulliver care se urcă pe piatra de încălecat, încercând s-o zărească pe Maggie – copilul ăsta blestemat care-i aducea numai necazuri – și astfel

să-și mai liniștească temerile; iar Tom porni, fără să se grăbească, spre copacul cu pricina.

— N-am mai pomenit copii să stea atâta lângă apă, spuse ea cu glas tare, fără să-și dea seama că n-o ascultă nimeni. Într-o bună zi o să mă trezesc că mi-i aduce acasă morți și înecați. Ce bine ar fi dacă râul ăsta ar fi mai departe de casă.

Văzând că nu reușește s-o zărească pe Maggie și în plus mai apare și Tom singur, teama încolțită în sufletul ei crescu și copleși cu totul pe doamna Tulliver, care se repezi în întâmpinarea băiatului.

— Mamă, Maggie nu e nicăieri pe lângă eleșteu, spuse Tom. A plecat.

Cred că vă dați seama cum au căutat-o pe Maggie și ce spaimă au tras, și cât de greu le-a fost celorlalți s-o convingă pe maică-sa că nu se află în fundul eleșteului. Doamna Pullet declară că, dacă fata mai trăiește, s-ar putea să aibă parte de un sfârșit și mai tragic... Nu se știe niciodată! Iar domnul Pullet, zăpăcit și copleșit de întorsătura totală pe care o luaseră lucrurile – ceaiul amânat și pasările speriate de lumea care alerga de colo-colo – își luă târnăcopul, în chip de instrument de cercetări, și desprinse din cui o cheie cu care să descuie cotețul de găște, gândindu-se că ar putea constitui o ascunzătoare potrivită pentru Maggie.

După un timp, Tom le dădu ideea că Maggie plecase acasă (fără a considera potrivit să adauge că în împrejurări asemănătoare și el ar fi procedat la fel), iar maică-sa primi această presupunere cu un sentiment de ușurare.

— Te rog din suflet, soră, poruncește să înhame caii la trăsură și să mă ducă acasă... poate o găsim pe drum. Lucy nu poate să meargă pe jos cu hainele murdare, spuse ea, privind victima nevinovată care stătea pe canapea înfășurată într-un șal și cu picioarele goale.

Mătușa Pullet era bucuroasă să folosească mijlocul cel mai rapid pentru restabilirea ordinii și liniștii în casă. Așa că, puțin după aceea, doamna Tulliver se afla în trăsurică privind în zare, plină de neliniște, chinuită de întrebarea: „Ce-o să spună bărbatu-meu, dacă se pierde Maggie?“

Capitolul XI
Maggie încearcă să fugă de propria ei umbră

Maggie își făcuse, ca de obicei, planuri mai mari decât își închipuise Tom. Hotărârea luată după plecarea lui frate-său și a lui Lucy nu era atât de simplă: nu voia să plece acasă. Nu! Voia să fugă la țigani și Tom să n-o mai vadă niciodată! Dar asta nu era o idee nouă pentru Maggie; i se spusese de atâtea ori că arăta ca o țigancă și era „pe jumătate sălbatică“, încât, ori de câte ori se simțea nenorocită, socotea că singurul mijloc de a scăpa de oprobriul public și de a trăi în conformitate cu împrejurările, ar fi fost să locuiască într-un cort cafeniu, pe izlaz; era convinsă că țiganii vor fi bucuroși s-o primească în mijlocul lor și o vor privi cu mult respect, fiindcă știa mai multe decât ei. Îi spusese o dată și lui Tom de toate astea, propunându-i să-și vopsească fața ca să fie și el oacheș și să fugă împreună; dar Tom refuzase cu dispreț, spunând că țiganii sunt hoți, că n-au ce mânca și n-au nici cai, ci numai măgari. Maggie era însă acum atât de nenorocită, încât se gândea că viața printre țigani ar fi singurul ei refugiu; se ridică de sub copac cu convingerea că trece printr-o mare criză în viață; va alerga fără să se oprească până la izlazul Dunlow, unde va da cu siguranță de o șatră de țigani; și nesuferitul de Tom, și restul rudelor, care-i găseau mereu nod în papură, n-or s-o mai vadă niciodată. În timp ce fugea, își aminti de taică-său, dar se resemnă cu gândul că se desparte de el, hotărând că îi va trimite din când în când câte o scrisoare, pe ascuns, printr-un țigănuș care o să fugă apoi fără să-i spună unde e fata, asigurându-l doar că se simte bine, că e fericită și că o să-l iubească întotdeauna.

Nu trecu mult și Maggie își pierdu suflul, începând să gâfâie; totuși când Tom se duse s-o caute la elești, fetița străbătuse trei câmpii și se afla la capătul potecii care dădea la drumul mare. Se opri să mai răsufle puțin, gândindu-se că nu e plăcut să fugi de acasă și că se va simți bine abia după ce va ajunge la izlazul cu țigani, dar era hotărâtă să-și ducă

planul la îndeplinire. După un timp ajunse la bariera care dădea spre potecă; nu știa unde o va duce, fiindcă de la moara Dorlcote la Garum Firs veniseră pe alt drum, dar asta o făcu să se simtă în siguranță: nu risca s-o ajungă nimeni din urmă. După un timp, văzu cu groază doi bărbați care mergeau pe potecă în fața ei. Nu se gândise nicio clipă că s-ar putea întâlni cu un străin – n-o preocupa decât un singur gând și anume că va fi urmărită de ai ei. Cei doi străini care o speriaseră erau jerpeliți și roșii la față, iar unul dintre ei purta un băț pe umăr, de capătul căruia era agățată o boccea. Dar, spre uimirea lui Maggie care se temea ca străinii să nu-și dea seama că fugise de acasă, omul cu bocceaua se opri și, pe un ton plângăreț și lingușitor, o întrebă dacă nu vrea să miluiască un om nevoiaș dându-i un bănuț. Maggie avea în buzunar o monedă de șase penny pe care i-o dăruise unchiul Glegg. O scoase și o dădu omului, zâmbindu-i politicos și sperând în sinea ei că e mulțumit.

— N-am mai mult, spuse încercând să se scuze.

— Mulțumesc, domnișoară, răspunse omul, pe un ton mai puțin respectuos și recunoscător decât se așteptase Maggie, care observă chiar că omul zâmbise și îi făcuse tovarășului său cu ochiul.

Fata o luă iute la picior; își dădu seama că cei doi rămăseseră pe loc, poate ca să se uite după ea și, câteva clipe mai târziu, îi auzi râzând. Deodată îi trecu prin minte că s-ar putea ca oamenii aceia s-o creadă o idioată; Tom îi spusese că de când își ciopârțise părul arăta ca o idioată și vorbele lui o duruseră atât de tare, încât nu le mai putea uita. Pe deasupra, Maggie purta în ziua aceea o bonetă și o capă – nu avea haină cu mâneci. Era limpede că nu putea face impresie bună asupra trecătorilor, așa încât se gândi că ar fi mai bine să o ia din nou pe câmp, dar de cealaltă parte a potecii, ca să nu nimerească iar pe moșia unchiului Pullet. Trecu de prima poartă pe care n-o găsi zăvorâtă și, după umilința îndurată, se simți fericită că nu mai întâlni pe nimeni în timp ce se strecura de-a lungul gardurilor vii. Maggie era obișnuită să se plimbe singură pe câmp, unde avea mai mult

curaj decât pe drumul mare. Din când în când, era nevoită să sară câte un pârleaz mai înalt, dar asta nu o necăjea; mergea prea repede ca s-o mai fi putut ajunge cineva din urmă, și spera că în curând va zări izlazul Dunlow sau un altul, căci taică-său îi spusese o dată că după ce mergi o bucată de drum, nu se poate să nu dai de un izlaz. Maggie începuse să obosească și să simtă foamea, dar știa că până nu ajunge la țigani n-avea cine să-i dea o bucățică de pâine cu unt. Afară era lumină ca-n miezul zilei, căci mătușa Pullet, conform vechilor obiceiuri ale familiei Dodson, lua ceaiul la ora patru și jumătate după soare, și la cinci după ceasul din bucătărie. Așa că, deși trecuse un ceas de la plecarea lui Maggie, umbrele serii încă nu învăluirâ câmpia și nimic nu-i sugera că se apropie noaptea. Totuși avea impresia că străbătuse un drum foarte lung și se mira că nu vede nici urmă de izlaz. Până atunci drumul ei trecuse prin Garum, o parohie bogată, cu multe pășuni, și nu zărise decât o singură dată un țăran în depărtare. Într-o privință era mai bine așa, căci un țăran nepriceput ar fi putut considera fuga lui Maggie la izlazul Dunlow nelalocul ei. Și totuși ar fi fost poate mai bine să întâlnească pe cineva care să-i arate drumul, dar fără s-o întrebe nimic în legătură cu treburile ei. Ajunse, în cele din urmă, la marginea câmpurilor verzi și se trezi privind printre ulucile unui gard o potecă mărginită în dreapta și în stânga de o fâșie lată de iarbă. Era prima dată când vedea o potecă atât de lată și își spuse că izlazul trebuie să fie pe aproape, poate pentru că zări un măgar cu un butuc legat de picior păscând iarba de lângă drum, și odată, când se plimbase cu trăsurica până la izlazul Dunlow, mai văzuse un măgar chinuit cu o asemenea povară. Maggie prinse din nou curaj și, strecurându-se printre ulucile gardului, o porni mai departe, cu toate că îi apăreau mereu în minte Apollyon[1], și un hol de drumul mare cu un pistol în mână, și un pitic îmbrăcat în galben, care rânjea cu gura până la urechi și clipea mereu, și alte făpturi primejdioase. Biata Maggie era, pe de o parte,

[1] Numele unui diavol care ar apărea în drumul pelerinilor, provocându-i la luptă.

sperioasă ca orice om cu imaginație bogată, iar pe de altă parte, mânată de îndrăzneala pe care ți-o dă un impuls nestăpânit. Se aruncase în această aventură îmboldită de dorința de a cunoaște țiganii cu care se credea înrudită, acum însă, când se vedea pe această potecă necunoscută și ciudată, nu mai îndrăznea să se uite în jur, de frică să nu dea cu ochii de vreun diavol ascuns sub înfățișarea unui fierar, cu șorț de piele, care să se rânjească la ea cu mâinile în șolduri. Și simți cum i se taie răsuflarea când zări pe costișă două tălpi mici și goale. Lui Maggie îi părură ceva hidos, supranatural: o specie drăcească de ciupercă; fusese prea tulburată ca să observe de la început hainele zdrențuite și capul acoperit cu o claie de păr negru, încâlcit, care apăreau în continuarea tălpilor. Era un băiat adormit, și Maggie grăbi pasul, călcând în vârful picioarelor, de frică să nu-l trezească: nu-i trecu prin gând că poate fi unul dintre prietenii ei, țiganii, care erau, după câte își închipuia ea, foarte blânzi din fire. Și chiar așa stăteau lucrurile, căci la următoarea cotitură a drumului Maggie văzu într-adevăr cortul negru, mic, în formă de semicerc, în fața căruia se ridica o coloană de fum albastru, și unde avea să-și găsească adăpost și să fie ferită de toate necazurile ce-i întunecaseră viața și de care nu reușise să scape atâta amar de vreme, cât trăise printre oamenii civilizați. Lângă coloana de fum zări o femeie înaltă... era fără îndoială țiganca-mamă care îi va servi ceai cu gustări și Maggie era mirată că nu se simțea mai încântată. I se părea curios că după atâta căutare îi găsește pe țigani în mijlocul uliței, și nu pe un izlaz; da, era într-adevăr cam dezamăgită, căci nu-și putea închipui viața printre țigani fără un izlaz nemărginit și plin de taine, cu cariere de nisip în care să te poți ascunde să nu te mai găsească nimeni. Cu toate astea merse mai departe, gândindu-se, cu un sentiment de ușurare, că s-ar putea ca țiganii să nu știe că există idioți pe lume și deci nu era niciun pericol să fie luată, în mod greșit, drept o idioată. Era limpede că Maggie atrăsese atenția, căci femeia înaltă care se dovedi a fi o țigancă tânără cu un copil în brațe îi veni încet în întâmpinare. Maggie se uită cam speriată la

femeia necunoscută care se apropia, dar prinse curaj la gândul că mătușa Pullet și ceilalți aveau dreptate când ziceau că seamănă cu o țigancă, căci chipul cu ochi negri și strălucitori încadrat de plete lungi semăna într-adevăr cu ceea ce vedea Maggie, înainte de a-și fi tăiat părul, când se uita în oglindă.

— Unde te duci, domnișorico? o întrebă țiganca pe un ton mieros și plin de respect.

Era minunat, întocmai cum se așteptase Maggie; țiganii își dăduseră imediat seama că au de-a face cu o domnișoară și erau gata să se poarte cu ea cum se cuvine.

— Chiar aici, răspunse Maggie, simțind că repetă niște cuvinte pe care le mai rostise cândva, în vis. Am venit să stau cu voi, dacă se poate.

— Foarte frumos! Atunci poftim! Ce mândrețe de domnișoară, spuse țiganca, luând-o de mână.

Maggie găsi că femeia e foarte drăguță, dar n-ar fi stricat să fie mai curată.

Când ajunseră lângă foc, Maggie văzu mai mulți oameni strânși grămadă. Jos pe pământ stătea o țigancă bătrână, care-și încălzea genunchii mestecând din când în când, cu un fel de făcăleț, o mâncare ce fierbea într-un ceaun rotund, din care se răspândea un abur mirositor; lângă ea, doi copii mici, cu părul vâlvoi, zăceau pe burtă, sprijiniți în coate ca niște sfincși, iar mai încolo, un măgar pașnic își aplecase capul deasupra unei lungane care stătea întinsă pe spate și îl scărpina pe nas, fericindu-l din vreme în vreme cu câte-o mână de fân șterpelit cine știe de unde. Totul era învăluit în razele piezișe ale soarelui, iar scena i se părea lui Maggie frumoasă și idilică; totuși, ar fi dorit să-i vadă scoțând mai repede cești le de ceai; totul va fi perfect după ce-i va învăța pe țigani să se spele în lighean și să prindă dragoste de cărți. Se simți însă cam stingherită văzând că femeia cea tânără începe să discute cu bătrâna într-o limbă neînțeleasă, iar fata care dădea fân măgarului se ridică și începu să holbeze ochii fără nicio vorbă de bun venit. În cele din urmă, bătrâna spuse:

— Și zi, ai venit să stai cu noi, frumoaso? Șezi acilea, și

povestește-ne de unde vii.

Era ca-n basme: Maggie se simțea încântată că i se spune „frumoaso“ și că lumea se poartă atât de bine cu ea. Se așează jos și declară:

— Am plecat de-acasă fiindcă eram nefericită. Vreau să mă fac țigancă. Dacă mă lăsați, stau cu voi și vă învăț o grămadă de lucruri.

— Ce domnișorică deșteaptă! se minună femeia cu copilul, așezându-se lângă Maggie și lăsând copilul să se târască pe jos în patru labe. Și ce mândrețe de bonetă și de rochie! adăugă ea, scoțându-i lui Maggie boneta și cercetând-o, în timp ce-i tot bolborosea ceva bătrânei, în limba aceea necunoscută.

Fata înaltă îi smulse boneta din mână și și-o puse în cap de-a-ndoaselea, rânjind. Dar Maggie era hotărâtă să nu spună nimic și să se poarte ca și cum nici nu i-ar fi păsat de bonetă.

— Nu vreau să mai port boneta. Mi-ar place o basma roșie ca a dumitale, spuse uitându-se la prietena de lângă ea. Până ieri am avut și eu părul lung, da’ l-am tăiat. Cred însă c-o să crească foarte repede la loc, adăugă ea în chip de scuză, gândindu-se că țiganii nu pot să sufere părul scurt.

Maggie dorea atât de mult să fie pe placul țiganilor, încât uitase și de foame.

— Vai, ce domnișoară frumoasă și bogată! Sunt sigură că-i bogată! spuse bătrâna. Așa-i că stăteai într-o casă frumoasă?

— Da, era drăguță și îmi plăcea râul unde ne duceam la pescuit... numai că uneori eram tare nenorocită! Aș fi vrut să-mi aduc și cărțile. Le aduceam eu, dar am plecat în mare grabă. Pot să vă povestesc însă aproape tot ce scrie-n cărți... le-am citit de mii de ori... și o să vă placă. Și pot să vă povestesc și despre geografie... adică despre lumea în care trăim... e foarte folositor și interesant. Ați auzit vreodată de Columb?

Începuseră să-i strălucească ochii și se îmbujorase la față... abia sosise printre țigani și îi și învățase ceva și câștigase o mare influența asupra lor. Iar țiganii, la rândul lor, rămăseseră uimiți de vorbele lui Maggie, cu toate că erau mult mai atenți

la lucrurile din buzunarul ei, pe care prietena din dreapta i-l golise pe nesimțite.

— Acolo locuiești matale? întrebă bătrâna, când auzi de numele lui Columb.

— Nu! răspunse Maggie cu o nuanță de compătimire în glas. Columb a fost un om minunat care a descoperit jumătate din globul pământesc și, știți, l-au pus în lanțuri și s-au purtat foarte urât cu el... așa scrie în cartea mea de geografie... dar povestea asta e prea lungă ca să v-o povestesc înainte de ceai... Tare-aș vrea o ceașcă cu ceai!

Ultimele cuvinte îi scăpară lui Maggie, fără voia ei; de la tonul superior cu care-i dăscălea, trecuse brusc la un ton morocănos.

— Aoleo, săraca! îi e foame! spuse țiganca mai tânără. Dă-i din merindele alea reci. Ăi fi făcut cale lungă până aici, drăguțo! Ia spune, un' ți-e casa?

— Departe... departe, la moara Dorlcote, răspunse Maggie. Tatăl meu e domnul Tulliver, dar nu trebuie să afle unde sunt, că dacă află mă ia înapoi. Unde e regina țiganilor?

— Vrei să te duci la ea, domnișoară? o întrebă femeia cea tânără.

Între timp, fata cea înaltă se tot zgâia la Maggie și rânjea. Purtările ei nu erau deloc plăcute.

— Nu, răspunse Maggie. Mă gândeam doar că dacă nu e o regină bună, o să vă pară bine când o să moară și o să vă puteți alege alta. Eu dac-aș fi regină, m-aș purta frumos și blând cu toată lumea.

— Uite, ia un pic de mâncare. E foarte gustoasă, o îndemnă bătrâna întinzându-i un codru de pâine uscată și o bucată de slănină rece pe care le scoase dintr-o traistă cu resturi de mâncare.

— Mulțumesc, spuse fetița, uitându-se la mâncare fără să se atingă de ea. Dar nu vreți să-mi dați mai bine un pic de pâine cu unt și puțin ceai? Nu-mi place slănina.

— N-avem nici ceai, nici unt, răspunse bătrâna, încruntându-se puțin ca și cum s-ar fi săturat s-o tot lingușească pe Maggie.

— Atunci dați-mi o bucățică de pâine cu melasă.

— Ce melasă? N-avem melasă, răspunse bătrâna pe un ton morocănos, după care cele două femei începură să vorbească aprins în limba lor necunoscută.

Între timp, unul dintre cei doi sfincși se repezi la bucata de pâine cu slănină și începu s-o înfulece. În clipa aceea, fata înaltă, care se îndepărtase puțin, se întoarse spunând ceva care avu un efect puternic asupra celor din jur. Bătrâna păru că uită cu totul de foamea lui Maggie și începu să mestece de zor cu lingura în oală, în timp ce fata și femeia se strecurară sub cort de unde aduseră niște linguri și străchini. Maggie începu să tremure și se temu să nu-i dea lacrimile. Deodată, fata cea înaltă scoase un țipăt ascuțit și, în clipa următoare apăru în goană băiatul pe care Maggie îl văzuse dormind la marginea drumului: un pici nespălat, cam de vârsta lui Tom. Băiatul căscă ochii când o văzu pe Maggie, după care ceilalți începură iar să bodogănească. Nu pricepea nicio boabă. Se simțea singură și părăsită, gata să izbucnească în plâns; țiganii păreau că n-o mai bagă deloc în seamă și, printre ei, Maggie se simțea cu totul lipsită de apărare.

Dar o nouă spaimă o făcu să-și înghită lacrimile: în fața ei apărură doi bărbați care se dovediră a fi de fapt cauza acestei agitații subite. Cel mai în vârstă purta o boccea pe care o aruncă jos apoi începu să se răstească la femei, iar acestea îi răspunseră în cor, cu țipete ascuțite. Între timp, o potaie neagră se repezi lătrând la Maggie, care începu să tremure de frică, speriindu-se și mai tare când bărbatul mai tânăr țipă la câine și zvârli după el cu un ciomag pe care-l ținea în mână.

Maggie își dădu seama că nu era cu putință ca ea să ajungă vreodată regina unor astfel de oameni, și nici măcar să-i învețe lucruri plăcute și folositoare.

Apoi amândoi bărbații părură că întreabă ce-i cu Maggie, căci se tot uitau la ea și tonul discuției luă un aer potolit, acel aer pe care îl implică, pe de o parte, curiozitatea și, pe de altă parte, posibilitatea de a o vedea satisfăcută. În cele din urmă, femeia mai tânără spuse pe tonul mieros și plin de respect pe care-l avusese la început:

— Domnișoara asta frumoasă a venit să stea la noi. Nu-ți pare bine?

— Cum să nu, foarte bine, răspunse bărbatul cel tânăr care se uita la degetarul de argint și la celelalte mărunțișuri scoase din buzunarul lui Maggie.

Apoi, le dădu pe toate înapoi femeii tinere, păstrând doar degetarul și șoptindu-i ceva, iar femeia, la rândul ei, le vârî îndată în buzunarul lui Maggie. Între timp, cei doi bărbați se așezară pe jos și se năpustiră asupra mâncării din ceaun – o tocană de cartofi cu carne – atunci luată de pe foc și răsturnată într-o strachină galbenă.

Maggie începu să-și spună că Tom avea poate dreptate în privința țiganilor... dacă omul nu-i dădea imediat degetarul înapoi, însemna că erau niște hoți. Ea le-ar fi dăruit cu dragă inimă țiganilor degetarul, fiindcă nu ținea deloc la el; dar gândul că se afla printre hoți o împiedica să se bucure că țiganii se purtau din nou cu respect și atenție față de ea... Toți hoții, în afară de Robin Hood, erau oameni răi. Femeile își dădură seama că Maggie începuse să se teamă de ei.

— N-avem nimic de mâncare potrivit pentru o domnișoară, spuse bătrâna cu vocea ei mieroasă. Și tare-i înfometată, mititica.

— Uite, drăguță, încearcă să mănânci puțin din asta, o îndemnă femeia mai tânără, întinzându-i o lingură de fier și o strachină cafenie plină cu mâncare de cartofi. Maggie, care își aminti că bătrâna păruse supărată pe ea când spusese că nu-i place pâinea cu slănină, nu îndrăzni să refuze tocana, cu toate că frica îi tăiase foamea. Ce bine ar fi fost dacă domnul Tulliver ar fi trecut pe acolo cu trăsurica și ar fi luat-o cu el! Sau măcar dacă Jack Moartea-Căpcăunilor sau Domnul Inimă-de Aur[1] sau Sfântul Gheorghe de pe monedele de jumătate de penny, cel care a omorât balaurul, ar fi trecut pe acolo, din întâmplare! Dar Maggie se gândi, cu părere de rău, că asemenea eroi nu apăruseră niciodată prin împrejurimile orașului St. Ogg’s... asemenea minuni nu se întâmplau niciodată pe acolo.

[1] Eroi ai unor basme şi balade englezeşti.

După cum vedeți, Maggie Tulliver era departe de a fi un copil bine instruit sau informat, așa cum e în ziua de azi orice fetiță de opt-nouă ani. Urmase doar un an școala de la St. Ogg's și avea atât de puține cărți, încât uneori era nevoită să citească dicționarul și de aceea mintea ei de copil când trăda o ignoranță surprinzătoare, când un surprinzător bagaj de cunoștințe. Știa, de pildă, că există cuvinte ca „poligamie" și, de vreme ce auzise și de „polisilabic", ajunsese la concluzia că „poli" înseamnă „mulți"; dar, pe de altă parte, nici nu-i trecea prin minte că țiganii nu consumau coloniale. În capul ei era un haos, un amestec ciudat de discernământ și de vise oarbe.

În ultimele cinci minute, părerile ei despre țigani se schimbaseră cu totul. De unde până atunci îi socotise niște oameni plini de respect, care puteau fi educați, acum își spunea că aveau poate de gând s-o omoare de îndată ce o să se înnopteze, s-o taie bucățele și s-o gătească. Îi trecu chiar prin minte bănuiala că țiganul cel bătrân cu privirea fioroasă era diavolul în persoană și putea oricând să-și lepede veșmântul înșelător și să se prefacă în fierarul care rânjește sau într-un căpcăun cu ochi de jar și aripi de balaur. Ce rost mai avea să încerce să mănânce tocana! Și totuși se temea ca nu cumva să-i jignească pe țigani, arătându-le ce părere proastă are despre ei. Și, cu o curiozitate aprinsă, pe care n-ar fi întrecut-o nici aceea a unui teolog, Maggie se întrebă dacă, fiind într-adevăr de față, diavolul ar fi putut să-i ghicească gândurile.

— Ce, nu-ți place cum miroase tocana, drăguță? întrebă țiganca cea tânără, care băgase de seamă că Maggie nu gustase deloc din mâncare. Hai, mănâncă puțin. Încearcă!

— Nu, mulțumesc, răspunse Maggie, străduindu-se din răsputeri să zâmbească prietenos. Cred că nu mai am timp... parc-a început să se înnopteze. Cred c-ar fi timpul să mă-ntorc acasă. Vin eu altă dată și v-aduc un coș plin de tarte cu marmeladă și alte bunătăți.

Și, în timp ce enunța aceste intenții iluzorii, Maggie se ridică de pe scaun, sperând că Apollyon poate fi tras pe sfoară. Dar speranțele ei se spulberară din nou când țiganca

cea bătrână spuse:

— Stai un pic, domnișorico... Stai... Te ducem noi acasă... n-avea nicio grijă... da' stai să mâncăm... O să te ducem călare, ca pe o doamnă.

Maggie se așeză din nou. Nu prea avea încredere în făgăduiala bătrânei, dar nu trecu mult și o văzu pe fata cea înaltă punând căpăstrul pe măgar și aruncându-i câțiva desagi în spinare.

— Ei, domnișorico, i se adresă țiganul mai tânăr, ridicându-se și aducând măgarul în fața ei. Spune-ne unde stai? Cum îi zice acolo un' ți-i casa?

— Moara Dorlcote, răspunse Maggie, însuflețindu-se. Tata e domnul Tulliver... el acolo stă.

— Moara aia mare, puțin mai încolo de St. Ogg's?

— Da, răspunse Maggie. E departe? Aș vrea, dacă se poate, să mă duc pe jos!

— Nu, nu, trebuie să ne grăbim că acu' se întunecă. Și măgaru' o să te ducă foarte bine. Ai să vezi.

În timp ce vorbea, țiganul o ridică pe Maggie și o așeză pe măgar. Fetița se simți mai ușurată când își dădu seama că bătrânul nu mergea cu ea, ci rămâne la șatră; totuși nu era însă sigură c-o s-o ducă într-adevăr acasă.

— Uite boneta cea frumoasă, drăguță, spuse femeia tânără punându-i lui Maggie pe cap boneta disprețuită cu câteva clipe mai înainte, dar care acum era bine venită. Așa-i că o să le spui că ne-am purtat frumos cu tine? N-am spus noi că ești o frumusețe de domnișoară?

— Da, da, vă mulțumesc, răspunse Maggie. Vă sunt foarte recunoscătoare. Dar aș vrea să mergi și dumneata cu mine.

Maggie se gândi că, oricum, era mai bine decât să meargă singură cu unul dintre bărbații care o îngrozeau; e în orice caz mai vesel să fii omorâtă de un grup mai mare.

— A, va să zică la mine ții cel mai mult? întreba femeia. Da' nu pot să viu... Mergeți prea iute... și nu pot să mă țin după voi.

Asta însemna că țiganul avea să stea și el pe măgar ținând-o pe Maggie în fața lui. Fetița nu putea să se împotrivească –

era tot atât de neputincioasă ca și măgarul – dar i se părea că trăiește un vis urât, înfiorător. În timp ce femeia o mângâia pe spate și-i spunea „la revedere“, măgarul, îmboldit de țigan, o porni la trap de-a lungul drumului către locul de unde apăruse Maggie cu un ceas în urmă; lungana și puștiul zdrențăros, care erau acum plini de bunăvoință, se înarmară și ei cu bețe și îi urmară vreo sută de metri, strigând cât îi ținea gura.

Nici chiar Leonora[1], în călătoria ei supranaturală din miez de noapte, însoțită de iubitul prefăcut în fantomă, nu fusese mai îngrozită decât era biata Maggie în călătoria această atât de firească, pe măgarul ce mergea în pas domol, însoțită de un țigan care își făcea socoteala să câștige o jumătate de coroană. Lumina roșie a asfințitului părea plină de tâlcuri ascunse, desigur în strânsă legătură cu răgetul înfricoșător al celui de-al doilea măgar, rămas priponit la șatră. Cele două căsuțe joase cu acoperișul de stuf – singurele case pe care le întâlniră în drumul lor – păreau să dea priveliștii un aer și mai mohorât: n-aveau ferestre și ușile erau zăvorâte: păreau să fi fost locuite de vrăjitoare; și Maggie se simți ușurată când văzu că măgarul nu se oprește în fața lor.

În cele din urmă – ce fericire! – ajunseră la capătul potecii care i se păruse cea mai lungă din lume și ieșiră la drumul mare. Pe drum trecea o trăsură, iar la răscruce se afla un stâlp pe care Maggie era sigură că îl mai văzuse, și pe el scria: „St. Ogg’s – două mile“. Însemna deci că țiganul avea într-adevăr de gând s-o ducă acasă; poate că era totuși un om bun și fusese jignit să vadă că Maggie nu voia să meargă cu el. Această convingere se întări și mai mult pe măsură ce fata își dădu seama că recunoaște drumul. Tocmai se gândea cum să deschidă vorba, să-l împace pe țigan și în același timp să-l facă să-i uite lașitatea, când, deodată, la o răscruce, Maggie dădu cu ochii de un călăreț pe un cal alb.

— Stai! Oprește! strigă ea. Uite-l pe tata! Tată! tată!

Bucuria ei neașteptată era aproape dureroasă și, până să se apropie taică-său, îi și dăduseră lacrimile. Domnul Tulliver

[1] Eroina baladei cu acelaşi nume a scriitorului german Gottfried August Bürger (1747-1794).

se mira s-o vadă căci, venind de la Bassel, se mai abătuse pe undeva și deci nu trecuse încă pe acasă.

— Da’ ce-i cu tine, ce s-a întâmplat? întrebă el, oprindu-și calul, în timp ce Maggie sări de pe măgar și alergă spre el.

— Io gândesc că domnișoara s-a rătăcit, spuse țiganul. A venit la noi la șatră... acolo, la capătul drumului de la Dunlow și acuma o duceam acasă... că pe-aici zicea că stă. Și e cam departe, mai cu seamă că de azi dimineață tot umblu pe drumuri.

— Da, tată. Așa e. A fost tare cumsecade că m-a adus acasă, spuse Maggie. E un om foarte bun și de treabă.

— Uite, poftim, spuse domnul Tulliver scoțând cinci șilingi din buzunar. Ai făcut și tu o dată o treabă bună. Nu mi-ar fi plăcut să-mi pierd fetița. Hai, urc-o pe șa în fața mea. Ia spune, Maggie, ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat? întrebă domnul Tulliver după ce o porniră la drum și fata își sprijini capul de pieptul lui, suspinând. Cum de-ai pornit-o așa, de capul tău, și te-ai rătăcit?

— Vai, tată! suspină Maggie. Am fugit, fiindcă eram grozav de nenorocită... Tom s-a supărat tare pe mine. N-am putut să îndur...

— Hai, lasă, lasă, o liniști domnul Tulliver, încercând s-o mângâie. Cum ți-a dat prin gând să fugi și să-l lași singur pe tata? Ce s-ar face tata fără fetița lui?

— Nu, nu mai fug, tată! Nu mai fug niciodată.

În seara aceea, când ajunseră acasă, domnul Tulliver făcu un scandal mare care avu efectul surprinzător că Maggie nu auzi nicio vorbă de dojană din partea maică-sii și nicio răutate din partea lui Tom în legătură cu ideea ei nesăbuită de a fugi la țigani. O cam îngrozea purtarea neobișnuită a celorlalți și își spuse în sinea ei că se purtase atât de urât, încât nimeni nu voia să mai pomenească de ea.

Capitolul XII
Acasă la domnul și doamna Glegg

Dacă am vrea să facem o vizită domnului și doamnei

Glegg, ar trebui să pătrundem mai întâi în orașul St, Ogg's – oraș venerabil, cu acoperișuri din olane și antrepozite cu frontoane largi, în care corăbii negre venind din Nordul îndepărtat își lasă încărcătura, luând în schimb prețioase mărfuri indigene: brânza bine fermentată și lâna fină cu care cititorii mei rafinați au făcut desigur cunoștință prin intermediul celor mai frumoase pastorale clasice.

Orașul St. Ogg's este una din acele așezări străvechi care par o continuare, o excrescență a naturii, asemenea cuiburilor pe care le construiesc păsările *bower*[1] sau ca galeriile întortocheate ale furnicilor albe. Acest oraș poartă, asemenea unui copac milenar, urmele creșterii și istoriei sale îndelungate, și s-a născut și s-a dezvoltat în același loc, între râu și deal, încă de pe vremea când legiunile romane își stabiliseră tabăra pe coasta dealului, cu spatele spre oraș, și când regii pletoși ai mărilor[2] au venit în sus, pe râu, și au privit pământul roditor cu ochi lacomi și sălbatici. St. Ogg's e un oraș care poartă pecetea „vremurilor uitate". Năluca viteazului rege saxon[3] mai plutește uneori pe străzile orașului, vrând parcă să mai arunce o privire către locurile tinereții și ale dragostei lui; o umbră și mai mohorâtă îi iese în cale; umbra temută a danezului păgân[4], străpuns cu sabia, pe când se afla în mijlocul oștenilor, de o mână nevăzută și răzbunătoare. În serile de toamnă, umbra se înalță ca o ceață albă din movila-i funerară de pe deal și plutește prin curtea palatului străvechi de pe malul râului – locul unde danezul a fost ucis în chip atât de ciudat pe vremea când vechiul palat nu exista încă. Construcția acestui vechi și frumos așezământ a fost începută de normanzi. Palatul, ca și orașul, stă mărturie gândurilor și faptelor unor generații învrăjbite; dar astea s-au întâmplat atât de demult, încât azi privim toate acele discordii cu o

[1] Pasăre australiană, din familia păsării paradisului, care-şi construieşte cuiburi complicate, împodobite cu pene, scoici etc.

[2] Aluzie la vikingi, care au atacat de pe mare Anglia în secolele VIII-XI.

[3] Referire la Alfred, rege erou al Angliei (871), care a luptat împotriva cotropitorilor danezi.

[4] Aluzie la unul dintre sângeroşii conducători ai năvălitorilor danezi care au cotropit insula britanică în secolul al IX-lea.

caldă indulgență plină de afecțiune, bucuroși că cei care au clădit balcoanele noi de piatră închise cu ferestre, fațada și turnurile gotice din cărămizi mici, delicate, cu ornamentații în forma de trifoi, ferestrele și crenelurile cu chenare de piatră, nu au comis sacrilegiul de a dărâma vechiul corp al clădirii, construit pe jumătate din lemn, cu sala de ospețe acoperită cu grinzi de stejar.

Dar poate că și mai vechi decât acest palat sunt ruinele zidului care face acum parte din clopotnița bisericii parohiale și despre care se spune că ar fi o rămășiță din capela originară închinată Sfântului Ogg, patronul acestei vechi așezări, despre a cărui istorie există mai multe manuscrise conținând diferite versiuni. Eu înclin către cea mai scurtă, căci, chiar dacă nu e întru totul adevărată, prezintă cel puțin avantajul de a conține mai puține mistificări.

„Ogg, fiul lui Beorl, spune hagiograful meu, era luntraș și-și agonisea pâinea trecând călătorii peste râul Floss. Într-o seară când batea un vânt năprasnic, văzu o femeie, cu un copil în brațe, care se jeluia la malul râului; era în zdrențe, avea o față chinuită și trudită și se ruga cu lacrimi în ochi s-o treacă pe malul celalalt. Văzând-o, omul o întrebă:

— De ce vrei să treci pe partea cealaltă? Mai zăbovește până-n zori și adăpostește-te aici. Fii înțeleaptă, femeie, nu fi nechibzuită.

Cu toate astea, femeia îi dădu înainte cu jelania și rugăminții le. Atunci Ogg, feciorul lui Beorl, se apropie de ea și-i spuse:

— Bine, am să te trec! E de ajuns că inima ta o cere.

Și o trecu pe malul celălalt. Dar când să pășească pe pământ, zdrențele femeii se prefăcură în veșminte albe care-i unduiau de-a lungul trupului ca apa, fața îi strălucea de-o frumusețe neasemuită, iar în jurul capului avea o aureolă ce arunca raze de lumină. Și femeia spuse:

— Ogg, fecior al lui Beorl, fii binecuvântat căci n-ai întrebat și nu te-ai împotrivit inimii care cerea, ci, cuprins de milă, i-ai adus pe dată alinare. De azi încolo, oricine va păși în barca ta va fi ferit de furtună; și, ori de câte ori vei porni în ajutorul

cuiva, vei scăpa viețile tuturor: oameni și dobitoace.

Și când apele se revărsau, mulți își găseau salvarea pe luntrea lui binecuvântată. Dar când Ogg, feciorul lui Beorl, muri, nici n-apucă să-și dea bine sufletul că luntrea legată la mal se desprinse și se pierdu în largul oceanului, purtată de apele ce se retrăgeau, până când se făcu nevăzută. Cu toate astea, se spune că la căderea nopții, atunci când se revarsă apele, Ogg, feciorul lui Beorl, se ivește cu luntrea lui pe întinsul apelor, iar Fecioara Binecuvântată stă la cârmă și răspândește în jur o lumină strălucitoare cum e aceea a lunii, iar vâslașii învăluiți în umbra deasă a nopții prind din nou curaj și se apucă de treabă cu nădejde.“

După cum vedeți, această legendă din vremurile de demult vorbește de revărsarea apelor care, chiar dacă uneori cruțau oamenii, erau necruțătoare față de dobitoacele neputincioase și se năpusteau asupra tuturor viețuitoarelor mărunte, ucigându-le cu o moarte năprasnică. Și totuși orașul trecuse prin nenorociri și mai mari decât revărsările de ape: războaiele civile îl transformaseră într-un adevărat câmp de bătălie, unde mai întâi puritanii îi mulțumiseră lui Dumnezeu pentru sângele vărsat de regaliști, pentru ca pe urmă, regaliștii să-i mulțumească lui Dumnezeu pentru sângele vărsat de puritani. În acele vremuri, mulți oameni cinstiți își pierdură averea de dragul conștiinței și, săraci lipiți pământului, își părăsiră orașul de baștină, pornind în lume. Se mai pot vedea și azi multe case pe care bieții oameni le-au părăsit la nenorocire: clădiri cu frontoane ciudate, așezate cu fața la râu, înghesuite între depozite construite mai de curând și străbătute de galerii neașteptate, care cotesc mereu în unghi drept până te scot la un mal noroios, veșnic scăldat de revărsările fluxului. Peste tot, casele de cărămidă par pârguite.

În vremea doamnei Glegg, nu exista încă eleganța aceea modernă, distonantă: nu vedeai nici vitrine mari de sticlă la prăvălii, nici fațade noi de stuc și nicio altă încercare nefericită de a da orașului St. Ogg’s, acest oraș de cărămidă roșie, vechi și frumos, aspectul unei așezări ridicate peste

noapte. Vitrinele prăvăliilor erau mici și modeste, căci nevestele și fiicele fermierilor venite după cumpărături în zilele de târg nu s-ar fi lăsat ademenite să cumpere în altă parte decât în dughenele cu care se obișnuiseră de o viață; negustorii, la rândul lor, nu voiau să-și vândă marfa mușteriilor care le călcau o singură dată în prăvălie. Vai, când te gândești că până și vremurile doamnei Glegg par îndepărtate acum, de când schimbările au mărit distanța dintre ani! Pe vremea aceea, războiul și zvonurile de război încetaseră să mai frământe mințile oamenilor și, dacă fermierii îmbrăcați în sumane cafenii, care-și răsturnau sacii cu grâne de probă și-și lăudau marfa în mijlocul târgului, își mai aduceau uneori aminte de aceste zvonuri, le priveau doar în lumina vremurilor bune din trecut, când prețurile erau încă ridicate. Trecuse vremea când pe râul cu albie lată se iveau corăbii nepoftite; acum Rusia însemna doar țara de unde vine sămânța de in – și cu cât venea mai multă, cu atât mai bine – inul din care se făceau frânghii pentru pietrele de moară verticale cu brațe în formă de coasă, care huruiau și măcinau și împingeau făina la o parte de parc-ar fi fost însuflețite. Existau trei rele de care trebuia să se teamă omenirea: catolicii, recoltele proaste și fluctuațiile misterioase ale negoțului. În ultimii ani nici chiar revărsările apelor nu pricinuiseră cine știe ce pagube. Orașul St. Ogg’s nu privea nici în trecut, nici în viitor. Moștenise, fără să-și dea seama, un lung trecut istoric și nu se uita la nălucile care-i bântuiau ulițele. Câte amintiri nu fuseseră lăsate în urmă și câte nu se mistuiseră asemenea dealurilor ce se pierd în depărtare, de pe vremea când Sfântul Ogg cu luntrea lui și cu Maica Domnului la cârmă apăreau pe întinsul apelor. Vremurile doamnei Glegg erau ca o câmpie netedă ce-i făcea pe oameni să nu mai creadă în vulcani și în cutremure, să-și spună că ziua de mâine va fi aidoma zilei de ieri, și că forțele uriașe, ce zguduiseră cândva pământul, se potoliseră pentru totdeauna. Trecuseră vremurile când oamenii se aflau sub puterea credinței, vremuri în care erau și mai neputincioși în fața ei decât sunt azi: catolicii erau cumpliți, căci de îndată ce

puneau mâna pe putere acaparau proprietățile și ardeau oamenii de vii; cu toate astea, la St. Ogg’s niciun enoriaș cinstit și întreg la minte nu se lăsase convins să creadă în papă. Un bătrân își mai amintea încă de o gloată de prostime în care băgase spaima John Wesley[1] când ținuse o predică la târgul de vite; dar, multă vreme, nimeni nu se așteptase ca predicatorii să miște sufletele oamenilor. Din când în când, câte o izbucnire înflăcărată de la un amvon dizident, care predica despre botezul pruncilor, era singura manifestare a unui zel nepotrivit cu acele vremuri liniștite și stabile. Protestantismul se încetățenise fără să-i mai pese de schisme sau de prozeliți; „dizidența“ se moștenea o dată cu o stranã mai bună și cu oarecare legături de afaceri. Preoțimea privea dizidența cu uimire și cu dispreț, socotind-o ca pe un obicei nesăbuit pe care-l întâlnești mai cu seamă în familiile de băcani și de lumânărari, cu toate că se putea întâlni și la unii angrosiști mai înstăriți. Dar, o dată cu problema catolică, se iscaseră și oarecare controverse care tulburaseră întrucâtva liniștea; rectorul mai vârsnic ținea din când în când predici istorice și bine argumentate, în timp ce domnul Spray, pastorul congregaților, începuse să țină predici politice, făcând o distincție subtilă între convingerea lui fermă în dreptul catolicilor la vot și ferma lui convingere în pierzania lor veșnică. Dar majoritatea celor care ascultau predicile domnului Spray nu erau în stare să-i priceapă subtilitățile, iar unii dizidenți de modă veche se arătau adânc îndurerați de faptul că domnul Spray „ține cu catolicii“, în timp ce alții erau de părere că ar face mai bine să se lase de politică. Spiritul cetățenesc nu se bucura de prea mare trecere la St. Ogg’s, iar cei care se ocupau de probleme politice erau priviți cu ochi bănuitori și socotiți ca niște indivizi periculoși. Cei mai mulți dintre ei făceau afaceri mărunte sau nu făceau afaceri deloc și, în orice caz, aveau toate șansele să dea faliment.

Așa stăteau lucrurile la St. Ogg’s pe vremea doamnei Glegg și în acea perioadă din istoria familiei ei în care se certase cu

[1] John Wesley (1703-1791), predicator englez; fondatorul sectei metodiştilor.

domnul Tulliver. Era perioada în care ignoranța se simțea mult mai în largul ei decât acum: în lumea bună era primită cu toate onorurile și nimeni n-o silea să se ascundă sub veșmintele îngrijite ale cunoașterii. Pe vremea aceea nu existau reviste ieftine și la îndemâna oricui, iar medicii de țară nici nu se gândeau să-și întrebe pacientele dacă le place să citească, socotind că e firesc să prefere bârfeala. Pe vremea aceea, doamnele purtau rochii scumpe de mătase cu buzunarele mari, în care vârau câte un os de berbec ca să le păzească de crampe. Doamna Glegg ținea și ea un os de berbec în buzunar. Îl moștenise de la bunică-sa împreună cu o rochie de brocart, atât de țeapănă, încât stătea singură în picioare, ca o armură, și cu un baston cu măciulie de argint, căci familia Dodson devenise cu mai multe generații în urmă o familie respectabilă.

Doamna Glegg avea două saloane în casa ei frumoasă din St. Ogg's – unul în față și altul în spatele locuinței – două posturi de observație, de unde să privească slăbiciunile semenilor și să se bucure de fiecare dată de tăria excepțională a propriului ei caracter. De la ferestrele din față, doamna Glegg putea să vadă toată strada Tofton, până la marginea orașului și să-și dea seama că din ce în ce mai multe femei, nevestele unor oameni care nu se retrăseseră încă din afaceri, obișnuiau să „umble de colo-colo“ și să poarte ciorapi de bumbac, ceea ce deschidea o tristă perspectivă asupra generațiilor viitoare. Când stătea la ferestrele din spatele casei, doamna Glegg putea privi grădina și livada frumoasă, care se întindeau până la râu, și să cugete asupra nebuniei domnului Glegg de a-și petrece tot timpul printre „flori și zarzavaturi“. Domnul Glegg care fusese sortator de lână și se retrăsese din afaceri ca să se poată bucura de anii ce-i mai rămăseseră, considera că această ultimă îndeletnicire era mult mai greu de suportat decât afacerile și, ca să se mai distreze, devenise amator de munci manuale și se odihnea executând singur treaba pe care ar fi făcut-o în mod obișnuit doi grădinari. Faptul că economisea simbria unui grădinar ar fi putut eventual s-o facă pe doamna Glegg să-i

treacă cu vederea această nebunie, dacă ar fi fost de conceput ca o femeie cu mintea întreagă să poată măcar simula că respecta slăbiciunea bărbatului ei. Dar, este îndeobște cunoscut că o asemenea îngăduință conjugală e caracteristică doar reprezentantelor mai slabe ale sexului respectiv, care nu-și dau seama ce răspunderi are o nevastă, fiind obligată să pună necontenit frână plăcerilor barbatului, plăceri care rar se întâmplau să fie înțelepte sau demne de laudă.

Domnul Glegg, la rândul lui, era preocupat de două probleme care părea a fi o sursă inepuizabilă de interes. Pe de o parte, se minuna de descoperirile pe care le făcea în domeniul științelor naturii, constatând că în grădina lui mișună tot felul de omizi ciudate, de melci fără casă și de gângânii care, după câte știa el, nu atrăseseră niciodată atenția nimănui. Domnul Glegg observase că exista o coincidență deosebită între aceste fenomene zoologice și marile evenimente contemporane, cum ar fi, de exemplu, faptul că înainte de incendiul de la York Minster văzuse pe frunzele trandafirilor niște urme misterioase în formă de serpentină și observase abundența de melci fără casă; se tot întrebase care să fie tâlcul acestor fenomene, până când nenorocirea cu incendiul lămurise totul. (Domnul Glegg avea o minte deosebit de activă care, eliberată de grijile negoțului cu lână, se concentra acum asupra altor probleme.) Al doilea subiect de meditație al domnului Glegg îl constituiau contradicțiile sufletului femeiesc, întruchipat de doamna Glegg. Faptul că o ființă care, din punct de vedere genealogic, fusese plămădită din coasta bărbatului și care, în cazul de față, ducea o viață onorabilă fără a fi nevoită să miște măcar un deget, putea să nu fie niciodată de acord cu propunerile lui, nici măcar cu cele mai binevoitoare sau cu concesiile cele mai convenabile, era pentru domnul Glegg un mister pe care zadarnic încercase să-l dezlege, cercetând primele capitole ale Facerii. Domnul Glegg se însurase cu cea mai mare dintre domnișoarele Dodson pentru că o socotise drept o fericită întruchipare a chibzuinței și a spiritului femeiesc de economie

și, fiind el însuși un om care știa să câștige bani și să-i păstreze, se așteptase la o mare armonie conjugală. Și totuși se întâmplă adesea ca acel amestec ciudat pe care îl constituie caracterul femeii să aibă un gust neplăcut în ciuda ingredientelor fără cusur care-l compun, după cum se poate întâmpla ca o zgârcenie perfectă și sistematică să fie însoțită de anumite condimente în stare să-i strice savoarea. Adevărul este că și domnul Glegg era zgârcit într-un fel cât se poate de binevoitor; vecinii spuneau despre el că „ține punga strânsă“, ceea ce însemna de fapt că era un zgârie-brânză cumsecade. Dacă spuneai că-ți place coaja de la brânză, domnul Glegg avea întotdeauna grijă să ți-o păstreze, simțind o bucurie naivă că poate să-ți facă o plăcere, și obișnuia să țină pe lângă casă tot felul de animale a căror întreținere nu costa prea mult. Domnul Glegg nu era câtuși de puțin ipocrit sau farsor: ar fi vărsat lacrimi sincere pentru o văduvă nevoită să-și vândă mobila, dar n-ar fi scos din buzunar o bancnotă de cinci lire ca s-o salveze, pentru că a da cinci lire unei persoane „care-o duce greu“ era, după părerea domnului Glegg, o risipă necugetată și nu un act de „milostenie“; concepea caritatea doar sub forma unor ajutoare mărunte și nu ca pe un lucru care ar putea tămădui nenorocirea. Trebuie totuși spus că domnul Glegg era tot atât de econom cu banii altora pe cât era cu banii lui. Când călătorea pe socoteala altuia, ar fi fost gata să facă un drum oricât de lung, ca să ocolească o barieră[1], de parcă ar fi plătit din buzunarul lui, și depunea tot zelul de care era în stare, ca să convingă o cunoștință oarecare să întrebuințeze un surogat mai ieftin al cremei de ghete. Acest înrădăcinat obicei de a economisi, ca un scop în sine, constituia o însușire caracteristică oamenilor de afaceri din generația trecută, care munceau plini de râvnă adunând încetul cu încetul avere, așa cum însușirea caracteristică a gonaciului e să hăituiască vulpea; acest obicei făcuse din ei o „rasă“ aparte, pe cale să dispară în zilele noastre când oamenii se îmbogățesc peste noapte și când se trece rapid de la mizerie la îndestulare și risipă. Pe vremuri

[1] În Anglia acelor vremuri, se percepeau taxe la trecerea barierelor.

era greu să dobândești „independența materială“ fără să-ți mănânci de sub unghie, însușire care se putea întâlni în orice colț de provincie, la oameni cu firi tot atât de deosebite între ele ca speciile de fructe acrișoare. Adevărații Harpagoni sunt personalitățile deosebite, excepționale, spre deosebire de onorabilii contribuabili, care, dacă au strâns o dată cureaua de nevoie, nu se mai dezvață nici în zilele bătrâneții lor prospere (când au case pline de plante decorative și de lăzi cu vinuri) să privească viața ca pe un ingenios proces de a trăi pe sponci și care, când au un venit net de cinci sute pe an, sunt oricând gata să renunțe la un lux devenit de curând impozabil și să trăiască exact ca pe vremea când n-aveau decât un capital de cinci sute de lire. Domnul Glegg făcea și el parte din această categorie de oameni, pe care miniștrii de finanțe îi găseau atât de greu de mânuit. Și acum, când știți toate astea, veți înțelege mai ușor de ce domnul Glegg nu se îndoise niciodată că făcuse o alegere bună când o luase pe doamna Glegg de nevastă, în ciuda faptului că natura dăduse un gust cam acrișor virtuților celei mai mari dintre domnișoarele Dodson. Un om afectuos din fire, care consideră că nevastă-sa corespunde ideii lui fundamentale despre viață, ajunge repede la convingerea că nicio altă femeie nu i s-ar fi potrivit mai bine și, cu toate micile înțepături și certuri de fiecare zi, rămâne tot atât de legat ca la început. Fiind înclinat spre meditație și scăpând de grijile pe care i le aducea negoțul de lână, domnul Glegg se tot minuna în fiecare zi de mecanismul ciudat al sufletului femeiesc, așa cum i se înfățișase de-a lungul anilor de căsnicie. Cu toate astea, socotea că talentele de gospodină ale doamnei Glegg erau demne de a fi date de exemplu tuturor femeilor, și considera o adevărată debandadă faptul că alte femei nu împătureau șervețelele de masă atât de frumos și de ordonat ca nevasta lui, sau că prăjiturile pe care le coceau nu erau la fel de fragede, iar brânza goldană făcută de ele nu avea acea venerabilă densitate pe care o avea brânza ieșită din mâna nevesti-sii. Până și acel amestec ciudat de mirosuri de băcănie și medicamente pe care-l răspândea dulapul doamnei

Glegg constituia pentru soțul ei mireasma cea mai potrivită pentru un dulap. Dacă ar fi trecut o săptămână fără ca domnul Glegg să se certe cu nevastă-sa, cred că li s-ar fi făcut poftă de ceartă și am certitudinea că, dacă ar fi avut o nevastă blândă și supusă, ideile lui și-ar fi pierdut orice urmă de savoare și ar fi devenit searbede.

Domnul Glegg era fără îndoială un om blând: îl supăra mai rău să vadă că nevastă-sa e certată cu alții – chiar și cu Dolly, slujnica – decât să se certe el însuși cu ea. Și iată de ce scandalul dintre nevastă-sa și domnul Tulliver îl necăjise atât de tare, încât a doua zi, plimbându-se dimineață prin grădină, nu mai simți aproape nicio plăcere privind la verzele lui timpurii. Cu toate astea, se duse să-și ia micul dejun cu speranța că, după o noapte de somn, furia doamnei Glegg se potolise ca să lase loc acelei bune-cuviințe casnice la care nevastă-sa ținea atât de mult. Doamna Glegg obișnuia de altfel să se laude că în familia Dodson nu se pomeniseră niciodată certuri înverșunate ca în alte familii care se făcuseră de râs, că niciun membru direct al familiei Dodson nu-și împărțise averea la străini și nici măcar un văr de-al lor nu fusese vreodată renegat – și de ce-ar fi fost, de vreme ce n-aveau niciun văr care să nu fi avut banii investiți în afaceri sau măcar câteva case proprii?

Exista întotdeauna o umbră a serii din ajun, care dispărea de pe fruntea doamnei Glegg atunci când se așeza să-și ia micul dejun: bretonul de bucle false. Doamna Glegg socotea că un breton de bucle e un lux exagerat dimineața, când te ocupi cu gospodăria, și nu ajută cu nimic la pregătirea prăjiturilor netede și pufoase. La ora zece și jumătate, convenințele cereau bretonul, dar până atunci doamna Glegg își putea menaja liniștită buclele false, fără să păgubească pe nimeni. Lipsa acelei umbre arăta însă și mai clar în dimineața de-atunci, că urmele severității mai dăinuiau încă. Dându-și seama de acest lucru, domnul Glegg, care se așezase la masă în fața unei farfurii cu *porridge*[1] amestecat cu lapte, menit, conform unui vechi obicei de om fără

[1] Fiertură de ovăz, mâncare tipic englezească.

pretenții, să-i potolească foamea de dimineață, se hotărî să fie precaut și s-o lase pe doamna Glegg să deschidă vorba, spunându-și că toanele femeii sunt un lucru atât de gingaș, încât le poate stârni chiar și o atingere cât de ușoară. Oamenii cărora pare că le face plăcere să fie în toane rele au darul să se mențină în această stare, impunându-și lot felul de privațiuni. La fel făcu și doamna Glegg, care în dimineața aceea își pregăti ceaiul mai slab decât de obicei și refuză să mănânce unt. Era grav că o poftă atât de mare de ceartă, gata să se dezlănțuie din orice, nu găsea nicio remarcă de a domnului Glegg de care să se agațe. Dar curând se dovedi că însăși tăcerea lui putea fi folosită drept pretext, căci, în cele din urmă, se auzi apostrofat pe acel ton caracteristic soției iubite:

— Frumos, domnule Glegg! Asta-i mulțumirea pe care o primesc după ce atâția ani de zile ți-am fost o soție cum nu se poate mai bună. Dacă era vorba să te porți așa cu mine, mai bine mi-o spuneai înainte de a se prăpădi tata, și atunci, când m-aș fi hotărât să-mi fac un cămin, alegeam pe altcineva... că doar aveam de unde alege.

Domnul Glegg se opri din mâncat și ridică uimit ochii din farfurie – nu cu uimirea pe care ți-o dă un lucru nou, neașteptat, ci cu acea uimire calmă și obișnuită cu care privim misterele de fiecare zi.

— Cum adică, doamnă Glegg? Ce-am mai făcut?

— Cum ce-ai făcut, domnule Glegg? Cum ce-ai făcut? Îmi pare rău că te aud vorbind așa.

Neștiind ce să răspundă ca să n-o supere, domnul Glegg începu iar să mănânce.

— Sunt bărbați pe lume, continuă doamna Glegg, după o pauză, care-ar trebui să știe cum să se poarte, nu să ia partea altora, împotriva nevestelor. Poate că mă înșel eu și te pricepi dumneata mai bine decât mine, dar eu, una, știu că bărbatul trebuie să țină cu nevasta, nu să sară în sus de bucurie când vede cum o batjocorește lumea.

— Bine, da’ cum poți spune una ca asta! strigă bărbat-său, înfierbântându-se, căci, oricât ar fi fost de cumsecade, nu era

chiar atât de blând ca Moise. M-am bucurat eu vreodată de nenorocirea dumitale?

— Să știi că-i mai urât să faci un lucru pe ascuns, decât să i-o spui omului verde în față. Mai bine mi-ai spune deschis că nu dai un ban pe ce zic eu, decât să-mi dai de înțeles că toată lumea are dreptate în afară de mine, și să le așezi la masă dimineața, după o noapte ca asta în care n-am închis ochii o clipă, să stai încruntat și să nu scoți o vorbă de parc-aș fi un gunoi pe care-l calci în picioare.

— Eu, încruntat? întrebă domnul Glegg, prefăcându-se că se înfurie. Parc-ai fi un om beat care crede că toți și-au băut mințile în afară de el.

— Te rog să nu te înjosești vorbindu-mi urât, domnule Glegg. Să știi că asta te scade foarte mult în ochii mei; chiar dacă dumneata nu-ți dai seama, urmă doamna Glegg pe un ton de compătimire vehementă. Un om în situația dumitale ar trebui să fie un exemplu și să vorbească mai înțelept.

— Da? Parcă dumneata stai s-asculți o vorbă înțeleaptă? răspunse domnul Glegg, ridicând tonul. Lucrul cel mai înțelept pe care ți-l pot spune și pe care ți l-am mai spus o dată și aseară e că greșești dacă pentru o ceartă de nimic îți ceri datoria înapoi. Ar trebui să-ți lași banii acolo unde sunt, că stau bine. Eu credeam că te-ai răzgândit peste noapte. Dar dacă ții morțiș să-ți ceri banii înapoi, nu te pripi să-i ceri acum, că asta o să atâțe și mai mult scandalul din familie; mai bine așteaptă până se ivește o ipotecă frumoasă, că altfel trebuie să pui avocatul să găsească un plasament și asta o să te coste o grămadă de bani.

Doamna Glegg își spuse că ideea nu e rea, dar se mulțumi să dea din cap și să scoată un sunet gutural, arătând astfel că tăcerea ei nu înseamnă o împăcare, ci doar un armistițiu. De fapt, nu trecu mult și ostilitățile începură din nou.

—Ți-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ai da o ceașcă de ceai, spuse domnul Glegg, văzând că nevastă-sa nu se pregătește ca de obicei să-i servească ceaiul, după ce și-a isprăvit porția de *porridge.* Doamna Glegg ridică ceainicul, dând ușor din cap, și spuse:

— Îmi pare bine că pomenești de recunoștință, domnule Glegg, că oricât m-am zbătut pentru alții, nu m-am ales cu niciun fel de recunoștință, deși în familia dumitale nu există nicio femeie ca mine, și asta am s-o spun și-n ceasul morții. Cu toate astea, nu poți pretinde că nu m-am purtat întotdeauna frumos cu neamurile dumitale. Măcar că nu se pot asemui cu mine și nimeni nu mă poate sili să spun altceva.

— În loc să le cauți nod în papură neamurilor mele, mai bine nu te-ai mai certa cu ale dumitale, doamnă Glegg, o înțepă bărbat-său furios. Te-aș ruga să-mi dai cana cu lapte.

— Vorbești cu păcat, domnule Glegg, ripostă nevastă-sa, turnându-i cu o generozitate neobișnuită lapte în ceașcă, de parcă ar fi vrut să spună că, dacă vrea lapte, n-are decât să bea până i se face rău. Și-ți dai și dumneata seama că-i așa. Nu sunt eu femeia care să mă cert cu neamurile mele. Dumneata n-ai decât s-o faci, că doar ai mai făcut-o.

— Da’ ieri, când ai plecat de la sora dumitale valvârtej, ce-a fost? N-a fost ceartă?

— Eu nu m-am certat cu soră-mea, domnule Glegg, și dacă spui asta, să știi că te-nșeli. Domnul Tulliver nu mi-e rudă și, de certat, el s-a certat cu mine și m-a dat afară din casă. Dar poate că dumneata ai fi vrut să stau acolo și să mă las batjocorită. Poate ți-a părut rău că nevasta dumitale n-a înghițit mai multe jigniri și vorbe de ocară. Dar dacă vrei să știi, dumneata te-ai făcut de râs și nu eu.

— Ia auziți ce spune, oameni buni! Așa ceva nu s-a mai pomenit niciodată în parohia asta, exclamă domnul Glegg, înfierbântându-se. Cum poate o femeie care are tot ce-i trebuie, care își poate păstra banii de zestre neatinși, care are cabrioleta renovată și tapițată cu atâta cheltuială, și care după moartea mea o să aibă mai mult decât a visat vreodată... să-și iasă din fire în halul ăsta, și să latre și să muște ca un câine turbat! Zău că nu pricep de ce a făcut Dumnezeu femeile așa! (Ultimele cuvinte fură rostite pe un ton furios plin de amărăciune. Domnul Glegg împinse ceașca și lovi cu palmele masa).

— Bine, domnule Glegg. Dacă așa crezi, e mai bine că mi-ai spus-o, replică doamna Glegg, desfăcându-și șervetul de la gât și împăturindu-l cu mișcări nervoase. Dar dacă afirmi că am mai mult decât am visat vreodată, dă-mi voie să-ți spun că am dreptul să pretind o mulțime de lucruri pe care nu le capăt. Cât despre vorbele dumitale cum că aș fi ca un câine turbat, află de la mine: ai mare noroc că nu știe lumea cum te porți cu mine; altfel te-ai face de râs... Asta-i prea de tot, și să nu crezi că am de gând să înghit...

Și aici, vocea doamnei Glegg se gâtui de parcă ar fi fost cât pe aci să izbucnească în plâns; oprindu-se brusc din discuție, trase cu putere cordonul soneriei.

— Sally, spuse ea cu vocea sugrumată, ridicându-se de pe scaun, fă focul în camera de sus și lasă obloanele. Domnule Glegg, spune te rog ce vrei să mănânci la prânz. Eu mănânc terci.

Și doamna Glegg, rostind această sentință, se îndreptă spre raftul cu cărți, scoase de acolo *Odihna veșnică a sfinților* de Baxter[1] și se urcă în camera de sus. Aceasta era cartea pe care doamna Glegg obișnuia s-o țină deschisă în fața ochilor, în anumite împrejurări: în diminețile ploioase de duminică, sau când auzea c-a mai murit cineva din familie, sau, ca în cazul de față, când cearta ei cu domnul Glegg ajunsese cu o octavă mai sus decât de obicei.

Dar, retrăgându-se, doamna Glegg mai luă ceva cu ea, ceva care împreună cu *Odihna veșnică a sfinților* și cu terciul ar fi putut s-o potolească puțin câte puțin și s-o ajute să suporte existența de la parter, facând-o să se întoarcă acolo puțin înainte de ora ceaiului. Acest ceva era, pe de o parte, sugestia domnului Glegg c-ar face mai bine să lase cei cinci sute de lire unde erau, până se ivește o investiție bună, iar pe de altă parte, aluzia pe care barbat-său o făcuse în treacăt la moștenirea frumușică pe care voia să i-o lase după moarte. Domnul Glegg, ca toți oamenii de felul lui, se ferea să vorbească despre testament, așa că în momentele ei de

[1] Tratat de morală scris în 1658 de către clericul puritan Richard Baxter (1615-1691).

deprimare, doamna Glegg se temea ca nu cumva bărbat-său să procedeze așa cum auzise ea ca procedaseră alți bărbați, și anume să nutrească planul josnic ca după moartea lui s-o lase pe drumuri, crezând c-o face astfel să-l regrete și mai mult. De altfel, dacă s-ar fi întâmplat așa, era hotărâtă să nu poarte aproape deloc doliu la bonetă și să plângă doar atât cât ar fi plâns dacă domnul Glegg i-ar fi fost al doilea soț. Dacă însă testamentul îi va dovedi că a ținut la ea, se va întrista ori de câte ori se va gândi la bietul răposat; chiar și patima lui prostească pentru flori și pentru gradină, și insistența cu care vorbea despre melci o vor înduioșa după ce totul se va fi sfârșit atât de frumos. Ideea de a-i supraviețui domnului Glegg și de a vorbi frumos despre el, ca despre un om care a avut, poate, slăbiciunile lui, dar care s-a purtat cu ea cum trebuie, deși avea atâtea rude sărace, ideea de a încasa cât mai des niște rente frumușele și de a le ascunde prin tot felul de unghere, dejucând planurile oricărui hoț, fie el cât de deștept (căci, după părerea doamnei Glegg, băncile de economii și casele de bani anihilau plăcerea proprietății – ca și cum în loc să te hrănești cu mâncare, te-ai hrăni cu pastile) și, în sfârșit, ideea de a fi privită cu respect de familia ei și de toți vecinii, cum nu poate spera să fie privită decât o femeie care se bucură de cinstea prezentă și viitoare de a fi „o văduvă cu stare“ – toate astea o făceau să privească viitorul cu sufletul împăcat și chiar cu satisfacție. Așa că, atunci când bunul domn Glegg, care după câteva ceasuri de săpat în grădină își recăpătase buna dispoziție și, mișcat la priveliștea scaunului gol al nevesti-sii și a lânei pe care o tricota, ghemuită într-un colț, se duse la ea și-i spuse că tocmai bătuseră clopotele pentru bietul domn Marton, doamna Glegg răspunse generoasă, de parcă n-ar fi suferit nicio jignire:

— Ei, asta-nseamnă că s-a mai ivit o afacere bună pentru careva.

Cartea lui Baxter stătuse deschisă cel puțin opt ore, căci era aproape cinci; și dacă unii oameni se ceartă des, e totuși firesc ca certurile lor să nu se prelungească peste anumite limite.

În seara aceea, domnul și doamna Glegg vorbiră despre familia Tulliver în termeni destul de prietenoși. Domnul Glegg ajunse chiar să admită ca Tulliver face ce face și o tot nimerește prost și că nu s-ar mira dacă și-ar pierde toata averea. Iar doamna Glegg, alăturându-se părerii lui, declară că o persoană ca ea nu trebuie să țină seama de purtarea unui om ca Tulliver și, de dragul soră-sii, o să-i mai lase un timp banii, că dacă i-ar plasa într-o ipotecă, nu s-ar alege cu mai mult de patru la sută.

Capitolul XIII
În care domnul Tulliver încurcă ițele și mai rău

A doua zi, datorită schimbării survenite în planurile doamnei Glegg, doamna Pullet își îndeplini sarcina de mijlocitoare cu o ușurință neașteptată. Doamna Glegg i-o tăie scurt de la început, supărată că doamna Pullet își poate închipui că soră-sa mai mare nu știe cum trebuie să se poarte în chestiunile de familie. Argumentul doamnei Pullet, cum că ar fi rușine față de vecini dacă lumea ar avea motiv să spună că a fost o ceartă în familie, era cât se poate de jignitor. Dacă depindea numai de doamna Glegg ca numele familiei să nu se facă de râs, doamna Pullet putea dormi liniștită.

— Îmi închipui că nu te-aștepti, spuse doamna Glegg în chip de concluzie, c-o să mă duc pe la moară înainte de a veni Bessy la mine, sau c-o să-i cad domnului Tulliver în genunchi și o să-i cer iertare că îndrăznesc să-i fac un bine. Asta nu. Dar mie nu-mi place să port pică oamenilor și, dacă domnul Tulliver o să vorbească frumos cu mine, am să vorbesc și eu frumos cu el. Numai că nimeni n-are dreptul să mă-nvețe cum să mă port.

Văzând că nu mai e nevoie să pledeze cauza familiei Tulliver și gândind că e firesc să-și îngăduie o diversiune, mătușa Pullet povesti despre necazurile avute în ajun din pricina vlăstarului acelor oameni care păreau să n-aibă parte de noroc. Doamna Glegg ascultă deci povestea îmbogățită cu

multe amănunte furnizate de memoria prodigioasă a domnului Pullet. Și, în timp ce mătușa Pullet o plângea pe biata Bessy că n-avusese noroc cu copiii declarându-se aproape hotărâtă să plătească întreținerea lui Maggie la un internat îndepărtat – lucru care tot n-ar fi împiedicat-o pe fetiță să fie atât de oacheșă, dar ar fi reușit poate să-i îndrepte alte cusururi – mătușa Glegg o acuza pe Bessy de slăbiciunile ei, făcând apel la toți martorii care aveau să mai fie în viață când Maggie și Tom vor porni pe căi greșite, că ea, doamna Glegg, spusese de la început ce-o să se întâmple. Adăugă că se miră și ea cum se face că toate prezicerile ei se adeveresc întotdeauna.

— Atunci pot să mă duc pe la Bessy să-i spun că nu ești supărată și că toate rămân ca și până acum? întrebă doamna Pullet înainte de a pleca.

— Da, Sophy, poți, răspunse doamna Glegg. Poți să-i comunici domnului Tulliver și lui Bessy că eu n-am de gând să mă port urât pentru că alții se poartă urât cu mine. Îmi dau seama că eu, ca soră mai mare, trebuie să fiu un exemplu în toate, și asta și fac. Și nimeni care ține la adevăr nu poate spune ca n-am dreptate.

Și acum, închipuiți-vă efectul pe care l-a produs asupra doamnei Glegg, atât de mulțumită de nobila ei mărinimie, o scurtă scrisoare de la domnul Tulliver primită în seara aceea, după plecarea doamnei Pullet, și care o înștiința că poate fi liniștită în privința celor cinci sute de lire, căci le va primi cel târziu în cursul lunii viitoare împreună cu dobânda cuvenită până în momentul plății. Scrisoarea o informa de asemenea ca domnul Tulliver nu voia să se poarte urât cu ea și era oricând bine venită în casa lui, dar n-avea nevoie de favoruri nici pentru el, nici pentru copiii lui.

De fapt, însăși biata doamna Tulliver grăbise declanșarea catastrofei, prin acea nezdruncinată încredere a ei că aceleași cauze pot duce oricând la rezultate diferite. Doamna Tulliver observase de multe ori cum soțul ei făcea un anumit lucru numai pentru că lumea nu-l credea în stare să-l facă, sau pentru că îl compătimea socotindu-l nepriceput, sau pentru că

cineva îl călcase cumva pe coadă. Totuși, în ziua aceea, doamna Tulliver se gândi că masa va fi mai veselă dacă îi spune bărbatului ei, când vine la ceai, că sora Pullet s-a dus la sora Glegg să dreagă lucrurile și nu trebuie să se mai frământe pentru plata datoriei. Domnul Tulliver nu renunțase nicio clipă la ideea de a-și plati datoria; socoti totuși și mai nimerit să trimită de îndată o scrisoare doamnei Glegg prin care să înlăture orice posibilitate de neînțelegere. Doamna Pullet n-avea decât să se roage pentru el! Domnului Tulliver nu-i plăcea să scrie scrisori și considera că legătura dintre limba vorbită și cea scrisă, care e cunoscută sub numele de ortografie, e unul dintre lucrurile cele mai ciudate din această lume ciudată. Cu toate astea, era atât de enervat, încât termină scrisoarea mai repede decât ar fi făcut-o altă dată și dacă ortografia lui se deosebea de aceea a doamnei Glegg, lucrul nu avea nicio importanță, deoarece doamna Glegg aparținea, ca și el, acelei generații pentru care ortografia nu era decât o chestiune de apreciere personală.

Și totuși, scrisoarea nu o determină pe doamna Glegg să-și schimbe testamentul și să desființeze clauza prin care copiii domnului Tulliver moșteneau a șasea și a șaptea parte din mia ei de lire, pentru că doamna Glegg era o femeie cu principii. Nu voia ca lumea să spună după moartea ei că fusese nedreaptă cu neamurile; în problemele de moștenire, calitățile personale erau subordonate ideii fundamentale a legăturii de sânge și doamna Glegg socotea drept o adevărată rușine să te lași condus de capricii în împărțirea averii și să nu stabilești un raport direct între moștenire și gradele de rudenie – o rușine care-ți poate otrăvi viața. Familia Dodson respectase întotdeauna acest principiu, o întruchipare a sentimentului de cinste și dreptate tradițională cu care asemenea familii se mândresc și care dădea atât de mult farmec vieții de provincie.

Dar, cu toate că nu reuși să clintească principiile doamnei Glegg, scrisoarea adânci și mai mult prăpastia dintre cele două familii. Cât privește părerea ei despre domnul Tulliver, după primirea scrisorii, doamna Glegg ceru să fie scutită de a

mai pomeni vreodată numele lui; îl socotea un om atât de corupt, încât nici măcar nu voia să se mai gândească la el. Și nu se hotărî să se ducă s-o vadă pe sora ei Bessy decât la începutul lui august, în ajunul plecării lui Tom la școală. Dar nu coborî nici măcar o clipă din cabrioletă și își manifestă nemulțumirea abținându-se în mod ostentativ să dea sfaturi și să facă observații, căci, așa cum îi spusese și soră-sii Deane: „Mi-e milă de biata Bessy, dar dacă și-a ales un barbat ca ăsta, n-are decât să suporte consecințele“. Și doamna Deane fusese de acord că Bessy e de plâns.

În seara aceea, Tom îi spuse soră-sii:

— Vai, Maggie, iar a început mătușa Glegg să vină pe la noi. Ce bine că plec la școală! De-acu’ încolo o să încasezi tu și partea mea.

Maggie era și-așa destul de nenorocită la gândul că Tom pleacă de acasă și bucuria lui i se păru foarte răutăcioasă. În noaptea aceea, Maggie adormi plângând.

Domnul Tulliver se pripise procedând așa cum procedase, ceea ce îl obligă să se pripească și a doua oară în alegerea omului care să vrea să-i împrumute cinci sute de lire cu dobândă. „Nu trebuie să împrumut de la un client al lui Wakem“, își spusese domnul Tulliver. Și totuși, după două săptămâni, făcu exact acest lucru, nu pentru că ar fi fost un om lipsit de voință, ci din pricini obiective: singura persoană pe care reuși s-o găsească era un client de-al lui Wakem. Domnul Tulliver, ca și Oedip, avea un destin și în cazul de față, tot ca și Oedip, ar fi avut dreptul să se plângă că faptele lui nu fuseseră în realitate săvârșite de el, ci impuse de o forță dinafară.

CARTEA A DOUA

ȘCOALA

Capitolul I
Primul semestru petrecut de Tom la King’s Lorton

Primele trei luni petrecute de Tom Tulliver la King's Lorton sub supravegherea venerabilului pastor Walter Stelling au însemnat pentru eroul nostru o perioadă destul de grea. Viața la „Academia" domnului Jacobs nu i se păruse niciodată un lucru prea complicat. Acolo avea cu cine să se joace și, cum se pricepea la toate jocurile în aer liber – mai cu seamă la trântă – se bucura în ochii celorlalți copii de o superioritate care i se părea trăsătura caracteristică a personalității lui. Nici chiar domnul Jacobs, numit de obicei „bătrânul ochelarist" din pricină că avea veșnic ochelarii pe nas, nu-i inspira lui Tom cine știe ce teamă sau respect; dacă apanajul unui bătrân ipocrit ca el, care priza tabac, era să scrie caligrafic, înconjurându-și iscălitura cu înfloriturі, să nu facă greșeli de ortografie și să rostească cu o perfectă dicțiune „numele meu este Norval", Tom se simțea mulțumit că nu e muncit de ambiții atât de meschine. Nu, n-avea de gând să devină institutor și să prizeze tabac, asta nu era de el; voia să ajungă om cu vază, ca taică-său, care în tinerețe se ducea la vânătoare și călărea o iapă neagră și frumoasă – un animal grozav, nu glumă, despre care Tom auzise vorbindu-se de sute de ori. Se va duce la vânătoare, ca taică-său, și toată lumea îl va respecta. Când ești mare, gândea el, nu se mai sinchisește nimeni dacă scrii corect sau caligrafic. Când el, Tom, va fi un om în toată firea, va fi stăpân peste toate și va face tot ce poftește.

Tom se împăcase foarte greu cu ideea că își va continua studiile, în loc să învețe meseria lui taică-său pe care o socotise întotdeauna foarte atrăgătoare: n-aveai altceva de făcut decât să te plimbi călare, să dai ordine în dreapta și-n stânga și să te duci la târg. Și iată că un pastor avea să-i bage în cap lecții despre Sfânta Scriptură, să-l silească probabil să învețe Evanghelia, Epistolele Sfinților Apostoli și Colectul[1]. Neavând cunoștințe precise, îi era foarte greu să-și închipuie că școala și profesorul cel nou erau cu totul altfel decât „Academia" domnului Jacobs. Și, pentru orice eventualitate,

[1] Culegere de rugăciuni scurte.

gândindu-se că ar putea găsi colegi binevoitori, luase cu el o cutiuță de capse. Nu că ar fi avut mare nevoie de ele, dar îi puteau servi să arate băieților străini cât de bine se pricepe el la armele de foc. Așa că bietul Tom, cu toate că-și dădea seama cât de absurde erau iluziile lui Maggie, își făurea și el iluziile lui, pe care experiența de la King's Lorton avea să i le spulbere fără milă.

Nici nu apucase să stea două săptămâni acolo și începu să-și dea seama că viața, care se complicase nu numai cu gramatica latină, dar și cu reguli noi de ortografie engleză, era o treabă foarte grea, întunecată ca de o pâclă deasă de marea lui timiditate. După cum ați văzut, Tom nu se dădea niciodată bătut când era vorba de îndemânare. În schimb îi venea atât de greu să scoată până și un sunet ca răspuns la întrebările domnului sau doamnei Stelling, încât îl apuca groaza chiar și când era întrebat la masă dacă mai vrea budincă. În ceea ce privește capsele, era atât de amărât, că aproape se hotărâse să le arunce în lacul învecinat. Nu numai că era singurul elev al domnului Stelling, dar începuse chiar să fie ros de unele îndoieli în privința armelor de foc și chiar în privința concepției lui despre viață. Domnul Stelling părea să n-aibă nicio considerație pentru puști sau pentru cai. Și totuși, Tom nu reușea să-l disprețuiască pe domnul Stelling, așa cum îl disprețuise pe „bătrânul ochelarist". Chiar dacă exista ceva care să sune fals la domnul Stelling, Tom nu era în stare să-și dea seama. Căci, până și un om înțelept, în toată firea, nu poate deosebi sunetul butoaielor care se rostogolesc, de bubuitul tunetului, decât după un proces îndelungat de comparare a faptelor.

Domnul Stelling avea mai puțin de treizeci de ani, era destul de înalt, lat în umeri, cu un păr lins de culoarea inului, ochi mari cenușii întotdeauna larg deschiși, o voce sonoră de bas, și un aer sfidător de încredere în sine, care tindea spre impertinență. Își începuse cariera cu mare elan și avea intenția să producă o puternică impresie asupra semenilor săi. Pastorul Walter Stelling nu era om să rămână toată viața un reprezentant al „clerului inferior". Ca orice englez

adevărat, era ferm hotărât să-și croiască un drum în viață: în primul rând ca profesor, căci erau câteva posturi vacante de director de colegiu și domnul Stelling era hotărât să pună mâna pe unul dintre ele, și în al doilea rând ca predicator. Avea intenția să țină predici impresionante menite să mărească numărul credincioșilor din parohia lui cu tot mai mulți admiratori din parohiile vecine și să producă mare senzație ori de câte ori ținea locul vreunui confrate mai puțin înzestrat de natură. Ca stil de predică alesese improvizația, considerată în parohiile rurale din King's Lorton ca un lucru care ținea aproape de miracol. Cunoștea pe dinafară câteva pasaje din Massillon[1] și Bourdaloue[2] care produceau mare efect atunci când erau rostite cu vocea lui adâncă de bas. Alături de acestea, contribuțiile originale, comparativ slabe, ale predicatorului, enunțate însă cu aceeași voce puternică și impresionantă, erau adesea considerate de către auditori tot atât de frumoase ca și primele. Doctrina lui Stelling nu ținea de nicio școală. Avea poate o urmă de evanghelism, căci pe vremea aceea evanghelismul se bucura de o mare autoritate în eparhia de care ținea King's Lorton. Pe scurt, domnul Stelling era hotărât să facă o carieră prin merit personal, căci unicul sprijin din afară n-ar fi putut să-i vină decât de la un mare om al legii, care nu devenise încă lord cancelar și cu care avea unele legături. Un pastor cu planuri atât de mari începe bineînțeles prin a se încurca în datorii, căci nu poți pretinde de la un om ca el să trăiască tot atât de modest ca unul care intenționează să rămână toată viața un biet vicar și, dacă cele câteva sute pe care i le avansase domnul Timpson din averea fetei lui nu-i ajunseseră pentru cumpărarea unor mobile frumoase, a unui stoc de vin, a unui pian cu coadă și pentru aranjarea unei grădini de toată frumusețea, e limpede că domnul Stelling trebuia să-și procure toate aceste lucruri prin alte mijloace sau să renunțe la ele, alternativa ce ar fi însemnat o amânare absurdă a rezultatelor unui succes de care nu se îndoia. Domnul Stelling era atât de lat în umeri,

[1] Jean-Baptiste Massillon (1663-1742), cunoscut pastor francez.
[2] Douis Bourdaloue (1632-1704), preot iezuit francez.

atât de plin de voință, încât se simțea în stare de orice. Va deveni celebru, mișcând conștiințele enoriașilor și, în același timp, va publica o piesă greacă și va mai improviza câteva conferințe noi. Nu alesese încă piesa, căci, nefiind căsătorit decât de doi ani, își dedicase tot timpul liber doamnei Stelling, dar îi vorbise acestei femei superioare despre ambițiile lui, și femeia avea mare încredere în soțul ei ca într-un om care știa totul în această privință.

Treapta imediată spre un succes viitor avea însă s-o reprezinte în următoarele șase luni Tom Tulliver. Căci, printr-o coincidență ciudată, domnul Stelling dusese oarecare tratative în legătură cu un alt elev din regiune și s-ar fi putut ca părinții acestuia să ia o hotărâre favorabilă, dacă tânărul Tulliver, care, după cum observase domnul Stelling față de soția lui, era cam necopt, va face într-un timp scurt progrese uimitoare. Iată de ce se arăta foarte sever cu Tom când se punea chestiunea lecțiilor. Era clar că, dacă nu-l trata cu oarecare severitate, băiatul n-avea să-și dezvolte calitățile prin intermediul gramaticii latine. Nu că domnul Stelling ar fi fost un om rău sau aspru, dimpotrivă, era jovial la masă și îi corecta lui Tom provincialismele și purtarea, cu un aer glumeț. Dar bietul Tom era cu atât mai încurcat și intimidat de această dublă noutate, cu cât n-avusese niciodată prilejul să audă glume ca acelea făcute de domnul Stelling. Și pentru prima dată în viața lui avea sentimentul dureros că îi lipsește ceva. Când domnul Stelling spunea în timp ce servea friptura: „Ia spune, Tom, ce ai prefera tu să declini[1], friptura sau traducerea ei în latină?“ Tom, care chiar și în împrejurări mai fericite ar fi înghițit greu un joc de cuvinte, se fâstâcea și era apucat de o panică menită să întunece totul în afară de dorința de a nu mai avea de-a face cu latina. Bineînțeles că răspunsul era friptura, după care urmau râsete, farse cu farfuriile și, până la urmă, Tom deducea că în mod misterios refuzase carnea de vacă și se purtase ca un prost. Dacă ar fi avut un coleg pe care să-l vadă suportând aceste corvezi cu

[1] Joc de cuvinte; verbul „a declina“ este folosit aci și în sensul de „a refuza“.

zâmbetul pe buze, ar fi ajuns mai repede să le considere niște lucruri normale. Există două forme de educație costisitoare pe care un părinte le poate oferi fiului său atunci când îl trimite ca unic elev la un pastor; una să se bucure de neglijența totală a domnului respectiv, cealaltă să se bucure de grija lui neprecupețită. În primele luni petrecute de Tom la King's Lorton, domnul Tulliver avea să plătească o sumă serioasă pentru privilegiul celei de-a doua forme de educație.

Respectabilul morar și producător de malț îl lăsase pe Tom la pastor și se întorsese acasă încântat. Își spunea că fusese foarte inspirat când se hotărâse să ceară sfatul lui Riley în legătură cu educația băiatului. Ochii domnului Stelling erau atât de mari, vorbea cu atâta ușurință, cu atâta siguranță, răspunzând la toate remarcile bâiguite ale domnului Tulliver cu „Da, dragul meu domn", sau „Sigur, sigur", sau „Vreți desigur ca fiul dumneavoastră să devină un om care să-și croiască drum în viață", încât fericitul părinte se simțise încântat că a găsit un pastor ale cărui cunoștințe să se poată aplica atât de bine intereselor lui curente.

Domnul Tulliver socotea că pastorul Stelling era omul cel mai abil pe care-l întâlnise vreodată, cu excepția consilierului Wylde pe care-l ascultase la ultimele instanțe și cu care ar fi putut chiar să-l asemuiască pe Stelling, amândoi având același fel de a-și vârî degetul mare în răscroiala vestei. Domnul Tulliver făcea parte dintre oamenii care confundă obrăznicia cu abilitatea. Aproape toți laicii îl socotea pe Stelling abil și plin de calități. Frații săi clericali însă îl considerau un om mediocru. Dar domnului Tulliver îi povestise câteva istorioare despre escrocherie și „incendiarism"[1] și îi ceruse părerea despre felul în care trebuie hrăniți porcii. Făcuse toate acestea într-un mod atât de laic și de judicios, cu atâta spontaneitate și politețe, încât morarul își spuse: „Iată omul care-mi trebuie pentru Tom". Și nu se gândi nicio clipă că acest om superior ar putea să nu aibă cunoștințe în toate domeniile sau să nu știe precis ce trebuie să-l învețe pe Tom pentru ca băiatul să poată ține

[1] Aluzie la incendierea bunurilor asigurate.

piept avocaților. Bietul Tulliver nu știa toate astea și era deci înclinat să ajungă la concluzia că Stelling este tocmai omul de care are nevoie. Ar fi nedrept să râdem de el, căci am cunoscut oameni mult mai învățați care trăgeau concluzii tot atât de generale și de nesăbuite.

Cât despre doamna Tulliver, află că părerile doamnei Stelling în ceea ce privește aerisitul rufelor și foamea nepotolită a băieților în perioada de creștere coincid întru totul cu părerile ei, ba mai mult încă, deși doamna Stelling era atât de tânără și copilul pe care avea să-l nască în curând era abia al doilea, avusese aproape aceleași puncte de vedere cu ea în privința purtării și calităților pe care trebuie să le aibă o dădacă. În drum spre casă, doamna Tulliver îi spusese deci soțului ei că e foarte mulțumită să-l lase pe Tom pe mâna unei femei care, cu toate că e atât de tânără, pare plină de judecată și de simțăminte materne și te roagă atât de frumos să-i dai sfaturi.

— Îmi închipui că o duc binișor, spuse doamna Tulliver. Toate-s frumoase în casă și rochia de moar pe care o purta trebuie să fi costat bani buni. Are și sora Pullet una la fel.

— Păi, întări domnul Tulliver, eu gândesc că în afară de vicariat trebuie să mai aibă el un venit. Poate că le mai dă și tatăl ei câte ceva. Și se mai alege cu o sută și de la Tom... și pe urmă băiatul n-o să-i dea prea mare bătaie de cap că doar mi-a spus și mie că la el predarea e un dar natural. Și asta-i extraordinar! adăugă domnul Tulliver, întorcând capul într-o parte și atingând ușor calul cu vârful biciului.

Poate tocmai pentru că predarea lecțiilor constituia la domnul Stelling un dar natural, proceda el cu acea uniformitate de metodă și cu acea totală independență față de împrejurările concrete, caracteristică acțiunilor animalelor care, după cum se știe, învață totul direct de la natură. Simpaticul castor al domnului Broderip[1], după cum ne spune acest minunat naturalist, depunea același zel ca să construiască un baraj într-o cameră londoneză de la al treilea etaj, pe care l-ar fi

[1] William John Broderip (1794-1859), naturalist englez, autor al unor articole de ştiinţă popularizată.

depus pentru aceeași construcție într-un râu sau un lac din nordul Canadei. Era ceea ce se cheamă „funcția naturală a lui Binny de a construi“, iar lipsa apei sau a unei eventuale progenituri constituiau un accident de care nu putea fi ținut răspunzător. Același instinct sigur îl făcea pe domnul Stelling să urmeze metoda lui naturală de a băga în capul lui Tom Tulliver sistemul de gramatică latină de la Colegiul Eton și geometria euclidiană, considerând asta ca singura bază a unei culturi serioase, toate celelalte mijloace de educație fiind o curată șarlatanie, care nu putea produce decât semidocți.

Pornind de la aceste criterii solide, nu am putea privi decât cu compătimire orice manifestare de cunoștințe generale sau speciale pornită de la un om care nu a primit o educație sistematică; toate astea sunt bune și frumoase, dar e clar că un astfel de om nu-și poate forma o opinie pe care să te poți baza. Deși era adept al acestei teorii, domnul Stelling nu se lăsa influențat, ca alți profesori, de marea precizie sau de întinderea propriei sale erudiții. Cât despre părerile lui în legătură cu geometria euclidiană, nu cred să existe altele mai lipsite de părtinire. Domnul Stelling era departe de a fi un om care să se lase influențat de entuziasm, fie el religios sau intelectual. Pe de altă parte, nu considera deloc că totul ar fi înșelătorie. Considera religia ca pe un lucru excelent și pe Aristotel ca pe o mare autoritate, decanatele și veniturile canonicilor – instituții utile, Marea Britanie – bastionul providențial al protestantismului, și credința în cele nevăzute – un mare sprijin pentru sufletele îndurerate; credea în toate aceste lucruri cum crede un hotelier elvețian în frumusețea peisajului din jur și în plăcerea pe care această frumusețe o oferă vizitatorilor cu simț artistic. Tot așa credea domnul Stelling și în metoda lui de educație. Era perfect convins că metoda pe care o folosea era cea mai potrivita pentru fiul domnului Tulliver. Bineînțeles ca atunci când morarul vorbise de „planuri“ și de „socoteli“ cu timiditate și în mod nelămurit, domnul Stelling îl liniștise asigurându-l că înțelege ce i se cere; cum ar fi putut pretinde ca bietul om să aibă o părere judicioasă în această problemă? Datoria domnului Stelling era

să-l instruiască pe Tom după singura metodă pe care o considera valabila – de fapt nici nu cunoștea alta: nu-și pierduse el vremea învățând lucruri neobișnuite. Ajunse foarte repede la concluzia că bietul Tom e complet cretin căci, dacă muncind din greu, reușea să-i bage anumite declinări în cap, o abstracție cum ar fi fost relațiile dintre cazuri și terminații nu putea cu niciun chip să pătrundă în mintea băiatului, astfel încât să-l facă să poată recunoaște pe sărite un genitiv sau un dativ. Și domnul Stelling începu să banuie că Tom nu e numai prost din naștere, ci și încăpățânat sau, în orice caz, indiferent, și îi făcu o morală severă, reproșându-i că nu se ține serios de treabă.

— Nu te preocupă ceea ce faci, îl mustra domnul Stelling și, din păcate, reprosul era întemeiat.

Lui Tom îi era foarte ușor să deosebească un câine din rasa *pointer* de unul din rasa *setter,* o dată ce i se arătase în ce constă diferența, iar capacitatea lui de percepție nu prezenta niciun fel de deficiențe. Cred că avea aceeași putere de percepție ca și pastorul Stelling, căci Tom putea să spună precis câți cai galopează la un moment dat în spatele lui, putea arunca o piatră drept în mijlocul unei anumite încrețituri a apei, putea ghici, la milimetru, câte lungimi de băț sunt până în partea cealaltă a terenului de joc, și putea desena pe tăbliță pătrate aproape perfecte, fără să facă niciun fel de calcul. Dar domnul Stelling nu ținea deloc seama de aceste lucruri. Vedea doar că pe Tom nu-l ajuta mintea când era vorba de abstracțiile simbolizate în mod hidos pentru bietul băiat de paginile *Gramaticii Eton* și că se afla într-o stare vecină cu tâmpenia de câte ori trebuia să demonstreze că două triunghiuri date sunt egale, cu toate că își dădea seama îndată și cu mare precizie că așa este. De unde domnul Stelling trase concluzia că mintea lui Tom, fiind cu totul impermeabilă la etimologie și demonstrații, trebuia neapărat cultivată și brăzdată tocmai cu aceste unelte brevetate: ideea că geometria și clasicii servesc să cultive mintea, pregătind-o pentru recepționarea oricărei recolte substanțiale, era metafora preferată a domnului Stelling.

N-am nimic împotriva teoriei domnului Stelling; dacă e vorba să existe o singură metodă aplicabilă tuturor minților omenești, teoria lui mi se pare tot atât de valabilă ca oricare alta. Știu numai că lui Tom Tulliver i-a priit exact cât i-ar fi priit dacă l-ar fi îndopat cineva cu brânză pentru a-l tămădui de o boală de stomac care îl împiedica s-o digere. E uimitor ce rezultate diferite poți obține atunci când schimbi o metaforă cu alta! Numește, de exemplu, creierul un stomac intelectual și iată că ingenioasa concepție asupra clasicilor și a geometriei ca fiind pluguri și grape nu pare să mai rezolve nimic. Apoi pot veni alții care, conducându-se după păreri autorizate, să numească mintea o coală de hârtie albă sau o oglindă, în care caz cunoștințele despre procesul digestiv devin cu totul nepotrivite. E, fără îndoială, o idee ingenioasă să numești cămila o corabie a deșertului, dar nu cred că-ți poate fi de vreun folos când încerci să dresezi acest animal folositor. Ah, Aristotel, dacă ai fi avut norocul să fii „cel mai nou dintre moderni“ în loc să fii „cel mai mare dintre antici“, nu ai fi amestecat oare laudele tale pentru vorbirea metaforică – considerând-o drept semn de mare inteligență – cu lamentațiile că inteligența se arată atât de rar în vorbirea lipsită de metafore? E atât de greu să definești un lucru fără să-l compari cu altul! Tom Tulliver, nefiind prea vorbăreț din fire, nu obișnuia să folosească metafore ca să-și exprime părerile asupra caracterului limbii latine și de aceea n-a numit-o niciodată un „instrument de tortură“ și n-a ajuns atât de departe încât s-o numească „o pisălogeală“ și o „materie antipatică“ decât după ce reuși, de bine de rău, să intre în semestrul următor și să ajungă la *Delectus*[1]. În fața obligației de a învăța declinările și conjugările latine, Tom era total incapabil să înțeleagă cauza și scopul suferințelor lui, de parcă ar fi fost un șoarece nevinovat prins în crăpătura unei buturugi de frasin pentru a tămădui vitele oloage. Astăzi, un om luminat nu poate concepe ca un băiat de doisprezece ani, dintr-o familie ce nu aparținea în mod strict „maselor“, despre care se spune că ar deține monopolul ignoranței, să nu

[1] Antologie școlară.

înțeleagă cum de a apărut un lucru ca „latina“ pe lume. Și totuși asta era situația cu Tom. Ar fi fost greu să-l faci pe Tom să conceapă că a existat odată un popor care vindea și cumpăra oi și vaci și care rezolva treburile de fiecare zi prin intermediul acestei limbi și ar fi fost mai greu să-l faci să înțeleagă de ce i se cere lui s-o învețe, de vreme ce legăturile ei cu acele treburi încetaseră să mai existe. În măsura în care Tom învățase ceva despre romani la „Academia“ lui Jacobs, cunoștințele lui erau corecte, dar nu mergeau mai departe de faptul că romanii erau pomeniți în Noul Testament. Iar domnul Stelling nu era omul să slăbească sau să moleșească mintea unui elev prin simplificări și explicații, sau să scadă efectul tonic al etimologiei, amestecând-o cu spoiala de cunoștințe sau cu informațiile superficiale care se predau în mod obișnuit fetelor. Totuși, în urma acestui tratament viguros, Tom deveni, în mod ciudat, mai asemănător decât oricând cu o fată. Avea o fire mândră și, până atunci, a fi mândru i se păruse un lucru foarte ușor de realizat, disprețuindu-l pe „bătrânul ochelarist“ și bazându-se în acest sens pe drepturi indiscutabile. De astă dată însă, mândria lui avu de suferit multe lovituri. Tom era prea clarvăzător ca să nu-și dea seama cât de deosebită de-a lui era concepția domnului Stelling despre lucruri. În ochii lumii era desigur superioară față de cea a oamenilor în mijlocul cărora trăise Tom și, în contact cu ea, băiatul parea prost și necivilizat: dar asta nu-l lăsa indiferent și mândria lui se transformase într-o stare de neliniște care-i anula satisfacția de a fi băiat, trezindu-i susceptibilități de fată. Avea o fire foarte hotărâtă, poate chiar îndărătnică, dar nu dădea dovadă de revoltă sau de o nesăbuință lipsită de rațiune. Ceea ce predomina la el erau sensibilitățile umane și, dacă ar fi crezut că, stând într-un picior timp îndelungat, sau dându-se încetișor cu capul de pereți, sau întreprinzând orice altă acțiune de acest fel, ar fi învățat mai ușor și ar fi căpătat aprobarea domnului Stelling, ar fi făcut-o sigur, fără nicio șovaială. Dar Tom nu auzise niciodată că asemenea măsuri ar lumina mintea sau ar ajuta memoria și nu era receptiv la ipoteze sau experiențe. Își

spuse că ar putea căpăta ajutor rugându-se, dar cum rugăciunile pe care le spunea în fiecare seară aveau o formulare fixă, învățată pe dinafară, nu îndrăznea să le completeze cu un fragment improvizat, lucru nou și neobișnuit care, după câte știa el, nu cunoștea precedent. Dar într-o zi când dăduse de cinci ori greș cu supinurile conjugării a treia și domnul Stelling, convins că băiatul trebuie să fie neatent dat fiind că depășise limitele posibile ale prostiei, îi făcuse o morală cât se poate de serioasă arătându-i că dacă nu va profita de ocazia minunată pe care o avea ca să studieze supinurile, se va căi amarnic când va fi mare, Tom, mai nenorocit ca oricând, se hotărî să recurgă la singurul mijloc pe care îl avea la îndemână. În seara aceea, după rugăciunea obișnuită pentru părinți și „surioară“ (începuse să se roage pentru Maggie încă de pe vremea când fetița era în leagăn) și, după ce se rugă să aibă puterea să urmeze întotdeauna poruncile Domnului, adăugă, tot în șoaptă, „și Te rog ajută-mă să știu întotdeauna la latină“. Se opri o clipă ca să se gândească în ce fel ar trebui să se roage în legătură cu geometria euclidiană: dacă să ceară să poată înțelege ce înseamnă sau dacă exista vreo altă stare mintală în care să poți învăța mai ușor geometria lui Euclid. În cele din urmă adăugă: „și fă ca domnul Stelling să spună că nu mai trebuie să învăț geometria euclidiană. Amin“.

Faptul că a doua zi reuși să nu facă nicio greșeală la supinuri îl încurajă să persevereze în adaosul la rugăciune și neutralizăscepticismul pe care l-ar fi putut crea faptul că domnul Stelling continua să-i ceară să-l învețe pe Euclid. Credința lui slăbi însă atunci când, ajungând la verbele neregulate, văzu că nu primește niciun ajutor. Era clar că disperarea lui Tom în fața capriciilor timpului prezent al verbelor nu constituia pentru divinitate un *nodus*[1] demn de ajutor și, de vreme ce ele reprezentau punctul culminant al dificultăților lui, la ce ar mai fi servit să continue să se roage? Ajunse la această concluzie într-o seară în care stătea singur și posomorât în birou și își pregătea lecțiile pentru a doua zi.

[1] Dificultate, complicaţie, punct nodal *(lat.)*

Și în timp ce citea, simți cum îl podidesc lacrimile, cu toate că îi era silă și rușine să plângă, și nu se putu împiedica să nu se gândească cu oarecare duioșie chiar și la Spouncer cu care obișnuia să se certe și să se bată. Cu Spouncer s-ar fi simțit la largul lui, ba ar fi avut chiar un sentiment de superioritate față de el. Apoi, moara, și râul, și câinele Yap, ciulindu-și urechile, gata să răspundă la cea mai mică chemare de-a lui apăreau în mintea lui Tom ca într-un fel de delir, ori de câte ori degetele lui dădeau de briceagul mare din buzunar, de sfoara de la bici, sau de alte relicve ale trecutului. Deci, după cum spuneam, Tom începuse să se comporte ca o fată; și în epoca aceea de verbe neregulate, descurajarea lui creștea și mai mult datorită unui nou mijloc de perfecționare a spiritului, născocit de doamna Stelling ca să-l ocupe în orele lui libere. Soția pastorului născuse de curând al doilea copil și, cum nu exista nimic mai bun pentru un băiat decât să se facă util, tânăra femeie considera că-i face lui Tom un serviciu punându-l să păzească pe îngerașul de Laura, în timp ce dădaca se ocupa de sugaci, care era cam plăpând. Doamna Stelling se gândea că ar fi o ocupație foarte plăcută pentru Tom s-o plimbe pe Laura în orele însorite ale acelor zile de toamnă, căci asta l-ar face să se simtă la vicariatul Lorton ca acasă și i-ar da impresia că face parte din familie. Îngerașul de Laura nu știa încă să umble bine și ori de câte ori se hotăra să încerce, era legată în jurul mijlocului cu o panglică pe care Tom o ținea de un capăt, de parcă ar fi ținut un cățel în zgardă. Dar cum îngerașul se hotăra rar să umble, Tom trebuia de cele mai multe ori să care acest copil încântător de jur împrejurul grădinii, astfel încât doamna Stelling să-l poată vedea pe fereastră. Daca exista cineva care să considere acest lucru ca nedrept sau ca o tiranie față de Tom, îl voi ruga să țină seama de faptul ca există unele virtuți femeiești care, deși compatibile între ele, se întrunesc totuși greu. Atunci când nevasta unui vicar sărac se străduiește, în ciuda dificultăților, să se îmbrace cât se poate de elegant și să-și facă o pieptănătură care obligă dădaca să servească uneori drept cameristă, și mai mult încă, atunci când mesele și

salonul familiei Stelling oglindeau acel efort de eleganță și perfecțiune pentru care femeile obișnuite își închipuie că e nevoie de un mare venit, ar fi exagerat să-i pretindem doamnei Stelling să fi angajat o a doua dădacă sau să fi îndeplinit ea însăși această funcție. Domnul Stelling își dădea foarte bine seama cum stăteau lucrurile: vedea că nevasta lui face minuni și era mândru de ea; bineînțeles că nu era lucrul cel mai potrivit pentru ținuta tânărului Tulliver să care în brațe un copil dolofan, dar făcea în schimb destulă mișcare când se plimba cu domnul Stelling, iar în semestrul următor, acesta avea să se îngrijească să-i găsească un profesor de gimnastică. Printre mijloacele numeroase prin care domnul Slelling încerca să-și facă o viață mai fericită decât cea a semenilor lui era și acela că renunțase cu totul să poruncească în propriul lui cămin. Ei și? Doar se căsătorise cu „ființa cea mai blândă de pe lume“, după cum spunea și domnul Riley, care cunoscuse buclele blonde și fața zâmbitoare a doamnei Stelling de pe vremea când era fată, și de aceea considera că orice discuție sau neînțelegere s-ar fi iscat între soți nu putea să fie decât din vina bărbatului.

Probabil că, dacă Tom ar fi fost mai rău la suflet, l-ar fi urât pe îngerașul Laura, dar era prea bun ca să încerce asemenea sentimente. Avea acele calități care te fac să devii un adevărat bărbat, apărător dârz al celor slabi. Mă tem însă că o ura pe doamna Stelling și hotărâse o dată pentru totdeauna că nu-i plac cârlionții blonzi și cozile dese, asociindu-le în mintea lui cu o comportare arogantă și cu aluzii repetate la „îndatoririle“ celor din jur. Dar nu se putea opri să nu se joace cu micuța Laura și să nu se bucure c-o distrează: sacrifică pentru ea până și capsele, pierzând speranța că vor servi vreodată o cauză mai măreață și gândindu-se că scânteia și pocnetul ar putea s-o încânte, lucru pentru care fu certat de doamna Stelling, căreia nu-i plăcea ca fetița să se joace cu focul. Laura era un fel de tovarăș de joacă – și, vai, cât de dor îi era lui Tom de asemenea tovarăși. În sufletul lui, tânjea după Maggie și ar fi dorit să fie aici cu el; ajunsese să-i placă până și zăpăceala fetei, zăpăceală care l-ar fi scos din minți

pe vremea când era acasă și considera că-i face o mare cinste dacă o lasă să țopăie lângă ei când se plimbau.

Dar n-apucă să se sfârșească acest semestru posomorât, că Maggie veni să-i facă o vizită. Doamna Stelling invitase fetița să vină să stea cu frate-său oricând vrea: așadar, pe la sfârșitul lui octombrie, când domnul Tulliver plecă la King's Lorton, o luă și pe Maggie, care avea impresia că face o călătorie nemaipomenită și începe astfel să cutreiere lumea. Era prima vizită pe care o făcea domnul Tulliver lui Tom, căci băiatul trebuia obișnuit să nu se gândească prea mult la ai lui.

— Ei, băiete, i se adresă el, după ce domnul Stelling ieși din cameră s-o anunțe pe nevastă-sa că au oaspeți, și după ce Maggie îl sărută pe Tom în voie – îmi place cum arăți! Văd că-ți prieste școala!

Tom ar fi dorit din tot sufletul să arate mai prost.

— Nu prea mă simt bine, tată, zise el, aș vrea să-i spui domnului Stelling să nu mă mai pună să învăț pe Euclid. Îmi dă dureri de dinți! (Durerea de dinți era singura boală de care suferise Tom.)

— Euclid, băiete?... Dar ce mai e și asta? întrebă domnul Tulliver.

— Nu știu nici eu prea bine: definiții și axiome și triunghiuri, și... și... E o carte din care trebuie sâ învăț! Și nu pricep nimic!

— Hai, hai, lasă, spuse domnul Tulliver dojenitor, nu-i frumos să vorbești așa. Trebuie să înveți ce zice profesorul. Știe el mai bine de ce ai tu nevoie!

— Las' c-am să te ajut și eu acum, Tom, îl consolă Maggie cu un aer de superioritate. Dacă vrea doamna Stelling, stau mai mult! Mi-am adus și cutia și șorțulețele. Nu-i așa, tată?

— Tu, să mă ajuți pe mine, prostuțo! exclamă Tom atât de amuzat de cele spuse de Maggie, încât se gândea chiar cu plăcere ce uimită va fi când va vedea o pagină din geometria euclidiană. Aș vrea să te văd făcând măcar una din lecțiile mele! Și pe urma învăț și latina! Fetele nu învață niciodată lucruri de astea! Sunt prea proaste!

— Las' că știu eu foarte bine ce-i latina, răspunse Maggie cu convingere. Latina e o limbă. Există cuvinte latinești în

dicționar. Uite, de exemplu *bonus,* care înseamnă cadou.

— Ai greșit-o, domnișoară! spuse Tom, care în sinea lui era totuși uimit. Te crezi tare deșteaptă, dar *bonus* înseamnă „bun“. Asta e! *Bonus, bona, bonum.*

— Bine, dar nu văd de ce nu poate să însemne și cadou, spuse Maggie cu curaj. Un cuvânt poate să însemne mai multe lucruri deodată. Asta se întâmplă aproape cu fiecare cuvânt. Uite, de pildă, *lawn* înseamnă pe englezește teren acoperit cu iarbă, și mai înseamnă și materialul din care se fac batistele.

— Bravo, fetița tatii, spuse domnul Tulliver râzând, în timp ce Tom simți că-i cam piere cheful văzând câte știe Maggie, deși era bucuros că rămâne să stea cu el. Desigur că, după ce îi va vedea cărțile, îngâmfarea ei se va transforma în venerație față de el.

În invitația insistentă pe care o făcuse lui Maggie, doamna Stelling nu vorbise decât de o săptămână. Dar domnul Stelling, care o luase pe Maggie pe genunchi și o întrebase de unde furase ochii ăștia negri, stărui spunând că trebuie să stea două săptămâni. Maggie îl găsi pe domnul Stelling foarte drăguț, iar domnul Tulliver era mândru să-și lase fetița într-o casă unde existau oameni în stare să-și dea seama cât e de deșteaptă. Așa că stabiliră să rămână acolo două săptămâni.

— Ei, și-acu’ hai cu mine în birou, îi spuse Tom lui Maggie, în timp ce taică-său porni la drum. Ce tot dai așa din cap, prostuțo? continuă el; căci, deși părul ei era altfel aranjat acum, periat și dat după urechi, Maggie continua, din reflex, să-și dea capul pe spate ca să nu-i cadă părul în ochi. Parc-ai fi nebună!

— N-am ce face, răspunse Maggie enervată, nu mă mai necăji! Vai, ce multe cărți! exclamă ea, văzând bibliotecile. Tare mi-ar plăcea să am și eu atâtea cărți!

— N-ai fi în stare să citești niciuna, spuse Tom triumfător. Toate sunt în latinește.

— Nu-i adevărat! îl contrazise Maggie, uite, aici pe cotor scrie în englezește *Declinul și prăbușirea Imperiului Roman*[1]*.*

[1] Tratat aparţinând istoricului englez Edward Gibbon (1737-1794).

— Ei, și ce înseamnă cuvintele astea? Sunt sigur că nici tu nu știi! spuse Tom, dând din cap.

— Dar aș putea afla foarte ușor, făcu Maggie cu dispreț.

— Cum asta?

— Păi m-aș uita prin carte, să văd despre ce e vorba.

— Ai face mai bine să te potolești, domnișoară, o sfătui Tom, văzând-o că apucă volumul. Domnul Stelling nu lasă pe nimeni să pună mâna pe cărți fără încuviințarea lui. Dacă o iei, tot eu o pățesc.

— Bine, bine, atunci dă-mi să văd cărțile tale, ceru Maggie, întorcându-se să-l ia pe Tom de gât și frecându-și de obrazul lui năsucul rotund.

Tom, bucuros ca Maggie e cu el și are cu cine să se certe și asupra cui să triumfe, o apucă de mijloc și începu să țopăie cu ea în jurul mesei mari din birou. Țopăiră și se zbânțuiră din ce în ce mai tare, până când părul lui Maggie scăpă de după urechi și începu să se învârtejească asemenea unui pămătuf însuflețit. Dansul în jurul mesei deveni din ce în ce mai sălbatic, până când, în cele din urmă, lovind pupitrul domnului Stelling, îl trântiră cu zgomot la pământ, răsturnând niște dicționare grele așezate pe el. Din fericire, biroul era la parter și ocupa o aripă a casei care avea un singur etaj, așa că zgomotul nu avu un ecou prea mare. Totuși Tom rămase câteva clipe năucit, așteptând cu groază apariția domnului sau a doamnei Stelling.

— Am uitat să-ți spun, Maggie, zise Tom în cele din urmă, așezând pupitrul la loc, aici n-avem voie să facem zgomot. Dacă spargem ceva, doamna Stelling ne va face să strigăm *peccavi*[1].

— Ce-i aia? întrebă Maggie.

— Așa se spune pe latinește când primești o mustrare zdravănă, răspunse Tom oarecum mândru de cunoștințele lui de latină.

— E o femeie supărăcioasă? întrebă Maggie.

— Oho! Și încă cum! o asigură Tom, dând tare din cap.

— Eu cred că toate femeile sunt supărăcioase, mai

[1] Am păcătuit *(lat.).*

supărăcioase decât bărbații, constată Maggie. Mătușa Glegg e mult mai supărăcioasă decât unchiul Glegg și mama mă ceartă mult mai rău decât tata.

— Da, dar și tu ai să fii într-o zi femeie, îi trânti Tom, și n-ar trebui să vorbești așa!

— Da, dar eu am să fiu o femeie deșteaptă, spuse Maggie, dându-și părul pe spate.

— Ai vrea tu! Dar ai să fii o încrezută și o rea, și o să te urască toată lumea.

— Tu n-ai să mă urăști! Ar fi foarte urât să mă urăști, că doar sunt sora ta.

— Da, dar dacă ai să fii rea și nesuferită, tot am să te urăsc!

— Vai, Tom, nu, te rog nu! N-am să fiu nesuferită. Am să fiu foarte bună și drăguță cu tine și cu toată lumea. N-ai să mă urăști de-a binelea, așa-i Tom?

— Hai, lasă, că nu-i nimic! Vino-ncoace, că trebuie să-mi văd de lecții. Uite ce am de învățat... spuse Tom, trăgând-o pe Maggie spre el și arătându-i teorema pe care trebuia s-o demonstreze, în timp ce ea își dădea părul pe după urechi, pregătindu-se să-i arate că-i în stare să-l ajute la „Euclid“.

Începu să descifreze cu o mare încredere în forțele ei, dar după câteva clipe se încurcă, înroșindu-se toată de enervare. Nu mai avea încotro, va trebui să-și recunoască ignoranța, și nu-i plăcea să se simtă umilită.

— Ce prostie! exclamă. Și e o materie foarte urâtă. N-ar trebui să existe oameni care să vrea să-i dea de rost.

— Vezi, domnișoară, spuse Tom punând cartea deoparte și dând din cap, vezi că nu ești așa de deșteaptă cum credeai?

— Nu-i vorba de asta, răspunse Maggie, bosumflându-se. Dacă vrei să știi, eu aș reuși să-i vin de hac, daca aș învăța ce trebuie înainte, cum ai făcut tu.

— Asta s-o crezi tu, deșteapto! îi trânti Tom. E și mai greu când ai învățat ce trebuie înainte, că atunci trebuie să știi ce-i regula de trei simplă și ce e axioma V. Și acu’ lasă-mă în pace că trebuie să învăț! Uite, gramatica latină. Ia vezi cum te descurci cu ea.

După experiența umilitoare cu matematica, Maggie găsi că studiul gramaticii latine o liniștea; o încânta fiecare cuvânt nou și nu-i trebui mult să descopere că există o versiune în engleză la sfârșitul cărții care o va ajuta să cunoască latina fără prea multe eforturi. Hotărî de la început să sară peste regulile de sintaxă. Exemplele erau atât de pasionante! Frazele misterioase, smulse dintr-un context necunoscut, păreau coarnele unor animale ciudate sau frunzele unei plante rare aduse din țări îndepărtate și dădeau frâu liber imaginației, fiind cu atât mai fascinante, cu cât erau exprimate într-o limbă străină pe care ea, Maggie, ar fi putut oricând s-o învețe. Gramatica asta latină, despre care Tom spusese că-i prea grea pentru fete, era într-adevăr interesantă; și era mândră că ea, Maggie, o găsise interesantă. Exemplele cele mai fragmentare îi plăceau cel mai mult. *Mors omnibus est communis*[1] i s-ar fi părut searbăd dacă n-ar fi fost în latină, limbă pe care ea voia s-o învețe, iar „omul binecuvântat de soartă pe care-l felicitau toți pentru că avea un fiu atât de înzestrat“ îi stimula în mod plăcut imaginația și era cu totul pierdută în „păduricea deasă de unde nu se vedea nici măcar o stea“, când Tom strigă:

— Hei, Maggie, dă-mi gramatica!

— Vai, Tom, ce carte frumoasă! se entuziasmă fata, sărind din fotoliul cel mare pe care stătea și întinzându-i gramatica. E mult mai frumoasă decât dicționarul. Eu aș putea să învăț foarte repede latina. Nu e grea deloc.

— Las’ că știu eu ce-ai făcut, spuse Tom, ai citit traducerea englezească de la sfârșit. Asta poate s-o facă și un bou.

Tom luă cartea și o deschise cu aerul hotărât al unui om aferat, gest care însemna că are de învățat o lecție pe care un bou nu s-ar încumeta niciodată s-o învețe. Maggie se întoarse jignită către bibliotecă, încercând să se distreze ghicind titlurile.

Dar după câteva clipe, Tom o strigă din nou:

— Vino-ncoace, Maggie și ascultă-mă să vezi dacă știu. Stai acolo, în capul mesei, unde stă domnul Stelling când mă

[1] Moartea nu ocoleşte pe nimeni *(lat.).*

ascultă.

Maggie făcu întocmai și luă cartea deschisă de Tom.

— De unde vrei să începi, Tom?

— De la *Appellativa arborum*[1], fiindcă trebuie să repet ce-am învățat toată săptămâna.

În primele trei rânduri, Tom reuși să se descurce destul de bine și Maggie începu să uite de rolul ei de sufler, meditând la ce-o fi însemnând mas[2], care se ivise de două ori în text, când Tom se împotmoli cu totul la *sunt etiam volucrum.*

— Nu-mi spune, Maggie: *sunt etiam volucrum... sunt etiam volucrum... ut ostreia, cetus*[3]*...*

— Nu, spuse Maggie, dând din cap și deschizând gura gata să-i sufle.

— *Sunt etiam volucrum,* repetă Tom foarte rar, ca și cum cuvintele următoare aveau să vină mai repede dacă le dădea astfel să înțeleagă că sunt așteptate.

— C, E, U, – spuse Maggie, pierzându-și răbdarea.

— A, știu, ține-ți gura, o repezi Tom, *ceu passer, hirundo; ferarum... ferarum...* – Tom își luă creionul și desenă mai multe puncte, apăsat, pe coperta cărții... – *ferarum...*

— Vai, Tom dragă, spuse Maggie, greu mai merge! *Ut...*

— *Ut ostrea...*

— Nu, nu, spuse Maggie, *ut, tigris...*

— A, da, acum știu, spuse Tom, era tigris, vulpes... Uitasem: *ut tigris, vulpes et piscium.*

Cu bâlbâieli și repetări, Tom reuși să parcurgă și următoarele câteva rânduri.

— Ei, și acum, zise el, vine ce am de învățat pentru mâine. Dă-mi puțin cartea.

După ce mormăi câteva clipe, bătând cu pumnul în masă, Tom îi dădu cartea înapoi.

— *Mascula nomina in a*[4] începu el.

— Nu, Tom, spuse Maggie, asta nu vine acum. Acum vine

---

[1] Denumirea arborilor *(lat.).*

[2] Masculin *(lat.).*

[3] Fragmente citate greşit de Tom.

[4] Nume masculine terminate in *a*.

nomen non creskens genittivo[5]*...*

— *Creskens genittivo,* o maimuțări Tom cu un râs batjocoritor, căci Tom învățase fragmentul pe care-l sărise la lecția din ajun, și un tânăr gentleman nu trebuie să știe foarte multă latină sau s-o știe foarte bine ca să-și dea seama de absurditatea vrednică de dispreț a unui lucru care sună fals. *Creskens genittivo,* ce prostuță ești Maggie!

— De ce râzi de mine, Tom? Tu nu ți-ai amintit nici măcar un cuvânt. Și pe urmă eu văd cum se scrie. De unde vrei să știu cum se citește?

— Aiurea! ți-am spus eu că fetele nu pot învăța latina. E: *nomen non crescens genittivo.*

— Foarte bine! zise Maggie, bosumflându-se. Ce, crezi că eu nu pot să spun asta ca tine? și pe urmă tu nu ții deloc seama unde și când să te oprești. Uite, ar trebui să te oprești de două ori mai mult la punct și virgulă decât la virgulă, dar tu te oprești cel mai mult în locurile unde n-ar trebui să te oprești deloc.

— Hai, lasă gura că vreau să merg mai departe...

După câteva clipe fură chemați să petreacă restul serii în salon și Maggie se arătă atât de vioaie față de domnul Stelling, care cu siguranță că-i admira inteligența, încât Tom fu puțin uimit și speriat de îndrăzneala fetei. Dar Maggie se potoli imediat, auzindu-l pe domnul Stelling că pomenește de o fetiță despre care auzise că ar fi fugit la țigani.

— Ce fetiță ciudată!... spuse doamna Stelling, vrând să glumească.

Glumele pe socoteala presupusei ei ciudățenii nu erau câtuși de puțin pe gustul lui Maggie. Se temea că domnul Stelling nu are totuși o părere chiar atât de bună despre ea, și se duse la culcare cam abătută. I se părea că doamna Stelling se uitase dezaprobator la părul care-i atârna drept pe spate. Cu toate astea, lui Maggie cele două săptămâni petrecute alături de Tom i se părură minunate. Avea voie să stea în bibliotecă în timpul orelor, și prin lecturile ei repetate reușise să pătrundă în miezul lecțiilor de gramatică latină. Astronomul

[5] Nume care nu au genitiv. Aici Maggie pronunţa greşit cuvântul *crescens.*

care ura toate femeile îi dăduse atâta de gândit, încât într-o zi îl întrebă pe domnul Stelling dacă toți astronomii urăsc femeile sau dacă asta se întâmplase numai cu astronomul respectiv. Dar, anticipând răspunsul domnului Stelling, spuse:

— Eu cred că toți astronomii le urăsc, fiindcă, știți, ei trăiesc în turnuri înalte și dacă femeile ar veni acolo i-ar ține de vorbă și i-ar împiedica să se uite la stele.

Domnului Stelling îi plăcea foarte mult s-o audă pe Maggie vorbind și erau foarte buni prieteni.

Maggie îi spuse lui Tom că ar vrea și ea să urmeze cursurile domnului Stelling și să învețe aceleași materii ca el. Știa că poate învăța geometria, căci se uitase din nou prin carte și văzuse ce însemnau literele ABC: erau numele laturilor.

— Sunt sigur că nu se poate, îi răspunse Tom, dar am să-l întreb totuși pe domnul Stelling.

— Lasă, i-o tăie micuța drăcoaică îngâmfată. Am să-l întreb eu.

— Domnule Stelling, i se adresă ea în aceeași seară, pe când se aflau cu toții în salon. Nu credeți că dacă mi-ați da mie lecții în locul lui Tom aș reuși să-l învăț pe Euclid și toate materiile pe care le-ar face el?

— Nu, n-ai putea, interveni Tom indignat. Fetele nu-l pot învăța pe Euclid. Nu-i așa, domnule Stelling?

— Eu cred că pot prinde câte puțin din toate, răspunse domnul Stelling. Fetele au o mare doză de inteligență superficială. Dar nu pot aprofunda nimic. Sunt agere la minte, dar nu pot atinge miezul lucrurilor.

Tom, încântat de acest verdict, își arătă triumful făcându-i semn din cap lui Maggie, în spatele scaunului pe care stătea domnul Stelling. Cât despre Maggie, se simțea mai umilită decât oricând. Ce mândră fusese întotdeauna când i se spusese că e ageră la minte. Și iată că această agerime devenise un semn de inferioritate. Ar fi fost mai bine să fie înceată la minte, ca Tom.

— Vezi, domnișoară, îi spuse Tom când rămaseră singuri. Vezi că nu-i mare scofală să fii isteț? N-ai să reușești niciodată să aprofundezi nimic.

Maggie era prea abătută de soarta ei năprasnică pentru ca să mai aibă chef să răspundă.

Dar când Luke veni cu cabrioleta să ia acel „mic mecanism de isteține superficială“ și să-l ducă acasă, și când biroul rămase din nou pustiu, Tom începu să-i ducă foarte tare dorul. Cât timp stătuse Maggie la ei, Tom fusese parcă și el mai isteț și învățase mai bine. Iar Maggie îl întrebase pe domnul Stelling de atâtea ori despre Imperiul Roman și dacă existaseră într-adevăr oameni care să spună pe latinește „N-aș da pe asta nicio para chioară sau o ceapă degerată“, sau dacă frazele fuseseră doar traduse în latinește, încât Tom ajunsese în cele din urmă să conceapă că existaseră cândva oameni atât de norocoși încât să știe latina fără s-o învețe cu ajutorul *Gramaticii Eton.* Această idee fericită constitui un adaos prețios la cunoștințele istorice pe care Tom le dobândise în timpul semestrului și care de altminteri se limitau la o istorie rezumată a evreilor.

Semestrul acela posomorât se sfârși, totuși, într-o zi. Și când văzu ultimele frunze îngălbenite fluturând în bătaia vântului rece, Tom se simți nespus de fericit. După-amiezele întunecate și prima ninsoare de decembrie i se părură băiatului mult mai vesele decât soarele de august. Ca să fie și mai sigur de trecerea celor trei săptămâni care-i mai rămăseseră până la vacantă, înfipse douăzeci și unu de bete într-un colț al grădinii, din care smulgea apoi în fiecare zi câte unul, zvârlindu-l cât colo, cu o forță care le-ar fi proiectat până la capătul iadului, dacă bețele ar fi avut proprietatea să călătorească atât de departe.

Dar merita să faci orice sacrificiu, chiar să înveți și gramatica latină, ca să trăiești fericirea de a zări lumina strălucitoare din salonașul de acasă, în timp ce cabrioleta trecea fără zgomot peste podul vătuit de zăpadă; fericirea de a intra din aerul rece de afară la căldura și sărutările și zâmbetele celor din căminul bine cunoscut, unde modelul covorului și vatra și vătraiul erau „noțiuni primare“ tot atât de indiscutabile ca și întinderea materiei. Nu există sentiment să se poată compara cu tihna resimțită în casa unde te-ai

născut, unde obiectele existente ți-au devenit dragi înainte de a cunoaște strădania alegerii și unde lumea din afară pare o simplă prelungire a propriei tale personalități. Acceptăm și iubim toate aceste obiecte după cum am acceptat sentimentul propriei noastre existențe și al propriului nostru trup. Scoasă la licitație, mobila din casa părintească ar putea să pară banală sau chiar urâtă, iar o persoană cu gust mai rafinat ar dispretui-o. Ce deosebește oare omul de brută sau – ca să fim mai exacți – „omul britanic de bruta străină“, dacă nu această năzuință spre lucruri tot mai bune și mai frumoase! Dar Dumnezeu știe unde ne-ar putea duce această năzuință, dacă afecțiunile noastre n-ar avea tendința să rămână legate de acele vechi nimicuri – dacă tot ceea ce iubim și tot ceea ce e sfânt în viața noastră n-ar avea rădăcini adânci și imuabile în memorie. Mulțumirea pe care o simți când vezi un tufiș de soc ivindu-se deasupra frunzișului încâlcit de pe un mal acoperit cu gard viu, și care pare mai cald și mai atrăgător decât cel mai frumos *cistus* sau *fuchsia* răspândite pe un gazon catifelat și unduios, constituie o preferință nejustificabilă pentru un grădinar de seră sau pentru oricare alt om cu mintea strict orânduită și impermeabilă față de slăbiciunile oricărei afecțiuni neîntemeiate pe o evidentă superioritate de calități. Și singurul motiv pentru care prefer tufișul de soc este că-mi trezește o amintire din copilărie, e o imagine familiară față de care nu reacționez doar prin sensibilitatea mea actuală la formă și culoare; e o noțiune care m-a întovărășit demult în viața mea și care s-a împletit cu bucuriile mele, pe vremea când bucuriile erau intense.

Capitolul II
Vacanța de Crăciun

Bătrânul și blândul Moș Crăciun, cu părul de nea și fața îmbujorată, își făcuse în anul acela datoria din plin, aducând daruri bogate în căldură și culoare și, o dată cu ele, parcă și mai mult ger și zăpadă.

Zăpada se așternuse peste fermă și peste malurile râului, în valuri mai moi decât brațele și picioruşele pruncilor; se lăsase pe fiecare acoperiș în pantă, terminându-se brusc cu un tăiș neted și făcând ca roșul-închis al frontoanelor să pară și mai intens: atârna greu pe lauri și pe crengile brazilor, până cădea de pe ele cu o bufnitură ușoară; vătuise câmpul aspru de napi, pe care oile păreau niște pete întunecate. Toate porțile erau blocate de mormane de zăpadă și, ici-colo, câte un animal pe care nimeni nu-l băga în seamă stătea ca împietrit, cu o expresie de tristețe neclintită. Nicăieri nu se zărea nicio licărire, nicio umbră; până și cerul era ca un nor nesfârșit, palid și încremenit – niciun sunet, nicio mișcare nicăieri, doar râul întunecat, curgând și gemând ca o durere care nu se mai potolește. Și, în timp ce întindea peste lumea din afară acest văl de vrajă rece, moșul zâmbea, căci de fapt nu urmărea decât să dea interiorului casei mai multă strălucire, să facă să pară și mai vii culorile dinăuntru și să le îndemne să te bucuri și mai mult de aroma caldă a mâncării: dorea să creeze o claustrare plăcută care să încălzească legăturile primare de rudenie, astfel încât strălucirea chipurilor familiare să fie tot atât de binevenită ca tainicul luceafăr al dimineții. Dar moșul nu era tot atât de darnic cu cei fără de cămin – bunătatea lui nu se făcea simțită în casele fără foc și cu mâncare puțină, acolo unde fețele oamenilor erau lipsite de strălucire și aveau o privire fixă, grea – privirea mizeriei fără speranță. Dar bătrânul Crăciun avea totuși intențiile cele mai bune și dacă nu aflase cum să fericească în mod egal oamenii, era pentru că părintele lui, timpul, care vindecă totul, ascunde încă această taină în inima lui puternică, ce bate încet și rar.

Cu toate că Tom se bucura că e din nou acasă, Crăciunul ăsta nu era chiar atât de fericit ca acelea de până atunci. Parcă-i lipsea ceva. Și totuși ilicele erau tot atât de bogate și pline de bobițe roșii, iar în seara de ajun, Tom cu Maggie împodobiseră toate ferestrele, polița de deasupra căminului și ramele tablourilor la fel de frumos ca de obicei, împletind ciorchinii deși și stacojii cu ramuri de iederă cu boabe negre.

Și sub ferestrele lor auziseră, după miezul nopții, un cor care lui Maggie i se păruse a fi glasuri de îngeri, cu toate că Tom îi spusese cu o insistență plină de dispreț că de fapt colindătorii sunt membri ai corului bisericesc printre care și bătrânul Patch, paracliserul parohiei. Maggie se cutremură totuși, plină de venerație, auzind colindele care-i învăluiră visele, și imaginea oamenilor în haine simple fu alungată de viziunea unor îngeri așezați pe un nor îndepărtat. Cântarea de la miezul nopții contribuise, ca de obicei, să ridice ziua aceea deasupra nivelului zilelor obișnuite; și pe urmă mai era și mirosul pâinii prăjite și al berii, care venea de la bucătărie la ora micului dejun, iar imnurile preferate, ramurile verzi, predica scurtă conferită slujbei bisericești un caracter festiv. Și când se întoarseră de la biserică și după ce-și scuturară zăpada de pe ghete bătând din picioare, dădură peste unchiul și mătușa Moss cu toți cei opt copii ai lor, ale căror fețe păreau să reflecte focul viu din salonaș. Budinca de Crăciun, frumoasă ca de obicei, apăru la masă înconjurată de simbolicele flăcări albastre, care dădeau impresia că fusese smulsă în mod eroic din focurile infernului în care o zvârliseră niște puritani dispeptici; desertul fu tot atât de minunat ca de obicei, cu portocalele-i aurii, nucile cafenii, consistența cristalină a jeleului de mere cu nuanțe mai deschise și mai închise la culoare și brânza goldană. Dacă te luai după toate aceste lucruri, Crăciunul părea neschimbat, era așa cum îl știa Tom de când lumea. Și totuși era ceva nou, pârtiile de săniuș și bulgării de zăpadă erau parcă mai buni decât în alți ani.

Da, Crăciunul era vesel, dar domnul Tulliver părea departe de a fi mulțumit. Era mânios și sfidător, iar Tom, deși întotdeauna îi ținea partea lui taică-său în toate certurile și îi împărtășea sentimentul că e nedreptățit, nu se putea împiedica de astă dată să nu se simtă și el copleșit, ca și Maggie de altfel, atunci când domnul Tulliver începu să discute din ce în ce mai aprins și mai furios, pe masură ce se apropiau de sfârșitul mesei și aveau mai mult timp de vorbit. Atenția pe care Tom ar fi concentrat-o asupra nucilor și vinului fu abatută de la aceste bunătăți de sentimentul că pe

lume există dușmani și pungași și oamenii mari reușesc cu greu să-și rezolve afacerile fără să se certe. Iar lui Tom nu-i plăcea să se certe decât în cazul când cearta se putea sfârși repede printr-o luptă dreaptă cu un adversar pe care avea toate șansele să-l pună la pământ. Și discursurile aprinse ale lui taică-său îl făceau să se simtă stingherit, cu toate că nu-și dădea seama de asta și nu concepea că taică-său ar putea fi vinovatul.

Personificarea răului, care de data asta stârnise împotrivirea dârză a domnului Tulliver, era domnul Pivart care, posedând terenuri pe malul râului Ripple, în sus, luase măsuri ca acestea să fie irigate, ceea ce era sau trebuia să fie în mod categoric (pe baza principiului că apa e apă) o știrbire a cantității de forță hidraulică fixată prin lege ca revenindu-i domnului Tulliver. În comparație cu Pivart, Dix, care avea o moară pe malul aceluiași râu, era un blând discipol al „bătrânului Harry“[1]. Dix fusese pus cu botul pe labe la arbitraj și sfaturile lui Wakem nu-i prea aduseseră cine știe ce folos; domnul Tulliver considera că Dix nu ajunsese la niciun rezultat în materie de legi și, în comparație cu furia lui împotriva lui Pivart, disprețul pentru un adversar anihilat ca Dix începuse să capete aspectul unei legături de prietenie. În ziua aceea, domnul Tulliver nu avea decât un singur auditor-bărbat, pe domnul Moss, care, după cum afirma singur, habar n-avea de „isența morilor“ și nu era în stare să facă altceva decât să aprobe argumentele domnului Tulliver despre baza „apriorică“ a relațiilor de familie și a obligațiilor bănești. Dar domnul Tulliver nu vorbea cu intenția, inutilă de altfel, de a-și convinge auditoriul – ci vorbea ca să-și descarce sufletul, în timp ce bunul domn Moss se căznea să țină ochii deschiși și să nu se lase copleșit de somnul produs de o masă excelentă asupra unui trup ostenit de prea multă muncă. Doamna Moss, care era mai interesată de acest subiect decât bărbat-său, preocupând-o de fapt tot ce avea legătură cu fratele ei, asculta și rostea și ea câte o vorbă, ori de câte ori i-o permiteau grijile materne.

[1] Una dintre denumirile populare englezeşti ale diavolului.

— Dar Pivart e un nume nou prin locurile astea, nu-i așa, frate? întrebă ea. Pe vremea tatii, nu avea încă pământ prin meleagurile noastre și nici înainte să mă mărit eu.

— Nume nou? Da, cred că e un nume nou, răspunse domnul Tulliver, subliniind mânios cuvintele. Moara Dorlcote e a neamului nostru de mai bine de o sută de ani și nimeni n-a auzit vreodată de vreun Pivart să-și bage nasul în râu până în ziua când a venit individul ăsta care a cumpărat ferma lui Bincome cât ai zice pește, înainte ca cineva să poată scoate măcar o vorbă. Dar las' că-ți arăt eu ție, Pivart! adăugă domnul Tulliver, ridicând paharul cu aerul că-și exprimase hotărârea cât se poate de limpede.

— Sper că n-ai să fii silit să te judeci cu el? întrebă doamna Moss cu oarecare îngrijorare.

— Nu știu ce voi fi silit să fac eu, dar știu ce-am să-l silesc să facă cu erigațiile și digurile lui, dacă există pe lume vreo lege să țină cu cei care au dreptate. Și să nu crezi că nu știu cine e în spatele lui. E Wakem; Wakem care-l susține și-l ațâță. Sunt sigur că Wakem îi spune că legea nu-l poate atinge. Dar n-o fi Wakem singurul care știe să mânuiască legea. Or mai fi și alții. E drept că de încuiat n-o sâ-1 poată încuia decât un mare pungaș, dar se găsesc ei și pungași mai mari ca el, care să știe și mai multe despre șmecheriile legii, că altfel n-ar fi ajuns Wakem să piardă procesul lui Brumley.

Domnul Tulliver era un om cât se poate de cinstit și se mândrea cu cinstea lui, dar socotea că în ceea ce privește legea nu poți dobândi dreptatea decât dacă folosești un escroc mai mare care să înșele pe unul mai mic. Justiția era un fel de luptă de cocoși în care cinstea păgubită era cea care trebuia să facă rost de pasărea cea mai curajoasă și cu pintenii cei mai puternici.

— Gore nu e fraier, nu e nevoie să mi-o spui tu, zise el cu un ton arțăgos, ca și cum biata Gritty ar fi susținut calitățile avocatului. Dar vezi tu, el nu cunoaște legile chiar atât de bine ca Wakem. Și apa e ceva cu totul deosebit. Nu poți s-o aduni cu furca. De asta a dat atâta bătaie de cap „bătrânului Harry" și avocaților. Dacă te uiți cu atenție, e destul de

limpede ce-i bine și ce e rău în problema apei. Râu-i râu și dacă ai o moară îți trebuie apă că altfel nu merge, și degeaba îmi spui că erigația și toate prostiile lui Pivart n-au să-mi oprească roata. Știu eu mai bine. Mă pricep la tot ce-are legătură cu apa. Auzi? Să-mi spuie mie ce zic inginerii!! E limpede, cred eu, că digurile lui Pivart îmi aduc pagube. Dar dacă asta-i ingineria lor, am să-l pun eu într-o zi pe Tom să se ocupe de asta și să vadă dacă n-o să găsească mai mult tâlc în ingineria lor decât le convine lor să arate.

Auzind de proiectele lui taică-său, Tom privi cam speriat în jur și, fără să se gândească, luă din mâna micuței Moss pârâitoarea cu care se juca. Fetița, știind cu o precizie extraordinară ce vrea, își exprimă îndată sentimentele printr-un țipăt ascuțit și nu se potoli nici după ce primi pârâitoarea înapoi, simțind pesemne că nedreptatea inițială de a i se fi luat jucăria rămânea valabilă. Doamna Moss duse repede copilul în altă cameră, mărturisindu-i doamnei Tulliver, care o întovărășea, convingerea ei că bietul copil trebuie să aibă motive serioase să plângă așa: înțelegând prin asta că, dacă doamna Tulliver își închipuie că fetița urlă pentru că vrea pârâitoarea, înseamnă că n-o cunoaște. Urletele justificate fiind în sfârșit potolite, doamna Moss se uită la cumnată-sa și spuse:

— Îmi pare rău că bietul frate-miu se necăjește atâta cu povestea asta cu apa.

— Așa-i fratele dumitale, doamnă Moss. Înainte de a mă mărita, n-am pomenit niciodată lucruri din astea, spuse doamna Tulliver cu oarecare reproș.

Ori de câte ori vorbea despre soțul ei cu doamna Moss sau în orice caz, de câte ori purtarea lui lăsa oarecum de dorit, doamna Tulliver își desemna soțul sub denumirea: „fratele dumitale“. Doamna Tulliver, deși era femeie blândă și nu se supăra niciodată, avea totuși o fărâmă din spiritul acela fără de care n-ar fi fost în același timp o Dodson și femeie, cu toate că era unul dintre membrii mai puțin tipici ai familiei și se vedea mereu nevoită să țină piept propriilor ei surori. Doamna Tulliver avea totuși conștiința superiorității ei asupra

surorii lui bărbat-său, care soră, în afară de faptul că nu prea avea stare și era oarecum nevoită să depindă de frate-său, dădea totuși dovadă de acea supunere blajină a femeii voinice, blânde, neîngrijite și prolifice, care avea destulă afecțiune disponibilă nu numai pentru propriul soț și numeroșii ei copii, ci și pentru un număr oricât de mare de rude mai îndepărtate.

— Tot nădăjduiesc și mă rog lui Dumnezeu să n-ajungă la tribunal, spuse doamna Moss, că nu se știe niciodată cum se poate sfârși un proces. Nu câștigă întotdeauna cel care are dreptate. Din câte am înțeles, domnul Pivart ăsta e om bogat și oamenii cu stare întorc aproape întotdeauna lucrurile după cum le convine lor.

— Dacă-i vorba de asta, spuse doamna Tulliver, netezindu-și rochia, am văzut eu cum sunt bogații chiar și în familia mea; că surorile mele sunt căsătorite cu oameni care-și pot permite să facă tot ce vor. Da' într-o zi o să-mi pierd mințile cu toată vorbăria asta despre legi și erigație; și surorile mele dau toată vina pe mine, că ele nu știu ce înseamnă să fii măritată cu un om ca fratele dumitale. De unde să știe? Sora Pullet face tot timpul numai ce vrea ea.

— Eu una nu cred că mi-ar place să am un bărbat care să n-aibă pic de minte și să trebuiască să i-o împrumut eu pe a mea, declară doamna Moss. E mult mai ușor să faci ce-ți spune bărbatul, decât să-ți bați capul să-l înveți tu ce să facă el.

— Dacă veni vorba de făcut ce-ți spune bărbatul – reluă doamna Tulliver, încercând să imite tonul surorii Glegg – sunt sigură că fratele dumitale ar fi trebuit să aștepte mult și bine până să găsească o nevastă care să-l lase să comande în toate așa cum fac eu. În ultima vreme, de dimineață de când ne trezim și până seara când ne culcăm, n-aud vorbindu-se decât despre „legi și erigație". Și nu l-am contrazis niciodată. Îi spun doar „fă cum vrei, domnule Tulliver, dar orice-ai face ferește-te s-ajungi la tribunal".

După cum am mai văzut, doamna Tulliver avea totuși oarecare influență asupra soțului ei. De altfel, toate femeile își

influențează într-un fel sau altul bărbații. Îi pot convinge să facă ce vor ele sau exact contrariul; pledoaria doamnei Tulliver contribuia fără îndoială să influențeze complexul de impulsuri care amenințau să-l împingă pe domnul Tulliver la judecată. Insistențele doamnei Tulliver ar putea fi comparate cu acea pană proverbială care a avut meritul, sau lipsa de merit, să rupă șalele cămilei cu toate că din punct de vedere strict obiectiv fusese mai degrabă vina încărcăturii anterioare de pene care pusese șalele cămilei într-un pericol atât de iminent, încât fără această biată ultimă pană, nevinovată în alte împrejurări, nu s-ar fi putut produce o catastrofă atât de mare. Nu vreau să spun că insistențele slabe ale doamnei Tulliver ar fi putut să aibă efectul penei de care vorbeam, dacă ar fi fost vorba numai de propria ei personalitate; dar ori de câte ori nu-l aproba pe bărbat-său, domnul Tulliver vedea în ea un reprezentant al familiei Dodson. Și domnul Tulliver avea principiul că trebuie să le arate Dodsonilor că nu vor ajunge să-l domine sau, mai exact, că un Tulliver bărbat valora mai mult decât patru femei Dodson, chiar dacă una dintre ele era doamna Glegg.

Dar nici chiar un argument direct al acelei tipice mostre Dodson împotriva ideii lui de a se judeca nu l-ar fi putut întări mai mult în convingerea că e bine să se judece, decât o făcea simpla amintire a existenței lui Wakem, veșnic împrospătată în zilele de târg de imaginea vie a acestui avocat atât de priceput. Tulliver știa precis că Wakem se află (vorbind în mod metaforic) în spatele irigațiilor lui Pivart: Wakem încercase să-l întărâte pe Dix și să-l facă să se judece pentru baraj, și era limpede că tot Wakem îl făcuse pe domnul Tulliver să piardă procesul în legătură cu dreptul de circulație pe apă și pe pod care făcea ca proprietatea lui să devină un loc accesibil pentru toți vagabonzii cărora le plăcea mai degrabă să provoace stricăciuni pe o proprietate privată, decât să meargă ca orice om cinstit pe drumul mare. Toți avocații erau mai mult sau mai puțin pungași, dar pungășia lui Wakem era mai supărătoare decât altele, căci se opunea formei de dreptate pe care o reprezentau interesele și

părerile domnului Tulliver. Și, ca o amărăciune în plus, morarul păgubit fusese silit de curând, atunci când împrumutase cele cinci sute de lire, să recurgă la serviciile lui Wakem pentru interesele lui. Wakem era un tip cu nas coroiat, abil, rece ca un castravete și care părea întotdeauna sigur de succes. Era de-a dreptul supărător că avocatul Gore nu semăna mai mult cu Wakem, ci era un omuleț chel, cu trăsături rotunde, purtări prietenoase și mâini grăsuțe: un cocoș de luptă pe care trebuia să fii nesăbuit ca să pariezi, dacă ai fi avut de ales între el și Wakem. Gore era un om șiret: slăbiciunea lui nu consta în scrupulozitate; dar, oricât ai clipi din ochi cu înțeles, tot nu te poți compara cu un om care vede printr-un zid de piatră, și oricâtă încredere ar fi avut domnul Tulliver în principiul că apa-i apă, și în concluzia că Pivart nu are pe ce să se bazeze în afacerea cu irigația, avea totuși o bănuială ca Wakem stăpânea mai bine legile ca să combată această concluzie rațional indiscutabilă, decât le stăpânea Gore ca s-o susțină. Dar dacă ajungeau la tribunal, domnul Tulliver avea totuși o șansă, și anume să-l folosească pe avocatul Wylde de partea lui, în loc să-l aibă ca adversar pe acest șarlatan care se pricepea atât de bine să dea din gură, iar perspectiva de a vedea un martor de-al lui Wakem nădușind și zăpăcindu-se, cum se întâmplase altă dată cu martorul domnului Tulliver, i se părea atrăgătoare, dacă nu de altceva, măcar de dragul unui simț al dreptății. Domnul Tulliver rumegase mult aceste probleme încurcate, călărind pe calul lui sur și dând din cap când într-o parte când într-alta după cum atârna balanța, dar rezultatul rămânea deocamdată neclar: nu se putea concretiza decât în urma unor repetate discuții aprinse în cadrul vieții casnice și sociale. Acest stadiu inițial, în care domnul Tulliver relata cazul și își exprima părerile față de întregul cerc de cunoștințe, cerea în mod obligatoriu timp și, la începutul lui februarie, când Tom plecă din nou la școală, nu apăruse aproape nimic nou în descrierea făcută de taică-său cazului Pivart, și nicio indicație mai precisă a măsurilor pe care ar fi avut de gând să le ia împotriva acelui nebun ce încălca

principiul că apa-i apă. Repetarea că și fricțiunea generează mai degrabă căldură decât progres, și înfierbântarea domnului Tulliver era din ce în ce mai evidentă. Iar dacă în legătură cu alte aspecte ale problemei nu apăruse nicio dovadă nouă, existau în schimb dovezi noi că Pivart se ținea de brâu cu Wakem.

— Tată, spuse Tom într-o seară aproape de sfârșitul vacanței, unchiul Glegg spune că avocatul Wakem o să-și trimită băiatu' la domnul Stelling. Nu-i adevărat că-l trimite în Franța cum se spunea. Și nu cred că vrei să fiu coleg cu băiatul lui Wakem, nu-i așa?

— Ba nu mă supără deloc, băiete, ripostă domnul Tulliver – numa' să nu înveți nimic rău de la el. E un biet schilod care seamănă la față cu maică-sa. Nu cred să fi luat prea multe de la tat-său, și pe urmă, dacă Wakem îl trimite la domnul Stelling înseamnă că are o părere bună despre pastor și Wakem e un om care știe să deosebească făina de tărâțe.

În fundul sufletului, domnul Tulliver era mândru că fiul lui se va bucura de aceleași avantaje ca și fiul lui Wakem. Tom însă nu se împăca deloc cu această idee; ar fi fost mult mai ușor dacă fiul avocatului nu era schilod, căci atunci ar fi avut perspectiva să-l atace cu toată libertatea provenită dintr-o înaltă sancțiune morală.

Capitolul III
Noul coleg de școală

Tom se întoarse la școală într-o zi rece și umedă de ianuarie, zi foarte potrivită cu această fază austeră a destinului său. Dacă n-ar fi avut în buzunar un pachet de zahăr candel și o păpușică olandeză pentru micuța Laura, n-ar fi existat nicio rază de bucurie la care să se gândească și care să mai împrăștie tristețea generală. Tom se gândea cu plăcere la clipa când Laura va întinde botișorul și mânuțele să ia bucățelele de zahăr candel și, ca să întărească și mai mult aceste plăceri ale imaginației, scoase pachetul, făcu o găuricâ în hârtie și mușcă dintr-un cristal, ceea ce avu un efect atât

de liniștitor în spațiul limitat și în mirosul umed al coviltirului, încât repetă operația de mai multe ori pe parcursul drumului.

— Ei, Tulliver, ne pare bine să te vedem iarăși printre noi, exclamă domnul Stelling cu cordialitate. Dezbracă-te și, până se servește masa, vino în birou. Te așteaptă un foc bun și un nou coleg.

În timp ce-și scotea fularul de lână și haina groasă, Tom se simți cuprins de timiditate și de neliniște. Îl văzuse pe Philip Wakem la St. Ogg's, dar se grăbise întotdeauna să întoarcă capul. Chiar dacă Philip n-ar fi fost fiul unui om atât de rău, tot nu i-ar fi plăcut să aibă un coleg infirm. Și, la drept vorbind, lui Tom nu-i prea venea să creadă că un om rău poate avea un fiu de treabă. Domnul Tulliver era un om de treabă și Tom era gata să se ia la bătaie cu oricine ar fi susținut contrariul. Urmându-l pe domnul Stelling în birou, se simțea stingherit, dar, în același timp, gata să sfideze pe oricine.

— Uite, îți prezint pe viitorul tău coleg, Tulliver, spuse pastorul, intrând în bibliotecă: tânărul Philip Wakem. Vă las singuri, să faceți cunoștință. Îmi închipui că ați auzit unul de altul, doar sunteți oarecum vecini.

Tom părea încurcat. Philip se ridică și îl privi cu timiditate. Tom nu prea voia să-i întindă mâna și nu era deloc hotarât să înceapă o discuție cu el.

Domnul Stelling se gândi că e mai înțelept să plece și ieși închizând ușa în urma lui: timiditatea băieților dispare doar când cei mari nu sunt de față.

Philip era în același timp prea mândru și prea timid ca să se apropie de Tom. Credea, sau mai degrabă simțea, că lui Tom îi era silă să se uite la el. Nu-i plăcea nimănui să-l privească, și infirmitatea lui era și mai evidentă când umbla. Nu-și strânseră deci mâna și nici nu schimbară vreo vorbă. Tom se duse la sobă să se încălzească; din când în când, azvârlea cu coada ochiului câte o privire spre Philip, care părea că desenează distrat întâi un obiect, apoi altul, pe o bucată de hârtie aflată în fața lui. Se așezase din nou și, în timp ce desena, se gândea ce să-i spună lui Tom, încercând să-și

învingă aversiunea de a face primul pas. Tom începu să privească fața lui Philip din ce în ce mai stăruitor, căci putea să se uite la ea fără să vadă cocoașa, și nu era câtuși de puțin o față neplăcută. Tom găsea că are o față de om bătrân și se întrebă cu cât o fi Philip mai mare decât el. Un anatomist – sau chiar un simplu fizionomist – ar fi văzut de îndată că infirmitatea lui Philip nu era din naștere, ci rezultatul unui accident din copilărie, dar nu te puteai aștepta ca Tom să fie în stare să facă asemenea distincții: pentru el, Philip era, pur și simplu, un cocoșat. Încerca o bănuială vagă că infirmitatea lui Philip avea oarecari legături cu șarlatania avocatului despre care îl auzise pe taică-său vorbind de atâtea ori cu furie, iar el, Tom, se temea oarecum de Philip, fără s-o recunoască decât pe jumătate, considerând că trebuie să fie un băiat pizmaș care, nefiind în stare să se bată, întrebuința orice mijloace ca să facă rău pe ascuns. Existase în apropierea „Academiei“ domnului Jacobs un croitor cocoșat, un om considerat ca foarte nesuferit și care fusese adesea huiduit de băieții cu simț cetățenesc, exclusiv pentru defectele lui morale, așa că Tom avea o experiență pe care să se bazeze. Și totuși, cât de puțin semăna chipul urât al acelui croitor cu fața acestui băiat melancolic; părul castaniu ce-i încadra obrazul se cârlionța la capete ca părul unei fete și Tom considera acest lucru demn de dispreț. Wakem ăsta era un tip palid și plăpând și era clar că nu va fi în stare să se joace de-a nimic mai ca lumea; dar mânuia creionul ca nimeni altul și, după toate aparențele, făcea desen după desen cu cea mai mare ușurință. Ce desena oare? Tom se încălzise la sobă și nu știa ce să mai facă. Era totuși mai plăcut să ai drept coleg un cocoșat nesuferit, decât să stai singur, să privești ploaia prin fereastra bibliotecii și să lovești cu piciorul în lavabou. Se va întâmpla câte ceva nou în fiecare zi – o ceartă sau altceva – și Tom se gândi c-ar fi mai bine să-i arate de la început lui Philip că șmecheriile lui răutăcioase n-or să-i meargă cu el. Deodată, se depărtă de cămin și, venind lângă Philip, privi hârtia cu desene.

— Vai, uite un măgăruș cu două coșuri, și un prepelicar, și

niște potârnichi prin lanuri, exclamă el, cu limba dezlegată de uimire și de admirație. Ce n-aș da să desenez și eu așa! Semestrul ăsta o să învăț și eu desenul, da' oare o să pot să fac și eu câini și măgari ca ăștia?

— Poți să-i faci și fără să înveți, răspunse Philip. Pe mine nu m-a învățat nimeni.

— Cum nimeni? întrebă Tom cu uimire. Păi, eu când desenez câini și cai, capetele și picioarele nu ies niciodată cum trebuie, cu toate că văd foarte bine cum ar trebui să fie. Pot desena case și tot soiul de hornuri care coboară de-a lungul zidului și ferestre în acoperiș. Dar sunt convins că aș ști să fac și câini și cai dacă m-aș strădui mai mult, adăugă el, gândindu-se că Philip ar putea să-și închipuie în mod greșit că se „dă bătut" dacă e prea sincer în ceea ce privește imperfecțiunea realizărilor lui.

— Da, spuse Philip, e foarte ușor. Trebuie doar să te uiți bine la lucruri și să le tot desenezi mereu. Și ce greșești o dată poți îndrepta a doua oară.

— Da' nu ai învățat chiar deloc? reluă Tom, începând să se întrebe dacă nu cumva cocoașa lui Philip era pricina unor însușiri deosebite. Credeam că ai fost mult timp la școală.

— Da, răspunse Philip zâmbind. Dar am învățat latină și greacă, și matematică și scris, și lucruri d-astea.

— Nu-i așa că nu-ți place latina? întreba Tom pe un ton confidențial, coborându-și vocea.

— Ba îmi place, da' nu prea mă ocup de ea, spuse Philip.

— Atunci poate că nu ai ajuns la *propria quae maribus*[1], spuse Tom, clătinându-și capul într-o parte și într-alta, de parca ar fi vrut să spună: „asta e piatra de încercare", e ușor să vorbești de latină dacă n-ai ajuns la *ea!*

Philip simți o oarecare indulgență amară pentru prostia latentă a acestui băiat zdravăn și plin de viață, dar, cum era politicos din pricina sensibilității sale excesive, precum și din dorința de a se înțelege cu el, se abținu să râdă și spuse încet:

— Eu am isprăvit cu gramatica. Am trecut la altceva!

---

[1] Nume proprii care sunt atribuite persoanelor de genul masculin *(lat.).*

— Atunci nu înveți aceleași lecții cu mine! replică Tom dezamăgit.

— Nu. Dar dacă vrei, pot să te ajut. Mi-ar părea bine să te ajut, dacă pot.

Tom nu-i spuse „mulțumesc“ căci era copleșit de faptul că fiul lui Wakem nu părea chiar atât de răutăcios cum se așteptase.

— Spune-mi, întrebă el, îl iubești pe taică-tău?

— Da, răspunse Philip, roșindu-se. Tu nu-l iubești pe al tău?

— Ba da... da’ te-am întrebat numa’ așa..., spuse Tom care se cam rușina, când îl văzu pe Philip roșind și fâstâcindu-se.

Lui Tom îi venea foarte greu să se împace cu gândul că fiul avocatului Wakem e altfel decât își închipuise el și își spunea că, dacă Philip nu l-ar fi iubit pe taică-său, asta ar fi explicat întrucâtva situația.

— Ai să înveți și desenul? îl întrebă el pe Philip, vrând să schimbe vorba.

— Nu, răspunse băiatul. Tata vrea să mă ocup acum de altele.

— Adică de ce, de latină, de geometria lui Euclid și de alte lucruri d-astea? întrebă Tom.

— Da, răspunse Philip care se oprise din desenat și-și rezema capul într-o mână, în timp ce Tom stătea sprijinit în coate și se uita cu o admirație din ce în ce mai mare la câine și la măgar.

— Și nu-ți pare rău? întrebă Tom cu curiozitate.

— Nu. Îmi place să știu tot ce știu ceilalți. Mai târziu am tot timpul să învăț ce vreau eu.

— Nu înțeleg de ce trebuie să înveți latina, spuse Tom. Nu servește la nimic.

— Face parte din educația unui gentleman, răspunse Philip. Există anumite lucruri pe care trebuie să le știe orice gentleman.

— Cum, crezi că Sir John Crake, șeful vânătorilor, a învățat latinește? întrebă Tom care se gândise adesea că i-ar plăcea să semene cu Sir John Crake.

— Sigur. A învățat și el când era mic, replică Philip. Dar

acum cred că a uitat!

— Atunci e bine că pot să uit și eu, spuse Tom fără nicio intenție ironică, ci cu o satisfacție sinceră că, în ceea ce privește latina, nu exista nimic care să-l împiedice să semene cu Sir John Crake. Numai că trebuie s-o știi cât ești la școală, altfel trebuie să înveți multe rânduri din „glosar“ pe dinafară. Să știi că domnul Stelling ține foarte mult la asta. Te ridică de zece ori în picioare dacă spui *nam* în loc de *iam*[1]... nu te lasă să greșești nici măcar o literă... ți-o spun eu!

— Nu-i nimic, zise Philip, râzând pe înfundate. Am memorie bună și sunt unele lecții care îmi plac foarte mult. Îmi place istoria grecilor și tot ce are legătură cu ei. Mi-ar fi plăcut să fiu grec și să lupt împotriva perșilor și pe urmă să mă întorc acasă și să scriu tragedii, sau să fiu un mare înțelept pe care-l ascultă toți ca pe Socrate și să mor de o moarte frumoasă. (După cum vedeți, Philip ținea totuși să-l impresioneze cu superioritalea lui intelectuală pe barbarul mușchiulos.)

— Dar ce, grecii au fost mari luptători? întrebă Tom care întrezări o perspectivă în această direcție. Există în istoria grecilor oameni ca David, și Goliath, și Samson? Astea sunt singurele părți din istoria evreilor care-mi plac.

— Da, există povești foarte frumoase despre greci, despre eroii din timpurile străvechi care au ucis fiare sălbatice, așa cum a făcut Samson. În *Odiseea* – care-i un poem foarte frumos – există un uriaș mai grozav decât Goliath – Polifem – care avea un singur ochi în mijlocul frunții, și Ulise, un om mic de statură, dar foarte înțelept și șiret, a luat un molid înroșit în foc și i l-a înfipt în singurul ochi, făcându-l să mugească ca o mie de tauri.

— Vai, ce grozav! exclamă Tom, sărind într-un picior și depărtându-se de masă. Nu vrei să-mi spui și mie toate poveștile astea? Știi, eu n-am să învăț greaca... nu-i așa? adăugă el, oprindu-se din sărit cu oarecare îngrijorare că ar putea totuși fi silit s-o învețe. Oare dacă vrei să fii un gentleman trebuie să înveți și greaca? Crezi că domnul Stelling o să mă pună s-o învăț?

---

[1] *Acum (lat.).*

— Nu, nu cred... sigur că nu, răspunse Philip. Dar poți citi poveștile astea fără să știi grecește. Le am eu în englezește.

— Da, dar mie nu-mi place să citesc. Îmi place mai mult să mi le povestești tu. Dar, știi, numai alea cu lupte. Soră-mea Maggie vrea mereu să-mi spună povești, dar sunt povești tâmpite. Așa-s toate poveștile pe care le spun fetele. Știi multe povești cu lupte?

— Sigur! Știu o mulțime, și nu numai cu greci. Pot să-ți povestesc despre Richard Inimă de Leu și Saladin, și despre William Wallace[1] și Robert Bruce[2] și James Douglas[3]. Știu câte vrei.

— Ești mai mare ca mine, nu? întrebă Tom.

— De ce? *Tu* câți ani ai? Eu am cincisprezece.

— Eu abia merg pe paisprezece, spuse Tom. Dar am snopit în bătaie pe toți băieții de la „Jacobs“, acolo unde am fost înainte de a veni aici. Și eram cel mai tare la cățărat și la jocul cu mingea. Ce bine ar fi să ne lase domnul Stelling să mergem la pescuit. Ți-aș arăta cum se pescuiește. Tu știi să pescuiești? Nu e greu deloc! Trebuie doar să stai în picioare și să nu faci niciun zgomot.

Tom voia și el să încline balanța în favoarea lui. Cocoșatul nu trebuia să-și închipuie că dacă știe povești cu lupte poate să se măsoare cu un luptător adevărat ca Tom Tulliver. Philip tresări la aluzia lui Tom că n-ar fi în stare să ia parte la sporturile active și răspunse morăcânos:

— Nu pot să sufăr pescuitul. Eu cred că oamenii ăștia care stau și privesc undița ore întregi sunt niște neghiobi – tot privesc și aruncă și iar aruncă și nu prind nimic.

— Dar atunci când prind câte o știucă mare, sunt sigur că nu mai spui că-s neghiobi, făcu Tom, care nu prinsese nimic „mare“ în viața lui, dar a cărui imaginație era stimulată de

---

[1] William Wallace (1272-1305), erou popular scoțian, a luptat pentru independența țării sale împotriva regelui englez Eduard I.

[2] Robert Bruce (1274-1329), erou naţional, rege al Scoţiei (1306), luptător pentru independenţa ţării.

[3] James Douglas (secolul al XIII-lea), erou naţional scoţian, partizan al lui Bruce.

indignarea că acest sport este defăimat.

Era limpede că fiul lui Wakem e un nesuferit și trebuie ținut la respect. Din fericire pentru armonia primei lor întrevederi, băieții fură chemați la masă și Philip fu silit să renunțe să-și mai dezvolte opiniile nesănătoase în materie de pescuit. Dar Tom își spuse că nici n-ar fi putut să se aștepte la altceva din partea unui cocoșat.

Capitolul IV
Tânăra generație

Sentimentele contradictorii care caracterizaseră prima întrevedere dintre Tom și Philip continuară să dăinuie în relațiile lor, chiar și după câteva săptămâni de intimitate școlară. Tom nu renunță nicio clipă la ideea că Philip, fiind fiul unui „pungaș“, era dușmanul lui firesc și nu reuși niciodată să învingă cu totul repulsia pe care i-o trezea infirmitatea celuilalt, pentru că Tom era un băiat care ținea cu încăpățânare la primele lui impresii. Și, așa cum se întâmplă întotdeauna cu oamenii la care percepția predomină asupra gândirii și emoției, fenomenele exterioare rămâneau pentru el exact ceea ce fuseseră în prima clipă.

Pe de altă parte, nu se putea să nu-ți placă tovărășia lui Philip când era bine dispus: se pricepea grozav la temele de latină socotite de Tom ca un fel de rebusuri care se puteau rezolva numai dacă aveai noroc. Și pe urmă, spunea povești minunate de vitejie despre Hal de la Wynd și despre alți eroi care îi plăceau lui Tom, fiindcă-și zdrobeau dușmanii cu lovituri puternice. În schimb avea o părere cam proastă despre Saladin care tăia o pernă în două cu paloșul, cât ai clipi din ochi. De ce să tai perne? Era o poveste tâmpită și Tom n-avea chef s-o mai audă. Dar când Robert Bruce se sălta în scări pe calul lui negru și ridica securea cea grozavă, crăpând dintr-o singură lovitură coiful și țeasta preapripitului cavaler de la Bannockburn[1], Tom se simțea plin de înflăcărare

[1] Localitate în Scoţia, unde Robert Bruce a repurtat în 1314 o victorie decisivă asupra englezilor.

și simpatie și, dacă ar fi avut o nucă de cocos la îndemână, ar fi crăpat-o pe loc cu vătraiul. Când era bine dispus, Philip îl răsplătea pe Tom cu maximum de talent, amplificând trosnetul, zăngănitul și înverșunarea fiecărei lupte cu toată artileria de epitete și comparații de care dispunea. Dar Philip nu era întotdeauna mulțumit sau bine dispus. Susceptibilitatea morocănoasă de care dăduse dovadă la prima lor întâlnire fusese semnul unei suferințe morale, un amestec de irascibilitate nervoasă și de amărăciune produsă de sentimentul că e infirm. Ori de câte ori îl apuca un acces de susceptibilitate, avea impresia că privirile tuturor sunt pline de milă jignitoare sau de repulsie prost mascată sau – în cel mai bun caz – pline de indiferență. Și indiferența avea asupra lui Philip efectul pe care îl are aerul rece al primăverii din nord asupra unui copil al sudului. Greșeala pe care o făcea Tom, luând o atitudine protectoare atunci când se aflau împreună în aer liber, îl făcea pe Philip să se poarte brutal cu acest băiat plin de bunăvoință; și ochii lui triști și liniștiți începeau să arunce fulgere care erau departe de a exprima veselie. Era deci firesc ca Tom să rămână bănuitor față de cocoșat. Dar îndemânarea înnăscută a lui Philip la desen era încă o verigă care-i apropia; căci Tom descoperise, cu silă, că noul lui profesor nu-l punea să deseneze câini și măgari, ci pâraie, podețe de țară și ruine, totul neted ca o suprafață de grafit, arătând că natura e, înainte de toate, mătăsoasă și catifelată. Și dat fiind că pe vremea aceea Tom nu era prea sensibil la pitorescul unui peisaj, nu e de mirare că operele domnului Goodrich, profesorul său, îi păreau o formă neinteresantă de artă.

Domnul Tulliver, intenționând oarecum să-l vadă pe Tom stabilit într-o profesiune care cerea să știi să desenezi planuri și hărți, întâlnindu-se cu domnul Riley la Mudport, i se plânse că Tom nu învăța nimic de felul ăsta; domnul Riley, îndatoritor, îl sfătuise să-l pună pe băiat să ia lecții de desen. Domnul Tulliver nu trebuia să regrete că va plăti o sumă în plus:

„Las’ să-l facă pe Tom un bun desenator, că asta îi va servi

oricum“. Așa că rămase hotărât ca Tom să ia lecții de desen. Și pe cine să aleagă domnul Stelling ca profesor dacă nu pe domnul Goodrich, care era socotit pe o rază de treisprezece mile, drept un as în meseria lui. Tom învățâ să-și ascută bine creionul și să redea peisajul „în linii foarte mari“, lucru care băiatului i se părea extrem de plictisitor, din cauza pronunțatei sale înclinații spre detaliu.

Dar nu uitați că toate acestea s-au întâmplat în acea epocă întunecată în care nu existau școli de desen, înainte ca învățătorii să fi devenit oameni de o mare integritate și înainte ca reprezentanții bisericii să fi ajuns personalități cu mintea luminată și de o vastă cultură. Și nu e nicidecum o născocire că, în zilele acelea puțin binecuvântate de soartă, mai existau, în afară de domnul Stelling, și alți clerici cu minte îngustă și nevoi mari și ale căror venituri – printr-o confuzie logică la care în mod ciudat este expusă soarta, fiind oarbă și de genul feminin – erau proporționale nu cu nevoile, ci cu intelectul lor, deși venitul nu are evident nicio legătură cu acesta. Problema pe care trebuiau s-o rezolve sus-numiții domni era aceea de a schimba proporția dintre nevoi și venituri și, cum e greu să-ți sugrumi nevoile, era mult mai simplu să-ți mărești venitul, iar pentru asta exista doar un singur mijloc. Toate îndeletnicirile modeste în care oamenii sunt siliți să depună o muncă de calitate pentru un preț de nimic erau interzise clerului. N-aveau deci nicio vină dacă singura lor resursă era să producă o muncă inferioară la un preț ridicat. În plus, nu te puteai aștepta ca domnul Stelling să-și dea seama că educația e o treabă delicată și dificilă, după cum nu te poți aștepta ca un animal înzestrat cu puterea de a face o gaură în stâncă să aibă păreri generale despre excavare. Facultățile domnului Stelling fuseseră de timpuriu obișnuite să urmeze o singură cale, și alte facultăți nu mai avea. Dar, printre contemporanii lui Tom ai căror tați îi supuneau unei educații clericale ca să descopere după un timp că au rămas tot atât de ignoranți, erau mulți care aveau chiar mai puțin noroc decât Tom Tuliiver. În acele vremuri de demult, educația era aproape exclusiv o chestiune de noroc –

de cele mai multe ori de nenoroc. Se poate spune că un jucător de biliard sau de zaruri are mult mai multă certitudine când ia tacul sau zarul în mână, decât aveau părinții de modă veche, ca domnul Tulliver, când alegeau o școală sau un preparator pentru fiii lor. Oameni minunați, care toată viața lor au fost siliți să scrie după un sistem fonetic improvizat, și care, reușind în afaceri în ciuda acestui neajuns, au câștigat bani destui ca să ofere fiilor lor un început mai bun decât cel de care avuseseră ei parte, sunt nevoiți să riște în ceea ce privește conștiința și competența învățătorului, despre care li s-a vorbit și care părea să promită mult mai mult decât s-ar fi gândit ei vreodată să ceară, inclusiv restituirea rufelor, furculiței și lingurii. Aveau noroc dacă nu cunoșteau vreun negustor de postavuri ambițios care să-și fi făcut băiatul pastor și dacă acest tânăr, la vârsta de douăzeci și patru de ani, nu-și încheiase viața desfrânată de studenție printr-o căsătorie nesăbuită; căci altfel, acești tați neștiutori, în dorința de a face totul pentru odraslele lor, n-ar fi putut să scape de fiul negustorului decât dacă se întâmpla să fie fondatorii unei școli primare, pe care nu o vizitase încă niciun inspector și unde doi sau trei băieți ar fi putut să se bucure singuri de toate avantajele unei clădiri mari și impunătoare împreună cu un director știrb, surd și cu vederea proastă, a cărui neatenție și erudită confuzie ar fi fost sporite de ei prin suma de trei sute de lire de cap – fără îndoială un savant copt când fusese angajat la început; dar orice lucru copt pe lumea asta are un stadiu ulterior, mult mai puțin căutat pe piață.

În comparație cu mulți alți tineri englezi de pe vremea lui, care mai târziu fuseseră nevoiți să se lupte în viață cu crâmpeie de cunoștințe mai mult sau mai puțin relevante și cu o mare cantitate de ignoranță cât se poate de relevantă, Tom Tulliver nu era chiar atât de nenorocos. Domnul Stelling era un om sănătos, lat în umeri, cu o ținută de gentleman și cu convingerea că în perioada de creștere un băiat are nevoie de multă carne de vacă și de oarecare afecțiune sinceră, și de aceea îi plăcea să-l vadă pe Tom arătând bine și mâncând cu poftă. Domnul Stelling nu era un om cu o conștiință exigentă

sau cu un simț adânc al nenumăratelor probleme ce țin de îndatoririle de fiecare zi. Competența lui nu era chiar la nivelul înaltelor sale îndeletniciri. Dar oamenii incompetenți trebuie și ei să trăiască, și fără avere personală e greu să trăiești cu eleganță dacă nu lucrezi în domeniul educației sau în domeniul civil. Și apoi era vina conformației intelectuale a lui Tom, dacă facultățile lui nu puteau fi hrănite cu genul de cunoștințe pe care le avea de împărtășit domnul Stelling. Un băiat născut cu o capacitate deficientă de percepție a semnelor și abstracțiilor trebuie să sufere consecințele deficienței lui congenitale, cum ar fi suferit dacă s-ar fi născut cu un picior mai scurt. Doar metoda de educație, consfințită prin practicile îndelungate ale venerabililor noștri strămoși, nu putea fi înlocuită din cauza prostiei neobișnuite a unui băiat care la epoca aceea nu făcea altceva decât să existe. Și domnul Stelling era convins că un băiat care pare atât de prost în ceea ce privește semnele și abstracțiile trebuie să fie prost în oricare alt domeniu, chiar dacă onorabilul domn ar fi fost în stare să-l învețe și altceva. Venerabilii noștri strămoși aveau obiceiul să aplice la degete un instrument ingenios de tortură care se numește „șurub“ și pe care-l strângeau până scoteau la iveală fapte care nu există: porneau de la ideea preconceptă că faptele există și deci ce puteau face altceva decât să strângă șurubul? Tot așa se întâmpla și cu domnul Stelling, care avea o părere preconceptă că toți băieții care au oarecari posibilități de gândire pot învăța ceea ce era normal să li se predea; dacă erau proști, atunci șurubul trebuia strâns, exercițiile trebuiau repetate cu mai multă severitate și drept pedeapsă erau obligați să învețe o pagină din Virgiliu, în scopul încurajării și stimulării unei înclinații extrem de moderate pentru versurile latine.

Dar în al doilea semestru al anului, șurubul fu totuși slăbit. Philip făcuse progrese atât de mari la învățătură și era atât de ager la minte, încât domnul Stelling obținu mult mai multe satisfacții de pe urma dexterității băiatului care nu avea nevoie de prea mult ajutor, decât obținea prin procesul anevoios de a învinge prostia lui Tom. Domnii care posedă

umeri laţi şi multă ambiţie îşi dezamăgesc uneori prietenii nereuşind în viaţă, poate pentru că realizările mari cer, în afară de o năzuinţă deosebită spre recompense înalte, şi alte calităţi neobişnuite. Şi asta poate pentru că aceşti domni robuşti sunt de fapt cam indolenţi, *divinae particulum aurae*[1] fiind împiedicat să se avânte din pricina prea marii pofte de mâncare a respectivilor. Exista probabil un motiv anume pentru care domnul Stelling amâna realizarea multor proiecte nobile – un motiv pentru care nu începuse în orele lui libere redactarea piesei greceşti, sau a altor lucrări ştiinţifice – ci, după ce se încuia cu hotărâre în biroul său, se apuca să citească unul dintre romanele lui Theodore Hook[2]. Încetul cu încetul, Tom era ţinut mai puţin din scurt cu lecţiile în care se împotmolea şi, cu ajutorul lui Philip, reuşea să dea impresia că se străduise să înveţe, într-un fel confuz şi pe dibuite, fără să mai fie întrebat şi astfel să se dea de gol că mintea lui era complet nevinovată în acea materie. În situaţia aceasta nouă, Tom considera şcoala mult mai suportabilă; îşi continua deci învăţătura destul de mulţumit, culegând cunoştinţe eterogene, mai cu seamă din domenii care nu aveau nicio legătură cu scopurile educaţiei.

Sistemul prin care era educat consta pur şi simplu din exerciţii de lectură, scris şi ortografie, realizate prin înşiruirea minuţioasă a unor idei de neînţeles şi prin mari eşecuri în efortul de a le învăţa pe dinafară. Şi, totuşi, această educaţie avea o influenţă binefăcătoare asupra lui Tom, poate pentru că nu era un băiat „în abstract“, care să existe doar pentru a ilustra influenţa dăunătoare a unei educaţii greşite, ci un băiat în carne şi oase, cu înclinaţii care nu se lăsau cu totul la cheremul împrejurărilor.

Ţinuta lui, de exemplu, se îmbunătăţise mult şi asta se datora în oarecare măsura domnului Poulter, învăţătorul satului, care, fiind un vechi soldat şi fost luptător în Spania, era folosit pentru a-i da lui Tom lecţii de educaţie fizică, ceea ce

---

[1] Focul sacru *(lat.).*

[2] Romancier şi dramaturg englez (1788-1841), autor al unor romane puţin cunoscute astăzi.

le făcea mare plăcere atât unuia, cât și celuilalt. Domnul Poulter, despre care cei de la „Lebăda neagră“ spuneau că ar fi semănat cândva groaza în inimile francezilor, nu mai avea nimic înfricoșător. Părea mai degrabă pipernicit și dimineața cam tremura, nu din pricina vârstei, ci din pricina răutății îngrozitoare a băieților de la King’s Lorton, răutate pe care numai ginul îl ajuta s-o poată suporta cu oarecare curaj. Cu toate acestea se ținea drept, cu un aer marțial, purta hainele periate cu mare grijă și pantalonii bine strânși cu cureaua. Miercurea și sâmbăta după-amiaza când venea la Tom era întotdeauna însuflețit de gin și de amintiri, ceea ce-i dădea un aer deosebit de animat, făcându-l să semene cu un cal de luptă scos la pensie, când aude toba. Lecțiile de educație fizică se prelungeau întotdeauna cu povestiri războinice care-l interesau pe Tom mai mult decât poveștile lui Philip din *Iliada;* căci în *Iliada* nu existau tunuri și pe urmă Tom fusese cam indignat când aflase că Hector și Ahile erau probabil simple născociri.

În schimb, ducele de Wellington trăia, iar Bony[1] murise de curând, așa încât nu puteai bănui că amintirile domnului Poulter din războiul din Spania ar fi un produs al imaginației. După câte se părea, domnul Poulter fusese o figură cunoscută la Talavera[2] și contribuția lui la groaza cu care era privit de către inamic regimentul de infanterie din care făcea parte era serioasă. În unele după-amieze, când memoria îi era mai stimulată decât de obicei, povestea că ducele de Wellington își exprimase (într-un cerc strict intim, ca să nu stârnească gelozii) stima față de Poulter, un om cu mari merite. Însuși chirurgul de la spital, care-l îngrijise când fusese rănit de un glonte, se arătase adânc impresionat de cât de bun de carne fusese domnul Poulter, căci nimeni altul n-ar fi reușit să se vindece atât de repede. Dar în problemele mai puțin personale, legate de ostilitățile importante la care luase parte, domnul Poulter se arăta mai reținut, având doar grijă

[1] Prescurtare de la Bonaparte.

[2] Localitate din Spania unde ducele de Wellington a învins, în 1809, armatele franceze.

să nu confere greutatea autorității lui unor noțiuni vagi cu privire la istoria militară. Domnul Poulter privea cu dispreț nemărturisit pe oricine ar fi pretins că știe ce se întâmplase la asediul Badajos[1]; ar fi vrut să-l vadă pe acel flecar fugărit și cu răsuflarea tăiată, așa cum i se întâmplase lui, și atunci să vedem daca i-ar mai fi convenit să vorbească despre asediul de la Badajos!

Dar se întâmpla uneori ca Tom să-l enerveze pe profesor, când insista să afle și despre alte chestiuni militare decât cele ce aveau legătură cu experiențele personale ale domnului Poulter.

— Dar generalul Wolfe[2]? Nu-i așa c-a fost un mare luptător? întrebă Tom, care-și închipuia că toți eroii marțiali comemorați pe firmele cârciumilor luptaseră cu Napoleon.

— Da', de unde, răspundea domnul Pouter cu dispreț. Nici vorbă de așa ceva. Capu' sus! adăuga el pe un ton sever de comandă, care-l încânta pe Tom și îl făcea să se simtă de parcă ar fi fost un întreg regiment întruchipat într-o singură persoană.

— Nu. Nici gând! continua domnul Poulter, făcând o pauză în materia pe care o preda. Ar fi mai bine ca în fața mea nici să nu pomeniți de generalul Wolfe. N-a făcut altceva decât să moară de o rană pe care a primit-o. Și, după părerea mea, ăsta-i un lucru nedemn. Oricare alt om în locul meu s-ar fi prăpădit de o mie de ori în urma rănilor pe care le-am primit. O singură lovitură de sabie, din cele pe care le-am primit eu, l-ar fi ucis pe generalul Wolfe!

— Domnule Poulter – spunea Tom de fiecare dată când acesta făcea câte o aluzie la sabie – tare aș vrea să aduceți sabia și să faceți exerciții cu ea.

De câte ori auzea aceasta cerere, domnul Poulter dădea din cap cu înțeles și zâmbea cu superioritate, așa cum făcea probabil Jupiter când Semele[3] își manifesta dorințele – prea

---

[1] Localitate din vestul Spaniei, cucerită de Wellington în 1812.

[2] Comandant al armatelor engleze din Canada, in timpul războiului de şapte ani cu Franța (1759).

[3] Fiica lui Cadmos, rege al Tebei, sedusă de Jupiter.

ambițioase. Până într-o după-masă, când domnul Poulter care fusese reținut douăzeci de minute în plus la „Lebăda neagră“, din cauza unei ploi torențiale, pornită din senin, aduse sabia numai ca să i-o arate lui Tom.

— Asta-i chiar sabia cu care ați luptat, domnule Poulter? întrebă Tom, pipăind mânerul. Ați tăiat vreodată cu ea capul unui francez?

— Să-i tai capul? Cum să nu! Și dacă ar fi avut trei capete, i le-aș fi retezat pe toate trei.

— Dar ați mai avut și pușcă și baionetă, nu-i așa? stărui Tom. Mie îmi place mai mult pușca și baioneta, fiindcă așa poți întâi să împuști dușmanu’ și pe urmă să-l străpungi. Bang! Fștl

Tom mimă gesturile pentru a indica plăcerea dublă de a apăsa pe trăgaci și de a străpunge inamicul cu baioneta.

— Da, dar când e vorba de lupte corp la corp, sabia-i totul, mărturisi domnul Poulter, molipsindu-se fără să vrea de entuziasmul lui Tom și trăgând sabia atât de brusc din teacă, încât Tom făcu repede un salt înapoi.

— Dar dacă vreți să faceți exerciții... spuse Tom, care-și dădea totuși seama că nu se comportase așa cum se cuvine să se poarte un englez, dați-mi voie să mă duc să-l chem și pe Philip, c-o să-i placă!

— Cum, băiatul ăla cocoșat! ripostă domnul Poulter cu dispreț. De ce să-l chemi? La ce i-ar servi?

— Păi, știe o mulțime de lucruri despre lupte, spuse Tom, despre cum se lupta pe vremuri cu arcuri și săgeți și securi.

— Atunci bine. Să vină, că am să-i arăt ceva cu totul altfel decât arcurile și săgețile lui, afirmă domnul Poulter, tușind și ridicându-se în timp ce își rotea încheietura mâinii ca s-o dezmorțească.

Tom dădu fuga în casă să-l cheme pe Philip care își petrecea timpul liber în salon, încercând melodii la pian și cântându-le din gură. Era fericit. Stătea cocoțat, ca o boccea informă pe scaunul înalt, cu capul dat pe spate, privirea pironită pe cornișa din fața lui și răcnea cât îl ținea gura

cuvinte improvizate la o melodie de Ame[1], care-i plăcea lui.

— Hai, Philip, strigă Tom, dând buzna în cameră, nu mai sta așa, să urli la, la, la! Vino să-l vezi pe bătrânul Poulter cum face în grajd exerciții cu sabia!

Șocul provocat de această întrerupere – discordantă dintre tonul lui Tom și muzica la care Philip vibra cu întreaga lui făptură – ar fi fost de-ajuns să-l scoată din sărite, chiar dacă nu era vorba de Poulter, profesorul de educație fizică; la rândul lui, Tom, grăbindu-se să spună ceva pentru ca domnul Poulter să nu creadă că se temuse de sabie atunci când sărise în lături, se agățase de propunerea de a-l chema pe Philip, deși știa foarte bine că acesta nu putea suferi să-l audă vorbind de lecțiile de educație fizică. Tom n-ar fi făcut niciodată un lucru atât de nedelicat, dacă n-ar fi fost sub influența puternică a propriei lui mândrii.

Philip începu să tremure și se opri din cântat. Apoi, roșind, spuse cu violență:

— Pleacă necioplitule, tâmpitule! Nu mai răcni așa la mine. Nu meriți să vorbești decât cu caii de povară.

Tom îl mai supărase și altă dată pe Philip, dar era prima dată când acesta din urmă îl asalta cu proiectile verbale care-l loveau atât de direct.

— Ba merit să vorbesc chiar cu cineva mai bun decât tine, stârpitură lașă ce ești, strigă Tom aprinzându-se când văzu furia lui Philip. Știi bine că nu pot da în tine, că ești ca o fată. Dar tatăl meu e un om cinstit, pe când tatăl tău e un pungaș. Așa spune toată lumea! Toată lumea!

Tom ieși în goană, trântind ușa în urma lui; supărarea îl făcuse uimitor de neatent, căci să trântești ușile când ar fi putut să te audă doamna Stelling care se afla probabil prin apropiere, era o crimă ce n-ar fi putut fi ispășită decât prin douăzeci de versuri din Virgiliu. Și, într-adevăr, după câteva clipe doamna Stelling coborî din camera ei, mirată întâi de zgomot, și apoi de faptul că imediat după aceea Philip se oprise din cântat. Îl găsi ghemuit pe o pernă de pe podea și plângând amarnic.

---

[1] Thomas Ame (1710-1778), compozitor englez.

— Ce s-a întâmplat, Wakem? Ce-a fost zgomotul ăla? Cine a trântit ușa?

Philip ridică privirea și-și șterse repede ochii.

— Păi... Tulliver, a venit să... să mă cheme să ies cu el...

— Și de ce ești atât de amărât? întrebă ea.

Dintre cei doi elevi, doamna Stelling îl prefera pe Tom, căci era mai îndatoritor și o ajuta la tot felul de treburi. Dar tatăl lui Philip plătea mai mult decât domnul Tulliver, așa încât încerca să-i dea impresia că se poartă cât se poate de bine cu el.

Cu toate astea, Philip reacționa la încercările ei de a-i arăta înțelegere cum ar reacționa o moluscă pe care o mângâi, la invitația să iasă din cochilie. Doamna Stelling nu era o femeie afectuoasă, cu suflet iubitor, ci o femeie a cărei rochie cădea întotdeauna bine și care, atunci când te întreba de sănătate, își aranja cordonul sau își potrivea buclele cu gândul într-altă parte. Aceste lucruri reprezintă, fără îndoială, o mare forță socială, dar nu reprezintă forța dragostei, sigura cu care-l putea câștiga pe Philip, făcându-l să iasă din rezerva lui obișnuită.

Răspunse la întrebarea ei mințind:

— M-a apucat iar durerea de măsele și asta m-a făcut să-mi ies din minți.

Lucrul asta se mai întâmplase altă dată și Philip era bucuros că-și amintise de el – o inspirație fericită care îi oferise o scuză pentru faptul că plângea. Fu silit, de aceea, să accepte apa de colonie și apoi să refuze creozotul; dar asta era mai ușor.

Între timp, Tom, căruia i se întâmpla pentru prima dată să înfigă o săgeată otrăvită în inima lui Philip, se întoarse în grajd unde îl găsi pe domnul Poulter cu privirea fixă și gravă, irosindu-și măiestria de spadasin pe niște șobolani care, deși se arătau preocupați, nu păreau să-l aprecieze la justa lui valoare. Dar domnul Poulter constituia el singur un public – cu alte cuvinte avea față de el însuși mai multă admirație decât ar fi avut o armată întreagă de spectatori. Nu băgă de seamă că Tom se întoarse, fiind prea aferat de lovituri și fandări –

solemnul unu, doi, trei, patru; și Tom, simțindu-se puțin îngrijorat de privirea fixă a domnului Poulter și de sabia avidă care părea dornică să străpungă altceva decât aerul, se mulțumi să admire spectacolul de la o distanță cât mai mare. Simți farmecul exercițiului de scrimă numai când domnul Poulter se opri, ștergându-și sudoarea de pe frunte și abia atunci îl încercă dorința de a-l mai vedea o dată:

— Domnule Poulter, spuse Tom când sabia își reluă în sfârșit locul în teacă, nu vreți să mi-o lăsați și mie câteva zile?

— Nu, tinere, răspunse profesorul, dând din cap cu hotărâre, ai putea să te rănești!

— Nu, n-aveți nicio grijă, că nu mă rănesc. N-am s-o scot prea des din teacă, dar am să pun „la picior arm'!“, și o să mai fac și alte exerciții d-astea.

— Nu, nu se poate, ți-am mai spus că nu se poate, hotărî domnul Poulter, dând să plece. Ce-ar spune domnul Stelling?

— Vă rog, domnule Poulter, vă rog să mi-o lăsați. Dacă mi-o lăsați o săptămână, vă dau moneda mea de cinci șilingi. Uitați, spuse Tom, ispitindu-l cu o monedă mare de argint.

Pezevenghiul calculase efectul cu înțelepciunea unui filozof.

— Dar, ripostă domnul Poulter cu și mai mare gravitate, să n-o vadă nimeni, auzi?

— Am s-o țin sub pat, răspunse Tom, sau în fundul cufărului.

— Ia să vedem dacă poți s-o scoți din teacă fără să te rănești.

După ce făcură de câteva ori încercarea, domnul Poulter se gândi că dăduse dovadă de o conștiinciozitate scrupuloasă, și adăugă:

— Și acum, domnule Tulliver, să știi că iau moneda numai ca să mă asigur că nu vei face niciun rău cu sabia.

— N-aveți nicio grijă, domnule Poulter, îl încredință Tom încântat, dându-i moneda de argint și apucând sabia, dar gândindu-se că n-ar fi stricat să fie mai ușoară.

— Dar ce te faci dacă te prinde domnul Stelling când o duci în casă? întrebă domnul Poulter, ridicând o nouă problemă, dar punând, până una alta, moneda în buzunar.

— Nu mă prinde, că sâmbătă după-masă stă întotdeauna în biroul de sus, răspunse Tom, căruia nu-i plăcea să facă nimic pe ascuns, dar nu se dădea totuși înapoi de la o mică stratagemă atunci când era vorba de o cauză atât de măreață.

Așa că duse sabia sus, în camera lui, cu un sentiment în care triumful se îmbina cu oarecare teamă că s-ar putea întâlni cu domnul sau cu doamna Stelling. Odată ajuns în cameră, începu să se întrebe ce să facă și, în cele din urmă, ascunse sabia în dulap, după niște haine atârnate pe un umăr.

În seara aceea adormi gândindu-se cum o va uimi pe Maggie la viitoarea ei vizită, când îi va arăta sabia pe care și-o va lega de brâu cu fularul de lână roșie, și îi va spune că sabia e a lui și se va face soldat. În afară de Maggie nu era nimeni atât de prost să-l creadă, sau căruia să îndrăznească să-i spună că are o sabie. Iar Maggie avea într-adevăr să vină peste o săptămână să-l vadă pe Tom, înainte de a pleca la internat cu Lucy.

Daca vă închipuiți cumva că un băiat de treisprezece ani nu poate fi atât de copilăros, înseamnă că sunteți foarte înțelepți și, dedicându-vă unei profesiuni civile care vă cere să vă arătați mai degrabă pașnic decât înfricoșător, nu vi s-a întâmplat niciodată, de când v-a crescut barba, să luați o atitudine marțială sau să vă încruntați în fața oglinzii. E puțin probabil că armata noastră ar fi menținută dacă n-ar exista acasă oameni pașnici cărora le place să-și închipuie că sunt soldați. Războiul, ca și alte spectacole dramatice, ar putea eventual să dispară, dacă n-ar mai avea „public“.

Capitolul V
A doua vizită a lui Maggie

După ultima lor discuție, cei doi băieți rămaseră multă vreme certați și un timp nu-și mai vorbiră decât dacă era strictă nevoie. Firile lor opuse făceau ca resentimentul să se poată transforma ușor în ură, și la Philip transformarea părea

să fi început: nu era rău din fire, dar susceptibilitatea îl făcea capabil de antipatii violente. Cred că nu greșim dacă afirmăm, bazându-ne pe autoritatea unui mare clasic, că boul nu este făcut să se folosească de dinți ca de o armă de atac; și Tom era un băiat bun și bovin, care ataca problemele complicate într-o manieră cu totul ingenios bovină. Dar îl atinsese pe Philip în punctul lui cel mai sensibil și îl făcuse să sufere atât de dureros, încât ai fi putut crede că Tom calculase dinainte cum s-o facă în cele mai mici amănunte, împins de sentimentele cele mai dușmănoase. Tom nu vedea niciun motiv să nu se împace după ultima ceartă, așa cum se mai împăcaseră de atâtea ori, purtându-se unul față de celălalt ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat; căci, deși până atunci nu-i spusese niciodată lui Philip că taică-său ar fi un pungaș, se obișnuise atât de mult cu această idee, integrată în mod atât de firesc în relațiile dintre el și colegul acesta ciudat, care nu putea nici să-i placă, nici să-i displacă, încât faptul de a fi exprimat această idee cu voce tare nu însemna pentru el un lucru atât de grav ca pentru Philip. Și, de altfel, avea și dreptul s-o spună, de vreme ce Philip țipa la el și îl înjura. Dar, când își dădu seama că primele lui tentative de împăcare nu sunt împărtășite, se hotărî să revină la o atitudine mai puțin prietenoasă și să nu-i mai ceară niciodată ajutorul nici la desen, nici la lecții. Se purtau politicos unul cu altul, doar atât de politicos cât era nevoie ca să nu-și dea seama domnul Stelling că sunt certați, căci pastorul ar fi „interzis“ asemenea prostii cu toată puterea.

Totuși, când sosi, Maggie nu se putu opri să nu-l privească pe noul coleg cu un interes din ce în ce mai mare, deși era fiul lui Wakem, avocatul acela rău care-l necăjise atât de tare pe domnul Tulliver. Maggie sosise la King’s Lorton tocmai la ora lecțiilor și rămăsese în birou, în timp ce domnul Stelling îl asculta pe Philip. Tom îi scrisese cu câteva săptămâni în urmă că Philip știe o mulțime de povești: povești grozave, nu tâmpite ca ale ei. Iar acum, după propriile observații, ajunsese la convingerea că trebuie să fie foarte deștept. Nădăjduia că și el o va găsi deșteaptă după ce vor discuta. Și,

pe urmă, Maggie simțea oarecare duioșie față de făpturile infirme; îi plăceau mai mult mieii cu gâtul strâmb decât cei zdraveni care, după cum i se părea, nu se bucurau atât de tare când îi mângâia, ori lui Maggie îi plăcea să mângâie mai ales acele ființe care considerau că-i foarte plăcut să fie mângâiate de ea. Îl iubea foarte tare pe Tom, dar se gândea adesea ce bine ar fi fost dacă Tom i-ar fi prețuit mai mult dragostea.

— Tom, mie Philip Wakem mi se pare drăguț, spuse ea când ieșiră împreună din bibliotecă, să petreacă în grădină timpul care le mai rămăsese până la masă. N-avea cum să-și aleagă tatăl, știi, și am citit despre oameni foarte răi care au copii foarte buni, și despre oameni buni care au copii răi, și dacă Philip e bun, cred că trebuie să ne fie și mai milă de el, fiindcă taică-său e un om rău. Ție îți place Philip, nu-i așa?

— E cam ciudat, răspunse Tom tăios, și e foarte acru cu mine, de când i-am spus că taică-său e un pungaș. Și aveam dreptul să i-o spun, fiindcă e adevărat; și, pe urmă, el a început... M-a insultat. Dar așteaptă-mă puțin aici, Maggie, vrei? Am niște treabă sus!

— Nu pot să vin și eu? sări Maggie care, în prima zi a revederii iubea până și umbra lui Tom.

— Nu. E ceva de care ai să afli puțin mai târziu, spuse Tom, dând fuga sus.

După-masă, băieții se duseră în bibliotecă și se băgară cu nasul în cărți, pregătindu-și lecțiile pentru a doua zi ca să aibă seara liberă în onoarea sosirii lui Maggie. Tom tocea gramatica latină mișcând din buze fără să scoată un sunet, ca un catolic fervent dar nervos, care tot spune Tatăl Nostru; iar Philip, în capătul celălalt al camerei, răsfoia două volume și avea o expresie atât de silitoare și în același timp atât de mulțumită încât ațâță curiozitatea lui Maggie. Nu dădea deloc impresia că-și învață lecțiile. Maggie se așeză pe un scăunel care forma un unghi aproape drept față de locurile unde stăteau cei doi băieți, privind când la unul, când la celalalt; și Philip, ridicându-și o dată ochii de pe carte și îndreptându-și privirea către cămin, întâlni cei doi ochi negri, întrebători,

ațintiți asupra lui. Sora asta a lui Tulliver i se părea foarte drăguță: semăna prea puțin cu fratele ei; ar fi vrut să aibă și el o surioară. Se întreba de ce oare ochii negri ai fetei îi aminteau de poveștile cu prințese prefăcute în animale? Poate pentru că ochii aceia erau plini de inteligență avidă și de afecțiune nerăsplătită.

— Ascultă Maggie, spuse Tom în cele din urmă, închizându-și cărțile și punându-le deoparte, cu aerul hotărât și energic al unui maestru desăvârșit în arta de a lăsa treaba pe a doua zi. Eu mi-am isprăvit lecțiile. Vino cu mine sus!

— Pentru ce? îl întrebă Maggie cu oarecare bănuială, după ce ieșiră din cameră, căci își aminti că Tom se mai urcase o dată sus, mai devreme. Nu cumva e vorba de vreo farsă?

— Nu, nu, Maggie, răspunse Tom cu tonul lui cel mai mieros, e ceva care o să-ți placă grozav!

O cuprinse cu brațul pe după gât, în timp ce ea îl apucă pe după mijloc și, așa înlănțuiți, se urcară sus.

— Ascultă Maggie, să nu spui nimănui ce vezi acum. Auzi? Dacă spui, mă pedepsește și-mi dă cincizeci de versuri.

— E ceva viu? întrebă Maggie, care în imaginația ei ajunsese deocamdată la concluzia că Tom ținea probabil clandestin în cameră, o nevăstuică.

— Ai să vezi, răspunse el. Du-te acolo în colț și nu te uita până nu-ți spun eu, adăugă el în timp ce încuia ușa camerei de dormit. Am să-ți spun când să te întorci. Dar să nu cumva să țipi.

— Dacă mă sperii, țip, declară Maggie, căpătând deodată o expresie serioasă.

— N-ai de ce să te sperii, proasto! Du-te acolo în colț și să nu te prind că tragi cu ochiul!

— Nici nu mă gândesc! făcu Maggie cu dispreț și își ascunse fața în pernă ca o persoană care știe ce înseamnă simțul onoarei.

Tom privi cu grijă în jur în timp ce se îndrepta spre cămăruța unde-și ținea hainele. Apoi intră în despărțitura îngustă închizând ușa în urma lui. Maggie rămase cu fața în pernă; nu mai era nevoie să facă apel la principii, căci, stând

în atitudinea asta care îndemna la visare, uită repede unde se află și începu să se gândească la bietul băiat infirm, dar atât de deștept! Deodată, Tom strigă:

— Gata Maggie, poți să te uiți!

Doar o pregătire îndelungată și o organizare premeditată a efectelor l-ar fi putut face pe Tom în stare să prezinte o imagine atât de izbitoare ca aceea care i se înfățișă lui Maggie, când ridică privirea. Nefiind mulțumit de înfățișarea pașnică a unei fețe cu sprâncene albicioase, ochi prietenoși albaștri-cenușii și obraji trandafirii și bucălați care nu voiau să pară fioroși cu niciun chip, oricât s-ar fi încruntat în fața oglinzii (Philip îi spusese cândva de un om care atunci când se încrunta forma cu sprâncenele o potcoavă și Tom încercase cu toată puterea să se încrunte ca să arate și el la fel), se folosise de un mijloc sigur ca să devii fioros: dopul ars, cu care își făcuse o pereche de sprâncene negre, împreunate în mod satisfăcător deasupra nasului, și care se asortau cu o negreață potrivită cu mai puțină grijă în jurul bărbiei. Își legase o batistă roșie împrejurul șepcii de postav, ca să-i dea aspectul unui turban, și se încinsese cu fularul de lână roșie peste piept, în chip de eșarfă – o cantitate de roșu suficientă ca, împreună cu sprâncenele înfricoșătoare de pe frunte și hotărârea cu care apucase sabia, ținând-o astfel încât vârful să atingă podeaua, să creeze o idee mai mult sau mai puțin exactă despre starea lui de spirit sălbatică și sângeroasă.

Maggie păru o clipă uluită – și Tom se bucură din plin de această clipă – dar în secunda următoare, fata începu să râdă, bătând din palme și strigând:

— Vai, Tom, semeni cu Barbă-Albastră! Ăla din piesă!

Era clar că sabia n-o impresionase pentru că nu era scoasă din teacă. Mintea ei superficială avea nevoie de ceva mai direct ca să-și dea seama că un lucru e fioros și Tom se pregăti să-i dea lovitura de grație. Încruntându-se cu efort sporit, chiar dacă rezultatul nu se dovedi la înălțimea intenției, Tom trase cu grijă sabia din teacă și o îndreptă către Maggie.

— Nu, Tom, te rog, nu! exclamă Maggie cu un ton de teamă

reținută, retrăgându-se în celălalt colț al camerei. Să știi că țip. Zău că țip! Nu, te rog, nu! Vai ce rău îmi pare c-am venit sus!

Colțurile gurii lui Tom schițară un zâmbet superior, pe care însă îl înăbuși îndată ca fiind incompatibil cu seriozitatea unui mare războinic. Lăsă încet să cadă teaca pe podea ca să nu facă prea mult zgomot, apoi declară neînduplecat:

— Sunt ducele de Wellington. Înainte, marș!

Și o porni înainte cu piciorul drept puțin îndoit, continuând să îndrepte sabia către Maggie care, tremurând și cu lacrimi în ochi se urcă pe pat – singurul mijloc de a mări distanța dintre ei.

Tom, mulțumit că are un spectator al exhibițiilor lui militare, cu toate că spectatorul era doar Maggie, își continuă jocul dezlănțuindu-se într-atâtea lovituri și fandări, câte ar fi fost de așteptat din partea ducelui de Wellington.

— Tom, nu mai vreau! Țip! strigă Maggie la prima mișcare a sabiei. Ai să te rănești. Ai să-ți tai capul!

— Un, doi, scandă Tom cu hotărâre, cu toate că la „doi“ îi tremură puțin încheietura mâinii. Apoi spuse „trei“, și mai încet, și în clipa aceea sabia se balansă în jos, iar Maggie scoase un țipăt puternic.

Sabia căzuse. Căzuse cu tăișul pe piciorul lui Tom și, o clipă mai târziu, căzu și el. Maggie sări de pe pat continuând să țipe și îndată se auziră pași grăbiți pe scară. Domnul Stelling intră primul, căci se afla în biroul lui de la etaj. Îi văzu pe cei doi copii pe jos. Tom leșinase, iar Maggie îl apucase de gulerul jachetei și îl scutura urlând cu ochii ieșiți din orbite. Biata fată! Credea că frate-său murise! Și totuși îl scutura de parcă asta l-ar fi putut readuce la viață. Dar o clipă mai târziu începu să plângă de bucurie căci Tom deschisese ochii. Nu putea încă să-l plângă că se rănise la picior – i se părea că toată fericirea consta acuma în faptul că Tom se afla în viață.

Capitolul VI
O scenă de dragoste

Bietul Tom suportă durerile cu eroism, hotărât să nu-l pârască pe domnul Poulter și să spună doar ceea ce era absolut necesar. Banul de cinci șilingi rămase un secret, chiar și față de Maggie. O teamă îngrozitoare îl apăsa însă pe suflet, atât de îngrozitoare încât nici măcar nu îndrăznea să pună întrebarea care ar fi putut atrage după sine „da“-ul fatal. Nu îndrăznea să întrebe chirurgul sau pe domnul Stelling: „Oare o să rămân șchiop?“ Se stăpâni să nu urle de durere, dar după ce piciorul fu pansat și Tom rămase singur cu Maggie, care se așezase lângă patul lui, cei doi copii plânseră împreună cu capul pe aceeași pernă. Tom se gândea cum va merge în cârje, ca băiatul rotarului, și Maggie, care nu ghicise la ce se gândea Tom, plânse fiindcă plângea el. Nici doctorul, nici domnul Stelling nu se gândiseră că lui Tom ar putea să-i fie teamă și că ar fi trebuit să-l liniștească spunându-i câteva cuvinte de încurajare. Dar Philip pândi când plecă doctorul și, aținându-i calea domnului Stelling îi puse tocmai acea întrebare, pe care Tom nu îndrăznise s-o rostească.

— Vă rog să mă iertați, dar ce-a spus domnul Askern despre Tulliver? O să rămână șchiop?

— Nu, nu, răspunse domnul Stelling. Doar o bucată de vreme!

— Și credeți că i-a spus și lui Tulliver?

— Nu, nu i s-a spus nimic în legătură cu asta.

— Atunci îmi dați voie să mă duc să-i duc eu vestea?

— Sigur. Acum, dacă mi-ai atras atenția, mă gândesc că s-ar putea să-și facă griji. Du-te la el, dar să nu faci gălăgie!

Primul gând al lui Philip, după ce auzise de accident, fusese „Va rămâne oare șchiop? dacă rămâne, o să-i fie foarte greu!“ și, de milă, Philip uită toate jignirile aduse de Tom și pe care până atunci nu i le iertase. Simți că nu mai exista nicio antipatie între ei și că sunt atrași pe un făgaș comun de suferință și triste privațiuni. Philip nu se preocupa de aspectul fizic al nenorocirii și de efectele ei asupra vieții lui Tom, ci își dădea seama clar, în mintea lui, de ceea ce se petrecea, probabil, în sufletul lui Tom. Philip avea doar paisprezece ani,

dar aproape toți acești ani purtaseră pecetea sorții lui crude și iremediabile.

— Doctorul Askern a spus că o să te faci repede bine, Tulliver, știai? rosti el cu oarecare timiditate, apropiindu-se încet de patul lui Tom. L-am întrebat adineauri pe domnul Stelling, și mi-a spus că n-o să treacă mult și ai să poți umbla ca înainte.

Tom ridică ochii cu răsuflarea tăiată, cum se întâmplă atunci când ai, deodată, o mare bucurie, apoi scoase un oftat lung și-l privi pe Philip cu ochii lui albaștri-cenușii, drept în față, ceea ce nu mai făcuse de mai bine de două săptămâni. Cât despre Maggie, menționarea unei posibilități la care nu se gândise până atunci o izbi ca o nouă lovitură; și ideea că Tom ar fi putut să rămână șchiop se dovedi a fi mai puternică decât asigurarea că o asemenea nenorocire nu avea să se întâmple; se agăță de gâtul lui și izbucni din nou în plâns.

— Nu fi prostuță, Maggie, o liniști Tom cu duioșie, simțindu-se deodată foarte viteaz. Las' că mă fac eu repede bine.

— La revedere, Tulliver, spuse Philip, întinzându-i o mână mică și delicată pe care Tom o strânse cu putere.

— Ascultă, Wakem, spuse Tom, roagă-l pe domnul Stelling să-ți dea voie, până mă fac bine, să vii să-mi ții de urât și să-mi povestești despre Robert Bruce, știi tu...

Din ziua aceea, Philip își petrecu tot timpul liber cu Tom și Maggie. Lui Tom îi plăcea la fel de mult ca și înainte să asculte povești de vitejie, dar stăruia mereu că acești eroi care făcuseră atâtea minuni de eroism și ieșiseră nevătămați purtau armuri grozave din cap până-n picioare ceea ce, după părerea lui Tom, făcea ca lupta să devină un lucru ușor. Dacă ar fi purtat un pantof de fier, nu și-ar fi rănit nici el piciorul. Ascultă plin de interes o nouă poveste spusă de Philip, despre un om care avea o rană îngrozitoare la picior și durerea îl făcea sî țipe atât de tare, încât prietenii lui, nemaiputându-l răbda, l-au debarcat pe o insulă pustie, lăsându-i doar niște săgeți otrăvite cu care să poată ucide animale menite să-i servească drept hrană.

— Știi, eu n-am țipat niciun pic, se mândri Tom, și pot să-ți

spun că mă durea tot atât de tare ca și pe el. E o lașitate să țipi.

Dar Maggie susținea că atunci când te doare foarte tare ai voie să țipi, și că e o dovadă de cruzime să nu suporți țipetele unui om care suferă. Maggie voia să știe dacă Filoctet[1] avea o soră și de ce nu se dusese cu el să-l îngrijească pe insula pustie.

Într-o zi, la puțină vreme după ce le istorisise povestea, Philip se afla singur cu Maggie în bibliotecă, în timp ce doctorul îi schimba lui Tom pansamentul. Philip își vedea de cărțile lui, și Maggie, după ce se plimbă încolo și-ncoace prin cameră, fără a avea chef să facă nimic deosebit fiindcă în câteva clipe urma să urce din nou la Tom, se duse și se sprijini cu coatele pe masă lângă Philip, ca să vadă ce face, căci erau prieteni vechi acum și se simțeau bine împreună.

— Ce citești acolo, în grecește? întrebă ea. Sunt sigură că-s versuri. Se vede după rândurile scurte.

— E despre Filoctet, omul șchiop de care-ți spuneam ieri, răspunse Philip, sprijinindu-și capul cu mâna și privind-o pe Maggie, de parcă ar fi fost bucuros că-l întrerupsese.

Maggie, cu gândul aiurea ca de obicei, continua să se aplece sprijinindu-se în coate și dând din picioare, în timp ce privirea ochilor ei negri devenea din ce în ce mai fixă și mai pierdută, de parcă ar fi uitat cu totul de Philip și de cartea lui.

— Maggie, spuse Philip după o clipă continuând să se sprijine într-un cot și s-o privească, dac-ai fi avut un frate ca mine, crezi că l-ai fi iubit tot atât de mult ca pe Tom?

Maggie tresări ușor, trezindu-se din visare, și întrebă:

— Ce?

Philip repetă întrebarea.

— Da, sigur, chiar mai mult, răspunse ea pe dată. Nu, nu mai mult, fiindcă nu cred că aș putea să te iubesc mai mult decât pe Tom, dar mi-ar părea atât de rău... atât de rău pentru tine!

---

[1] Filoctet – personaj mitologic. Legenda spune că-n urma unei mușcături de șarpe a suferit asemenea dureri, încât Ulise l-a abandonat în insula Lemnos. Filoctet este eroul unei tragedii de Sofocle.

Philip se făcu stacojiu. Cu toate că voise s-o întrebe dacă l-ar fi iubit tot atât de tare ca pe Tom, deși era infirm, totuși se crispă în fața milei pe care Maggie o exprimase atât de direct. Maggie era doar un copil, dar simți că greșise. Până atunci se purtase în mod instinctiv ca și cum nu și-ar fi dat seama de infirmitatea lui Philip. Marea ei sensibilitate și faptul că de mică fusese supusă criticilor familiei o învățaseră acest lucru tot atât de bine cât ar fi învățat-o educația cea mai aleasă.

— Dar tu ești atât de inteligent, Philip! Și știi să cânți la pian și din gură, adăugă ea repede. Tare aș fi vrut să fii fratele meu! Mi-ești foarte drag. Și ai sta cu mine acasă când nu e Tom și m-ai învăța o mulțime de lucruri, nu-i așa? Greaca și toate celelalte?

— Dar tu pleci în curând și pe urmă o să te trimită la școală, spuse Philip și ai să uiți de mine și n-am să-ți mai fiu drag. Iar când o să ne vedem din nou ai să fii mare și abia dacă ai să mă mai bagi în seamă.

— Nu, n-am să te uit, sunt sigură! șopti Maggie dând din cap cu gravitate. Eu nu uit niciodată nimic, și mă gândesc la toată lumea când sunt departe. Uite, dac-ai ști cât mă gândesc la bietul Yap – are o gâlmă în gât și Luke zice că o să moară. Dar nu cumva să-i spui lui Tom, că s-ar necăji grozav! Nu l-ai văzut niciodată pe Yap: e un câine ciudat, nu-l iubește nimeni, decât Tom și cu mine.

— Spune-mi, Maggie, îți sunt tot atât de drag ca Yap? întrebă Philip, zâmbind cu tristețe.

— Sigur! Cum să nu! răspunse Maggie râzând.

— Mi-ești foarte dragă, Maggie. N-am să te uit niciodată și când am să fiu foarte nenorocit, am să mă gândesc la tine și la cât de mult aș vrea să am o soră cu ochi negri, ca ai tăi!

— De ce îți plac ochii mei? întreba Magie încântată.

Nu auzise niciodată pe nimeni, în afară de taică-său, spunând că are ochi frumoși.

— Nu știu, răspunse Philip. Nu sunt ca alții. Parcă ar încerca să vorbească... să vorbească blând. Nu-mi prea place să se uite oamenii la mine, dar îmi place când te uiți tu, Maggie.

— Mi se pare că tu ții mai mult la mine decât Tom, spuse ea

cu oarecare tristețe.

Apoi, întrebându-se cum să-l convingă pe Philip că ar putea să-i fie tot atât de drag ca Tom, cu toate că era infirm, spuse:

— Ți-ar place să te sărut, așa cum îl sărut pe Tom? Dacă vrei, te sărut!

— Da, aș vrea foarte mult! Pe mine nu mă sărută nimeni!

Maggie îl luă de gât și îl sărută cu conștiinciozitate.

— Așa! spuse, acum am să-mi amintesc întotdeauna de tine. Și când o să ne vedem din nou iar o să te sărut, chiar dacă trece multă vreme până atunci. Dar acum, mă duc. Cred că domnul Askern a isprăvit cu piciorul lui Tom.

Când taică-său veni a doua oară, Maggie îi spuse:

— Vai, tată, Philip Wakem e atât de bun cu Tom!... și atât de deștept... și zău că-l iubesc! Și tu îl iubești, Tom, nu-i așa? Spune că-l iubești! adăugă ea stăruitoare.

Tom se roși puțin uitându-se la taică-său și spuse:

— Când o să plec de la școală, n-o să mai fiu prieten cu el; dar acum, de când mă doare piciorul, ne-am împăcat și m-a învățat să joc dame, și pot să-l și bat la joc.

— Bine, bine, spuse domnul Tulliver, dacă se poartă frumos cu tine, poartă-te și tu frumos cu el, ca să nu-i rămâi dator! E o biată făptură schiloadă și seamănă cu răposata maică-sa! Dar să nu te împrietenești prea mult cu el, nu de alta, da' are și sânge de-a' lu' tat-său în vine! Da, da, așchia nu sare departe de trunchi!

Firile opuse ale celor doi băieți înfăptuiră ceea ce simpla indicație a domnului Tulliver n-ar fi reușit să înfăptuiască niciodată: și, în ciuda blândeții lui Philip și a respectului pe care i-l arătă Tom în perioada cât zăcu bolnav, nu ajunseră niciodată să fie prieteni. După plecarea lui Maggie, când Tom începu să umble la fel ca înainte, căldura și prietenia care se aprinseseră din milă și recunoștință pieriră încetul cu încetul, lăsând locul vechilor relații dintre cei doi băieți. Philip se arăta adesea morocănos și arogant iar înțelegerea și bunăvoința lui Tom față de el se topiră puțin câte puțin, cedând locul vechilor suspiciuni și vechii antipatii față de el: un băiat ciudat, cocoșat, și fiul unui pungaș. Ca să-și poată suda

relațiile la flacăra unui sentiment trecător, băieții și bărbații trebuie să fie făcuți din metale care să se poată alia, căci altfel relațiile se rup în mod inevitabil de îndată ce sentimentele se răcesc.

Capitolul VII
Trecerea porților de aur

Și, astfel, Tom continuă până în cel de-al cincilea semestru – adică până împlini vârsta de șaisprezece ani – să trăiască la King's Lorton, în timp ce Maggie creștea, în tovărășia verișoarei Lucy, cu o rapiditate socotită de mătușile ei profund condamnabilă, la internatul domnișoarei Firniss din Laceham, un vechi oraș așezat pe malul râului Floss. La început, când îi scria lui Tom, îi trimitea întotdeauna salutări și lui Philip, punând o grămadă de întrebări despre el, la care Tom îi răspundea cu fraze scurte descriindu-i durerile lui de dinți, o seră în curs de construcție în grădina unde ajuta și el și alte lucruri asemănătoare. Și, în vacanță, când îl văzu din nou pe Tom, Maggie află cu părere de rău că Philip se arăta mai ciudat și mai arțăgos ca oricând, și își dădu seama că cei doi băieți nu mai sunt prieteni. Iar când îi aminti lui Tom că ar fi trebuit să-l iubească întotdeauna pe Philip pentru că fusese atât de bun cu el când îl duruse piciorul, băiatul îi răspunse:

— Nu e vina mea. Eu nu-i fac nimic!

Maggie nu-l mai văzu aproape deloc pe Philip în perioada școlii; în vacanța de vară băiatul era întotdeauna la mare, și de Crăciun nu-l putea întâlni decât din când în când, foarte rar, pe stradă, la St. Ogg's. De câte ori se întâlneau, Maggie își amintea că-i făgăduise să-l sărute, dar, ca orice domnișoară care fusese la internat, aflase că un asemenea fel de a saluta era de neconceput și că nici Philip nu se putea aștepta la asta. Făgăduiala era anulată, ca atâtea alte făgăduieli frumoase și iluzorii ale copilăriei: anulată asemenea făgăduielilor făcute în paradis, când timpul nu fusese încă împărțit în anotimpuri, și când pomii ninși de floare creșteau alături de pomii încărcați de piersici coapte – făgăduieli ce nu

se mai împlineau o dată ce treceai dincolo de porțile de aur.

Când tatăl lor se văzu încurcat în procesul cu care îi amenințase atâta vreme, și Wakem, în același timp agentul lui Pivart și al „bătrânului Harry“, pledă împotriva lui, până și Maggie simți cu oarecare tristețe cât de greu era să-și închipuie că vor mai putea fi vreodată prieteni cu Philip. Pe domnul Tulliver îl înfuria însuși numele lui Wakem și Maggie îl auzise odată pe taică-său spunând că dacă băiatul acela ghebos va trăi destul ca să moștenească averea agonisită de taică-său prin mijloace necinstite, se va abate cu siguranță un blestem asupra lui.

— Caută să ai cât mai puțin de-a face cu el la școală, băiete, îl sfătui domnul Tulliver pe Tom.

Și Tom îi făcuse pe plac, cu atât mai mult, cu cât domnul Stelling avea la epoca aceea încă doi elevi noi; căci, dacă ascensiunea acestui domn în societate nu se înfăptuia cu rapiditatea meteorului – așa cum admiratorii elocvenței sale improvizate s-ar fi așteptat să se întâmple cu un predicator a cărui voce reclama un spațiu cât mai larg – el se bucura totuși de o prosperitate care îi permitea mărirea cheltuielilor în continuă disproporție cu veniturile sale.

Cât despre lecțiile lui Tom, acestea continuau cu o monotonie de moară, mintea lui mișcându-se încet, pe jumătate înăbușită într-un mediu de idei neinteresante sau neclare. Dar în fiecare vacanță aducea acasă desene din ce în ce mai mari: reproduceri satinate de peisaje, și acuarele în tonuri vii de verde, împreună cu tomuri de manuscrise pline de teme și probleme în care caligrafia era cu atât mai frumoasă, cu cât Tom își concentrase toate eforturile asupra ei. În fiecare vacanță aducea acasă câte una sau două cărți noi, dovezi ale faptului că parcursese diferite epoci ale istoriei, doctrina creștină sau literatura latină; iar această trecere în revistă, în afară de faptul că îl făcuse să se aleagă cu câteva cărți, avusese și oarecare rezultate. Urechea și limba lui Tom se obișnuiseră cu un mare număr de cuvinte și de expresii considerate a fi semnele educației și, cu toate că nu se concentrase cu adevărat asupra niciuneia dintre lecții, ele

lăsaseră în mintea lui un bagaj de noțiuni vagi, fragmentare și inutile... Domnul Tulliver, văzând că băiatul dă dovadă de cunoștințe care depășeau posibilitățile lui critice, își spuse că educația lui Tom e probabil ceea ce trebuie să fie: e adevărat că nu vedea nicio hartă și că Tom nu făcuse destule „socoteli“, dar nu se plânse pe față domnului Stelling. Învățătura asta era o treabă complicată și chiar dacă l-ar lua pe Tom de la pastor, unde ar putea să-l trimită cu mai mult folos?

Când Tom ajunse în ultimul trimestru pe care avea să-l petreacă la King’s Lorton, anii îl schimbaseră simțitor față de ziua când se întorsese de la „Academia“ domnului Jacobs. Era acum un tânăr înalt, care se purta fără urmă de stângacie și cu exact atâta timiditate cât e nevoie ca să constituie un simptom de demnitate și respect, care-l prindea; purta jachetă și gulere tari, aștepta cu nerăbdare să-i mijească mustața, uitându-se în fiecare zi la briciul nou și neîntrebuințat de care făcuse rost în ultima vacanță. Philip nu mai venea la școală – plecase în trimestrul din toamnă ca să se poată duce iarna în sud să-și vadă de sănătate. Și datorită acestei schimbări, Tom simți cu și mai multă intensitate acea senzație de neliniște și bucurie pe care o încerci cu câteva luni înainte de a părăsi pentru totdeauna școala; pe de altă parte, avea oarecare speranțe că tot în acest trimestru se va da sentința în procesul lui taică-său, și aceasta făcea perspectiva întoarcerii acasă și mai plăcută – deoarece Tom, care-și făcuse o părere personală despre proces în urma discuțiilor cu tatăl său, nu se îndoia nicio clipă că Pivart va pierde.

Tom nu mai primise de câteva săptămâni nicio veste de acasă – ceea ce nu-l mirase prea mult, căci taică-său și maică-sa nu obișnuiau să-și manifeste dragostea prin scrisori inutile – când, spre marea lui uimire, într-o dimineață rece și mohorâtă, către sfârșitul lui noiembrie, i se spuse, puțin după ce intrase în bibliotecă, la ora nouă, că soră-sa se află în salon. Știrea îi fusese adusă de doamna Stelling care îi îngădui să se ducă singur acolo.

Maggie crescuse și ea înaltă și avea cozi strânse într-un coc; era aproape tot atât de înaltă ca Tom, cu toate că avea doar treisprezece ani; părea de fapt mai mare decât el. Își scosese boneta și-și împinsese mai spre spate cozile grele, descoperindu-și fruntea de parcă n-ar fi putut suferi acea greutate în plus; fața ei tânără avea o expresie neobișnuit de istovită, când își îndreptă privirea îngrijorată spre ușă. După ce Tom intră în cameră, Maggie se apropie de el, fără să scoată nicio vorbă, îl luă de gât și-l sărută cu căldură. Tom era obișnuit s-o vadă când veselă când tristă, așa că nu se simți îngrijorat de gravitatea deosebită cu care îl salută.

— Cum de-ai venit așa devreme pe o dimineață atât de rece? Te-a adus cabrioleta? întrebă Tom, în timp ce Maggie se îndrepta spre canapea și-i făcu semn să se așeze lângă ea.

— Nu, am venit cu diligența și de la barieră pe jos.

— Da’ cum de nu ești la școală? Doar n-ați luat încă vacanță?

— Tata m-a chemat acasă, spuse Maggie cu buzele tremurânde, sunt acasă de trei-patru zile.

— Da’ de ce? Nu se simte bine? întrebă Tom îngrijorat.

— Nu prea. E foarte necăjit. Procesul s-a terminat și am vrut să-ți spun și ție, fiindcă m-am gândit că e mai bine să știi înainte de a te întoarce acasă, și nu mi-a venit să-ți scriu.

— Nu cumva a pierdut? întrebă Tom cu nerăbdare, sărind în picioare și postându-se în fața lui Maggie cu mâinile în buzunar.

— Ba da, dragă Tom, răspunse fata tremurând, ridicându-și privirea spre el.

Tom tăcu câteva clipe cu ochii pironiți în podea. Apoi spuse:

— Bine, da’ atunci tata va trebui să plătească o grămadă de bani.

— Da, făcu Maggie încet.

— Ei, ce să-i faci, n-avem încotro, spuse Tom cu curaj; nu-și dădea încă seama de rezultatele concrete ale pierderii unei sume atât de mari de bani. Dar îmi închipui că tata trebuie să fie tare supărat, adăugă el, uitându-se la soră-sa și gândindu-se că expresia ei agitată se datora probabil numai faptului că

fetele iau întotdeauna lucrurile într-un anumit fel.

— Da, răspunse Maggie, tot încet. Apoi, simțind nevoia unor explicații mai ample din pricină că Tom nu înțelegea, spuse tare și repede, ca și cum cuvintele ar fi erupt din gura ei: Vai, Tom, o să piardă și moara, și pământul, și tot. N-o să ne mai rămână nimic.

Tom îi aruncă o privire uimită după care se făcu palid și începu să tremure. Nu spuse nimic, dar se așeză din nou pe canapea privind în gol prin fereastra din fața lui. Tom nu-și făcuse niciodată griji în privința viitorului. Taică-său călărise întotdeauna pe un cal bun, ținuse o casă îmbelșugată și avusese aerul vesel și încrezător al omului cu destule proprietăți pe care să se sprijine la nevoie. Băiatul nu-și închipuise niciodată că taică-său ar putea „da faliment“; asta era o nenorocire care îi fusese înfățișată întotdeauna ca o mare rușine, și rușinea era o noțiune pe care n-o putea asocia cu niciuna dintre rudele lui și cel mai puțin, cu taică-său. Simțul de mândrie și onoare al familiei făcea parte din însuși aerul în care se născuse și crescuse Tom. Știa că există oameni la St. Ogg’s al căror fel de viață le depășea posibilitățile și își auzise întotdeauna neamurile vorbind despre asemenea persoane cu dispreț și dezaprobare. Fără să aibă nevoie de dovezi precise, Tom nutrise de mic convingerea că taică-său putea să cheltuiască o mulțime de bani dacă avea chef și, de vreme ce educația lui la domnul Stelling îl făcuse să vadă viața sub o prismă mai luxoasă, se gândise adesea că, atunci când va crește mare, va face impresie în lume cu calul și câinii și șaua și alte accesorii necesare unui tânăr elegant și va fi la înălțimea oricărui băiat de aceeași vârstă din St. Ogg’s, care i s-ar socoti superior în societate fiindcă tatăl lui ar practica o profesiune liberă sau ar fi posesorul unei mari fabrici de ulei. Cât despre prezicerile și îndoielile mătușilor și unchilor lui, acestea nu-i făcuseră niciodată vreo altă impresie, în afară doar de aceea că mătușile și unchii erau o tovărășie neplăcută. Îi știuse întotdeauna cusurgii. Taică-său se pricepea mai bine ce să facă, decât ei toți.

Mustața îi mijise, dar gândurile și așteptările lui Tom fuseseră până atunci doar reproducerea, în diverse variante, a visurilor copilărești pe care le trăise cu trei ani în urmă. Acum însă fusese trezit de un șoc puternic.

Maggie se sperie de tăcerea și paloarea lui Tom, care tremura ca varga. Și totuși trebuia să-i mai spună ceva – ceva și mai rău. În cele din urmă îl cuprinse în brațe și rosti într-un hohot de plâns:

— Vai, Tom, dragul meu Tom, nu te frământa prea mult – fii tare...

Tom întoarse pasiv obrazul ca să primească sărutările ei stăruitoare și, simțind că i se umezesc ochii, și-i șterse pur și simplu cu mâna. Asta păru că-l trezește, căci se scuturâ și spuse:

— Am să mă întorc cu tine acasă, Maggie. Nu ți-a spus tata să mă chemi?

— Nu, Tom, tata nu vrea să vii, răspunse Maggie, și îngrijorarea care o chinuia la gândul ce avea să simtă Tom o ajută să-și stăpânească emoția. „Ce va face oare după ce-i va spune tot?“ Dar mama, săraca, vrea să vii, continuă ea; dacai știi cum plânge! Vai, Tom, e groaznic acasă!

Buzele lui Maggie se făcură și mai albe și fata începu să tremure aproape tot atât de tare ca Tom. Bieții copii se agățară unul de altul – tremurând amândoi – unul de teamă nelămuritî, iar celalalt la gândul groaznicului adevăr și, când în cele din urmă Maggie începu iar să vorbească, abia dacă reuși să scoată mai mult de-o șoaptă.

— ... și... și... bietul tata!

Vorbele îi rămaseră în gât. Dar Tom nu mai putea suporta așteptarea și, în teama lui, începu să-și spună că din pricina datoriilor, taică-său va trebui poate să intre la închisoare.

— Spune-mi, Maggie! Unde e tata? întrebă el cu nerăbdare, unde e, Maggie?

— E acasă! răspunse fata, găsind că e mai ușor să răspundă la această întrebare. Dar, adăugă ea după o pauză, nu mai e cum era... a căzut de pe cal... și atunci nu mai recunoaște pe nimeni în afară de mine... Pare să-și fi pierdut

mințile... Bietul tata, bietul de el!

Și la aceste cuvinte, Maggie izbucni într-un plâns care era cu atât mai puternic, cu cât se străduise din răsputeri să și-l stăpânească. Tom simți pe suflet acea greutate care stăvilește lacrimile. Pentru el imaginea nenorocirilor lor nu era atât de clară ca pentru Maggie care venea de acasă; simțea doar povara zdrobitoare a ceea ce părea o catastrofă cumplită. Oftând, strânse aproape convulsiv brațul în jurul umerilor lui Maggie, dar fața îi era împietrită și fără lacrimi, ochii fără expresie, ca și cum o perdea de nori negri i s-ar fi lăsat deodată în cale.

După câteva clipe însă, Maggie se opri brusc: în minte îi apăruse un gând care o speriase ca un clopot de alarmă.

— Hai să mergem, Tom, să nu zăbovim, tata o să-mi simtă lipsa. La zece trebuie să fim la barieră, să prindem diligența.

Vorbise prompt și cu hotărâre, ștergându-și ochii și ridicându-se să-și ia boneta.

Tom se ridică și el, mânat de același impuls.

— Stai puțin, Maggie, trebuie să vorbesc întâi cu domnul Stelling. Pe urmă plecăm.

Se gândi să se ducă în bibliotecă unde se aflau elevii, dar pe drum se întâlni cu domnul Stelling care auzise de la nevastă-sa că Maggie păruse necăjită când întrebase de frate-său și acum, socotind că cei doi frați rămăseseră destulă vreme singuri, venea să întrebe ce se întâmplase și să-și exprime regretul.

— Vă rog să-mi dați voie să plec. Trebuie să mă întorc acasă, spuse Tom brusc, întâlnindu-l pe domnul Stelling pe coridor. Trebuie să plec imediat cu soră-mea. Tata a pierdut procesul și toată averea și e foarte bolnav.

Domnul Stelling simți ceea ce simte orice om cu suflet milostiv: se gândi, ce e drept, că va pierde niște bani, dar asta nu-l supără prea tare; în schimb îi era grozav de milă de cei doi copii pentru care tinerețea începuse o dată cu durerea. Dându-și seama în ce stare venise Maggie și cât de nerăbdătoare era să se întoarcă iar acasă, le grăbi plecarea, șoptindu-i doar câteva vorbe doamnei Stelling care îl urmase

și care ieși îndată din cameră.

Tom și Maggie se aflau în prag, gata de plecare, când apăru doamna Stelling cu un coșuleț pe care-l atârnă de brațul fetei spunând:

— Nu uita să mănânci ceva pe drum, drăguță.

Maggie simți că sufletul i se umple de dragoste pentru această femeie pe care n-o iubise niciodată prea mult și, fără să scoată o vorbă, o sărută. Era la biata Maggie prima manifestare a acelui nou sentiment propriu nenorocirii – acea sensibilitate la cele mai elementare servicii ale semenilor, pe care le înalță la rangul de cald umanitarism, după cum, pentru un om cuprins de panică, pierdut printre ghețari, simpla prezență a altui om stârnește valuri adânci de afecțiune.

Domnul Stelling puse mâna pe umărul lui Tom și spuse:

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule. Să-mi scrii cum îți merge.

Apoi îi strânse mâna lui Maggie, dar nu se auzi nicio vorbă de rămas bun. Tom se gândise adesea ce bucuros va fi în ziua în care va părăsi școala „pentru totdeauna“ și iată că anii petrecuți la școală îi apăreau acum ca o vacanță care lua sfârșit.

Curând siluetele firave ale celor doi tineri se pierdură pe drum – dispărând pe după gardurile vii. Pășeau alături, în noua lor viață plină de griji, și niciodată pentru ei soarele nu avea să mai strălucească neîntunecat de amintirea nenorocirilor. Pătrunseseră pe un drum plin de spini și, în urma lor, porțile de aur ale copilăriei se închiseseră pentru totdeauna.

CARTEA A TREIA

PRĂBUȘIREA

Capitolul I
Ce se întâmplase acasă

Toți cei care, din întâmplare, îl văzuseră pe domnul Tulliver în clipa când aflase că pierduse procesul și că Pivart și Wakem triumfaseră se gândiseră că, pentru un om atât de violent și plin de încredere în el, cum era morarul, suportase lovitura cât se poate de bine. Așa credea și el: se gândea că o să le arate oamenilor că, dacă Wakem sau oricare altul socoteau că e la pământ, se înșelau amarnic. Nu putea să nu-și dea seama că spezele acestui proces care durase atâta vreme vor înghiți mai mult decât poseda el; dar își închipuia că dispune de o grămadă de mijloace prin care să poată înlătura orice rezultat ce nu-i convenea și să evite impresia celorlalți că se ruinase. Încăpățânarea și sfidarea arătate de obicei, scoase din vechiul lor făgaș, își găsiseră o supapă în întocmirea imediată a unor planuri prin care să facă față greutăților, rămânând totuși domnul Tulliver de la moara Dorlcote. În mintea lui se îngrămădeau atâtea proiecte, încât era firesc să fie foarte aprins la față atunci când încălecă să plece de la Lindum spre casă, după discuția cu avocatul lui, domnul Gore. Se gândea la Furley, deținătorul ipotecii pe pământul lui, un cetățean rezonabil și care, după părerea domnului Tulliver, își va cunoaște interesul și va fi bucuros nu numai să cumpere toată proprietatea, inclusiv moara și ferma, dar îl va accepta și pe domnul Tulliver drept chiriaș și îi va avansa niște bani pe care morarul urma să-i restituie cu o dobândă mare, din profiturile afacerii, el păstrându-și din grâne doar atâta cât era necesar pentru nevoile familiei. Cine ar da cu piciorul unei investiții atât de rentabile? În niciun caz Furley, căci domnul Tulliver hotărâse că Furley îi va întâmpina propunerile cu tot entuziasmul. De altfel există pe lume oameni care nu au mintea înfierbântată din pricina pierderii unui proces și sunt totuși înclinați să vadă în propriul lor interes sau în propriile lor dorințe un motiv în stare să determine acțiunile altora. Nu exista nicio îndoială (în mintea morarului) că Furley va face întocmai cum era de dorit și, dacă o va face, atunci lucrurile nu vor sta chiar atât de prost. E drept că domnul Tulliver și familia lui vor trebui să se restrângă și să trăiască mai modest, dar asta numai până

când profiturile afacerii vor fi acoperit împrumutul luat de la Furley și se putea foarte bine ca acest lucru să se întâmple destul de repede ca să-i mai rămână domnului Tulliver mulți ani de trăit în tihnă. Era clar că va putea acoperi cheltuielile procesului fără a trebui să se mute din vechea lui casă și astfel să dea impresia unui om ruinat. Trecea, bineînțeles, prin clipe grele. Și pe urmă mai era și garanția pentru bietul Riley, care murise subit în aprilie, lăsându-și prietenul împovărat cu o datorie de două sute cincizeci de lire – ceea ce contribuise ca registrele domnului Tulliver să nu constituie o lectură tocmai plăcută, acum în preajma Crăciunului. Nu fusese niciodată unul dintre oamenii meschini sau lași care refuză să dea o mână de ajutor unui tovarăș de drum în viața asta complicată. Dar într-adevăr supărător era faptul că, numai cu câteva luni în urmă, creditorul care îi împrumutase cele cinci sute de lire pentru restituirea datoriei către doamna Glegg începuse să se arate îngrijorat de soarta banilor lui, ațâțat bineînțeles de Wakem, și domnul Tulliver, care continua să creadă că va câștiga procesul și căruia nu-i venea prea ușor să adune suma menționată până la data scadenței, acceptase cu imprudență, drept garanție, să facă, în loc de chitanță, un contract de vânzare asupra mobilei din casă și a altor bunuri. În curând va plăti toți banii, își spuse el, și nu era grav dacă dădea această garanție mai curând decât alta. Dar acum, consecințele acestui contract îi apărură într-o lumină nouă și-și aminti că nu mai era mult până la intrarea lui în vigoare, în caz că nu va putea plăti banii. Cu două luni înainte, ar fi declarat cu hotărâre că nu va suporta niciodată să aibă vreo obligație față de neamurile nevesti-sii, dar acum își spunea cu aceeași hotărâre că era cât se poate de drept și de firesc ca Bessy să se ducă la familia Pullet să le explice cum stau lucrurile: nu se poate s-o lase pe Bessy să-și vândă mobila și pentru Pullet aceasta ar putea constitui o garanție ca să-i dea banii cu împrumut – la urma urmei nu era vorba de un dar sau de o favoare. Domnul Tulliver nu i-ar fi cerut niciodată nimic unui om atât de fricos, dar Bessy n-avea decât s-o facă, dacă voia.

Un om, cu cât e mai mândru și mai încăpățânat, cu atât e mai înclinat să-și schimbe punctul de vedere și să se contrazică singur, din senin: nimic nu i se pare mai greu decât să admită că a fost învins și că trebuie s-o pornească iar de la început. Și, după cum vedeți, domnul Tulliver, cu toate că nu era decât un morar și un simplu fabricant de malț – e drept, foarte bun – era atât de mândru și greu de îndouplecat, de parcă ar fi fost un personaj de mare greutate dintr-o piesă, trăind stări de spirit care constituie sursa unei tragedii vibrante și cu ecouri adânci, personaj ce umple scena cu veșmintele-i domnești și-l transformă pe cel mai anost cronicar într-o făptură sublimă. Mândria și încăpățânarea morarilor și a altor oameni neînsemnați pe care îi întâlnim în fiecare zi fără să-i băgăm în seamă au și ele tragedia lor; dar e o tragedie tăcută, ascunsă, ce se transmite de la o generație la alta fără să fie consemnată – o tragedie ca aceea care mocnește, poate, în sufletele tinere însetate de fericire, dar trăind o soartă devenită subit mohorâtă, din pricina tristeții unui cămin unde diminețile nu aduc nicio rază de speranță și unde dezamăgirea unor părinți îmbătrâniți, nemaiașteptând nimic de la viață, apasă asupra copiilor ca aerul umed și greu ce încetinește funcțiile vitale; sau poate că tragedia sfârșitului treptat ori brusc al unei pasiuni zdrobite, chiar dacă acest sfârșit nu se alege decât cu o înmormântare de cartier. Există animale pentru care menținerea unei anumite poziții e o lege vitală – o singură zdruncinătură, și nu se mai dezvoltă niciodată; există oameni pentru care nevoia de a domina e o lege vitală – ei admit să fie umiliți doar atâta vreme cât pot refuza s-o creadă și cât continuă să fie convinși că situația lor nu s-a schimbat.

În timp ce se apropia de St. Ogg’s, pe unde trebuia să treacă în drumul spre casă, domnul Tulliver continua să fie convins că-i domină pe toți. Dar ce l-o fi făcut oare, văzând că diligența de Laceham intră în oraș, să se urce în ea până la stația de sosire și să-l pună pe funcționarul de acolo să-i scrie lui Maggie o scrisoare prin care îi cerea să se întoarcă a doua zi acasă? Domnul Tulliver era prea enervat și îi tremura mâna

prea tare ca să poată scrie singur și voia ca scrisoarea să fie încredințată vizitiului, s-o ducă dimineață la școala domnișoarei Firniss. Simțea nevoia nelămurită s-o aibă pe Maggie lângă el, neîntârziat. Îi scrisese să se întoarcă a doua zi cu diligența.

Ajungând acasă, refuză să recunoască față de doamna Tulliver că are greutăți și o certă când văzu cât se necăjește la vestea pierderii procesului, spunându-i furios că n-are de ce să se amărască. În seara aceea nu-i comunică nimic despre contractul de vânzare și despre cererea pe care urma să i-o facă doamnei Pullet, căci până atunci nu-i pomenise nimic despre acea tranzacție și îi explicase necesitatea de a face inventarul bunurilor ca un lucru legat doar de testament. O nevastă care ți-e evident inferioară din punct de vedere intelectual presupune, ca și alte mari avantaje, și unele dezavantaje, printre altele nevoia de a-i spune din când în când câte o mică minciună.

A doua zi după-amiază, domnul Tulliver o porni din nou călare spre biroul domnului Gore, la St. Ogg's. Gore urma să-l fi întâlnit pe Furley în cursul dimineții și să-l fi descusut în legătură cu treburile domnului Tulliver. Dar morarul nici n-apucă să facă jumătate din drum că se întâlni cu un funcționar de la biroul domnului Gore, care-i aducea o scrisoare. Avocatul fusese chemat de urgență în altă parte și nu putuse să-l aștepte pe domnul Tulliver la birou așa cum conveniseră, dar îl aștepta a doua zi dimineața la ora unsprezece, iar până atunci îi trimitea niște știri importante printr-o scrisoare.

— Aha! exclamă domnul Tulliver, luând scrisoarea fără s-o deschidă. Atunci spune-i lui Gore că am să mă văd cu el mâine la unsprezece și, întorcând calul, o porni îndărăt spre casă.

Funcționarul, uimit de privirea febrilă a domnului Tulliver, îl urmări câteva clipe din ochi, apoi o porni și el la drum. Citirea unei scrisori era pentru domnul Tulliver o treabă ce nu se rezolvă cu una cu două; îi trebuia foarte mult ca să înțeleagă un text scris sau chiar tipărit; așa că puse scrisoarea în

buzunar cu gândul s-o deschidă acasă, în fotoliu. Dar după un timp își spuse că poate era în scrisoare ceva ce nu trebuia să afle doamna Tulliver și de aceea era mai bine să nu-i arate scrisoarea deloc. Opri deci calul, scoase scrisoarea și o citi. Era scurtă și spunea în esență că domnul Gore aflase, din surse secrete dar sigure, că Furley fusese în ultima vreme foarte strâmtorat și pierduse toate garanțiile – printre altele și ipoteca pe bunurile domnului Tulliver, cedându-i-le lui Wakem.

O jumătate de oră mai târziu, chiar căruțașul domnului Tulliver îl găsi leșinat la marginea drumului, cu o scrisoare deschisă lângă el, și cu calul sur suflând neliniștit asupră-i.

Seara, când Maggie ajunse acasă răspunzând chemării lui taică-său, domnul Tulliver se trezise din leșin. Își revenise de vreo oră și, după ce aruncase câteva priviri vagi și indiferente în jurul lui, mormăise ceva despre o scrisoare, repetând apoi cu un ton enervat ceea ce spusese. La cererea doctorului Turnbull, scrisoarea domnului Gore fusese adusă și așezată pe pat, iar enervarea pacientului păru să se calmeze. Bolnavul rămase un timp cu ochii pironiți pe scrisoare, de parcă l-ar fi ajutat să-și adune gândurile. Dar un nou val de memorie apăru, alungându-l pe celalalt. Întoarse privirea de la scrisoare către ușă și, după ce se uită neliniștit ca și cum s-ar fi străduit să vadă un lucru pe care ochii lui erau prea slabi să-l deslușească, rosti: „Fetița!“

Repetă din când în când cuvântul, enervat, părând că nu-și dă seama de nimic în afară de această singură dorință stăruitoare. Și cum nu dădea semne că ar recunoaște-o pe nevastă-sa sau pe ceilalți, biata doamnă Tulliver, ale cărei facultăți slabe fuseseră aproape cu totul paralizate de această acumulare subită de necazuri, se tot ducea să vadă dacă nu cumva vine diligența de Laceham, deși nu era încă ora de sosire.

În cele din urmă diligența sosi, și din ea coborî o biată fată îngrijorată care nu mai era „fetiță“ decât în mintea iubitoare a lui taică-său.

— Vai, mamă, dar ce s-a întâmplat? întreba Maggie cu

buzele palide, în timp ce maică-sa se apropie de ea plângând.

Nici nu-i trecea măcar prin minte că taică-său ar putea fi bolnav, fiindcă scrisoarea sosise în urma instrucțiunilor date de el la biroul din St. Ogg’s.

Dar în întâmpinarea ei venea acum doctorul Turnbull: medicul e îngerul păzitor al căminului în suferință și Maggie alergă tremurând, cu o privire întrebătoare către bătrânul și blândul ei prieten, un om care îl cunoștea de când se născuse.

— Nu te speria, drăguță, o liniști doctorul, luându-i mâna într-ale lui. Tatăl tău a avut un atac și nu și-a recăpătat încă memoria complet. Dar te-a chemat și o să-i facă bine să te vadă. Să fii cât mai calmă. Lasă-ți lucrurile aici și vino cu mine sus!

Maggie făcu întocmai, cu bătaia aceea groaznică de inimă care face ca existența să pară o simplă pulsație dureroasă. Având o imaginație sensibilă, se speriase de calmul cu care vorbise doctorul Turnbull. Când intră în cameră, taică-său era tot cu ochii îndreptați către ușă și fata dădu de privirea aceea ciudată, lâncedă și neputincioasă care o căutase în zadar. Cu o mișcare și o licărire bruscă, domnul Tulliver se ridică în capul oaselor, iar Maggie alergă spre el și îl strânse speriată în brațe, acoperindu-l cu sărutări.

Bietul copil! Cunoscuse prea devreme una din acele clipe supreme în care tot ce nădăjduiești, tot ce te-a bucurat, ce te sperie, sau tot ce poți îndura dispare, devenind brusc lipsit de importanță, se pierde, ca o amintire banală, în acea dragoste simplă, primitivă care te leagă de ființele apropiate în clipele lor de încercare sau durere.

Dar licărirea aceea de recunoaștere constituise un efort prea mare pentru puterile slăbite, zdrobite, ale tatălui ei. Căzu din nou într-o stare de apatie și rigiditate care dură mai multe ceasuri, fiind întreruptă doar de câte o revenire scurtă a conștiinței, când accepta pasiv tot ce i se dădea și părea să aibă un fel de satisfacție copilărească văzând că Maggie e în preajma lui – satisfacția pe care o are un sugaci când e adus înapoi în brațele dădacei.

Doamna Tulliver trimise după surorile ei; după care, la parter, urmară tânguiri și ridicări de brațe spre cer: atât unchii, cât și mătușile își dădeau seama că Bessy și familia ei ajunseră la ruina totală pe care o prevăzuseră, și sentimentul lor general era că asupra domnului Tulliver se abătuse o pedeapsă și ar fi o impietate să i te împotrivești arătându-te prea blând. Dar Maggie auzi puține din toate astea, nemișcându-se aproape nicio clipă de la căpătâiul tatălui ei, a cărui mână o ținea într-una în mâna ei. Doamna Tulliver dorea să-i trimită vorbă lui Tom să se întoarcă acasă și părea că se gândește mult mai mult la fiu decât la bărbat; dar unchii și mătușile se împotriviră. Era mai bine ca Tom să rămână la școală, de vreme ce domnul Turnbull spusese că, după părerea lui, nu există un pericol imediat. Dar a doua zi către seară, când Maggie se mai obișnuise cu crizele de inconștiență ale lui taică-său, și cu speranța să-și revină, începu și ea să se gândească stăruitor la Tom și, când o auzi pe maică-sa plângând noaptea și bolborosind: „Bietul băiat... de ce să nu se întoarcă acasă?“ Maggie o mângâie:

— Mamă, las’ că mă duc eu să-l iau și să-i spun totul. Mă duc mâine dimineață, dacă tata nu-și revine și nu are nevoie de mine.

— O să fie tare greu pentru Tom să se întoarcă acasă fără să fie pregătit.

Și a doua zi de dimineața, Maggie plecă, după cum am văzut, să-l ia pe Tom. În diligența care-i aducea spre casă, cei doi frați schimbară șoapte triste și întretăiate.

— Se pare că domnul Wakem are o ipotecă sau ceva în legătură cu pământul, spuse Maggie. Se pare că tocmai scrisoarea în care i se comunica toate astea l-a îmbolnăvit pe tata.

— Eu cred că pungașul își pusese de la început în gând să-l ruineze pe tata, declară Tom sărind de la impresiile cele mai vagi la o concluzie categorică. Las’ că-i arăt eu lui când mă fac mare. Să nu te prind că mai vorbești vreodată cu Philip.

— Vai, Tom! exclamă Maggie pe un trist ton de protest; dar nu-i venea să discute nimic atunci, și cu atât mai puțin să-l

supere pe Tom, contrazicându-l.

Capitolul II
Teraphimii[1], sau zeii căsniciei doamnei Tulliver

Trecuseră cinci ore de când plecase Maggie de acasă și coborând cu Tom din diligență, fata se îngrozi la gândul că taică-său îi simțise lipsa, chemându-și „fetița“ în zadar. Dar nu-și închipui că ar fî putut surveni vreo altă schimbare.

O luă la fugă pe aleea pietruită și intră în casă înaintea lui Tom. La intrare fu izbită de un miros puternic de tutun. Ușa salonului era întredeschisă – de acolo venea mirosul. Ciudat, foarte ciudat! Putea oare vreun musafir să fumeze într-o situație ca asta? Și maică-sa era oare acolo? Iar dacă era, trebuia să i se spună că Tom se întorsese acasă. Maggie se opri câteva clipe uimită. Tocmai dădea să deschidă ușa când se apropie Tom de ea, așa că intrară în salon împreună. În jilțul unde stătea de obicei domnul Tulliver, se găsea acum un om grosolan și murdar, a cărui față i se părea lui Tom oarecum cunoscut; fuma și lângă el se găseau un ulcior și un pahar.

Într-o clipă Tom întrezări tot adevărul: „Să-ți vină portărelul în casă“ și „Să ți se scoată lucrurile la vânzare“ erau expresii pe care le auzise de mic. Însemnau rușinea și nenorocirea de a „da faliment“, de a pierde toți banii, de a fi ruinat – de a coborî la starea de muncitori sărmani. Părea firesc să se întâmple așa, de vreme ce taică-său pierduse tot ce avea și Tom nu se gândi că această formă de nenorocire putea să aibă vreo altă cauză decât pierderea procesului. Dar prezența imediată a acestei rușini constituia pentru el o experiență mai dureroasă și mai concretă decât teama îngrozitoare resimțită până atunci, astfel încât în clipa aceea avu impresia că adevăratele lui necazuri abia începeau: era ca atingerea unui nerv iritat, urmată de o durere spontană și ascuțită.

— Ce mai faceți, domnule Tulliver? spuse străinul, scoțându-și pipa din gură, stingherit și cu o politețe de om

[1] Teraphimi, mici imagini reprezentând oracole casnice ale vechilor evrei.

necioplit.

Fețele celor doi copii speriați îl cam stânjeneau.

Dar Tom se întoarse repede, fără să răspundă. Ceea ce vedea era prea îngrozitor. Maggie nu înțelesese ce însemna prezența acestui străin, cum înțelesese Tom. Îl urmă pe frate-său întrebându-l în șoaptă:

— Cine o fi, Tom? Ce s-o fi întâmplat?

Apoi, deodată, cuprinsă de o spaimă nelămurită că prezența străinului ar putea să însemne o schimbare în starea sănătății lui taică-său, o zbughi pe scări, oprindu-se la ușa dormitorului ca să-și smulgă boneta de pe cap și să intre în vârful picioarelor. Acolo totul era liniștit. Bătrânul zăcea culcat, cu ochii închiși, indiferent la tot ce se petrecea în jur, așa cum îl lăsase. Lângă el se afla o servitoare. Maică-sa nu era acolo.

— Unde e mama? întreba Maggie în șoaptă.

Femeia nu știa. Maggie ieși repede și i se adresă lui Tom:

— Tata zace liniștit în pat, hai s-o căutăm pe mama. Mă întreb unde o fi?

Doamna Tulliver nu era jos și în niciunul dintre dormitoare. Nu mai rămăsese decât o singură cameră la mansardă în care Maggie n-o căutase – un fel de cămară unde maică-sa păstra toată lenjeria și lucrurile prețioase, pe care nu le despacheta și nu le scotea decât la zile mari. Tom, care mergea în fața soră-sii în timp ce străbateau coridorul, deschise ușa acelei cămăruțe și strigă:

— Mamă!

Doamna Tulliver stătea pe un scaun, cu toate comorile acumulate de-a lungul anilor, în jurul ei. Una dintre lăzile cu rufărie era deschisă: ceainicul de argint fusese despachetat din numeroasele foi de hârtie care îl înfășuraseră și vesela cea bună era așezată deasupra lăzii închise; linguri, și frigări, și polonice erau râspândite rânduri, rânduri, pe rafturi. Biata femeie dădea din cap și plângea cu gura schimonosită de durere, privind la numele „Elizabeth Dodson“, brodat în colțul unor fețe de masă pe care le ținea în poală.

Auzind glasul lui Tom, le lăsă să cadă și se ridică.

— Ah, băiatu' mamii! Băiatu' mamii!, hohoti ea, luându-l de gât. Când te gândești că am trăit să văd una ca asta! Suntem ruinați... o să ne vândă toate lucrurile. Când te gândești că taică-tău m-a luat ca să mă aducă în starea asta! Nu ne-a mai rămas nimic... o să ajungem cerșetori... o să mergem la azil!...

Îl sărută, apoi se așeză la loc și luând o față de masă în poală o desfăcu puțin ca să se uite la model, în timp ce copiii stăteau lângă ea, tăcuți și amărâți, cu ecoul prelungit al cuvintelor „cerșetori" și „azil" în minte.

— Când mă gândesc la toate pânzeturile astea pe care le-am tors cu mâna mea, continuă ea, scoțând diferite lucruri și punându-le deoparte cu o emoție cu atât mai ciudată și vrednică de milă, cu cât această femeie blondă și grăsuță era de obicei atât de placidă. Dacă avusese vreodată un necaz până atunci, fusese o furtună într-un pahar cu apă. Și le-a țesut Job Haxey, și le-a adus în spinare; mi-aduc aminte că stăteam în ușă și-l priveam cum vine... s-a întâmplat înainte de a-mi fi trecut măcar prin minte să mă mărit cu tatăl vostru... și modelul pe care l-am ales singură și l-am albit așa frumos, și am brodat numele meu cu niște cusături cum nu s-au mai văzut – o să trebuiască să taie pânza ca să scoată numele, că e o cusătură mai deosebită – și trebuie să le vindem pe toate și or să ajungă prin case străine, și poate c-o să le taie cu cuțitul sau or să se rupă înainte să mă prăpădesc. N-o să te alegi cu niciuna, băiete – spuse ea ridicând către Tom ochii plini de lacrimi – și doar pentru tine le păstram. Toate cu modelul ăsta voiam să ți le dau ție. Lui Maggie i-ar fi rămas alea cu pătrate mari – când pui farfuriile pe ele nu se văd așa bine.

În prima clipă, Tom se simți mișcat, dar un moment mai târziu îl apucă furia. Se roși la față, strigând:

— Dar crezi că mătușile or să te lase să le vinzi, mamă? Ele știu de toate astea? N-or să te lase să-ți vinzi lenjeria, nu-i așa? Ai trimis să le cheme?

— Da. L-am trimis pe Luke de îndată ce au venit portăreii, și a fost mătușa Pullet pe aici... și, vai, ce mai plângea...

spune că tat-tu mi-a făcut neamurile de râs, că toată lumea vorbește de asta... și o să cumpere ea fețele de masă cu picățele că tot n-a avut niciodată destule cu modelul ăsta și așa n-or să ajungă pe mâini străine, dar de astea cu pătrate are mai multe decât îi trebuie. (Zicând asta, doamna Tulliver începu să așeze fețele de masă înapoi în ladă, împăturindu-le și netezindu-le cu un gest automat.) A fost și unchiul Glegg și spune că trebuie să cumpărăm paturi, cearșafuri și lucruri d-astea pe care să dormim, dar trebuie să vorbească întâi cu mătușa și or să vină cu toții să ne sfătuim. Da' știu că niciunul n-o să ia vesela, adaugă ea, întorcând privirea către cești și farfurioare – că toți le-au găsit cusur când le-am cumpărat, din cauza rămurelelor aurii, printre flori. Dar n-au ei veselă mai frumoasă. Nici măcar mătușa Pullet – și am cumpărat-o cu banii mei pe care i-am strâns de când aveam cincisprezece ani, și ceainicul de argint tot așa... taică-tău nu mi-a dat niciun ban pentru ele. Când mă gândesc că m-a luat de nevastă ca să pătimesc toate astea!

Doamna Tulliver izbucni iar în plâns și hohoti câteva clipe cu batista la ochi, dar dând-o apoi deoparte, spuse cu un aer dezaprobator, continuând să hohotească pe jumătate, ca și cum ar fi fost silită să vorbească înainte de a-și putea stăpâni plânsul:

— Și doar i-am tot spus mereu: Fă ce vrei, da' nu te judeca! Ce puteam să mai fac? Trebuia să stau și să mă uit cum mi se duce averea, averea mea și cea care trebuia să le rămână copiilor mei. N-ai să mai ai nimic, băiatu' mamii... dar să știi că biata maică-ta n-are nicio vină!

Și îi întinse un braț, ridicând spre el cu deznădejde ochii ei albaștri de copil lipsit de apărare. Bietul băiat se apropie de maică-sa, o sărută și rămaseră așa, îmbrățișați. Și, pentru prima oară, Tom se gândi la taică-său cu un sentiment de reproș. Pornirea lui firească de a găsi o vină celor din jur – pornire care nu se manifestase până atunci în ceea ce îl privea pe taică-său, Tom având tendința să considere că domnul Tulliver are întotdeauna dreptate numai pentru că era tatăl lui, fusese împinsă pe un nou făgaș de disperarea maică-

sii; și furia lui împotriva lui Wakem începu să se amestece cu un alt soi de furie. Poate că taică-său contribuise într-adevăr la ruina lor și la faptul că oamenii vorbeau de ei cu dispreț; dar nimeni nu avea să vorbească vreodată cu dispreț de Tom Tulliver! Forța și hotărârea lui firească începeau să se afirme, fiind trezite de un dublu stimulent; mânia împotriva mătușilor și sentimentul că trebuie să se poarte ca un bărbat și să aibă grijă de maică-sa.

— Nu te mai frământa, mamă, spuse el cu căldură. În curând o să-mi iau o slujbă și am să câștig ceva bani.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! spuse doamna Tulliver puțin mai liniștită. Apoi, privind în jur cu tristețe, adăugă: N-aș fi fost atât de amărâtă dacă am fi putut păstra măcar lucrurile cu numele meu pe ele!

Maggie urmărise scena cu o furie crescândă. Reproșurile subînțelese împotriva lui taică-său – tatăl care zăcea sus, între viață și moarte – îi goniseră toată mila pentru suferințele maică-sii în legătură cu fețele de masă și vesela; și, pe urmă, furia aceasta stârnită de dragostea pentru tatăl ei sporise și din cauza unei porniri egoiste împotriva înțelegerii tacite dintre Tom și maică-sa, înțelegere prin care ea era lăsată în afara nenorocirii comune. Aproape că nu se mai sinchisea de indiferența obișnuită pe care i-o arăta maică-sa, dar era foarte receptivă la orice consfințire a acesteia, oricât de pasivă, atunci când venea de la Tom. Nu s-ar putea spune că biata Maggie era însuflețită doar de devotament pur, ci avea mari pretenții de la cei pe care îi iubea.

În cele din urmă, izbucni pe un ton enervat, aproape violent:

— Mamă, cum poți vorbi așa? Ca și cum nu ți-ar păsa decât de lucrurile însemnate cu numele tău și nu și de cele însemnate cu numele tatii. Ca și cum nici nu te-ai sinchisi de bietul tata! Și când te gândești că el zace acolo sus și poate că n-o să ne mai vorbească niciodată. Tom, ar trebui să-mi dai dreptate – n-ar trebui să permiți nimănui să-l vorbească de rău.

Maggie, sufocându-se aproape de mânie și de necaz, părăsi

camera și-și reluă locul la căpătâiul lui taică-său. Îl iubea și mai mult acum, când se gândea că oamenii îl vor judeca aspru, că-l vor dezaproba. Maggie nu putea să sufere reproșurile; toată viața ei i se reproșaseră diverse lucruri, fără ca asta să aibă alt rezultat decât certuri și supărare. Taică-său o apărase și o iertase întotdeauna, și amintirea dragostei lui constituia pentru ea una din forțele lăuntrice care o ajutau să facă și să îndure orice pentru el.

Tom se cam înfurie de ieșirea lui Maggie. Auzi! Să-l învețe pe el și pe maică-sa ce să facă! Ar fi trebuit să-și dea seama până acum că nu-i poate teroriza și nu poate să-și dea aere față de ei.

Se duse totuși în camera lui taică-său și ceea ce văzu acolo îl mișcă atât de puternic, încât uită tot ceea ce simțise în ultima oră. Când îl văzu cât e de impresionat, Maggie se duse la el, lângă pat, îl luă de gât și cei doi copii uitară totul în afară de faptul că amândoi aveau același tată și că îi copleșea aceași nenorocire.

Capitolul III
Consiliul de familie

A doua zi dimineață la ora unsprezece, unchii și mătușile se întruniră să se sfătuiască. Focul ardea în camera mare și biata doamnă Tulliver, având impresia greșită că se aflau la o ocazie deosebită, cum ar fi fost de pildă o înmormântare, desfăcuse ciucurii cordonului de la sonerie și dăduse drumul perdelelor care până atunci fuseseră prinse în ace, potrivindu-le să cadă frumos în falduri și dând din cap cu tristețe în timp ce privea picioarele și tăbliile bine lustruite ale meselor, cărora nici chiar sora Pullet n-ar fi putut să le găsească vreun cusur.

Domnul Deane nu putea să vină – era plecat cu niște treburi; dar doamna Deane apăru la timp în frumoasa ei cabrioletă nouă cu coșul ridicat, cu servitorul în livrea pe capră, ceea ce lămurise pe doamnele din St. Ogg’s care-i erau prietene asupra multor trăsături ale caracterului ei. Domnul

Deane reușise în viață cu aceeași rapiditate cu care domnul Tulliver decăzuse; și în casa doamnei Deane, rufăria și vesela Dodsonilor începuseră să aibă o situație oarecum subordonată, ca un simplu supliment al articolelor mai arătoase, de același fel, cumpărate în ultimii ani: schimbare ce prilejuise o anumită răceală în relațiile dintre ea și doamna Glegg, care considera că Susan devenise „ca toți ceilalți“ și în curând ea, doamna Glegg, va rămâne singura păstrătoare a adevăratului spirit Dodson, împreună, poate, doar cu acei nepoți care păstrau viu numele de Dodson pe proprietățile îndepărtate ale familiei, în Wolds. Oamenii care trăiesc departe au întotdeauna mai puține păcate decât cei pe care îi vedem în fiecare zi și, când ne gândim la așezarea geografică a etiopienilor și la cât de puțin aveau de-a face cu grecii, ni se pare de prisos să ne mai întrebăm de ce Homer îi considera „fără de păcat“.

Doamna Deane sosi cea dintâi și, după ce se așeză în camera mare, coborî și doamna Tulliver, cu fața ei frumoasă puțin desfigurată de plâns; nu era ea femeie să verse șiroaie de lacrimi, în afară de clipele când perspectiva să-și piardă mobila devenea deosebit de clară; dar simțea că ar fi fost cu totul nepotrivit să apari calm într-un moment ce acela.

— Vai, soră, ce grea e viața! exclamă ea, intrând în salon. Ce nenorocire!

Doamna Deane era o femeie cu buze subțiri, care ținea discursuri scurte și bine chibzuite în ocazii speciale și pe care le repeta apoi soțului ei, întrebându-l dacă nu-i așa că vorbise cât se poate de potrivit.

— Da, soră, spuse ea plină de precauții; trăim într-o lume schimbătoare și nu știi ce poate aduce ziua de mâine. Dar e bine să fii pregătit pentru orice și dacă te lovește vreun necaz să-ți amintești că n-a picat chiar așa, din senin. Îmi pare foarte rău de tine, că doar mi-ești soră, și dacă doctorul îi recomandă domnului Tulliver să ia jeleu, trag nădejdea că ai să-mi spui și mie, și am să-ți trimit cu plăcere niște borcane cu jeleu, că doar e drept să aibă ce-i trebuie cât e bolnav.

— Mulțumesc, Susan, răspunse doamna Tulliver, cu un ton

pierdut, luându-și mâna grăsuță de pe mâna subțire a soră-sii. Dar deocamdată nu e vorba de jeleu. Apoi, după o scurtă pauză adăugă: Sus am o duzină de borcane... Dar n-am să mai pun niciodată jeleu în ele.

Rosti ultimele cuvinte cu o voce gâtuită de emoție, dar sunetul roților îi schimbă șirul gândurilor. Sosiseră domnul și doamna Glegg, urmați aproape îndată de domnul și doamna Pullet. Doamna Pullet intră plângând: era un mod sintetizat prin care își exprima, în toate ocaziile, vederile despre viață în general și despre cazul de față în special.

Doamna Glegg își pusese buclele cele mai înfoiate și niște haine mototolite care păreau să fi fost scoase de curând dintr-o ladă unde stătuseră îngropate multă vreme; niște haine alese cu înaltul scop moral de a trezi în sufletul lui Bessy și ai copiilor ei o umilință fără margini.

— Doamnă Glegg, nu vrei să vii mai aproape de foc, i se adresă barbat-său, nevrând să se așeze pe scaunul mai comod înainte de a i-l oferi ei.

— Vezi bine că m-am așezat aici, domnule Glegg, răspunse această femeie superioară, dumneata n-ai decât să te coci dacă vrei!

— Bine, făcu domnul Glegg, așezându-se mulțumit pe scaun. Ei, și cum se simte bietul Tulliver?

— Doctorul Turnbull l-a găsit mai bine azi-dimineață, răspunse doamna Tulliver, e mai atent și mi-a vorbit; dar pe Tom tot nu l-a recunoscut încă – se uită la bietul băiat de parcă ar fi un străin, cu toate că o dată a spus ceva despre Tom și ponei. Doctorul spune că memoria lui s-a întors cu mulți ani în urmă și nu-l recunoaște pe Tom, fiindcă se gândește la el cum arăta când era copil. Vai, Doamne!

— Eu cred că i s-a urcat apa la creier, spuse mătușa Pullet, întorcându-se de la oglindă unde, cu un aer trist, își potrivise boneta. Mare minune dacă se mai ridică din pat! Și dacă se ridică, n-o să mai fie cum era... ca domnul Carr, săracul! Trei ani l-au hrănit cu lingura ca pe un copil. Nu se mai putea servi deloc de mâini și de picioare, da' el avea un fotoliu pe roate și pe cineva care să-l împingă, și mă cam îndoiesc că tu ai să ai

așa ceva, Bessy!

— Soră Pullet, spuse doamna Glegg cu severitate, dacă nu mă înșel, noi ne-am întrunit aici să discutăm și să ne sfătuim ce e de făcut ca să scăpăm de această rușine abătută asupra familiei noastre, și nu ca să vorbim despre oameni care nu-s de-un neam cu noi. După câte știu eu, domnul Carr nu-i din familia noastră și n-are cu noi nici în clin nici în mânecă.

— Soră Glegg, o rugă doamna Pullet, punându-și din nou mănușile și mângâindu-și nervos degetele, dacă vrei să vorbești urât despre domnul Carr, te rog să n-o faci față de mine; eu știu cât a suferit, adăugă ea cu un oftat. Răsufla atât de greu, că puteai să-l auzi chiar dacă erai la două camere distanță.

— Sophy, o repezi doamna Glegg cu silă și indignare, vorbești atât de mult despre bolile oamenilor, încât ajunge să fie de-a dreptul indecent. Dar ți-am mai spus o dată că n-am bătut atâta cale ca să vorbesc despre cunoștințe, fie că respiră greu, fie că respiră ușor. Dacă nu ne-am întrunit cu scopul să auzim fiecare ce vor face ceilalți pentru a ajuta o soră și pe copiii ei să n-ajungă la azil, eu mă întorc acasă. Îmi închipui că unul singur nu poate face nimic fără ceilalți. Nu vă așteptați să fac eu tot.

— Dragă Jane, răspunse doamna Pullet, nu prea văd că te-ai grăbit să faci mare lucru. După câte știu eu, e prima dată că vii aici de când s-a aflat c-a sosit portărelul, pe când eu am fost ieri și m-am uitat la toate lucrurile și la rufăria lui Bessy, și i-am spus că am să cumpăr fețele de masă cu picățele. Eu cred c-am vorbit cinstit fiindcă, în ceea ce privește ceainicul pe care nu vrea să-l dea la străini, e la mintea cocoșului că n-am ce face cu doua ceainice de argint, dacă au amândouă țâșnitoare dreaptă – dar damascul cu picățele mi-a plăcut întotdeauna.

— Tare-aș vrea să nu fiu nevoită să vând ceainicul și porțelanurile și serviciul ăl bun de salată, spuse biata doamnă Tulliver cu rugăminte în glas, și cleștele de zahăr: sunt primele lucruri pe care le-am cumpărat.

— Dar n-ai ce să-i faci! interveni domnul Glegg; dacă

vreunul dintre neamuri se hotărăște să le cumpere, n-are decât, dar altfel, toate lucrurile trebuie scoase la licitație fără nicio deosebire.

— Și să nu-ți închipui, se amestecă unchiul Pullet dând dovadă de o neobișnuită independență de spirit, că familia dumitale îți va da pe lucruri mai mult decât fac. Oricum, n-o să-ți dea cine știe ce pe ele la licitație.

— Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, când mă gândesc că porțelanurile mele or să fie scoase la licitație!... Le-am cumpărat când m-am măritat, așa cum le-ai cumpărat și tu pe ale tale, Jane, și tu, Sophy; știu că nu ți-au plăcut din cauza rămurelelor, dar mie-mi plăceau. Și n-am spart nimic, că le spălam singură – și lalelele și trandafirii de pe cești sunt așa de frumoase că ți-e mai mare dragul să le privești. Nici ție nu ți-ar plăcea să-ți vezi porțelanurile vândute pe nimic sau făcute bucățele, cu toate că ale tale n-au niciun fel de culoare, Jane, sunt albe și cu dungi în relief, și n-au fost așa scumpe ca ale mele. Și pe urmă mai e și serviciul de salată... soră Deane, îmi închipui că-l vrei, că doar te-am auzit spunând că-i frumos!

— N-am nimic împotrivă să cumpăr câteva din lucrurile mai bune, spuse doamna Deane cu superioritate. Nu strică niciodată să ai câte un lucru în plus în casă.

— Lucrurile cele mai bune zici? exclamă doamna Glegg care tăcuse destulă vreme pentru ca indignarea să-i devină din ce în ce mai clocotitoare, îmi vine rău când vă aud pe toți cum vorbiți de „lucrurile cele mai bune“, și cum să cumpărați una și alta, ca de pildă argintăria sau porțelanurile. Ar trebui să te gândești la ce ți se întâmplă, Bessy, și să nu-ți mai umble mintea la argintărie și porțelanuri. Gândește-te mai bine dacă o să te mai alegi măcar cu un pat cu somieră pe care să dormi, o pătură cu care să te învelești și un scăunel pe care să te așezi. Și să nu uiți că dacă ai să le capeți, o să fie pentru că ți le-au cumpărat neamurile, că doar pe ele poți să te bizui, că bărbat-tu zace neputincios și nu mai are nici măcar o lăscaie. Și să știi că-ți spun asta spre binele tău, c-ar trebui să-ți dai seama în ce situație te afli și ce rușine a

aruncat bărbat-tu asupra familiei de care depinzi cu totul – și să fii mai modestă.

Doamna Glegg se opri, căci e obositor să vorbești cu prea mult patos pentru binele altora. Doamna Tulliver terorizată dintotdeauna de autoritatea familială a sorei Jane, care o făcuse de copil să rabde jugul de soră mai mică, spuse încercând să se scuze:

— Să știi, dragă Jane, că n-am cerut niciodată nimănui să facă ceva pentru mine. V-am cerut doar să cumpărați niște lucruri care vă plac, ca să nu se prăpădească prin cine știe ce case străine. N-am pretins niciodată nimănui să-mi cumpere lucrurile ca să mă ajute pe mine și copiii mei, cu toate că e vorba de olanda pe care am tors-o cu mâna mea și, când s-a născut Tom, m-am gândit – e primul lucru la care m-am gândit când l-am văzut în leagăn – că toate lucrurile pe care le-am cumpărat cu banii mei și de care am avut atâta grijă or să fie într-o zi ale lui. Dar n-am cerut niciodată ca surorile mele să-și cheltuiască banii pentru mine. Și nimeni nu știe ce-a făcut bărbatu-meu pentru soră-sa, că azi am fi dus-o mai bine dacă nu i-ar fi împrumutat bani pe care nu i-a mai cerut niciodată înapoi.

— Hai, lasă, interveni domnul Glegg împăciuitor, să nu privim lucrurile prea în negru. Ce e făcut, e bun făcut. O să ne străduim cu toții să-ți cumpărăm cele trebuincioase, cu toate că doamna Glegg are dreptate când spune că trebuie să fie lucruri simple și folositoare. Nu trebuie să ne gândim la lucruri inutile. O masă, un scaun, două, lucruri de bucătărie, un pat bun... și de-al d-astea. Să-ți spun drept, eu am trăit cândva și zile în care îmi era totuna dacă mă culcam pe un sac sau dormeam pe podea. Ne înconjurăm de o grămadă de lucruri nefolositoare numai pentru că avem bani de risipit.

— Domnule Glegg, spuse nevastă-sa, te rog să-mi dai voie să vorbesc și să nu-mi iei vorba din gură; după cum spuneam, Bessy, nu-i frumos să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată să-ți cumpărăm ceva. Și dacă-i vorba de asta, ar fi trebuit să ne ceri! Spune-mi, rogu-te, cum ai să te descurci dacă nu te-ajută neamurile? Dacă nu te-ar ajuta, ai fi silită să cerșești. Și

ar fi bine să-ți bagi asta în cap și să fii modestă și să ne ceri să facem pentru tine ce putem, în loc să tot spui și să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată nimic.

— Ai pomenit de familia Moss și de ce-a făcut domnul Tulliver pentru ei, spuse unchiul Pullet, care devenea deosebit de inspirat atunci când era vorba de bani. N-au fost pe-aici? S-ar cădea să facă și ei câte ceva și, dacă Tulliver le-a dat bani cu împrumut, ar trebui să-i siliți să vi-i dea înapoi.

— Asta așa e, spuse doamna Deane. M-am gândit și eu la asta. Cum de nu-s și ei aici cu voi? S-ar cădea să facă și ei ceva.

— Vai, se tângui doamna Tulliver, nu le-am trimis vorbă despre ce i s-a întâmplat domnului Tulliver și ei locuiesc atât de departe, pierduți printre potecile de la Basset, că n-aud niciodată nimic decât atunci când vine domnul Moss la târg. Nici măcar nu m-am gândit la ei. Dar mă mir că nu s-a gândit Maggie, că ea totdeauna a ținut la mătușa Moss.

— Da’ unde-s copiii, Bessy, de ce n-au venit încoace? întrebă doamna Pullet, auzind numele lui Maggie. Ar trebui să audă ce au de spus unchii și mătușile lor; cât despre Maggie, i-am plătit jumătate din taxele școlare, așa că ar trebui să ție mai mult la mine decât la mătușa Moss. S-ar putea să mă lovească damblaua când mă întorc acasă și să mă prăpădesc. Nu se știe ca pământul!

— Dacă ar fi fost după *mine,* spuse doamna Glegg, copiii ar fi fost aici cu noi de la bun început. E timpul să știe pe cine să se bizuie și ar trebui să le spună cineva care e situația lor în lume și ce-i așteaptă, și să simtă că trebuie să sufere din cauza tatălui lor.

— Bine, soră, las’ că mă duc să-i chem! răspunse doamna Tulliver resemnată. Era complet zdrobită și se gândea cu o disperare oarbă la comorile din cămară.

Se duse să-i cheme pe Tom și pe Maggie, care se aflau în camera tatălui lor și, tocmai dădea să coboare din nou când zări ușa de la cămară și îi veni o idee. Se îndreptă spre ușă, lăsând copiii să coboare singuri.

Când cei doi copii intrară în salon, sfioși și cam în silă,

unchii și mătușile păreau să fi discutat cu înflăcărare; și cu toate că Tom – a cărui inteligență practică fusese deșteptată și împinsă spre acțiune de puternicul stimulent pe care îl reprezentau emoțiile trăite de o zi încoace – copsese în mintea lui un plan pe care avea intenția să-l propună unuia dintre unchi sau mătuși, nu simțea totuși nici cea mai mică simpatie față de ei și îi era groază să-i întâlnească pe toți deodată, întocmai cum i-ar fi fost groază de o doză mare și concentrată dintr-o doctorie pe care abia dacă ar fi suportat-o în doze mici. Cât despre Maggie, în dimineața aceea era cât se poate de descurajată: fusese trezită la ora trei, după o odihnă scurtă, și simțea acea oboseală stranie și visătoare pe care o încerci după ce veghezi într-o cameră de bolnav, în orele reci ale dimineții, când se crapă de ziuă, iar lumina și viața de afară par să nu mai aibă nicio importanță, reprezentând doar o limită a orelor de veghe din odaia întunecată. Intrarea celor doi copii întrerupse discuția. Dădură mâna cu unchii și mătușile – ceremonie tristă și tăcută – și, în cele din urmă, unchiul Pullet rosti, în timp ce Tom se apropia de el:

— Ei, tinere, tocmai spuneam că am avea nevoie de pana ta. Îmi închipui că după atâta învățătură trebuie să scrii foarte frumos.

— Da, da, întări unchiul Glegg cu un ton de reproș pe care ar fi vrut să-l facă să pară blând, trebuie să căutăm să ne folosim de toată învățătura asta care l-a costat pe taică-tău atâția bani.

Când s-au dus bani, avere și moșii,
Tot ce-ți rămâne-i învățat să fii.

A venit vremea să ne arăți la ce-ți folosește să fi învățat. Să vedem dacă ai să poți reuși mai bine decât mine, care am făcut avere fără carte. Numai că eu am început cu puțin: puteam s-o duc cu un castron de porridge și cu o coajă de pâine cu brânză. Dar traiul bun pe care l-ai dus și învățătura o să te facă să-ți fie mult mai greu decât mi-a fost mie.

— N-are încotro, greu sau ușor, trebuie să se descurce, interveni mătușa Glegg cu energie. Nu-i dă mâna să se uite la greutăți. Și să nu cumva să-și închipuie că neamurile or să-l țină în lux și trândăvie. Trebuie să ispășească păcatele lui taică-său, să se dezobișnuiască de traiul bun și să muncească din greu. Și să fie modest și recunoscător față de unchii și mătușile lui pentru binele pe care îl fac maică-sii și lui taică-său, că de n-ar fi ei i-ar azvârli în stradă și ar ajunge la azil, și soră-sa la fel, continuă doamna Glegg, uitându-se încruntată la Maggie care se așezase pe canapea lângă mătușa Deane la care ținea pentru că era mama lui Lucy; trebuie să se hotărască să fie modestă și să muncească, pentru că n-o să mai aibă slugi care s-o slujească. Ar trebui să-și bage asta bine în cap, să vadă de casă și să-și respecte și să-și iubească mătușile care au făcut atâta pentru ea, și au agonisit bani ca să aibă ce lăsa moștenire nepoatelor și nepoților.

Tom rămăsese în picioare în fața mesei din mijlocul grupului. Se roșise în obraji, dar nu părea câtuși de puțin modest, și tocmai se pregătea să spună, pe un ton respectuos, un lucru la care se gândise mai de mult, când se deschise ușa și maică-sa întră din nou în cameră.

Biata doamnă Tulliver avea în mână o tavă mică pe care așezase ceainicul de argint, o ceașcă și o farfurioară, serviciul de salată și cleștele de zahăr.

— Uite, soră, la ce m-am gândit... spuse privind către doamna Deane, în timp ce așeza tava pe masă. M-am gândit că poate, dacă te-ai uita din nou la ceainic – e mult de când nu l-ai mai văzut – ți-ar plăcea. Face ceai foarte bun și are și suport. Poți să te servești de el în fiecare zi sau să-l păstrezi pentru Lucy când o fi la casa ei. Mi s-ar rupe inima să-l cumpere ăia de la „Leul de aur”, adăugă biata femeie cu lacrimi în ochi. E ceainicul pe care l-am cumpărat când m-am măritat și, uite, când mă gândesc c-o să-l zgârie și o să-l așeze în fața unor călători, sau a cine știe ce oameni, cu monograma mea pe el... Uite aici literele: E.D.; și o să le vadă toata lumea...

— Ah, Doamne, exclamă mătușa Pullet, dând din cap cu

adâncă tristețe, tare-i rău să vezi că monograma familiei încape pe cine știe ce mâini... Asta nu s-a mai întâmplat niciodată până acum. Deloc n-ai avut noroc, Bessy!... Dar la ce-ar servi să cumpărăm ceainicul când și așa se duce toată rufăria și lingurile și alte lucruri... unele cu numele tău întreg însemnat pe ele... și când te gândești că ceainicul mai are și țâșnitoarea dreaptă...

— Cât despre rușinea familiei, adăugă doamna Glegg, tot n-ar servi la nimic dacă am cumpăra ceainicul... Rușinea e că o femeie din neamul nostru a luat un om care a dus-o de râpă. Rușinea e că o să-și vândă lucrurile la mezat... și o să afle toată lumea... n-avem ce face, o să afle.

Auzind aluzia făcută la taică-său, Maggie se ridică de pe canapea. Tom văzu însă la timp mișcarea fetei și obrajii ei îmbujorați, și o împiedică să vorbească.

— Taci, Maggie, spuse el cu autoritate, dând-o la o parte.

Pentru un băiat de cinsprezece ani, Tom dădea dovada de o stăpânire de sine și de o judecată practică deosebită, reușind să vorbească încet și respectuos, cu toate că vocea îi tremura destul de tare, căci vorbele maică-sii fuseseră ca un cuțit înfipt în inimă.

— Uite, mătușă, spuse el, uitându-se drept în ochii doamnei Glegg, dacă crezi că e o rușine pentru familie că trebuie să ne vindem toate lucrurile, n-ar fi mai bine să faci ceva să împiedici toate astea? Și dacă dumneata și mătușa Pullet, continuă el uitându-se la aceasta din urmă, aveți de gând să ne lăsați niște bani moștenire, mie și lui Maggie, n-ar fi mai bine să ni-i dați acum și să plătiți datoria pentru care ni se vând lucrurile, ca să nu se mai despartă mama de mobila ei?

Urmară câteva clipe de tăcere, căci toți cei de față, chiar și Maggie, erau uimiți de tonul matur al lui Tom. Primul care-i răspunse fu unchiul Glegg:

— Ei, tinere, tinere, nu te pripi! Văd că pari să pricepi oarecum lucrurile. Dar ai uitat dobânda. Mătușile tale capătă o dobândă de cinci la sută pe banii lor și ar pierde-o dacă v-ar da banii de pe acum. Așa-i că la asta nu te-ai gândit?

— Aș putea să muncesc și să le dau în fiecare an banii de

dobândă, răspunse Tom prompt. Aș face orice să nu se despartă mama de lucrurile ei.

— Bravo băiete! exclamă unchiul Glegg cu admirație.

Vorbele domnului Glegg fuseseră menite mai mult ca o încurajare pentru Tom decât ca o reflecție asupra posibilității de punere în practică a propunerilor lui. Dar, din păcate, ele avură darul s-o enerveze pe nevastă-sa.

— Da, domnule Glegg, făcu ea ironică și furioasă. Îmi închipui că-ți face plăcere să-mi irosești banii pe care ai pretins că i-ai lăsat la dispoziția mea și banii pe care-i am în dar de la tata – nu de la dumneata, domnule Glegg, ci de la tata – și pe care i-am economisit și i-am înmulțit singură ca să am tot mai mulți de dat cu dobândă aproape în fiecare an; și acum vrei să-i îngropi în mobila altora și să împingi oamenii la un lux și la o risipă pentru care nu au mijloace... vrei să-mi schimb testamentul sau să adaug un codicil și să las două sau trei sute mai puțin când m-oi prăpădi – eu care am făcut întotdeauna tot ce se cuvine și am fost întotdeauna prevăzătoare, eu, cea mai mare din familie; vrei să-mi irosesc eu banii pe alții care au avut aceleași posibilități ca și mine, dar au fost păcătoși și risipitori? Dumneata, soră Pullet, n-ai decât să faci cum vrei și să-l lași pe bărbatul dumitale să-ți prade banii pe care ți i-a dat; dar eu am principiile mele.

— Vai, Jane, ce ușor te înfierbânți! interveni doamna Pullet, o să ți se urce sângele la cap și-o să trebuiască să-ți pună ventuze. Îmi pare rău de Bessy și de copii. Sunt sigură c-am să mă gândesc la ei nopți întregi, că tare rău mai dorm cu doftoriile astea noi. Dar n-ar folosi la nimic să încerc să fac ceva pentru ei, dacă nu întinzi și tu o mână.

— Uite, trebuie să te gândești la un lucru, trase concluzia domnul Glegg... Nu servește la nimic să acoperim datoria ca să salvăm mobila când rămân toate cheltuielile de judecată care vor înghiți până la ultimul șiling, ba mai mult chiar decât valorează tot pământul și inventarul. Așa mi-a spus avocatul Gore. O să trebuiască să ne păstrăm bani ca să-l întreținem pe bietul Tulliver, în loc să-i cheltuim pe mobilă, că mobila nici n-o poți mânca, nici n-o poți bea. Tare te mai pripești Jane, ca

și cum eu n-aș ști ce e bine.

— Atunci vezi cum vorbești, domnule Glegg, spuse nevastă-sa tare și răspicat, dând din cap către el, cu înțeles.

Între timp, Tom își pierduse siguranța și buzele începuseră să-i tremure; dar era hotărât să nu cedeze. Se va purta ca un bărbat. Maggie, în schimb, după ce fusese o clipă încântată de discursul lui Tom, începuse iar să tremure de mânie. Din clipa în care Tom rostise ultimele cuvinte, maică-sa rămăsese agățată de brațul lui. Deodată, Maggie sări în picioare și se postă în fața rudelor, cu fulgere în priviri, de parcă ar fi fost o leoaică tânără.

— Atunci de ce-ați mai venit? izbucni ea, ca să vorbiți și să vă amestecați în treburile noastre și să ne mustrați? Dacă nu aveți de gând să faceți nimic pentru biata mama, sora voastră, dacă nu vă pasă că e amărâtă și dacă nu vreți să dați niciun ban, cu toate că n-ați fi sărăcit dacă ați fi ajutat-o la nenorocire, atunci nu mai veniți pe-aici să-i tot găsiți pricină tatii, că el era mai bun decât voi și era cumsecade și v-ar fi ajutat dacă ajungeați la ananghie. Tom și cu mine nici nu vrem să mai auzim de banii voștri: dacă n-o ajutați pe mama, mai bine ne lipsim de ei. Ne descurcăm noi și singuri!

După ce-și aruncă astfel disprețul în obrazul unchilor și al mătușilor, Maggie tăcu, fixându-i cu ochii ei mari și negri, cu aerul că e gata să suporte orice consecință.

Doamna Tulliver părea speriată: izbucnirea asta nesăbuită era de rău augur. Avea impresia că-i așteaptă un cataclism iminent. Tom era supărat pe Maggie; nu servea la nimic să vorbească așa! Mătușile tăcură uimite câteva clipe. În cele din urmă hotărâră că purtarea fetei era atât de inadmisibilă, încât un comentariu ar fi fost mult mai potrivit decât orice răspuns.

— Ai să vezi ce necazuri o să ai cu copilul ăsta, Bessy, rosti doamna Pullet. De când sunt n-am pomenit atâta îndrăzneală și nerecunoștință! E nesuferită! N-ar fi trebuit să dau bani s-o trimit la învățătură, că-i mai rea ca niciodată...

— Vorbești de parcă eu n-aș fi spus asta de nu știu câte ori, o întrerupse doamna Glegg. Alții poate că se miră, dar eu nu. O tot spun mereu... de ani de zile... Ascultați-mă pe mine, n-o

să se aleagă nimic de copilul ăsta, nu seamănă deloc cu neamul nostru. Cât despre învățătură, eu n-am fost niciodată de părere că e un lucru bun. Știam eu ce știam, când am spus că nu vreau să dau niciun ban pentru școala fetei.

— Hai, lasă, interveni domnul Glegg, să nu ne mai pierdem vremea cu vorba. Să ne apucam de treabă! Tom, adu un toc și cerneală...

În timp ce vorbea domnul Glegg, văzură o siluetă înaltă și întunecată trecând repede prin dreptul ferestrei.

— A, a venit doamna Moss. Se vede că a aflat de nenorocire, observă doamna Tulliver, ieșind din cameră să-i deschidă ușa, în timp ce Maggie o urmă în grabă.

— Foarte bine, spuse doamna Glegg, poate să-și spună și ea părerea în legătură cu lucrurile care credem noi că ar trebui cumpărate. Se cade să dea și ea ceva, că doar e vorba de frate-său.

Doamna Moss era prea emoționată ca să se împotrivească doamnei Tulliver, când aceasta o trase cu un gest automat în salon, fără să-și dea seama că e nedelicat din partea ei s-o ducă între atâția oameni în primele clipe dureroase după sosire. Femeia aceasta înaltă, cu părul negru și cu un aer istovit, contrastă puternic cu surorile Dodson când intră în cameră, cu rochia ei sărăcăcioasă, cu șalul și boneta care arătau de parcă le-ar fi aruncat pe ea în grabă în acea nepăsare totală a omului foarte amărât. Doamna Moss părea că nu vede pe nimeni dintre cei de față în afară de Maggie, care stătea agățată de brațul ei, și de Tom. Se duse drept la el și îi strânse mâna.

— Vai, bieții mei copii, izbucni ea, ce aspru trebuie să mă judecați! Sunt o mătușă netrebnică, din acelea care iau tot și nu dau nimic. Ce face bietu' frate-miu?

— Doctorul Turnbull spune că e mai bine, o asigură Maggie. Stai jos, mătușă Gritty, și nu te mai amărî așa!

— Ah, fetița mea, nu știu ce să fac, spuse doamna Moss, lăsându-se condusă de Maggie până la canapea și continuând să pară că nu-i observă pe ceilalți. Frate-miu mi-a dat trei sute de lire cu împrumut, și acu' are nevoie de ei; toți aveți

nevoie de ei, săracii de voi, dar nu vă putem plăti decât dacă ne vindem toate lucrurile, și nu de alta da-i vorba de bieții mei copii – opt copii – și cel mai mic nici n-a apucat încă să vorbească bine, și mă simt de parcă le-aș fura pâinea de la gură. Dar nu mi-am închipuit niciodată că frale-miu...

Și biata femeie se opri căci o podidise plânsul.

— Trei sute de lire, Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver care, când spuse că bărbat-său îi făcuse mult bine soră-sii, nu se gândise la nicio sumă anume. Auzind-o însă acum menționată, se înfurie așa cum se înfurie orice nevastă când află că bărbat-său a făcut un lucru fără știrea ei.

— Ce nebunie, declară doamna Glegg. Un tată de familie nu avea dreptul să dea bani cu împrumut. Și sunt sigură că dacă s-ar ști tot adevărul, am afla că i-a dat fără nicio garanție.

Vocea doamnei Glegg atrase atenția doamnei Moss, care ridică ochii și spuse:

— Ba există garanție. Când a luat banii, soțul meu a dat în schimb o chitanță. Că nu suntem noi oameni să jefuim copiii unui frate și ne gândeam că după ce se îndreaptă puțin lucrurile o să dăm banii înapoi.

— Bine, spuse domnul Glegg cu blândețe, dar n-ar putea cumva soțul dumitale să găsească niște bani să plătească datoria? Nu de alta, dar ar fi ca o mică avere pentru oamenii ăștia, dacă bineînțeles domnul Tulliver nu va fi declarat falit. Soțul dumitale are vite, și eu cred că ar putea încerca să facă rost de bani, nu că n-aș regreta pentru dumneata, doamnă Moss...

— Vai, nici nu știți ce ghinion a avut soțul meu cu vitele... ferma suferă mai tare ca oricând din lipsă de vite, și am vândut tot grâul și suntem în urmă cu chiria... asta nu înseamnă că n-am vrea să plătim datoria și zău că aș munci zi și noapte dacă ar folosi la ceva... dar e vorba de bieții copii... patru dintre ei sunt mititei de tot, săracii...

— Nu mai plânge, mătușă, nu te mai frământa așa, îi spuse în șoaptă Maggie, care o ținea de mână.

— Ia spune-mi, dar domnul Tulliver ți-a dat toți banii deo-

dată? întrebă doamna Tulliver care nu reușea să-și ia gândul de la cele petrecute fără știrea ei.

— Nu, în două rânduri! răspunse cumnată-sa, ștergându-și ochii și străduindu-se să-și înghită lacrimile. A doua oară mi i-a dat după ce am fost bolnavă, tare bolnavă, acu' patru ani când mi-au mers toate pe dos, și atunci am făcut o nouă chitanță. N-am fost toată viața decât o povară. Tot numa' boli și ghinioane...

— Da, doamnă Moss, spuse doamna Glegg cu convingere. Familia dumitale n-a avut niciodată noroc. Și e cu atât mai rău pentru sora mea!

— M-am urcat în căruță, de cum am auzit ce s-a întâmplat! spuse doamna Moss uitându-se la doamna Tulliver. N-aș fi zăbovit atât dacă ai fi socotit de cuviință să-mi trimiți vorbă, și n-ai fi crezut că nu ne gândim la frate-miu, ci numai la noi. Dar banii îmi stăteau ca o piatră pe inimă, așa că trebuia să vorbesc de ei. Și să știi, domnule Glegg, că eu și soțul meu vrem să facem cum e mai bine, adăugă ea, dacă asta-i singura nădejde a fratelui meu. Suntem obișnuiți cu necazurile și nu cerem prea multe de la viață. Dar când mă gândesc la copii, mi se rupe inima...

— Doamnă Moss, e de datoria mea să te previn, o întrerupse domnul Glegg, că, dacă Tulliver dă faliment și are în posesia lui o chitanță în valoare de trei sute de lire semnată de soțul dumitale, veți fi siliți să restituiți banii. Cesionarii or să vină pe capul dumitale să ți-i ceară.

— Vai, Doamne, exclamă doamna Tulliver cu gândul la faliment și nu la legătura pe care ar avea-o doamna Moss cu acesta.

Biata doamnă Moss asculta speriată și supusă, în timp ce Maggie se uita mâhnită și cu uimire la Tom, căutând să vadă dacă nu cumva arată că ar fi înțeles ceva din această nenorocire și că ține la biata mătușă Moss. Dar Tom stătea cu ochii pironiți pe fața de masă și cu gândul aiurea.

— Și dacă nu dă faliment, continuă domnul Glegg, trei sute de lire, după cum spuneam adineauri, ar însemna pentru bietul om o mică avere. Nu se știe dacă nu cumva rămâne

paralizat și dacă se mai ridică vreodată din pat. Îmi pare rău că ai greutăți, doamnă Moss, dar pe de altă parte cred că ar fi bine să faci rost de bani, că de nu, s-ar putea să te silească să-i dai. Te rog să nu te superi pe mine că ți-am spus adevărul.

— Unchiule, spuse Tom, ridicându-și deodată privirea și trezindu-se din contemplarea meditativă a feței de masă. Eu nu cred că e bine să dea banii dacă tata e împotrivă! Dumneata ce zici?

Domnul Glegg păru o clipă uimit, apoi spuse:

— Da, poate că da, Tom. Dar atunci înseamnă că ar fi distrus chitanța. Trebuie s-o căutăm. Ce te face să crezi că ar fi împotrivă?

— Păi, spuse Tom roșindu-se, dar încercând să discute pe un ton hotărât, cu toate că vocea lui de copil tremura, mi-aduc foarte bine aminte că, înainte de a mă duce la școală la domnul Stelling, tata mi-a spus într-o seară, când stăteam amândoi singuri în fața focului... Tom șovăi o clipă apoi continuă: Mi-a spus ceva în legătură cu Maggie și pe urmă mi-a adăugat: „Eu am fost întotdeauna bun cu sora mea cu toate că s-a măritat împotriva voinței mele – și i-am împrumutat și bani lui Moss, dar nu-l voi necăji niciodată să mi-i dea înapoi, mai bine îi pierd, iar voi copiii nu trebuie să vă gândiți că din pricina asta o să rămâneți săraci!“ Și acum când tata-i bolnav și nu mai poate vorbi, n-aș vrea să facem un lucru care să fie împotriva voinței lui.

— Bine, fiule, spuse domnul Glegg, pe care bunăvoința îl îndemna să-i facă lui Tom pe voie, dar care nu putea să renunțe deodată la sila lui față de nesăbuința de a distruge o garanție sau de a înstrăina orice lucru ce ar putea produce o schimbare serioasă în starea materială a cuiva. Atunci, dacă vrem să prevenim ceea ce ar putea să se întâmple în cazul când taică-tău dă faliment, trebuie să distrugem chitanța...

— Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa cu un ton sever, bagă de seamă ce spui. Te cam amesteci în treburile altora și cam vorbești fără rost. Vezi să nu spui mai târziu că e vina mea.

— N-am mai auzit așa ceva... declară domnul Pullet care se grăbise să-și înghită bomboana ca să-și exprime uimirea. Auzi, să distrugi o chitanță! Să știți că pentru un lucru ca ăsta se poate ajunge la pușcărie!

— Bine, Tom, dar dacă chitanța face atâția bani, interveni doamna Tulliver, de ce să n-o dau și să-mi salvez lucrurile? Și așa nici nu-i amestecăm pe unchiul și pe mătușa Moss în afacerea asta, dacă tu crezi că taică-tău o să se supere când s-o face bine.

Doamna Tulliver nu studiase niciodată problema schimbului și-și storcea mintea să găsească idei originale în legătură cu acest subiect.

— Tț, tț, tț, tț, voi femeile nu vă pricepeți la lucrurile astea, făcu unchiul Glegg, nu există alt mijloc de scăpare pentru domnul și doamna Moss decât să distrugeți chitanța.

— Atunci nădăjduiesc c-ai să mă ajuți s-o distrug, unchiule, spuse Tom cu gravitate. Dacă tata nu se mai face bine, o să-mi pară foarte rău că am lăsat să se facă un lucru împotriva voinței lui, un lucru pe care eu l-aș fi putut împiedica. Și sunt sigur că ar fi foarte necăjit dacă aș uita ce mi-a spus în seara aceea. Ar trebui să țin seama de dorința tatii în privința averii lui.

Nici chiar doamna Glegg nu se putu abține să nu aprobe cuvintele lui Tom. Se gândea că băiatul vorbise ca un adevărat Dodson, cu toate că dacă taică-său ar fi fost Dodson nu și-ar fi pierdut banii ca un păcătos.

Maggie s-ar fi stăpânit cu greu să sară de gâtul lui Tom, dacă mătușa Moss n-ar fi împiedicat-o ridicându-se să-i strângă mâna lui Tom, și rostind cu o voce sugrumată:

— Dacă există un Dumnezeu, n-ai să sărăcești din pricina asta dragu’ mamii! Și dacă taică-tău are nevoie de bani, Moss și cu mine o să-i plătim chiar dacă nu mai există chitanță. O să ne purtăm așa cum s-au purtat și alții cu noi, că dacă copiii mei n-au avut parte de alt noroc cel puțin au părinți cinstiți...

— De fapt, adăugă domnul Gelgg, care căzuse pe gânduri după cele spuse de Tom, dacă taică-tău dă faliment nu le facem niciun rău creditorilor. M-am gândit la asta fiindcă am

fost și eu creditor și am văzut înșelătorii cu nemiluita. Dacă a avut intenția să-i dea mătușă-tii banii înainte de a se băga în povestea asta nenorocită cu procesul, e ca și cum ar fi distrus singur chitanța, căci oricum se hotărâse să piardă banii. Dar să știi, tinere, că există o grămadă de lucruri de care trebuie să ții seamă atunci când e vorba de treburi bănești, adăugă domnul Glegg, uitându-se mustrător la Tom, căci s-ar putea, dându-i de mâncare unuia, să iei bucata de la gura altuia. Dar îmi închipui că tu nu înțelegi lucrurile astea.

— Ba da, spuse Tom hotărât, știu că dacă datorez unui om niște bani nu am niciun drept să-i dau altuia. Dar dacă tata a hotărât să-i dea banii mătușă-mii înainte de a se încurca în datorii, avea tot dreptul s-o facă.

— Bravo tinere, nu te credeam atât de isteț, exclamă unchiul Glegg cu naivitate, dar poate că taică-tău a distrus singur chitanța. Hai să ne uităm dacă n-o găsim în ladă.

— E în camera tatii. Hai să mergem și noi, mătușă Gritty, șopti Maggie.

Capitolul IV
O rază care se stinge

Chiar și în intervalul dintre crizele spasmodice și de rigiditate care, de când căzuse de pe cal, se repetau regulat, domnul Tulliver se afla într-o asemenea stare de apatie, încât nu părea să-și mai dea seama când intră sau iese cineva din cameră. Zăcuse toată dimineața liniștit, cu ochii închiși, așa că Maggie îi spuse mătușii Moss să nu se mire dacă taică-său n-o vede.

Intrară încet în cameră și doamna Moss se așeză lângă căpătâiul patului, în timp ce Maggie își reluă locul obișnuit pe pat, punându-și mâna pe mâna lui taică-său, fără ca expresia feței lui să se schimbe.

Domnul Glegg și Tom intraseră și ei, pășind în vârful picioarelor și căutau acum cheia lăzii vechi de stejar, într-o legătură pe care Tom o adusese din biroul lui taică-său.

Reușiră să deschidă lada care se afla în fața tăbliei patului

și proptiră capacul cu un drug de fier, fără să facă prea mult zgomot.

— Uite o cutie de tablă, șopti domnul Glegg. Chitanța e un lucru mic așa că desigur a pus-o acolo. Ia scoate cutia, Tom. Dar stai întâi să iau hârtiile astea. Trebuie să fie actele casei și ale morii... să vedem ce e dedesubt...

Domnul Glegg scoase pergamentele și, din fericire, se dăduse puțin înapoi când drugul de fier cedă și capacul greu căzu cu un zgomot asurzitor care făcu să răsune toată casa.

Poate că în zgomotul acela fusese ceva mai mult decât o simplă vibrație puternică, pentru că avu un rezultat instantaneu asupra bolnavului și, pentru o clipă, făcu să dispară cu totul efectul paraliziei. Lada aparținuse tatălui său și, înainte de asta, bunicului său, iar pentru domnul Tulliver, deschiderea lăzii însemnase întotdeauna un act solemn. Toate lucrurile pe care le cunoști de mult, până și mânerul unei ferestre sau clanța unei uși, au un zgomot al lor, care reprezintă un fel de glas familiar – un glas care te face să tresari, te trezește și mișcă în sufletul tău resorturi adânci.

În clipa aceea, în care toți ochii erau ațintiți asupra lui, domnul Tulliver se ridică și aruncă o privire cât se poate de lucidă asupra lăzii, a pergamentelor din mâna domnului Glegg și a cutiei de tablă din mâna lui Tom.

— Ce vreți să faceți cu actele acelea? întrebă cu tonul violent pe care-l folosea ori de câte ori era enervat. Ia vino-ncoace Tom! Ce faci acolo? Scotocești în lada mea?

Tom se supuse cu oarecare teamă. Era prima dată când taică-său îl recunoștea. Dar în loc să-i mai spună ceva, domnul Tulliver continuă să se uite cu o privire din ce în ce mai bănuitoare la domnul Glegg și la acte.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el răstit. Ce faceți acolo cu actele mele? Vrea să-mi înșface Wakem tot?... De ce nu-mi spuneți ce-ați făcut? adăugă el enervat în timp ce domnul Glegg se apropia de căpătâiul patului.

— Nu, nu, dragă Tulliver, îl asigură domnul Glegg, încercând să-l potolească. N-a venit încă nimeni să ia nimic. Am venit numai să vedem ce e în ladă. Ai fost bolnav, știi, și a

trebuit să ne ocupăm puțin de afacerile tale. Dar nădăjduiesc că în curând ai să te simți destul de bine să-ți vezi singur de treburi.

Domnul Tulliver se uită în jurul lui, gânditor – la Tom, la domnul Glegg și la Maggie. Apoi deodată, dându-și seama că e cineva așezat lângă el, la capul patului, se întoarse și o văzu pe soră-sa.

— A, Gritty, spuse el cu tonul afectuos și trist cu care se obișnuise să-i vorbească, ai venit și tu? Cum de-ai putut să-ți lași copiii singuri?

— Vai, frate, răspunse blânda doamnă Moss, prea impulsivă ca să fie prudentă. Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a fost dat să te văd iar sănătos. Am crezut că n-ai să ne mai recunoști niciodată.

— Cum, m-a lovit damblaua? întrebă domnul Tulliver îngrijorat, uitându-se la domnul Glegg.

— Ai căzut de pe cal și te-a cam zdruncinat... asta-i tot, răspunse acesta. Dar ai să te faci iar bine, în curând.

Domnul Tulliver își pironi ochii pe cearșaf și câteva clipe rămase tăcut. Fața i se întunecase din nou. Ridică privirea și, uitându-se la Maggie, spuse cu un ton mai scăzut:

— Va să zică ai primit scrisoarea, fata tatii?

— Da, tată, spuse ea, sărutându-l cu căldură.

Îl privea pe taică-său de parcă s-ar fi sculat din morți și acum putea să-i arate cât de mult îl iubise întotdeauna.

— Unde-i maică-ta? întrebă el atât de cufundat în gânduri, încât primi sărutul cu indiferența unei făpturi necuvântătoare.

— E jos cu mătușile. S-o chem?

— Vai, biata Bessy!

Și în timp ce Maggie ieșea din cameră, privirea lui se întoarse către Tom.

— Să ai grijă de ele, dacă mă prăpădesc. Mă tem c-ai s-o duci cam greu cu banii. Dar trebuie să ai grijă să plătești toți creditorii. Și să nu uiți că am băgat cincizeci de lire de-ai lui Luke în afaceri – mi le-a dat cu țârâita și n-are nicio chitanță. E primul pe care trebuie să-l plătești.

Unchiul Glegg dădu fără să vrea din cap, și păru mai îngri-

jorat ca oricând, dar Tom spuse cu hotărâre:

— Bine, tată. Și nu cumva ai o chitanța de trei sute de lire de la unchiul Moss? Am venit s-o căutăm. Ce gânduri ai în legătură cu ea?

— Îmi pare bine că mi-ai pomenit de asta, fiule, spuse domnul Tulliver; am să fiu înțelegător, de dragul mătușă-tii. Nu trebuie să-ți pară rău de bani, dacă nu ți-i poate da înapoi. Și eu cred că n-o să poată. Chitanța e în cutie. M-am străduit întotdeauna să fiu bun cu tine, Gritty, adăugă domnul Tulliver, întorcându-se către soră-sa, dar să știi ca m-ai supărat când l-ai luat pe Moss.

În clipa aceea, Maggie intră din nou în cameră, urmată de maică-sa, pe care o emoționase foarte tare știrea că bărbat-său își revenise.

— Iartă-mă, Bessy, spuse el, în timp ce doamna Tulliver îl săruta, iartă-mă dacă te-am adus la sapă de lemn. Dar nu-i vina mea, e vina legilor, adăugă el furios. E vina pungașilor! Tom, ascultă și ține minte: Dacă ai să poți vreodată să-l arzi pe Wakem, arde-l! Dacă n-ai s-o faci, înseamnă c-ai să fii un fiu netrebnic! Ar merita să-l biciuiești – dar ți-ar da cu legea la cap – legea-i făcută să-i apere pe pungași!

Domnul Tulliver se înfierbântase, roșindu-se la față în mod îngrijorător. Domnul Glegg ar fi vrut să spună ceva ca să-l calmeze, dar fu întrerupt de bolnav care i se adresă din nou nevesti-sii:

— Or să facă ei într-un fel ca să plătească tot, Bessy, și să-ți lase și mobila. Și surorile tale or să te ajute... și Tom o să crească mare... cu toate că nu știu ce o să se aleagă de el... am făcut tot ce am putut... L-am trimis la învățătură... și fata... ea o să se mărite... dar e păcat...

Efectul curativ al zgomotului se terminase și, cu aceste ultime cuvinte, bietul om căzu din nou pe pernă, țeapăn și fără cunoștință. Cu toate că leșinul era doar o recidivă, toți avură impresia că a murit, nu numai din cauza contrastului față de starea de mai înainte, ci pentru că pomenise el însuși de faptul că s-ar putea să moară curând. Dar la bietul Tulliver moartea nu avea să vie ca un salt, ci ca o lungă coborâre într-

o beznă din ce în ce mai deasă.

Trimiseră după doctorul Turnbull care, când auzi ce se întâmplase, spuse că această însănătoșire, cu toate că fusese doar vremelnică, era un semn bun și dovedea că domnul Tulliver nu suferea de o leziune internă care ar fi împiedicat o vindecare totală.

Bolnavul deslușise o seamă de fire încurcate ale trecutului, dar uitase de contractul de vânzare: scurta lui licărire de luciditate luminase doar ideile importante și omul căzuse din nou în nesimțire, fără să fi aflat decât jumătate din umilințele care-l așteptau.

Dar pentru Tom două lucruri erau clare – chitanța unchiului Moss trebuia distrusă și banii lui Luke trebuiau plătiți, dacă nu altfel, măcar din banii lui și ai lui Maggie care se aflau la casa de depuneri. Cred că v-ați dat seama că existau domenii în care Tom se descurca mult mai ușor decât în subtilitățile topicii latine și grecești sau ale unei teoreme matematice.

Capitolul V
Tom ia taurul de coarne

A doua zi la zece, Tom o porni spre St. Ogg’s. Se ducea să-l vadă pe unchiul Deane care, după câte îi spusese mătușa, urma să se întoarcă acasă în seara din ajun. Tom ajunsese la concluzia că unchiul Deane era omul cel mai potrivit să-i dea un sfat în legătură cu o slujbă. El se ocupa de afaceri mari, nu avea concepțiile înguste ale unchiului Glegg și își croise drum în viață într-un fel care coincidea cu ambițiile lui Tom.

Era o dimineață întunecoasă, rece și cețoasă, care părea că se va isprăvi cu ploaie – una din acele dimineți în care până și oamenii fericiți își caută adăpost în speranță. Iar Tom era foarte nefericit. Suferea, cu toată intensitatea firii lui mândre, umilința și greutățile pe care i le pregătea soarta. Și hotărârea de a-și face datoria față de taică-său se îmbina cu o furie nestăvilită împotriva lui, ceea ce dădea nenorocirii sale aspectul unei nedreptăți și o făcea și mai greu de îndurat. Dat fiind că toate astea se întâmplau pentru că pierduseră

procesul, însemna că taică-său era într-adevăr vinovat, așa cum susținuseră întotdeauna unchii și mătușile; și, lucru caracteristic pentru firea lui Tom, deși considera că mătușile lui ar fi trebuit să facă mai mult pentru maică-sa, nu împărtășea furia lui Maggie pricinuită de faptul că nu se arătau mai iubitoare și mai generoase. Tom nu obișnuia să se aștepte decât la ceea ce avea dreptul să primească. De ce să existe oameni care să umple de bani pe alții lipsiți de grijă pentru averea lor? Tom considera că severitatea e un sentiment care include și un oarecare simț al dreptății, cu atât mai mult cu cât era convins că el personal nu va merita niciodată această dreaptă severitate. Suferea la gândul că nesăbuința lui taică-său îl făcuse să pornească în viață într-o stare de inferioritate. Dar nu se va plânge și nu va învinui pe nimeni că nu se străduise să-i facă viața ușoară. Nu va cere nimănui altceva decât să-i dea de lucru și să-l plătească pentru munca lui. Dar bietul Tom avea și el o speranță în care să se refugieze de ceața rece și umedă de decembrie, ce părea doar o palidă umbră a necazurilor de acasă. La șaisprezece ani, nici chiar firea cea mai activă nu putea fugi de iluzii și de mulțumirea de sine. Și Tom, în planurile lui de viitor, nu avea altă călăuză decât curajul și încrederea în sine. Știa că atât domnul Glegg, cât și domnul Deane fuseseră cândva foarte săraci. Tom nu voia să strângă banii cu încetul și să se retragă cu o avere moderată ca unchiul Glegg, ci va face ca unchiul Deane – va căpăta de lucru într-o mare societate și se va ridica de pe o zi pe alta. În ultimii trei ani, aproape că nici nu-l mai văzuse pe unchiul Deane, căci relațiile dintre cele două familii se cam răciseră – dar tocmai din pricina asta Tom apelase la el cu mai multe speranțe. Era convins că unchiul Glegg n-ar fi încurajat niciodată un plan îndrăzneț, dar avea impresia netă că unchiul Deane avea posibilitatea să-l ajute. Taică-său îi spusese cândva demult, că Deane devenise atât de indispensabil la „Guest and Co.“, încât fuseseră încântați să-l facă asociat. Și Tom hotărî că așa se va întâmpla și cu el. Îi era groază la gândul că toata viața ar putea rămâne sărac și că lumea s-ar putea uita de sus la el. Va avea grijă de mama

și de sora lui, și va arăta lumii întregi că are caracter. Sări astfel cu imaginația peste mulți ani și, în înflăcărarea produsă de acest scop înalt și de această dorință puternică, nu-și dădu seama că anii vor fi făcuți din zile, ore, și minute care se vor scurge încet.

Trecuse podul de piatră peste râul Floss și se pregătea să intre în orașul St. Ogg's; se gândea că atunci când va fi bogat va răscumpăra moara și pământul lui taică-său, va renova casa și nu va mai pleca niciodată de acolo. Nicăieri nu va putea să se simtă mai bine decât în locurile acelea. Va putea să crească oricâți cai și câini va voi...

Mergea cu pas grăbit și hotărât, cufundat în gânduri, când deodată fu trezit la realitate de un om care trecuse strada fără ca el să bage de seamă și care i se adresă cu o voce răgușită și familiară:

— Cum se mai simte tatăl dumneavoastră, domnu' Tom?

Era un cârciumar din St. Ogg's, unul dintre clienții lui taică-său.

În clipa aceea Tom n-avea chef de vorbă; îi răspunse totuși politicos:

— Mulțumesc, e încă foarte bolnav.

— Ce nenorocire pe capul dumneavoastră, domnu' Tom, cu procesu' ăsta pe care l-ați pierdut... spuse cârciumarul care-și închipuia, în mintea lui tulburată de bere, că, vorbind în felul ăsta, dă dovadă de cumsecădenie.

Tom se roși și trecu mai departe: chiar dacă omul ar fi făcut aluzia cea mai politicoasă și delicată la situația în care se găsea, tot ar fi avut senzația că-i pune sare pe rană.

— E băiatul lui Tulliver, se adresa cârciumarul către un băcan care stătea în pragul prăvăliei.

— Da, da, spuse băcanul. Mi s-a părut mie că-l știu de undeva. Seamănă cu neamurile mă-sii: e născută Dodson. E un băiat bun și de treabă. Mă întreb ce o fi învățat acolo unde a făcut școala?

— Să se uite de sus la clienții lui tat-său, să fie un domn, și... atât!

Tom, deșteptat brusc din visurile lui de viitor, grăbi și mai

tare pasul ca să ajungă la birourile depozitelor „Guest and Co.“, unde se aștepta să-l găsească pe unchiul Deane. Dar află de la un funcționar că nimerise tocmai în ziua în care domnul Deane era la bancă și funcționarul arăta chiar oarecare dispreț când băiatul îi spuse că nu știa. Domnul Deane nu se afla niciodată în River Street joia dimineață.

La bancă, Tom fu primit, deîndată ce-și spuse numele, în biroul particular unde se afla unchi-său; domnul Deane revizuia niște conturi, dar când intră băiatul, ridică privirea și, întinzându-i mâna, spuse:

— Sper că nu s-a mai întâmplat nimic pe acasă, Tom. Ce face tata?

— Mulțumesc, unchiule, cam tot așa, răspunse Tom emoționat. Aș vrea să-ți spun ceva, dacă ai puțin timp.

— Stai jos, stai jos, îl îndemnă domnul Deane, întorcându-se la socotelile lui în care se cufundă împreună cu funcționarul de la bancă.

Trecu o jumătate de oră și Tom începu să se întrebe dacă va trebui să aștepte până la ora de închidere a băncii – căci cei doi oameni de afaceri, prosperi și sclivisiți, nu păreau a avea de gând să pună capăt ocupației lor tăcute și monotone. Oare o să-l angajeze unchi-său la bancă? Se gândi că va fi foarte plicticos și prozaic să stea acolo la nesfârșit, să scrie în ritmul sacadat al tic-tac-ului care marca trecerea timpului. I-ar fi plăcut să găsească o altă cale spre îmbogățire... În cele din urmă se produse totuși o schimbare: unchiul Deane luă un toc și scrise ceva cu o înfloritură la capăt.

— Și acu’, domnule Spence, fii te rog bun și du-te până la Torry. Și, deodată, ticăitul ceasornicului i se păru lui Tom mai puțin lent și sacadat.

— Ei, Tom – i se adresă domnul Deane când rămaseră singuri, sucindu-și puțin în scaun importanta persoană – despre ce este vorba, băiete, despre ce este vorba?

Domnul Deane, care auzise de la nevastă-sa ce se întâmplase în ajun, își închipuia că Tom venise să-l roage să găsească un mijloc prin care să împiedice vânzarea.

— Te rog să mă ierți că te supăr, unchiule, spuse Tom,

roșindu-se și cu o voce tremurândă, dar pe un ton care arăta oarecare mândrie și spirit de independență, însă m-am gândit că dumneata ești omul cel mai potrivit să-mi dai un sfat.

— Aha, spuse domnul Deane, oprindu-se din prizat și privindu-l pe Tom cu interes. Ia să auzim, despre ce e vorba?

— Vreau să-mi iau o slujbă, să câștig niște bani, începu Tom care nu se încurca în vorbe de prisos.

— O slujbă? întrebă domnul Deane, după care își vârî tacticos o binemeritată priză de tutun în fiecare nară.

Tom considera acest obicei cât se poate de supărător.

— Ia stai... Câți ani ai? întreba domnul Deane, lăsându-se din nou pe speteaza scaunului.

— Șaisprezece, adică... merg pe șaptesprezece, răspunse Tom sperând că unchi-său observase cât de mult îi crescuse barba.

— Stai să mă gândesc... după câte știu eu, taică-tău voia să te facă inginer.

— Da, dar deocamdată nu cred că pot câștiga vreun ban cu asta.

— Așa e! Dar e drept că la șaisprezece ani nu prea poți câștiga mare lucru nici cu ingineria, nici cu altele. Totuși ai învățat și matematică, destulă matematică să te pricepi la contabilitate! Sau nu?

— Nu, răspunse Tom cu oarecare șovăială. Eram încă începător. Dar domnul Stelling spune că scriu frumos. Uite... adăugă Tom, punând pe masă o copie a listei pe care o făcuse în ajun.

— A, bravo, foarte frumos! Dar, vezi tu, dacă nu te pricepi cât de cât la contabilitate sau la socoteli, poți să ai cel mai frumos scris din lume și tot n-ai să poți obține decât un loc de copist. Și copiștii sunt prost plătiți. Da’ ce-ai învățat la școală?

Pe domnul Deane nu-l preocupaseră niciodată metodele de educație și nu avea o idee foarte precisă despre ceea ce se petrecea în școlile unde se plăteau mulți bani.

— Am învățat latina... spuse Tom, oprindu-se puțin după fiecare materie, ca și cum ar fi scotocit printre cărțile din pupitru ca să-și ajute memoria... multa latină, și anul trecut

am făcut o săptămână teme în latină și o săptămână în engleză, și istoria grecilor și a romanilor, și geometria lui Euclid, și am început algebra, dar m-am lăsat, și o zi pe săptămână aveam aritmetica. Pe urmă am luat lecții de desen și pe urmă, în ultimul semestru, citeam sau învățam o grămadă de alte lucruri... poezia engleză, și *Horac Paulinae*[1], și *Retoricii* lui Blair[2]...

Domnul Deane lovi ușor cu degetele în tabacheră și se strâmbă: se simțea așa cum se simt mulți oameni onorabili după ce au citit noua listă de tarife vamale și au descoperit că se importă o grămadă de mărfuri despre care până atunci nu auziseră niciodată. Ca orice om de afaceri prudent, evita să vorbească despre o marfă cu care nu avusese de-a face până atunci. Dar, e de presupus că dacă ar fi fost un lucru de soi nu se putea ca un om priceput ca domnul Deane să nu fi auzit despre el. În legătură cu latina avea o singură părere, și anume că în cazul unui nou război, caz în care oamenii n-ar mai folosi pudră parfumată pentru păr, ar fi bine să se pună o taxă pe latină, ca un lux monopolizat de clasele dominante și care n-avea nicio legătură cu proprietarii de vapoare. Poate că *Horae Paulinae* însemna ceva, dar una peste alta, această enumerare de cunoștințe îl făcea să-i fie oarecum silă de bietul Tom.

— Deci, spuse unchiul în cele din urmă, ironic și cu răceală, dac-ai învățat trei ani toate lucrurile astea, înseamnă că trebuie să le știi la perfecție. N-ar fi mai bine să lucrezi într-un domeniu în care cunoștințele astea să-ți folosească?

Tom se roși și izbucni cu și mai multă energie:

— Decât așa slujbă, unchiule, mai bine mă lipsesc! Nu-mi plac latina și toate materiile astea. Nu mi-ar servi decât dacă m-aș face pedagog la o școală și nu le știu destul de bine pentru asta. De fapt aș fi mai bucuros să car coșuri! Nu vreau să am de-a face cu latina. Vreau să mă apuc de o treabă în care să pot avansa – o treabă serioasă în care să am o

---

[1] *Horae Paulinae* – Orele de odihnă *(lat.),* carte cu conţinut religios.

[2] Hugh Blair (1715-1800), predicator scoţian autor al unui manual de retorică.

răspundere și să fiu respectat pentru ceea ce fac. Și aș vrea să pot s-o întrețin pe mama și pe soră-mea.

— Să știi, tinere, spuse domnul Deane care, ca toți oamenii burtoși de cincizeci de ani care au reușit în viață, considera tendința de a spulbera visurile tinereții drept o datorie firească, să știi că una e vorba și alta e fapta...

— Dar dumneata nu te-ai ridicat la fel, unchiule? întrebă Tom enervat că domnul Deane nu se grăbea să-i împărtășească punctul de vedere. Adică n-ai reușit prin priceperea și purtarea dumitale bună?

— Ba da, tinere, răspunse omul de afaceri, întinzându-și puțin mădularele și gândindu-se cu plăcere la drumul pe care-l străbătuse în viață. Dar am să-ți spun cum am făcut-o. Nu călărind pe un băț și gândindu-mă că într-o zi bățul se va preface în cal. Am știut să țin ochii și urechile deschise, domnule Tom, și nu m-am menajat și am considerat interesele patronului ca fiind interesele mele. Uite, de pildă, cercetând ce se petrecea la moară am descoperit că se pierdeau cinci sutare pe an, lucru care putea fi împiedicat. Și să știi, domnule, ca la început n-aveam mai multă școală decât un copil de la azil, dar mi-am dat repede seama că n-am să pot ajunge departe fără să știu contabilitate. Așa că am învățat-o în orele mele libere, după ce isprăveam cu căratul. Uite aici, spuse Deane, deschizând o carte și arătându-i lui Tom o pagină: scriu și eu destul de bine, și nimeni nu mă-ntrece când e vorba să fac o socoteală, și toate astea le-am dobândit prin muncă grea; și am dat și bani, din câștigul meu, – de multe ori banii mei de masă. Și am încercat să prind tâlcul tuturor lucrurilor de care mă loveam în meserie și, în timp ce-mi vedeam de treaba mea, adunam cunoștințe și pe urmă le tot întorceam în minte pe față și pe dos. Uite, nu sunt mecanic, și nici n-am pretins vreodată c-aș fi – dar m-am gândit la câteva lucruri la care mecanicii nu s-au gândit vreodată și, datorită lor, am reușit să ne mărim serios câștigurile. Și nu există articol pe care să-l încarce sau să-l descarce societatea noastră și căruia să nu-i cunosc calitatea. Să știi, tinere, că dacă am reușit în viață, e pentru că am

muncit și m-am străduit. Dacă vrei să te strecori printr-o gaură rotundă, trebuie să te faci și tu ca o minge. Asta e!

Domnul Deane lovi din nou în tabacheră. Se lăsase cuprins de entuziasm, uitând cu totul de legătura pe care o avea această expunere retrospectivă cu interlocutorul său. Avusese de multe ori prilejul să discute de toate astea în fața unui pahar cu *porto* și, de astă dată, uitase că situația era diferită.

— Păi, așa aș vrea și eu să fac, unchiule, spuse Tom cam amărât. Oare eu n-o să pot niciodată să reușesc ca dumneata?

— Ca mine? se miră domnul Deane calm, măsurându-l pe Tom din cap până-n picioare. Aș vrea să-ți spun câteva lucruri, tinere. În primul rând depinde ce fel de plămadă ești și pe urmă, cum ai fost plămădit. Bietul taică-tău a făcut o greșeală când s-a gândit să te dea la învățătură. Nu era treaba mea, așa că nu m-am amestecat. Dar s-a întâmplat cum m-am așteptat eu să se întâmple. Învățătura pe care ai primit-o ar fi foarte bună pentru un tânăr ca domnul Stephen Guest al nostru, care nu are nimic de făcut toată viața decât să semneze cecuri și, ori că își umple capul cu latină, ori că și-l umple cu altă comedie, totuna e!

— Bine, unchiule, spuse Tom cu gravitate, dar nu văd de ce m-ar împiedica latina să reușesc în afaceri. Am s-o uit de altfel foarte repede, că mie și așa nu-mi place. La școală eram nevoit să-mi fac temele, dar mi-am dat întotdeauna seama că n-au să-mi servească niciodată la nimic. Nu puteam să le sufăr!

— Toate astea-s bune și frumoase, dar nu schimbă cu nimic ceea ce voiam să spun. Se poate să uiți latina și toate fleacurile astea, dar dacă le uiți, rămâi ca o ramură fără frunze. În afară de asta, învățătura ți-a albit mâinile și te-a dezobișnuit de munca grea. Ce știi sa faci? În primul rând n-ai nicio idee despre contabilitate și nu știi să socotești nici măcar cât un băiat de prăvălie. Dacă vrei să reușești în viață, o să trebuiască să pornești de jos. Nu servește la nimic să uiți învățătura care l-a costat atâția bani pe taică-tău, dacă nu

dobândești alta în loc.

Tom își mușcă buzele până la sânge. Simțea cum i se pune un nod în gât, dar se gândea că mai bine moare decât să plângă.

— Vrei să te ajut să-ți găsești o slujbă, continuă domnul Deane, foarte bine. N-am nimic împotrivă. Sunt gata să te ajut. Dar voi, tinerii din ziua de azi, vreți să trăiți bine fără să munciți prea mult. Nu vreți să mergeți pe jos, doriți de la bun început să vă suiți pe cal. Dar nu uita că ești doar un băiat de șaisprezece ani, care nu cunoaște nicio meserie. Băieți ca tine sunt pe toate drumurile, sunt ca pietricelele alea făcute să nu se potrivească nicăieri. Ai putea să te faci ucenic la un chimist sau la un spițer, că acolo latina ți-ar putea folosi într-o oarecare măsură.

Tom dădu sa vorbească, dar domnul Deane îl opri, ridicând mâna și spunând:

— Stai, ascultă-mă! Nu vrei să fii ucenic, știu: ești grăbit. Vrei să ajungi mai repede – și nu te încântă să stai în dosul tejghelei. Dar dacă te faci conțopist, tot ai să stai: ai să stai în dosul unui birou să te zgâiești toată ziua la cerneală și hârtii. Să știi că treaba asta nu prea are viitor, și n-ai să știi mai mult la sfârșitul anului decât ai știut la început. Lumea nu-i făcută din toc, cerneală și hârtie și, dacă vrei să reușești, trebuie să știi cum e făcută lumea. Eu cred că cel mai bine ar fi să-ți găsești de lucru la un antrepozit de pe chei sau la un mare depozit, unde să înveți să cunoști mirosul lucrurilor. Dar sunt convins că n-o să-ți placă, că trebuie să stai în frig și-n umezeală și să rabzi, și să fii bruftuit de către oameni grosolani, și tu ești prea delicat pentru asta.

Domnul Deane se opri și se uită cu severitate la Tom, în sufletul căruia se dădea o mare luptă. După un timp răspunse:

— Aș vrea să fac orice ar putea să-mi fie de folos mai târziu. Și pentru asta aș fi gata să îndur orice.

— Dacă poți s-o faci e foarte bine, dar nu trebuie să uiți că totul nu-i să apuci funia – trebuie să continui să tragi de ea. Greșeala pe care o faceți voi, băieții, care n-aveți nimic, nici în

cap nici în buzunare, e aceea de a vă închipui că aveți mai multe șanse în viață dacă vă aciuați într-un loc unde puteți să vă păstrați hainele curate și unde vânzătoarele de magazin vă consideră niște domni. Eu unul am început altfel. La șaisprezece ani haina-mi mirosea a gudron și nu-mi era silă să încarc și să descarc brânză. De-asta pot să port acum stofe fine și să stau la masă cu patronii celor mai mari firme din St. Ogg's.

Unchiul Deane lovi din nou cu degetele în tabacheră și, îndreptându-și umerii, păru că se umflă sub jiletcă și sub lanțul de aur.

— Știi vreun loc liber pentru mine, unchiule? Mi-ar plăcea să încep să lucrez imediat, spuse Tom cu un ușor tremur în voce.

— Stai. Să nu ne grăbim. Trebuie să-ți bagi bine în cap că dacă reușesc să-ți găsesc un loc, cu toate că ești cam tânăr, e pentru că se întâmplă să fii nepotul meu și deci răspund de tine. Și să știi că, dacă te angajează, te angajează numai pentru că ești nepotul meu, rămânând de văzut dacă ești bun de ceva.

— Sper că n-am să te fac de râs, unchiule, răspunse Tom jignit ca orice tânăr care aude adevărul neplăcut că oamenii n-au de ce să aibă încredere în el. Țin prea mult la reputația mea.

— Bravo Tom, bravo! Așa te vreau! Să știi că n-am refuzat niciodată să ajut un om atunci când a avut de gând să-și vadă de treabă. Uite, e un băiat de douăzeci și doi de ani de care mă ocup eu acum. Am să fac tot ce pot pentru el – are ștofă. Dar, pe de altă parte, a știut să-și petreacă timpul cu folos – face socoteli ca nimeni altul, poate să-ți spună volumul oricărui obiect cât ai clipi din ochi și, deunăzi, a descoperit o nouă piață pentru antilopă. E foarte priceput la mărfuri.

— Atunci ar fi mai bine să mă apuc și eu să învăț contabilitate... ce zici, unchiule? spuse Tom, vrând să arate că are bunăvoință.

— Da, da, nu strică. Dar... ah, Spence, te-ai întors? Ei, Tom, cred că nu mai avem nimic de discutat acum și eu am treabă.

Așa că la revedere. Transmite cele cuvenite maică-tii.

Domnul Deane îi întinse mâna în semn de concediere, dar cu amabilitate, și Tom simți că n-are curajul să mai pună nicio întrebare, mai ales în prezența domnului Spence. Așa că ieși iarăși în aerul rece și umed de afară. Trebuia să treacă pe la unchiul Glegg pentru banii din casa de depuneri și, când o porni din nou la drum, ceața se îngroșase de nu se mai vedea nici la un pas. Dar, mergând pe River Street și ajungând cam la doi metri de partea ieșită în afară a unei vitrine, tresări văzând cuvintele „moara Dorlcote“, scrise cu litere mari pe o înștiințare, pusă acolo parcă dinadins ca să-l sfideze. Era inventarul vânzării care avea să aibă loc peste o săptămână și un motiv în plus pentru Tom să fugă mai iute din oraș.

În drum spre casă, bietul Tom nu se mai gândi în niciun fel la viitor; simțea doar că prezentul e foarte greu de îndurat. I se părea nedrept că unchiul Deane nu are încredere în el și nu-și dă seama că Tom s-ar achita bine de sarcina ce i-ar fi încredințată, lucru pe care el, Tom, îl considera limpede ca lumina zilei. Își dădea seama că nu se va bucura de prea mare considerație în lume și pentru prima dată se simți abătut la gândul că e foarte nepriceput și nu știe să facă nimic. Cine era oare tânărul vrednic de invidie care putea să spună volumul oricărui obiect cât ai clipi din ochi și putea face sugestii în legătură cu antilopa? Până atunci Tom fusese obișnuit să aibă o idee foarte bună despre el însuși, cu toate eșecurile lui în domeniul matematicii și al faptului că traducea *Nunc illas promite vires*[1] cu *Acum făgăduiește acelor oameni.* Și, deodată, încercă o senzație de inferioritate, pentru că alții știau mai mult decât el. Existau probabil o grămadă de lucruri care aveau legătură cu acea antilopă și, dacă le-ar fi știut, asta l-ar fi ajutat în drumul spre reușită. Dar, bineînțeles, i-ar fi fost mult mai ușor să facă impresie cu un cal iute și o șa nouă.

Cu două ore în urmă, când se apropiase de St. Ogg’s, Tom văzuse în fața lui viitorul ca pe o plajă ispititoare de nisip neted, dincolo de un petic îngust de pietriș colțuros; atunci se

[1] Acum aceste forţe intră în acţiune *(lat.).*

afla pe malul înverzit, și-și închipuia că va trece repede peste pietriș. Dar acum călca pe pietrișul ascuțit și peticul acesta se lărgise, iar plaja de nisip se îngustase de tot.

— Ce-a spus unchiul Deane, Tom? întrebă Maggie, apucându-l de braț în timp ce băiatul stătea trist în fața focului din bucătărie, încercând să se încălzească. Ți-a făgăduit că-ți dă o slujbă?

— Nu. De fapt nu mi-a făgăduit nimic. Zicea că nu pot căpăta un post prea bun, fiindcă-s prea tânăr.

— Dar s-a purtat frumos cu tine?

— Frumos? Ce rost are să vorbim de asta, și pe urmă mi-e totuna cum se poartă, numai slujbă să-mi dea. Ce prostie că tot timpul ăsta cât am fost la școală am învățat și mi-am bătut capul cu latina și cu alte materii care n-au niciun folos, și acu' unchiul Deane zice că trebuie să mă apuc să învăț contabilitate și calcule și lucruri d-astea și pare convins că nu-s bun de nimic.

Tom rămase cu ochii pironiți asupra focului, și gura lui se strâmbă, căpătând o expresie amară.

— Ce păcat că n-o avem pe Dominie Sampson aici, spuse Maggie neputându-se împiedica să amestece oarecare voioșie în tristețea lor. Dacă m-ar fi învățat contabilitatea în partidă dublă, după metoda italiană, cum a învățat-o pe Lucy Bertram, aș fi putut și eu să te învăț pe tine, acum.

— Tu să mă înveți pe mine? Nu mai spune! Întotdeauna îmi vorbești pe tonul ăsta superior, se oțărî Tom.

— Am glumit, dragă Tom, răspunse Maggie, lipindu-și obrazul de mâneca hainei lui.

— Dar mereu faci așa, stărui Tom, încruntându-se puțin ca de fiecare dată când credea că are motive să fie supărat. Îți închipui mereu că ești mai grozavă decât mine și decât toți ceilalți la un loc. Am tot vrut să ți-o spun de câteva ori. N-ar fi trebuit să vorbești cum ai vorbit cu unchii și mătușile. Ar fi trebuit să mă lași pe mine să am grijă de mama și de tine și să nu te bagi. Îți închipui că ești cea mai deșteaptă, dar te înșeli aproape întotdeauna. Eu judec mult mai bine decât tine.

Bietul Tom! I se ținuse cu puțin înainte o lecție care îl

făcuse să-și dea seama de inferioritatea lui. Reacția firii sale independente și voluntare trebuia să se manifeste într-un fel sau altul. Și iată că avea prilejul să tiranizeze cu adevărat pe cineva. Maggie se roși și buzele începură să-i tremure, în timp ce în sufletul ei se înfruntau sentimente contradictorii; mânie, afecțiune, oarecare groază și oarecare admirație pentru caracterul mai ferm și mai capabil al fratelui ei. Nu răspunse imediat; îi stăteau cuvinte foarte tari pe buze, dar le înghiți și în cele din urmă rosti:

— Mereu mă acuzi că sunt îngâmfată. Și totuși să știi că ceea ce spun, nu spun din îngâmfare. Nu vreau deloc să-mi dau aere. Știu că ieri tu te-ai purtat mai bine decât m-am purtat eu. Dar ești mereu atât de aspru cu mine!

Ultimele cuvinte îl făcură să se înfurie din nou.

— Nu, nu sunt aspru, spuse Tom sever și categoric. Am fost întotdeauna bun cu tine. Și așa am să fiu și de acum încolo. O să am întotdeauna grijă de tine. Dar trebuie să faci ce-ți spun.

În clipa aceea intră doamna Tulliver și Maggie fugi repede afară pentru ca lacrimile care-i stăteau în gât să nu izbucnească decât după ce se va găsi sus, la adăpost. Erau lacrimi amare: toată omenirea de pe glob se purta rău și aspru cu ea. Nu exista niciun pic de milă, niciun pic de bunătate pe lume, așa cum își închipuise ea în visurile ei. În cărți, existau oameni întotdeauna buni sau afectuoși, și încântați să facă plăcere celorlalți și care nu încercau să facă bine altora judecându-i aspru. Maggie socotea că lumea din afara cărților nu era câtuși de puțin fericită: părea să fie o lume în care oamenii se purtau frumos numai cu cei de care nu erau apropiați sau pe care nu aveau pretenția că-i iubesc. Și, dacă în viață nu exista dragoste, ce putea să mai aștepte Maggie? Nimic decât sărăcia și tovărășia necazurilor mărunte ale maică-sii – și poate tovărășia neputinței copilărești a lui taică-său, care-i frângea inima. Nu exista disperare mai mare decât aceea pe care o simți la o vârstă foarte fragedă, când ai amintiri puține și sufletul plin de dorințe și când viața ta nu s-a îmbogățit încă prin experiențele trăite de alții; cu toate astea, noi cei care privim dinafară nu înțelegem gravitatea unei

disperări premature, ca și când posibilitatea noastră de a privi în perspectivă ar putea ușura durerea oarbă a celui care suferă în prezent.

Maggie, în rochița ei cafenie, cu ochii roșii și părul des dat pe spate, uitându-se de pe patul de suferință al tui taică-său la pereții mohorâți ai încăperii triste care constituia centrul universului ei, se simțea însuflețită de aspirații pasionate și arzătoare către tot ceea ce-i frumos și luminos, era însetată de cunoștințe, dornică să audă o muzică dulce, care părea să se piardă în depărtări fără să se apropie de ea: nutrea o năzuință oarbă, inconștientă, către ceva care ar sintetiza minunatele impresii ale acestei vieți misterioase și în care sufletul ei să-și poată găsi adăpost.

Nu era deci de mirare că din acest contrast între năzuințele lăuntrice și lumea exterioară se nasc ciocniri atât de dureroase.

Capitolul VI
În care se combate prejudecata populară împotriva dăruirii unui briceag

Pe vremea aceea posomorâtă de decembrie, vânzarea mobilei din casă dura mai bine de o zi și jumătate. Domnul Tulliver care, în intervalele de luciditate, începuse să manifeste o nervozitate ce părea adesea să aibă drept efect revenirea rigidității spasmodice și pierderea cunoștinței, zăcuse în starea aceasta de letargie tot timpul perioadei critice în care hărmălaia vânzării se auzea din ce în ce mai tare din camera lui. Doctorul Tunbull hotărâse că ar fi mai bine să-l lase unde e decât să-l mute în căsuța lui Luke, plan pe care acesta îl propusese doamnei Tulliver, gândindu-se că ar fi foarte rău daca stăpânul s-ar „trezi“ din pricina zgomotelor vânzării. Doamna Tulliver și copiii nu se mișcaseră din camera bolnavului, privind trupul masiv, întins pe pat, și tremurând la gândul că fața aceea fără expresie ar fi putut dintr-o dată să reacționeze la ciocăniturile care loveau timpanele cu o monotonie dureroasă.

Dar, în cele din urmă, se isprăviră și acestea – epoca aceasta de dureroase certitudini și de așteptare încordată luă sfârșit. Amuțise vocea aceea cu timbru strident, aproape tot atât de metalic ca și lovitura de ciocan care o urma; și se stinse și zgomotul de pași pe pietriș. În ultimele treizeci de ore, fața albă-trandafirie a doamnei Tulliver părea să fi îmbătrânit cu zece ani. Biata femeie se tot străduise să deslușească din lovitura ciocanului necruțător momentul când își va pierde lucrurile ei favorite. Îi tremurase inima la gândul că întâi un obiect, apoi un altul fuseseră puse în vânzare la „Leul de aur“, toată lumea aflând prin această publicitate îngrozitoare că sunt ale ei; și în toată această perioadă fusese nevoită să-și păstreze calmul și să nu trădeze nimic din frământarea care o măcina. Asemenea împrejurări sapă riduri pe fețele bucălate și înmulțesc firele albe în părul care altădată păruse muiat în raze de soare. Încă de la ora trei, Kezia, fata în casă, cu suflet bun și limbă ascuțită, care-i socotea pe toți cei ce luau parte la licitație drept dușmanii ei personali al căror noroi de pe tălpi era de o calitate cât se poate de proastă, începuse să frece podeaua cu peria și cu multă apă, energia ei fiind susținută de o continuă bombăneală cu voce scăzuta împotriva „oamenilor care vin să cumpere lucrurile altora“ și care-și bat joc de mobilă „zgâriind“ tăblia meselor din lemn de mahon, pe care alți oameni mai de soi ca ei prăpădiseră multe cârpe ca să le facă să lucească. Nu freca la întâmplare, caci încă nu se terminase cu murdăria asta îngrozitoare – trebuiau să mai vină și alți oameni să ia ceea ce cumpăraseră – dar Kezia voia să dea salonului unde stătuse „porcul cu pipă“, adică portărelul, un aspect cât de cât confortabil, atât cât se putea face prin curățenie și prin puținele mobile care fuseseră răscumpărate pentru familie. Și Kezia nici nu putea concepe ca stăpâna și copiii să nu-și ia în seara aceea ceaiul în salon.

Între cinci și șase seara, aproape de ora obișnuită a ceaiului, Kezia veni sus și anunță că-l caută cineva pe domnul Tom. Persoana care-l căuta se afla în bucătărie și, în primele clipe, în lumina slabă a focului și a lumânării, Tom nu reuși să-

și dea seama cine era omul acela solid dar vioi, părând să fie cu vreo doi ani mai mare decât el, care-l privea cu niște ochi albaștri, plantați într-o față pistruiată, și care își răsucea buclele roșcovane cu un aer sfios și plin de respect. Pălăria cu calotă joasă, din pânză impermeabilă și hainele, care din pricina unui anumit strat de murdărie așezat pe ele deveniseră lucioase de parcă ar fi fost niște tăbliță pregătite pentru scris, îi sugerară lui Tom ceva nedeslușit în legătură cu niște bărci: dar asta nu-l ajută să-și aducă aminte cine era băiatul.

— Sluga dumitale, dom' Tom! spuse roșcovanul cu un zâmbet ce părea să răzbată printr-un aer de gravitate pe care și-l impusese, nu vă mai amintiți de mine! continuă el în timp ce Tom îl privea cu curiozitate. Dar dacă se poate, aș vrea să vă spun ceva între patru ochi.

— E un foc bun în salon, domnu' Tom, spuse Kezia, căreia nu-i plăcea să părăsească bucătăria în timp ce se prăjea pâinea.

— Atunci, hai în salon. Pe aici... spuse Tom, întrebându-se în sinea lui dacă acest tânăr era cumva de la antrepozitele „Guest and Co.", caci imaginația lui îl trăgea mereu într-acolo și se aștepta ca, în orice clipă, unchiul Deane să trimită după el să-i comunice că exista un loc liber.

Focul vesel din salon era singura lumină care permitea să distingi cele câteva scaune, biroul, podeaua fără covor și singura masă, adică nu, nu singura, căci mai era o a doua într-un colț, cu o Biblie mare și alte câteva cărți pe ea. Primul lucru pe care-l simți Tom intrând în camera fu pustietatea ei ciudată, neobișnuită, apoi se gândi să se uite din nou la fața băiatului, luminată și ea de foc. Tânărul îi aruncă o privire întrebătoare și cam timidă, spunându-i cu o voce care lui Tom îi era cu totul străină:

— Cum, dom' Tom, nu-ți mai aduci aminte de Bob, ăl de i-ai dat briceagul și, zicând asta, scoase din buzunar briceagul cu mâner grosolan și desfăcu limba cea mare cu intenția de a demonstra un lucru neîndoielnic.

— Cum, Bob Jakin? se miră Tom fără prea multă bucurie și

cordialitate, căci îi era puțin rușine de prietenia lor din copilărie, simbolizată de briceag, și nu părea deloc convins că motivele pentru care Bob îi amintea de ea ar fi însuflețite de cele mai bune intenții.

— Da, da, Bob Jakin – dacă trebuie neapărat spus și Jakin, că-s atâția Bobi – Bob cu care te-ai dus după veverițe, știi... atunci când am căzut de pe cracă și m-am lovit zdravăn la fluierul piciorului, dar am prins veverița strâns, și ce mai râcâia! Și uite, limba mică s-a rupt, dar n-am vrut să-i pun una nouă că nu se știe dacă nu m-ar fi fraierit și nu mi-ar fi dat alt briceag în loc, că limbă ca asta nu găsești în toată țara – și m-am obișnuit cu ea. Și pe urmă, mie nu mi-a dat niciodată nimeni nimica, n-am avut decât ce-am făcut rost cu capu' meu, numai 'mneata, dom' Tom, mi-ai dat... și Bill Fawks, care mi-a dat puiul ăla de terier, în loc să-l înece, și Dumnezeu știe că a trebuit să-i ard una să mă țină minte, ca să-l hotărăsc să mi-l dea.

Bob vorbea cu o voce ascuțită și cu mare volubilitate așa că isprăvi discursul ăsta lung cât ai clipi din ochi și începu să frece afectuos limba briceagului cu mâneca.

— Ei, Bob, spuse Tom cu oarecare aer de superioritate, amintirea făcându-l să fie doar atât de prietenos cât se cuvenea, cu toate că nu exista niciun moment din prietenia lui cu Bob de care să-și aducă mai limpede aminte decât de acela când se certaseră ultima oară. Cu ce te pot ajuta?

— Cu nimic, dom' Tom, răspunse Bob, închizându-și briceagul cu un zgomot sec și vârându-l din nou în buzunar, de unde părea că vrea să scoată altceva. Nu veneam eu pe capu' dumitale acuma, când ești așa amărât și lumea zice că stăpânu' pentru care speriam păsările și care mi-a tras una într-o zi, așa în glumă, că m-a prins că mâncam o gulie, lumea zice că n-o să mai ridice capu' de pe pernă. Nu veneam eu să vă cer să-mi dați alt briceag, că mi-ați mai dat unu', și dacă îmi dă unu' o dată un pumn e de ajuns. Nu-i mai cer altu' până nu-i plătesc, și oricum un bine face tot atât cât un rău. Și n-o să mai fiu niciodată mic, dom' Tom. Și-ai fost baiatu' de care mi-a fost mie cel mai drag când eram mic, chiar dacă m-

ai bătut și n-ai vrut să te mai uiți la mine. Uite, Dick Brumby, de pildă, puteam să-l bat cât voiam! Da' ce vrei, ajungi să te saturi să tot bați pe cineva și să vezi că tot nu înțelege unde vrei să țintească. Sunt unii care pot să stea să se zgâiască la o creangă pân' le ies ochii din cap și tot nu deosebesc o coadă de pasăre de o frunză. Tare-i rău să ai de-a face cu lepădături d-astea. Da' 'mneata ai fost întotdeauna bun țintaș, dom' Tom, și aș fi putut să mă bizui oricând că nimerești cu bățul în șobolanu' care aleargă sau într-o nevăstuică sau în orice animal d-ăsta, dupa ce le goneam cu bățu' de prin tufișuri.

Bob scoase la iveală o pungă murdară de pânză groasă și poate că nu s-ar fi oprit tocmai atunci dacă Maggie n-ar fi intrat în cameră și nu s-ar fi uitat surprinsă și curioasă la el, drept care Bob își răsuci din nou buclele roșcovane cu tot respectul cuvenit. Dar Maggie, dându-și seama de schimbarea din odaie, uită de prezența lui Bob, luându-și privirea de la el și rămânând cu ochii ațintiți pe locul unde fusese așezată biblioteca. Nu mai era nimic acolo în afară de o suprafață dreptunghiulară de culoare mai închisă, pe perete, și de măsuța cu Biblia și cu alte câteva cărti așezate pe ea.

— Vai, Tom, izbucni Maggie frângându-și mâinile, unde sunt cărțile? Parcă spunea unchiul Glegg c-o să le cumpere! Nu spunea așa? Nu ni le-au lăsat decât pe astea?

— Așa cred, răspunse Tom, cu un fel de indiferență disperată. De ce să cumpere mai multe cărți, când au cumpărat așa puține mobile?

— Bine, Tom, dar... se bâlbâi Maggie cu ochii plini de lacrimi repezindu-se la măsuță să vadă ce cărți fuseseră salvate. Vai, unde-i *Drumul pelerinului,* pe care l-ai colorat cu creioanele tale mici și poza pelerinului cu mantia pe el, care arăta ca o turturică. Ah! Doamne! Maggie continuă să suspine în timp ce se uita prin cărți... N-aș fi crezut c-o să ne despărțim vreodată de ea – toate se duc – și la sfârșitul vieții n-o să mai avem nimic din ceea ce aveam la început.

Maggie se depărtă de măsuță și se trânti pe un scaun.

Lacrimile stăteau gata să i se rostogolească de-a lungul obrajilor. Nici nu-l mai vedea pe Bob, care se uita la ea cu privirea stăruitoare, fixă, a unui animal inteligent dar necuvântător, a cărui putere de percepție e mai mare decât puterea de înțelegere.

— Ei, Bob, spuse Tom, vrând să schimbe vorba, căci simțea că subiectul cărților e cam nepotrivit, îmi închipui c-ai venit să mă vezi fiindcă aveam necazuri. E foarte drăguț din partea ta.

— Uite ce e, dom' Tom, spuse Bob, începând să desfășoare punga de pânză, lucrez pe un șlep de doi ani încoa'! Câștig și eu o pâine când nu mă îngrijesc de cazane la moara lui Torry. Dar acu' vreo două săptămâni am avut o baftă grozavă! Totdeauna am zis eu că-s norocos, că totdeauna când am pus o capcană am prins câte ceva. Da' asta n-a fost o capcană. A fost un foc la moara lui Torry și eu l-am înecat cu apă că altfel s-ar fi aprins păcura și stăpânu' mi-a dat zece suverani[1]. Mi i-a dat cu mâna lui săptămâna trecută. Și mi-a spus întâi că-s viteaz – da' asta o știam eu dinainte – pe urmă a scos banii, și asta era ceva nou. Uite-i! Aicea-s! Toți. Numa' unu lipsește! Și zicând asta, Bob goli punga de pânză pe masă – când i-am căpătat îmi fierbea capu' de parc-ar fi fost o oală cu supă, numa' când mă gândeam ce viață o să duc de-acu' nainte! – că mă gândeam eu la multe meserii să le fac – că de șlep m-am săturat până peste cap; îți mănâncă zilele și le-ntinde până se fac lungi ca niște cârnați. La început m-am gândit să-mi cumpăr dihori și câini și să mă fac vânător de șobolani. Pe urmă m-am gândit că mi-ar place să trăiesc pe picior mare, așa cum n-am trăit de când sunt că văzusem ce-nseamnă să fii vânător de șobolani, și m-am gândit, și m-am tot gândit, până când m-am hotărât să mă fac vânzător ambulant, că ăștia știe de toate – ambulanții vreau să spun – și aș căra lucrurile cele mai ușoare în sac, și știu că mi-ar merge gura, că dacă are omu' gură... și gura nu mi-ar fi folosit la nimic cu șobolanii sau cu șlepu'! Și aș bate țara-n lung și-n lat și aș suci mințile femeilor că-s bun de gură și aș găsi întotdeauna mâncare caldă la cârciumă. Doamne! Grozavă viață ar fi! Bob

[1] Echivalentul a două sute de şilingi de aur.

se opri, apoi continuă hotărât și cu sfidare, de parcă ar fi întors categoric spatele acestei imagini de paradis. Da' nu-mi pare rău – niciun pic! Am schimbat unul din suverani să-i cumpăr mamii o gâscă pentru cină și mi-am cumpărat o jiletcă albastră de pluș și o bonetă de lutru că, dacă tot era vorba să mă fac vânzător ambulant, măcar s-o fac așa, ca lumea! Da! Nu-mi pare rău! Niciun pic! Capu' meu nu-i gulie și poate c-o să mai am bafta să sting vreun foc! Io-s băiat cu baftă! Așa că v-aș fi recunoscător dac-ați lua ăștia nouă suverani să vă ajutați cumva cu ei, dacă-i adevărat că stăpânu' a pierdut tot! Nouă suverani nu-i cine știe ce, dar tot e ceva!

Tom era atât de mișcat, încât uită și de mândrie, și de bănuială.

— Ești un băiat foarte bun, Bob, spuse el, roșindu-se și cu acel tremur timid în voce care dădea oarecare farmec chiar și mândriei și severității lui. Și n-am să te mai uit niciodată, cu toate că nu te-am recunoscut astă seară. Da' banii nu pot să-i iau. Pentru tine ar însemna o mică avere, în schimb mie nu mi-ar servi aproape la nimic.

— Nu v-ar servi, dom' Tom? spuse Bob cu părere de rău. Da' să nu cumva să spuneți așa fiindcă credeți că-mi pare rău de ei. Eu nu-s sărac. Mama câștigă bani buni culegând pene și alte mărunțișuri, și chiar dacă nu mănâncă decât pâine și apă tot se-ngrașă. Și eu îs tare norocos! Și n-aș crede să fiți tot atât de băftos ca mine dom' Tom! Stăpânu' ăl bătrân n-a avut baftă – așa că ați putea încerca să luați o bucățică din bafta mea, că nu strică! Doamne! O dată am găsit un picior de porc în râu! Mă prind că-l scăpase vreun olandez din ăia cu fundul mare. Mai gândește-te dom' Tom, așa măcar de dragu' prieteniei noastre vechi, că altfel o să-mi închipui că-mi porți pică.

Bob îi împinse suveranii, dar înainte ca Tom să poată vorbi, Maggie își împreună mâinile și uitându-se plină de remușcări la Bob, spuse:

— Vai, ce rău îmi pare, Bob! Nu mi-aș fi închipuit niciodată că ești atât de bun! Cred că ești omul cel mai bun de pe

lume!

Bob nu știuse că Maggie avusese o părere atât de proastă despre el, încât să se simtă acum nevoită să facă un act interior de penitență, dar zâmbi, mulțumit de aceste cuvinte frumoase, mai cu seama că veneau de la o fată care, după cum îi povesti el maică-sii în aceași seară, avea niște ochi atât de neobișnuiți, că-l făceau să se simtă „nu știu cum“.

— Nu, Bob, nu pot să-i iau, stărui Tom. Dar să nu crezi că dacă te refuz îți sunt mai puțin recunoscător. Nu vreau să iau nimic de la nimeni, vreau să-mi croiesc singur drum în viață. Și, oricum, chiar dacă aș lua banii tăi, tot nu mi-ar servi prea mult. Dar, dă-mi voie să-ți strâng mâna.

Tom întinse palma lui trandafirie, și Bob se repezi s-o strângă cu mâna lui aspră și neagră.

— Lasă-mă să-ți pun banii înapoi în pungă, spuse Maggie, și când o să te faci vânzător ambulant, să vii să ne vezi.

— E ca și cum aș fi venit să vă spun toate astea despre bani numa’ ca să v-arăt că am bani, făcu Bob, cu un aer nemulțumit, în timp ce Maggie îi restituia punga. Să-i iau înapoi! Îmi place uneori să păcălesc oamenii, știți, dar păcăleli d-astea nu fac decât dacă dau de un mare pungaș sau de un mare mototol. Atunci îmi place să-l duc puțin... Da’ altfel nu...

— Ia vezi, bagă de seamă să nu faci vreo șmecherie, îl sfătui Tom, că mai știi, poate te prinde.

— N-aveți nicio grijă, dom’ Tom, spuse Bob vesel și plin de încredere. Nu există lege împotriva înțepăturilor de muscă. Dacă n-aș trage din când în când câte un fraier pe sfoară, nu s-ar învăța niciodată minte... Da’ vă rog, pentru Dumnezeu, luați un suveran, să vă cumpărați ceva pentru dumneavoastră și dom’șoara, numa’ așa ca amintire... ca să facă pereche cu briceagul meu.

Și, în timp ce vorbea, Bob puse suveranul pe masă și apoi strânse din nou punga cu un aer hotărât. Tom îi împinse înapoi banul și spuse:

— Nu, zău, nu, Bob, îți mulțumesc din suflet, dar nu pot să primesc.

Maggie, luând banul, îl întinse lui Bob și îi spuse cu un ton

mai convingător:

— Acum nu – dar poate altă dată. Dacă vreodată Tom sau tata o să aibă nevoie de ajutorul tău, o să-ți spunem – nu-i așa, Tom? Cred că asta vrei și tu: să știi că ne vom bizui întotdeauna pe tine ca pe un prieten care să ne ajute la nevoie – nu-i așa, Bob?

— Ba da, domnișoară, vă mulțumesc! răspunse Bob, luând banul cam în silă. Asta aș vrea! Eu vreau cum vreți dumnea-voastră. Și acu' vă spun la revedere domnișoară și noroc dom' Tom, și vă mulțumesc că mi-ați strâns mâna, cu toate că n-ați vrut să luați banii.

Intrarea Keziei, care venise încruntată să întrebe dacă n-ar fi momentul să aducă ceaiul sau dacă trebuia să aștepte ca pâinea prăjită să se facă tare ca o cărămidă, opri tocmai la timp potopul de cuvinte, grăbind plecarea lui Bob.

Capitolul VII
În care se vede cum poate recurge o găină la o stratagemă

Zilele treceau și, după câte putea să constate doctorul, domnul Tulliver arăta simptome din ce în ce mai clare de revenire la normal. Încetul cu încetul, paralizia și starea de inconștiență începuseră să cedeze și mintea răzbea în urma unor lupte intermitente, ca o vietate care și-ar croi drum, răzbătând printr-o avalanșă de zăpadă care tot lunecă și lunecă la vale, astupând fiecare nouă deschizătură ivită.

Pentru cei care vegheau la căpătâiul bolnavului, timpul ar fi putut să pară că abia se scurge, dacă l-ar fi măsurat doar prin speranța îndoielnică și îndepărtată, diluată în fiecare dintre clipele ce se mistuiau între cei patru pereți ai încăperii; dar ei măsurau timpul prin spaima ce creștea o dată cu trecerea orelor și făcea să li se pară că noaptea vine prea repede. În timp ce domnul Tulliver își revenea încet la normal, soarta lui zorea către clipa când urma să sufere o transformare simțitoare. Încasatorii își îndepliniseră misiunea ca orice armurier respectabil atunci când pregătește conștiincios arma

care, bine mânuită de un braț viteaz, va distruge o viață. Taxele, cheltuielile de judecată, publicațiile de vânzare sunt ca niște rafale de împușcături legale sau ca o bombă care nu poate niciodată nimeri o țintă izolată, ci produce stricăciuni în dreapta și-n stânga. E atât de inerent în viața asta a noastră ca unii oameni să sufere pentru păcatele altora, și suferința omenească se răspândește atât de ușor, încât până și dreptatea face victime și nu putem concepe nicio pedeapsă care să nu se întindă dincolo de ținta ei, provocând pulsațiile unei suferințe nemeritate.

Pe la începutul celei de-a doua săptămâni din ianuarie, apărură afișele care, printr-o decizie a Curții de Justiție, anunțau scoaterea la vânzare a fermei domnului Tulliver și a restului de inventar, după care trebuia să urmeze vânzarea morii și a pământului, vânzare programată în orele obișnuite ale după-amiezei, la „Leul de aur“. Morarul, care nu era conștient de trecerea timpului, se credea încă în prima fază a nenorocirii lui, când se mai putea găsi o soluție și, adesea, în intervalele când își revenea, vorbea cu voce stinsă și întretăiată despre planuri pe care voia să le pună în aplicare dacă se va însănătoși. Nevastă-sa și copiii tot mai sperau să găsească o soluție ca domnul Tulliver să nu fie nevoit să-și părăsească locuința și să-și caute un rost într-altă parte, căci reușiseră să-l intereseze pe unchiul Deane în această problemă. Unchiul recunoscuse că n-ar fi o afacere proastă pentru „Guest and Co.“ să cumpere moara Dorlcote și să continue afacerile care erau prospere și se puteau extinde prin adăugarea unei mașini cu abur; iar domnul Tulliver putea în acest caz să rămână la moară ca administrator. Cu toate astea, domnul Deane nu voia să dea un răspuns definitiv în această problemă: faptul că Wakem avea în mâinile lui ipoteca pe pământ l-ar fi putut determina să aibă pretenții asupra întregii proprietăți și, mai mult încă, să convingă pe „Guest and Co.“, o firmă prudentă, să nu se mai intereseze de această problemă, cu atât mai mult cu cât firma nu obișnuia să facă afaceri pe baze sentimentale. Domnul Deane se simți obligat să-i spună doamnei Tulliver ceva în acest sens, când

se duse la moară să cerceteze registrele în tovărășia domnului Glegg, care declarase că dacă „Guest and Co.“ s-ar gândi mai bine, și-ar da seama că tatăl și bunicul domnului Tulliver conduseseră moara Dorlcote, mult înainte de a fi existat fabrica de ulei a firmei. Domnul Deane, în schimb, se îndoia că acest raport între cele două întreprinderi va determina valoarea investițiilor. Cât despre unchiul Glegg, problema depășea cu mult posibilitatea lui de înțelegere; domnul Glegg era un om cumsecade și compătimea sincer familia Tulliver, dar banii lui erau toți plasați în ipoteci excelente și nu-și putea permite să riște nimic; n-ar fi fost cinstit față de rudele lui de sânge. Hotărâse însă să-i dea lui Tulliver niște jiletci noi de lână la care el, domnul Glegg, renunțase în favoarea unui material mai elastic și, totodată, să-i aducă doamnei Tulliver, din când în când, câte o livră de ceai. Lucrul acesta îi va prilejui o călătorie al cărei scop de binefacere îl încânta dinainte: se gândea cum îi va duce ceaiul și cât de bucuroasă va fi cumnată-sa când o va asigura că e de cea mai bună calitate.

Și totuși, era clar că domnul Deane manifesta multă bunăvoință față de familia Tulliver. O adusese odată la ei și pe Lucy, care era în vacanța de Crăciun și căpșorul de îngeraș blond se lipise de obrazul oacheș al lui Maggie, acoperindu-l cu multe sărutări și câteva lacrimi. Fetele astea blonde și gingașe mișcă ușor inimile asociaților respectabili ai unor firme respectabile și poate că întrebările lui Lucy, îngrijorate și pline de milă în legătură cu bieții ei veri, contribuiră să-l facă pe unchiul Deane să-i găsească mai repede un post lui Tom la depozit, ajutându-l să poată lua seara lecții de socoteli și contabilitate.

Asta l-ar mai fi înveselit pe Tom și i-ar mai fi hrănit puțin speranțele dacă nu s-ar fi produs tocmai atunci lovitura de care le era atât de groază, și anume descoperirea că taică-său dăduse totuși faliment. Vor trebui să roage creditorii să ia mai puțin decât li se cuvine, ceea ce pentru mintea neștiințifică a lui Tom echivala cu bancruta. Se va spune de taică-său nu numai că „și-a pierdut proprietatea“, dar și că

„dăduse faliment“ – cuvânt care i se părea lui Tom cât se poate de rușinos căci, după ce vor satisface pretențiile în ceea ce privește cheltuielile de judecată, mai rămâneau plata serviciilor amicale ale domnului Gore și debitul de la bancă, precum și alte datorii care vor face ca bunurile să se deprecieze ajungând la o disproporție neîndoielnică față de costuri: „nu mai mult de zece sau doisprezece șilingi de liră“, prezicea domnul Deane, cu un ton hotărât, strângându-și buzele, și cuvintele astea îl frigeau pe Tom ca un lichid clocotit, producându-i o durere care nu se mai potolea. În situația nouă și neplăcută în care se afla, simțea cumplit nevoia unui lucru care să-i mai ridice puțin moralul; fusese brusc scos din plictiseala de puf a orelor de studiu de la domnul Stelling și a ceasurilor de trândăvie din ultimul trimestru al anului școlar când „clădea castele în Spania“, și se trezise în tovărășia sacilor și pieilor, și a unor oameni care urlau și trânteau cu zgomot baloturi la un metru de el. Primii pași spre reușită însemnau pentru Tom să muncească în frig, praf și zgomot, renunțând la ceai ca să rămână la St. Ogg’s pentru a lua lecții de la un funcționar ciung, între două vârste, într-o încăpere ce mirosea a tutun prost. Fața trandafirie de copil a lui Tom arăta palidă atunci când, ajuns acasă, își scotea pălăria și se așeza, mort de foame, la masă. Era deci firesc ca atunci când maică-sa sau Maggie îi vorbeau, să le răspundă cam răstit.

Dar în tot acest timp, doamna Tulliver născocise un plan, prin care ea, și nimeni altul, avea să împiedice rezultatul ce-i îngrozea atât de mult pe toți și avea să-l oprească pe Wakem să ceară ca moara să fie scoasă la licitație. Închipuiți-vă că o găină cât se poate de blândă și de respectabilă s-ar apuca, printr-o funestă anomalie, să născocească niște șiretlicuri prin care să-l convingă pe Hodge[1] să nu-i sucească gâtul sau să n-o vândă împreună cu puișorii ei la piață. Singurul rezultat ar fi c-ar cotcodăci și ar da din aripi fără să se aleagă cu nimic. Doamna Tulliver văzând că toate ieșiseră pe dos, începu să-și reproșeze că fusese prea pasivă în viață: dacă s-ar fi

[1] Prototipul ţăranului englez.

preocupat de afaceri și ar fi luat din când în când câte o hotărâre, ar fi fost mult mai bine pentru interesele ei și ale familiei. După cât se părea, nimeni nu avusese ideea de a discuta cu Wakem în legătură cu moara; și doamna Tulliver se gândi că totuși ăsta ar fi fost cel mai bun mijloc ca să-și ajungă scopul. N-ar fi servit la nimic să se ducă domnul Tulliver, chiar dac-ar fi vrut și ar fi fost în stare s-o facă – fiindcă în ultimii zece ani se tot „judecase cu Wakem“, îl tot insultase și probabil că Wakem îl ura. Iar acum, când doamna Tulliver ajunsese la concluzia că bărbat-său greșise, făcându-se vinovat de toate nenorocirile abătute asupra ei, era gata să creadă că părerea lui despre Wakem fusese de asemenea greșită. E drept că Wakem trimisese portăreii să le scoată toate lucrurile în vânzare, dar doamna Tulliver își spunea că, probabil, Wakem îi trimisese ca să-l mulțumească pe cetățeanul care-i împrumutase domnului Tulliver banii, căci un avocat trebuie să mulțumească mai mulți oameni deodată, și nu i se putea cere să-l pună pe domnul Tulliver, care se judecase cu el, înaintea celorlalți.

S-ar fi putut ca avocatul să fie un om de înțeles. De ce nu? Se însurase cu o domnișoară Clint și, pe vremea când doamna Tulliver auzise prima oară de această căsătorie, în vara în care purtase jacheta aceea scurtă de satin albastru și nici nu se gândea c-o să-l ia vreodată pe domnul Tulliver, nu avusese nimic împotriva lui Wakem. Și, bineînțeles, avocatul nu putea să nu aibă față de ea – știind că era născută Dodson – decât bunăvoință, mai ales după ce va fi aflat că se împotrivise întotdeauna ideii procesului și era dispusă acum să adopte mai degrabă părerile domnului Wakem decât pe ale soțului ei. De fapt, dacă avocatul va vedea că o matroană respectabilă, ca ea, e dispusă „să-i vorbească frumos“, de ce să n-o asculte? Căci îi va expune clar problema, lucru pe care nu-l făcuse nimeni până atunci. Și Wakem nu va licita moara numai așa, ca să-i facă în ciudă, ei, o femeie nevinovată, aproape sigură că în tinerețe dansase cu el la Squire Darleigh, pentru că, la petrecerile astea mari, dansase adesea cu tineri cărora le uitase numele.

Doamna Tulliver ascunse aceste gânduri în fundul sufletului; căci, făcând odată o aluzie față de domnul Deane și de domnul Glegg că n-ar avea nimic împotrivă să se ducă să-i vorbească domnului Wakem, aceștia îi spuseseră: „Nu, nu, nu!“ și „Nici gând!“ și „Lasă-l pe Wakem!“ cu tonul unor oameni care nu păreau dispuși să asculte o expunere mai precisă a planurilor ei în această privință. Și cu atât mai puțin ar fi îndrăznit să împărtășească acest plan lui Tom și lui Maggie, căci „copiii erau întotdeauna împotriva tuturor ideilor ei“, și-și dădea seama că Tom e aproape tot atât de pornit împotriva lui Wakem ca și taică-său. Dar această concentrare mintală neobișnuită îi conferea doamnei Tulliver o inventivitate și o hotărâre neobișnuite; și, cu o zi sau două înainte de vânzarea care avea să aibă loc la „Leul de aur“, când nu mai era timp de pierdut, își puse planul în aplicare uzând de un șiretlic. Era vorba de niște murături, o mare cantitate de murături și de *ketchup* pe care doamna Tulliver voia să le vândă domnului Hyndmarsh, băcanul, care le-ar fi cumpărat cu siguranță după ce s-ar fi învoit cu ea într-o discuție între patru ochi. Așa că în dimineața aceea o porni o dată cu Tom la St. Ogg’s și, când băiatul stărui, spunându-i că-i mai bine să renunțe deocamdată la ideea cu murăturile – nu-i plăcea s-o vadă umblând prin târg tocmai atunci – doamna Tulliver păru jignită că fiul ei o contrazicea în legătură cu niște murături preparate după rețetele de familie moștenite de la propria lui bunică, care se prăpădise când maică-sa era mică, așa că Tom cedă, și o porniră împreună până în Danish Street unde domnul Hyndmarsh își vindea colonialele. Băcănia nu se afla prea departe de biroul domnului Wakem.

Domnul Wakem nu era încă acolo și doamna Tulliver fu poftită în biroul lui particular să stea lângă foc și să-l aștepte. Nu avu mult de așteptat; avocatul, punctual, intră în birou, încruntându-se și privind cu un aer întrebător femeia blondă și grăsuță care se ridică și făcu o reverență respectuoasă. Domnul Wakem era un om destul de înalt, cu un nas acvilin și un păr des și cenușiu. Neavând de-a face cu domnul Wakem

până acum, vă întrebați desigur dacă era într-adevăr un pungaș atât de mare și un dușman atât de iscusit și de nemilos al oamenilor cinstiți în general și al domnului Tulliver în special, cât își închipuia morarul.

Era clar că morarul, om iute la mânie, lua orice lovitură întâmplătoare a sorții drept un atentat împotriva propriei lui vieți și era victima încurcăturilor acestei lumi sucite, care încurcături, cu toată considerația lui față de propria-i infaibilitate, presupuneau totuși existența unor forțe active și diabolice menite să le explice. Și totuși, avocatul era probabil tot atât de vinovat față de el, cât ar fi fost o mașină perfecționată, funcționând fără greș, față de omul nesăbuit care, apropiindu-se prea tare de ea, e prins de un angrenaj sau de o roată, fiind prefăcut, într-o singură clipă, în carne tocată.

Dar e într-adevăr cu neputință să ajungi la vreo concluzie numai uitându-te la Wakem: trăsăturile și strălucirea feței omenești sunt, ca și alte simboluri, greu de citit fără cheie. O privire „apriorică“ asupra nasului acvilin al domnului Wakem, care-l supăra atât de mult pe domnul Tulliver nu te făcea să descoperi mai multă pungășie decât ai fi putut descoperi în forma gulerului lui tare, cu toate că gulerul împreună cu nasul ar fi putut să devină pline de tâlcuri ascunse dacă avocatul s-ar fi dovedit a fi un pungaș.

— Doamna Tulliver, mi se pare, i se adresă Wakem.

— Da, domnule. Fostă Elizabeth Dodson.

— Vă rog să luați loc. Aveți vreo treabă cu mine?

— Păi... da! Domnule Wakem, începu doamna Tulliver îngrozindu-se de propriul ei curaj, acum când se afla în fața acestui om înfricoșător și când își dădea seama că nu știe de unde să pornească.

Domnul Wakem căuta ceva în buzunarele jiletcii, privind-o în tăcere.

— N-o să va închipuiți, nădăjduiesc, continuă ea în cele din urmă, că vă port pică din cauză că bărbatu-meu a pierdut procesu’ și au venit portăreii și mi-au vândut toată rufăria. Vai, Doamne!... eu am fost crescută cu totul altfel! V-amintiți

de tata? Era bun prieten cu moșierul Darleigh... și obișnuiam să ne ducem la balurile lui... noi, fetele Dodson... și toată lumea ne admira... – și cu drept cuvânt că doar eram patru, și cred că știți că doamna Glegg, și doamna Deane sunt surorile mele. Cât despre procese, și despre bani pierduți și lucruri scoase în vânzare când mai ești încă în viață, eu n-am pomenit așa ceva înainte să mă mărit și nicio bună bucată de vreme după ce m-am măritat, și nu văd de ce să plătesc pentru ceasu' rău în care m-am măritat și am plecat de lângă neamuri și am intrat într-o familie care avea cu totul altfel de purtări, iar de jignit așa cum vă jignesc alții, eu, domnule Wakem, nu v-am jignit niciodată, și nimeni nu poate spune că nu-i așa.

Doamna Tulliver dădu încet din cap și se uită la tivul batistei.

— Nu mă îndoiesc de ce spuneți, doamnă Tulliver, replică domnul Wakem cu o politețe rece. Dar parcă voiați să mă întrebați ceva.

— Păi... da. Da' știți, mi-am spus – da, asta mi-am spus – că nu se poate să nu aveți un pic de inimă; cât despre bărbatu-meu care de două luni zace bolnav, nu vreau să-l apăr, că povestea asta cu erigațiile i s-a urcat la cap – nu că n-ar fi oameni mai răi pe lume că el n-a păgubit niciodată pe nimeni, nici măcar cu un bănuț, sau în orice caz nu cu voia lui. Și de înfuriat s-a înfuriat singur și singur s-a dus să se judece, eu ce puteam să fac? Și când a primit scrisoarea care spunea că aveți ipoteca pe pamânt, l-a lovit damblaua și a picat ca trăsnit! Dar eu cred că nu se poate să nu vă purtați ca un gentleman.

— Ce înseamnă toate astea, doamnă Tulliver, întrebă avocatul tăios. Ce vreți de la mine?

— Păi, dac-ați vrea să fiți atât de bun, spuse doamna Tulliver, tresărind și vorbind mai repede – dac-ați vrea să fiți atât de bun să nu cumpărați moara și pământul – de pământ, n-ar fi o nenorocire chiar atât de mare dacă l-ați cumpăra, numai că bărbatu-meu ar înnebuni dac-ar auzi că l-ați luat dumneavoastră.

O idee nouă păru că-i trece domnului Wakem prin minte, când întrebă:

— Cine v-a spus că am de gând să-l cumpăr?

— Păi, da' n-am scos-o din capu' meu; și nu m-aș fi gândit niciodată, dacă n-ar fi fost bărbatu-meu, care ar fi trebuit să știe ce-i cu legea, și care tot spunea că avocații nu au niciodată nevoie să cumpere nimic – nici pământ, nici case – că oricum le pică în mână. Și cred că așa e și cu dumneavoastră; și n-am spus niciodată că sunteți om să faceți altfel.

— Bine, dar cine v-a spus toate astea? întrebă Wakem, deschizându-și biroul și mutând lucrurile de colo-colo, în timp ce șuiera încet, aproape imperceptibil, printre dinți.

— Păi, domnul Glegg și domnul Deane care se ocupă de toate, și domnul Deane spune că „Guest and Co." ar cumpăra moara și l-ar lăsa pe domnul Tulliver să se ocupe de ea, dacă n-ați face dumneavoastră o ofertă care să-i ridice prețul. Și tare ar fi bine dacă bărbatul meu ar putea să rămână unde e și să-și câștige și-o pâine; că a fost a lui taică-său înainte să ajungă a lui, moara vreau să spun, și a clădit-o bunică-său cu toate că mie, la început când m-am măritat, nu-mi plăcea zgomotul pe care-l făcea, că-n familia noastră – familia Dodson – n-au fost niciodată mori și, dac-aș fi știut că morile au atâta legătură cu legea, n-aș fi fost eu prima din neamul Dodson care să ia un morar; da' am intrat în povestea asta cu ochii închiși, asta am făcut – cu erigația și cu toate celelalte.

— Vasăzică „Guest and Co." vor să păstreze moara și vor să-i plătească soțului dumitale o leafă?

— Vai, Doamne, spuse doamna Tulliver cu lacrimi în ochi, greu îmi vine să mă gândesc că bărbatu-meu a ajuns să ia leafă. Dar așa, cel puțin, dac-am rămâne la moară în loc să ne ducem într-altă parte, ar mai aduce cu ce-a fost. Și gândiți-vă că dacă ați face o ofertă pentru moară și ați cumpăra-o, pe bărbatu-meu l-ar lovi din nou damblaua, mai rău ca înainte, și nu s-ar mai face bine, cum e vorba să se facă acum.

— Bine, dar ce-ar fi dac-aș cumpăra eu moara și l-aș lăsa pe soțul dumitale să lucreze ca administrator în contul meu?

întrebă domnul Wakem.

— Vai, domnule Wakem, nu cred că ar putea să-l convingă nimeni să primească, nici chiar dacă moara s-ar opri singură din măcinat ca să-l roage să se-nduplece – că pentru el numele dumneavoastră e mai rău decât otrava și el e convins că de la dumneavoastră i se trag toate nenorocirile, încă din ziua când ați dezlănțuit legea împotriva lui, din cauza drumului ăla care trece prin pajiște – asta s-a întâmplat acum opt ani – și de atunci nu și-a schimbat părerea, cu toate că eu mereu i-am spus că n-are dreptate...

— E încăpățânat și rău de gură, izbucni domnul Wakem, ieșindu-și din fire.

— Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, speriată de un rezultat atât de deosebit de cel la care se așteptase. N-aș vrea să vă contrazic, dar se prea poate ca boala să-l fi făcut să-și schimbe părerile – a uitat o grămadă de lucruri de care vorbea înainte. Și nu cred că v-ar place să aveți un mort pe conștiință, dac-ar fi să moară. Și să știți, se spune că dacă moara Dorlcote încape pe alte mâini, nu-i a bună, s-ar putea să sece apa și atunci... nu că m-aș bucura de răul dumneavoastră, că am uitat să vă spun că mi-amintesc de ziua când v-ați însurat de parc-ar fi fost ieri... știu că doamna Wakem era născută Clint. Și băiatul meu, un băiat bun și frumos și cinstit cum nu mai e altul pe lume, a fost coleg cu băiatul dumneavoastră...

Domnul Wakem se ridică, deschise ușa și strigă pe unul dintre funcționarii lui.

— Vă rog să mă iertați că vă întrerup, doamnă Tulliver, dar am treabă și cred că nu mai avem nimic de discutat.

— Dar dacă ați vrea totuși, stărui doamna Tulliver, să nu ne prigoniți pe mine și pe copiii mei... nu spun că domnul Tulliver n-a greșit, dar a fost destul de pedepsit și sunt pe lume și oameni mai răi decât el, că vina lui e c-a fost mai darnic cu alții. Și n-a făcut nimănui niciun rău, numai lui și familiei lui – cu atât mai rău – și eu în fiecare zi mă duc și mă uit la rafturile goale și mă gândesc unde era așezat cutare sau cutare lucru de-al meu, care acu’ nu mai e.

— Da, da, am să țin minte, o asigură domnul Wakem în grabă, uitându-se înspre ușa deschisă.

— Și vă rog să nu spuneți că am venit să vă vorbesc, că băiatul meu ar fi foarte supărat pe mine că m-am înjosit, sunt convinsă c-ar fi, și am destule necazuri și-așa, fără să mai fiu și ocărâtă de copii.

Vocea îi tremura puțin și nu reuși să-i răspundă avocatului când acesta îi spuse „la revedere“ decât printr-o reverență, apoi ieși fără să mai rostească o vorbă.

— În ce zi e vorba să se vândă moara Dorlcote? Unde-i anunțul? îl întrebă domnul Wakem pe funcționar după ce rămaseră singuri.

— Vinerea viitoare. Vineri la ora șase.

— Atunci du-te repede la Winship, licitantul, și vezi dacă-i acasă. Am o treabă pentru el. Roagă-l să vină până la mine.

Cu toate că în dimineața aceea, când intrase în birou, domnul Wakem nu avusese nicio intenție să cumpere moara Dorlcote, hotărârea lui era acum luată. Doamna Tulliver îi sugerase mai multe motive care să-l determine s-o cumpere și mintea lui acționa foarte ager: era unul dintre acei oameni care pot fi prompți fără să fie nesăbuiți, deoarece motivele lor urmează un drum dinainte stabilit și nu au nevoie să concilieze scopuri care se bat cap în cap.

Să-ți închipui că Wakem nutrea față de Tulliver o ură la fel de cumplită ca aceea a morarului față de el, e ca și cum ți-ai închipui că o știucă și o babușcă se pot privi ca făcând parte din aceeași familie. Babușca e, bineînțeles, împotriva felului în care se hrănește știuca și probabil că știuca nu are nicio părere despre babușcă – nici chiar despre babuștele revoltate – decât că acestea constituie un fel gustos de mâncare; și nu simte nicio dușmănie față de ele, decât atunci când se îneacă înghițindu-le. Dacă domnul Tulliver l-ar fi jignit sau l-ar fi contrazis pe avocat în mod serios, Wakem nu i-ar fi refuzat onoarea de a-l considera obiectul răzbunării lui. Dar când domnul Tulliver îl făcea pe Wakem pungaș, chiar la masa care avea loc cu ocazia târgului, clienții avocatului nu se arătau câtuși de puțin dispuși să-și retragă afacerile din mâinile lui; și

dacă vreun crescător de vite mucalit, stimulat de coniac și de împrejurări, se lega de Wakem în prezența acestuia făcând aluzie la testamentul unor cucoane bătrâne, avocatul păstra un *sangfroid*[1] desăvârșit, știind foarte bine că majoritatea oamenilor cu greutate aflați de față erau cât se poate de mulțumiți de faptul că „Wakem e Wakem“, adică un om care știe întotdeauna să se descurce în procedurile cele mai murdare. E de presupus că un om care a făcut avere și are la Tofton o casă frumoasă, înconjurată de pomi, și poate cea mai serioasă provizie de *porto* din regiunea orașului St. Ogg’s, e în stare sa mulțumească opinia publică. Și nu știu dacă cinstitul domn Tulliver cu ideea lui că justiția e o arenă pentru luptele de cocoși n-ar fi găsit și el, în alte împrejurări, că aforismul „Wakem e Wakem“ e cât se poate de mulțumitor; de altfel, după cum am aflat între timp de la oameni cu serioase cunoștințe în materie de istorie, omenirea e dispusă să nu privească prea îndeaproape purtarea marilor învingători atunci când victoria acestora servește o cauză dreaptă. Domnul Tulliver nu putea deci să fie o piedică în calea lui Wakem; era un biet nenorocit pe care avocatul îl răpusese de mai multe ori – un om arțăgos care făcea ce făcea și-l stârnea împotrivă-i. Conștiința lui Wakem nu era nicidecum încărcată de faptul că uzase de câteva stratageme pentru a-l doborî pe morar; și, în definitiv, de ce să-l urască pe acest reclamant păgubos, pe acest taur furios, vrednic de milă, care se încurcase într-o plasă?

Totuși, printre diferitele excese la care e supusă natura umană, moraliștii n-au inclus niciodată dragostea deosebită pentru cei care te înjură în față.

Candidatul „galben“, învingător în alegeri în târgul Old Topping, nu simte poate o ură conștientă și neîmpăcată față de redactorul „albastru“, care își consolează abonații cu o retorică injurioasă împotriva galbenilor, acuzați ca își vând țara și că sunt demonii vieții private, dar nu va regreta niciodată dacă legile și o împrejurare prielnică l-ar ajuta pe redactorul „albastru“ să se închidă la culoare până se

[1] Sânge rece *(franc.).*

învinețește. Se întâmplă ca oamenii prosperi să se răzbune uneori din simplă distracție, atunci când le vine la îndemână, și când asta nu le încurcă afacerile. Aceste răzbunări mici și lipsite de patimă au consecințe foarte mari în viață, făcându-te să parcurgi cu satisfacție toate fazele aplicării unei pedepse, îndepărtând oameni potriviți de la locurile lor și ponegrindu-i în discuții întâmplătoare. Și, mai mult încă, să vezi pe unii oameni care nu te-au jignit prea mult cum decad și ajung umiliți fără ca tu să faci cine știe ce efort, e un lucru care nu poate decât să te calmeze și să te măgulească. Ai senzația că providența sau altă putere ce stăpânește lumea și-a asumat răspunderea să pedepsească în numele tău: și, într-adevăr, printr-o alcătuire fericită a lucrurilor, dușmanii noștri n-ajung niciodată bine.

Wakem era și el însuflețit de acest latent spirit de răzbunare față de morarul necuviincios și acum, când doamna Tulliver îi dăduse ideea, începu să considere că ar fi o plăcere deosebită să comită un lucru care i-ar pricinui domnului Tulliver cea mai îngrozitoare umilință – o plăcere complexă, care nu e constituită din răutate pură, ci se combină cu satisfacția autoaprobării. E adevărat că imaginea unui dușman umilit produce o oarecare mulțumire, dar acest sentiment e slab în comparație cu satisfacția suplimentară de a-l vedea umilit din voia sau din îngăduința ta. Felul acesta de răzbunare intră în sfera virtuților, și Wakem avea intenția de a se menține în mod respectabil în această sferă. Avusese o dată plăcerea de a băga un vechi dușman de-al lui într-un azil din St. Ogg’s, la a cărui reconstrucție contribuise cu o largă sumă de bani. Și iată că avea acum prilejul să se ocupe de un altul, făcându-l să devină propria lui slugă. Asemenea lucruri conferă prosperității un sentiment de plinătate și creează plăceri subtile pe care un om orbit de acea violentă și meschină sete de răzbunare, dispus să facă tot ce poate pentru a-și vărsa focul prin lovituri directe, nici nu le poate visa. Și Tulliver cu limba lui spurcată, îndulcită de un sentiment de recunoștință, ar putea fi un servitor mai bun decât un om angajat la întâmplare, care ar fi cerșit un post cu

căciula în mână. Tulliver trecea drept un om cinstit și mândru și Wakem era prea pătrunzător ca să nu creadă în existența cinstei. Se obișnuise să nu judece oamenii dupa maxime, ci să-i observe, și știa mai bine ca oricare altul că nu toți oamenii sunt ca el. Și, pe urmă, avea intenția să cerceteze îndeaproape toată povestea asta cu pământul și cu moara: îi plăceau afacerile rurale. Dar chiar dacă n-ar fi dorit să se răzbune pe morar, oricum avea motive serioase să cumpere moara Dorlcote. Era o investiție serioasă; și, în plus, „Guest and Co.“ aveau să facă o ofertă. Domnul Wakem era în relații bune cu domnul Guest, luau uneori masa împreună și avocatul era încântat să-și arate superioritatea asupra unui proprietar de vaporașe și patron de fabrică, puțin prea gălăgios în treburile orașului și în discuțiile purtate la masă. Căci Wakem nu era numai un om de afaceri; în lumea bună din St. Ogg’s era socotit un om agreabil – purta discuții amuzante la un pahar de *porto,* făcea puțină agricultură, ca amator, și fusese un soț și un tată minunat; când se ducea la biserică, stătea sub un monument mural foarte frumos, ridicat în memoria nevesti-sii. Alt bărbat în situația lui s-ar fi recăsătorit, dar se spunea că-și iubește fiul infirm mai mult decât își iubesc majoritatea oamenilor copiii normali. Nu că domnul Wakem n-ar mai fi avut și alți copii în afară de Philip; dar față de ei nutrea doar sentimente obișnuite părintești și le purta de grijă oferindu-le o viață așa cum se cuvine, dar sub nivelul vieții lui. În asta consta de fapt motivul care-l hotărâse să cumpere moara Dorlcote. În timp ce o ascultase pe doamna Tulliver, avocatul cu mintea ageră se gândise că, printre alte aspecte ale problemei, o asemenea achiziție va oferi în câțiva ani o situație foarte convenabilă unui anumit băiat pe care îl iubea mai mult decât pe oricine și avea intenția să-l căpătuiască.

Aceasta era starea de spirit asupra căreia doamna Tulliver voise să acționeze în mod convingător, dar dăduse greș; un fapt care s-ar putea ilustra întrucâtva prin remarca unui mare filozof: pescarii dau greș când pregătesc momele ca să ademenească peștii într-un anumit loc, pentru că nu cunosc

îndeajuns psihologia peștilor.

Capitolul VIII
Epava în plină zi

Domnul Tulliver coborî prima dată din cameră într-o zi senină și geroasă de ianuarie. Soarele care strălucea pe crengile castanilor și pe acoperișurile din fața ferestrei îl făcuse să declare nerăbdător că nu vrea să mai fie ținut în colivie: se gândea că, sub soarele ăsta, oriunde e mai vesel decât în camera lui; nu știa cât de pustii deveniseră camerele de jos și că pustietatea asta făcea ca fluxul de lumină să devină supărător, de parcă ar fi simțit o plăcere crudă să scoată în evidență urmele lăsate de lucruri binecunoscute și faptul că încăperile erau goale. Impresia pe care o avea domnul Tulliver că primise scrisoarea domnului Gore în ajun revenea atât de frecvent în discuțiile lui, și tentativele celorlalți de a-l face să-și dea seama că de atunci trecuseră mai multe săptămâni și se petrecuseră multe lucruri fuseseră atât de repede înlăturate de pierderile lui periodice de memorie, încât până și doctorul Turnbull începuse să dispere în încercarea de a-l preveni asupra celor petrecute, înainte ca el să dea cu ochii de trista realitate. Sensul realității prezente putea să fie adus la cunoștință doar treptat, prin noi experiențe – și nu prin simple cuvinte, care sunt mai palide decât impresiile lăsate de experiențele vechi. Auzind că domnul Tulliver se hotărâse să coboare din cameră, doamna Tulliver și copiii se îngroziră. Doamna Tulliver îi spuse lui Tom că ar trebui să nu mai plece la St. Ogg’s la ora obișnuită, ci să aștepte până vine taică-său jos. Și Tom făcu întocmai cu toate că în fundul sufletului îi era groază de scena dureroasă ce avea să urmeze. În ultimele zile, doamna Tulliver și cei doi copii fuseseră mai abătuți ca de obicei. „Guest and Co.“ nu cumpăraseră moara. În urma licitației, atât moara cât și pământul îi reveniseră lui Wakem, care fusese la fața locului și declarase domnilor Deane și Glegg, în prezența doamnei Tulliver, că e dispus să-l folosească pe domnul Tulliver, dacă

se însănătoșește, ca administrator. Această propunere prilejuise multe dezbateri în familie. Unchii și mătușile fuseseră aproape unanim de părere că asemenea propunere nu trebuie refuzată atunci când nu există și alt motiv decât un sentiment al domnului Tulliver pe care nici unchii și mătușile nu îl împărtășeau, considerându-l cât se poate de absurd și pueril. Adică domnul Tulliver simțea față de Wakem o mânie și o ură pe care, la drept vorbind, ar fi trebuit să le îndrepte împotriva lui însuși pentru firea lui arțăgoasă în general și pentru manifestările speciale ale acesteia: intentările de procese. Iată că i se oferea posibilitatea să-și întrețină nevasta și fetița fără ajutorul rudelor din partea soției și fără a fi nevoit să coboare în mod evident la starea aceea de sărăcie care face ca oamenii respectabili să se simtă prost când se întâlnesc cu tine – membru decăzut al familiei. Doamna Glegg considera ca domnul Tulliver trebuie să înțeleagă, când va reveni la starea normală, că oricât s-ar umili, tot nu-i deajuns, căci, datorită obrăzniciei lui din trecut „față de ei, singurii oameni pe care se putea bizui“, se întâmplase exact ceea ce prevăzuse ea c-o să se întâmple. Domnii Glegg și Deane erau mai puțin categorici în hotărârile lor, dar amândoi considerau că Tulliver făcuse destul rău prin ieșirile lui violente și ar fi bine să renunțe la ele atunci când i se oferă posibilitatea de a câștiga o pâine. Wakem se purtase cât se poate de frumos în această poveste – dovedise că nu-i purta pică domnului Tulliver. Tom declarase că nu e de acord cu acceptarea acestei propuneri: nu-i plăcea să-l vadă pe taică-său la cheremul lui Wakem: considera că ar fi un lucru înjositor. Spre marea ei supărare, maică-sa își dădea seama că nu va reuși niciodată să-l facă pe domnul Tulliver să-și schimbe părerea despre Wakem sau să asculte de rațiune. Nu, vor fi nevoiți să plece cu toții să trăiască într-o cocină de porci, numai așa ca să-i facă în ciudă lui Wakem, care se purtase cum nu se poate mai cinstit. Trăind în atmosfera aceasta ciudată, de inexplicabilă nenorocire, împotriva căreia se jeluia continuu, întrebând: „Doamne, cu ce am păcătuit eu ca să merit o povară mai grea decât a altor femei?“, gândirea doamnei

Tulliver ajunsese într-o asemenea stare de confuzie, încât Maggie începu să se întrebe dacă biata maică-sa nu e pe cale să-și piardă mințile.

— Tom, spuse ea când ieșiră împreună din camera domnului Tulliver, trebuie să încercăm să-l facem pe tata să înțeleagă cât de cât ce s-a întâmplat înainte de a coborî din cameră. Dar bagă de seamă să nu fie mama de față, că poate să zică ceva care să strice tot. Spune-i Keziei s-o cheme jos și s-o țină în bucătărie.

Kezia se dovedi la înălțimea situației. Declarând că e hotărâtă să rămână „cu sau fără simbrie“ până când stăpânul va fi din nou în picioare, găsise oarecare compensație în faptul că o ținea din scurt pe stăpână-sa, certând-o că se persecută pe ea însăși și umblă toată ziua cu aceeași bonetă și arată ca o curcă plouată. Pentru Kezia toată această perioadă de zbucium fusese o epocă de saturnalii[1]: putea să-și certe stăpânii în voie. În ziua aceea trebuiau aduse rufele uscate din curte și Kezia voia să știe dacă o pereche de mâini puteau face totul în casă și ogradă, spunând că, după părerea ei, ar fi bine ca doamna Tulliver să-și pună boneta și să ia puțin aer curat îndeplinind totodată această treabă atât de utilă. Așa că biata femeie coborî supusă în curte. Să primească porunci de la o slujnică era singura demnitate cazanieră care-i mai rămăsese – în curând nu avea să mai aibă nici măcar o servitoare care s-o mustruluiască.

Domnul Tulliver, susținut de Tom și Maggie, se odihnea în fotoliu după oboseala simțită când se îmbrăcase, și chiar atunci intră Luke să întrebe dacă e nevoie să-și ajute stăpânul să coboare.

— Da, da, Luke. Dar stai puțin jos, răspunse domnul Tulliver, arătând cu bățul spre fotoliu și fixându-l pe Luke cu acea privire insistentă cu care convalescenții urmăresc adesea pe cei ce i-au îngrijit, amintind de privirea cu care copiii se uită după doica lor. Căci Luke își veghease stăpânul noapte de noapte.

---

[1] Sărbătoare populară la romani, în cinstea zeului Saturn, cu prilejul căreia stăpânii si sclavii îşi inversau rolurile.

— Ei, cum e cu apa acu', Luke? întreba domnul Tulliver. N-a mai oprit-o Dix, ai?

— Nu, dom'le Tulliver, e-n regulă!

— Cred și eu. Acu' n-o să se mai grăbească s-o ia de la-nceput, că Riley s-a dus să-l pună la punct. Tocmai îi spuneam lui Riley ieri... i-am spus...

Domnul Tulliver se aplecă înainte, sprijinindu-și coatele de marginile fotoliului și uitându-se la podea de parcă ar fi căutat ceva, părea să urmărească imagini care se pierdeau, ca un om în luptă cu somnul. Maggie îi aruncă lui Tom o privire disperată – mintea tatălui lor era foarte departe de realitatea care avea să se impună într-o clipă conștiinței lui rătăcite! Tom ar fi vrut grozav să iasă din cameră: simțea nerăbdarea aceea pe care ți-o dădea o emoție dureroasă și care constituie una dintre deosebirile psihice dintre băieți și fete, dintre bărbați și femei.

— Tată, spuse Maggie, punând mâna pe mâna lui, ai uitat că domnul Riley a murit?

— A murit? spuse domnul Tulliver tăios, uitându-se în ochii ei cu o privire ciudată și cercetătoare.

— Da, de aproape un an. A murit de apoplexie. Mi-amintesc că te-am auzit spunând că trebuie să achiți o datorie a lui. Și-a lăsat fetele în mizerie – una dintre ele era pedagogă la domnișoara Firniss, unde am învățat eu...

— A? făcu tatăl neîncrezător, continuând s-o privească drept în față.

Dar de îndată ce Tom începu să vorbească, își întoarse ochii spre el, cu aceeași privire întrebătoare, de parcă ar fi fost uimit de prezența celor doi tineri. Ori de câte ori mintea îi rătăcea la trecutul îndepărtat, uita cum arătau chipurile lor acum: nu semănau deloc cu fețele băiatului și a fetiței de pe vremuri.

— E mult de când te-ai certat cu Dix, tată! spuse Tom. Mi-amintesc că vorbeai de asta acum trei ani, înainte de a mă duce eu să învăț la domnul Stelling. Și eu am urmat cursurile lui timp de trei ani, nu-ți amintești?

Domnul Tulliver se lasă din nou pe spate, pierzând expresia

copilărească din priviri sub imboldul unor idei noi, care îi abăteau atenția de la impresiile dinafară.

— Da, da, spuse el după o clipă, m-a costat o groază de bani... Voiam să am un băiat învățat: eu n-am avut învățătură și am simțit ce-nseamnă să-ți lipsească...Dacă ai carte nu-ți mai trebuie altă avere! Așa ziceam!... dacă Wakem mă răpune din nou...

Amintindu-și de Wakem îl apucă iar furia și, după o pauză de o clipă, începu să se uite la haina de pe el, și să scotocească într-un buzunar lateral. Apoi se întoarse către Tom și îl întrebă cu tonul lui tăios, din trecut:

— Unde ai pus scrisoarea lui Gore?

Scrisoarea se afla la îndemână într-un sertar, căci nu era prima oară când cerea s-o vadă.

— Știi ce scrie în scrisoare tată? întrebă Tom, dându-i-o.

— Sigur că știu! spuse domnul Tulliver supărat. Ei și ce, dacă lui Furley nu-i place proprietatea, o să-i placă altuia: mai sunt și alți oameni pe lume. Da' mă încurcă boala asta a mea – Luke, ia du-te și spune să înhame caii la cabrioletă, că doar sunt în stare s-ajung pân'la St. Ogg's. Ce Dumnezeu? Gore mă așteaptă!

— Nu, tată dragă, strigă Maggie, a trecut foarte mult de când s-au întâmplat toate astea: ai fost bolnav multe, multe săptămâni – mai mult de două luni – și toate s-au schimbat.

Domnul Tulliver se uită rând pe rând la toți trei, cu o privire fixă și speriată; gândul că se întâmplaseră lucruri de care nu știa nimic îi mai trecuseră prin minte, dar acum îl izbea ca ceva cu totul nou.

— Da, tată, spuse Tom, ca răspuns la privirea lui, dar nu e nevoie să te frământi. Lasă întâi să te faci bine: deocamdată totul este în ordine... în legătură cu moara, și cu pământul, și cu datoriile.

— Cum adică în ordine? Care ordine? întrebă tatăl furios.

— Nu puneți lucrurile prea mult la inimă, dom'le Tulliver! interveni Luke. Dacă puteați, le plăteați la toți – asta i-am zis eu lui domn' Tom – am zis că pe toți îi plăteați dacă puteați.

Bunul Luke avea, ca orice om care muncește din greu și și-

a petrecut viața slugărindu-i pe alții, dar e totuși mulțumit de soarta lui, acel simț al ierarhiei care-l făcea să considere falimentul stăpânului ca pe propria sa tragedie. Și, în felul lui, cu mintea lui greoaie, se chinuia să spună ceva prin care să arate că ia parte la nenorocirea familiei. Aceste cuvinte, pe care i le tot repetase lui Tom, de câte ori nu voise să accepte restituirea celor cincizeci de lire din banii ce aparțineau copiilor, erau cele care-i veneau cel mai la îndemână. Și erau tocmai cuvintele în stare să impresioneze mai dureros mintea tulburată a stăpânului.

— Să le plătesc la toți? spuse el cu violență, roșindu-se și aruncând fulgere din ochi. Cum... ce... Au făcut din mine un falit?

— Vai, tată dragă! sări Maggie, care avea impresia că acel cuvânt îngrozitor reprezenta însuși faptul enunțat. Fii tare, că noi te iubim – și o să te iubim întotdeauna, și Tom o să-i plătească pe toți; a spus c-o să-i plătească, îndată ce se face mare.

Maggie simți că taică-său începe să tremure. Îi tremura și vocea când, după o clipă, spuse:

— Da, fetița tatii, dar eu n-am decât o viață...

— Dar poate c-ai să apuci ziua să vezi că plătesc toate datoriile, tată, vorbi Tom cu mare greutate.

— Da, băiete, răspunse domnul Tulliver, dând încet din cap, dar ce s-a stricat nu mai e niciodată cum a fost... Dacă plătești, o să fie meritul tău, nu al meu. Apoi, ridicând ochii spre el, adăugă: N-ai decât șaisprezece ani – ai de dus o luptă grea – dar nu trebuie să arunci vina pe taică-tău; pungașii... au fost mai tari ca mine. Te-am dat la învățătură... asta o să te ajute.

Ultimele cuvinte îi rămaseră pe jumătate în gât: roșeața aceea care-i îngrijorase pe copii, pentru că precedase de atâtea ori o revenire a paraliziei, trecuse; fața îi era acum palidă și tremura. Tom nu mai spuse nimic: continua să lupte împotriva pornirii de a o lua la fugă. Taică-său păstra de câteva clipe tăcerea, dar nu dădea niciun semn că mintea lui ar fi luat-o din nou razna.

— Atunci, au scos totul la vânzare? întrebă el, mai liniștit de parcă ar fi vrut pur și simplu să știe ce se întâmplase.

— S-a vândut tot, tată; dar nu știm încă precis ce-i cu moara și cu pământul, spuse Tom dornic să evite orice întrebare care l-ar sili să-i comunice că le cumpărase Wakem.

— Să nu te miri dacă găsești odaia de jos pustie, tată, interveni Maggie. Să știi că fotoliul tău și biroul au rămas!

— Hai să mergem! Ajută-mă, Luke. Mă duc să văd tot, hotărî domnul Tulliver, sprijinindu-se în baston și întinzându-i cealaltă mână lui Luke.

— Da, dom' Tulliver, spuse Luke, dându-i stăpânului brațul – o să va dați mai bine seama după ce vedeți tot și o să vă obișnuiți. Așa zice și mama de răsuflarea ei... că acu' s-a obișnuit și nici nu mai simte că gâfâie, cu toate că la început tare s-a mai luptat cu boala.

Maggie o luă înainte la fugă, ca să vadă dacă toate erau la locul lor în salonul mohorât unde focul, la lumina înghețată a soarelui de iarnă, părea că face și el parte din mizeria ce domnea pretutindeni. Întoarse fotoliul lui taică-său și împinse masa la o parte ca să-i facă loc, apoi, cu inima bătând să-i spargă pieptul, așteaptă să-l vadă intrând și privind pentru prima dată în jur. Tom intră primul, ducând scăunelul pe care domnul Tulliver își rezema picioarele, și rămase alături de Maggie lângă cămin. Dintre cei doi copii, Tom era cel care suferea o durere nealterată, căci Maggie, cu toată marea ei sensibilitate, avea totuși impresia că durerea îi lasă în inimă și mai mult loc pentru dragostea pe care o nutrea față de taică-său, creând naturii ei pasionate condiții de exteriorizare. Un băiat nu simte asta; mai degrabă se duce să ucidă leul din Nemea[1], sau să înfăptuiască orice alt act eroic, decât să sufere o veșnică solicitare a milei sale pentru niște nenorociri pe care n-are cum să le învingă.

Domnul Tulliver intră în cameră și se opri lângă ușă, sprijinindu-se de Luke și uitându-se în jurul lui la toate locurile goale care i se păreau acoperite de umbrele locurilor dispărute, martori de fiecare zi ai vieții lui. Facultățile

[1] Prima faptă eroică îndeplinită de Hercule.

morarului păreau să-și recapete forța, găsind un sprijin în această exercitare a simțurilor.

— Da, spuse încet, apropiindu-se de fotoliu. Mi-au vândut tot... Tot! Apoi, așezându-se și punând jos bastonul, în timp ce Luke ieșea din cameră, se uită din nou în jur. Au lăsat Biblia mare, continuă el. Acolo e însemnat absolut totul – când m-am născut și când m-am însurat – ia dă-o încoace, Tom!

Biblia *in-quarto* fu așezată în fața lui, deschisă la prima pagină și, în timp ce citea, încet, căci ochii nu deslușeau cu ușurință, doamna Tulliver intră în cameră și rămase mută de uimire, găsindu-și soțul acolo, cu Biblia în față.

— Da, spuse el, uitându-se la locul unde ținea degetul, pe mama o chema Margaret Beaton. S-a prăpădit la patruzeci și șapte de ani – noi semănăm cu mama – Gritty și cu mine, o să ne ducem curând...

Păru că se oprește asupra datelor privind nașterea și căsătoria soră-sii, ca și cum i-ar fi încolțit un gând nou, apoi deodată ridică privirea asupra lui Tom, și întreabă cu un ton ascuțit, de panică:

— Nu cumva s-au dus la Moss să-i ceară banii pe care i-am dat cu împrumut?

— Nu, tată, răspunse băiatul, am ars chitanța.

Domnul Tulliver își întoarse din nou privirea asupra paginii din Biblie și spuse:

— A... Elizabeth Dodson... sunt optsprezece ani de când m-am însurat cu ea.

— Da, imediat după Buna Vestire, șopti doamna Tulliver, apropiindu-se de el și uitându-se la pagină.

Soțul ei o privi cu gravitate în ochi.

— Biată Bessy, ce fată frumoasă erai pe atunci... Toată lumea spunea că erai frumoasă... Și întotdeauna gândeam că ți-ai păstrat frumusețea ca nimeni alta. Da' tare ai îmbătrânit... Nu-mi purta pică... Am vrut să-ți fac o viață bună... ne-am jurat credință, la bine și la rău...

— Da' n-aș fi crezut niciodată că o să fie chiar așa de rău ca acu', spuse doamna Tulliver, având în ochi privirea aceea ciudată și speriată pe care o căpătase în ultima vreme. Și

bietu' tata, care m-a dus la altar... Și să mă lovească nenorocirea așa, dintr-o dată.

— Vai, mamă, o întrerupse Maggie, nu mai vorbi așa.

— Nu, știu eu că n-o s-o lăsați pe biata voastră mamă să vorbească... așa ați făcut întotdeauna... tatăl vostru nu m-a ascultat niciodată... degeaba m-am rugat de el... Și n-ar folosi la nimic dacă m-aș ruga acu', chiar dacă m-aș pune în genunchi...

— Nu mai vorbi așa, Bessy, spuse domnul Tulliver, a cărui mândrie nu mai acționa în aceste prime clipe de umilință, fiindcă avea sentimentul că reproșurile nevesticii erau oarecum îndreptățite. Dacă ar mai fi ceva de făcut ca să îndrept lucrurile, n-aș spune nu!

— Atunci am putea rămâne aici și ne-am câștiga traiul, și atunci aș putea locui aproape de surorile mele... eu care ți-am fost o soție atât de bună și nu te-am necăjit niciodată... toți spun așa... toți spun c-ar fi drept... dar dumneata ești atât de pornit împotriva lui Wakem...

— Mamă! o opri Tom cu asprime, nu e acum momentul să vorbim de asta.

— Las-o să vorbească, interveni domnul Tulliver, ce vrei să spui, Bessy?

— Păi, acu' că moara și pământu-s ale lui Wakem și toate-s în mâna lui, de ce să te mai împotrivești – dacă spune ca poți rămâne aici, și vorbește cât se poate de frumos, și spune că poți să te ocupi de toată treaba, și să capeți treizeci de șilingi pe săptămână și un cal cu care să te duci la târg? Altfel unde ne ducem? Într-o colibă din sat... Să ajungem chiar așa de rău, eu și copiii mei! Și toate astea, fiindcă ești atât de pornit împotriva oamenilor că nimeni nu te mai poate scoate dintr-ale dumitale!

Domnul Tulliver se sprijini de spetează, tremurând.

— Poți face ce vrei cu mine, Bessy, spuse el încet, eu te-am adus la sapă de lemn... lumea asta m-a răpus. Nu sunt decât un falit... acu' nu mai servește la nimic să țin capu' sus!

— Tată, îl întrerupse Tom, eu nu sunt de părerea mamei sau a unchilor și nu cred că trebuie să lucrezi pentru Wakem.

Eu câștig o liră pe săptămână și poți găsi și tu ceva de lucru, când te-i face bine.

— Nu mai spune nimic, Tom, nu vreau să mai aud nimic. Mi-ajunge pentru ziua de azi. Sărută-mă și să nu ne purtăm pică... n-o să mai fim tineri niciodată... Lumea asta m-a răpus.

Capitolul IX
Un punct adăugat la catastiful familiei

După primele clipe de supunere și resemnare, în sufletul morarului se dădu o luptă grea, căci o dată cu recâștigarea treptată a puterii fizice căpătă și o capacitate crescândă de a cuprinde dintr-o singură privire situația plină de contradicții în care se afla. Un trup slăbit se lasă supus fără împotrivire și, când suntem răpuși de boală, ni se pare ușor să îndeplinim făgăduieli pe care le uităm de îndată ce ne însănătoșim din nou. Erau clipe în care bietul Tulliver socotea că îndeplinirea făgăduielii făcute lui Bessy depășea puterile omenești: îi făgăduise dinainte, fără să știe ce-i va cere ea – Bessy ar fi putut să-i ceară, de pildă, să care în spate o greutate de o tonă; pe de altă parte însă, erau multe lucruri care pledau în favoarea ei, dacă n-ar fi fost decât convingerea că biata femeie avusese o viață grea din cauză că se măritase cu el. Domnul Tulliver întrezărea posibilitatea, strângând cureaua, să economisească bani din leafă ca să achite creditorilor un al doilea dividend. Și pe urmă, va găsi oare ușor o altă slujbă atât de potrivită? Până atunci trăise o viață ușoară, poruncind mult și muncind puțin și nu avea niciun fel de aptitudini pentru o ocupație nouă. Ar trebui să se apuce să muncească cu brațele – iar pe nevastă-sa s-o ajute surorile – un proiect cu atât mai dureros pentru el acum, când o lăsaseră pe Bessy să-și vândă toate comorile, pesemne pentru că le dădea satisfacție s-o ațâțe împotriva lui, făcând-o să simtă că din cauza lui ajunsese în această situație. Când veniră cu toatele pentru a-l convinge să facă ce se cuvenea pentru fericirea bietei Bessy, asculta discursul lor mustrător fără să le privească, dar din când în când ochii i se aprindeau. Gândul

că ar fi putut să aibă nevoie de ajutorul lor îl înspăimânta atât de tare, încât i se părea mai ușor să le urmeze sfatul.

Dar influența cea mai puternică o avu dragostea lui față de locurile pe unde se jucase în copilărie, locurile unde mai târziu se jucase și Tom. Neamul Tulliver trăise pe aceste meleaguri generații de-a rândul și, în serile de iarnă, așezat pe un scăunel, domnul Tulliver îl ascultase pe taică-său povestind despre vechea moară, cea cu bârne de lemn, pe care ultimele inundații o stricaseră atât de rău, încât bunicul o dărâmase și clădise alta nouă în loc. Dar povara dragostei pentru casa veche, care i se lipise de suflet devenind o parte din viața lui, o parte din el însuși, o simți abia când se înzdrăveni destul ca să poată umbla și privi toate lucrurile astea vechi. Nu putea să suporte gândul de a trăi într-altă parte decât aici, unde cunoștea zgomotul fiecărei porți, al fiecărei uși, și unde simțea că forma și culoarea fiecărui acoperiș, sau mal surpat și bătut de vânturi erau bune și frumoase așa cum sunt, fiindcă crescuse privindu-le. În vagabondajul nostru intelectual, rareori avem răgaz să zăbovim pe lângă un gard viu, ci alergăm de timpuriu la tropice și ne simțim la largul nostru printre palmieri și smochini de India, iar imaginația noastră, hrănită cu cărți de călătorii, se întinde până la Zambezi – așa că am putea să înțelegem ceea ce simțea un om de modă veche, ca Tulliver, pentru locul în jurul căruia se concentraseră toate amintirile lui și unde viața părea o unealtă familiară, cu mâner neted, pe care degetele o strâng cu plăcere și afecțiune. Trăia în amintirea împrospătată a timpurilor de demult, care îți reapar în minte în ceasurile lungi ale convalescenței.

— Da, Luke, spuse el într-o după-masă, în timp ce privea peste gardul livezii, mi-aduc aminte de ziua în care am sădit merii de acolo. Tata se pricepea grozav la săditul pomilor – pentru el era zi de sărbătoare când căpăta o căruță cu puieți. Și eu stăteam cu el în frig și mă țineam pe urmele lui ca un cățel.

Apoi se întoarse și, sprijinindu-se de stâlpul de la poartă, se uită la clădirile din față.

— Cred că bătrâna moară mi-ar duce dorul, Luke. Se spune că râul se mânie dacă moara ajunge pe alte mâini – așa spunea tata. Și nu se știe dacă n-o fi adevărat, că lumea asta e tare sucită și bătrânul Scaraoțchi își vâră coada-n toate... – lumea asta e tare păcătoasă... m-a răpus! Așa e, Luke, ascultă-mă pe mine!

— Da, dom'le Tulliver, răspunse Luke cu compătimire, încercând să-l liniștească, când te gândești la rugina grâului și la căpițele care iau foc așa, parcă din senin, cum am văzut eu uneori, lucrurile par ciudate: uite, de pildă, slănina de la ultimul nostru porc se topește ca untu' – lasă numa' o urmă.

— Mi-aduc aminte când a început tata să facă malț, continuă domnul Tulliver. Mi-aduc aminte, de parcă ar fi fost ieri. În ziua când au isprăvit de construit fabrica de malț, mă gândeam c-o să ne pricopsim: în ziua aia am mâncat budincă de prune la masă și am petrecut și ne-am veselit și i-am spus mamei – era o femeie frumoasă, cu ochi negri, maică-mea, fetița o să semene cu ea ca două picături de apă... Și spunând asta, domnul Tulliver își așeză bastonul între picioare și își scoase tabachera din buzunar, ca să guste și mai mult povestea pe care o istorisea pe bucățele, de parcă în fiecare clipă ar fi pierdut șirul și mintea i-ar fi zburat departe. Eram mititel pe vremea aia, îi veneam mamei pân-la genunchi – tare ne mai iubea, pe Gritty și pe mine – și, cum ziceam, îi spun: „Mamă – așa i-am spus – acu', dacă avem și noi fabrică de malț, o să ne dai budincă în fiecare zi?" Și mama mi-a povestit de asta până-n ziua când s-a prăpădit. Era tânără când s-a prăpădit, maică-mea! Dar sunt patruzeci de ani și mai bine de când au isprăvit mălțăria, și n-au fost multe zile în ăști patruzeci de ani în care să nu mă fi uitat acolo-n curte, de cum mă sculam dimineața – tot anu', pe orice vreme. Cred că dacă-aș pleca de aici mi-aș pierde mințile, m-aș simți pierdut. Oricum aș lua-o, tot greu e. O să mă roadă pe mine hamurile, dar tot mai bine e să tragi la ham pe un drum vechi, decât pe unul nou.

— Da, dom'le Tulliver, spuse Luke, o să vă simțiți mult mai bine aici decât într-un loc nou. Io unu' n-aș putea trăi într-un

loc nou – totul mi s-ar părea străin, dai de căruțe cu roți înguste și pârleazurile-s fiecare de alt fel, și e și locuri unde lumea mănâncă turte de ovăz... acolo sus spre izvorul râului Floss... tare-i rău să schimbi locu' de un' te tragi.

— Da, Luke, dar eu cred că ei or să vrea să se descotorosească de Ben și o să te mulțumești cu un singur băiat – că și eu o să trebuie să ajut cât de cât la moară. Ai s-o duci mai rău ca până acu'.

— Nu-i nimic, dom' Tulliver, spuse Luke, n-o să mor eu d-asta. Că doar sunt cu dumneavoastră de douăzeci de ani și tinerețea nu se mai întoarce oricât ai chema-o și nici copacii nu cresc dacă strigi la ei... poți s-aștepți pân' ți se urăște... Io nu pot să sufăr mutre și bucate noi, nu le sufăr nici în ruptu' capului – că nu poți să știi niciodată dacă nu cumva ți se apleacă.

Își isprăvi plimbarea în tăcere, căci Luke își descărcase sufletul și mintea într-o asemenea măsură, încât resursele lui de conversație secaseră cu totul, iar domnul Tulliver trecuse de la amintiri la o stare de meditație dureroasă, încercând să aleagă una sau alta dintre suferințele care-i stăteau în față.

În seara aceea la ceai, Maggie observă că taică-său e mai absent decât de obicei și că, după ce isprăvește ceaiul, rămâne în fotoliu aplecat înainte, cu ochii în pământ, mișcându-și buzele și dând din când în când din cap. După un timp, se uită fix la doamna Tulliver care era așezată în fața lui și tricota, apoi se uită la Maggie care, aplecată deasupra lucrului de mână, era totuși conștientă că în mintea lui se petrece o dramă. Deodată bătrânul ridică vătraiul și sfărâmă cu furie bucățelele mai mari de cărbune.

— Vai, Doamne, ce faci? întreabă nevastă-sa, ridicând îngrijorată privirea. E păcat să sfărâmi cărbunele, și așa nu prea avem bucăți mari, și nu știu zău de unde o să facem rost de altele.

— Parcă nu te simți prea bine astă-seară, tată, nu-i așa? întreabă Maggie. Pari neliniștit.

— Dar de ce nu vine Tom? întrebă domnul Tulliver nerăbdător.

— Vai de mine, așa târziu s-a făcut? Trebuie să mă duc să-i aduc mâncarea! spuse doamna Tulliver, punând deoparte împletitura și ieșind din cameră.

— Acuma se-ntunecă pe la opt și jumătate, reflectă domnul Tulliver. Trebuie să pice dintr-o clipă într-alta! Du-te și adu Biblia cea mare... Și deschide-o la început unde sunt scrise toate. Ia și tocu' și cerneala!

Maggie, uimită, făcu întocmai. Dar după ce aduse Biblia, taică-său nu-i mai dădu niciun alt ordin. Rămase nemișcat în fotoliu, pândind pașii lui Tom pe pietriș, și părând supărat din pricina vântului care se pornise și urla acoperind toate celelalte sunete. Avea în ochi o lucire ciudată, care o cam speria pe Maggie. Și fata se trezi că dorește și ea să-l vadă pe Tom cât mai repede acasă.

— Uite c-a venit, spuse domnul Tulliver, foarte neliniștit, când în sfârșit auzi bătaia în ușă.

Maggie se duse să deschidă, dar maică-sa ieși repede din bucătărie, spunându-i:

— Stai, Maggie. Las' că deschid eu!

În ultima vreme, începuse să-i fie frică de băiatul ei, dar era geloasă pe oricine altcineva care-i făcea un serviciu.

— Mâncarea te-așteaptă în bucătărie, lângă foc, baiatu' mamei, spuse ea, în timp ce Tom își scotea pălăria și haina. Poți mânca singur, cum îți place ție; eu n-am să scot nicio vorbă.

— Mi se pare că tata vrea să-i spună ceva lui Tom, mamă! interveni Maggie. Trebuie să vină întâi în salon.

Tom intră cu fața lui tristă din fiecare seară, dar, dând cu ochii de Biblia deschisă și de călimară, se uită uimit și îngrijorat la taică-său care-i spuse:

— Hai, vino încoace... Ai întârziat... am nevoie de tine.

— S-a întâmplat ceva, tată? întrebă Tom.

— Stați jos... toți... spuse domnul Tulliver autoritar. Și tu, Tom, așază-te aici, vreau să scrii ceva în Biblie.

Se așezară toți trei, uitându-se la el. Începu să vorbească rar, cu ochii la nevastă-sa:

— M-am hotărât, Bessy, și îți făgăduiesc că vorba mea

rămâne sfântă. Și când ne-om prăpădi, o să ne bage pe amândoi în aceeași groapă, așa că nu trebuie să ne dușmănim. Am să rămân aici și am să-l slujesc pe Wakem, și am să-l slujesc cinstit: că nu există Tulliver care să nu fi fost cinstit, să nu uiți asta, Tom... Și aici, ridică vocea: Lumea o să-mi arunce în față că am plătit o poliță – da' n-a fost vina mea... Sunt prea mulți pungași pe lume, d-asta s-a întâmplat așa. Au fost prea tari pentru mine și a trebuit să mă dau bătut. Am să mă înham la jug – că tu ai dreptul să spui că te-am nenorocit, Bessy – și am să-l slujesc cinstit, cu toate că n-am să mai țin niciodată capul sus. Sunt un copac prăbușit... un copac prăbușit.

Se opri și rămase cu ochii în pământ. Apoi deodată, ridicându-și capul, adăugă pe un ton mai puternic, dar grav:

— Numa' că n-am să-l iert! Știi ce spune lumea – că n-a vrut să-mi facă niciodată niciun rău... așa-i ajută „bătrânul Harry" pe pungași... de la Wakem mi se trag toate... e un domn, un om subțire... știu – toți spun că n-ar fi trebuit s-ajung la tribunal! Da' cine-i de vină că nu se putea obține nici arbitraj, nici dreptate? Pentru el nu-nseamnă nimic. Știu asta! E unu' din domnii ăia eleganți care câștigă bani văzând de treburile oamenilor nevoiași și, după ce-i aduc la sapă de lemn, le dau de pomană. N-am să-l iert niciodată! Să dea Dumnezeu să ajungă în așa hal, încât să-i fie și lui fii-său rușine de el. Aș vrea să-l văd la ocnă. Da' nu ajunge el acolo, că-i prea mare pungaș să se lase la mâna legii. Și bagă de seamă, Tom... Dacă vrei să te recunosc drept copilul meu, să nu-l ierți niciodată! O să vină, poate, o vreme când ai să-l poți face să plătească – eu n-am să mai apuc ziua aceea – că m-a băgat în jug. Și acu' scrie... scrie asta în Biblie...

— Vai, tată! exclamă Maggie, palidă, tremurând și lăsându-se să cadă la picioarele lui. E păcat să blestemi și să vrei răul altuia!

— Lasă că nu-i niciun păcat, știu eu ce spun! ripostă tatăl cu violență. Păcat e că pungașii o duc bine – asta-i mâna necuratului. Fă ce-ți spun, Tom, scrie!

— Ce să scriu, tată? întreabă Tom supus, dar abătut.

— Scrie că eu, tatăl tău, Edward Tulliver, am intrat în slujba lui John Wakem (omul care m-a ruinat), fiindcă i-am făgăduit nevestei mele că voi face tot ce pot să-i îndulcesc necazurile... Și fiindcă am vrut să mor în casa în care m-am născut și în care s-a născut și tata. Pune asta în cuvinte potrivite, știi tu cum, și pe urmă scrie că n-am să-l iert niciodată. Și cu toate c-am să-l slujesc cinstit, îi doresc tot răul. Scrie!

Se făcu o liniște de mormânt. Nu se mai auzea decât penița lui Tom scârțâind pe hârtie; doamna Tulliver părea speriată, iar Maggie tremura ca varga.

— Și acu' citește, s-aud ce-ai scris! porunci bătrânul. Tom citi rar, cu glas tare.

— Și acu' scrie... scrie... scrie că n-ai să uiți niciodată ce i-a făcut Wakem lui tat-tu și că, dacă o să ai vreodată prilejul, ai să-l faci să plătească împreună cu tot neamul lui. Și acu' semnează, cu numele tău: Thomas Tulliver.

— Nu, tată, nu, dragă tată, izbucni Maggie, aproape înecându-se de groază. Nu-l pune pe Tom să scrie asta.

— Taci din gură, Maggie! spuse Tom. Am să scriu!

CARTEA A PATRA

VALEA UMILINȚEI

Capitolul I
O variantă a protestantismului neștiută de Bossuet[1]

Poate că vi s-a întâmplat să călătoriți pe Ron într-o zi de vară și să simțiți soarele posomorându-se la vederea satelor în ruină, presărate ici-colo pe mal, mărturii ale zilelor când apele repezi ale râului se umflau, ca un zeu dezlănțuit al distrugerii, ștergând de pe fața pământului generațiile slabe

[1] Jacques Bénigne Bossuet (1627-1704), celebru episcop şi scriitor francez, predicator la curtea lui Ludovic al XIV-lea; a fost unul dintre inspiratorii politicii de persecuţii împotriva protestantismului.

și lipsite de vlagă și devastându-le casele. Ciudat contrast – ați putea spune – între efectul produs asupra noastră de ruinele mohorâte ale acestor case modeste, care nici în zilele lor de glorie nu fuseseră altceva decât simbolul unei vieți mizere, aparținând prin toate aspectele ei propriei noastre epoci meschine, și efectul produs de ruinele castelelor de pe malul Rinului care, dărâmându-se, s-au contopit atât de armonios cu malurile verzi și stâncoase ale apei, încât natura pare să le fi potrivit acolo, așa cum a potrivit și pinul de munte. Nu, de fapt trebuie să se fi potrivit cu locurile acelea încă din ziua când au fost clădite, de parcă ar fi fost înălțate de un neam născut din glie, care a moștenit de la puternicul său părinte sublimul instinct al formelor. Minunate timpuri de epopee! Dacă baronii-tâlhari au fost niște căpcăuni necruțători și bețivi, ei au avut totuși o fărâmă din acea grandoare a fiarelor sălbatice. Erau mistreți de codru, cu colți care rup și sfâșie, și nu grohăitori obișnuiți. Reprezentau forțele demonice în veșnică luptă cu frumusețea, virtutea și îndeletnicirile blânde ale vieții și constituiau, în tabloul vremii, un contrast desăvârșit cu bardul rătăcitor, cu prințesa cu buze dulci, cu sihastrul cucernic și cu israelita cea sfioasă[1].

Era o epocă vie, colorată, în care razele soarelui cădeau pe oțelul strălucitor al armurilor și pe stindardele ce fâlfâiau în vânt, o epocă de aventuri și de lupte crâncene, o epocă de artă și entuziasm religios activ, căci nu s-au înălțat oare, în zilele acelea, atâtea catedrale, și n-au părăsit oare împărați vestiți palatele lor din Apus ca să moară la porțile fortărețelor păgâne din Orientul sfânt? Iată de ce castelele de pe Rin mă încântă și-mi dau un sentiment de poezie; ele aparțin istoriei mărețe a omenirii și trezesc în mintea mea o întreagă epocă. În schimb, scheletele acestea jalnice, colțuroase, cu ochii în fundul capului, scheletele acelor sate de pe malul Ronului îmi dau senzația apăsătoare că viața oamenilor – sau în orice caz o foarte mare parte din ea – e îngustă, urâtă, înjositoare și că nu o purifică nici măcar nenorocirea, care, mai degrabă, tinde să scoată la suprafață toată vulgaritatea ei de concepție. Am

[1] Aluzie la sclavele din Orient ale cavalerilor cruciaţi.

convingerea tristă că viețile pe care le reprezintă aceste ruine au fost o fărâmă dintr-o mare cantitate de vitalitate obscură, care va fi dată uitării, așa cum se întâmplă cu generațiile de furnici și de castori.

Dacă ați fi privit viața aceea de familie, demodată, de pe malurile râului Floss, pe care nici măcar durerea nu reușea s-o ridice deasupra nivelului unei tragi-comedii, poate că ați fi încercat și dumneavoastră un sentiment înrudit cu senzația apăsătoare de care vă vorbeam. O să spuneți că viața familiei Tulliver sau cea a familiei Dodson era o viață măruntă, pe care n-o ilumina niciun principiu înalt, nicio viziune romantică, nicio credință activă, demnă de sacrificii, o viață pe care n-o însufleția niciuna dintre acele pasiuni clocotitoare, dezlănțuite, care proiectează umbrele negre ale deznădejdii și crimei; nu poseda nici acea simplitate primitivă, aspră, a nevoii, acea trudă supusă și prost plătită, acea silabisire copilărească a adevărurilor scrise de natură, care dau o anumită poezie vieții.

Aici, oamenii se serveau de noțiuni convenționale despre viață și aveau obiceiuri banale, lipsite de rafinament – era fără îndoială cea mai prozaică formă de viață umană: o respectabilitate mândră, într-o cabrioletă demodată – mondenitate fără accesorii. Dacă privești acești oameni de aproape, chiar și atunci când ghearele de fier ale nenorocirii le-au zdruncinat rostul în viață, vezi foarte puține manifestări care să denote un spirit religios și, mai puțin încă, o credință creștină precisă.

Credința lor în „Nevăzut“, în măsura în care aceasta se manifesta, părea să fie de o esență mai degrabă păgână; noțiunile lor morale, la care țineau cu încăpățânare, nu păreau să aibă niciun etalon în afara obiceiurilor ereditare. Nu se poate trăi între asemenea oameni. Te înăbuși pentru că nu găsești nicio ieșire către ceva frumos, măreț sau nobil. Te enervează acești oameni plicticoși, care se află într-o discordanță totală cu meleagurile pe care trăiesc: câmpii roditoare, străbătute de un râu bogat cu ape veșnic unduioase, legând pulsul slab al vechiului oraș englez cu

bătăile puternice ale inimii universului. O superstiție puternică, împinsă până acolo încât să-și flageleze zeii și pe ea însăși, pare să fie mai conformă cu misterul pe care-l reprezintă soarta omenirii, decât starea spirituală a acestor furnici de Dodsoni și Tuliveri.

Împărtășesc sila dumneavoastră față de această meschinărie apăsătoare. Dar trebuie totuși să o fi încercat măcar o dată, dacă vreți să înțelegeți cum a acționat asupra vieților lui Tom și Maggie – cum a acționat, generații de-a rândul, asupra caracterelor tinere care, în tendința omenirii spre progres, s-au ridicat deasupra nivelului de înțelegere al generației dinaintea lor, de care au fost totuși legate prin cele mai puternice fibre afective. Suferința – fie ea de martir sau de victimă – care aparține fiecărui stadiu de dezvoltare a omenirii e reprezentată în fiecare oraș prin sute de inimi anonime: și nu trebuie să ne fie teamă să comparăm lucrurile mărunte cu cele mărețe, căci nu ne învață oare știința că efortul ei suprem este acela de a stabili o unitate care să lege lucrurile cele mai mărunte de cele mai mari?

După câte am înțeles, pentru mintea umană, care posedă o viziune largă asupra relațiilor în univers și căreia fiecare obiect în parte îi sugerează o sumă a tuturor cauzelor, nu există niciun amănunt lipsit de însemnătate în științele naturii. Și bineînțeles că același lucru se aplică și observațiilor pe care le facem în legătură cu viața semenilor noștri.

Ideile religioase și morale ale familiilor Dodson și Tulliver aveau bineînțeles un caracter mult prea special pentru a încerca să le aflăm prin deducție, pornind de la premisa că respectivele familii făceau parte din populația protestantă a Marii Britanii. Concepția lor despre viață avea un sâmbure de rațiune, așa cum trebuie să aibă orice concepție conform căreia au crescut și au înflorit toate familiile cinstite și prospere; dar nuanța ei teologică era aproape imperceptibilă. Dacă în epoca în care surorile Dodson erau încă domnișoare, bibliile lor se deschideau mai ușor la unele capitole decât la altele, faptul se datora petalelor de lalele presate, presărate la întâmplare între paginile Bibliei, fără considerente istorice,

religioase sau doctrinare. Simțul lor religios era elementar, aproape păgân, dar nu conținea nicio erezie – în măsura în care erezia presupune o alegere – căci nu știau că mai există și alte doctrine în afară de religia celor ce mergeau la capelă și care părea că bântuie prin familii, ca astma. Și, de altfel, de unde să știe? Vicarul frumoasei lor parohii de țară nu era un polemist, ci un bun jucător de whist, pregătit întotdeauna cu câte o glumă potrivită pentru înfloritoarele lui enoriașe. Practica religioasă a familiei Dodson consta în a venera tot ceea ce era tradițional și demn de respect; trebuia să fii botezat, altfel nu puteai fi îngropat în cimitirul bisericii, și să te împărtășești înainte de moarte, ca o măsură de securitate împotriva unor pericole viitoare, mai greu de înțeles. Dar, era tot atât de necesar să ai un cioclu potrivit și șunci afumate la înmormântare și să lași un testament care să fie deasupra oricărei critici. Un Dodson nu uita niciodată nimic din ceea ce se cuvenea sau din ceea ce se făcea de când lumea și intra evident în obiceiurile celor mai importanți enoriași, sau în tradițiile familiale – cum ar fi, de exemplu, supunerea față de părinți, loialitatea față de rude, hărnicia, cinstea, cumpătarea, curățirea conștiincioasa a ustensilelor de lemn sau de aramă, păstrarea monedelor care ar putea să dispară de pe piață, producerea unor mărfuri de mâna întâi pentru târg și o preferință generală pentru tot ceea ce e făcut în casă. Dodsonii erau un neam de oameni foarte mândri, și mândria lor consta în faptul că nimeni n-ar fi putut să le găsească vină că nu-și respectă îndatoririle sau proprietatea moștenită din bătrâni. O mândrie sănătoasă în multe privințe, de vreme ce identifică onoarea cu integritatea, cu conștiinciozitatea în muncă și cu loialitatea față de regulile general acceptate: și societatea datorează o sumedenie de calități respectabile ale unora dintre membrii ei, mamelor din clasa Dodson, care știau să facă unt și brânză bună și s-ar fi simțit dezonorate să procedeze altfel. „Sărac, dar cinstit“ n-a fost niciodată un motto al familiei Dodson, și mai puțin încă acela de „a părea bogat cu toate că ești sărac“. Deviza familiei era mai degrabă: „să fii cinstit și bogat“, și nu numai bogat, dar chiar

mai bogat decât te crede lumea. Să trăiești respectat de cei din jur și să ai ciocli potriviți la înmormântare constituia realizarea unui țel în viață care însă ar fi putut să fie complet anihilat dacă, la citirea testamentului pe care l-ai lăsat, ai coborî în ochii semenilor tăi fie pentru că s-ar descoperi că ai fost mai sărac decât se așteptaseră, fie pentru că ai împărțit moștenirea în mod nesăbuit, fără să ții seamă de gradele de rudenie. Trebuie să faci întotdeauna tot ce se poate pentru rude, cu alte cuvinte să le mustruluiești cu severitate dacă nu fac cinste familiei, dar să le dai totuși măcar partea care li se cuvine din cataramele de la pantofi sau alte bunuri familiale. Una dintre calitățile evidente ale familiei Dodson era sinceritatea: atât viciile, cât și virtuțile lor nu erau decât fazele unui egoism mândru și onest, și detestau lucrurile făcute împotriva propriului lor interes sau merit. Puteau fi cât se poate de severi cu „neamurile incomode“, dar nu le părăseau sau nu le neglijau niciodată – și nici nu le lăsau să moară de foame – însă le pretindeau să-și mănânce pâinea amestecată cu ierburi amare.

Asemenea credințe tradiționale existau și la familia Tulliver, dar se altoiau pe firi mai avântate, capabile de o generoasă imprudență, de o afecțiune caldă și de o nesăbuită violență. Bunicul domnului Tulliver spunea adesea că se trage dintr-un oarecare Ralph Tulliver, care fusese un om deosebit de deștept, dar care se ruinase. Și se prea poate ca deșteptul Ralph să fi fost un om de viață, care călărea pe cai iuți și ținea în mod incontestabil la părerile lui. Pe de altă parte, nu se pomenise niciodată ca vreun Dodson să se ruineze: nu era în spiritul familiei.

Dacă acestea erau concepțiile despre viață care formaseră baza educației membrilor familiei Dodson și ai familiei Tulliver, în vremea demnă de lauda a lui Pitt[1], și a prețurilor ridicate, veți deduce, din cunoștințele dumneavoastră despre starea în care se afla societatea din St. Ogg’s că, odată ajunși

[1] William Pitt (1759-1806), prim-ministru (1783-1801 și 1804-1806). Războaiele cu Franţa din timpul lui Napoleon au determinat creşterea exagerată a preţurilor.

la maturitate, nu a existat nicio influență care să acționeze prea puternic asupra lor. Dat fiind că în epoca aceea târzie de predici anticatolice mai existau oameni care, deși aveau multe idei păgâne, se credeau totuși bisericoși, nu prea aveam de ce să ne mirăm că domnul Tulliver, cu toate că se ducea regulat la biserică, își consemna planurile de răzbunare pe prima pagină a Bibliei. Nu că s-ar fi putut spune ceva rău despre vicarul acelei încântătoare parohii de țară de care ținea moara Dorlcote: se trăgea dintr-o familie foarte bună, era un celibatar fără păcat, cu o purtare desăvârșită, fusese hirotonisit și era agregat universitar, iar domnul Tulliver îl privea cu respectul cuvenit, așa cum făcea cu tot ceea ce ținea de serviciul religios; dar considera că biserica e una și bunul simț e alta. Există semințe care, fiind nevoite să încolțească în locuri neprielnice, au fost înzestrate de natură cu un întreg sistem de „gheare“, astfel încât să se poată fixa pe suprafețe foarte nereceptive. Sămânța spirituală semănată în sufletul domnului Tulliver fusese, după cât se vede, lipsită de un mediu prielnic în care să încolțească și, neavând „gheare“ cu care să se fixeze, zburase, dusă de vânt, mai departe.

Capitolul II
În care cuibul sfâșiat e străpuns de spini

E adevărat că poți uneori găsi un sprijin chiar în tulburarea care întovărășește primele izbucniri ale nenorocirii, după cum o durere acută poate adesea să fie un stimulent sau să producă o emoție care să constituie, temporar, o forță. Disperarea nu te amenință decât atunci când noua ta viață începe să-și urmeze lent cursul, în clipele acelea când suferința e depășită, când nu mai are intensitatea emoțională care să neutralizeze durerea, în zilele acelea ce se succed monoton, într-o uniformitate fără de speranță și în care nenorocirea devine o rutină plictisitoare. Abia atunci simți foamea aceea imperioasă a sufletului, și încerci să deschizi ochii și să-ți ciulești urechile ca să afli o taină neștiută a exis-

tenței, care să dea răbdării aspectul mulțumirii.

Această epocă de lipsuri cumplite se abătu asupra lui Maggie când nu avea decât treisprezece ani. Și la precocitatea deosebită a fetei se mai adăugă și experiența timpurie a unui suflet zbuciumat, în care se dădea o luptă între impulsurile lăuntrice și faptele exterioare, așa cum se întâmplă de obicei cu ființele pasionate și cu imaginație înflăcărată; și în anii care trecuseră din vremea când bătea cuie în capul fetișului de lemn, din podul cu rafturi mâncate de carii, trăise o viață atât de intensă, într-un univers populat în egală măsură de realitate, de lecturi și de visări cu ochii deschiși, încât Maggie era neobișnuit de matură pentru vârsta ei; cu o singură excepție; îi lipseau cu totul acea prudență și stăpânire de sine care-l făcuseră pe Tom să fie bărbat, deși nu dobândise maturitate intelectuală. Viața ei începuse să se scurgă cu o monotonie calmă, tristă, care o făcea să se închidă în ea mai mult ca oricând. Taică-său era din nou în stare să-și vadă de treburile lui, care se aranjaseră, și acum lucra ca administratorul lui Wakem, pe fosta lui proprietate. Tom pleca de dimineață și se întorcea seara; și în cele câteva ore pe care le petrecea acasă era din ce în ce mai tăcut. Ce să spună? Toate zilele erau la fel și interesul lui pentru viață, gonit și strivit din toate părțile, se concentrase pe un singur făgaș, și anume să se împotrivească nenorocirii din toate puterile. Ciudățeniile părinților îl scoteau din sărite acum când erau lipsite de acele elemente ce însoțesc o viață prosperă și ușoară; căci Tom avea o minte foarte clară și prozaică, o minte care nu se lăsa întunecată de sentimentalisme sau de imaginație. Biata doamnă Tulliver părea că nu va mai fi niciodată gospodina de odinioară; și nici n-ar fi putut. Toate lucrurile prin care trăise în mulțumire, dispăruseră. Toate micile speranțe și planuri, toate micile speculații, toate micile griji plăcute în legătură cu comorile ei, care, timp de un sfert de veac, din ziua când făcuse prima achiziție – cleștele de zahăr – dăduseră un sens existenței, îi fuseseră deodată smulse, lăsând-o dezorientată în viața ei pustie. De ce să i se întâmple tocmai ei ceea ce nu se întâmplase altor femei? Iată

o întrebare la care nu se găsea răspuns și care constituia o permanentă și chinuitoare comparație între prezent și trecut. Era jalnic să vezi această femeie frumușică slăbind și pierzându-și din ce în ce vlaga, din pricina unei frământări fizice și sufletești care adesea o făcea să rătăcească prin casa pustie, după ce-și isprăvea treaba, până când Maggie, îngrijorată, o căuta și o aducea jos, spunându-i cât de tare îl supără pe Tom, fiindcă-și ruinează sănătatea și nu vrea să se odihnească. Dar această neputincioasă îndobitocire avea totuși o trăsătură emoționantă de maternitate umilă și devotată, ceea ce o determina pe Maggie s-o îndrăgească și mai mult pe biată maică-sa, care se zbatea în mijlocul necazurilor pricinuite de mintea ei slabă. N-o lăsa pe Maggie să facă nicio muncă grea sau care i-ar fi murdărit mâinile, și se supăra ori de câte ori fata încerca să-i ajute la frecatul sau curățatul grătarului de la cămin.

— Lasă, fetița mamei, că ți se aspresc mâinile și se fac ca peria! spunea ea de fiecare dată. Las’ că asta-i treaba mamei, că de cusut tot nu pot să mai cos, c-au început să mă lase ochii.

Și continua să perie și să îngrijească părul lui Maggie cu care, în sfârșit, se împăcase, deși nu voia să se încrețească nici în ruptul capului, acum când era lung și des. Maggie nu era copilul ei favorit și de fapt gândea că ar fi fost mult mai bine dacă ar fi arătat altfel. Cu toate astea, inima ei de femeie, atât de dezamăgită în micile aspirații, găsea în viața acestei ființe tinere un viitor pe care să se sprijine, și mama era mulțumită să-și strice mâinile ca să cruțe alte mâini care aveau mult mai multa viață-n ele.

Dar dezorientarea plină de regrete a maică-sii era mai puțin dureroasă pentru Maggie decât deznădejdea posacă a tatălui. Cât timp fusese paralizat și păruse că va rămâne veșnic într-o stare de neajutorare puerilă, în tot acest timp cât stătuse liniștit, doar pe jumătate conștient de nenorocirea abătută asupra lui, fata fusese însuflețită de fluxul puternic de dragoste și milă, aproape ca de o inspirație, ca de o putere nouă care ar fi ajutat-o, de dragul lui, să îndure cu ușurință

viața cea mai grea; dar domnul Tulliver își pierduse dependența puerilă, devenise tăcut, concentrându-se asupra unui singur scop, ceea ce constituia un contrast ciudat cu vechea lui volubilitate și bună dispoziție; și zilele și săptămânile treceau, iar starea lui rămânea aceeași și niciun interes și nicio bucurie nu-i luminau privirea întunecată. Sufletele tinere au o lipsă de înțelegere aproape crudă față de posomoreala stereotipă a oamenilor de vârstă mijlocie sau bătrâni, care au trăit o viață de dezamăgiri și necazuri și pe ale căror chipuri zâmbetul devine atât de neobișnuit, încât ridurile triste din jurul gurii și de pe frunte nu par să mai țină seamă de el, gonindu-l fără niciun pic de bunăvoință. „De ce să nu se bucure și ei uneori și să fie fericiți?“ gândesc tinerii care au facultatea de a trece cu ușurință de la o stare la alta. „Ar fi atât de ușor, numai să vrea!“ Și acești nori plumburii care nu dispar niciodată, te pot face să-și pierzi răbdarea chiar dacă sufletul ți-e plin de dragoste filială, care se revarsă cu milă și tandrețe în clipele de nenorocire.

Domnul Tulliver nu întârzia niciodată nicăieri, întorcându-se întotdeauna direct acasă: se grăbea să plece de la târg și refuza orice invitație să rămână să stea de vorbă, ca pe vremuri, în casele pe unde se ducea cu câte o treabă. Nu izbutea să se împace cu noua-i soartă; nu era situație în care mândria lui să nu simtă loviturile ce le primise și, în toate atitudinile celorlalți față de el, fie ele binevoitoare sau neprietenoase, descoperea câte o aluzie la schimbarea petrecută în viața lui. Nimic nu i se părea mai îngrozitor, nici chiar zilele când Wakem venea să inspecteze proprietatea și să vadă cum merg treburile, decât zilele de târg când întâlnea o seamă de creditori care se învoiseră să-l păsuiască. Toate gândurile și strădaniile lui se concentrau acum către un singur scop, să facă oarecari economii ca să-și poată plăti creditorii; și sub influența acestei constrângeri, morarul, care fusese destul de risipitor și căruia nu-i plăcuse niciodată să trăiască socotit sau să impună economii celor din casă, se transforma încetul cu încetul într-un zgârie-brânză. Oricâte alimente sau combustibil ar fi economisit doamna Tulliver, tot

nu reușea să-l mulțumească; iar el nu mânca decât lucruri de calitatea cea mai proastă. Cu toate că posomoreala lui taică-său și tristețea de acasă îl amărau și îl scârbeau, Tom împărtășea întru totul părerea că creditorii trebuie plătiți, și bietul băiat aduse acasă câștigul primului trimestru, cu sentimentul plăcut al unei realizări, dându-i lui taică-său banii ca să-i pună în cutia de tablă unde se țineau de obicei economiile. Mica rezervă de suverani din cutia de tablă părea să fie singura imagine care aducea o vagă licărire de mulțumire în ochii morarului – o pâlpâire slabă și trecătoare, risipită de gândul că va trebui să se scurgă multă vreme, poate mai multă decât avea el să trăiască, până când aceste mici economii să poată înlătura obsesia îngrozitoare a datoriilor. Un deficit de mai bine de cinci sute de lire, la care se mai adăuga și dobânda, părea să constituie o prăpastie pe care cu greu o puteau umple economiile strânse din treizeci de șilingi pe săptămână, chiar dacă li s-ar fi adăugat economiile făcute de Tom. Cele patru ființe care stăteau în jurul focului mocnit, din surcele, ca să se încălzească puțin înainte de culcare, erau firi cu totul diferite, dar în această privință căzuseră complet de acord. Doamna Tulliver, care moștenise integritatea și mândria Dodsonilor, fusese învățată de copil că păgubirea oamenilor de bani, ceea ce era un alt fel de a numi datoriile, însemna pe plan moral un soi de stâlp al infamiei: părerea ei ar fi însemnat să dea dovadă de răutate dacă s-ar fi opus dorinței bărbatului ei de a face ceea ce trebuia ca să se reabiliteze. Avea o impresie vagă și absurdă că, dacă s-ar plăti toți creditorii, și-ar recăpăta tacâmurile și rufăria; dar avea convingerea înnăscută că, atâta timp cât un om datorează altuia bani pe care nu-i poate plăti, nu are dreptul să se considere stăpân pe nimic. Bombăni puțin când domnul Tulliver refuză categoric să primească o parte din banii datorați de familia Moss, dar se supuse tuturor economiilor pe care i le cerea în gospodărie; ajunse chiar până acolo încât să se abțină de la cele mai mici plăceri, cum ar fi folosirea mirodeniilor. Singurul chip sub care-și manifesta revolta era să ascundă în bucătărie câte ceva mai bun de mâncare

pentru Tom. În epoca de azi, epocă de concepții comerciale și filozofice largi, conform cărora totul se îndreaptă de la sine fără ca noi să ne batem capul, ideile înguste despre datorii ale acestor Tulliveri de modă veche ar putea să-i facă pe mulți dintre cititori să zâmbească. Faptul că un negustor păgubește din pricina ta trebuie privit cu convingerea senină că alt negustor câștigă de pe urma altcuiva și, de vreme ce tot trebuie să existe pe lume oameni care să facă datorii și să nu le plătească, înseamnă să fii egoist să nu accepți că le poți face chiar tu. Mă refer la oamenii foarte simpli care n-au avut niciodată îndoieli revelatoare asupra a ceea ce reprezintă integritatea personală și simțul onoarei.

În toată această viață de tristețe cumplită și dorinți din ce în ce mai limitate, domnul Tulliver păstrase sentimentele adânci pe care le avea față de „fetiță“, și care făceau ca prezența ei să constituie o necesitate pentru el cu toate că nu reușea să-l înveselească. Bătrânul o iubea mai departe ca pe ochii din cap, dar sentimentul dulce al dragostei părintești era acum amestecat cu amărăciune, ca tot restul de altfel. Seara când isprăvea lucrul ei de mână și îl punea deoparte, Maggie obișnuia să se așeze la picioarele lui taică-său, pe un scăunel, sprijinindu-și obrazul de genunchiul lui. Cât de mult ar fi dorit ca el s-o mângâie pe păr sau să-i arate cât îl liniștește gândul că are o fată care-l iubește! Dar Maggie nu mai căpăta acum niciun răspuns la micile ei mângâieri, nici de la taică-său, nici de la Tom – cei doi idoli ai vieții ei. În cele câteva ceasuri pe care le petrecea acasă, Tom era mereu obosit și preocupat, iar taică-său amărât și îngrijorat la gândul că fata creștea – se transforma în femeie – și nu știa cum o să se descurce în viață! Cine s-o ia acum când pierduseră tot? Îl îngrozea gândul că se va mărita cu un om sărac, așa cum se măritase mătușa Gritty: asta l-ar fi făcut să se răsucească în mormânt. „Fetița“ lui să fie chinuită de copii și trudă, așa cum era mătușa Moss! Când oamenii fără cultură și cu o experiență personală limitată se află sub povara unor nenorociri care se țin lanț, viața lor lăuntrică se rotește necontenit în jurul acelorași gânduri triste și amare: aceleași cuvinte, aceleași

scene se repetă la nesfârșit, întovărășite de aceleași stări sufletești – și, după un an, îi găsești aceiași ca la început, de parcă ar fi niște automate puse să execute o serie de mișcări periodice.

Zilele se scurgeau fără ca monotonia lor să fie întreruptă de prea mulți musafiri. Unchii și mătușile începuseră să vină rar, doar pentru câte o vizită scurtă: bineînțeles că nu puteau rămâne la masă și stinghereala pricinuită de tăcerea încăpățânată a domnului Tulliver, care părea să sublinieze și mai mult rezonanța camerei goale și fără covoare, făcea ca aceste vizite de familie să devină din ce în ce mai rare, fiind neplăcute pentru toată lumea. Cât despre alte cunoștințe pe care le-ar fi avut, se știe doar că există un curent de răceală care înconjoară pe cei aflați la pământ; te străduiești să stai cât mai departe de ei, așa cum iarna stai departe de o cameră fără foc, și îți dai seama cu oarecare jenă că n-ai de ce să-i vezi și nici ce să discuți cu cei care nu mai au avere, n-au nimic de oferit și au încetat de a mai fi cineva. Pe atunci, în societatea creștină civilizată de pe acele meleaguri, familiile decăzute sub nivelul lor inițial erau supuse unei triste izolări, în afară doar de cazul când aparțineau unei biserici sectare, preocupată să insufle oarecare căldură frățească, în strădania de a apăra focul sacru.

Capitolul III
O voce din trecut

Castanii tocmai dăduseră în floare când, într-o după-amiază, Maggie își scoase scaunul în fața ușii de la intrare și se așeză cu o carte pe genunchi. Ochii ei negri nu urmăreau rândurile cărții, dar nu păreau totuși să se bucure de razele soarelui, care furișându-se prin perdeaua de iasomie ce acoperea portalul din dreapta ei, făcea umbrele frunzelor să-i joace pe obrazul palid și rotund; părea că încearcă să deslușească ceva ce nu era dezvăluit de lumina soarelui. Fusese o zi și mai tristă ca de obicei: după o vizită a lui Wakem, taică-său avusese un acces de furie, lovind, pentru o

greșeala neînsemnată, băiatul care lucra la moară. De când se făcuse bine, domnul Tulliver mai avusese un acces de felul acesta, o dată când își bătuse calul. Pe Maggie scena o îngrozise atât de tare, încât nu mai reușea s-o uite. Și în mintea ei se născuse gândul că s-ar putea ca într-o zi domnul Tulliver să-și bată și nevasta, dacă s-ar întâmpla cumva să-i vorbească în felul ei plângăreț într-un moment nepotrivit. Cel mai tare o înspăimânta însă gândul că taică-său ar putea adăuga la necazurile lui din epoca aceea nenorocirea de a se face iremediabil de râs. Manualul rupt care-i aparținuse cândva lui Tom și care zăcea acum pe genunchii ei nu-i dădea niciun pic de curaj, căci se afla încă sub impresia spaimei. Ochii i se umpleau mereu de lacrimi, în timp ce rătăceau fără să vadă nici castanii în floare, nici orizontul îndepărtat, ci numai imaginile unor nenorociri viitoare, care s-ar putea abate asupra casei lor.

O treziră zgomotul brusc al porții și sunetul unor pași pe pietriș. Nu era Tom. Era un om cu bonetă din piele de focă și jiletcă de pluș albastru. Ducea o legătură în spate și era urmat de un câine – o corcitură de buldog și terier cu blană cafenie-pătată, și cu o expresie răuvoitoare.

— Vai, Bob, tu erai? exclamă Maggie, sărind de pe scaun și zâmbind de bucurie că-l vede, căci nu avusese parte de prea multe dovezi de prietenie care s-o facă să uite de mărinimia lui Bob. Ce bine-mi pare că te văd!

— Mulțumesc don’șoară, spuse Bob, scoțându-și boneta cu un aer încântat. Dar, încercând să-și ascundă emoția, se uită la câine și îi porunci scârbit: Marș, javră păcătoasă!

— Fratele meu n-a venit încă, Bob. Ziua e întotdeauna la St. Ogg’s.

— Drept să vă spun... făcu Bob, mi-ar părea bine să-l văd pe dom’ Tom, da’ n-am venit tocma’ d-asta... vreau să v-arăt ceva!

Bob așează legătura în pragul ușii și alături de ea un teanc de cărți mititele legate cu o sfoară. Dar, de fapt el voia să-i arate altceva lui Maggie, și anume un obiect pe care-l cărase sub braț, înfășurat într-o basma roșie.

— Ia uitați-vă, continuă el, punând pachetul roșu peste celelalte și desfăcându-l, să nu spuneți că-s obraznic... don'șoară... da' am dat de cărțile astea și m-am gândit că poate dacă vi le aduc n-o să vă mai pară rău de alea de le-ați pierdut; că v-am auzit spunând de niște poze... Și dacă-i vorba de poze, ia uitați-vă aici!

Despăturind batista roșie, Bob scoase la iveală un Anuar vechi și vreo șase-șapte numere dintr-o *Galerie de Portrete,* de format *in-octavo;* invitația insistentă de a privi se referea la un portret maiestuos al lui George al IV-lea, cu craniul lui mic și cravata voluminoasă.

— E tot felu' de domni aici, continuă Bob, întorcând paginile cu oarecare emoție, cu tot felu' de nasuri – și unii-s cheli și alții cu peruci, trebuie să fie din Parlament. Și aici... adăugă el, deschizând *Anuarul,* aici îs doamne pentru dumneavoastră... unele cu bucle, altele cu păru' drept și unele, uite, zâmbesc cu capu' într-o parte, și uite altele, parc-ar fi gata să plângă – ia uitați – stau pe jos, afară, și-s îmbrăcate ca cucoanele alea de le-am văzut că ies din trăsuri la baluri, acolo la Old Hall. Pe legea mea, mă-ntreb ce îmbracă pe ei ăi de le fac curte! Am stat și m-am uitat prin carte pân-a trecut de douăspe' – zău c-am stat – uite pân-au început să se zgâiască la mine de-acolo din poze, de parc-ar fi știut că vorbesc cu ele. Dar eu zău că n-aș ști ce să le spun. Mai bine se potrivesc cu dumneavoastră, don'șoară Maggie, și omu' de la prăvălie spune c-au mare căutare... spune că astea e marfă a-ntâia.

— Și le-ai cumpărat pentru mine, Bob? întreabă Maggie adânc mișcată de bunătatea lui dezinteresată. Ce drăguț din partea ta! Dar mă tem c-ai dat o grămadă de bani pe ele!

— Da' de unde! se apără Bob, dădeam eu și de trei ori mai mult dacă e vorba să v-ajut cât de cât să le uitați p-alea de s-au vândut, don'șoară. Că n-am să uit niciodată cum arătați și ce amărâtă erați când v-a luat cărțile... Vă am în minte de parc-ați fi un tablou atârnat, uite-așa, în fața mea. Și când am văzut cartea deschisă pe galantar, cu cucoana aia din poză de se uita la mine cu niște ochi care aduceau puțin cu ai

dumneavoastră când sunteți necăjită... vă rog să mă iertați că îndrăznesc don'șoară... m-am gândit s-o cumpăr pentru dumneavoastră, și pe urmă am cumpărat cartea cu domni că tot se potrivea... Și pe urmă... Și Bob luă pachețelul legat cu sfoară. M-am gândit că poate ați vrea și ceva tipărituri pe lângă poze și p-astea le-am căpătat pe o bucată de pâine... sunt înțesate cu tipărituri și m-am gândit că nu strică să le aduc o dată cu cărțile alea mai bune. Și n-aș vrea să mă refuzați și să spuneți că nu vreți să le primiți cum a făcut dom' Tom cu suveranii.

— Nu, Bob, n-avea nicio grijă! Îți mulțumesc din suflet că nu m-ai uitat și că ești atât de bun cu mine și cu Tom. Nimeni n-a fost niciodată atât de bun cu mine. Eu nu prea am mulți prieteni care să țină la mine.

— Luați-vă un câine don'șoară... e un prieten mai bun ca orice creștin... spuse Bob, lăsând din nou pachetul pe care-l luase de jos cu intenția să plece repede; se simțea îngrozitor de stânjenit că vorbește cu o fată ca Maggie, cu toate că, după cum afirma el adesea, când începea să vorbească „limba îi mergea mai repede decât mintea". Nu vi-ș pot de pe Mumps că i s-ar rupe inima să se despartă de mine – ei, Mumps, ce părere ai, jigodie? (Mumps se mulțumi să dea afirmativ din coadă). Da' vă fac eu rost de un pui, don'șoară. Oricând, cu plăcere!

— Nu, mulțumesc, Bob. Avem un câine de curte, și nu am din ce să țin un câine care să fie numai și numai al meu.

— Păcat! Altfel ar fi un pui... dacă nu vă supără că nu-i chiar de rasă curată: mama lui joacă în spectacolul la „Punch"... phi, ce cățea grozavă!... Și deșteaptă foc! Latră cu mai mult tâlc decât ar vorbi un om o zi întreagă. E unu' de cară oale... o meserie păcătoasă, și-i mereu pe drumuri... Și spune: „Toby nu-i decât o corcitură... nici nu face să te uiți la el..." zice. Și eu îi zic atunci: „Da' tu ce crezi că ești? Tot o corcitură! Dacă mă uit la tine nu cred să fi fost mare lucru de capul mă-tii și-a lui tat-tu." Nu că nu mi-ar plăcea și mie ceva mai de soi, dar tare mi-e silă să văd o corcitură că strâmbă din nas când se uită la o alta! Ei, eu v-am spus bună seara,

don’șoară! adăuga Bob brusc, luându-și din nou legătura, cu sentimentul că-și cam dăduse frâu liber la gură.

— Nu vrei să vii într-o seară să-l vezi pe fratele meu, Bob? întrebă Maggie.

— Ba da don’șoară, mulțumesc, viu eu altă dată. Vă rog să-i spuneți cele cuvenite... E băiat frumos dom’ Tom, și ce înalt a crescut... a crescut de la picioare... eu nu...

Lăsase iar legătura jos: se stricase ceva la cârligul bățului.

— Dar îmi închipui că lui Mumps nu-i spui „corcitură“, zise Maggie, simțind că dacă vorbește de Mumps, îi face plăcere lui Bob.

— Nu, don’șoară, nu, spuse Bob, zâmbind înduioșat. Nu găsiți câine mai bun ca Mumps nicăieri, pe tot malu’ râului, că doar m-am plimbat de-atâtea ori pe râu cu șlepu’!... Și chiar și domnii se opresc și se uită la el – da’ Mumps nu le dă nicio atenție... Își vede de treaba lui! Zău ca da!

Expresia de pe mutra lui Mumps, căruia părea că nu-i pasă de nimic din ceea ce nu-l atingea direct, confirma cu tărie aceste laude.

— Pare cam neprietenos, spuse Maggie. Crezi că mă lasă să-l mângâi?

— Cum să nu vă lase. Mumps știe cu cine are de-a face. Nu e el câine să-l duci cu zăhărelul: simte mult mai bine mirosul hoțului decât al turtei dulci. Doamne! Dac-ați ști cât stau de vorbă cu el... ore întregi... când umblu prin locuri pustii și ori de câte ori fac câte o poznă, întotdeauna lui îi spun. Zău că-i spun. Nu-i ascund nimic! Știe și despre degetul meu cel mare, zău că știe!

— Degetul tău cel mare?... Care deget? întreabă Maggie.

— Ăsta, don’șoară! spuse Bob iute, arătând un exemplar neobișnuit de gros a ceea ce creează deosebirea dintre om și maimuță. Ajută când măsori flanela. Știți, eu vând flanelă, că-i ușoară de cărat în balot și se vinde bine, așa că degetul mare ajută. Apuc cu degetul capătul metrului și tai ștofa mai încoace, și babele nu se prind niciodată!

— Bine Bob, spuse Maggie cu un aer serios, da’ asta-i înșelătorie. Nu-mi place să aud că faci așa ceva.

— Nu, don’șoară? făcu Bob cu regret. Atunci îmi pare rău că v-am spus. Dar m-am obișnuit să vorbesc cu Mumps și lui nu-i pasă de puțină fraiereală când e vorba de femei zgârcite care se tocmesc pân’ le vine rău și ar vrea să ia flanela pe gratis, da’ nu se-ntreabă niciodată cum de-mi scot și eu o pâine cu ea. Eu, don’șoară, nu trag omu’ pe sfoară dacă nu vrea să mă tragă el pe mine. Îs om cinstit! Zău! Pe sufletu’ meu! Numa’ că trebuie să mă distrez și eu cât de cât, și acu’, dacă nu mă mai ocup de nevăstuici, nu mai am niciun fel de lighioane să le viu de hac decât babele care se tocmesc. Ei, eu vă spun noapte bună, don’șoară Maggie!

— La revedere, Bob, și îți mulțumesc mult de tot pentru cărți. Și să vii să-l vezi pe Tom.

— Da, don’șoară, spuse Bob, depărtându-se câțiva pași; apoi întorcându-se pe jumătate, adăugă: Am să mă las de povestea cu degetu’ dacă nu vă place. Da-i păcat, zău că-i păcat. N-o să mai găsesc niciodată un șiretlic bun ca ăsta... Și pe urmă la ce-ar mai sluji să am un deget așa de gros? Putea foarte bine să fie și subțire! Maggie, înălțată la rangul de Madonă care să-i lumineze calea lui Bob, râse fără să vrea; ochii albaștri ai adoratorului licăriră și ei, sub aceste auspicii prielnice, Bob duse mâna la șapcă și se depărtă.

Vremurile cavalerismului nu au dispărut cu totul, chiar dacă Burke[1], le-a cântat prohodul: ele dăinuie în adorația multor tineri sau bărbați față de o femeie despre care nici în vis nu îndrăznesc să-și închipuie c-ar putea vreodată să-i atingă degetul cel mic sau tivul de la rochie. Bob, cu legătura în spinare, simțea față de fata cu ochi negri o adorație tot atât de respectuoasă ca aceea pe care o simte cavalerul în zale atunci când, lovindu-și dușmanul în luptă, strigă numele iubitei.

Dar veselia se stinse curând de pe fața lui Maggie, făcând, prin contrast, să pară și mai adâncă tristețea ce-i luă locul. Se simțea atât de deznădăjduită, încât i-ar fi fost greu să răspundă chiar și la întrebări în legătură cu cărțile dăruite de Bob, așa că le duse în camera ei, le puse pe jos și se așeză pe

[1] Edmund Burke (1729-1797), scriitor şi om de stat englez.

singurul scaun care-i mai rămăsese, neavând chef să se uite la ele chiar atunci, își lipi obrazul de marginea ferestrei, gândindu-se că Bob cel cu inima ușoară avea o soartă mult mai fericită decât ea.

Sentimentul de singurătate și de amărăciune crescuse o dată cu strălucirea primăverii. Toate ungherele tăinuite din jurul casei, unde obișnuia să se ascundă în copilărie și care păreau să fi contribuit, alături de părinți, s-o crească și s-o răsfețe, erau acum învăluite în aceeași tristețe care dăinuia pretutindeni și nu mai puteau culege niciun surâs de la razele soarelui. Toată afecțiunea, toate bucuriile trăite cândva în copilărie îi creau acum senzația pe care ți-o dau niște nervi dureroși. Pentru ea încetase să mai existe muzica: pianul sau vocile armonioase sau instrumentele încântătoare de coarde, cu plânsetele lor pătimașe de duhuri ferecate, care îi transmiteau o vibrație ciudată. Din viața de școlăriță nu-i mai rămăseseră decât vreo câteva cărți pe care le dădea deoparte cu sentimentul neplăcut că le cunoaște prea bine și că niciuna n-ar fi putut să-i mângâie sufletul. Chiar și la școală simțise adesea nevoia unor cărți care să conțină „mai mult“. Tot ce învățase acolo era asemenea capetelor unor fire lungi care se rupeau prea repede. Și acum, departe de farmecul indirect al întrecerii de la școală – Telemah[1] își pierduse orice valoare, iar problemele complicate și aride ale doctrinei creștine nu mai aveau niciun farmec, nicio putere de convingere.

Maggie se gândea uneori că i-ar fi fost de ajuns romanele și cărțile pasionate: dacă ar fi putut face rost de toate romanele lui Walter Scott și de toate poeziile lui Byron! – poate că ar fi fost atât de fericită, încât nici n-ar fi simțit suferințele vieții ei de fiecare zi. Și totuși... simțea nevoia de mai mult. Pe vremuri, obișnuia să-și clădească în minte lumi de vis – dar nicio lume de vis n-ar mai fi putut s-o mulțumească acum. Voia să găsească o explicație pentru viața ei grea: o explicație pentru nefericirea zugrăvită pe chipul tatălui ei,

[1] Telemah, fiul lui Ulise şi al Penelopei. Eroul lucrării cu acelaşi titlu scrisă de clericul francez Fénelon (1651-1715).

așezat în fața mesei triste, pentru aerul copilăros și mereu descumpănit al maică-sii, pentru treburile meschine și sordide care-i umpleau zilele, sau pentru vidul și mai apăsător al orelor libere, obositoare și lipsite de bucurie, pentru nevoia de a avea pe cineva care să-i arate puțină dragoste, pentru sentimentul chinuitor că lui Tom puțin îi pasă de ce gândește sau ce simte ea și că nu se mai puteau juca împreună, pentru lipsa tuturor lucrurilor plăcute care pe ea o chinuia mai mult decât pe ceilalți; ar fi vrut o explicație menită s-o ajute să înțeleagă și, înțelegând, să poată îndura povara ce copleșea sufletul ei tânăr. Era sigură că, dacă ar fi avut parte de acea „învățătură și înțelepciune adevărată“ de care se bucură oamenii luminați, ar fi aflat tainele vieții. Să fi avut măcar niște cărți, să poată învăța singură ceea ce știau înțelepții! O interesaseră întotdeauna mai mult gânditorii și poeții decât sfinții și martirii. Nu știa prea multe despre sfinți și martiri, dar, din câte știa, ajunsese la concluzia că aceștia elaboraseră un fel de măsuri vremelnice împotriva răspândirii catolicismului, și că toți muriseră la Smithfield[1].

Tot gândindu-se așa, îi veni într-o zi în minte că uitase de cărțile de școală ale lui Tom, care fuseseră trimise acasă o dată cu cufărul lui. Dar găsi stocul mult mai mic decât se așteptase – rămăseseră doar câteva din cărțile vechi, foarte uzate și soioase, *Dicționarul* și *Gramatica limbii latine,* un *Delectus,* un Eutropiu jerpelit, un Virgiliu vechi, *Logica* lui Aldrich și exasperanta *Geometrie* a lui Euclid. Totuși, latina, Euclid și logica constituiau fără îndoială un pas serios către acele cunoștințe care aduceau mulțumire oamenilor, făcându-i chiar să se simtă fericiți că trăiesc. Asta nu înseamnă că aspirația lui Maggie către o înțelepciune care să-i lumineze mintea era cu totul dezinteresată: din când în când, se ridica peste deșertul viitorului o viziune de miraj în care ea apărea onorată pentru fapte uimitoare. Și astfel, bietul copil cu sufletul înșelat și cu iluziile ei de mărire începu să muște, puțin câte puțin, din fructul cu coajă groasă al arborelui cunoașterii, umplându-și orele libere cu latină, geometrie și

[1] Piaţă din Londra unde erau executaţi răsculaţii.

formele silogismului, încercând uneori satisfacția că puterea ei de înțelegere e la înălțimea acestor materii pe care de obicei le studiau doar băieții. O săptămână-două continuă cu destulă hotărâre, deși își pierdea curajul de parcă ar fi pornit-o singură spre pământul făgăduinței și ar fi descoperit că drumul e nesigur, fără apă și fără cărare. La început, când era foarte categorică în hotărârile ei, își lua *Logica* lui Aldrich pe câmp. Dar părăsea iute cartea, ridicând ochii spre cer unde țâșnea ciocârlia, sau spre trestiile și tufișurile de lângă râu, printre care foșneau păsări de apă stângace și speriate; în clipele acelea își dădea seama cu uimire câtă deosebire exista între Aldrich și această lume de viețuitoare. Și pe măsură ce treceau zilele, descurajarea creștea, și inima ei însetată își cerea drepturile în pofida minții răbdătoare. Când stătea la fereastră cu câte o carte, ochii i se simțeau atrași de soarele de afară; apoi se umpleau de lacrimi și, uneori, dacă se întâmpla ca maică-sa să nu fie în cameră, lectura se termina cu hohote de plâns. Se revolta împotriva sorții, i se făcea rău de atâta singurătate, și avea chiar accese de furie și ură împotriva părinților ei – care erau atât de departe de ceea ce ar fi vrut ea să fie – și împotriva lui Tom care o repezea mereu, întâmpinând orice gând sau sentiment de-al ei cu permanentă dezaprobare și contrazicere ce-i acoperea ca un strat de lavă afecțiunea și conștiința, făcând-o să se gândească cu groază că nu i-ar fi trebuit prea mult ca să devină de o răutate diabolică. Apoi mintea i se umplea de idei romantice: va fugi de acasă în căutarea unei vieți lipsite de mizerie și tristețe; se va duce la un om mare – poate la Walter Scott – și îi va spune cât e de nenorocită și de deșteaptă și el sigur că o va ajuta. Dar în mijlocul viselor se întâmpla să intre taică-său care se întorcea acasă și, mirat că fata rămâne nemișcată fără să-l bage în seamă, începea să se văicărească: „Trebuie deci să mă duc să-mi iau singur papucii?“ Vocea lui o străpungea pe Maggie ca o sabie: exis-tau pe lume și triste ți mai mari decât ale ei. Și ea, care se gândise să fugă și să-i părăsească!

În după-amiaza aceea, imaginea feței lui Bob, veselă și

pistruiată, îi îndreptase nemulțumirea pe alt făgaș. Se gândi că una dintre nenorocirile ei era faptul că se simțea apăsată de povara unor dorințe mai mari decât ale celorlalți – că trebuia să tânjească fără speranță după acel ceva care reprezenta tot ce e mai bun și mai măreț pe lume. Maggie ar fi vrut să fie ca Bob care, în ignoranța lui, se mulțumea cu puțin, sau ca Tom care avea ceva de făcut și era concentrat asupra unui scop precis, fără să mai țină seama de nimic altceva. Biata fată! În timp ce stătea sprijinită de canatul ferestrei, frângându-și mâinile și bătând cu piciorul în podea, se simțea atât de singură în nenorocirea ei, de parcă ar fi fost unica ființă din lumea civilizată a acelei epoci care-și isprăvise școala fără ca sufletul să i se fi călit pentru luptă – și care, din întregul tezaur de gândire adunat cu greu pentru fericirea omenirii, prin truda chinuitoare a multor generații, nu avea dreptul decât la unele fragmente și bucățele de literatură proastă și de istorie falsificată. Era plină de informații inutile despre saxoni și regi nedemni de a fi dați de exemplu – dar lipsită, din păcate, de cunoașterea acelor legi ireversibile dinăuntrul și din afara ei, care, subjugând obiceiurile, devin morală și, dezvoltând sentimentele de supunere și dependență, devin religie; se simțea atât de singură în nenorocirea ei, de parcă aproape toate celelalte fete ar fi fost răsfățate și îndrumate de oameni cu minte mai coaptă, care nu uitaseră cu totul de vremea copilăriei, de vremea când ei erau munciți de dorințe aprige și porniri puternice.

În cele din urmă însă, privirea lui Maggie căzu asupra cărților așezate pe pervazul ferestrei și, trezindu-se oarecum din visare, se apucă să răsfoiască distrată paginile *Galeriei de portrete.* O dădu însă repede la o parte, ca să se uite la teancul de cărți legate cu sfoară. *Frumusețile spectatorului*[1],

[1] Album conţinând portretele și biografiile unor cunoscute frumuseţi, mai ales din lumea teatrelor.

Rasselas[1]*, Economia vieții umane*[2], *Scrisorile lui Gregory*[3] – știa cam ce trebuie să conțină toate acestea; *Anuarul creștin*[4]*,* părea să fie o carte de imnuri religioase și o dădu și pe ea deoparte. Dar Thomas à Kempis[5]? Întâlnise numele ăsta în lecturile ei și simți mulțumirea pe care o încerci când poți lega niște idei de un nume care rătăcește în memorie. Luă în mână cărticica veche și groasă și o privi cu oarecare curiozitate: avea multe pagini cu colțurile îndoite, și o mână, acum liniștită pe vecie, făcuse, ici-colo, sublinieri groase cu cerneală, pe care vremea le decolorase demult. Maggie întoarse foaie după foaie și citi fragmentele subliniate de mâna necunoscută... „Luați aminte că iubirea de sine rănește mai dureros decât orice pe lume... De cauți mereu un lucru sau altul și vrei să afli locul unde să te bucuri de dorințele și plăcerile tale, nu vei fi nicicând liniștit sau fără de grijă; căci în fiecare lucru va lipsi ceva și pretutindeni vei afla oameni care să ți se împotrivească... Oriunde te-ai îndrepta, sus în ceruri sau jos pe pământ, pretutindeni vei da de suferință, și oriunde te vor mâna nevoile, fii răbdător, de vrei să te bucuri de pace sufletească și de glorie veșnică... De vrei să te înalți pe culmi, pornește cu bărbăție și lovește cu securea la rădăcină, ca să poți nimici pornirea ascunsă și nemăsurată care te face să te gândești numai la tine și la bunurile lumești. Aproape totul, tot ceea ce trebuie învins sau smuls din rădăcină pornește de la acest păcat, de la această nemăsurată iubire de sine, și dacă răul acesta e biruit, te vei simți împăcat. Suferința ta e măruntă față de suferințele altora care au fost atât de târâți în ispită și atât de adânc mâhniți, față de durerea celor care au trecut prin atâtea încercări. Iată de ce trebuie să te gândești la cei care suferă mai mult decât la tine, căci așa vei putea îndura mai ușor

[1] Titlul unui roman oriental aparţinând moralistului și lingvistului englez Samuel Johnson (1709-1784).

[2] Pamflet aparţinând lui Robert Dodsley (1703-1764).

[3] Se referă probabil la Olinthus Gilbert Gregory (1774-1841), *Scrisori către un prieten, asupra dovezilor, doctrinelor şi datoriilor credinţei creştine.*

[4] Culegere de imnuri şi predici religioase.

[5] Călugăr și scriitor german din Evul Mediu.

nemulțumirile-ți mărunte și, dacă ție nu ți se par mărunte, bagă de seamă ca nerăbdarea ta să nu le fie pricina... Binecuvântate sunt urechile care primesc șoaptele vocii divine și nu ascultă de șoaptele lumii. Binecuvântate sunt urechile care nu ascultă de vocea dinafară, ci de adevărul care luminează sufletele.“

Citind cele de mai sus, Maggie avu o tresărire ciudată de teamă și de respect, de parcă ar fi fost trezită în mijlocul nopții de izbucnirea unui cânt solemn despre ființe ale căror suflete vibraseră pline de emoție, în timp ce sufletul ei se afla într-o stare de încremenire. Trecea de la o însemnare decolorată la alta, de parcă i le-ar fi arătat chiar mâna necunoscută; aproape nici nu era conștientă că citește, avea mai degrabă impresia că ascultă, în timp ce o voce joasă îi șoptea: „De ce să privești în jur, de vreme ce nu aci e leagănul în care te vei odihni? Lăcașul tău fi-va în ceruri, iar viața pe pământ nu-i decât o clipă ce precede călătoria ta spre viața de apoi. Toate sunt pieritoare și tu pieri o dată cu ele. Ferește-te, nu te lega de ele, că de nu, vei fi prins în mrejele lor și vei pieri... Dacă un om își dăruiește toată averea nu înseamnă nimic. Și dacă se pocăiește tot nu înseamnă prea mult. Și dacă devine atotștiutor încă n-a ajuns nicăieri. Și dacă e un om virtuos și cucernic tot nu de ajuns; el trebuie să afle lucrul de care are cea mai mare nevoie, dar care e acest lucru? Anume acela că a părăsi totul înseamnă a te părăsi și pe tine, a uita de tine și a nu mai păstra nimic din dragostea de tine însuți... Am spus adesea și acum spun din nou: uită de tine, resemnează-te și te vei bucura, căci sufletul tău va cunoaște pacea... Și toate gândurile deșarte, neliniștea plină de păcat și grijile de prisos se vor risipi: teama ta nemăsurată te va părăsi și dragostea fără rost se va stinge“.

Maggie scoase un oftat prelung și își dădu pe spate părul des, de parcă ar fi încercat să deslușească o umbră care-i apăruse brusc în fața ochilor. Iată deci o taină a vieții care o va ajuta să renunțe la toate celelalte taine – iată deci înălțimea sublimă la care puteai ajunge fără ajutorul lucrurilor dinafară – iată deci puterea de pătrundere și forța și izbânda

care se puteau cuceri cu mijloace aflate înlăuntrul sufletului, unde învățătorul suprem așteaptă să fie auzit. Ca o dezlegare a problemei, o străfulgeră gândul că toate nenorocirile din scurta ei viață erau urma faptului că se gândise numai la plăcerile ei, de parcă ea ar fi constituit centrul universului; și pentru prima dată se hotărî să privească sub altă lumină lucrurile și să nu mai urmărească satisfacerea propriilor ei dorințe – să renunțe la acest punct de vedere considerând propria ei viață ca pe o parte neînsemnată a unui întreg călăuzit de o forță divină. Continuă să citească din cartea veche, înghițind cu nesaț dialogurile cu învățătorul nevăzut și pilda de suferință, izvor al oricărei puteri; se întoarse la carte după ce fusese chemată în altă parte și citi neîntrerupt până când soarele se pierdu îndărătul sălciilor. Rămase așa, în întunericul care se întețea, făcând planuri de autoumilire și devoțiune desăvârșită, cu toată agerimea unei minți care nu se putea opri în prezent; și, în zelul primelor clipe, renunțarea i se păru calea cea mai bună către acea mulțumire după care tânjise atâta vreme în zadar. Nu-și dăduse seama – și nici n-ar fi putut să-și dea seama, când avea o experiență de viață atât de limitată – că adevărul intim al elocvenței bătrânului călugăr era că renunțarea rămâne durere, numai că e o durere pe care o înduri de bunăvoie. Maggie se zbătea necontenit să găsească drumul spre fericire și era încântată că-l găsise. Nu știa nimic despre doctrine și sisteme, despre misticism sau quietism[1], dar această voce din epoca îndepărtată a Evului Mediu reprezenta o comunicare directă a credinței și experienței unui suflet omenesc și lui Maggie i se păru un mesaj pe care nu-l putea pune la îndoială.

Îmi imaginez că asta trebuie să fie cauza pentru care cărticica aceea demodată, pe care poți s-o cumperi cu șase penny la orice prăvălie, face minuni până în ziua de azi, prefăcând apele amare în miere, în timp ce predicile și tratalele scumpe, publicate recent, nu produc nicio schimbare în sufletele sau mințile oamenilor. Cărticica fusese scrisă de o mână care

[1] Doctrină mistico-religioasă, dezvoltată în secolul al XVII-lea, propovăduind contemplarea pasivă a vieții.

urmase îndemnul inimii: era cronica unei suferințe, a unei lupte, a unei credințe și a unui triumf solitar și ascuns – nu fusese scrisă pe perne de catifea ca să-i învețe să rabde pe cei care calcă pe pietre, cu picioarele însângerate. Ea rămâne, de aceea, până-n zilele noastre un document trainic al nevoilor și mângâierilor omenești: vocea unui frate care cu sute de ani în urmă a simțit și a suferit și a renunțat, trăind poate într-o mănăstire, purtând sutană de serj și tonsură, psalmodiind, ținând post vreme îndelungată și vorbind altfel decât vorbim noi – dar trăind sub aceleași ceruri mute și îndepărtate, și cu aceleași dorinți pătimașe, aceleași stradanii, aceleași înfrângeri, aceeași sfârșeală.

Cei ce scriu istoria unor oameni de rând se simt ispitiți să întrebuințeze un ton înflăcărat, care e foarte departe de tonul societății alese, ale cărei principii și credințe nu sunt numai extrem de rezervate, dar sunt întotdeauna cunoscute dinainte, alegându-se doar acele subiecte de discuție ce pot fi abordate cu o ironie spumoasă și elegantă. Dar, pe de altă parte, societatea aleasă mai are și vinul ei roșu și covoarele ei de catifea și invitațiile la masă făcute cu șase săptămâni înainte și opera și balurile mascate; ea își plimbă blazarea pe cai de rasă, își pierde vremea la club, și se ferește de vârtejurile crinolinelor; știința și-o ia de la Faraday[1] și religia de la membrii clerului superior, care frecventează casele cele mai alese: atunci cum să mai aibă timp pentru credință și înflăcărare? Dar societatea aleasă care plutește pe aripi diafane de ironie spumoasă e un produs foarte costisitor pentru că are nevoie de viața vastă, arzătoare a poporului, condensată în fabrici cu miros neplăcut și zgomote asurzitoare, înghesuită în mine, nădușind la furnale, mânuind ciocanul, țesând sub o presiune mai mare sau mai mică de acid carbonic – sau răspândită pe la stâne, prin casele ori bordeiele singuratice de pe câmpiile argiloase sau calcaroase, unde zilele ploioase par îngrozitor de mohorâte. Această vastă viață a poporului se sprijină în întregime pe pasiune – pasiunea izvorâtă din durerile care o împing către toate

[1] Michael Faraday (1791-1867), celebru fizician și chimist englez.

acțiunile necesare pentru întreținerea societății alese și a ironiei spumoase: poporul își poartă adesea anii săi grei în locuințe umede și reci, în care neînțelegerile de familie nu sunt amortizate prin distanța unor lungi coridoare despărțitoare. În asemenea împrejurări, există nenumărate suflete care simt nevoia imperioasă a unei credințe puternice, întrucât viața aceasta fără de plăceri pretinde o soluționare chiar și de la mințile mai simple, după cum, atunci când te zgârie ceva în somn încerci imediat să vezi ce e cu tapițeria canapelei, în timp ce salteaua de puf sau arcurile franceze nu-ți trezesc nedumeriri. Unii cred cu tărie în alcool și-și caută *ekstasis*[1] sau un echilibru exterior în gin; alții însă au nevoie de ceva pe care lumea aleasă îl numește „entuziasm“, ceva care să le ofere măcar explicații în lipsa recompenselor, ceva care să-i înarmeze cu răbdare și să le hrănească dragostea de oameni, chiar atunci când oasele li-s frânte de oboseală și privirile celor din jur sunt fixate asupra lor cu asprime – ceva care să fie în afara sferei dorințelor personale și care să simbolizeze resemnare în ceea ce privește cerințele eului lor, și o dragoste devotată pentru tot ce-i în afara eului lor. Acest fel de entuziasm găsește uneori o voce cu ecouri adânci, pornind dintr-o experiență izvorâtă din lipsurile cele mai dureroase. Și, tocmai pentru că s-a aflat în calea ecoului unei asemenea voci, Maggie, cu fața ei de fetiță și durerea ei neobservată, descoperi o forță și o speranță care o ajutară să înfrunte ani întregi de singurătate, alcătuindu-și o credință fără ajutorul unor autorități întemeiate sau a unor călăuze stabilite – deoarece nu le avea la îndemână și nevoia ei nu suferea amânare. Din câte știți despre ea, n-o să vă mirați că până și în această autorenunțare amestecase oarecare exagerare și încăpățânare, oarecare mândrie și pasiune: pentru ea, viața continua să fie o dramă în care voia să-și joace rolul cu intensitate. Și de aceea își pierdea adesea smerenia, devenind excesivă în acțiunile ei exterioare; năzuia adesea către zboruri prea înalte și cădea la pământ cu bietele ei aripioare golașe muiate în noroi. Astfel, de exemplu, nu

[1] Extaz, plăcere supremă *(grec.).*

numai că se hotârî să coasă pentru alții ca să poată și ea contribui la fondurile din cutia de tablă, dar, în prima clipă, împinsă de zelul de a se mortifica, se duse să ceară de lucru la o prăvălie de albituri din St. Ogg's, în loc să și-l procure într-un fel mai discret și mai pe ocolite; și consideră mustrarea lui Tom pentru această acțiune inutilă ca lipsită de bunătate și nedreaptă, ba chiar o persecuție.

— Nu-mi place s-o văd pe sora mea făcând asemenea lucruri, spuse Tom. O să am eu grijă ca datoriile să fie plătite fără ca tu să te-njosești în halul ăsta.

Existau, bineînțeles, și oarecare tandrețe și curaj în ambiția și suficiența pe care le vădea acest mic discurs; dar Maggie, care ținu seamă doar de zgură, fără să vadă grăunțele de aur, socoti mustrarea lui Tom drept una din crucile pe care trebuia să le poarte. În nopțile lungi de veghe se tot gândi cât de aspru se purta cu ea Tom, pe care îl iubise întotdeauna atât de mult; apoi se strădui să se resemneze cu această asprime și să nu mai ceară nimic. Aceasta e calea pe care o alegem cu toții atunci când ne hotărâm să renunțăm la egoism: calea martirajului și a suferinței, calea pe care cresc lauri – și o ocolim pe cea abruptă a răbdării, a dreptății și a dezaprobării de sine, unde nu există onoruri și cununi de laur.

Vechile cărți, Virgiliu, Euclid și Aldrich – acele fructe zbârcite ale arborelui științei – fuseseră date deoparte; căci Maggie renunțase la ambiția inutilă de a împărtăși gândurile acelor înțelepți. În primele clipe de înflăcărare aruncase cărțile cu un fel de mulțumire că izbutise să se ridice deasupra nevoii pe care ar fi avut-o de ele; și dacă ar fi fost ale ei, le-ar fi ars, încredințată că nu se va căi niciodată. Citea atât de des și cu atâta interes cele trei cărți: Biblia, Thomas à Kempis și *Anuarul Creștin* (pe care nu-l mai desconsidera ca pe o carte de cântece religioase), încât își umplu mintea cu un șuvoi continuu de reprezentări care se succedau ritmic; și se obișnuise, cu mult prea multă înflăcărare, să primească întreaga natură și viață în lumina credinței ei noi, ca să mai aibă nevoie să se gândească la altceva în timp ce mânuia cu măiestrie acul, făcând cămăși și alte cusături complicate,

greșit numite „simple“. Pentru Maggie nu erau simple deloc, căci manșeta și mâneca și toate lucrurile astea aveau o specialitate să se lase cusute prost atunci când gândul rătăcea aiurea.

Imaginea lui Maggie aplecată deasupra lucrului la care cosea de zor era plăcută pentru oricine. Noua viață interioară, în ciuda unor izbucniri vulcanice de pasiune încătușată, dădea feței ei o strălucire dulce și caldă, care adăuga un farmec în plus culorii și conturului tot mai bogat al tinereții sale înfloritoare. Maică-sa observase schimbarea cu un fel de uimire, și se întreba cum de se făcuse atât de bună. Era uimitor să vezi ca această fetiță, cândva atât de „îndărătnică“, era acum atât de supusă, de puțin dornică să-și afirme voința. I se întâmpla adesea lui Maggie, când ridica ochii de pe lucrul de mână, să surprindă căutătura maică-sii: părea că-i pândește privirea tânără și blândă, de parcă s-ar fi așteptat să-i transmită o căldură de care trupul ei bătrân avea atâta nevoie. Mama începuse să o îndrăgească pe fiica ei înaltă și oacheșă, singura avuție din casă asupra căreia mai putea să-și concentreze grija și mândria. Și Maggie, în ciuda dorințelor ei ascetice de a nu face nimic care s-o înfrumusețeze, era silită să se supună dorințelor mamei, și s-o lase să-i împletească părul des și negru într-un coc în creștetul capului, după moda ridicolă a acelor timpuri apuse.

— Las-o pe mama să se bucure și ea puțin, spunea doamna Tulliver, că destul m-am chinuit cu părul tău pe vremuri.

Așa că Maggie, bucurându-se de orice ar fi putut să o liniștească pe maică-sa și să înveselească zilele lungi pe care le petreceau împreună, nu se mai împotrivi la această înfrumusețare deșartă, și arboră un cap de regină deasupra rochiilor ei vechi, refuzând totuși cu hotărâre să se privească în oglindă. Doamna Tulliver ar fi dorit să-i atragă atenția tatălui asupra părului lui Maggie și a altor virtuți neașteptate ale fetei, dar domnul Tulliver i-o tăie scurt:

— Știam eu foarte bine cum o să fie... de mult... pentru mine nu-i nimic nou! Da-i păcat că nu-i făcută dintr-o plămadă mai de rând... mă tem că n-o să se aleagă cu nimic în viață...

n-o s-o ia niciunul din ăi cu care s-ar potrivi!

Și farmecul firii și al trupului lui Maggie îl amăra și mai mult. O asculta cu răbdare când îi citea câte un capitol sau îi spunea sfioasă, dacă rămâneau singuri, că zbuciumul se poate preface în binecuvântare. Considera că toate astea se datorau bunătății fetei, căci îi stricase și ei rostul în viață. În sufletul în care se zbat un scop pătimaș și o sete de răzbunare nesatisfăcută nu prea este loc pentru sentimente noi. Domnul Tulliver nu dorea o consolare spirituală, voia doar să scape de rușinea datoriilor și să se vadă răzbunat.

CARTEA A CINCEA

GRÂUL ȘI NEGHINA

Capitolul I
La Red Deeps

Camera de zi a familiei Tulliver era o încăpere lungă cu câte o fereastră la fiecare capăt: una dădea către un imaș de-a lungul râulețului Ripple și spre malurile râului Floss, cealaltă dădea în curtea morii. Maggie lucra lângă fereastra care da spre curte când îl văzu pe domnul Wakem venind ca de obicei, pe calul lui frumos și negru. De data asta însă nu era singur. Îl însoțea cineva – o siluetă înfășurată într-o manta, călare pe un ponei de toată frumusețea. Maggie nici n-apucă să-și dea seama că era Philip, care se întorsese din străinătate, când cei doi călăreți se și apropiaseră de fereastră și băiatul își scoase pălăria în semn de salut, în timp ce taică-său, observând totul cu coada ochiului, le aruncă o privire pătrunzătoare.

Maggie se depărtă iute de fereastră și o zbughi sus, să-și continue lucrul; căci domnul Wakem obișnuia să vină să inspecteze registrele și Maggie simți că întâlnirea ei cu Philip n-ar fi avut niciun farmec de față cu cei doi tați. Într-o zi poate că va avea prilejul să-l vadă singur, să dea mâna cu el și să-i spună că n-a uitat cât de bun fusese cu Tom, că n-a uitat

cuvintele lui atunci, de mult, cu toate că acum nu mai puteau fi prieteni. Maggie nu simțea nicio tulburare la gândul să-l revadă pe Philip; îi păstra o recunoștință de copil, continua să-i fie milă de el și-și amintea cu plăcere că era foarte deștept. În primele săptămâni de singurătate se gândise mereu la el ca la unul dintre oamenii care fuseseră buni cu ea, și-și spusese de multe ori ce bine ar fi fost să fie el fratele și mentorul ei, așa cum visaseră în discuțiile avute împreună. Dar alungase aceasta dorință o dată cu alte visuri, care ar fi dat de bănuit că urmărește numai mulțumirea ei. Și pe urmă, se gândea că Philip se schimbase, poate, trăind în străinătate – devenise probabil dornic de o societate aleasă și nici nu-i mai păsa de ea. Cu toate astea, chipul lui se transformase uimitor de puțin – era doar o copie mărită, mai bărbătească, a feței palide și delicate a băiatului de odinioară, cu ochii cenușii și părul castaniu și buclat de copil; și mai era și vechea infirmitate care-i trezea mila de pe vremuri și, după ce se gândi bine, Maggie simți că i-ar face într-adevăr plăcere să-i spună câteva cuvinte. Poate că era la fel de trist ca odinioară și s-ar bucura de un semn de afecțiune. Maggie se întrebă dacă-și mai amintea cât de mult îi plăceau ochii ei; aruncă o privire către oglinda pătrată, condamnată să atârne cu fața înspre perete, și dădu să se ridice de pe fotoliu, ca s-o întoarcă; dar se abținu, se apucă din nou de lucru și încercă să-și potolească imboldurile, străduindu-se să-și amintească fragmente de psalmi, până când văzu că Philip și taică-său o pornesc din nou la drum și își spuse că poate în sfârșit să coboare liniștită.

Se aflau pe la sfârșitul lunii iunie și Maggie simțea nevoia să-și prelungească plimbările zilnice, singura ei plăcere; dar în ziua aceea și în zilele următoare avu atât de mult de lucru, încât nu ieși niciodată dincolo de poartă și-și potoli setea de aer curat, stând și lucrând în curte. Una dintre plimbările ei obișnuite, când nu trebuia să meargă la St. Ogg's, era către un loc așezat dincolo de ceea ce se numea „dealul" – o ridicătură neînsemnată de pământ, înconjurată de copaci, lângă drumul care trecea prin fața morii Dorlcote. Spun că era

neînsemnată pentru că, în ce privește înălțimea, era doar puțin mai mare decât un mal; dar există clipe în care natura preface o simpla ridicătură de pământ, într-un mijloc ce poate duce la un deznodământ fatal. Iată deci pentru ce vă vorbesc de această înălțime, înconjurată de copaci, formând un perete abrupt, care se întindea cam un sfert de milă, pe partea stângă a morii Dorlcote și a câmpiilor din spatele ei, mărginite de murmurul râului Ripple. Acolo unde panta se nivela din nou, se făcea un drumeag care ducea de partea cealaltă a ridicăturii și se pierdea printre niște gropi și dâmburi neregulate, formate cândva prin exploatarea unei cariere de piatră, părăsită de atâta vreme, încât terenul era acoperit de mărăcini și de copaci; din loc în loc, se ivea câte o porțiune de iarbă, pe care oile n-o lăsau să crească niciodată prea mult. Când era copil, Maggie se temea atât de tare de locul ăsta, care se numea Red Deeps, încât numai încrederea în curajul lui Tom o putea convinge să meargă să se plimbe până acolo; fiecare groapă i se părea bântuită de stafiile unor bandiți sau de fiare sălbatice. Dar acum, când se făcuse mare, Red Deeps avea pentru ea farmecul pe care îl prezintă orice teren accidentat sau orice relief aducând cu o stâncă sau cu o trecătoare, pentru ochii obișnuiți doar cu întinderi netede; mai cu seamă vara, când se putea așeza într-o depresiune acoperită cu iarbă, la umbra unui frasin bogat ce se apleca de-a curmezișul de pe râpa de deasupra ei, și asculta zumzetul gâzelor ca niște clopoței liliputani ce îmbogățeau liniștea, sau privea razele soarelui filtrându-se printre ramurile îndepărtate, vrând parcă să înapoieze cerului albastrul zambilelor sălbatice care-și furaseră culoarea din bolta azurie. Tot acum, în iunie, înfloreau și trandafirii sălbatici și, de aceea, Maggie, în prima zi când avu răgaz să se plimbe în voie, își îndreptă pașii spre Red Deeps. Plimbările astea îi făceau atât de mare plăcere, încât uneori, în dorința ei de a renunța la orice bucurie se gândea c-ar trebui să-și impună să nu le facă prea des.

Iat-o cum coboară și cotește, pătrunzând în Red Deeps pe o potecă îngustă, străjuită de pini scoțieni – silueta ei înaltă și

rochia veche, albastră ca levănțica, întrezărindu-se printr-un șal mătăsos și negru, dintr-un material cu ochiuri mari ca de plasă, pe care-l moștenise de la neamuri; când fu sigură că n-o vede nimeni, își scoase boneta și și-o legă de braț. Dacă te uitai la ea, îi dădeai mai mult decât cei șaptesprezece ani pe care îi avea – poate din pricina tristeții resemnate a privirii din care părea să fi dispărut orice urmă de căutare sau neliniște, sau poate din cauză că silueta ei, cu pieptul dezvoltat, căpătase rotunjimile unei feminități timpurii. Tinerețea și sănătatea înfruntaseră restricțiile pe care și le impusese singură, sau pe care i le impusese soarta, iar nopțile când dormise pe podea, în chip de penitență, nu-i lăsaseră nicio urmă vizibilă; avea ochii limpezi, obrajii oacheși, rotunzi și tari, pielea smeadă și buze pline și roșii. Coroana de păr negru și strălucitor ce îi domina trupul înalt părea înrudită cu pinii falnici, către care își ridica ochii de parcă ar fi vrut să le spună cât îi sunt de dragi. Și, totuși, când te uitai la ea, ghiceai un clocot lăuntric. Aveai sentimentul că există în sufletul ei elemente contrarii și care, dintr-o clipă într-alta, se vor ciocni cu violență; chipul ei avea acea expresie reținută, întâlnită deseori pe fețele femeilor mai în vârstă, pe sub bonetele fără bordură, în total dezacord cu tinerețea aprigă pe care te așteptai s-o vezi izbucnind în orice clipă, printr-o privire pasionată care-ar nimici aparența de seninătate, ca un foc mocnit ce izbucnește din nou după ce crezi că pericolul incendiului a trecut.

Și totuși, în după-amiaza aceea, Maggie nu era deloc neliniștită. Se bucura de aerul curat și, înălțându-și privirea către pinii bătrâni, își spunea că ramurile rupte erau pesemne urmele unor furtuni trecute, care nu făcuseră altceva decât să ajute trunchiurilor roșiatice să crească și mai înalte. Dar în timp ce continua să-și țină ochii ațintiți în sus, simți că pe poteca acoperită cu iarbă din fața ei se mișca o umbră. Își coborî privirea și tresări uluită văzându-l pe Philip Wakem, care-și scoase pălăria și, roșindu-se până în vârful urechilor, înaintă către ea și-i întinse mâna. Maggie se roși și ea, uimită; dar uimirea i se transformă îndată în bucurie. Întinse mâna și

învălui silueta diformă din fața ei într-o privire sinceră care pentru moment exprima doar amintirea sentimentelor din copilărie – o amintire ce dăinuia puternic în mintea ei. Vorbi prima.

— M-ai speriat, spuse cu un zâmbet slab, aici nu întâlnesc niciodată pe nimeni. Cum de te plimbi pe aici? Ai venit dinadins ca să te întâlnești cu mine?

Era cu neputință să nu-ți dai seama că Maggie se simțea din nou copil.

— Da, răspunse Philip continuând să pară stingherit, voiam foarte mult să te văd. Ieri, am tot așteptat pe dâmbul de lângă moară să văd dacă nu cumva ieși din casă, dar n-ai ieșit. Și azi am așteptat din nou, și când am văzut pe unde ai luat-o, te-am urmărit și am coborât pe dâmbul din spate. Sper că nu te-ai supărat?

— Nu, spuse Maggie, simplu, cu seriozitate, continuându-și drumul de parcă ar fi vrut să-l facă pe Philip s-o însoțească. Îmi pare foarte bine c-ai venit; voiam să-ți vorbesc. N-am uitat niciodată cât de bun ai fost cu mine și cu Tom, atunci demult, dar nu știam dacă ai să-ți mai aduci aminte de noi. Am avut o grămadă de necazuri de când nu ne-am mai văzut și eu cred că necazurile te fac să te gândești și mai mult la ce-a fost înaintea lor.

— Nu cred că tu te-ai gândit la mine atât cât m-am gândit eu la tine, răspunse Philip sfios. Știi, cât timp am fost plecat, ți-am făcut portretul așa cum arătai în bibliotecă, în dimineața aceea, când mi-ai spus că n-ai să mă uiți niciodată.

Philip scoase din buzunar o cutie mare, în care se țin miniaturile, și o deschise. Maggie se văzu cum era pe vremuri, sprijinită cu coatele pe masă, uitându-se în gol cu o privire ciudată și visătoare, cu șuvițele negre date după urechi și atârnându-i pe spate.

Era o schiță în acuarelă, de o reală valoare portretistică.

— Vai, Doamne, exclamă Maggie, zâmbind și roșind de plăcere, ce fetiță ciudată eram! Mi-aduc aminte când purtam părul așa și rochia aia trandafirie. Zău că eram ca o țigancă. De altfel, așa am și rămas. Dar spune-mi, adaugă ea, după o

mică pauză, mă găsești așa cum te-ai așteptat?

Cuvintele astea ar fi putut fi un semn de cochetărie, dar privirea deschisă și veselă pe care i-o aruncă Maggie nu vădea niciun pic de frivolitate. E adevărat c-ar fi dorit ca înfățișarea ei de acum să-i placă lui Philip, dar asta nu însemna decât redeșteptarea plăcerii ei înnăscute de a fi admirată și iubită. Philip îi întâlni privirea și se uită câteva clipe la ea în tăcere, apoi spuse în șoaptă:

— Nu, Maggie!

Fata se întunecă puțin la față și buzele începură să-i tremure. Plecă ochii, dar nu-și întoarse capul și Philip continuă s-o privească. Apoi spuse încet:

— Ești mult mai frumoasă decât mi-am închipuit!

— Da? se bucură Maggie, roșindu-se și mai tare de plăcere.

Întoarse capul și înaintă câțiva pași în tăcere, uitându-se drept în fața ei, de parcă ar fi vrut să se familiarizeze cu această nouă idee. Fetele sunt atât de obișnuite să considere rochiile drept principala lor sursă de vanitate, încât renunțând să se mai uite în oglindă, Maggie urmărise mai degrabă să abandoneze orice preocupare de găteală, decât să înceteze să-și privească fața. Când se gândea la fetele bogate și elegante, i se părea că e cu neputință ca înfățișarea ei să producă vreo impresie asupra cuiva. Lui Philip părea că-i place tăcerea. Mergea lângă Maggie cercetându-i chipul, de parcă acesta ar fi fost lucrul pe care-l dorea cel mai mult pe lume. Trecuseră de pini și ajunseseră la o scobitură înconjurată de măceși trandafirii. Dar, pe măsură ce ieșeau dintre copaci se făcea mai multă lumină în jur și fața lui Maggie își pierdea treptat strălucirea. Când ajunseră în mijlocul depresiunii, se opri și, privindu-l din nou pe Philip, spuse cu o voce tristă și serioasă:

— Aș fi vrut să putem fi prieteni – vreau să spun, dacă ar fi fost bine și drept să fie așa. Dar așa mi-e mie scris: nu pot păstra nimic din ceea ce mi-a fost drag când eram mică. Cărțile vechi s-au dus. Și Tom s-a schimbat și nici tata nu mai e cum era. E ca un fel de moarte. Trebuie să mă despart de toate lucrurile la care țineam în copilărie. Și trebuie să mă

despart și de tine. Nu trebuie să ne mai vedem niciodată. De asta am vrut să-ți vorbesc. Voiam să știi că nici Tom nici eu nu mai putem face ce vrem și dacă mă port de parcă aș fi uitat prietenia noastră nu-i din invidie sau mândrie – sau... sau fiindcă aș avea ceva împotriva ta.

Maggie vorbea cu blândețe, devenind din ce în ce mai tristă, iar ochii începuseră să i se umple de lacrimi... Și pe măsură ce vorbea, expresia de durere de pe fața lui Philip creștea, făcându-l să semene și mai mult cu băiețelul de altădată; iar Maggie simți că i se face și mai milă de infirmitatea lui.

— Știu... Înțeleg tot ce vrei să spui, spuse el cu o voce pe care descurajarea o făcuse și mai slabă. Știu ce motive există și de o parte și de alta, pentru care ar trebui să nu ne mai vedem. Dar nu e drept, Maggie – nu te supăra că-ți spun Maggie, dar sunt atât de obișnuit să te numesc așa în gând – nu e drept să sacrifici totul pentru sentimentele absurde ale altora. Eu aș renunța la multe pentru tata, dar n-aș renunța la prietenie, sau... la vreun alt sentiment, doar ca să-i îndeplinesc o dorință pe care aș socoti-o nedreaptă.

— Nu știu, spuse Maggie pe gânduri. Mi s-a întâmplat de multe ori, când eram amărâtă sau nemulțumită, să-mi spun că nu trebuie să renunț la nimic, și mă tot gândeam mereu la asta până când ajungeam să cred că tot gândindu-mă în felul ăsta, pot distruge orice îndatorire pe care aș avea-o față de alții. Dar n-am ajuns niciodată la nimic – era un păcat să gândesc așa. Sunt convinsă că oricât aș încerca, în cele din urmă tot aș renunța la orice bucurie mai degrabă decât să-l amărăsc pe tata.

— Dar crezi că dacă ne-am vedea din când în când s-ar supăra? întreabă Philip.

Voi să mai adauge ceva, dar se opri.

— Sunt sigură că nu i-ar face plăcere. Nu mă-ntreba de ce, nu mă-ntreba nimic despre asta, spuse Maggie cu tristețe. Tata pune unele lucruri foarte tare la inimă! Și nu e deloc fericit.

— Nici eu nu sunt, replică Philip, aprinzându-se. Nu sunt

fericit!

— De ce? întrebă Maggie cu blândețe. Cel puțin... N-ar trebui să-ți pun întrebarea asta, dar îmi pare foarte rău.

Philip se întoarse hotărât să plece, de parcă n-ar mai fi avut răbdare să rămână pe loc; își făcu drum printre copaci și tufe, fără să mai scoată o vorbă. Maggie nu se mai simțea în stare, după ultimele lui cuvinte, să stăruie asupra necesității de a se despărți.

— Eu sunt mult mai fericită, adăuga ea în cele din urmă cu sfială, de când am renunțat să mă mai gândesc la ce e ușor și plăcut, și să fiu nemulțumită fiindcă nu pot face ce vreau. Nu noi ne hotărâm soarta – și, dacă renunțăm la toate dorințele noastre personale și ne gândim doar că avem datoria de a îndura povara de pe umeri și de a îndeplini ce ni se cere, ne simțim eliberați.

— Dar nu pot să renunț la dorințele mele, spuse Philip iritat. Eu cred că atâta timp cât trăiești intens nu poți renunța să dorești ceva sau să năzuiești spre ceva. Există lucruri bune și frumoase pe care nu se poate să nu le dorești. Cum să fim mulțumiți fără ele cât timp simțurile noastre sunt încă vii? Pe mine mă încântă tablourile frumoase și doresc din tot sufletul să pot picta asemenea tablouri și mă tot lupt și mă tot străduiesc și totuși nu reușesc să realizez ce vreau. Iar asta mă doare, și o să mă doară întotdeauna, până când facultățile mele își vor pierde intensitatea, ca ochii obosiți de bătrânețe. Și pe urmă mai sunt și alte lucruri pe care le doresc. Și aici Philip șovăi o clipă, apoi adăugă: lucruri pe care le au alții și de care eu nu voi avea niciodată parte. În viața mea n-o să existe niciodată nimic măreț sau frumos. Mai bine nu m-aș fi născut.

— Vai, Philip, nu vreau să spui asta!

Dar inima începu să-i bată mai tare, împrumutând ceva din nemulțumirea lui Philip.

— Bine, atunci, urmă el, întorcându-se repede și aruncându-i o privire rugătoare cu ochii lui cenușii, dacă ai să vrei să ne întâlnim uneori, am să mă împac cu viața. Apoi, văzând teama de pe fața ei, se opri, se uită într-altă parte, și

adăugă mai liniștit: Nu am niciun prieten căruia să-i pot spune tot, nimeni căruia să-i pese de mine: și dacă aș putea să te văd și să-ți vorbesc măcar din când în când, și dacă mi-ai arăta că ții puțin la mine – și că în fundul sufletului vom putea fi întotdeauna prieteni și ne vom putea ajuta, atunci poate c-aș ajunge să mă bucur de viață.

— Dar cum să te văd, Philip? întrebă Maggie șovăind.

Putea oare într-adevăr să-l ajute? Va fi foarte greu să se despartă astăzi pentru totdeauna de el și să nu-i mai vorbească niciodată! Și pe urmă, Philip era pentru ea o nouă preocupare, care ar fi putut să-i aducă o schimbare în viață. E mult mai ușor să renunți la un lucru care te interesează, atunci când nu-l ai în față.

— Dacă te-ai întâlni cu mine aici, din când în când, și te-ai plimba cu mine, aș fi mulțumit chiar dacă asta s-ar întâmpla doar o dată sau de două ori pe lună. Așa ceva nu poate face rău nimănui și mie mi-ar îndulci viața. Și pe urmă, continuă Philip, făcând uz de toată inteligența și inventivitatea pe care ți le dă dragostea la douăzeci și unu de ani, dacă există o dușmănie între familiile noastre, ar trebui cu atât mai mult să încercăm s-o potolim fiind prieteni – vreau să spun că dacă aș reuși să aflu despre ce e vorba am putea ajunge, prin influența pe care am avea-o, la o vindecare a rănilor din trecut. Nu cred că există nicio dușmănie în sufletul tatălui meu și cred că a dovedit-o.

Maggie dădu încet din cap fără să spună nicio vorbă, fiind năpădită de gânduri contradictorii. Pe de altă parte era înclinată să creadă că, întâlnindu-l pe Philip din când în când și păstrând legături de prietenie cu el, nu făcea numai un lucru nevinovat, dar și un lucru bun: poate că va izbuti să-l ajute să-și găsească împăcarea, așa cum și-o găsise ea. Vocea care-i șoptea acest îndemn i se părea lui Maggie ca o muzică dulce; dar împotriva ei se ridica o altă voce, monotonă și stăruitoare, pe care se obișnuise s-o asculte: o prevenea că asemenea întâlniri implicau o tăinuire, o acțiune de care s-ar fi temut ca nu cumva să fie descoperită, pentru că, odată descoperită, ar fi prilejuit supărare și durere; să admiți un

lucru ce seamănă atât de mult a prefăcătorie însemna un flagel spiritual. Dar muzica răsuna din nou în ea ca un sunet de clopot purtat de o adiere care se potolește și apoi se isca din nou, convingând-o că răul se trăgea numai din vina și slăbiciunile altora și că sacrificiile făcute de unii oameni ca să răscumpere răul pricinuit de alții sunt zadarnice. Era nedrept față de Philip să-l ocolească din cauza unui simț nejustificat de răzbunare împotriva lui taică-său – bietul Philip, pe care oamenii îl ocoleau de obicei pentru că era infirm. Ideea că ar fi putut să devină iubitul ei, sau că întâlnirile cu el, privite din acest punct de vedere, ar fi putut să fie dezaprobate, nu-i trecuse prin minte și Philip văzu clar că Maggie nici nu se gândește la asta, ceea ce îi pricinui oarecare durere în suflet, cu toate că așa ar fi consimțit mai ușor să-l vadă. Se întristă dându-și seama că Maggie era aproape tot atât de deschisă și de nestingherită față de el, ca pe vremuri, când era copil.

— Nu-ți pot spune nici da nici nu, răspunse fata în cele din urmă, întorcându-se și pornind-o spre drumul pe care venise. Nu vreau să mă pripesc, ca nu cumva să iau o hotărâre greșită. Am nevoie de o îndrumare.

— Atunci, pot să vin din nou? Mâine sau poimâine... sau săptămâna viitoare.

— Cred că e mai bine să-ți scriu, spuse Maggie, șovăind din nou. Am uneori treabă la St. Ogg’s, așa că pot pune scrisoarea la poștă.

— Nu, răspunse Philip cu pasiune. Nu e bine așa. Tata ar putea să vadă scrisoarea, și nu că v-ar purta vreo dușmănie, dar cred că privește lucrurile altfel decât mine: are o mare considerație față de avere și de situație. Te rog din suflet lasă-mă să mai vin o dată aici. Spune-mi când? Sau dacă nu poți să-mi spui, am să vin de câte ori am să pot, până reușesc să te văd!

— Atunci așa să faci, că nu știu în ce seara pot veni!

Maggie simți o mare ușurare că amânase hotărârea, acum era liberă să se bucure de clipele pe care le petrecea în tovărășia lui Philip și aproape se gândi că ar putea să le mai prelungească puțin; la viitoarea lor întâlnire va avea timp să-l

amărască, spunându-i ce hotărâse.

— Nu pot să nu mă gândesc, declară ea după câteva clipe de tăcere, zâmbind și uitându-se la el, ce ciudat e că ne-am întâlnit și am vorbit de parcă abia ieri ne-am fi despărțit la Lorton. Și totuși trebuie să ne fi schimbat amândoi foarte mult în ultimii cinci ani – cinci sunt, nu-i așa? Cum de-ai simțit c-am rămas aceeași? Eu nu eram atât de convinsă că tu ai să fii la fel. Doar știam cât ești de deștept și trebuie să-ți fi îmbogățit mintea cu atâtea lucruri pe care le-ai văzut și le-ai învățat. Nu prea eram convinsă c-o să-ți mai pese de mine.

— Eu nu m-am îndoit niciodată că ai să fii aceeași, oricâtă vreme ar fi trecut. Vreau să spun, aceeași în tot ceea ce te-a făcut să-mi placi mai mult decât oricare alta. Nu vreau să-ți explic de ce: nu cred că impresiile noastre cele mai puternice pot fi vreodată explicate. Nu putem descoperi nici procesul prin care se ajunge la ele, nici felul cum acționează asupra noastră. Chiar și cel mai mare pictor n-a pictat decât o singură dată în viață un prunc divin și n-o să poată spune niciodată cum a făcut-o, după cum nici noi nu putem explica de ce simțim că e divin. Cred că există nenumărate rezerve în firea omenească pe care cu puterea noastră limitată de înțelegere nu le putem cuprinde în întregime. Există anumite acorduri care mă impresionează într-un fel ciudat – nu le pot asculta niciodată fără să nu-mi schimb întreaga stare de spirit pentru o bună bucată de vreme și, dacă efectul ar dura, aș putea fi în stare de acte de eroism.

— Da, știu ce vrei să spui despre muzică... Și eu simt la fel, zise Maggie, frângându-și mâinile cu pasiunea de altădată. Sau cel puțin, adăugă ea pe un ton mai trist, așa simțeam când puteam să ascult muzică: acu’ nu mai am parte decât de orga de la biserică.

— Și ți-e dor de muzică, Maggie? întreabă Philip, privind-o cu milă și duioșie. Să știi că în viață ai parte de foarte puține lucruri frumoase! Dar cărți ai? Tare îți mai plăceau când erai mică!

Se întoarseră la groapa înconjurată de măceși și se opriră amândoi, fermecați de lumina feerică a serii reflectată de

florile trandafirii.

— Nu, m-am lăsat de cărți, răspunse Maggie încet, nu mi-au rămas decât puține, foarte puține...

Philip scoase o carte mică din buzunar și, uitându-se la cotor, spuse;

— A, văd că-i volumul doi... Altfel poate că ți-ar fi plăcut s-o iei cu tine. Eu am luat-o fiindcă studiez o scenă din ea, pentru un tablou.

Maggie se uitase și ea la cotorul cărții, și văzuse titlul: îi trezea, cu o putere copleșitoare, o impresie de demult.

— *Piratul*[1], spuse apoi, luând cartea din mâna lui Philip. Am început odată s-o citesc. Am ajuns până unde se plimba Minna cu Cleveland și n-am reușit să citesc restul. Așa că am continuat povestea în capul meu și i-am închipuit mai multe sfârșituri. Dar toate erau triste. N-aș fi putut niciodată face un sfârșit vesel unei cărți care începe atât de trist. Biata Minna! Mă întreb care-o fi sfârșitul adevărat? Multă vreme n-am putut să-mi iau gândul de la Insulele Shetland... Simțeam chiar și vântul care sufla pe marea înfuriată.

Maggie vorbea repede și ochii îi străluceau.

— Atunci ia cartea, o îndemnă Philip, privind-o cu încântare. Eu n-am nevoie de ea acum! Mai bine îți fac ție un portret – tu în mijlocul pinilor scoțieni și al umbrelor piezișe.

Maggie nu auzise nicio vorbă din cele rostite de Philip. Citea cu mare atenție o pagină, la care se deschisese cartea. Dar deodată o închise și i-o întinse lui Philip, dând din cap de parcă ar fi spus: „Piei!“ unei năluci care plutea în aer.

— Te rog păstreaz-o, îi ceru, împingându-i cartea în mână și dând să plece. M-ar face să iubesc lumea asta din nou, așa cum am iubit-o pe vremuri – m-ar face să doresc să văd și să știu multe – m-ar face să tânjesc după o viață mai plină.

— Dar n-ai să trăiești totdeauna viața searbădă pe care o duci acum; de ce să-ți sărăcești mintea? Asta înseamnă un ascetism îngust – și nu-mi place să văd că te încăpățânezi să vrei să trăiești în felul ăsta. Poezia și arta și cunoașterea sunt lucruri sfinte și pure.

[1] Roman de Walter Scott.

— Da, dar nu pentru mine... nu pentru mine, răspunse Maggie, grăbind pasul, pentru că eu aș cere prea multe. Trebuie să aștept... viața asta n-o să dureze la nesfârșit...

— Nu fugi până nu-mi spui „la revedere“ Maggie, îi ceru Philip, când ajunseră în dreptul prunilor. Dar ea își continuă drumul fără să scoată nicio vorbă. Nu e prudent să te însoțesc mai departe, nu?

— Nu, dar era să uit. La revedere, spuse Maggie, oprindu-se și întinzându-i mâna. Acest gest o făcu să simtă din nou duioșia pe care o nutrea față de Philip; și după ce se uitară câteva clipe unul la celălalt în tăcere, Maggie spuse, retrăgându-și degetele din mâna lui:

— Îți mulțumesc că te-ai gândit la mine în toți anii ăștia. E foarte plăcut să știi că există oameni care țin la tine. Ce minunat și ce frumos mi se pare faptul că Domnul ți-a dat o inimă în stare să țină la o fetiță ciudată pe care ai cunoscut-o doar câteva săptămâni. Mi-amintesc că ți-am spus o dată că tu ții la mine mai mult decât ține Tom.

— Vai, Maggie, spuse Philip aproape supărat, tu n-ai să mă iubești niciodată cât îl iubești pe Tom.

— Poate că nu, răspunse Maggie, simplu, dar vezi tu, prima mea amintire e de când stăteam cu Tom pe malul râului și ne țineam de mână. Tot ce s-a întâmplat înainte de asta se pierde în negură. Dar pe tine n-am să te uit niciodată – cu toate că nu trebuie să ne mai vedem.

— Nu vorbi așa, Maggie, o imploră Philip. Oare dacă am păstrat fetița aceea în minte timp de cinci ani, n-am și eu puține drepturi asupra ei? N-ar trebui să fugă așa de mine!

— N-aș face-o dacă aș fi liberă, răspunse Maggie, dar nu sunt. Și trebuie să mă supun. Șovăi o clipă, apoi adăugă: și să știi că e mai bine să nu discuți cu Tom. Nu-i spune decât bună ziua. Mi-a cerut o dată să nu mai vorbesc cu tine, și să știi că el nu-și schimbă părerea... Vai, Doamne, a apus soarele! și mai e mult pân’ acasă. La revedere.

Și îi întinse încă o dată mâna.

— Am să vin pe aici de câte ori o să pot, până te văd din nou. Te rog să ții puțin la mine, cum ții și la alții.

— Da, da, îl asigură Maggie, fugind și dispărând iute îndărătul ultimului pin, urmărită de privirea lui Philip.

După ce n-o mai zări, Philip rămase un timp nemișcat, de parcă ar fi continuat s-o vadă încă.

Maggie se întoarse acasă, simțind că în sufletul ei începuse să se dea o luptă, iar Philip se întoarse acasă cu sufletul plin de amintiri și speranțe. Și nimeni n-ar fi putut să-l condamne pentru asta. Avea patru sau cinci ani mai mult decât Maggie și își dădea destul de bine seama de ceea ce simțea față de ea, ca să poată fi conștient de ce-ar fi gândit o a treia persoană despre întâlnirile lor.

Dar să nu vă închipuiți că Philip dădea dovadă de egoism sau că putea fi mulțumit dacă n-ar fi încercat să se convingă că, de fapt, urmărea să aducă puțină fericire în viața lui Maggie, chiar mai mult decât urmărea fericirea lui. Simțea că ar fi putut să-i ofere căldură, să-i dea ajutor. În felul ei de a se purta nu exista nicio promisiune de dragoste. Îi arăta aceeași afecțiune suavă de copil, ca la doisprezece ani. Poate că nu-l va iubi niciodată. Poate că nu-l va putea iubi nicio femeie. Și dacă asta era situația, atunci era gata s-o îndure, dar voia să guste măcar fericirea de a o vedea, de a o simți aproape. Și se agăța cu patimă de gândul că ar putea totuși să-l iubească. Poate că sentimentul pe care i-l nutrea va crește, dacă va ajunge să-l asocieze în mintea ei pe Philip cu acea afecțiune grijulie care o mișca atât de mult. Dacă exista o femeie care să-l poată iubi vreodată, atunci această femeie nu putea fi decât Maggie: avea comori de dragoste în suflet, comori pe care nu i le solicita nimeni. Și pe urmă, era păcat că o minte ca a ei trebuia să se ofilească înainte de vreme, ca un copac tânăr, care se veștejește din lipsă de lumină și aer în locul unde i-a fost hărăzit să crească. N-ar putea oare să împiedice acest lucru, convingând-o să renunțe la sistemul ei de privațiuni? Va fi îngerul ei păzitor. Va face orice, va îndura orice pentru ea – orice numai s-o vadă!

Capitolul II
În care mătușa Glegg face cunoștință

cu grosimea degetului mare al lui Bob

În timp ce conflictele de viață ale lui Maggie se desfășurau aproape exclusiv în sufletul ei – o armată de umbre luptându-se cu o alta, iar umbrele ce păreau răpuse, ridicându-se din nou – Tom se angajase într-o bătălie mai banală și mai zgomotoasă, încercând să învingă obstacolele mai importante și câștigând victorii mai categorice. Așa a fost întotdeauna, încă din timpurile Hecubei și ale lui Hector, dresorul de cai: dincoace de porți, femeile despletite rugându-se cu brațele înălțate spre ceruri, privind de la depărtare lupta bărbaților, umplându-și zilele lungi și pustii cu amintiri și cu temeri; dincolo de porți, bărbații purtând o luptă crâncenă cu chipuri omenești sau divine, înăbușindu-și amintirile sub presiunea puternică a unui țel imediat, pierzându-și în agitația înflăcărată a acțiunii sentimentul de spaimă și chiar teama de a fi răniți.

Din câte ați văzut până acum, nu puteți trage concluzia, cred, că Tom ar fi fost un băiat care să dea greș când urmărea un țel important. Cu toată lipsa lui de talent la clasici, balanța înclina în favoarea lui. Tom nu ținuse niciodată să aibă succes în acest domeniu; și e un lucru știut că nimic nu promovează mai mult prostia decât umplerea minții unui om cu o grămadă de lucruri care nu-l interesează. Dar acum, voința lui tenace contopise cinstea, mândria, suferințele familiale și ambiția lui individuală, transformându-le într-o unica forță ce-l ajuta să-și concentreze eforturile și să învingă descurajarea. Unchiul Deane, care-l urmărea îndeaproape, începuse să aibă speranțe în privința băiatului și să fie mândru că angajase la firmă un nepot care dovedea calități atât de mari în materie de comerț. Și Tom își dădu repede seama cât de bun fusese unchiul Deane la început, când îl trimisese să lucreze la depozit. Își dădu seama, prin aluziile pe care i le făcea unchiu-său, că în scurt timp va putea fi trimis, din când în când, să cumpere în numele firmei anumite lucruri curente, pe care nu cred că e cazul să le menționez aici, de teamă să nu supăr urechile prea rafinate. Acesta fusese

probabil și scopul pe care-l urmărise domnul Deane atunci când, aflându-se singur în fața unui pahar de vin, îl pofti pe Tom să vină să stea cu el o oră, pe care o petrecu ținându-i o prelegere lungă despre articolele de import și export, cu sublinieri ocazionale, de o utilitate mai puțin evidentă, a avantajelor relative pe care le aveau negustorii din St. Ogg's atunci când aduceau marfă dosită în fundul vaselor lor sau ale altora – subiect care pe domnul Deane, în calitatea lui de proprietar de vapoare, îl înfuria ori de câte ori era înfierbântat de vin și de discuție. Leafa lui Tom se mări încă din al doilea an, dar totul, în afară de costul mesei și al hainelor, era depus acasă, în cutia de tablă; se ferea să lege prietenii, de frică să nu fie silit, fără voia lui, să facă cheltuieli suplimentare. Asta nu însemna că Tom era genul de „ucenic silitor" și cam molâu. Avea o mare pofta de plăceri – ar fi vrut să aibă cai dresați, să facă impresie celor din jur dând ospețe și făcând binefaceri cu o generozitate bine chibzuită și să fie socotit unul dintre tinerii cei mai de vază de prin partea locului. Și era hotărât ca într-o zi, mai devreme sau mai târziu, să-și atingă aceste scopuri. Dar perspicacitatea îi spunea că mijloacele pentru a le atinge nu puteau consta, pentru moment, decât în cumpătare și sacrificii; existau anumite obstacole peste care trebuia să treacă și unul dintre primele era achitarea datoriilor tatălui său. O dată ce se hotărî să facă acest lucru, își continua neabătut drumul, călindu-se într-o duritate ursuză, așa cum se întâmplă cu orice tânăr care e nevoit de timpuriu să se bizuie numai pe el. Tom simțea față de taică-său solidaritatea care se naște din simțul de onoare al familiei și era hotărât să se poarte ca un fiu fără de cusur; cu timpul, căpătând experiență, ajunsese să dezaprobe în tăcere purtarea pripită și nesăbuită pe care o avusese taică-său în trecut. Nu prea își arătau simpatie unul celuilalt, și Tom nu prea părea bine dispus în puținele ore pe care le petrecea acasă. Lui Maggie îi era groază de el, dar lupta împotriva acestui sentiment care i se părea nedrept, dacă țineai seamă de idei mai largi și de motive mai adânci; dar nu-i servea la nimic să lupte. Un om împăcat cu el însuși, care realizează

ceea ce vrea să realizeze, înăbușă orice impuls contradictoriu și nu dorește decât ceea ce știe că poate căpăta, e puternic prin înseși negările sale.

Vă dați, cred, seama că unchii și mătușile din partea mamei nu puteau fi decât mulțumiți de faptul că Tom semăna din ce în ce mai mult cu ei și din ce în ce mai puțin cu taică-său. Relatările și prezicerile favorabile, făcute de domnul Deane față de domnul Glegg în legătură cu priceperea lui Tom în afaceri, începuseră să fie discutate sub toate aspectele. După cât se părea, băiatul avea să aducă cinste familiei fără cheltuială și bătăi de cap. Doamna Pullet se gândise întotdeauna c-ar fi fost ciudat ca tenul frumos al lui Tom, atât de asemănător cu tenul familiei Dodson, să nu constituie o dovadă că va reuși în viață; greșelile lui din copilărie ca de pildă fugărirea păunului și, în general, lipsa lui de respect față de mătuși – nefiind altceva decât o fărâmă din sângele neamului Tulliver – dispăruseră fără îndoială o dată cu vârsta. Din ziua aceea în care portăreii intraseră în casă și Tom se purtase cu curaj și bun-simț, domnul Glegg începuse să aibă simpatie față de el, ce e drept o simpatie ponderată, și era dispus să-i sprijine în mod activ proiectele, atunci când se va ivi o ocazie să facă acest lucru cu chibzuială, și fără să riște nimic; dar doamna Glegg observă că, în ceea ce o privește, nu era ea omul să vorbească fără să se bizuie pe ceva sigur, așa cum făceau alții; că uneori se va vedea cine e în stare să facă mai mult decât să trăncănească. Unchiul Pullet, după ce medită în tăcere timp de mai multe bomboane, ajunse la concluzia că atunci când un tânăr pare să facă o treabă bună, e mai bine să nu te amesteci și să-l lași în pace.

Dar Tom nu arătase niciun semn că ar fi dorit să se bizuie pe altcineva decât pe el însuși, cu toate că era sensibil la orice manifestare de apreciere; se bucura că unchiul Glegg îi făcea uneori vizite prietenoase în timpul orelor de lucru și se simțea încântat ori de câte ori era invitat să ia masa la familia Glegg, cu toate că de obicei prefera să refuze invitația, pe motivul că nu era sigur dacă va putea să fie punctual. Dar cu un an în urmă se întâmplase ceva care îl făcuse pe Tom să

pună la încercare atitudinea prietenoasă a unchiului Glegg.

Bob Jakin, care arareori se întâmpla să nu vină după câte o peregrinare de-a lui să-l vadă pe Tom sau pe Maggie, îl aștepta într-o seară pe Tom când se întorcea de la St. Ogg's, în dreptul podului, ca să discute cu el ceva între patru ochi. Îi spuse că-și îngăduie să-l întrebe dacă se gândise vreodată să câștige ceva bani, făcând un pic de comerț pe cont propriu. „Comerț? Cum asta?" vru să știe Tom. Păi, trimițând niște marfă în porturi străine, fu răspunsul. Bob avea un prieten care se oferise să-l ajute să facă o mică afacere în acest sens, cu mărfuri de Laceham, iar el, Bob, era bucuros să-l servească la rândul lui pe dom' Tom.

Tom se arătă îndată interesat, și-i ceru informații amănunțite, mirându-se că nu-i venise această idee până atunci. Era atât de încântat de perspectiva unei speculații care ar transforma cursul lent al adunării banilor într-o operație de înmulțire, încât se hotărî pe dată să-i vorbească lui taică-său și să-i ceară consimțământul să ia o parte din economiile din cutia de tablă ca să cumpere niște marfă. Ar fi preferat să nu-l consulte, dar depusese de curând în cutiuță leafa de pe ultimul trimestru, și alte resurse n-avea. Toate economiile se găseau acolo. Căci domnul Tulliver nu voia să depună banii cu dobândă, de frică să nu-i piardă. De când încercase o speculație, cumpărând niște grâne și pierzând banii, nu mai avea liniște decât dacă păstra banii în casă.

Tom abordă schimbul cu grijă, seara, când stăteau în fața căminului, iar domnul Tulliver ascultă, aplecat înainte, și privindu-l pe băiat cu neîncredere. Prima lui pornire fu să-l refuze, dar se cam temea de dorințele lui Tom și, de când avea sentimentul că e un „tată lipsit de noroc", pierduse ceva din vechea lui vehemență și din hotărârea de a fi el stăpânul. Scoase din buzunar cheia biroului, iar din birou cheia scrinului cel mare și luă cutia cu tablă, încet, de parcă ar fi încercat să amâne clipa unei despărțiri dureroase. Apoi se așeză lângă masă și deschise cutia cu o cheiță de lacăt pe care o pipăia în buzunarul jiletcii, ori de câte ori avea ocazia, și scoase la iveală bacnotele soioase și suveranii strălucitori. Tulliver îi

numără pe masă – strânseseră doi ani cureaua și nu reușiseră să adune decât o sută șaisprezece lire.

— Ei, și cât spui că vrei? întreabă el de parcă vorbele i-ar fi ars buzele.

— Ce-ar fi să încep cu treizeci și șase de lire, tată? spuse Tom.

Domnul Tulliver despărți suma asta de restul banilor și, acoperind-o cu mâna, oftă:

— Cam atât reușesc eu să economisesc din leafa mea într-un an.

— Da, tată, dar merge atât de încet cu economiile astea din puținii bani pe care-i câștigăm!... Cu asta am putea să ne dublăm economiile.

— Da, fiule, răspunse tatăl continuând să țină banii acoperiți cu mâna, dar se poate să-i și pierzi – să pierzi un an din viața mea – și mulți nu mai am de trăit!

Tom tăcea.

— Și știi bine că n-am vrut să plătesc dividendele din prima sută, fiindcă am vrut să am toți banii grămadă – dacă-i văd, sunt sigur de ei. Dacă te bizui pe noroc, poți să fii sigur că-ți joacă festa, pentru că norocu-i în mâna lui Scaraoțchi și dacă pierd un an nu-l mai câștig niciodată, că m-ajunge moartea din urmă.

Vocea domnului Tulliver tremura și Tom rămase tăcut câteva clipe înainte să spună:

— Lasă, tată, dacă te necăjești așa de rău, renunț.

Dar nevrând să renunțe cu totul la planul pe care și-l făcuse, se hotărî să-i ceară unchiului Glegg să riște douăzeci de lire, și în schimb să capete cinci la sută din profituri. De fapt nu-i cerea mare lucru. Așa că a doua zi, când Bob veni la antrepozit după răspuns, Tom îi propuse să meargă împreună la unchiul Glegg să-i explice despre ce e vorba, căci nu reușise încă să scape de mândrie și timiditate, și avea sentimentul că gura lui Bob îl va scoate din încurcătură.

La ora patru după-amiază, ora plăcută a unei zile călduroase de august, domnul Glegg își număra fructele plantelor agățătoare ca să se asigure că numărul lor nu se

schimbase din ajun, când deodată se deschise ușa și apăru Tom într-o tovărășie care i se păru domnului Gleg foarte discutabilă; un om cu un sac în spinare – căci Bob se echipase pentru o nouă peregrinare – însoțit de o corcitură de buldog cu terier, enormă și tărcată, care umbla legănându-se ușor dintr-o parte într-alta, aruncând priviri indiferente și neprietenoase care ascundeau poate intențiile cele mai dușmănoase. Ochelarii domnului Glegg, care-l ajutaseră la număratul fructelor, dădeau acestor detalii suspecte un sens de-a dreptul alarmant.

— Hei, ia vezi ce faci cu câinele ăla! strigă el, apucând un par și ținându-l în fața lui în chip de scut, în timp ce oaspeții se aflau la trei metri de dânsul.

— Marș Mumps, porunci Bob, lovindu-l cu piciorul. E blând ca un miel, dom'le – observație pe care Mumps o confirmă printr-un mârâit slab, în timp ce se ascundea după picioarele stăpânului său.

— Da' ce-nseamnă asta, Tom? întreabă domnul Glegg. Ai aflat ceva despre pezevenghii care mi-au tăiat copacii?

Dacă Bob fusese adus în calitate de „informator", domnul Glegg era gata să tolereze orice neregulă.

— Nu, unchiule, răspunse Tom, am venit să-ți spun despre o mică afacere pe care vreau s-o fac.

— Bine, bine... dar ce legătură are asta cu câinele? se miră domnul, îmblânzindu-se din nou.

— E câinele meu, răspunse Bob repede, și eu îs ăla de i-am spus lu' dom' Tom de afacere, că dom' Tom mi-e prieten de când eram mici; primu' lucru de care mi-aduc aminte e că speriam păsările pentru stăpânu' bătrân. Și dacă se ivește vreo ocazie, mă gândesc totdeauna dacă nu pot să-l fac pe dom' Tom să se aleagă și el cu ceva și ar fi păcat de Dumnezeu dacă are prilejul să câștige un ban exportând niște marfă – zece sau doiș'pe la sută neto după ce plătește transportu' și comisionu' – să nu profite, că tot n-are bani. Și când e vorba de marfă de Laceham – Doamne! parcă dinadins a fost făcută pentru oameni de vor să exporte – e ușoară, și nu ia prea mult loc – faci un pachet de douăzeci de livre și

abia dacă-l vezi, așa-i de mic, și e marfă după sufletul proștilor, așa că-mi închipui că nu duce lipsă de căutare pe piață, și m-aș repezi eu la Laceham și-aș cumpăra marfa pentru dom' Tom o dată cu a mea. Și pe urmă știu eu pe unu' de pe un vaporaș care ar căra-o prin străini. Îl cunosc bine, e un vlăjgan, și are familie aici în oraș. Salt, așa îl cheamă, Salt... Și-i om cu cap... Și dacă nu mă credeți, pot să vă duc la el.

Unchiul Glegg rămase cu gura căscată de uimire în fața acestei limbuții nestânjenite pe care abia reușea s-o urmărească. Se uită la Bob, întâi pe deasupra ochelarilor, apoi prin ei, apoi din nou pe deasupra; în timp ce Tom, nesigur de impresia produsă de Bob asupra unchiului Glegg, începu să se gândească că ar fi fost poate mai bine să nu-l fi adus pe acest ciudat Aaron sau purtător de cuvânt; vorbirea lui Bob i se păru lui Tom și mai nepotrivită acum când mai era și altul de față.

— Văd că știi multe, spuse domnul Glegg în cele din urmă.

— Asta așa e, confirmă Bob, aplecându-și capul într-o parte. Eu gândesc că devla mea e vie pe dinăuntru ca o brânză veche, că-i așa de plină de planuri, că un plan îl doboară pe celălalt. Dacă nu l-aș avea pe Mumps cu care să vorbesc, mi s-ar umfla capul și m-ar lovi damblaua. Eu cred că-i din pricină că n-am prea fost la școală. D-asta o tot bat la cap pe biata mama!... „Trebuia să mă trimiteți mai mult la școală! îi zic – c-aș fi putut să citesc din cărți așa de plăcere și nu mi s-ar mai fi înfierbântat capul, ar fi rămas gol și răcorit". Acu', nu zic, o duc bine, bătrâna mănâncă friptură și cartofi de câte ori vrea și câștig atâția bani că-mi trebuie o nevastă să mi-i cheltuie, da' o nevastă te bate la cap și pe urmă s-ar putea să nu fie pe gustul lui Mumps.

Unchiul Glegg, care de când se retrăsese din afaceri devenise un om foarte jovial, începuse să-l găsească distractiv pe Bob; totuși păstrase o expresie serioasă, căci avea intenția să facă o observație dezaprobatoare.

— Da, spuse el, se vede că n-ai ce face cu banii, că altfel n-ai ține câinele ăsta mare care trebuie să mănânce cât doi

creștini la un loc. E mai mare rușinea. Vorbea însă mai mult cu supărare decât cu furie și adăugă iute: Dar hai să auzim ce e cu afacerea, Tom. Îmi închipui că ai nevoie de o mică sumă pe care s-o riști, dar cu banii tăi ce-ai făcut? Că-mi închipui că nu-i cheltuiești pe toți?

— Nu, răspunse Tom roșind, dar tata nu prea vrea să riște nimic și nu-mi place să stărui. Dacă aș reuși să capăt douăzeci sau treizeci de lire pentru început, aș da o dobândă de cinci la sută, și pe urmă aș putea, puțin câte puțin, să-mi strâng un mic capital și să mă descurc fără împrumuturi.

— Da... da..., făcu domnul Glegg pe un ton aprobator. Asta nu-i o idee rea și n-am să spun că nu vreau să te ajut. Dar poate că ar fi mai bine să-l văd și eu pe Salt ăsta de care vorbești, și pe urmă... mai e și prietenul ăsta care propune să cumpere marfă pentru tine. Poate că ai pe cineva care să garanteze pentru dumneata, tinere, dacă-i dau banii în mână! adăugă bătrânul prudent, uitându-se peste ochelari la Bob.

— Nu cred că e nevoie, unchiule, răspunse Tom. Adică vreau să spun, că eu n-am nevoie de garanție, fiindcă îl cunosc pe Bob. Dar poate că dumneata e drept că capeți o garanție.

— Îmi închipui că-ți scoți câștigul la mărfurile acelea, spuse domnul Glegg, uitându-se la Bob.

— Nu, domnule, se apără acesta, indignat, eu nu i-am spus lu' dom' Tom că vreau să-i cumpăr un măr pentru ca să mușc și eu din el. Când trag pe unu' pe sfoară, o fac ca să mă distrez, da' ce distracție poate fi în asta!

— Da, dar trebuie să te alegi și dumneata cu un mic profit, spuse domnul Glegg. Eu n-am părere prea bună despre afacerile în care oamenii fac servicii fără să pretindă nimic în schimb. Nu prea-mi miroase a bine.

— Atunci, o-ntoarse Bob care, ager cum era, pricepuse îndată ce voia să spună bătrânul, am să vă arăt eu cum e cu asta, că pân' la urmă tot m-aleg cu bani în buzunar: dacă cumpăr mai mult, par un negustor mai serios. La asta m-am gândit! Așa-i că sunt deștept?

— Domnule Glegg, domnule Glegg! se auzi o voce severă

de la fereastra deschisă a salonașului, vrei te rog să vii la ceai? Sau ai de gând să pălăvrăgești cu vânzătorii ăștia ambulanți până ajung de bagă cuțitul în dumneata, ziua în amiaza mare?

— Să bage cuțitul în mine? spuse domnul Glegg. Ce vorbești, femeie? Cu vânzător ambulant? E nepotul dumitale, Tom. A venit să discute cu mine o mică afacere.

— Da, da, să bage cuțitu-n dumneata! Doar n-a trecut mult de când un vânzător ambulant a ucis o femeie tânără într-un loc singuratic și i-a furat degetarul și a aruncat-o într-un șanț.

— Nu, nu, o contrazise domnul Glegg încercând s-o potolească, vrei să spui, despre omu' fără picioare care conducea docarul.

— Păi, tot aia e, domnule Glegg, numa' că-ți place să mă contrazici și dac-a venit nepotu-miu c-o afacere, ar fi mai potrivit să-l poftești în casă și să-i spui și mătușă-sii despre ce-i vorba, în loc să șoșotești prin colțuri, de parcă ai pune la cale ceva necurat.

— Bine, bine. Venim!

— Dumneata n-ai ce căuta aici, i se adresă doamna Glegg lui Bob, cu o voce puternică, adaptată nu la distanța fizică dintre ei, ci la cea morală. Nu cumpărăm nimic. Nu vreau să am de-a face cu vânzători ambulanți. Și ai grijă să închizi poarta când ieși.

— Stai puțin. Nu te pripi, interveni soțul ei, mai am niște treabă cu tânărul ăsta. Hai, Tom, adaugă el, intrând prin ușa de la terasă.

— Domnule Glegg, îl admonestă nevastă-sa pe un ton fatal, dacă ai de gând să lași omul ăsta și câinele să calce pe covoarele mele, sub ochii mei, te rog măcar să-mi spui în față. Sper că o soție are dreptul să pretindă măcar atât.

— Nu vă necăjiți, doamnă, spuse Bob ducând mâna la căciulă. Își dăduse imediat seama că doamna Glegg era o pradă pe care merita s-o momești și jocul ăsta îl ispitea grozav. Lăsați că Mumps și cu mine rămânem afară, pe pietriș. Mumps știe întotdeauna cu cine are de-a face. Știe precis! Aș putea să-l asmut până răgușesc și tot nu s-ar repezi

la o cucoană adevărată ca dumneavoastră. Grozav simte când e vorba de o femeie frumoasă – și îi plac mai cu seamă alea trupețe. Tare-i păcat, adăugă Bob, așezându-și sacul pe pietriș, că o cucoană ca dumneavoastră nu vrea să cumpere de la vânzători ca mine și se duce prin prăvălii d-astea noi s-o servească domnii ăia eleganți cu bărbiile sprijinite pe gulere tari, ca o sticlă cu dop de cristal, da' care se muncesc să-și scoată o pâine dintr-un metru de stambă; și e la mintea cocoșului că trebuie să le dați de trei ori cât ați da unui vânzator ambulant, care-i mult mai potrivit când vrei să cumperi cu folos – el nu plătește chirie și nu-l silește nimeni sa-și stoarcă mintea să născocească minciuni. Dar ce să vă mai spun eu, dumneavoastră știți mai bine cum stau lucrurile – și mă prind că vedeți prin vânzătorii de la prăvălie ca prin sticlă!

— Da, așa e, dar socot că și prin vânzătorii ambulanți văd tot atât de bine, răspunse doamna Glegg, vrând să-i arate lui Bob că lingușirile lui nu avuseseră niciun efect asupra ei.

Între timp bărbat-său stătea în spatele ei cu mâinile în buzunare și picioarele depărtate și clipea din ochi, zâmbind încântat ca orice soț care se gândește că nevastă-sa ar putea fi trasă pe sfoară.

— Da, sunt convins de asta, doamnă, replică Bob. Trebuie să fi cumpărat mult de la ambulanți când erați domnișoară – înainte ca dumnealui să fi avut norocu' să pună ochii pe dumneavoastră. Știu unde stăteați... am văzut casa, de mii de ori... era aproape de casa lui domnu' Darleigh... o casă de piatră cu trepte...

— Da, așa e, spuse doamna Glegg turnând ceaiul. Asta înseamnă că-mi știi neamurile... spune-mi, ești rudă cu ambulantu' ăla șașiu care ne aducea olandă?...

— Vedeți, spuse Bob, ocolind un răspuns direct. Știam eu c-o să vă amintiți că cele mai bune afaceri din viață le-ați făcut cu ambulanții. Uite că și un ambulant șașiu e mai bun decât un vânzător de prăvălie cu ochi ca lumea. Păi, dac-aș fi avut norocu' să vin la casa de piatră cu balotul ăsta de aici, spuse el aplecându-se și lovind cu pumnul în balot – fetele frumoase

din casă ar fi ieșit pe treptele de piatră și ar fi fost o plăcere să le arat marfa... zău c-ar fi fost. Acu' nu mai vindem decât pe la casele săracilor, sau la jupânese. Ce vremuri, Doamne, ce vremuri! Păi, uitați-vă la stămburi ce-au ajuns și cum erau când le purtați dumneavoastră... azi n-ați mai purta așa ceva nici în ruptu' capului. Marfa pe care o cumpărați trebuie să fie de calitatea întâia, ceva care să țină, să nu-și piardă frumusețea cum nu v-ați pierdut-o nici dumneavoastră.

— Da' lucruri de calitate mult mai bună decât ai să vinzi dumneata vreodată; dumneata n-ai nimic de mâna întâi – decât neobrăzarea, spuse doamna Glegg cu sentimentul triumfător că nimeni nu-i mai pătrunzător decât ea. Domnule Glegg, ai de gând să te așezi la ceai sau nu? Tom, uite o ceașcă și pentru tine!

— Aveți dreptate, doamnă, oftă Bob. Marfa mea nu-i pentru cucoane ca dumneavoastră. S-au schimbat vremurile. Găsești ocazii, pe nimic, e drept, un defect ici, un defect colo, da' defectele se taie afară la croială sau nici nu se vad când le porți, dar nu face pentru oamenii înstăriți care pot plăti pentru lucruri frumoase cum nu s-a mai văzut. Nu sunt eu omu' să încerc să vă vând marfa, doamnă. Nu, nu, oi fi eu neobrăzat, cum spuneți dumneavoastră – că, de, așa te fac vremurile – dar nici în halu' ăsta nu-s!

— Ce-ai în balot? întreabă doamna Glegg. Lucruri colorate... Șaluri și d-al d-astea?

— Tot soiul de lucruri, doamnă, tot soiul, spuse Bob pipăind bocceaua, dar lăsați... că eu am venit pentru o afacere a lu' dom' Tom, și nu sunt eu omu' să vă fac să pierdeți vremea cu afacerile mele.

— Și, mă rog, ce-i afacerea asta pe care mi-o ascundeți? întrebă doamna Glegg care, mânată de o dublă curiozitate, era nevoită să lase bocceaua să mai aștepte.

— Un mic plan de-al nepotului Tom, răspunse soțul ei amabil. Și eu cred că nu-i rău deloc. Un plan ca să câștige niște bani: un plan potrivit pentru tinerii care vor să facă avere, nu-i așa, Jane?

— Nădăjduiesc că nu-i un plan în care se așteaptă ca totul

să-i vină de la rude. Că așa gândesc tinerii de azi. Și, mă rog, ce legătură are ambulantul ăsta cu treburile familiei noastre? Nu poți vorbi singur, Tom? Nu poți să-i spui mătușă-tii despre ce-i vorba, așa cum se cade să facă un nepot?

— Ăsta-i Bob Jakin, mătușă, făcu Tom prezentările încercând să-și potolească enervarea pe care i-o producea vocea mătușii Glegg. Îl cunosc de când eram mic. E un baiat foarte bun și veșnic bucuros să-mi facă un serviciu și se pricepe la transportul mărfurilor – o mică parte dintr-o încărcătură speculată pe cont propriu – și el zice că dacă m-aș apuca să fac și eu ceva, pe scară mică, aș câștiga niște parale. Și te poți alege cu un câștig frumos!

— Un câștig frumos? întreabă mătușa Glegg cu interes, cum adică?

— Zece, doisprezece la sută... așa spune Bob, zece, doisprezece la sută, după plata tuturor cheltuielilor.

— Atunci de ce nu mi-ai spus nimic până acum, domnule Glegg? întrebă cu un enervat ton de reproș, întorcându-se către bărbat-său. N-ai susținut dumneata întotdeauna că nu se poate obține mai mult de cinci la sută?

— Vorbești prostii, cucoană, spuse domnul Glegg. Doar n-ai să te apuci de comerț. Și dacă nu faci comerț, nu poți căpăta mai mult de cinci la sută cu garanție.

— Da' pot eu să vă mânuiesc niște bani, doamăa! O fac cu plăcere, se amestecă Bob, dacă vreți să riscați – cu toate că de fapt nu-i un risc. Dar dacă vreți să-i împrumutați niște bani, puțini, nu prea mulți, lui dom' Tom, vă plătește șase sau șapte la sută și mai rămâne ceva și pentru sufletul lui; sunt sigur că o cucoană ca inima bună ca a dumneavoastră o să se bucure mai mult de bani dacă are și nepot-său parte de-un câștig.

— Ce spui, doamnă Glegg? întreabă bărbat-său. Mă bate gândul, după ce mă lămuresc cum stau lucrurile, să-l ajut pe Tom să înjghebe un mic capital – o să-mi plătească dobândă, știi – și dacă ai niște bănuți la ciorap cu care n-ai ce face, sau care...

— Domnule Glegg, asta-i prea de tot! Ești în stare să le

povestești vagabonzilor despre banii mei, ca să vină să mă prade!

— Păi... păi... cum spuneam, dacă vrei să dai și dumneata vreo douăzeci de lire, și poți să le dai... am să rotunjesc eu suma până la cincizeci. Ar fi un capital frumușel. Ce zici, Tom?

— Sper că nu te bizui pe mine, domnule Glegg, spuse nevastă-sa. Nu mă îndoiesc c-ai putea face lucruri grozave cu banii mei!

— Foarte bine, răspunse domnul Glegg înțepat, ne descurcăm noi și fără dumneata. Merg cu voi să-l văd pe acest Salt, adăugă el, adresându-se lui Bob.

— A! acu' întorci macazu', domnule Glegg. Ai vrea să mă îndepărtezi cu totul de la afacerile nepotului meu. N-am spus niciodată că nu vreau să bag bani în afacere – nu știu dacă o să fie chiar douăzeci de lire, cu toate că dumneata ești gata să vorbești în numele meu – da' o să vadă el într-o zi că mătușă-sa are dreptate să nu riște banii pe care tot pentru el i-a agonisit, până nu e sigură că nu se pierd.

— Da, e un risc plăcut, spuse domnul Glegg, făcând un semn cu ochiul lui Tom, care nu se putu împiedica să nu zâmbească.

Dar Bob opri izbucnirea cucoanei jignite:

— Da' doamnă, exclamă el cu admirație, dumneavoastră știți foarte bine cum stau lucrurile! Și așa-i și drept să fie. Așteptați să vedeți cum iese afacerea și pe urmă o să dați și dumneavoastră bani frumoși. Bine-i să ai rude cumsecade! Eu mi-am făcut micu' meu capital, cum zicea stăpânu', numa' și numa' cu capu' meu – zece suverani am avut pentru că am stins focul la moara Torry – și, pe urmă, capitalu' a crescut și s-a mărit, puțin câte puțin, până am ajuns să pun deoparte vreo treizeci de lire, ca să nu mai spun că lu' mama i-am făcut o viață după pofta inimii. Ar trebui să am și mai mulți bani, dar când e vorba de doamne sunt slab... le dau lucrurile pe nimic, nu pot altfel și pace. Uitați, lucrurile din bocceaua asta (și o pipăi cu poftă) oricare altu' ar face bani buni cu ele. Da' eu... o să iau aproape cât am dat când le-am cumpărat.

— Spune-mi, ai cumva o bucățică bună de tul? întrebă

doamna Glegg pe un ton superior, sculându-se de la masa de ceai și împăturindu-și șervetul.

— N-am nimic destul de bun pentru dumneavoastră. Nici n-aș îndrăzni să vă arăt ce am. V-aș jigni.

— Vreau totuși să văd, spuse doamna Glegg, continuând să-și păstreze tonul superior. Or fi mărfuri cu defect, dar se poate să ai și unele de calitate bună.

— Nu, doamnă, eu îmi cunosc lungu' nasului, spuse Bob luându-și bocceaua și punând-o pe umăr. N-am să las eu o doamnă ca dumneavoastră să vadă ce mizerie a ajuns meseria asta a noastră. Ambulanții nu mai sunt ce erau. Vi s-ar rupe inima dac-ați ști ce rău am ajuns. Vă stau la dispoziție, domnule Glegg, oricând vreți să mergeți să-l vedeți pe Salt.

— Toate la vremea lor, răspunse importantul domn, nedorind de fapt să încheie discuția. Ai treabă la antrepozite, Tom?

— Nu, l-am lăsat pe Stowe în locul meu.

— Hai, pune bocceaua jos și lasă-mă să văd, porunci doamna Glegg, trăgând un scaun lângă fereastră și așezându-se cu un aer demn.

— Lăsați, doamnă, lăsați, stărui Bob.

— Nu mai vorbi atâta, spuse doamna Glegg cu severitate, și fă ce ți-am spus!

— Vai, doamnă, tare n-aș vrea să v-arăt marfa... spuse Bob, așezând încet bocceaua pe treaptă. Dar dacă porunciți, se face. Începu să desfacă bocceaua în silă, scotocind îndelung în pauzele dintre fraze. Nu că ați cumpăra vreodată ceva de la mine... mi-ar părea rău pentru dumneavoastră... gândiți-vă la femeile sărmane de prin sate, care stau cu lunile prin casă... ar fi păcat să cumpere altul lucruri care pentru ele sunt un chilipir... Doamne, când vin cu bocceaua, se bucură ca de o petrecere... Și n-am să mai găsesc așa chilipiruri pentru ele. Cel puțin deocamdată, că acum plec la Laceham. Ia uitați-vă... continuă Bob care dădea din nou semne că se grăbește, și scoase o basma de lână roșie, cu o coroană de flori brodată într-un colț. Asta-i ceva care face fetele să moară de poftă și

costă doar doi șilingi... Și știți de ce? Fin'că are o mică ciupitură de molie în capătul ăsta, nebrodat... Eu cred că moliile și mucegaiul au fost născocite de soartă anume ca să ieftinească lucrurile pe care le vrea femeile frumoase care n-au prea mulți bani. Dacă n-ar fi fost moliile, până și ultimele basmale ar fi fost cumpărate de femeile frumoase și bogate ca dumneavoastră, cu cinci șilingi bucata... niciun ban mai puțin, și atunci ce face molia? Ronțăie trei șilingi din preț, cât ai clipi din ochi, și pe urmă ambulanții ca mine le vinde felelor sărace, ca să aducă un pic de bucurie în viața lor întunecată. Doamne, când te uiți la așa broboadă, parcă simți căldura focului!

Bob ridică broboada și o ținu întinsă ca să poată fi admirată, dar doamna Glegg spuse tăios:

— Da, dar în anotimpul asta n-are nimeni nevoie de foc. Dă lucrurile astea bălțate la o parte și arată-mi niște tul, dacă ai.

— Doamnă, eu v-am spus, răspunse Bob, zvârlind lucrurile colorate deoparte, cu un aer disperat. Știam eu c-o să vă facă rău să vedeți mărfurile astea nenorocite, uite, de pildă, bucata asta de muselină imprimată – la ce-ar servi să vă uitați la ea? E ca și cum v-ați uita la mâncarea săracilor! Vă piere pofta! E un iard, ăla din mijloc, unde modelu-i complet stricat... dar pe de altă parte muselină ca asta ar fi purtat și prințesa Victoria... dar, adăugă Bob aruncând-o în spatele lui pe iarbă, de parc-ar fi vrut s-o cruțe pe doamna Glegg să vadă asemenea lucruri, o s-o cumpere nevasta negustorului de mărunțișuri de la Fibb's End – i-o dau cu zece șilingi toată – zece iarzi, numărând și pe cel cu defect – douăzeci și cinci de șilingi ar fi costat... niciun penny mai puțin. Dar mai bine, tac... o bucată de muselină ca asta nu poate să vă servească la nimic; dumneavoastră aveți de unde să dați de trei ori mai mult pe un lucru care nu-i nici pe departe așa de bun ca ăsta. Dumneavoastră ați spus că vreți tul... am o bucată pe care pot să v-o arat dacă vreți neapărat să aveți de ce râde...

— Adu muselina aia încoace... spuse doamna Glegg, e gălbuie... Și mie îmi place culoarea asta.

— Bine, da-i cu defect, făcu Bob cu o silă dezaprobatoare.

N-aveți ce face cu ea, doamnă – o s-o dați bucătăresei, sunt sigur c-o s-o dați și-ar fi păcat – prea ar semăna a cucoană bucătăreasa și nu-i bine pentru servitori.

— Ad-o și să văd cum o măsori, spuse doamna Glegg cu autoritate. Bob făcu întocmai, cu o silă ostentativă.

— Uitați-vă ce mult e în plus, spuse el, arătându-i jumătatea de iard suplimentară, în timp ce doamna Glegg cerceta bucata cu defect, dând capul pe spate să constate de la ce distanță nu se vede defectul.

— Îți dau șase șilingi pe toată bucata, spuse ea, aruncând-o pe jos, cu aerul unui om care dă un ultimatum.

— Nu v-am spus, doamnă, c-o să vă facă rău să vă uitați în bocceaua mea. Bucățica asta cu defect v-a întors stomacul pe dos... văd eu, spuse Bob, împăturind muselina cât putea de repede și părând că vrea să-și strângă bocceaua. Dumneavoastră erați obișnuită să vedeți altfel de mărfuri pe vremea când trăiați în casa de piatră. Meseria de ambulant a decăzut. V-am spus eu; marfa mea-i pentru oamenii de rând. Doamna Pepper o să-mi dea zece șilingi pentru muselină și în plus o să-i mai pară și rău că nu i-am cerut mai mult, că articolele astea nu-ți dai seama ce bune e decât după ce le porți... Își păstrează culoarea până când se tocește toată urzeala în albia de rufe, și până atunci am timp să îmbătrânesc.

— Bine, atunci fie, șapte șilingi.

— Vă rog să nu vă mai gândiți la asta doamnă. Vă rog frumos, imploră Bob. Uitați aici o bucățică de tul. V-o dau numai ca să vă uitați, înainte să-mi strâng bocceaua, și să vă dați seama ce rău a ajuns meseria mea: e plină de picățele și de rămurele, e frumoasă, dar e galbenă... a zăcut prin tot soiul de unghere și și-a schimbat culoarea. Nu mi-ar fi dat niciodată mâna să cumpăr asemenea marfă dacă n-ar fi fost îngălbenită. Da' Doamne, cât timp am pierdut pân-am învățat ce valoare poate să aibă o marfă ca asta. La început nu știam nimic, eram prost ca o oaie – pentru mine, tul sau stambă totuna era – credeam că lucrurile face mai multe parale dacă-s mai groase. Și tare m-au mai tras pe sfoară la început – că

doar îs om cinstit – nu umblu cu șoalda și pot să spun că-mi cunosc lungu' nasului că dacă nu l-aș cunoaște aș feșteli-o repede; și am dat optzeci de penny pentru bucata asta de tul – aș minți dacă aș pune alt preț – și optzeci și cinci de penny cer pe ea, niciun ban mai mult – că-i articol pentru femei, și mie-mi place să servesc femeile. Optzeci și cinci de penny, șase iarzi, e așa de ieftin, de parcă ați plăti numai praful de pe ea.

— Eu aș lua trei metri, spuse doamna Glegg.

— Vai, doamnă, da-s numai șase cu totul, spuse Bob, și oricum nu merită pentru dumneavoastră: puteți să vă duceți mâine la prăvălie și să vă găsiți același model, și nici nu e îngălbenit. Costă doar de trei ori mai mult – dar ce contează pentru o doamnă ca dumneavoastră?

Și spunând asta își legă bocceaua cu un gest hotărât.

— Stai, ia dă muselina încoace, spuse doamna Glegg. Uite opt șilingi.

— Poate vreți să glumiți, doamnă? întreabă Bob privind-o zâmbitor. Mi-am dat eu seama că sunteți glumeață, de cum am venit la fereastră.

— Ad-o încoa, spuse doamna Glegg cu un ton hotărât.

— Dar dacă v-o dau pe zece șilingi, vă rog să nu mai spuneți nimănui, că ar râde toți de mine – și ceilalți ambulatori ar zvârli cu pietre după mine dac-ar ști. Trebuie să las oamenii să creadă că cer mai mult, că altfel s-ar afla că sunt un fraier. Îmi pare bine că nu stăruiți să cumpărați tulul, că aș fi pierdut cele mai bune chilipiruri pe care le păstram pentru doamna Pepper de la Fibb's End – și e o clientă tare bună!

— Ia mai arată-mi o dată tulul, spuse doamna Glegg, care văzând că picățelele și rămurelele astea ieftine erau gata să dispară, începuse să regrete că nu le cumpărase.

— Păi... pot eu să spun nu, când e vorba de dumneavoastră? zise Bob întinzându-i tulul. Uitați-vă la model! Mărfuri de Laceham, nu glumă! D-astea i-am spus eu lu' dom' Tom să ia. E lucruri bune și frumoase pentru oricine are ceva bani. Cu mărfurile astea de Laceham se înmulțește

banii ca ciupercile. Dac-aș fi o cucoană cu ceva bani... uite, cunosc eu una care-a băgat treizeci de lire în marfă – o cucoană cu un picior de lemn, da' deșteaptă foc, are capul pe umeri: nu se pripește niciodată când face un lucru, se lămurește întâi despre ce e vorba. Ei, și a împrumutat treizeci de lire unui tânăr care face negoț cu postavuri, și a băgat banii în mărfuri de Laceham, și un cetățean pe care-l cunosc și care se ocupă de vânzări pe vase, nu Salt, altu', le-a vândut printre străini și cucoana a luat opt la sută, la primul transport – și acu' nu mai poți s-o ții, că vrea să trimeată marfa cu fiecare vapor, până o ajunge bogată ca un evreu. Bucks o cheamă – nu stă aici în oraș. Ei, și cum vă spuneam, doamnă, dați-mi, vă rog, tulul înapoi...

— Uite, atunci poftim cincisprezece șilingi pentru amândouă, da' să știi că-i o nerușinare să ceri atâta.

— Nu, doamnă, să știți că n-o să mai ziceți așa când o să îngenuncheați în biserică peste cinci ani. Să știți că vi le-am dat pe nimic... zău că da. Ăștia opt penny îmi rade câștigul meu ca un brici... Ei, și cum vă spuneam, dom'le, continua Bob, punându-și bocceaua pe umăr, dacă vreți, oricând bucuros mă duc să încerc să-l fac pe dom' Tom bogat. Ei, nu zic că n-aș vrea să am și eu douăzeci de lire de cheltuială. Aș ști ce să fac cu ei, n-aș sta prea mult la îndoială.

— Ia stai puțin, domnule Glegg, zise cucoana, văzându-l că-și ia pălăria. Nu mă lași niciodată să vorbesc. Ai să pleci și ai să închei toată afacerea, și pe urmă ai să te întorci și-ai să-mi spui că-i prea târziu să mai zic și eu ceva. De parcă n-aș fi mătușa nepotului meu și capul familiei din partea mă-sii, și n-aș fi pus deoparte pentru el gologan lângă gologan – ca să știe să mă respecte când oi fi în mormânt.

— Bine, doamnă Glegg, vorbește! spuse domnul Glegg grăbit.

— Uite ce vreau eu; să nu se ia nicio hotărâre fără știrea mea. Nu spun că n-am să risc douăzeci de lire, dacă zici că totul e în regulă. Și dacă o s-o fac, Tom, încheie doamna Glegg întorcându-se impunătoare către nepotul ei, nădăjduiesc că ai să ții întotdeauna minte. Și ai să fii

recunoscător că ai o mătușă ca mine. Și să știi că vreau să-mi plătești dobândă – mie nu-mi plac pomenile; în familia mea nu s-a pomenit așa ceva.

— Mulțumesc mătușă, răspunse Tom demn. Prefer să iau banii cu împrumut.

— Foarte bine: se vede că ești din neamul nostru, spuse ea, ridicându-se să-și ia împletitura, cu aerul că orice altă observație ar fi făcut-o să cadă din sublim în ridicol.

Îl găsiră pe Salt – cetățeanul „isteț“ – la taverna Ancorei, învăluit într-un nor de fum. Domnul Glegg începu investigațiile care se dovediră a fi destul de mulțumitoare pentru a îndreptăți avansarea unei sume de bază, la care mătușa Glegg contribui cu douăzeci de lire. Și în acest început modest puteți găsi explicația unui fapt care altfel v-ar putea uimi, și anume faptul că Tom strânse un capital de care taică-său nu știu nimic și care, într-un timp nu prea lung, reuși să înlocuiască procesul mai lent de acumulare a banilor și să acopere cu totul deficitul. O dată ce atenția lui fusese îndreptată către această sursă de venit, Tom se hotărî s-o folosească la maximum și nu pierdu niciun prilej să obțină informații pentru a extinde mica lui afacere. Tom nu-i spusese nimic lui taică-său, lăsându-se influențat de acel amestec ciudat de sentimente contradictorii care te face să dai dreptate atât celor care condamnă o acțiune, cât și celor care o admiră: tăcerea lui fusese determinată pe de o parte de acea lipsă de încredere care există între rudele apropiate, acea aversiune de familie care distruge relațiile cele mai sfinte din viața noastră și, pe de altă parte, de dorința de a-i face tatălui o mare bucurie. Nu-și dădea seama că ar fi fost mai bine să-l liniștească, între timp, cu o nouă speranță, împiedicând astfel șocul unei fericiri venite din senin.

La epoca în care Maggie se întâlnise prima oară cu Philip, Tom agonisise un capital de aproape o sută cincizeci de lire, și pe când cei doi tineri se plimbau la Red Deeps în lumina amurgului, aceeași lumină îl călăuzea pe Tom în drumul pe care-l făcea călare spre Laceham. Tom era mândru că face primul lui drum în contul lui „Guest and Co.“ și rumega în

minte toate șansele pe care le avea să-și dubleze câștigurile în decurs de un an, și să spele astfel numele lui taică-său de rușinea datoriilor și, poate, împlinind douăzeci și unu de ani să pornească în viață de pe o treaptă mai înaltă. Nu o merita oare? El era convins că da!

Capitolul III
Balanța oscilează

După cum spuneam, în seara aceea Maggie se întoarse de la Red Deeps foarte tulburată; în sufletul ei se dădea o luptă. Din discuția cu Philip v-ați putut da seama în ce consta această luptă. În zidul de granit ce închidea valea îngustă a umilinței, a cărei singură perspectivă era cerul îndepărtat și de nepătruns, se ivise deodată o spărtură și bucuriile pământești care o obsedau i se părură mai puțin inaccesibile. Va avea parte de cărți, de discuții, de afecțiune, va putea afla ce se întâmplă într-o lume de care se simțea încă exilată; și pe urmă îi va face o bucurie lui Philip care era vrednic de milă și nu părea deloc fericit. Și poate ăsta era un prilej potrivit să-și îmbogățească sufletul și să-l facă mai demn de înalta lui menire. O credință nobilă și desăvârșită nu poate dăinui fără cunoștințe largi: va trebui oare să trăiască întotdeauna în această sihăstrie resemnată? Prietenia dintre ea și Philip era nevinovată, curată, iar motivele care o împiedicau erau absurde și necreștinești! Dar acea plicticoasă voce lăuntrică o prevenea neîncetat că, admițând un motiv de tăinuire, își pierdea simplitatea și puritatea vieții și, părăsind legea simplă a renunțării totale, s-ar fi lăsat ademenită de imboldul unor dorințe care nu cunoșteau limita. De aceea, abia o săptămână mai târziu, când i se păru că are destulă tărie să asculte de tainicul avertisment, se lăsă purtată într-o seară către Red Deeps. Cu toate că era hotărâtă să-și ia un afectuos rămas bun de la Philip, se gândea totuși cu nerăbdare la plimbarea pe care avea s-o facă în seara aceea în penumbra tăcută a râpilor, întretăiată de pete de lumină, departe de tot ce era urât și grosolan. Se gândea la privirea tandră și plină de

admirație care o va învălui, la sentimentul de camaraderie, izvorât din amintirile copilăriei, care încălzea discuțiile lor mature și înțelepte de acum, la certitudinea că lui Philip îi plăcea să audă tot ce spunea ea, în timp ce nimeni altul nu voia să o asculte. Îi era tare greu să renunțe la cele câteva clipe de tovărășie cu Philip, căci simțea că nu le va mai întâlni. Totuși îi comunică ceea ce voia să-i spună, și păru hotărâtă, dar în același timp foarte tristă.

— Philip, m-am hotărât! E mai bine să nu mai existăm unul pentru celalalt decât în amintire. N-aș putea să te văd decât pe ascuns – stai, știu ce vrei să spui – că trebuie să ne ascundem din cauza sentimentelor greșite ale altora; dar e urât să te ascunzi, oricare ar fi motivul. Simt c-ar fi urât pentru mine, pentru noi amândoi. Și, pe urmă, dacă taina ne-ar fi descoperită, în jurul nostru n-ar mai fi decât suferințe și suspinuri îngrozitoare. Și atunci tot va trebui să renunțăm să ne mai vedem și ne va fi mult mai greu.

Philip se roșise și fața lui căpătase o expresie pasionată, de parcă ar fi fost gata să se opună cu toate puterile acestei hotărâri. Dar se stăpâni și, prefăcându-se calm, spuse:

— Bine, Maggie, dacă zici că trebuie să ne despărțim, să încercăm măcar, în clipele cât mai suntem împreună, să uităm acest lucru: hai să stăm puțin de vorbă. E pentru ultima dată.

Îi luă mâna, și Maggie se gândi că nu e cazul să și-o retragă; calmul lui o făcea să simtă și mai mult că-i pricinuise o mare durere și ar fi dorit din tot sufletul să-i arate că nu e vina ei. Se plimbară mână-n mână în tăcere.

— Hai să ne așezăm puțin aici, spuse Philip, aici unde am stat ultima oară. Uite cum s-au așternut măceșii pe pământ, acoperindu-l cu petalele lor de opal.

Se așezară la rădăcina frasinului înclinat.

— Am început să pictez portretul tău printre pini, spuse Philip, așa că trebuie să mă lași să-ți studiez puțin fața – de vreme ce n-am s-o mai văd. Întoarce te rog puțin capul încoace.

Îi vorbise cu o voce stăruitoare și Maggie simțea că-i vine

foarte greu să-l refuze. Fața plină și luminoasă, încununată de cocul negru și lucios, se plecă și privi, ca o divinitate mulțumită că e adorată, chipul palid, cu trăsături delicate, ce se ridicase spre ea.

— Va să zică îți pozez pentru un al doilea portret! spuse zâmbind. Îl faci mai mare decât pe celalalt?

— Mult mai mare. E o pictură în ulei. Ai să fii ca o Hamadriadă[1] înaltă și brună, puternică și nobilă, proaspăt ieșită dintr-un brad, atunci când tulpinile își aruncă pe iarbă umbra de după-amiază.

— Spune-mi, nu-i așa că pictura e ceea ce te interesează cel mai mult acum?

— Poate, răspunse Philip cu oarecare tristețe, dar mă interesează prea multe lucruri – semăn semințe de tot felul și nu culeg aproape nimic de pe urma lor. Pesemne că am fost blestemat să am înclinații multe, dar niciun talent real. Îmi plac pictura și muzica, îmi place literatura clasică și cea modernă; dau din aripi în toate direcțiile, dar nu zbor nicăieri.

— Trebuie să fie o fericire să ai atâtea înclinații – să te bucuri de atâtea lucruri frumoase atunci când le ai la îndemână, spuse Maggie visătoare. Mi s-a părut întotdeauna că dacă ai un singur fel de talent e ca și cum ai fi înzestrat cu un fel de prostie iscusită, ca porumbelul călător.

— Dacă aș fi normal, ca toți oamenii, ar fi o fericire să am mai multe înclinații, spuse Philip cu amărăciune. Aș putea să obțin putere și faimă chiar dacă aș fi mediocru, cum se întâmplă și cu alții: sau aș putea măcar să mă bucur de acele satisfacții mediocre care îi fac pe oameni să fie mulțumiți fără să aibă nevoie de satisfacții majore. Și atunci aș putea considera că societatea din St. Ogg’s e plăcută. Dar nimic n-ar putea face viața să valoreze pentru mine prețul durerii, în afară de o aptitudine care m-ar face să mă ridic deasupra nivelului vieții meschine de provincie. Ba da – există ceva: o pasiune! Cred că o pasiune ar avea aceeași valoare.

Maggie nu auzi ultimele cuvinte: se străduia să învingă senzația că vorbele lui Philip treziseră vechea ei amărăciune

[1] Nimfă care trăia și murea o dată cu copacul unde locuia.

așa cum o mai treziseră și altădată.

— Înțeleg ce vrei să spui, cu toate că știu mult mai puține lucruri decât tine, zise ea. Pe vremuri îmi închipuiam că n-aș putea să îndur viața dacă ar fi aceeași și aceeași în fiecare zi, dacă ar trebui mereu să fac lucruri mărunte, fără importanță, și să nu cunosc nimic măreț. Dar eu cred că suntem ca niște copii de care are grijă cineva mai înțelept decât noi. Nu e oare drept să ne resemnăm chiar dacă ni se refuză tot? Gândul ăsta mi-a dat o mare împăcare în ultimii doi-trei ani. Am simțit chiar o bucurie să-mi înfrânez dorințele.

— Da, Maggie, spuse Philip, cu pasiune, numai că te închizi într-un fanatism îngust, înșelător, care nu e altceva decât un mod de a scăpa de durere, înecând în pasivitate cele mai puternice forțe ale firii. Bucuria și liniștea sufletească nu presupun resemnare: resemnarea e să suferi de bunăvoie o durere care nu se mai potolește – pe care nu te aștepți s-o vezi potolită. Amorțirea sufletului nu înseamnă resemnare: și amorțești dacă rămâi neștiutor – închizând toate căile prin care ai putea cunoaște viața semenilor tăi. Eu nu sunt resemnat: nu sunt convins că viața e destul de lungă ca să poți învăța această lecție. Nici tu nu ești resemnată: încerci doar să-ți amorțești sufletul.

Lui Maggie începuseră să-i tremure buzele: simțea că există oarecare adevăr în afirmațiile lui Philip și, totuși, în fundul sufletului ei, ceva îi spunea că, față de efectul imediat pe care l-ar fi avut asupra stării ei sufletești, acest adevăr nu era mult mai bun decât minciuna. Impresia asta dublă, contradictorie, corespundea cu tendințele contradictorii ale vorbitorului. Philip credea ceea ce spunea, dar o spunea cu violență fiindcă violența constituia ea însăși un argument împotriva hotărârii care se opunea dorințelor lui. Fața lui Maggie însă, devenită și mai copilăroasă din cauza lacrimilor care-i umpluseră ochii, îi trezi un sentiment mai cald și mai generos. Îi luă mâna și-i spuse cu blândețe:

— Hai să nu ne mai gândim la lucrurile astea; mai e puțin și trebuie să ne despărțim. Să nu ne mai gândim decât că suntem împreună. O să rămânem prieteni în ciuda

despărțirii... O să ne amintim mereu unul de altul. Am să fiu fericit să trăiesc cât timp ai să exiști tu pe lume, căci o să mă gândesc mereu că poate va veni o vreme când am să pot – când ai să mă lași – să te ajut.

— Ce frate minunat ai fi fost tu, Philip! Ce mult te-aș fi iubit, spuse Maggie, zâmbind printre lacrimi. Cred că te-ai fi ocupat atât de mult de mine și ți-ar fi făcut atâta plăcere că te iubesc, încât până și eu aș fi fost mulțumită. M-ai fi iubit destul ca să rabzi și să-mi ierți orice. Așa aș fi dorit să mă iubească Tom. Nu m-am mulțumit niciodată cu puțin. De asta e mai bine să mă lipsesc cu totul de fericirea lumească... Uite de pildă muzica... Întotdeauna am simțit că vreau mai mult – voiam să aud mai multe instrumente cântând deodată – simțeam nevoia să aud voci mai pline și mai calde. Tu mai cânți vreodată, Philip? întrebă ea brusc, de parcă ar fi uitat despre ce vorbise înainte.

— Da, răspunse el, în fiecare zi... aproape în fiecare zi. Dar vocea mea e mediocră – ca toate celelalte însușiri ale mele.

— Hai, cântă-mi ceva! Te rog! Măcar un cântec! Pot să mai stau puțin, să te ascult... cântă-mi ceva... ce cântai la Lorton sâmbătă după-masă, când rămâneam singuri în salon și-mi trăgeam șorțul peste cap ca să te ascult.

— Știu, spuse Philip, și Maggie își ascunsese fața în mâini, în timp ce el cânta *sotto voce*[1]: *Dragostea-i lucea în ochi.* Apoi o întrebă: Asta era, nu-i așa?

— Nu, nu, nu pot să mai stau, izbucni Maggie, ridicându-se, cântecul ăsta o să mă urmărească mereu. Hai să mergem, Philip, trebuie să mă întorc acasă.

Spunând asta, se depărtă, așa încât Philip fu silit să se ridice și s-o urmeze.

— Maggie, i se adresă el pe un ton de dojană, nu te încăpățâna, renunță la aceste privațiuni care n-au niciun rost. Mă amărăște să te văd că-ți distrugi, că-ți înăbuși adevărata fire. Erai atât de plină de viață când erai copil: am crezut c-ai să ajungi o femeie strălucită – plină de spirit și de imaginație scăpărătoare! Dar să știi că viața tot răzbate pe fața ta, când

[1] Cu voce înceată *(ital.).*

n-o acoperi cu vălul ăsta de resemnare posomorâtă.

— De ce-mi vorbești cu atâta amărăciune, Philip?

— Fiindcă simt că n-o să se sfârșească bine: nu te poți chinui așa la nesfârșit.

— Ba o să capăt putere să îndur, spuse Maggie cu o voce tremurândă.

— Nu, Maggie, n-ai să capeți: nimeni nu capătă putere să facă lucruri care sunt împotriva firii. E o lașitate să-ți cauți echilibrul în renunțare. Nimeni nu se călește așa. Într-o zi vei fi azvârlită în lume și atunci toate cerințele, pe care acum le înăbuși, te vor asalta ca o poftă sălbatică.

Maggie tresari și se opri, uitându-se la Philip cu îngrijorare.

— Philip, cum îndrăznești să mă tulburi așa? De ce mă ispitești?!

— Nu te ispitesc! Dar dragostea te face să devii pătrunzător, Maggie, și asta îți dă adesea presimțiri. Ascultă-mă, dă-mi voie să-ți dau cărți și din când în când să te văd – să fiu fratele și îndrumătorul tău, cum spuneai la Lorton. E mai mic păcatul să te vezi cu mine decât să te sinucizi așa, treptat!

Maggie simți că nu e în stare să scoată nicio vorbă. Dădu din cap și-și continuă drumul în tăcere, până când ajunseră la capătul pădurii de pini, apoi îi întinse mâna în semn de rămas bun.

— Mă izgonești pentru totdeauna din locurile astea, Maggie? Nu vrei să mai vin niciodată pe aici? Dar dacă ne-am întâlni din întâmplare nu ar însemna că nu ascundem nimic?

Tocmai în clipa când o hotărâre luată pare să devină irevocabilă – când porțile fatale de fier par să se închidă definitiv în urma noastră – tocmai atunci se întâmplă ca tăria sufletească să ne fie pusă la încercare. Tocmai atunci, după ceasuri întregi de chibzuială, când am ajuns la o convingere fermă, ne agățăm de orice sofism care ar putea acumula lupta îndelungată și ne-ar aduce o înfrângere ce ne e mult mai dragă decât victoria.

Subterfugiul lui Philip făcu să tresalte inima lui Maggie și pe fața ei apăru acea tresărire imperceptibilă care însoțește

orice sentiment de ușurare. Tânărul o văzu, și se despărțiră în tăcere.

Philip își dădea mult prea bine seama cum stau lucrurile, ca să nu-i fie teamă că intervenise în mod prezumțios în acțiunile conștiinței lui Maggie – și poate într-un scop egoist. Nu! Încercă să se convingă că scopul lui nu era egoist. Avea foarte puține speranțe că Maggie va răspunde vreodată sentimentelor puternice pe care le nutrea față de ea; și era mai bine pentru viitorul ei, pentru vremea când micile piedici de familie vor fi dispărut din calea libertății, să nu-și sacrifice cu totul viața de acum și să aibă oarecari posibilități să se cultive – să schimbe idei cu un om a cărui minte se afla deasupra nivelului celor cu care era osândită să trăiască. Dacă am putea privi destul de departe în viitor ca să vedem consecințele acțiunilor noastre, am putea găsi în complexul rezultatelor câte un punct care să justifice orice comportare din prezent; admițând ideea unei providențe care determină toate rezultatele finale sau a unei gândiri care le schițează dinainte, vom descoperi deci că se pot obține justificări și satisfacții desăvârșite acționând așa cum ți-e mai plăcut pe moment. Astfel justifica și Philip eforturile lui subtile de a învinge sentimentul care o îndemna pe Maggie să se împotrivească unei tăinuiri în stare să-i introducă duplicitatea în suflet și ar fi putut amărî și mai rău pe cei ce aveau asupra ei drepturi naturale. Dar exista la Philip un surplus de pasiune care îl făcea să nu se lase convins decât pe jumătate de acele argumente justificatoare. Dorința lui de a o vedea și de a face parte din viața ei conținea o fărâmă din impulsul acela sălbatic de a prinde cu amândouă mâinile bucuria ce ți se oferă, impuls născut dintr-o existență în care o anumită conformație mintală și fizică determină o predominare a suferinței. Philip n-avea parte, ca alți oameni, de bucurii obișnuite; nu se putea integra nici măcar în rândurile celor neînsemnați; se vedea întotdeauna remarcat și privit cu milă, fiind exclus de la ceea ce era firesc pentru alții. Constituia chiar și pentru Maggie o excepție: era clar că fata nu se gândise niciodată la el ca la un om care ar putea fi iubitul ei.

Dar nu-l judecați prea aspru! Oamenii urâți sau infirmi au mare nevoie de virtuți neobișnuite, căci fără ele le-ar fi tare greu în viață. Dar teoria că virtuțile neobișnuite ar fi consecința directă a unor defecte personale, după cum animalele capătă o blană mai groasă când trăiesc într-o climă mai rece, e poate puțin exagerată. S-a vorbit întotdeauna foarte mult despre ispitele la care e expusă frumusețea, dar eu cred că a le compara cu ispitele urâțeniei e ca și cum ai asemui tentația de a face exces la o petrecere unde există numeroase posibilități de a-ți desfăta ochii, urechile și stomacul, cu tentațiile care te asaltează când ai ajuns la disperare din cauza foamei. Și, oare, nu reprezintă Turnul Foamei[1] simbolul celei mai aprige încercări la care e supus tot ceea ce e omenesc în noi?

Philip nu cunoscuse niciodată mângâierea dragostei de mamă ce se revarsă spre fiecare dintre noi cu atât mai caldă, cu cât avem mai multă nevoie de ea și care ne învăluie cu o duioșie tot mai mare pe măsură ce devine mai limpede că nu vom ieși câștigători în jocul vieții. Și sentimentul de afecțiune și bunăvoință al lui taică-său față de el era tulburat de faptul că Philip își dădea și mai bine seama de defectele acestuia. Ținut departe de orice activitate practică și având o sensibilitate aproape feminină, Philip simțea o repulsie și o intoleranță de femeie față de plăcerile lumești și față de goana premeditată după asemenea plăceri; și această legătură puternică și firească din viața lui – legătura cu taică-său – era pentru el ca un picior sau o mână dureroasă. Poate că există ceva morbid în orice ființă care, într-un fel sau altul, constituie o excepție a nefericirii față de starea firească a lucrurilor, și acest ceva morbid dăinuie până când forța binelui ajunge să triumfe; dar rar se întâmplă să ajungă să triumfe la douăzeci și doi de ani. La Philip, aceasta forță se manifesta puternic, dar în ceața dimineții, chiar și soarele pare slab.

---

[1] Dante Alighieri (1265-1321) povesteşte în *Infernul* despre contele Ugolino, întemniţat, împreună cu doi dintre fiii săi şi cu doi nepoţi, într-un turn din Pisa, fiind condamnaţi la moarte prin înfometare.

Capitolul IV
O nouă scenă de dragoste

La începutul lui aprilie, aproape la un an după despărțirea ai cărei martori ați fost, puteați s-o vedeți din nou pe Maggie venind la Red Deeps, printre pinii scoțieni.

Dar de data asta nu mai era în amurg, ci devreme după-amiază și aerul rece de primăvară o făcea să-și strângă șalul pe umeri și să meargă cu pas grăbit, deși se uita ca de obicei în jur, la copacii atât de dragi. Privirea îi era mai însetată, mai întrebătoare decât cu un an în urmă și pe buze îi juca un zâmbet, de parcă veselia ei ar fi așteptat să dea peste un auditor potrivit. Auditorul nu se făcu mult așteptat.

— Ia-ți înapoi *Corinne*[1], spuse Maggie scoțând o carte de sub șal. Aveai dreptate când mi-ai spus că n-o să-mi facă niciun bine, dar ai greșit crezând că am să vreau să fiu ca ea.

— Și chiar n-ai vrea să fii o a zecea muză, Maggie, întreabă Philip, ridicându-și privirea și uitându-se la ea așa cum te uiți la prima spărtură de nor, care vestește din nou vreme bună.

— Nu, nici gând, răspunse Maggie râzând. Muzele erau niște zeități nefericite – cel puțin așa cred. Trebuiau să care mereu cu ele instrumentele muzicale și suluri de note. Dacă aș căra o harfă după mine, în climatul ăsta al nostru, ar trebui să aibă o acoperitoare de postav verde – și sunt sigură c-aș uita-o pe undeva din greșeală.

— Atunci mă înțelegi de ce nu-mi place Corinne?

— Încă n-am isprăvit cartea, spuse Maggie. Când am ajuns la femeia tânără și blondă care citește în parc, am închis-o și am hotărât să nu mai citesc. Sunt sigură că fata blondă fură dragostea lui Corinne, și o face să sufere. Sunt hotărâtă să nu mai citesc cărți în care femei cu părul bălai fură fericirea celorlalte. Am să încep să am prejudecăți împotriva lor. Dac-ai putea să-mi dai o carte în care să triumfe femeia brună, s-ar restabili echilibrul. Vreau s-o răzbun pe Rebeca și pe Flora

[1] Roman al scriitoarei franceze Madame de Staël (1766-1817).

MacIvor, și pe Minna[2] și pe toate celelalte brune nefericite. Dacă ești mentorul meu, trebuie să mă aperi de prejudecăți – că doar lupți mereu împotriva lor.

— Ei, poate că într-o zi ai să răzbuni tu femeile brune și ai să furi dragostea care o să i se cuvină verișoarei tale Lucy. Trebuie să existe vreun tânăr frumos la St. Ogg's care să stea la picioarele ei: n-ai decât să-ți arăți strălucirea – și verișoara ta bălaie va păli.

— Philip, nu-i frumos să aplici prostiile mele la lucruri adevărate, îl mustră Maggie cu o expresie jignită. De parcă eu, cu rochiile mele vechi, și lipsită de orice educație cum sunt aș putea să fiu vreodată rivala micuței și iubitei mele Lucy care știe să facă o grămadă de lucruri minunate, și e de zece ori mai frumoasă decât mine – chiar dac-aș fi atât de rea și de josnică încât să doresc să-i fiu rivală. Și pe urmă, eu nu mă duc niciodată la mătușa Deane când e lume: iar Lucy vine să mă vadă și mă cheamă uneori la ea numai pentru că e bună și drăguță și mă iubește.

— Maggie, spuse Philip uimit, ce-i cu tine? Până acum nu luai glumele în serios. Probabil că ai fost azi dimineață la St. Ogg's și te-ai molipsit de atmosfera îmbâcsită de acolo.

— Dacă ai vrut să glumești, răspunse Maggie zâmbind, să știi că a fost o glumă proastă. În schimb cred c-a fost o lecție bună. Cred c-ai vrut să-mi amintești că sunt ușuratică și doresc să fiu admirată de toată lumea. Dar să știi că nu țin cu femeile brune pentru că sunt eu brună, ci pentru că țin cu oamenii nefericiți: dacă fata bălaie ar fi fost cea părăsită, eu aș fi iubit-o pe ea mai mult decât pe cealaltă. Eu țin întotdeauna partea îndrăgostiților respinși din romane.

— Atunci tu n-ai putea să respingi niciodată pe nimeni, nu-i așa Maggie? întreabă Philip roșindu-se puțin.

— Nu știu, răspunse Maggie șovăind. Apoi cu un zâmbet care-i lumină toată fața, continuă: Ba cred că aș putea, dac-ar fi un om îngâmfat, dar dacă s-ar arăta foarte umil după aceea, m-aș lăsa înduplecată.

— M-am întrebat adesea, rosti Philip cu oarecare efort,

---

[2] Eroine ale romanelor lui Walter Scott: *Ivanhoe*, *Waverley şi Piratul.*

dacă tu ai fi în stare să iubești un om la care celelalte femei nu s-ar uita niciodată.

— Depinde de ce nu s-au uitat, spuse Maggie râzând. Poate că-i un om nesuferit. Poate că privește printr-un monoclu schimonosindu-și fața, așa cum face tânărul Torry. Îmi închipui că asta nu poate să placă celorlalte femei, dar nici mie nu-mi place și nu mi-a fost niciodată milă de tânărul Torry. Nu mi-e milă de oamenii îngâmfați. Cred că n-au nevoie de ajutorul nimănui.

— Dar închipuie-ți, Maggie... Închipuiește-ți c-ar fi vorba de un om care nu e îngâmfat – care-și dă seama că n-are de ce să fie îngâmfat – care a fost blestemat din copilărie cu o anumită suferință – și pentru care tu ai fi luceafărul vieții – care te-ar iubi, te-ar diviniza atât, încât s-ar considera fericit chiar dacă i-ai îngădui numai să te vadă, din când în când...

Philip se opri îngrozit că destăinuirea lui ar putea alunga tocmai această fericire – era aceeași groază care-l împiedicase să-și declare dragostea atâtea luni de-a rândul. Un sentiment de jenă îl făcu să-și dea seama că era o prostie să-i spună toate astea.

Maggie se purtase în dimineața aceea cu indiferența și cu naturalețea ei obișnuită. Dar acum nu mai părea indiferentă. Uimită de emoția neobișnuită cu care vorbise Philip, se întoarse brusc să se uite la el și, în timp ce tânărul continua să vorbească, fața ei se schimbase cu totul – se roșise și trăsăturile i se încordaseră puțin, așa cum se întâmplă când auzi anumite lucruri care te fac să-ți schimbi părerile de până atunci. Nu mai scoase nicio vorbă și, făcând câțiva pași spre trunchiul unui copac căzut la pământ, se așează de parcă ar fi fost sleită de puteri. Tremura.

— Maggie, continuă Philip, pe care tăcerea ei îl îngrijora din ce în ce mai tare, am fost un prost că ți-am spus toate astea – te rog să uiți tot ce ți-am înșiruit. O să fiu mulțumit dacă lucrurile rămân cum au fost până acum.

Vorbea cu atâta amărăciune, încât Maggie se simți obligată să spună ceva:

— Sunt uimită, Philip.... nu m-am gândit niciodată la asta..

Și efortul de a rosti cele câteva cuvinte îi umplu ochii de lacrimi.

— Spune-mi, Maggie, vorbele mele te fac să mă urăști? întrebă Philip cu pasiune. Mă crezi nebun și înfumurat?

— Vai, Philip, cum poți să-ți închipui una ca asta? De parcă n-aș fi recunoscătoare pentru orice fel de dragoste. Dar... nu m-am gândit niciodată că ai putea să fii iubitul meu. Gândul că aș putea avea vreodată un iubit mi se părea irealizabil – ca un vis – sau ca una dintre poveștile pe care ți le plăsmuiești în minte.

— Atunci, poți să te gândești la mine ca la iubitul tău, Maggie? întrebă Philip, așezându-se lânga ea și luându-i mâna, cu exaltarea pe care ți-o dă o experiență neașteptată. Tu mă iubești?

Maggie se făcu palidă. Îi venea greu să răspundă la această întrebare directă. Dar privirea ei întâlni ochii lui Philip, în clipa aceea umezi și strălucitori de frumusețea pe care le-o dădea dragostea lui stăruitoare. Maggie vorbi cu șovăială, dar cu afecțiunea caldă și simplă a adolescenței:

— Nu cred că aș putea iubi pe cineva mai mult decât te iubesc pe tine; și nu prețuiesc nimic mai mult pe lume decât calitățile pentru care te iubesc. Se opri o clipă, apoi adăugă: Dar ar fi mai bine să nu mai vorbim de asta, nu-i așa, Philip? Știi bine că dacă s-ar descoperi prietenia noastră n-am putea continua să fim nici măcar preteni. Știam eu că n-a fost bine c-am cedat și-am continuat să ne vedem – cu toate că în anumite privințe asta m-a făcut foarte fericită; și acum mi-e din nou teamă că totul va sfârși rău.

— Dar până acum nu s-a întâmplat nimic rău, Maggie, și dacă ai fi lăsat teama să te călăuzească, ai fi trăit încă un an posomorât în care sufletul ți-ar fi amorțit, în loc să renaști și să devii din nou cea de odinioară.

Maggie dădu din cap.

— A fost foarte plăcut, știu, mi-au plăcut discuțiile noastre și cărțile și sentimentul ce-l încercam când mă gândeam la plimbările pe care le vom face împreună, când voi putea să-ți înșir toate lucrurile la care m-am gândit când eram departe

de tine. Dar toate astea m-au făcut să-mi pierd liniștea – să mă gândesc mult la viața asta – și să doresc din nou o seamă de lucruri – sunt sătulă de casă, și totuși mă doare că m-am săturat de părinți. Eu cred că a fost mai bine când sufletul meu era, cum spui tu, „amorțit“ – a fost mai bine pentru mine, că atunci amorțiseră și dorințele egoiste.

Philip se ridicase din nou în picioare și se plimba agitat de colo-colo.

— Nu, Maggie, ai idei greșite despre stăpânirea de sine, ți-am mai spus-o de atâtea ori. Ceea ce numești tu stăpânire de sine – adică a închide ochii și urechile față de orice în afară de un singur fel de impresii – înseamnă, la o fire ca a ta, să cultivi o monotonie.

Vorbise cu oarecare enervare, dar după o clipă se așeză din nou lângă ea și-i luă mâna.

— Nu te mai gândi la trecut, Maggie, gândește-te numai la dragostea noastră. Dacă poți într-adevăr să rămâi lângă mine cu tot sufletul, vom învinge cu timpul toate piedicile: trebuie numai să avem răbdare. Eu mă pot hrăni cu speranțe. Uită-te la mine, Maggie, și spune-mi: crezi că poți să mă iubești? Nu te uita la copacul acela despicat! E semn rău!

Maggie își întoarse ochii mari și negri către el și zâmbi cu tristețe.

— Hai, Maggie, spune-mi o vorbă bună; altfel o să cred că erai mai drăguță cu mine la Lorton. Odată, când eram la Lorton, m-ai întrebat dacă mi-ar plăcea să mă săruți – ți-amintești? – și mi-ai făgăduit c-o să mă săruți când o să ne întâlnim din nou. Dar nu te-ai ținut de cuvânt!

Amintirea acelor timpuri de demult i se păru lui Maggie o ușurare. Prezentul devenea astfel mai familiar. Îl sărută aproape tot atât de simplu și de liniștit ca la doisprezece ani. Ochii lui Philip străluciră de fericire, dar cuvintele pe care le rosti îndată după aceea exprimau nemulțumire.

— Nu pari destul de fericită, Maggie. Te silești să-mi spui că mă iubești, din milă.

— Nu, Philip, răspunse Maggie scuturând din cap, așa cum făcea când era copil. Ți-am spus adevărul. Totul e nou și

ciudat pentru mine. Dar nu cred că aș putea iubi pe cineva mai mult decât te iubesc pe tine! Mi-ar plăcea să fiu veșnic împreună cu tine – să te fac fericit. Am fost întotdeauna fericită alături de tine. Dar există un lucru pe care nu l-aș face niciodată, nici măcar de dragul tău; să-l supăr pe tata. Să nu-mi ceri asta niciodată.

— Nu, Maggie, n-am să-ți cer nimic. Sunt gata să îndur orice – sunt în stare să aștept încă un an doar pentru un sărut, dacă-mi promiți că n-ai să iubești pe altul mai mult decât pe mine.

— Nu, îl asigură Maggie zâmbind. N-am să te fac să aștepți atât de mult. Dar după o clipă, reluându-și expresia serioasă, adăugă ridicându-se în picioare: Dar ce-o să spună tatăl tău, Philip? Vezi, am știut eu că nu se poate să fim mai mult decât prieteni, mai mult decât frate și soră în taină, așa cum am fost până acum. Hai să nu ne mai gândim c-am putea însemna vreodată altceva unul pentru altul.

— Nu, Maggie, eu nu pot renunța la tine – decât dacă ce mi-ai spus n-a fost adevărat și ții într-adevăr la mine doar ca la un frate. Spune-mi adevărul!

— Ți-am spus adevărul, Philip. Crezi că de când eram copil, din zilele în care Tom se purta frumos cu mine, am cunoscut vreodată o fericire mai mare decât aceea de a fi cu tine? Mintea ta e un fel de univers pentru mine: știi să-mi spui tot ce mă interesează, cred că alături de tine n-am să mă plictisesc niciodată.

Se plimbau mână în mână, uitându-se unul la celălalt. Maggie se grăbea, căci simțea că-i timpul să se întoarcă acasă. Dar sentimentul că aveau să se despartă peste câteva clipe o făcea să se întrebe îngrijorată dacă nu cumva lăsase, fără să vrea, vreo impresie dureroasă în sufletul lui Philip. Era una dintr-acele clipe primejdioase când vorbele sunt în același timp sincere și amăgitoare – când sentimentele, ridicându-se mult deasupra intensității lor obișnuite, ating culmi la care după aceea nu mai ajungi niciodată.

Se opriră printre pinii scoțieni ca să-și spună la revedere.

— Viața mea va fi deci plină de speranță, Maggie, și voi

putea fi totuși fericit! Mai fericit decât toți ceilalți bărbați? Aparținem într-adevăr unul altuia – pentru totdeauna – fie că suntem împreună sau despărțiți, nu-i așa?

— Da, Philip, aș vrea să nu ne mai despărțim niciodată; aș vrea să te fac fericit.

— Eu aștept altceva – mă întreb dacă o să se întâmple.

Maggie zâmbi printre lacrimi, apoi se aplecă să sărute fața palidă care strălucea de dragoste sfioasă și părea să implore, ca fața unei femei, și atunci Maggie avu o clipă de adevărată fericire – o clipă în care se simți convinsă că sacrificiile vor face această dragoste cu atât mai plină și mai satisfăcătoare.

Se întoarse și o porni iute spre casă, simțind că, în ceasul acela care se scursese de când venise pe același drum, viața ei luase o nouă întorsătură. Urzeala de visuri nelămurite va trebui să se îngusteze însă din ce în ce, și toate firele gândurilor și emoțiilor se vor contopi treptat în țesătura care forma viața ei de fiecare zi.

Capitolul V
Copacul despicat

Se întâmplă foarte rar ca o taină să fie trădată sau dezvăluită în felul în care ne închipuim noi c-o să se întâmple. De câte ori ți-e teamă de un lucru, îți apare în minte un deznodământ îngrozitor, dramatic, care te urmărește mereu, în ciuda celor mai viabile argumente care ar pleda împotriva lui.

În cursul anului în care Maggie purtase în suflet povara tainei ei, ar fi putut oricând să fie descoperită, fie că s-ar fi întâlnit pe neașteptate cu taică-său, fie că s-ar fi întâlnit cu Tom în timp ce se plimba cu Philip la Red Deeps. Și, totuși, își dădea seama că era greu să se întâmple așa ceva; dar ăsta era deznodământul prefigurat în mintea ei de teama care n-o părăsea niciodată. Faptele mărunte, neînsemnate și indirecte care rezultă din coincidențe aparent banale și din stări de spirit imponderabile constituie mecanismul preferat al întâmplării, dar nu și materia asupra căreia e în stare să

speculeze imaginația.

Una dintre persoanele care în mintea lui Maggie se asocia cel mai puțin cu pericolul era mătușa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's și nefiind nici foarte perspicace, nici foarte susceptibilă, ar fi fost absurd să se teamă mai degrabă de ea decât de mătușa Glegg. Și, cu toate astea, calea fatalității – drumul trăsnetului – aveau să fie întruchipate tocmai de mătușa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's, dar drumul de la Garum Firs trecea pe lângă Red Deeps, la capătul celălalt al potecii pe care venea de obicei Maggie.

A doua zi după ultima ei întâlnire cu Philip fiind duminică și domnul Pullet fiind obligat să se ducă la biserica din St. Ogg's, cu pălărie și brasardă de doliu, doamna Pullet profită să ia masa la sora Glegg și ceaiul cu biata soră Tulliver. Duminica era singura zi în care Tom își petrecea după-masa acasă și, la data de care vorbim, dispoziția mai bună în care se aflase în ultimul timp se manifestase printr-o discuție veselă cu taică-său și prin invitația „hai Maggie, vino și tu cu noi!", atunci când o chemă pe maică-sa la o plimbare în grădină, ca să privească cireșii în floare. În ultima vreme fusese mai binevoitor față de Maggie, care se purtase mai puțin ciudat și mai renunțase la ascetism. Începuse chiar să fie mândru de ea: auzise multă lume declarând că sora lui e foarte frumoasă. În ziua aceea, fața ei avea o strălucire deosebită, născută dintr-o emoție interioară în care se amestecau, pe lângă plăcere, îndoiala și durerea, dar care ar fi putut ușor trece drept un semn de fericire.

— Arăți foarte bine, drăguță, spuse mătușa Pullet, dând cu tristețe din cap în timp ce se așezau la masa rotundă de ceai. Nu mi-am închipuit niciodată că fie-ta o să se facă atât de frumoasă, Bessy. Dar de ce nu porți roz, drăguță? Rochia asta albastră, pe care ți-a dat-o mătușa Glegg, te face să arăți ca o sperietoare. Jane n-a avut niciodată gust! De ce nu porți rochia de la mine?

— E prea frumoasă și prea elegantă, mătușă, și cred că e prea pretențioasă pentru mine – cel puțin în comparație cu celelalte lucruri pe care le port alături de ea.

— Sigur c-ar fi nepotrivită daca n-ar ști lumea c-ai primit-o de la cineva care-și poate permite să-ți dea asemenea lucruri, după ce le-a purtat o vreme. E firesc să-i dau nepoată-mii din când în când câte ceva – haine pe care eu pot să-mi permit să le cumpăr în fiecare an și pe care nu ajung să le uzez niciodată. Cât privește pe Lucy, ei nu-i dau nimic, că are de toate – lucrurile cele mai alese. Sora Deane poate să țină capul sus, cu toate că tare-i galbenă săraca – mă tem că boala asta de ficat o s-o doboare. Așa a spus de altfel și vicarul ăl nou, doctorul Kenn, azi la înmormântare.

— Ce predicator minunat! Nu-i așa, Sophy? exclamă doamna Tulliver.

— Și Lucy avea un guler minunat, în astă zi binecuvântată, continuă doamna Pullet cu ochii pierduți și gândul aiurea, nu spun că n-am și eu gulere d-astea, dar numai gulerele mele cele mai bune pot sta alături de al ei.

— Aud că domnișoarei Lucy i se spune clopoțelul[1] din St. Ogg's... da' nu înțeleg de ce! remarcă domnul Pullet care se simțea uneori copleșit de misterele etimologiei.

— Aș! spuse domnul Tulliver gelos pentru Maggie, e mititică și nu prea are trup de femeie, dar dacă penele-s frumoase e și pasărea frumoasă. Eu unu' nu prea mă omor după femeile de-o șchioapă; par proaste când stau lângă un bărbat... ele mici, ei mari!... nu se potrivesc... Eu, unul, când mi-am ales nevastă, am ales-o cum trebuie – nici prea mică, nici prea mare.

Biata lui nevastă, cu frumusețea ei ofilită, zâmbi încântată.

— Dar nu-s toți bărbații înalți, interveni unchiul Pullet, trăgând spuza pe turta lui. Un tânăr poate foarte bine să fie frumos și fără să aibă doi metri, ca domnul Tom, aici de față.

— Ce tot vorbiți de oameni că-s înalți sau scunzi, gândiți-vă mai bine că e o fericire să nu fii ghebos, spuse mătușa Pullet. Uite, de exemplu, băiatu' acela cocoșat al lui Wakem – l-am văzut azi la biserică. Când te gândești ce avere o să aibă într-o zi, ți se face rău. Și se spune că-i foarte ciudat și singuratic

[1] Joc de cuvinte intraductibil: domnul Pullet confunda cuvîntul *bell,* care înseamnă „clopot", cu *belle* - „frumoasă".

– nu-i prea place să stea printre oameni. Nu m-ar mira să-și piardă într-o zi mințile, că ori de câte ori o luăm pe drumul ăsta îl vedem apărând de după copacii și mărăcinii de la Red Deeps.

Faptul că doamna Pullet spuse că-l vede mereu pe Philip în locul de care pomenise, deși nu-l văzuse de fapt decât de două ori, produse asupra lui Maggie un efect cu atât mai puternic, cu cât Tom se afla drept în fața ei, și Maggie ar fi dorit din tot sufletul să pară indiferentă. Roși la auzul numelui lui Philip și continuă să roșească din ce în ce mai tare până când, auzind-o pe doamna Pullet că pomenește de Red Deeps, avu impresia că întreaga ei taină fusese descoperită și nu îndrăzni nici măcar să ia lingurița în mână de frică să nu se vadă că tremură. Rămase cu mâinile împreunate sub masă, necutezând să se mai uite în jur. Din fericire, taică-său era așezat pe aceeași parte a mesei, lângă unchiul Pullet, și nu putea să-i vadă fața decât dacă se apleca înainte. Vocea maică-sii îi dădu un sentiment de ușurare. Doamna Tulliver voia să schimbe vorba, căci era întotdeauna îngrijorată când se pomenea de Wakem în fața lui bărbatu-său.

Maggie recapătă încetul cu încetul destul calm ca să-și ridice ochii, întâlni privirea lui Tom, care întoarse însă brusc capul. În seara aceea, înainte de a adormi, Maggie se întrebă dacă nu cumva Tom bănuise ceva văzând-o atât de încurcată. Poate că nu; poate își închipuise doar că fusese îngrijorată din cauză că mătușă-sa pomenise de Wakem în prezența tatălui lor; maică-sa, cel puțin, așa gândise. Pentru taică-său, Wakem era ca o boală care l-ar fi desfigurat, pe care trebuia s-o îndure în mod conștient, dar părea exasperat ori de câte ori îi recunoșteau alții existența. Și Maggie se gândea că oricâtă emoție ar fi arătat în legătură cu taică-său, tot n-ar fi fost de mirare.

Dar Tom avea ochi prea pătrunzători ca să se declare mulțumit cu o asemenea interpretare. Văzuse clar că roșeața și agitația lui Maggie însemnau altceva decât grija față de taică-său. Și, când încercă să-și reîmprospăteze toate detaliile care ar fi putut da un contur bănuielilor lui, își aminti că o

auzise de curând pe maică-sa certând-o pe Maggie că se plimbase la Red Deeps după ploaie și venise acasă cu pantofii plini de pământ roșu. Totuși, lui Tom, căruia îi era tot atât de silă de infirmitatea lui Philip ca și pe vremuri, nu-i prea venea să creadă că soră-sa ar putea simți altceva decât un interes prietenesc pentru această ființă care constituia o excepție nefericită față de ceilalți oameni. Tom avea un fel de repulsie superstițioasă pentru tot ceea ce era neobișnuit. Dragostea față de un infirm i se părea un lucru îngrozitor la orice femeie, dar când era vorba de sora lui, îl considera de nesuportat. Dar oricare ar fi fost relațiile lui Maggie cu Philip, trebuiau oprite imediat; Maggie călcase peste sentimentele cele mai puternice ale tatălui ei, și peste ordinele precise ale fratelui ei, în afară de faptul că, întâlnindu-se cu Philip pe ascuns, se și compromitea.

A doua zi de dimineață, Tom plecă de acasă în acea stare de spirit care te face să consideri cele mai obișnuite evenimente drept coincidențe semnificative.

În după-amiaza aceea, pe la trei și jumătate, se duse la debarcader să discute cu Bob Jakin despre vaporul de mărfuri „Adelaide“ care trebuia să sosească într-o zi sau două, aducând niște răspunsuri de mare însemnătate pentru amândoi.

— Hei, spuse Bob fără nicio legătură cu ce discutau privind peste câmpiile din cealaltă parte a râului. Uite-l pe cocoșatul de Wakem... Îl știu de la o poștă, și pe el și umbra lui: tot umblă mereu, pe acolo, pe mal.

Tom păru deodată străfulgerat de o idee.

— Trebuie să plec, Bob, spuse el, mi-am adus aminte că am o treabă.

Se duse repede la depozit și aranjă să-i țină cineva locul, pretextând că e chemat acasă pentru o treaba urgentă. O porni spre casă cu pas grăbit și pe drumul cel mai scurt. Se opri să deschidă poarta pe îndelete ca să poată intra cu un aer calm. Tocmai atunci Maggie apăru în ușa din față cu boneta pe cap și broboada pe umeri. Presupunerea lui se dovedise a fi întemeiată. O așteptă la poartă. Văzându-l,

Maggie tresări cu violență.

— Cum de te-ai întors acasă, Tom? Ce s-a întâmplat? Maggie vorbea încet, cu un tremur în glas.

— M-am întors ca să merg cu tine la Red Deeps să-l întâlnesc pe Philip Wakem, spuse Tom încruntându-se, și cuta din mijlocul frunții, care devenise ceva obișnuit la el, se adâncea pe măsură ce vorbea.

Maggie rămase locului, neputincioasă – palidă și îngheță. Tom aflase, deci, totul. În cele din urmă spuse: „Nu merg“, și se întoarse.

— Ba da, ai să mergi. Dar mai întâi vreau să vorbesc cu tine – unde-i tata?

— A plecat, cu calul!

— Dar mama?

— Cred că e în curte, la păsări!

— Atunci pot să intru fără să mă vadă.

Intrară în casă și Tom se duse în salon, strigând-o pe Maggie să-l urmeze.

Maggie se supuse și Tom închise ușa în urma lor.

— Și acum, Maggie, te rog să-mi spui imediat tot ce s-a petrecut între tine și Philip Wakem!

— Tata știe? întreabă Maggie, continuând să tremure.

— Nu, spuse Tom indignat. Dar o să știe, dacă încerci să mai umbli cu minciuni.

— Nu vreau să umblu cu nicio minciună, răspunse fata roșindu-se de mânie, la auzul acestui cuvânt spus în legătură cu purtarea ei.

— Atunci, spune-mi adevărul.

— Poate că-l știi.

— N-are a face dacă-l știu sau nu. Spune-mi ce s-a întâmplat că, dacă nu, îi mărturisesc totul tatii.

— Atunci îți spun de dragul tatii.

— Frumos îți șade să pretinzi că-l iubești, când ai călcat peste sentimentele lui cele mai adânci.

— Tu nu greșești niciodată, Tom! îl ironiză Maggie.

— Nu. Nu cu bună știință, răspunse Tom sincer și cu mândrie. Dar atâta vreau să te întreb, ce s-a petrecut între

tine și Philip Wakem. Când te-ai întâlnit pentru prima dată cu el la Red Deeps?

— Acum un an, răspunse Maggie încet. Severitatea lui Tom o făcea să fie sfidătoare și, pentru moment, se simțea mai puțin vinovată. Nu mai e nevoie să-mi pui nicio întrebare. Suntem prieteni de un an. Ne-am întâlnit și ne-am plimbat destul de des și mi-a împrumutat cărți.

— Asta-i tot? întreabă Tom, uitându-se fix la ea și continuând să se încrunte.

Maggie se opri o clipă; apoi hotărî să-i arate lui Tom că n-are de ce s-o acuze de minciună; spuse cu mândrie:

— Nu. Nu chiar tot. Sâmbătă mi-a spus că mă iubește. Nu mi-aș fi închipuit niciodată asta – mă gândisem la el doar ca la un vechi prieten.

— Și tu l-ai încurajat? întreabă Tom, cu o expresie scârbită.

— I-am spus că îl iubesc și eu.

Tom rămase câteva clipe tăcut, cu mâinile în buzunare, uitându-se în pământ și i se adresă cu răceală:

— Ascultă, Maggie, nu există decât două soluții: ori te juri în mod solemn pe Biblia tatii că n-ai să te mai întâlnești și n-ai să mai vorbești niciodată între patru ochi cu Philip Wakem, ori refuzi, și îi spun totul tatii. Și luna asta, când datorită strădaniilor mele ar putea să fie din nou fericit, vrei să-i dai o lovitură făcându-l să afle că ești o fiică neascultătoare, falsă, că te compromiți prin întâlniri tainice cu fiul unui om care a contribuit să-l ruineze? Alege! declară Tom în încheiere, cu un ton hotărât și glacial, ducându-se spre Biblia cea mare, luând-o și deschizând-o la prima pagină unde se aflau consemnate momentele cele mai importante din viața familiei.

Era o dilemă îngrozitoare pentru Maggie.

— Tom, spuse Maggie obligată din orgoliu să-și pledeze cauza. Nu-mi cere asta! Îți făgăduiesc ca n-am să mai am de-a face cu Philip, daca mă lași să-l mai văd o dată sau măcar să-i scriu și să-i explic totul – am să renunț atâta timp cât asta îl va face pe tata să sufere... să știi că nutresc și pentru Philip un sentiment de afecțiune. Nici el nu e fericit!

— Nu mă interesează sentimentele tale; ți-am spus ce vreau: alege – și repede, să nu intre mama.

— Dacă ți-aș da cuvântul meu de onoare ar fi ca și cum aș jura cu mâna pe Biblie. N-am nevoie de jurăminte ca să mă simt legată de o promisiune.

— Fă ce ți-am cerut, zise Tom. Nu pot avea încredere în tine. Ești ușuratică. Pune mâna pe Biblie și spune: „Renunț de acum încolo la orice discuție între patru ochi și la orice relații cu Philip Wakem“. Altfel ne acoperi pe toți de rușine și îl amărăști pe tata. La ce servește să mă străduiesc și să mă lipsesc de toate plăcerile, ca să plătesc datoriile tatii dacă tu îl înfurii și îl necăjești, tocmai acum când începe să-i meargă mai bine și când poate din nou să țină capul sus.

— Vai, Tom... e adevărat că ai să plătești curând toate datoriile? întreabă Maggie, împreunându-și mâinile într-o izbucnire de bucurie, care o facea să uite pentru o clipa cât era de nefericită.

— Da, dacă totul reușește așa cum nădăjduiesc! spuse Tom. Dar, adăugă el cu o voce care tremura de indignare, în timp ce eu făceam planuri și mă străduiam ca tata să mai aibă parte de puțină liniște și mulțumire înainte de a se prăpădi, în timp ce eu munceam pentru onoarea familiei tu făceai tot ce puteai ca să le distrugi pe amândouă.

Maggie simți o remușcare adâncă; pentru moment mintea ei încetă să mai lupte împotriva unui lucru care i se părea crud și absurd și, condamnându-se, îl justifică pe frate-său.

— Tom, vorbi ea încet, am greșit, dar eram atât de singură – și-mi părea rău de Philip. Și, pe urmă, eu cred că dușmania și ura sunt păcate.

— Prostii! răspunse Tom. Datoria ta era clară. Nu vreau să mai aud nimic, vreau numai să-mi făgăduiești cu cuvintele pe care ți le-am spus.

— Dar trebuie să mai vorbesc o dată cu el!

— Ai să mergi să-i vorbești acum cu mine de față.

— Îți dau cuvântul meu că n-am să-l mai întâlnesc și n-am să-i mai scriu niciodată, fără voia ta. Ăsta-i singurul lucru pe care pot să ți-l făgăduiesc. Și dacă vrei, pot s-o jur cu mâna

pe Biblie.

— Atunci jură!

Maggie puse mâna pe pagina de manuscris și repetă făgăduiala. După aceea, Tom închise cartea și-i porunci:

— Și acum, hai să mergem!

Pe drum nu schimbară nicio vorbă. Maggie suferea dinainte pentru durerea lui Philip și îi era groază de cuvintele jignitoare pe care i le va azvârli Tom în față; dar își dădea seama că ar fi fost zadarnic să încerce altceva decât o supunere totală. Tom avea un ascendent puternic asupra conștiinței și temerilor ei celor mai profunde. Se crispase auzind caracterizarea făcută purtării ei, caracterizare bazată pe argumente valabile și, cu toate astea, se revolta din adâncul sufletului considerând-o nedreaptă, pentru că vădea o concepție limitată. Pe de altă parte, toată furia lui Tom se îndrepta acum împotriva lui Philip. Nu-și dădea seama cât din repulsia de odinioară, sau câtă mândrie și dușmănie se amestecau în asprimea amară a vorbelor prin care avea de gând să-și exercite datoria de fiu și de frate. Tom nu obișnuia să cerceteze amănunțit propriile lui rațiuni, după cum nu cerceta nicio altă problemă de natură abstractă. Era convins ca motivele sau acțiunile lui erau îndreptățite, căci altfel le-ar fi respins.

Singura speranță a lui Maggie era ca, pentru prima oară, să se fi ivit ceva care să-l fi împiedicat pe Philip să vină. Asta ar fi însemnat totuși o amânare – și apoi, cu timpul, poate că Tom i-ar fi îngăduit să-i scrie lui Philip. Când ajunseră în pădurea de pini, inima începu să-i bată de două ori mai tare. Maggie se gândi că asta era ultima clipă de așteptare: de obicei Philip apărea în întâmpinarea ei de îndată ce ajungea în dreptul pinilor. Dar trecură de un luminiș de verdeață și intrară pe o alee îngustă, mărginită de tufișuri, care cotea pe lângă dâmb. Încă o cotitură și ajunseră atât de aproape de Philip, încât și Tom și el se opriră brusc, la distanță de un metru unul de altul. Urmă o clipă de tăcere în care Philip îi aruncă o privire întrebătoare lui Maggie. Și pe buzele ei palide, întredeschise, în expresia de groază a ochilor ei mari, văzu un răspuns. În fantezia ei bogată, Maggie îl văzu pe frate-său, înalt și

puternic, înșfăcându-l pe Philip care era atât de plăpând, zdrobindu-l și călcându-l în picioare.

— Consideri purtarea dumitate demnă de un bărbat și un gentleman? i se adresă Tom cu un ton de dispreț și batjocoră, de îndată ce Philip întoarse din nou privirea către el.

— Ce vrei să spui? întrebă Philip cu superioritate.

— Ce vreau să spun? Stai te rog mai departe de mine, că pun mâna pe dumneata! Uite ce vreau să spun: că ai profitat de prostia și neștiința unei fete, ca s-o convingi să se întâlnească cu dumneata pe ascuns. Vreau să spun că ai îndrăznit să-ți bați joc de onoarea unei familii care trebuie să-și păstreze un nume bun și cinstit.

— Nu-i adevărat, îl întrerupse Philip cu violență. Nu mi-aș bate niciodată joc de ceva, știind că știrbesc fericirea lui Maggie. Mi-e mai dragă decât ți-e dumitale. O respect mai mult decât ai să fii vreodată în stare s-o respecți dumneata. Mi-aș da viața pentru ea.

— Lasă tâmpeniile astea pompoase. Vrei cumva să spui că nu știai că-i faci un rău dacă te întâlnești cu ea săptămâni de-a rândul? Pretinzi că aveai vreun drept să-i faci mărturisiri de dragoste, chiar dacă ai fi fost un soț potrivit pentru ea, atunci când știai bine că nici tatăl ei, nici tatăl dumitate n-ar fi consimțit niciodată să vă căsătoriți? Știi ce-ai făcut? Ai încercat să te furișezi în sufletul unei fete frumoase, care n-a împlinit nici optsprezece ani, și care a fost ținută departe de lume din pricina nenorocirilor lui taică-său! Asta-i noțiunea dumitale strâmbă despre onoare? Eu numesc asta perfidie josnică – numesc asta să profiți de situație ca să dobândești ceea ce n-ai fi dobândit niciodată prin mijloace drepte.

— Iar dumneata consideri că te porți ca un bărbat când îmi vorbești cum îmi vorbești, spuse Philip cu amărăciune, cutremurându-se de emoție violentă. Uriașii au avut întotdeauna monopolul prostiei și al nerușinării. Dumneata nici măcar nu ești în stare să înțelegi ce simt eu pentru Maggie. Sentimentele mele față de ea sunt atât de puternice, încât aș putea ajunge până la a dori să fiu prieten cu dumneata!

— Nu țin deloc să-ți înțeleg sentimentele, spuse Tom cu un dispreț nimicitor. Ceea ce doresc eu e să mă înțelegi dumneata pe mine – să înțelegi că de sora mea am grijă eu și dacă îndrăznești să faci cea mai mică încercare de a te apropia de ea sau de a-i scrie, sau dacă încerci cât de cât să pui stăpânire pe sufletul ei, trupul dumitale păcătos și jalnic, care ar fi trebuit să te facă să fii mai modest, n-o să te poată apăra. Am să te snopesc în bătaie – am să te fac de râsul lumii! Crezi c-o să fie vreun om pe lume care să nu râdă la gândul că dumneata ai putea fi iubitul unei fete frumoase?

— Tom, isprăvește... – nu vreau să te mai ascult, izbucni Maggie, cu o voce sugrumată de emoție.

— Stai, Maggie! o liniști Philip, făcând un mare efort să vorbească. Apoi, uitându-se la Tom zise: îmi închipui că dumneata ai târât-o pe Maggie aici, ca să te asculte cum mă amenințI și mă insulți! Ăsta ți s-a părut bineînțeles mijlocul cel mai potrivit ca să mă influențezi. Dar ai greșit. Las-o pe sora dumitale să vorbească. Dacă-mi spune că este gata să renunțe la mine, am să mă supun dorințelor ei întru totul.

— A trebuit să accept pentru tata, de dragul lui, se tângui Maggie cu un ton de implorare. Tom mă amenință să-i spună tatii. Și tata n-ar îndura niciodată una ca asta; am făgăduit, am jurat că nu voi mai avea nimic de-a face cu tine fără știrea lui Tom.

— Ajunge, Maggie! Eu nu-mi voi schimba sentimentele, dar doresc ca tu să te consideri cu totul liberă. Te rog doar un singur lucru: să ai încredere în mine și să nu uiți că-ți vreau numai binele.

— Desigur, izbucni Tom exasperat de atitudinea lui Philip. Acum poți spune că-i vrei binele, dar îi voiai binele și înainte?

— Da, și poate c-am facut-o cu oarecare risc. Dar doream să aibă un prieten care să-i fie credincios toată viața – care s-o iubească și s-o înțeleagă mai bine decât un frate grosolan și îngust la minte, față de care și-a irosit întotdeauna dragostea în zadar.

— Da, e adevărat că felul meu de a ocroti e deosebit de-al dumitale; și am să-ți spun care e: vreau s-o împiedic să se

împotrivească dorințelor tatălui ei și să-i facă numele de râs; vreau s-o împiedic să-și irosească tinerețea cu dumneata – să ajungă de râsul lumii – să fie disprețuită de un om ca tatăl dumitale, fiindcă nu-i destul de bună pentru fiul lui. Știi bine ce fel de prețuire și de dreptate îi pregăteai. Nu vreau să mă las înșelat de vorbe frumoase. Pentru mine contează faptele. Hai, vino Maggie!

În timp ce vorbea, Tom o apucă pe Maggie de mâna dreaptă, dar ea îi întinse mâna stângă lui Philip, care i-o strânse aruncându-i o privire arzătoare, apoi se depărtă în grabă.

Tom și Maggie făcură câțiva pași în tăcere. Tom continua s-o țină strâns de mână, de parcă ar fi silit un inculpat să părăsească locul crimei. În cele din urmă, Maggie își trase mâna cu o mișcare bruscă și violentă și dădu frâu liber furiei pe care o stăpânise atâta vreme.

— Să nu-ți închipui că-ți dau dreptate sau că mă supun voinței tale. Tom, meriți tot disprețul pentru sentimentele de care ai dat dovadă când ai vorbit cu Philip; ai fost groaznic cu toate aluziile tale la infirmitatea lui. Au fost jignitoare și lașe! Toată viața ai învinovățit pe alții – și ai fost întotdeauna convins că tu ai dreptate – asta pentru că nu ai un spirit destul de larg să-ți dai seama că există pe lume și lucruri mai bune decât purtarea ta și scopurile tale meschine.

— Sigur că da, spuse Tom cu răceală. E adevărat, nu găsesc că purtarea ta sau scopurile tale ar fi mai bune decât ale mele... Dacă purtarea ta și a lui Philip Wakem au fost atât de bune și de frumoase, atunci, spune-mi, de ce ți-e rușine să se afle? Eu știu ce am urmărit purtându-mă cum m-am purtat. Și am reușit. Dar ție ce ți-au adus purtările tale? Ție sau altora? Ți-au adus vreodată ceva bun?

— Nu vreau să mă apăr, răspunse Maggie, continuând să vorbească pe un ton violent. Știu că am greșit... de multe ori... mereu. Și totuși, uneori când am greșit a fost pentru că am sentimente pe care ar fi fost bine să le ai și tu. Dacă tu ai greși vreodată... dacă ai face un lucru urât, mi-ar părea rău să suferi. Nu mi-ar plăcea să te vad veșnic pedepsit. Dar ție îți

face plăcere să mă pedepsești... Ai fost întotdeauna aspru și rău cu mine – chiar și pe vremea când eram mică și te iubeam mai mult ca orice pe lume, mă lăsai să mă culc seara plângând, fără să mă ierți. N-ai niciun pic de milă în suflet: nu-ți dai seama de cusururile și păcatele tale. E un păcat să fii rău, nu-i demn de un om și un creștin. Ești un fariseu! Nu-i mulțumești lui Dumnezeu decât pentru virtuțile tale – îți închipui că sunt destul de mari ca să-ți îngăduie să-i ceri orice. Nici măcar nu-ți poți închipui că există sentimente pe lângă care strălucirea virtuților tale nu e decât beznă!

— Bine, spuse Tom cu răceală și dispreț, dacă sentimentele tale sunt superioare, aș vrea să ți le manifești într-alt fel decât printr-o purtare care ne-ar face de râs pe toți – sau prin izbucniri caraghioase care cad dintr-o extremă în alta. Spune-mi, te rog, cum ți-ai dovedit dragostea față de mine sau de taică-meu, dragostea asta de care vorbeai? Trecând peste dorințele noastre și mințindu-ne! Eu am un alt fel de a-mi dovedi dragostea.

— Fiindcă tu ești bărbat, și ești puternic, și poți face ceva în viață!

— Atunci, dacă tu nu poți face nimic, supune-te celor care pot!

— Mă voi supune atunci când cred eu că e mai bine și drept să mă supun. M-aș supune chiar și unei hotărâri nedrepte dacă mi-ar cere tata, dar nu mă voi supune niciodată unei asemenea hotărâri, dacă mi-o ceri tu. Te lauzi cu virtuțile tale, de parcă virtuțile astea te-ar îndreptați să fii rău și laș. Să nu-ți închipui c-am să renunț la Philip Wakem, fiindcă mi-o ceri tu. Infirmitatea pentru care l-ai jignit m-ar face să rămân alături de el și să-l iubesc cu atât mai mult.

— Foarte bine, dacă așa vezi lucrurile, spuse Tom din ce în ce mai rece, nu mai e nevoie să adaugi nimic. Îmi dau seama ce prăpastie s-a săpat între noi. Ar fi bine să ne amintim de asta și în viitor, și să punem punct.

Tom se întoarse la St. Ogg’s să-l întâlnească pe unchiul Deane și să primească de la el instrucțiuni în legătură cu un drum pe care urma să-l facă a doua zi dimineață.

Maggie urcă în camera ei să-și verse prin lacrimi fierbinți mânia în fața căreia mintea lui Tom rămânea insensibilă. Apoi, după ce-și potoli furia reținută cât timp fusese cu Tom, își aminti de seninătatea în care trăise înainte ca scurta epocă de mulțumire ce sfârșise cu nenorocirea de azi să fi tulburat viața ei simplă și clară. Pe vremea aceea își închipuise că realizase mari izbânzi și dobândise o poziție durabilă pe culmi de seninătate, deasupra ispitei și zbuciumului omenesc. Și iată că se afla din nou în mijlocul unei lupte aprige împotriva pasiunii ei și a altora. Viața nu era deci atât de scurtă și odihna veșnică nu era atât de apropiată pe cât visase ea cu doi ani în urmă. Trebuia să mai lupte – poate chiar să mai sufere și înfrângeri. Dacă ar fi simțit că e întru totul vinovată și că Tom avea într-adevăr dreptate, ar fi putut să-și redobândească mai ușor echilibrul moral. Dar pocăința și supunerea ei erau mereu stăvilite acum de resentimente care se manifestau ca o îndreptățită indignare. I se rupea inima când se gândea la Philip. Își amintea mereu de insultele pe care le îndurase, simțea cu intensitatea unei dureri fizice ceea ce simțise el, probabil, când Tom îi aruncase jignirile în obraz – o durere ascuțită care o făcea să lovească tare cu piciorul în podea și să-și încleștеze pumnii.

Și, cu toate astea, cum de încerca, totuși un sentiment nelămurit de ușurare că o siliseră să se despartă de Philip? Poate pentru că nu trebuia să se mai ascundă, ceea ce era o fericire, oricare i-ar fi fost prețul.

Capitolul VI
O victorie câștigată cu greu

Într-o seară, trei săptămâni mai târziu, în anotimpul în care priveliștea la moara Dorlcote era mai frumoasă decât oricând – castanii uriași fiind în floare, și iarba mare presărată cu pansele – Tom Tulliver sosi acasă mai devreme ca de obicei. Trecând pe pod, privi cu dragoste – o dragoste adânc sădită în suflet – casa mare de cărămidă roșie care pe dinafară arăta întotdeauna veselă și primitoare, oricât de goale i-ar fi fost

încăperile și oricât de triste ar fi fost sufletele celor dinăuntru. O lumină plăcută lucea în ochii albaștri-cenușii ai lui Tom, în timp ce privea ferestrele casei; cuta de pe frunte nu-i dispărea niciodată, dar nu-i stătea rău: părea semnul unei voințe neclintite și putea fi lipsită de asprime atunci când ochii și gura căpătau o expresie blândă. Pasul lui hotărât se iuți: colțurile gurii se răzvrăteau împotriva efortului de a-și stăpâni un zâmbet.

La ora aceea, cei din salon nu priveau către pod; în cameră domnea o tăcere resemnată: domnul Tulliver, în fotoliu, ostenit după un drum lung, călare, căzuse pe gânduri; privirea obosită îi era îndreptată mai cu seamă asupra lui Maggie, care stătea aplecată deasupra lucrului de mână, în timp ce maică-sa pregătea ceaiul.

Când auziră pasul binecunoscut, toți ridicară mirați privirile.

— Dar ce s-a întâmplat, Tom? întreabă tatăl. Ai venit mai devreme ca de obicei.

— Da. Nu mai aveam nimic de făcut, așa că am plecat. Ce mai faci, mamă?

Tom se duse la maică-sa și o sărută. Asta dovedea la el o bună dispoziție neobișnuită. În ultimele trei săptămâni abia dacă schimbase o vorbă sau o privire cu Maggie, dar cum în genere nu prea era comunicativ acasă, părinții nu observaseră nimic.

— Tată, începu Tom după ce sfârșiră ceaiul, știi câți bani sunt în cutia de tablă?

— Numai o sută nouăzeci și trei de lire, spuse domnul Tulliver. În ultima vreme ai adus mai puțin... da' așa-s tinerii... le place să-și cheltuiască banii... cu toate că eu, unul, nu mi-am făcut mendrele înainte de majorat.

Domnul Tulliver vorbea cu o sfioasă nemulțumire.

— Tată, ești sigur că avem numai atât? întrebă Tom. Te-aș ruga să te ostenești să-mi aduci cutia de tablă. S-ar putea să te fi înșelat!

— Cum să mă înșel? făcu taică-său enervat. Doar i-am numărat de-atâtea ori. Da' dacă nu mă crezi, o aduc.

Pentru domnul Tulliver, care ducea o viață atât de

mohorâtă, aducerea cutiei de tablă și numărarea banilor constituiau întotdeauna o plăcere.

— Stai aici, mamă, i se adresă Tom, văzând-o că se ridică după plecarea lui taică-său.

— Să stea și Maggie? întrebă doamna Tulliver. Cineva trebuie să strângă masa.

— Cum poftește, răspunse Tom cu indiferență.

Cuvintele lui o jigniră adânc pe Maggie. Era convinsă că Tom avea să-i comunice lui taică-său că poate să-i achite toate datoriile și, de emoție, simți că inima începe să-i bată mai tare. Dar Tom nu ținea ca ea să fie de față când le dădea o asemenea veste! Maggie scoase tava afară și se întoarse imediat. Sentimentul că fusese nedreptățită nu putea dăinui într-o împrejurare ca asta.

Domnul Tulliver aduse cutia de tablă și o deschise, iar Tom se așeză în colțul mesei lângă el; lumina roșiatică a apusului scotea la iveală expresia mohorâtă, ursuză și obosită de pe chipul întunecat al tatălui și bucuria care strălucea pe fața bălaie a fiului, bucurie pe care cu greu reușea s-o stăpânească. Mama și Maggie stăteau în celălalt capăt al mesei, prima într-o așteptare placidă, Maggie cu sufletul la gură.

Domnul Tulliver numără banii, așezându-i în grămăjoare pe masă. Apoi, uitându-se la Tom cu o privire pătrunzătoare, spuse:

— Uite! Vezi c-am avut dreptate?

Rămase tăcut, privind banii cu o descurajare amară.

— Lipsesc mai mult de trei sute de lire... o să mai treacă mult pân-o să fiu în stare să le strâng. Păcat c-am pierdut patruzeci și două de lire cu grânele... mare păcat! Viața asta m-a răpus. Mi-au trebuit patru ani ca să pun banii ăștia deoparte... Și nu știu, zău, dac-oi mai apuca să trăiesc alți patru ani... Va trebui să-ți încredințez ție plata datoriilor, continuă el, cu un tremur în voce, dacă n-o să-ți schimbi gândul când ai s-ajungi major... Da’ cred că pân-atunci mă îngropi.

Îl privi enervat pe Tom, așteptând o consolare de la el.

— Nu, tată, spuse Tom, plin de hotărâre, cu toate că și glasul lui tremura. N-avea nicio grijă, că ai să le plătești. Ai să le plătești chiar dumneata, cu mâna dumitale.

Tonul cu care vorbea trăda ceva mai mult decât speranță și hotărâre. Domnul Tulliver simți cum îi trece un fior prin tot trupul și rămase cu ochii pironiți asupra băiatului, plin de nerăbdare și curiozitate, în timp ce Maggie, neputând să se stăpânească, alergă la taică-său și îngenunche lângă el. Tom rămase o clipă tăcut, apoi continuă:

— Acum câtva timp unchiul Gleeg mi-a împrumutat ceva bani cu care să cumpăr și să vând niște marfă, și afacerea a reușit. Am trei sute douăzeci de lire la bancă.

Nici n-apucă să rostească ultimele cuvinte, că maică-sa se și aruncă de gâtul lui, exclamând cu voce întretăiată de suspine:

— Vai, băiatul mamei, știam eu că ai să dregi lucrurile când ai să te faci mare!

Domnul Tulliver însă rămase tăcut: valul de emoție îl gâtuise, nu era în stare să scoată nicio vorbă. Cei doi copii se speriară, gândindu-se ca nu cumva bucuria neașteptată să-l doboare. Dar curând se ivi ușurarea binecuvântată a lacrimilor. Pieptul lat începu să zvâcnească, mușchii feței se destinseră și omul cu păr cărunt izbucni în hohote de plâns. Apoi, încetul cu încetul, se liniști și începu să respire regulat. În cele din urmă, privindu-și nevasta, spuse cu blândețe:

— Bessy, vino să mă săruți... băiatul te-a despăgubit. Poate că acu' o să ai parte de o viață mai bună.

Doamna Tulliver îl sărută. După ce îi ținu o clipă mâna în mâna lui, morarul își aduse din nou aminte de bani:

— Era bine să-mi fi adus banii să mă uit la ei, spuse el, pipăind mărunțișul de pe masă. Aș fi fost mai liniștit.

— Ai să-i vezi mâine, tată, spuse Tom. Unchiul Deane a aranjat să se întâlnească mâine cu creditorii la „Leul de Aur" și a comandat o masă pentru ei la ora două. O să vina și unchiul Glegg. S-a publicat și în *Messenger,* sâmbătă.

— Asta înseamnă ca a aflat și Wakem! exclamă domnul Tulliver și în ochii lui apăru o lucire de triumf. Ah, continuă el

scoțând un sunet lung și gutural apoi luându-și tabachera, singurul lux pe care și-l mai îngăduia, o lovi ușor cu degetele; își recăpătase ceva din aerul sfidător de pe vremuri. Acum o să scap de sub gheara lui... cu toate că înseamnă să părăsesc moara. Credeam c-o să pot rămâne aici până la sfârșit... dar nu pot... N-avem nimic de băut în casă, Bessy?

— Ba da, răspunse doamna Tulliver, scoțând din buzunar legătura de chei care se micșorase simțitor, avem niște rachiu pe care mi l-a adus sora Deane când am fost bolnavă.

— Dă-l încoace! M-a apucat un soi de leșin. Tom, băiatule, spuse el, cu o voce mai puternică după ce bău puțin rachiu îndoit cu apă, trebuie să le ții un discurs. Și eu o să le spun că tu ai făcut rost de grosul banilor. O să-și dea seama că sunt totuși un om cinstit și am un băiat cinstit. Ce s-ar mai bucura Wakem dac-ar avea și el un băiat ca al meu... un băiat frumos și zdravăn... nu un băiat cocoșat! Tu ai să faci avere, băiete; poate c-o s-apuc ziua când ai s-ajungi mult mai bine ca Wakem și ca fii-său. Nu m-aș mira să ajungi și tu ca unchiul Deane, asociat într-o afacere – că doar ești pe drumul ăl bun; și pe urmă nimic n-o să te mai împiedice să te îmbogățești... Și dacă s-o întâmpla să strângi destui bani – ascultă-mă ce-ți spun, încearcă să răscumperi bătrâna noastră moară.

Domnul Tulliver se prăbuși din nou pe scaun; mintea lui care de atâta vreme nu avusese parte decât de gânduri și presimțiri întunecate se umpluse dintr-o dată, prin miracolul bucuriei, de gânduri optimiste. Dar un gând ascuns îl făcea să prevadă că el personal nu va putea gusta fericirea.

— Dă-mi mâna, băiete, i se adresă lui Tom, întinzându-i-o pe a lui. Mare lucru e când are omul un fiu cu care să se mândrească. Eu am avut norocul ăsta.

Clipele acelea se dovediră a fi cele mai fericite din viața lui Tom; chiar și Maggie uită de necazuri. Tom era într-adevăr bun, și Maggie simți acea dulce umilință care ți se naște în suflet în clipele de admirație și recunoștință și care o făcea să-și spună că, în timp ce Tom își răscumpărase greșelile, ea rămăsese la fel de vinovată ca și înainte. Și în seara aceea, când pentru prima dată i se păru că trecuse pe planul al

doilea în sufletul tatălui ei, Maggie nu simți nicio urmă de gelozie.

Discuția se prelungi până la ora culcării. După cum era și firesc, domnul Tulliver ținuse să afle toate amănuntele peripețiilor comerciale ale lui Tom, pe care le ascultă cu un interes și o încântare crescândă. Era curios să știe ce se spusese și, dacă se putea, ce se gândise în fiecare împrejurare; și aflând de rolul lui Bob Jakin în toată povestea, își manifestă simpatia față de iscusința și succesul vânzătorului ambulant prin adevărate izbucniri de entuziasm. Domnul Tulliver își reaminti povestea adolescenței lui Bob, atât cât o cunoștea, cu sentimentul că de atunci promitea să aibă un viitor strălucit, așa cum promit toți oamenii mari încă din copilărie.

Interesul față de aceste povești, care umbrea pentru moment sentimentul vag dar sălbatic de triumf asupra lui Wakem, era bine venit, căci altfel toată bucuria lui Tulliver s-ar fi canalizat, cu o forță primejdioasă, pe acest făgaș. Dar, chiar și așa, sentimentul de triumf își dezvăluia din când în când amenințător adevărata lui putere, prin exclamații neașteptate și nepotrivite.

În noaptea aceea, domnul Tulliver rămase multă vreme treaz, iar somnul, care îl cuprinse în cele din urmă, fu agitat și plin de vise. La cinci și jumătate, doamna Tulliver, încă de mult sculată, se sperie de bărbatul ei care sări din pat cu un strigăt înăbușit și începu să se uite buimăcit în jur.

— Ce-i, domnule Tulliver, ce s-a întâmplat? îl întrebă nevastă-sa.

Domnul Tulliver o privi cu o expresie de nedumerire și, în cele din urmă, spuse:

— Ah... visam... am făcut vreun zgomot?... Mi s-a părut că l-am prins.

Capitolul VII
Lichidarea socotelilor

Domnul Tulliver era un om cumpătat – îi plăcea să bea, ba

chiar să bea bine, dar niciodată nu întrecea măsura. Era un om iute din fire ca Hotspur și, ca să se aprindă, nu avea nevoie de combustibil lichid: combativitatea lui se dovedea întotdeauna a fi la înălțimea unor împrejurări emoționante, fără să mai aibă nevoie de stimulente, iar dorința de a bea un pahar de rachiu îndoit cu apă însemna, în ziua aceea, că bucuria neașteptată acționase ca un șoc primejdios asupra unui sistem slăbit de patru ani de viață mohorâtă și fără de noroc. Dar după primul moment de îndoială, de nesiguranță, puterea domnului Tulliver păru să crească, pe măsură ce-i creștea și emoția; și, a doua zi, stând la masă cu creditorii, domnul Tulliver, cu ochii strălucitori și obrajii aprinși de convingerea că era din nou în stare să facă o figură onorabilă, semăna mult mai mult cu omul mândru, încrezător, inimos și iute din fire de pe vremuri, decât ar fi putut să-și închipuie oricine l-ar fi văzut cu o săptămână în urmă, călărind – așa cum obișnuia în ultimii patru ani de când îl copleșiseră datoriile și sentimentul înfrângerii – cu capul plecat și aruncând priviri piezișe și ursuze oricărui om pe care nu reușea să-l ocolească. Își ținu discursul exprimându-și, cu zelul încrezător de odinioară, principiile cinstite, făcând aluzie la norocul ce-l ocolise și la pungașii asupra cărora triumfase, într-o anumită măsură, prin muncă grea și datorită ajutorului dat de un fiu iubitor, și povesti, în încheiere, cum făcuse Tom rost de cea mai mare parte din banii de care aveau nevoie; și, un timp, orice urmă de furie și de triumf dușmănos păru să dispară, lăsând locul unui sentiment mai pur de mulțumire și mândrie părintească. Cineva ceru să bea în sănătatea lui Tom, și unchiul Deane profită de acest prilej pentru a rosti câteva cuvinte de laudă în legătură cu caracterul și purtarea băiatului în general; apoi, Tom însuși se ridică de pe scaun și ținu singurul discurs din viața lui, un discurs cât se poate de scurt în care mulțumi celor de față pentru onoarea ce i-o făcuseră; era bucuros că fusese în stare să contribuie ca taică-său să-și dovedească cinstea și să-și redobândească un nume nepătat; cât despre el, spera să nu strice niciodată ceea ce fusese înfăptuit și să nu ajungă niciodată să păteze

acest nume. Urmară aplauze atât de furtunoase, iar Tom avea o înfățișare atât de nobilă, era atât de înalt și se ținea atât de drept, încât domnul Tulliver se simți dator să spună prietenilor săi din dreapta și din stânga, în chip de explicație, că educația băiatului îl costase o grămadă de bani.

Masa se încheie la ora cinci, cât se poate de liniștit. Tom rămase la St. Ogg's să se ocupe de niște treburi, în timp ce domnul Tulliver se urcă pe cal și o porni spre casă să le redea „bietei Bessy și fetiței" evenimentele memorabile care avuseseră loc și vorbele însemnate care fuseseră rostite. Aerul lui agitat se datora doar în mai mică măsură bunei dispoziții sau vreunui alt stimulent, cât elixirului amețitor al triumfului. În ziua aceea nu o luă pe străzi lăturalnice, ci o porni la pas, de-a lungul străzii principale până la pod, cu capul sus și privirea nestingherită. Cum de nu-l întâlnise pe Wakem? Lipsa acestei coincidențe îl supăra și mintea lui începu să se frământe. Poate că Wakem plecase în ziua aceea din oraș ca să nu vadă și să nu audă nimic în legătură cu o faptă atât de lăudabilă, în măsură să-i pricinuiască unele mustrări de conștiință. Dacă l-ar întâlni acum pe Wakem, domnul Tulliver l-ar privi drept în față și pungașul și-ar mai pierde puțin din obrăznicia și îngâmfarea lui. Va afla el curând că un om cinstit ca el, Tulliver, n-avea să-l mai slujească și să-și vândă cinstea pentru a umple un buzunar care și așa era plin de câștiguri murdare. Poate că norocul începuse să treacă de partea cealaltă; poate că nu toate cărțile câștigătoare erau în mâna diavolului.

Tot frământându-se așa, domnul Tulliver se apropiase îndeajuns de porțile morii Dorlcote ca să poată deslușì silueta bine cunoscută, care tocmai ieșea pe poartă, călare pe un cal alb și frumos. Se întâlniră cam la vreo cincizeci de metri de poartă, între castanii și ulmii cei mari și malul înalt.

— Tulliver, spuse Wakem brusc, pe un ton mai arogant decât de obicei, ai făcut o prostie cât capul dumitate de mare când ai împrăștiat bulgării ăia de pământ pe Far Close! Și doar ți-am spus dinainte ce-o să se întâmple, dar voi n-o să fiți niciodată în stare să munciți pământul cu cap.

— Așa, făcu domnul Tulliver, înfierbântându-se dintr-o dată. Atunci fă-ți rost de altul care să-ți muncească și să te roage să-l înveți ce să facă!

— Ești băut! spuse Wakem, crezând într-adevăr că de-asta îi luceau ochii atât de tare și avea obrajii atât de aprinși.

— Nu, nu sunt băut, răspunse Tulliver. N-am nevoie de băutură ca să mă hotărăsc să nu mai slujesc pe un pungaș.

— Foarte bine. Atunci te rog ca mâine să pleci din casa mea. Și acu' ține-ți gura asta pocită și lasă-mă să trec!

Tulliver își așezase calul de-a curmezișul drumului, tăindu-i calea.

— Nu, nu te las să treci, strigă Tulliver înfierbântându-se și mai tare. Întâi îți spun tot ce cred despre tine. Ești un pungaș prea mare ca să ajungi la spânzurătoare... ești...

— Lasă-mă să trec, vită, că dacă nu, dau peste tine.

Îmboldindu-și calul și ridicând biciul, domnul Tulliver făcu un salt înainte iar calul lui Wakem, sărind îndărăt și clătinându-se, își zvârli călărețul din șa și-l trânti la pământ. Wakem avusese prezența de spirit să slăbească repede frâul și, cum calul lui se poticnise ușor și apoi se opintise, ar fi putut să se ridice și să încalece din nou, fără nicio altă neplăcere în afară de o zguduială și câteva zgârieturi. Dar înainte de a fi în stare să se ridice, Tulliver sărise și el din șa. Văzându-și stăpânul, pe care-l urâse atâta vreme, zăcând pe jos, la cheremul lui, morarul se simți cuprins de beția unei răzbunări triumfătoare, care părea că-i dă o agilitate și o putere supraomenească. Se năpusti asupra lui Wakem, care tocmai încerca să se ridice, îl apucă de brațul stâng, silindu-l să-și lase toată greutatea pe brațul drept care se sprijinea de pământ, și începu să-i biciuiască spinarea, cu sete. Wakem strigă după ajutor, dar nu se ivi nimeni. Într-un târziu, se auziră niște țipete de femeie:

— Tată, tată!

Wakem simți deodată că ceva oprise mâna lui Tulliver; loviturile încetară, iar strânsoarea de pe braț slăbi.

— Pleacă de-aici... du-te! striga morarul furios.

De data asta însă nu i se adresa lui Wakem. Avocatul se

ridică încet și, întorcând capul, văzu că brațul lui Tulliver fusese oprit de o fată – sau mai degrabă de teama de a nu lovi fata care se agățase de el cu toată puterea tinereței.

— Luke... mamă... veniți să-l ajutați pe domnul Wakem! strigă Maggie, auzind pașii mult așteptați.

— Ajută-mă să-ncalec pe calul ala mic, îi spuse Wakem lui Luke. Poate c-o să reușesc... cu toate că... fir-ar al naibii... cred că mi-a scrântit brațul!

Wakem fu urcat, cu chiu cu vai, pe calul lui Tulliver. Apoi se întoarse către morar și rosti, palid de mânie:

— Ai să mi-o plătești, domnule Tulliver! Fiica dumitale e martoră că m-ai atacat.

— Puțin îmi pasă, răspunse Tulliver furios și cu o voce răgușită, du-te și arată-le și altora spatele și spune-le că te-am biciuit eu! Spune-le că am făcut puțină dreptate pe lume.

— Du-mă acasă, îi porunci Wakem lui Luke. Pe la Tofton Ferry – nu prin oraș.

— Hai să mergem tată! îl rugă Maggie. Apoi, văzând că Wakem plecase și nu trebuia să se mai teamă de vreun act de violență din partea lui taică-său, slăbi strânsoarea, și izbucni într-un plâns isteric, în timp ce biata doamna Tulliver stătea tăcută, tremurând de spaimă. Dar Maggie își dădu seama că, de îndată ce slăbise strânsoarea, taică-său o apucă de braț și acum se sprijinea pe ea cu toată puterea. Uimirea îi opri plânsul.

— Mă simt cam prost... Simt ca un soi de leșin, spuse el. Bessy, ajută-mă să intru în casă... Am amețeală... mă doare capul.

Păși încet, sprijinindu-se de nevastă-sa și de fiică-sa și, clătinându-se, se așeză în fotoliu. Obrajii care înainte fuseseră aproape purpurii, se făcuseră albi ca varul, iar mâinile îi erau reci.

— N-ar fi mai bine să trimitem după doctor? întreabă doamna Tulliver.

Părea prea slăbit și prea suferind ca s-o audă; dar, câteva clipe mai târziu, când doamna Tulliver îi ceru lui Maggie să trimită pe cineva după doctor, o privi cu aerul că înțelege

totul și spuse:

— Care doctor? Nu... nu vreau niciun doctor. Mă doare capul... asta-i tot. Ajută-mă să mă bag în pat.

Trist sfârșit al unei zile care păruse să vestească pentru toți zorii unor vremuri mai bune! Dar semințele amestecate dau tot soiul de roade.

O jumătate de oră după ce taică-său se culcase, sosi și Tom acasă, cu Bob Jakin... Bob venise să-l felicite pe „stăpânul bătrân“ cu o mândrie oarecum justificată că fusese și el părtaș la norocul lu' dom' Tom; iar Tom se gândise că taică-său nu și-ar fi putut dori să încheie ziua aceea mai plăcut decât stând de vorbă cu Bob. Și iată că Tom se vedea silit să-și petreacă seara așteptând abătut urmările neplăcute ale acelei nesăbuite izbucniri a urii pe care taică-său o înăbușise atâta vreme. După ce aflase veștile triste, Tom rămăsese tăcut. Nu avea puterea și nici dorința să-i povestească maică-sii și soră-sii despre masa la care luase parte – și nici ele nu țineau să afle nimic. Se părea că firele încâlcite ale vieții lor se răsuciseră într-un chip atât de ciudat, încât pentru ei nu putea exista fericire care să nu fie îndată urmată de un necaz. Gândul că eforturile lui exemplare erau zădărnicite de greșelile altora îl umplea pe Tom de descurajare. Maggie retrăia neîncetat chinul clipelor în care alergase și se agățase de brațul lui taică-său, cu presimțirea nelămurită, îngrozitoare, că vor urma și alte scene și mai cumplite.

Niciunul dintre cei trei nu era prea îngrijorat de starea sănătății domnului Tulliver: simptomele nu aminteau de atacul grav pe care-l avusese înainte, și părea firesc să se simtă rău după atâtea ceasuri de emoții violente, mânie și încordare. Probabil că odihna avea să-l vindece.

Tom, istovit după o zi atât de zbuciumată, adormi repede. Când, după un somn adânc, se deșteptă și o văzu pe maică-sa lângă el, în lumina cenușie a zorilor, i se păru ca abia se culcase.

— Trebuie să te scoli imediat, băiatu' mamei. Am trimis după doctor și taică-tău vrea să te vadă.

— De ce? Se simte mai rău, mamă?

— Toată noaptea l-a durut capul, dar nu zice că i-ar fi mai rău... numai că deodată mi-a spus: „Bessy, adu băiatul și fata. Spune-le să se grăbească“.

Maggie și Tom se îmbrăcară repede în semiîntunericul leșios și rece al dimineții și intrară în odaia tatălui lor aproape în același timp. Domnul Tulliver îi aștepta cu o expresie de durere întipărită pe față; ochii îi scânteiau însă plini de luciditate și îngrijorare. Doamna Tulliver stătea la un capăt al patului, tremurând speriată; veghease toată noaptea și arăta obosită și îmbătrânită. Maggie se apropie de pat, dar privirile lui taică-său se îndreptau către Tom, care se oprise lângă ea.

— Tom, băiatule, vezi ce-a dat peste mine... n-o să mă mai scol niciodată din pat... Pe mine viața m-a răpus, dar tu ai făcut tot ce-ai putut ca să îndrepți lucrurile. Dă-mi încă o dată mâna, băiete, până nu vă las!

Tatăl și fiul își strânseră mâna și se priviră o clipă în ochi. Apoi Tom spuse, încercând să-și stăpânească emoția:

— Tata, ai vreo dorință... pe care să ți-o îndeplinesc când...

— Da, băiete... încearcă să ajungi din nou stăpân pe moară.

— Da, tată.

— Și încearcă s-o despăgubești pe maică-ta, cum poți, că n-a avut noroc cu mine... Și fetița...

Tatăl își îndreptă privirile către Maggie cu o expresie mai însufletită, în timp ce fata, cu inima zdrobită, căzu în genunchi ca să fie mai aproape de chipul drag, brăzdat de ani, chipul care fusese alături de ea atâta vreme, ca o întruchipare a dragostei celei mai adânci și a celor mai grele încercări.

— Să ai grijă de ea, Tom... Liniștește-te, fetița mea... ai să întâlnești pe cineva care să te iubească și să te apere în viață... Și tu, băiete, să te porți frumos cu ea. Eu m-am purtat frumos cu sora mea. Sărută-mă, Maggie... Vino-ncoace, Bessy... Tom, vezi să faci un mormânt de piatră, ca să se odihnească și maică-ta alături de mine.

Rostind aceste cuvinte, privi în altă parte și rămase câteva clipe tăcut, în timp ce ai lui stăteau încremeniți în picioare, uitându-se la el. Lumina dimineții se făcea din ce în ce mai

clară, astfel încât putură desluși cum i se umbrește fața și i se sting ochii. În cele din urma, privindu-l pe Tom, bătrânul rosti:

— Mi-a venit și mie rândul să-l bat... Și l-am bătut. Era drept să-l bat. N-am dorit niciodată un lucru care să nu fie drept.

— Tată, dragă tată, izbucni Maggie, cuprinsă de o neliniște fără margini care-i înăbușiră durerea, îl ierți, nu-i așa? Îi ierți pe toți?

Fără să întoarcă privirea către ea, domnul Tulliver spuse:

— Nu, fata mea. Nu-l iert... De ce să-l iert? De ce să-mi fie milă de un pungaș?

Vorbea din ce în ce mai greu. Dar voia să mai spună ceva; începu să-și miște buzele, chinuindu-se în zadar să scoată un sunet. În cele din urmă, reuși să îngăime:

— Oare Dumnezeu îi iartă pe pungași?... dar chiar dacă-i iartă, n-o să mă judece prea aspru!

Începu să dea din mâini, de parca ar fi vrut să ceară celor de față să înlăture o greutate care-l apăsa. Rosti de câteva ori frânturi de cuvinte:

— Viața asta... m-a răpus... om cinstit... ciudat...

Curând, vorbele i se prefăcură în simple șoapte; ochii lui nu mai distingeau nimic; apoi sosi tăcerea cea din urmă.

Dar nu tăcerea morții. Timp de mai bine de o oră, pieptul i se mai înălță încă, iar respirația greoaie continuă să se audă, stingându-se încetul cu încetul, în timp ce o sudoare rece îi îmbrobonea fruntea.

În cele din urmă se lăsă o liniște desăvârșită; sufletul mohorât al bietului Tulliver încetase să mai fie chinuit de enigma acestei vieți.

Între timp sosiră Luke și nevastă-sa ca să dea și ei o mână de ajutor și, în cele din urmă, veni și doctorul Turnbull. Dar era prea târziu pentru a mai face altceva decât să spună:

— S-a sfârșit.

Tom și Maggie coborâră împreună și intrară în cameră, unde dădură cu ochii de scaunul tatălui lor, acum pustiu. Privirile li se îndreptară către același punct, iar Maggie spuse:

— Tom, iartă-mă... să ne iubim mereu unul pe celălalt.

Și, îmbrățișându-se, izbucniră în plâns.

CARTEA A ȘASEA

MAREA ISPITĂ

Capitolul I
Un duet în Paradis

Salonul, cu mobilă luxoasă, cu pianul deschis și cu o vedere plăcută spre grădina care cobora către debarcaderul de pe malul râului Floss, făcea parte din locuința domnului Deane. Fata în doliu, micuță și delicată, cu bucle castanii ce unduiau peste broderia colorată la care lucra, era bineînțeles Lucy Deane, iar tânărul chipeș, de pe scaun, care se apleca să plesnească cu foarfecele botișorul cățelului de rasă „King Charles“ culcat la picioarele fetei, nu era altul decât domnul Stephen Guest. Inelul cu briliant, parfumul de trandafiri, aerul degajat și lipsa lui de ocupație ziua în amiaza mare constituiau corolarul fericit al faptului că era proprietarul celei mai importante fabrici de ulei și al celui mai mare antrepozit din St. Ogg’s. Gestul cu foarfecele ar fi putut să pară gratuit, dar un om cu discernământ n-ar fi omis să întrezărească îndărătul lui o intenție demnă de un tânăr cu minte pătrunzătoare și înfățișare plăcută. Era clar că lui Lucy îi trebuia foarfecele și era nevoită, oricât i-ar fi fost de greu, să-și dea buclele pe spate, să-și ridice ochii căprui atât de blânzi, să zâmbească șăgalnic acestui tânăr aplecat spre picioarele ei și să-i întindă mâna mică și trandafirie, spunând:

— Dă-mi te rog foarfecele, dacă poți renunța o clipă la plăcerea de a-l persecuta pe cățelușul meu Minny.

Foarfecele neghiob păru să fi lunecat prea tare peste încheieturile degetelor; și Hercule, deznădăjduit, întinse către Lucy degetele încătușate.

— Ce foarfece afurisit! Uite, s-a sucit și mi-a prins degetele. Ajută-mă să-l scot!

— Scoate-l singur cu cealaltă mână, spuse domnișoara

Lucy, vrând să-l necăjească.

— Da, dar e mâna stângă și eu nu sunt stângaci.

Lucy începu să râdă și, cu degetele ei delicate, scoase foarfecele, operație care pe Stephen îl făcu să dorească s-o ia *da capo.* Pândi eliberarea foarfecelor cu gândul să-l apuce din nou.

— Nu, nu, se apără Lucy, băgându-l în cordon. Nu ți-l mai dau. Și așa mi l-ai stricat. Și nu-l mai face pe Minny să mârâie. Așază-te frumos și stai cuminte, că am să-ți spun ceva.

— Ce vrei să-mi spui? întrebă Stephen, lăsându-se pe spate și sprijinindu-și brațul drept de colțul scaunului. Așa cum stătea, ar fi putut poza unui pictor pentru portretul unui tânăr de douăzeci și cinci de ani; avea o înfățișare deosebită, cu fruntea lată, păr castaniu-închis, drept ca o perie și puțin ondulat la vârf, ca niște spice de grâu des, o privire jumătate pasionată, jumătate ironică și sprâncene drepte și bine conturate.

— E ceva important?

— Da, foarte. Ghici ce e!

— Ai de gând să schimbi regimul lui Minny și să-i dai în fiecare zi trei biscuiți amestecați cu o lingură de smântână?

— Nu! Nici gând!

— Atunci probabil că părintele Kenn a ținut o predică împotriva corsetelor și voi, cucoanele, i-ați trimis o scrisoare comunicându-i că doctrina lui e prea aspră și nimeni nu poate s-o îndure.

— Să-ți fie rușine, îl mustră Lucy, luând o înfățișare serioasă. Dacă nu ghicești ce vreau să-ți spun, înseamnă că nu ești prea isteț, pentru că e vorba de ceva de care am vorbit de curând.

— Dar în ultimul timp am vorbit despre o mulțime de lucruri. Oare tirania dumitale de femeie pretinde ca, atunci când te referi la un lucru dintr-o mie, să ghicesc imediat despre ce e vorba?

— Las’ că știu că mă crezi proastă.

— Te cred fermecătoare.

— Și prostia face parte din farmecul meu?

— N-am spus asta.

— Nu. Dar oricum eu știu că nu-ți plac femeile prea deștepte. Te-a trădat Philip Wakem. A spus-o o dată când nu erai de față.

— Știu că Philip e cumplit când e vorba de lucruri d-astea; le pune foarte tare la inimă. Trebuie să fie mort după o necunoscută... o Beatrice inaccesibilă, pe care a cunoscut-o în străinătate.

— A, dar fiindcă tot veni vorba de Philip, spuse Lucy, oprindu-se din lucru, mi-am adus aminte că nici până acum nu știu dacă verișoara mea Maggie o să vrea să-l vadă sau va refuza, așa cum face fratele ei. Tom nu intră niciodată într-un loc unde știe că se află Philip. Poate că și Maggie face la fel. Și atunci n-o să mai putem cânta refrenele împreună.

— Cum? Vine verișoara dumitale să stea aici? întrebă Stephen cu o expresie de nemulțumire în ochi.

— Da. Asta era vestea pe care n-o ghiceai. Își părăsește serviciul unde a lucrat aproape doi ani, de când a murit tatăl ei... biata fată... Și o să stea cu mine o lună, două, sau poate chiar mai mult. Cel puțin așa aș vrea eu.

— Și te așteptai ca vestea asta să-mi facă plăcere?

— Nu, deloc, răspunse Lucy cam înțepată. Mie îmi pare bine, dar asta nu înseamnă că trebuie să-ți pară bine și dumitale. În orice caz, eu o iubesc pe verișoara mea Maggie mai mult decât pe oricare altă fată din lume.

— Și când o să vină, veți fi probabil nedespărțite. N-o să mai avem prilejul să ne vedem singuri, dacă nu-i găsești cumva vreun admirator cu care să se retragă din când în când. Și, mă rog, ce are cu Philip? Philip ar fi putut să ne fie de ajutor.

— E vorba de o ceartă de familie cu tatăl lui Philip... ceva foarte neplăcut. Nu știu chiar tot și nici n-am înțeles prea bine ce s-a întâmplat. Unchiul Tulliver n-a avut noroc și și-a pierdut averea întreagă, și l-a socotit pe domnul Wakem vinovat de tot ce i s-a întâmplat. Domnul Wakem a cumpărat moara Dorlcole, care era a unchiului Tulliver și unde unchiul a trăit de altfel toată viața... Ți-aduci aminte de unchiul Tulliver, nu-i

așa?

— Nu, spuse Stephen cu indiferență și cu oarecare dispreț. Îl știu după nume și cred că l-am văzut de câteva ori. Îl știu, așa cum știu pe foarte mulți oameni de aici, fără să-i cunosc personal.

— Era tare violent. Mi-aduc aminte... când eram mică și mă duceam pe la verii mei, mă speria mereu, se răstea de parcă ar fi fost supărat. Tata mi-a spus c-a avut loc o ceartă îngrozitoare între unchiul Tulliver și domnul Wakem, chiar în ajunul zilei în care s-a prăpădit unchiul, dar nu s-a vorbit niciodată despre asta. Pe vremea aceea dumneata erai la Londra. Tata spunea că unchiul n-a prea avut dreptate. În ultima vreme se cam acrise. Dar pentru Tom și Maggie trebuie să fie trist să-și aducă aminte de toate astea. Au avut atâtea necazuri! Maggie a fost cu mine la școală acum șase ani și a trebuit să se întoarcă acasă din pricina nenorocirii care i s-a întâmplat lui taică-său și cred că de atunci n-a mai avut o clipă fericită. Pe urmă și-a luat un serviciu amărât la o școală, hotărâtă să rămână independentă și să nu stea cu mătușa Pullet, iar eu nu îndrăzneam s-o iau cu mine pentru că pe atunci mama era bolnavă și totul era foarte trist la noi. De-asta vreau să vină acum aici, să se bucure și ea de o vacanță. O vacanță lungă, lungă!

— E foarte frumos și generos din partea dumitale, declară Stephen cu un zâmbet plin de admirație. Și cu atât mai frumos, dacă are și ea același dar al conversației ca maică-sa.

— Biata mătușă! Ești rău! Cum poți să râzi așa de ea! Pentru mine, mătușa Bessy înseamnă foarte mult. Conduce casa mult mai bine decât ar fi condus-o un străin, iar când a fost mama bolnavă, m-a ajutat și mi-a dat curaj!

— Da, dar ar fi mai bine să fie reprezentată numai prin vișinata sau prăjiturile ei cu cremă. Mă îngrozesc la gândul că fata va fi mereu cu noi – în persoană – fără să poată fi înlocuită, ca maică-sa, prin bunătăți de felul ăsta. Trebuie să fie blondă, grasă, cu niște ochi rotunzi și albaștri, care or să se holbeze la noi în tăcere.

— Da, da! exclamă Lucy, râzând malițios și bătând din

palme, așa e! Nu se poate, trebuie să o fi văzut cândva.

— Nu. Zău că nu. Dar așa trebuie să arate fata doamnei Tulliver, iar dacă o să-l surghiunească pe Philip – singurul tenor pe care-l avem la îndemână – o să fie și mai plicticos.

— Sper că n-o să-l surghiunească. Te rog să treci pe la Philip să-i spui că Maggie vine mâine. Știe care sunt sentimentele lui Tom față de el și are întotdeauna grijă să nu-i iasă în cale, așa că va înțelege dacă ai să-i comunici că te-am rugat eu să-l previi să nu dea pe aici până nu-l chem.

— Cred c-ai face mai bine să-i scrii câteva rânduri amabile pe care să i le duc eu. Știi bine ce sensibil e; cel mai mic lucru l-ar putea face să nu mai calce niciodată pe aici și doar m-am străduit din greu să-l fac să vină. Nu l-am putut convinge niciodată să ne viziteze la Park; cred că nu-i plac surorile mele. Numai degetele dumitale de zână pot netezi penele lui zburlite.

Stephen prinse mâna delicată care rătăcea pe masă și o atinse ușor cu buzele. Micuța Lucy se simți foarte mândră și fericită. Curtea lui Stephen se afla în faza care constituie clipele cele mai încântătoare ale tinereții, faza când înmugurește pasiunea, faza când fiecare e sigur de dragostea celuilalt, cu toate că nu și-au făcut încă nicio mărturie formală și totul nu e decât o presimțire ce face să înflorească cel mai banal cuvânt, cel mai mic gest, transformându-le în emoții diafane și fermecătoare ca o adiere de parfum de iasomie. Logodna care dezvăluie totul tocește această latură fină a sensibilității: e iasomia culeasă și dăruită într-un buchet mare.

— Dar zău că e ciudat ce bine ai descris-o pe Maggie și felul ei de a fi, spuse Lucy cu șiretenie, îndreptându-se către masa ei de scris. Pentru că știi, ar fi putut să semene cu fratele ei: și Tom n-are ochi rotunzi și nici nu se holbează la oameni.

— Probabil că seamănă cu tatăl lui; pare să fie mândru ca Lucifer. Dar nu cred că poate fi un prieten plăcut.

— Mie-mi place. El mi l-a dăruit pe Minny când am pierdut-o pe Lolo; și tata ține foarte mult la el. Spune că e un băiat cu principii serioase. Datorită lui, unchiul meu a reușit să-și plătească toți creditorii înainte de a muri.

— Mda, parcă am auzit ceva de asta. L-am auzit pe tata vorbind cu tatăl dumitale într-o seară, după-masă, într-una din nesfârșitele lor discuții de afaceri. Se sfătuiau cum să facă să-l ajute pe tânărul Tulliver. Erau să piardă niște bani, dar datorită lui nu i-au mai pierdut. A venit în goana calului ca un erou, ca Turpin[1], să le spună că o bancă anumită se închisese și așa mai departe. Dar când a venit el, eu eram cam adormit, așa că nu știu prea bine despre ce e vorba.

Stephen se ridică de pe scaun și se îndreptă încet către pian fredonând *in falsetto* „Blânda consoartă“ apoi începu să răsfoiască partitura deschisa a „Creației“.

— Vino să cântăm, spuse, când văzu că Lucy se ridică în picioare.

— Ce să cântăm? „Blânda consoartă“? Nu cred că se potrivește cu vocea dumitale.

— N-are a face. Dacă nu se potrivește cu vocea se potrivește cu sentimentele mele și, după cum spune Philip, asta e condiția esențială ca să cânți bine. Am observat însă că e, în general, părerea oamenilor cu voce mediocră.

— Acum câteva zile, Philip a izbucnit din nou împotriva „Creației“, povesti Lucy, așezându-se la pian. Pretinde că e plină de vanitate dulceagă și ipocrizie lingușitoare, de parcă ar fi fost compusă pentru sărbătorirea zilei de naștere a unui Mare Duce german.

— Philip are sufletul înăcrit ca Adam izgonit din rai – în timp ce noi suntem Adam și Eva în paradis, înaintea izgonirii. Și acum, de dragul moralei, cântă te rog recitativul. Dumneata vei cânta îndatoririle femeii și „Din supunere se naște fericirea și mândria“.

— Vai, dar n-am să respect niciodată un Adam care tărăgănează măsura, cum faci dumneata, spuse Lucy, începând să cânte duetul.

Singura manifestare de dragoste nechinuită de îndoieli și de temeri este aceea în care îndrăgostiții cântă împreună. Sentimentul de armonie – izvorât din cele două note profunde

---

[1] Dick Turpin (1706-1739), tâlhar a cărui viaţă romanţată constituie subiectul romanului *Rookwood,* de W.H. Ainsworth (1805-1882).

care se împreună la momentul potrivit cu notele de argint ale sopranei, din acordul perfect al treimilor și cincimilor din ce în ce mai joase și din goana premeditată și pasionată a fugii – poate înlocui ușor nevoia imperioasă a unor forme de înțelegere mai puțin pasionale. O contraltă nu se va osteni niciodată să supună un bas la interogatoriu, după cum niciun tenor nu se va teme de lipsa stingheritoare a subiectelor de conversație în serile petrecute cu o încântătoare soprană. În provincie, unde în vremurile acelea îndepărtate se făcea foarte puțină muzică, ar fi fost cu neputință ca melomanii să nu se îndrăgostească unul de celălalt. Și în astfel de împrejurări, chiar și principiile politice riscau să devină mai puțin rigide; iar vioara, fidelă fiefurilor electorale putrede[1], trebuie că s-a simțit ispitită să fraternizeze în chipul cel mai demoralizant cu un violoncel reformator. În cazul de față, soprana cu voce de privighetoare și basul cu voce joasă, cântând:

Cu tine totu-i încântare
Cu tine viața-i ca un vis,

credeau în ceea ce spuneau, cu atât mai mult cu cât o confirma și cântecul.

— Și-acum marea arie a lui Rafael, comandă Lucy după ce isprăvi de cântat duetul. Dumneata imiți perfect „fiarele mari“.

— Oare ăsta vrea să fie un compliment? întrebă Stephen, uitându-se la ceas. Doamne, s-a făcut aproape unu și jumătate! Mai cântăm asta și pe urmă gata.

Stephen imită fără niciun efort pasul fiarelor prin note joase; dar când publicul unui cântăreț e compus din două persoane, părerile pot fi împărțite. Stăpâna lui Minny era încântată. Minny însă, care se adăpostise tremurând în coșul lui de îndată ce începuse muzica, era atât de supărat de acest bubuit, încât sări din coș și se băgă sub șifonierul cel mai

[1] Aluzie la circumscripţiile electorale lipsite de alegători, a căror reprezentare în parlament continuă în virtutea unor legi din Evul Mediu.

îndepărtat, socotindu-l locul indicat pentru un cățel care așteaptă ziua judecății de apoi.

— Adio, dulce consoartă, declamă Stephen, încheindu-și paltonul după ce terminase de cântat și zâmbind, de la înălțimea lui, cu aerul unui îndrăgostit puțin superior, tinerei fete așezate pe taburetul de la pian. Pentru mine fericirea nu e veșnică, fiindcă, uite, trebuie să mă duc repede acasă. Am promis să nu întârzii la masă.

— Atunci n-ai să te poți opri la Philip! Nu-i nimic, i-am scris în bilet tot ce aveam sa-i spun.

— Îmi închipui că mâine ești ocupată cu verișoara Maggie.

— Da, o să avem o mică petrecere în familie. Vărul meu Tom o să ia masa cu noi; și e prima dată că mătușa Bessy o să-și aibă amândoi copiii lângă ea. O să se bucure foarte tare! Abia aștept să-i văd pe toți împreună!

— Dar poimâine pot veni?

— Sigur că da! Vino să te prezint verișoarei Maggie – deși nu-mi vine să cred că n-ai văzut-o niciodată. Prea ai descris-o bine.

— Deci, la revedere.

Urmă o ușoara strângere de mână și acea întâlnire de o clipă a privirilor care lasă adesea pe obrajii unei fete o ușoară îmbujorare și un zâmbet ce dăinuie un timp – nu dispare de îndată ce se închide ușa – și o face să umble de colo-colo, prin cameră, în loc să se așeze liniștită să-și reia broderia la care lucra sau să-și vadă de alte treburi serioase și folositoare. Cel puțin acest efect îl avu asupra lui Lucy și nădăjduiesc că n-o să considerați drept o dovadă de vanitate – acea vanitate mai puternică decât imboldurile dulci ale inimii – faptul că s-a privit în treacăt în oglinda de deasupra căminului. Dorința de a te convinge că n-ai arătat ca o sperietoare în răstimpul câtorva ore de conversație nu depășește limitele unui respect și ale unei bunăvoințe lăudabile față de alții. Iar Lucy era atât de binevoitoare din fire, încât îmi vine să cred că până și micile ei egoisme erau îmbibate de bunăvoință, după cum există oameni a căror bunăvoință are un iz pătrunzător și cam rânced de egoism. Chiar acum, când se plimba prin odaie cu

un sentiment de emoție victorioasă la gândul că e iubită de omul cel mai însemnat din micul ei univers, ați fi putut vedea în ochii ei căprui o expresie de necontenită și luminoasă blândețe, în care licăririle de vanitate erau doar trecătoare; și dacă se simțea fericită când se gândea la iubitul ei, era numai pentru că imaginea lui se potrivea de minune cu sentimentele duioase și îndatoririle pline de bunăvoință cu care-și umplea viața pașnică de fiecare zi. Până și acum, mintea ei, prin acea alternare spontană care face ca două curente de afecțiune sau de imaginație să pară simultane, zbura necontenit de la Stephen la pregătirile pentru odaia lui Maggie, încă neîncheiate. Verișoara Maggie se va bucura de atențiile ce se acordau de obicei oaspetelui celui mai de seamă, ba chiar mai mult, căci camera ei va fi împodobită cu cele mai frumoase gravuri și desene ale lui Lucy, iar pe masă o va aștepta un buchet din cele mai încântătoare flori de primăvară. Lui Maggie toate astea îi voi face plăcere – lucrurile frumoase o încântau întotdeauna. Și apoi mai era ceva: biata mătușă Tulliver, pe care nimeni n-o băga în seamă, va avea și ea o surpriză, va primi o bonetă de cea mai bună calitate și se va bea un pahar în cinstea ei, lucru pe care Lucy urma să-l comploteze în seara aceea cu taică-său. Era deci limpede că n-avea timp de pierdut visând la fericitele ei povești de dragoste; cu gândul ăsta în minte o porni către ușă, dar se opri imediat ca să răspundă la schelălăitul micului patruped care își ridica botișorul lucios către obrazul ei trandafiriu. „Ce se întâmplă, Minny? Credeai c-am să te las aici? Hai să mergem să-l vedem pe Sindbad“.

Sindbad era roibul lui Lucy, pe care îl hrănea cu mâna ei, după ce era adus la grajd. Îi plăcea să hrănească animalele de pe lângă casă, cunoștea gusturile fiecăruia, o încânta ciripitul canarilor când ciuguleau semințele proaspete, și ronțăitul unor animale pe care, ca să nu scădem din prestigiul lui Lucy, le vom numi rozătoare de casă.

N-avea oare dreptate Stephen Guest să fie convins că această fetiță grațioasă de optsprezece ani ar fi fost o soție ideală și niciun bărbat nu s-ar fi căit dacă s-ar fi însurat cu ea?

O femeie care îndrăgea celelalte femei și se purta prietenos cu ele, nu le dădea „săruturi de Iudă“ privindu-le cu ochi răuvoitori și încântată să le descopere cusururi, ci, dimpotrivă, le privea cu afecțiune, ghicindu-le durerile și jignirile ascunse și gândindu-se tot timpul cum să facă să le ofere câte o mică bucurie. Poate că admirația lui Stephen pentru Lucy nu se datora calităților ei excepționale – poate că era mulțumit de alegerea lui, tocmai pentru că Lucy nu i se părea o ființă prea deosebită; orice bărbat vrea ca nevasta lui să fie frumoasă: și Lucy era frumoasă, dar nu într-atât încât să scoată un om din minți. Orice bărbat vrea ca nevasta lui să aibă purtări alese, să fie bună, iubitoare și nu prea proastă: Lucy avea toate aceste calități. Stephen nu era deci mirat că se îndrăgostise de ea și găsea că avusese dreptate s-o aleagă pe ea și nu pe Miss Leyburn, fiica deputatului din comitat, deși Lucy era doar fiica unui asociat subaltern al tatălui său; și, în afară de asta, fusese nevoit să lupte și să învingă oarecari împotriviri și o oarecare dezamăgire a tatălui și surorilor sale, fapt care dă unui tânăr sentimentul plăcut că-și respectă demnitatea. Stephen avea destul spirit de independență și destulă judecată ca să-și aleagă o soție care să-l poată face fericit, neținând seama de părerile altora. Era hotărât s-o aleagă pe Lucy: era o fetiță încântătoare și genul de femeie care-i plăcea.

Capitolul II
Primele impresii

— Să știi, Maggie, că e foarte deștept, spuse Lucy. Stătea în genunchi, pe un taburet, la picioarele lui Maggie, după ce-și instalase oacheșa verișoară într-un fotoliu mare de catifea roșie. Sunt sigură c-o să-ți placă. Sau, în orice caz nădăjduiesc c-o să-ți placă.

— Am să fiu foarte exigentă, răspunse Maggie zâmbind și ridicând una din buclele lui Lucy, ca să vadă cum trec razele soarelui prin ea. Un domn care-și închipuie că o merită pe Lucy trebuie să se aștepte la o critică severă.

— Cred că e mult prea bun pentru mine. Uneori, când e departe, aproape nu-mi vine să cred că mă iubește. Dar când e cu mine, sunt convinsă – deși n-aș putea să îndur gândul că în afară de tine mai știe cineva ce se petrece în sufletul meu.

— Bine, atunci dacă n-o să-mi placă, poți să renunți la el, că tot nu sunteți logodiți, spuse Maggie cu o seriozitate prefăcută.

— Lasă că-i mai bine așa! Când te logodești începi să te gândești la căsătorie, replică Lucy prea preocupată ca să-și dea seama că Maggie glumea, și mie mi-ar plăcea ca lucrurile să rămână multă vreme așa cum sunt acum. Câteodată parcă mi-e și teamă să nu-mi spună Stephen că a și vorbit cu tata, iar dintr-o vorbă pe care a scăpat-o tata fără să vrea acum câteva zile, m-am convins că și el, și domnul Guest se așteaptă la asta. Și surorile lui Stephen au început să se poarte mai drăguț cu mine. La început cred că nu le prea plăcea că-mi face Stephen curte, și cu drept cuvânt. Pare puțin nepotrivit să locuiesc într-o casă mare și impunătoare ca Park-House, eu, o fetiță mică și lipsită de importanță.

— Eu nu cred că oamenii trebuie să fie pe măsura caselor în care locuiesc, ca melcii, spuse Maggie râzând. Spune-mi, surorile domnului Guest sunt uriașe?

— Nu, sigur că nu, și nici frumoase nu sunt, adică nu prea frumoase, adaugă Lucy care simțea oarecari remușcări pentru această caracterizare nemiloasă. El în schimb e foarte frumos, cel puțin așa spune toată lumea.

— Cu toate că tu nu ești de părerea asta!

— Eu... nu știu, răspunse Lucy îmbujorându-se. Nu e bine că te fac să te aștepți la prea mult – s-ar putea să fii dezamăgită. În schimb lui i-am pregătit o surpriză grozavă. Ce-o să mai râd de el! Dar ție nu-ți spun nimic!

Lucy se ridică, se îndepărtă puțin, înclinând căpșorul ei frumos într-o parte, de parcă ar fi așezat-o pe Maggie să pozeze pentru un portret și ar fi vrut să observe efectul în ansamblu.

— Ridică-te puțin în picioare, Maggie.

— Cu ce te pot ajuta? întrebă Maggie zâmbind galeș. Se ridică din fotoliu privind-o pe Lucy, atât de subțirică și

aeriană, încât trupul ei părea copleșit de îmbrăcămintea severă de mătase și voal negru.

Lucy tăcu vreo câteva clipe, continuând s-o privească, apoi spuse:

— Nu știu ce minune te face pe tine să pari mai frumoasă în haine proaste, cu toate că, zău, nu ți-ar strica o rochie nouă. Știi, azi noapte încercam să mi te închipui într-o rochie frumoasă, după ultima modă, dar oricât m-aș fi străduit, tot rochia ta veche de merinos, modestă, îți venea cel mai bine. Mă întreb daca Maria Antoaneta nu ar fi părut și mai maiestuoasă într-o rochie cârpită la coate. Dacă eu aș pune o haină jerpelită, nu s-ar mai uita nimeni la mine. Aș fi ca o zdreanță.

— Sigur, sigur, spuse Maggie, prefăcându-se că-i serioasă. Mă mir că nu te mătură din odaie, o dată cu pânzele de păianjen și praful de pe covoare și că nu te trezești sub vatră ca Cenușăreasa. Îmi dai voie să stau jos?

— Da, îți dau voie, răspunse Lucy râzând, apoi, cu aerul că se gândește adânc, își desprinse din piept broșa mare de mărgele, spunând: dar trebuie să-ți schimbi broșa, fluturașul ăla pe care-l porți la gât pare caraghios.

— Dar oare n-o să strice fermecătorul efect al lipsei mele de eleganță? întrebă Maggie așezându-se cuminte, în timp ce Lucy, din nou în genunchi, desprinse fluturașul demn de dispreț. Ce n-aș da să gândească și mama ca tine; ieri s-a necăjit îngrozitor, că asta-i singura mea rochie mai bună. Pun bani deoparte ca să iau niște lecții; nu voi reuși niciodată să obțin o slujbă mai bună dacă nu mă perfecționez, oftă Maggie.

— Nu mai fi amărâtă, o consolă Lucy, prinzând broșa cea mare la gâtul grațios al lui Maggie. Uiți că ai terminat cu sala aceea înfiorătoare de la școală și nu va mai trebui să cârpești hainele fetițelor.

— Da, răspunse Maggie, cu mine se întâmplă cum îmi ziceam eu c-o să se întâmple cu ursul alb, trist și stingher pe care l-am văzut la circ. Mă gândeam că se prostise atât de tare tot plimbându-se în sus și în jos în cușca lui îngustă, încât

probabil ar fi continuat să se plimbe așa chiar dacă i s-ar fi dat drumul să plece. Omul se deprinde cu nenorocirea.

— Da, dar eu am să te supun la un regim sever de distracții, care or să te facă să pierzi deprinderea asta proastă, spuse Lucy, prinzându-și distrată pe guler fluturașul negru, în timp ce privirea ei caldă o întâlni pe a lui Maggie.

— Drăguța de tine, exclamă Maggie într-un elan de admirație drăgăstoasă, te bucuri atât de mult de fericirea altora, încât aproape îmi vine să cred că pentru alții ai fi în stare să renunți la fericirea ta proprie. Tare aș fi vrut să fiu și eu ca tine!

— N-am fost niciodată supusă la încercări de felul ăsta; întotdeauna am fost fericită. Nu știu dacă aș putea îndura multă vreme să fiu nenorocită. Singura nenorocire din viața mea a fost când am pierdut-o pe mama. Tu însă ai trecut prin mulle, și totuși sunt sigură că te bucuri de fericirea altora ca și mine.

— Nu, Lucy, răspunse Maggie, dând încet din cap. Eu nu mă bucur. Dacă m-aș bucura ca tine de fericirea altora, aș fi mai mulțumită. Mi-e milă când văd oameni nenorociți și cred că n-aș putea face pe nimeni să sufere vreodată, dar mi-e silă de mine când constat că fericirea altora mă scoate uneori din sărite. Și cred că pe măsură ce îmbătrânesc, devin și mai rea, și mai egoistă; or, asta e îngrozitor.

— Ascultă, Maggie, eu nu cred o vorbă din ce spui, o dojeni Lucy. Vezi totul în negru numai pentru că viața ta mohorâtă și plicticoasă te-a deprimat.

— Așa o fi, răspunse Maggie spijinindu-se de speteaza scaunului, hotărâtă să împrăștie, cu un zâmbet luminos, norii. Poate că e din pricina mâncării de la școală – budinca apătoasă de orez dreasă cu *pinnock.* Să sperăm că tristețea mea o să piară în fața cremelor făcute de mama și a acestui frumos Geoffrey Crayon[1], adăugă Maggie, luând culegerea de schițe aflată lângă ea pe masă.

— Crezi că pot purta broșa asta? întrebă Lucy îndreptându-

[1] Geoffrey Crayon, pseudonimul sub care scriitorul american Washington Irving (1783-1859) a publicat în 1819 o culegere de schiţe.

se către oglinda de pe cămin, ca să constate cum îi vine broșa.

— Nu, Lucy, nu. Dacă te vede cu ea domnul Guest, se retrage imediat. Du-te repede și pune-ți alta.

Lucy ieși iute din cameră, dar Maggie nu profită de acest prilej ca să deschidă cartea; o lăsă în poală, în timp ce privirea i se întoarse către fereastră, rătăcind departe, spre razele strălucitoare care poleiau tufele bogate de flori primăvăratice și spre gardul de lauri – și chiar mai departe încă, spre întinderea argintie a râului Floss, pe care-l îndrăgea atât de mult și care, la distanța aceea, părea că doarme liniștit ca într-o dimineață de sărbătoare. O mireasmă plăcută și proaspătă adia dinspre grădină prin fereastra deschisă, iar păsărelele zburau și se lăsau pe crengi, ciripind. Maggie simți că ochii i se umplu de lacrimi. Priveliștea meleagurilor copilăriei îi răscolise un noian de amintiri atât de dureroase, încât numai cu o zi înainte se gândise la confortul în care trăia din nou maică-sa și la dragostea frățească a lui Tom, cu acea bucurie detașată pe care ți-o procură veștile bune despre niște prieteni îndepărtați, și nu ca la o fericire ce ar fi privit-o pe ea. Amintirile și imaginația ei înflăcărată îi dădeau senzația unor privațiuni ce o împiedicau să guste plăcerile trecătoare ale prezentului și o făceau să considere că viitorul va fi, fără îndoială, mai amar decât trecutul pentru că, după ani de zile în care se împăcase cu renunțarea, începea să se lase din nou atrasă de năzuința spre fericire. Se gândea că îi va veni din ce în ce mai greu să îndeplinească îndeletnicirile anoste ale zilelor mohorâte ce aveau să vină, iar imaginea vieții intense și variate la care râvnea și de care nu va avea niciodată parte, va deveni din ce în ce mai obsedantă. Zgomotul ușii o trezi din visare. Își șterse repede ochii și începu să răsfoiască filele cărții.

— Știu că există un lucru care te poate lecui de tristețea cea mai adâncă, spuse Lucy intrând în cameră, și lucrul ăsta e muzica. Am de gând să-ți ofer câtă muzică vrei. Și te rog să-ți reiei pianul. Mi-aduc aminte că la Laceham cântai la pian mult mai bine ca mine.

— Te-ai fi prăpădit de râs să mă vezi cântând fetițelor, când le puneam să facă exerciții... le repetam mereu aceleași melodii, la infinit, doar așa de dragul de a atinge din nou clapele, spuse Maggie. Dar nu știu dacă aș mai fi în stare să cânt ceva mai greu decât „Risipește-le, grijă mohorâtă“.

— Mi-aduc aminte ce bucuroasă erai când veneau pe la noi cântăreții ăia ambulanți, spuse Lucy, reluându-și lucrul la broderie. Și am putea repeta toate cântecele vechi, alea pe mai multe voci, care-ți plăceau ție atât de mult, dacă aș fi sigură ca nu împărtășești, în anumite privințe, sentimentele lui Tom.

— Credeam că nu te îndoiești de asta, răspunse Maggie zâmbind.

— Da, dar trebuie să mă lămuresc cum stau lucrurile, căci, dacă ai să împărtășești sentimentele lui Tom într-o anumită privință, va trebui să căutam o a treia voce. Și la St. Ogg’s există foarte puțini bărbați amatori de muzică; Stephen și Philip Wakem sunt singurii cu suficiente cunoștințe muzicale ca să poată cânta partitura unei anumite voci.

Rostind ultima frază, Lucy își ridică ochii de pe broderie și văzu că Maggie se schimbase la față.

— Spune-mi, Maggie, te supăra să auzi numele lui Philip? Dacă te supără, n-am să-l mai pomenesc niciodată. Știu bine că Tom face tot ce poate ca să nu-l vadă.

— Nu sunt deloc de acord cu Tom în această privință, răspunse Maggie, ridicându-se și îndreptându-se către fereastră, de parcă ar fi vrut să privească peisajul. Philip Wakem mi-a fost întotdeauna simpatic, încă din copilărie, când îl întâlneam la Lorton. Nici nu știi ce frumos s-a purtat cu Tom când s-a rănit la picior.

— Vai, ce bine-mi pare! exclamă Lucy. Atunci n-ai să te superi dacă o să vină din când în când pe la noi. Să știi că o să putem face mult mai multă muzică dacă o să fie și el. Eu țin foarte mult la bietul Philip și tare aș vrea să nu se mai gândească tot timpul la infirmitatea lui. Cred că de asta e atât de trist uneori și atât de amar. Ți-e și milă să-l vezi atât de palid, cu trupul lui plăpând și diform, în mijlocul celorlalți

tineri, puternici și voinici.

— Asculta-mă, Lucy... spuse Maggie, încercând să oprească flecăreala verișoarei ei.

— A sunat cineva! Trebuie să fie Stephen, continuă Lucy fără să observe că Maggie încercase să spună ceva. Unul dintre lucrurile care-mi plac cel mai mult la Stephen e că-l preferă pe Philip Wakem tuturor prietenilor lui.

Maggie nu mai avu timp să adauge nimic: ușa salonului se deschise și Minny începu să mârâie arătându-și colții către un domn înalt care se îndreptă spre Lucy și-i luă mâna cu o privire tandră, dar politicoasă și cu un aer întrebător, părând că nu-și dă seama de prezența altcuiva în cameră.

— Dă-mi voie să te prezint verișoarei mele, domnișoara Tulliver, spuse Lucy, întorcându-se cu o bucurie malițioasă către Maggie, care venea de la fereastră. Domnul Stephen Guest.

Față în față cu această nimfă înaltă cu ochi întunecați și o cunună de păr negru și lucios pe cap, Stephen reuși cu greu să-și ascundă uimirea; iar Maggie primi pentru prima dată în viață tributul unui om care se împurpura și o saluta până la pământ, un om în fața căruia se simți și ea cuprinsă de sfială. Această nouă experiență i se păru foarte plăcută – atât de plăcută, încât aproape uită de emoția care o cuprinsese la auzul numelui lui Philip. Își reluă locul pe scaun. Ochii ei căpătaseră o nouă strălucire, iar fața i se îmbujorase, astfel încât părea și mai frumoasă ca de obicei.

— Sper că-ți dai seama ce bine ai descris-o alaltăieri pe Maggie, spuse Lucy cu un mic zâmbet de triumf.

Era încântată să-și vadă admiratorul atât de tulburat. De obicei, el era cel victorios.

— Ai o verișoară vicleană care m-a indus în eroare, domnișoară Tulliver, spuse Stephen, așezându-se lângă Lucy și aplecându-se să-l mângâie pe Minny. Arunca doar câte o privire pe furiș spre Maggie. Spunea că ești blondă și ai ochi albaștri.

— Ba nu, dumneata ai spus asta, protestă Lucy. Și eu n-am vrut să-ți zdruncin încrederea în simțul dumitale de

previziune.

— Ce bine ar fi dac-aș greși întotdeauna în felul ăsta și aș descoperi că realitatea e mult mai frumoasă decât previziunile mele.

— De data asta poți fi mulțumit: te-ai arătat la înălțimea situației și ai spus exact ce se cuvenea într-o astfel de împrejurare, i se adresa Maggie, aruncându-i o privire ușor disprețuitoare.

Era clar că Stephen o descrisese în mod ironic. Știa de la Lucy că tânărul era înclinat spre ironie, iar Maggie adăugase în sinea ei „și cam încrezut“.

„Fata asta are un spirit diabolic“, fusese primul gând al lui Stephen. Iar al doilea, văzând că Maggie se apleacă asupra broderiei la care cosea, fusese: „Aș vrea să se mai uite o dată la mine“. Apoi răspunse:

— Îmi închipui că se întâmplă uneori ca un compliment să fie și adevărat, după cum uneori se întâmplă să fii într-adevăr recunoscător când spui „mulțumesc“. Dar e drept că-ți vine greu să spui tot „mulțumesc“ și atunci când vrei să refuzi o invitație care nu-ți place. Nu găsești că am dreptate, domnișoară Tulliver?

— Nu, răspunse Maggie, uitându-se la el cu o privire deschisă. Dacă întrebuințăm cuvinte pentru a exprima sentimente înalte, ele sunt cu atât mai izbitoare cu cât simți imediat că au un înțeles nepotrivit, ca drapelele vechi sau ca hainele de fiecare zi, atârnate într-un loc sacru.

— În cazul ăsta complimentul ar trebui să fie grăitor – răspunse Stephen, care, tulburat de privirea lui Maggie, nu-și mai dădea bine seama ce spune – având în vedere că vorbele mele au fost atât de puțin potrivite cu situația.

— Niciun compliment nu poate exprima altceva decât indiferența, spuse Maggie roșind ușor.

Lucy începuse să se simtă puțin îngrijorată: se gândea că Stephen și Maggie n-or să se înțeleagă niciodată. Îi fusese întotdeauna teamă că Maggie n-o să-i placă acestui domn cu spirit critic, care o va găsi prea ciudată și prea deșteaptă pentru gustul lui.

— Vai, Maggie, interveni ea, ai spus întotdeauna că îți place să fii admirată – și acum te superi că îndrăznește cineva să te admire.

— Nici gând, răspunse Maggie, îmi place să fiu admirată, dar complimentele nu mă fac niciodată să simt acest lucru.

— N-am să-ți mai fac niciodată complimente, domnișoară Tulliver, o asigură Stephen.

— Mulțumesc, asta o să fie o dovadă de respect.

Biata Maggie era atât de puțin familiarizată cu viața de societate, încât nu se putea împiedica să nu ia toate lucrurile în serios. Nu i se întâmpla niciodată să vorbească la întâmplare, doar de dragul de a vorbi. Era deci firesc să pară absurdă unor femei cu mai multă experiență, din cauza pasiunii cu care privea cele mai neînsemnate întâmplări ale vieții. Dar de data asta chiar și ea își dădu seama că fusese cam absurdă. E drept că din principiu era împotriva complimentelor și își amintea că îi spusese cândva, enervată, lui Philip că nu vede de ce e mai firesc să li se spună cu un zâmbet prostesc femeilor că sunt frumoase decât bătrânilor că sunt venerabili. Totuși era absurd să te superi de un compliment banal venit din partea unui străin ca domnul Guest sau să te sinchisești că vorbise jignitor despre tine înainte de a te cunoaște. Și de îndată ce încetă să mai vorbească, Maggie începu să se rușineze de purtarea ei. Nu era conștientă că o iritase tocmai emoția plăcută care precedase supărarea, dupa cum se întâmplă uneori, când te-ai învățat cu arșița, ca o nevinovată picătură de apă rece să-ți dea un șoc brusc.

Stephen era prea binecrescut ca să nu-și dea seama că discuția anterioară ar fi putut să pară penibilă. De aceea începu să vorbească despre lucruri de interes general, întrebând-o pe Lucy dacă se fixase în sfârșit data deschiderii bazarului, astfel încât să poată exista speranța ca ochii ei să-și exercite atracția asupra unor obiective mai vrednice de interesul lor decât florile de lână care-i înfloreau sub degete.

— Cred că luna viitoare, răspunse Lucy, dar surorile dumitale se ocupă de bazar mai mult decât mine; or să aibă

cel mai mare stand.

— Da, numai că ele își fabrică produsele într-un salon unde eu nu pun niciodată piciorul. Văd că dumneata, domnișoara Tulliver, nu ai mania broderiei, care e acum la modă, spuse Stephen, privind cusătura simplă la care lucra Maggie.

— Nu, răspunse ea, nu sunt în stare să cos nimic mai complicat sau mai elegant decât o cămașă.

— Coși atât de frumos, interveni Lucy, încât cred că am să te rog să-mi dai câteva mostre să le prezint ca lucrături artistice. Pentru mine-i un mister cum de reușești să faci cusături atât de perfecte. Înainte nu puteai suferi să coși.

— Este un mister ușor de înțeles, răspunse Maggie calm, ridicându-și privirea. Era singurul lucru cu care puteam câștiga ceva bani, așa că am fost nevoita să-l fac bine.

Lucy, deși era bună și naivă din fire, nu se putu împiedica să roșească: nu-i plăcea ca Stephen să afle – Maggie n-ar fi trebuit s-o spună. Dar poate că această mărturisire ascundea un fel de mândrie: mândria săracului căruia nu-i e rușine de sărăcia lui. Dacă Maggie ar fi fost cea mai cochetă dintre femei, i-ar fi venit greu să găsească un mijloc prin care frumusețea ei să capete și mai mult farmec în ochii lui Stephen; nu cred că simpla mărturisire a sărăciei și a nevoii de a coase pentru alții ar fi fost de ajuns, dar, asociată cu frumusețea ei, o făcea pe Maggie și mai deosebită de celelalte femei, decât i se păruse lui Stephen la început.

— Știu în schimb să croșetez, continuă Maggie, dacă asta-ți poate folosi pentru bazarul tau.

— Cum să nu-mi folosească? îmi folosește chiar foarte mult. Mâine am sa-ți dau niște lână roșie și am să te pun să împletești.

— Dar sora dumitale e o persoană de invidiat, reluă Lucy întorcându-se către Stephen, se pricepe să modeleze, lucrează la un bust al doctorului Kenn, și e minunat, mai ales că-l face numai și numai din memorie.

— Păi, dacă o să-i plaseze ochii foarte aproape unul de celălalt și colțurile gurii foarte depărtate, asemănarea va fi desigur izbitoare pentru oamenii din St. Ogg’s.

— Ești cumplit de răutăcios! îl apostrofă Lucy cu o expresie jignită. N-aș fi crezut că poți vorbi nerespectuos despre doctorul Kenn.

— Am spus eu ceva nerespectuos? Ferească sfântul! Dar asta nu înseamnă că trebuie să respect un bust care nu-i face nicio onoare. După mine, doctorul Kenn e un om minunat. Nu mă dau în vânt după sfeșnicele înalte pe care le-a pus pe masa de împărtășanie și nici n-am de gând să-mi stric buna dispoziție sculându-mă în crucea nopții ca să asist în fiecare zi la slujba de dimineață. Dar e singurul om, din câți am cunoscut, care pare să aibă ceva de apostol adevărat – un om cu un venit de opt sute de lire pe an și care se mulțumește cu mobile de brad și cu rasol de vacă, pentru că împarte altora două treimi din bani. A fost foarte frumos din partea lui când l-a luat la el pe nenorocitul de Grattan – băiatul care și-a împușcat din greșeală mama. Și cheltuiește mult mai mult timp decât și-ar îngădui un om mai puțin ocupat decât dânsul, ca să-l împiedice pe bietul băiat să cadă pradă deznădejdii. Văd că-l ia peste tot cu el.

— Ăsta-i un lucru foarte frumos! spuse Maggie, care scăpase cusătura din mână și asculta cu mare atenție. Nu cunosc pe nimeni în stare de asemenea gesturi.

— Și ceea ce face ca fapta lui să fie și mai de admirat, întări Stephen, e că, în general, e un om rece și sever. Nu-i un tip mieros sau plângăreț.

— Eu cred că e un om fără cusur, se entuziasmă Lucy.

— Nu, nu sunt de părerea dumitale, răspunse Stephen, dând din cap cu o gravitate ironică.

— De ce? I-ai descoperit vreun cusur?

— E anglican.

— Ei și? Eu cred că asta e adevărata credință, ripostă Lucy cu seriozitate.

— Ba nu. Soluționează problema în abstract, spuse Stephen, dar nu din punct de vedere parlamentar. Doctorul Kenn a stârnit o dispută îngrozitoare între nonconformiști și oamenii bisericii, și un viitor deputat, ca mine, de care țara are atâta nevoie, va găsi această dispută supărătoare, atunci

când va candida la onoarea de a reprezenta orașul St. Ogg's în parlament.

— Te gândești într-adevăr la asta? întreba Lucy cu ochii strălucind de mândrie și plăcere, uitând de polemica în legătură cu anglicanismul.

— Sigur că da, de îndată ce guta și simțul cetățenesc îl vor sili pe bătrânul Leyburn să-mi cedeze locul. Tata ține foarte mult la asta; și îți dai seama cred, că merite ca ale mele – și aici Stephen se ridică în picioare și-și frecă mâinile mari și albe deasupra capului vrând să arate, în glumă, că se admira grozav – merite cum sunt ale mele, zic, implică o mare răspundere. Ce părere ai, domnișoară Tulliver, n-am dreptate?

— Ba da, spuse Maggie zâmbind, dar fără să ridice ochii; ar fi păcat să se irosească în viața personală atâta stăpânire de sine și atâta elocvență.

— Ah, văd că ai un spirit pătrunzător, comentă Stephen. Ai descoperit imediat că sunt vorbăreț și obraznic. Persoanele superficiale nu-și dau niciodată seama de asta – probabil din cauza felului meu de a fi.

„Când îi vorbesc despre mine întoarce capul“, se gândi Stephen, în timp ce fetele râdeau. „Trebuie să încerc alte subiecte ca s-o fac să mă privească".

Următoarea întrebare adresată lui Lucy era dacă intenționează să ia parte la întrunirea de la Clubul Cărții, care urma să aibă loc peste o săptămână. Apoi o sfătui să aleagă *Viața lui Cooper* de Southey[1], dacă nu cumva avea înclinații filozofice și voia să scandalizeze doamnele din St. Ogg's optând pentru unul din tratatele lui Bridgewater[2]. Lucy dori, bineînțeles, să afle despre ce era vorba în aceste cărți care păreau atât de savante; și, deoarece e întotdeauna plăcut să

[1] Robert Southey (1774-1843), poet romantic englez, autorul unei biografii a poetului englez W. Cooper (1731-1800).

[2] Francis-Henry Bridgewater (1756-1829), preot englez care a lăsat prin testament patruzeci de mii de lire spre a fi atribuite celui mai bun tratat cu teme religioase. După îndelungi deliberări, suma respectivă a fost împărțită între opt autori de tratate religioase.

cultivi mintea doamnelor vorbindu-le despre lucruri de care n-au auzit niciodată, Stephen ținu un discurs strălucit despre tratatul lui Buckland[1], pe care tocmai îl citise de curând. Se simți răsplătit văzând-o pe Maggie cum lasă lucrul din mână și devine din ce în ce mai atentă la minunatele lui povestiri geologice: îl privea pierdută, aplecată către el, cu brațele încrucișate de parcă ar fi fost un student căruia abia îi mijise mustața, iar el un bătrân profesor cu experiență. Stephen era atât de fermecat de ochii ei mari și de privirea limpede, încât până la urmă uită s-o mai privească din când în când și pe Lucy. Dar biata fată se bucura din tot sufletul că Stephen se arată atât de deștept în fața lui Maggie și că până la urmă vor fi totuși prieteni.

— Îmi dai voie să-ți aduc cartea, domnișoară Tulliver? întrebă Stephen, dându-și seama că amintirile lui începeau să pălească. Are și poze, o mulțime de poze care or să-ți placă.

— Vă mulțumesc, spuse Maggie, roșind cu oarecare timiditate în fața acestei propuneri directe, și reluându-și lucrul.

— Nu, nu, interveni Lucy, nu-ți dau voie s-o faci să se vâre din nou cu nasul în cărți. N-am să ajung niciodată s-o scap de ele; și vreau să stea aici fără să facă nimic altceva decât să se plimbe cu barca sau cu trăsura, să călărească și să discute, are nevoie de o asemenea vacanță.

— A, fiindcă veni vorba, propuse Stephen uitându-se la ceas, nu vreți să ne plimbăm puțin cu barca? Fluxul ne va împinge până la Tofton și de acolo ne putem întoarce pe jos.

Propunerea i se păru minunată lui Maggie, care nu se mai plimbase de ani de zile pe râu. În timp ce își punea pălăria, Lucy rămase în urmă să dea niște dispoziții servitorului, șoptindu-i cu acest prilej lui Stephen că verișoara ei n-avea nimic împotrivă să-l revadă pe Philip, și îi părea rău de biletul pe care i-l trimisese cu două zile în urmă. Dar îi va scrie în ziua următoare din nou și-l va pofti să treacă pe la ea.

— Am să mă duc eu pe la el să-l trag de urechi, spuse Stephen, și am să-l aduc cu mine mâine seară. Îmi dai voie?

[1] William Buckland (1784-1856), geolog englez, autorul unui studiu asupra sedimentărilor diluviene.

Surorile mele or să vrea și ele să vină să te vadă, când am să le spun că ți-a venit verișoara. Așa că le cedez terenul, dimineața.

— Chiar te rog să-l aduci pe Philip, insistă Lucy și... și... îți place Maggie, nu-i așa? întrebă ea pe un ton rugător. Nu-i așa că e încântătoare și distinsă?

— E prea înaltă, spuse Stephen, zâmbindu-i și privind-o pe micuța Lucy. Și e prea pătimașă. Nu e deloc genul de femeie care să-mi placă mie.

Bărbații, după cum știți, au deseori tendința să facă femeilor confidențe imprudente în legătură cu părerea proastă pe care ar avea-o despre alte femei. Asta e pricina pentru care atâtea femei au avantajul de a simți când bărbații care, din motive altruiste, le-au făcut cândva o curte asiduă, le socotesc de fapt neatrăgătoare. Pentru firea lui Lucy însă era foarte caracteristic să creadă ce-i spusese Stephen și, în același timp, să ia hotărârea de a face orice ca să nu afle Maggie. Dumneavoastră însă, care nu vă călăuziți după o logică verbală ci după una superioară, ați prevăzut probabil, ca o consecință directă a părerilor proaste pe care le avea Stephen despre Maggie, că în drum spre debarcader va calcula, cu ajutorul scânteietoarei sale imaginații, că nu se poate ca în cursul acestei plimbări Maggie să nu fie silită să-i întindă mâna cel puțin de două ori, și că un bărbat care dorește să fie admirat de femei se află într-o poziție foarte avantajoasă atunci când le plimbă cu barca. Dar ce însemnau toate astea? Se poate oare să se fi îndrăgostit la prima vedere de uimitoarea fiică a doamnei Tulliver? Bineînțeles că nu. Asemenea lucruri nu se întâmplă niciodată în viață. Și în afară de asta era îndrăgostit și aproape logodit cu cea mai încântătoare ființă de pe lume; și apoi nu era el omul să facă vreo prostie, în nicio împrejurare. Dar când ai douăzeci și cinci de ani, degetele nu-ți sunt de piatră și nu pot rămâne insensibile când ating mâna unei fete frumoase. Era absolut firesc și lipsit de primejdii să admiri frumusețea și să te bucuri de ea – cel puțin în condițiile acelea. Fata asta, cu toate necazurile și sărăcia ei, avea totuși ceva deosebit. Era plăcut

să vezi prietenia dintre cele două verișoare. Stephen recunoștea că de obicei nu-i prea plăceau femeile originale; în cazul lui Maggie însă, originalitatea părea de o esență superioară; și dacă nu ești silit să te însori cu ele, asemenea femei introduc o oarecare variație în relațiile sociale.

Dar Maggie îl dezamăgi pe bietul Stephen, căci în primul sfert de oră al plimbării nu se uită deloc la el; ochii ei priveau cu nesaț malurile bătrâne pe care le cunoștea atât de bine. Departe de Philip, se simțea singură. Philip era singurul om care o iubise cu credință, așa cum dorise dintotdeauna să fie iubită. Dar curând începu să se simtă atrasă de mișcarea ritmică a vâslelor și se gândi că i-ar plăcea să învețe să vâslească. Vâslitul nu era însă o treabă atât de ușoară, și Maggie devenea tot mai ambițioasă. Se îmbujora la față și se înveseli.

— Nu mă las până n-ajung să vâslesc cu amândouă lopețile și să vă plimb pe amândoi, spuse ea coborând veselă din barcă.

Maggie, după cum se știe, nu prea era atentă la gesturile ei și se apucase să vorbească într-un moment foarte nepotrivit: călcă greșit, alunecă și era cât pe-aci să-și piardă echilibrul, dacă domnul Guest n-ar fi ținut-o de mână împiedicând-o astfel să cadă.

— Te-ai lovit? întrebă el, aplecându-se îngrijorat și privind-o în ochi.

E plăcut să simți că cineva se îngrijește de tine cu blândețe și amabilitate, mai cu seamă când e vorba de un om înalt și puternic. Pentru Maggie sentimentul ăsta era ceva cu totul nou.

Când ajunseră din nou acasă, găsiră pe unchiul și pe mătușa Pullet în salon, împreună cu doamna Tulliver. Stephen se grăbi să plece, cerând voie să vină din nou seara.

— Te rog nu uita să aduci culegerea de partituri de Purcell[1] pe care ai luat-o, îi spuse Lucy. Vreau ca Maggie să audă ce cântece interpretezi cel mai bine.

[1] Henry Purcell (1658-1695), unul dintre cei mai celebri compozitori englezi.

Mătușa Pullet, convinsă că Maggie va fi poftită la Park-House împreună cu Lucy, era indignată de rochiile sărăcăcioase ale fetei; văzute de înalta societate din St. Ogg's, aceste rochii ar fi fost o rușine pentru toată familia, o rușine care trebuia împiedicată cu orice preț. Urmă deci o discuție – la care luară parte atât doamna Tulliver cât și Lucy – pentru a se hotărî care dintre rochiile de prisos ale doamnei Pullet ar fi mai potrivită pentru acea ocazie. În orice caz, lui Maggie îi trebuia cât mai repede o rochie de seară. Asta era clar, și fata era cam de aceeași înălțime cu doamna Pullet.

— Numai că, din păcate, Maggie e mult mai lată în umeri decât mine, spuse doamna Pullet. Altfel ar putea îmbrăca rochia mea frumoasă de brocart negru, fără nicio transformare, dar ce te faci cu brațele astea? adăugă doamna Pullet cu tristețe, ridicând brațul lung și rotund al lui Maggie. N-o să încapă niciodată în mânecile mele.

— Nu-i nimic, mătușă; te rog trimite-ne rochia, sări Lucy. Tot nu voiam ca Maggie să poarte mâneci lungi, și am o grămadă de dantelă neagră care poate servi drept garnitură. Brațele ei or să arate de minune.

— E adevărat că Maggie are brațe frumoase, interveni doamna Tulliver. Așa aveam și eu când eram fată, numai că pielea mea nu era atât de închisă la culoare. Mi-ar fi plăcut să aibă pielea albă ca familia Dodson.

— Ce idee, mătușă, ripostă Lucy bătând-o pe umăr. Nu te pricepi. Uite, un pictor, de pildă, ar găsi tenul lui Maggie cât se poate de frumos.

— Poate, draga mea, replică doamna Tulliver supusă. Tu te pricepi mai bine decât mine. Dar când eram eu tânără, oamenii cumsecade nu prea vedeau cu ochi buni pielea smeadă.

— Nu-i chiar așa, preciză unchiul Pullet, care asculta cu mult interes conversația doamnelor, în timp ce-și sugea bomboanele. Cu toate că mi-amintesc de un cântec despre „Fata brună ca o nucă". Fata brună și nebună... da, cred că era nebună – Kate nebuna[1] – dar nu-mi mai-aduc prea bine

[1] Joc de cuvinte: *nut* înseamnă şi nucă, şi nebun.

aminte.

— Vai, îl întrerupse Maggie râzând, dar începând să-și piardă răbdarea. Cred că așa o să sfârșesc și eu, dacă se mai vorbește mult de pielea mea smeadă.

Capitolul III
Clipe de destăinuire

În seara aceea, când urcă în camera ei, Maggie nu dădu niciun semn c-ar fi avut chef să se dezbrace și să se bage repede în pat. Puse lumânarea pe prima masă pe lângă care trecu și începu să se plimbe prin camera spațioasă, cu un pas ferm, egal și iute – dovada cea mai bună că ori de câte ori ești tulburat simți instinctiv nevoia să faci un efort fizic. Ochii și obrajii ei aveau o strălucire aproape febrilă; umbla cu capul dat pe spate, ținea mâinile încleștate, cu palmele în afară și cu acea încordare a brațelor care trădează de obicei o stare de adâncă frământare.

Se întâmplase oare ceva deosebit?

Nu; era vorba de lucruri pe care dumneavoastră le-ați găsi cu totul lipsite de importanță. Ascultase o muzică frumoasă, cântată de o voce minunată de bas. Faptul că basul cântase ca orice amator provincial era un lucru pe care l-ar fi putut simți doar o ureche critică. Maggie își dădea seama că fusese urmărită îndelung și pe furiș de doi ochi care-i aruncaseră, pe sub sprâncenele orizontale și frumos desenate, o privire ce părea să fi împrumutat emoția din vibrațiile glasului. Dar toate acestea n-ar fi impresionat niciodată o fată cu o educație adevărată, o fată cumpănită, care s-ar fi bucurat de toate avantajele averii, educației și tovărășiei unei societăți alese. Dacă Maggie ar fi cunoscut toate aceste avantaje, probabil că n-ar fi avut niciodată prilejul să auziți de ea; viața ei s-ar fi scurs liniștită, fără să prezinte niciun interes literar, pentru că femeile fericite, ca și popoarele fericite, nu au istorie.

Pentru firea sensibilă și pasionată a lui Maggie, venită de curând de la acea școală de mâna a treia unde lucrase, și de

la ocupațiile ei mărunte și zgomotul discordant al orelor de clasă, toate aceste cauze aparent neînsemnate aveau darul să-i trezească și să-i aprindă imaginația, astfel încât singură nu-și mai dădea seama ce se petrece cu ea.

Nu că s-ar fi gândit în mod delicat la domnul Stephen Guest sau la faptul că o privise cu admirație, dar începuse să-și dea seama de existența unei lumi îndepărtate, o lume plină de dragoste, de frumusețe și de încântare, alcătuită din miraje vagi, sugerate de toate versurile și romanele pe care le citise, îmbinate cu imagini create de închipuirea și de visurile ei. Își aducea aminte de perioada când își impusese o seamă de privațiuni, crezând că toate dorurile și toată nerăbdarea fuseseră învinse; această epocă se încheiase pentru totdeauna, până și amintirea ei i se părea nesuferită. Acum, oricât s-ar fi rugat, oricât s-ar fi străduit, n-ar mai fi putut să retrăiască acea liniște a negărilor: bătălia ei cu viața nu era menită să se soluționeze atât de ușor și de repede – prin renunțare totală – tocmai acum când se afla în pragul tinereții. Muzica lui Purcell continua să-i răsune în urechi cu fantezia și pasiunea ei sălbatică, făcând să i se șteargă din minte trecutul pustiu și singuratic. Plutea din plin în lumea nouă de vis și de lumină, când cineva bătu la ușă; era verișoara Lucy, îmbrăcată într-un capot alb, foarte bogat.

— Ce-i cu tine, copil neascultător, nici n-ai început să te dezbraci?! se miră fata. Nu voiam să vin să stau de vorbă cu tine fiindcă te credeam prea obosită, și când colo parc-ai fi gata să te îmbraci să pleci la bal. Hai, pune-ți capotul și despletește-ți părul.

— Dar nici tu n-ai ajuns prea departe, răspunse Maggie, luându-și în grabă capotul din stambă roz și privind la buclele castanii ale lui Lucy, neglijent periate spre spate.

— Eu nu mai am mare lucru de făcut. Am să stau cu tine până văd că ești gata de culcare.

În timp ce Maggie își despletea părul lung și negru, lăsându-l să unduiască pe capotul roz, Lucy se așeză lângă masa de toaletă, urmărind-o cu o privire afectuoasă și cu capul aplecat într-o parte de parc-ar fi fost un pui de

prepelicar. Dacă vă gândiți măcar o clipă că în astfel de împrejurări nu e cu putință ca două fete să-și poată face destăinuiri, eu am să vă rog să vă amintiți că viața e plină de excepții.

— Nu-i așa că ți-a plăcut muzica de astă-seară?

— Da, asta m-a și împiedicat să adomi. Cred că dacă aș putea asculta toată ziua muzică, nu mi-aș mai dori nimic. Muzica te face mai puternic, și-ți trezește în minte tot felul de idei frumoase. Când aud muzică, viața mi se pare ușoară. Altfel mă simt tot timpul de parcă aș purta o povară grea în spinare!

— Nu-i așa că Stephen cântă frumos?

— Nu știu dacă suntem oamenii cei mai potriviți să judecăm asta, răspunse Maggie râzând, așezându-se pe un scaun și dându-și părul lung pe spate. Tu nu poți judeca fără părtinire, iar pe mine mă mișcă până și ultima caterincă nenorocită.

— Spune-mi ce crezi despre el? Spune-mi tot! Și de bine, și de rău.

— Cred că ar trebui din când în când să-l umilești puțin. Un admirator nu trebuie să fie atât de liniștit și de sigur pe el. Ar trebui să-i fie puțin teamă.

— Prostii, Maggie! Crezi că poate să se teamă cineva de mine? Îl găsești încrezut, nu-i așa? Totuși nu-ți displace, nu?

— Să-mi displacă? Nici gând! Crezi că văd atâția oameni fermecători în fiecare zi, încât să fac pe mofturoasa? Și apoi cum ar putea să-mi displacă un om care a hotărât s-o facă fericită pe iubita mea Lucy?! spuse Maggie apucând-o de bărbia ei cu gropiță.

— Mâine seară facem iar muzică, anunță Lucy pe care o asemenea perspectivă o fericea. Stephen îl aduce și pe Philip Wakem.

— Vai, Lucy, nu pot să-l văd, spuse Maggie pălind. În orice caz, nu pot să-l văd fără încuviințarea lui Tom.

— Dar de când e Tom așa de tiran? întrebă Lucy uimită. Las’ că-mi iau eu răspunderea, spune-i că e vina mea.

— Da, dar înainte de a se prăpădi tata... continuă Maggie

șovăind, i-am dat lui Tom cuvântul... că n-am să mai vorbesc cu Philip fără să-i cer voie... și mă tem să aduc din nou vorba de asta și să stârnesc o nouă discuție.

— N-am auzit niciodată de ceva atât de ciudat și de absurd. Ce rău a putut să facă bietul Philip? Îmi dai voie să vorbesc eu cu Tom?

— Vai, nu cumva să-i vorbești, se sperie Maggie. Las' că mă duc eu mâine la el și îi spun că vrei să vină Philip pe aici. M-am gândit de mult să-l rog să mă dezlege de făgăduială, dar n-am avut curajul să mă hotărăsc.

Tăcură câteva clipe, apoi Lucy reluă:

— Maggie, tu ai secrete față de mine în timp ce eu îți spun tot.

Maggie căzu pe gânduri, întorcându-și privirea de la Lucy. Apoi, după un timp, se uită din nou la ea și șopti:

— Aș vrea să-ți mărturisesc ceva despre Philip. Dar nu trebuie să spui nimănui că știi, nici lui Philip, nici domnului Stephen Guest. Mai cu seamă lor.

Povestea fu lungă. Pentru prima oară în viață, Maggie cunoștea mângâierea de a se destăinui. Până atunci nu-i împărtășise lui Lucy nimic din viața ei intimă; Lucy își aplecă fața drăgălașă către ea cu simpatie și interes; îi strânse mâna în mâna ei micuță încurajând-o să vorbească. Dar Maggie îi ascunse totuși lui Lucy două lucruri: în primul rând cum îl jignise și cum îl insultase Tom pe Philip, fapt care o chinuia îngrozitor (dar, oricât de tare ar fi supărat-o amintirea, gândul că ar mai fi putut să afle și altcineva o supăra și mai rău, atât pentru Tom cât și pentru Philip); și, în al doilea rând, îi era cu neputință să-i povestească lui Lucy despre ultima scenă dintre Wakem și taică-său, cu toate că aceasta constituia încă o piedică în relațiile dintre ea și Philip. Se mulțumi să spună că Tom avea dreptate când considera că relațiile dintre cele două familii făceau imposibil orice proiect de dragoste și de căsătorie între ea și Philip. Și desigur că nici tatăl lui Philip nu-și va da niciodată consimțământul.

— Ei, Lucy, iată că știi toată povestea mea, încheie Maggie, zâmbind cu ochii plini de lacrimi. Vezi, sunt și eu ca Sir

Andrew Aguecheek[1]... Mi s-a întâmplat și mie să fiu iubită o dată.

— A, acum văd de unde-l cunoști atât de bine pe Shakespeare și de unde știi atâtea lucruri pe care le-ai învățat în răstimpul de când ai părăsit școala, ceea ce, până azi, mi se părea vrăjitorie – îmi părea că asta face parte din ciudățenia ta, spuse Lucy. Rămase pe gânduri, cu ochii plecați, apoi adăugă privind-o pe Maggie: E foarte frumos că-l iubești pe Philip. Niciodată n-aș fi crezut că o să aibă parte de atâta fericire! Și nu cred că trebuie să renunți la el. E adevărat că deocamdată există piedici, dar cu timpul poate vor dispărea.

Maggie dădu din cap neîncrezătoare.

— Da, da, insistă Lucy, sunt sigură că așa o să se întâmple. Povestea voastră e foarte romantică, are ceva deosebit, ieșit din comun, ca orice lucru care ți se întâmplă ție. Iar Philip o să te adore ca un soț din povești. Am să mă străduiesc, cu mintea mea măruntă, să născocesc un plan care să-i facă pe toți să fie de acord să te măriți cu Philip, în ziua când eu mă mărit cu... cu altcineva. Nu crezi că ăsta ar fi un sfârșit pentru toate necazurile bietei mele Maggie?

Maggie încercă să zâmbească, dar deodată fu străbătută de un fior.

— Vai, ți-e frig, spuse Lucy, Bagă-te imediat în pat. De altfel trebuie să mă culc și eu. Nici nu îndrăznesc măcar să mă uit la ceas.

Se sărutară și Lucy ieși din cameră plină de încredere, o încredere care avea să-i influențeze puternic impresiile ulterioare. Maggie fusese cât se poate de sinceră: ținând seama de firea ei, nici n-ar fi putut să fie altfel. Dar destăinuirile sunt uneori înșelătoare, chiar când sunt sincere.

Capitolul IV
Fratele și sora

Maggie trebuia să treacă pe la Tom spre prânz, când

[1] Personaj din comedia *A douăsprezecea noapte* de Shakespeare.

obișnuia să vină la masă, altfel risca să nu-l găsească. Tom nu locuia la străini. Prietenul nostru Bob Jakin, nu numai că se însurase în urmă cu opt luni, cu consimțământul tacit al lui Mumps, dar închiriase pe malul apei una dintre acele case vechi și ciudate, plină de coridoare neașteptate, unde, după câte afirmase chiar el, maică-sa și nevastă-sa puteau să-și găsească un rost închiriind două bărci, în care Bob investise o parte din economii, și luând câte un locatar în salonaș și odaia de musafiri.

În aceste împrejurări, chiriașul care corespundea intereselor tuturor – ca să nu mai vorbim de considerentele de igienă – era Tom.

Maggie fu primită în ușă de nevasta lui Bob. Era o femeie măruntă, aducând cu o păpușă olandeză, și care alături de mama lui Bob, atât de grasă încât umplea coridorul, părea o miniatură așezată de un artist lângă o statuie imensă, ca să sublinieze contrastul. Femeia micuță făcu o reverență și se uită la Maggie cu teamă și respect; dar când fata o întreba zâmbind: „Fratele meu e acasă?“ se întoarse emoționată și spuse:

— Mamă, mamă, spune-i lui Bob că e domnișoara Maggie! Poftiți în casă, domnișoară, continuă ea deschizând o ușă laterală și lipindu-se de perete ca să-i facă musafirei cât mai mult loc.

Intrând în salonașul care acum constituia căminul lui Tom, Maggie fu năpădită de amintiri triste; își aducea aminte de căminul care cu mulți ani în urmă însemnase pentru amândoi o îmbinare de lucruri dragi și binecunoscute. Și, totuși, în încăperea asta nouă se afla un obiect cunoscut – Biblia cea mare și veche, care îi trezi și mai mult vechile amintiri. Rămase locului fără să scoată o vorbă.

— Vă rog să luați loc, domnișoară, spuse doamna Jakin ștergând cu șorțul un scaun imaculat, ridicând apoi un colț al șorțului și ducându-l la obraz, puțin rușinată, în timp ce se uita întrebător la Maggie.

— Bob e acasă? întrebă Maggie, revenindu-și și zâmbindu-i păpușii olandeze cu totul intimidată.

— Da, domnișoară, dar cred că se spală și se îmbracă. Mă duc să văd, spuse tânăra doamnă Jakin, ieșind din cameră.

Se întoarse imediat, pășind cu ceva mai mult curaj în urma lui Bob, care salută respectuos din ușă; avea ochi albaștri-luminoși și dinți albi și regulați.

— Bună ziua, Bob, îl salută Maggie, îndreptându-se către el și întinzându-i mâna. De mult voiam să-i fac o vizită soției dumitale și am să vin o dată special dacă-i face plăcere. Dar azi am venit să vorbesc cu Tom.

— Acu' trebuie să pice don'șoară! Să știți că se descurcă foarte bine. O să ajungă om însemnat. Ascultați-mă pe mine, să vedeți dacă n-am dreptate.

— Sunt sigură că, orice-ar ajunge, trebuie să-ți mulțumească dumitale. Chiar și el mi-a spus asta acum câteva zile, când vorbeam despre dumneata.

— Ei, don'șoară, așa spune dânsul! Da' eu cred ce spune fiindcă nu-i limbut ca mine. Eu îs ca o sticlă care dă să cadă; când mă pornesc nu mă mai pot opri. Da' bine arătați, don'șoară. E o plăcere să se uite omu' la dumneavoastră. Tu ce zici, Prissy? întrebă Bob, întorcându-se către nevastă-sa. Așa e c-am avut dreptate? Și tu știi că nu-s multe lucruri de le ridic eu în slăvi.

Năsucul doamnei Bob părea să urmeze exemplul ochilor care se ridicaseră cu respect către Maggie; acum căpătase însă curaj să zâmbească, să facă o reverență și să spună:

— Tare am vrut să vă cunosc, domnișoară. Bărbatul meu mi-a tot vorbit de dumneavoastră, de parcă-i luase Dumnezeu mințile... încă de pe vremea când îmi făcea curte, la început.

— Bine, bine, făcu Bob încurcat. Du-te și vezi ce-i cu cartofii, că vine domnu' Tom și n-o să aibă ce mânca!

— Sper că Mumps se poartă bine cu doamna Jakin, spuse Maggie zâmbind. Mi-aduc aminte cum spuneai că nu prea voia să te însori.

— Eh, știți dumneavostră cum e, răspunse Bob zâmbind, n-a mai spus nimic când a văzut ce fetiță drăguță am luat. Se face că n-o vede, sau se poartă ca față de un copil. Dar să vă spun de dom' Tom, don'șoară, continuă Bob cu aer serios și

vorbind mai încet. E închis ca un cazan de fier, da' eu îs băiat isteț și de când m-am lăsat de comerț, nu mai am nicio treabă și am mai multă minte decât îmi trebuie, și atunci îmi bag nasu' în treburile altora. Și tare nu-mi place să-l văd pe dom' Tom cum stă și se tot uită la foc, singur, și amărât, și încruntat. Ar trebui să fie mai vesel acu' băiat așa frumos! Nevastă-mea spune că intră câteodată în odaie, fără să bage el de seamă, și-l vede cum stă încruntat și se tot uită la foc de parcă n-ar vedea mereu decât oamenii cu care lucrează.

— Se gândește prea mult la treburile lui, spuse Maggie.

— Credeți că nu mai e și altceva? întrebă Bob scăzând vocea. E grozav de închis dom' Tom; da' eu îs băiat isteț și anul trecut la Crăciun am descoperit că are și el slăbiciunile lui. E vorba de un prepelicar mic și negru – un câine de soi – tare s-a mai zbătut să facă rost de el! De atunci s-a întâmplat ceva cu dom' Tom de l-a făcut să fie pornit împotriva oamenilor... cu tot norocu' care l-a avut. Tare voiam să vorbesc cu dumneavoastră, eu trag nădejde că, acum, dacă ați venit, poate faceți ceva pentru dom' Tom, că prea stă singur ca un cuc.

— Nu prea cred să am multă trecere la Tom! spuse Magie mișcată de sugestia lui Bob.

I se părea cu totul neașteptat ca Tom să sufere din dragoste. Bietul băiat! și s-o iubească tocmai pe Lucy! Dar poate era doar o născocire a minții naive a lui Bob. Poate că prepelicarul pe care i-l dăruise lui Lucy nu era decât un semn de atenție și de recunoștință. Dar tocmai atunci Bob strigă, în timp ce se deschidea ușa de afară:

— Uite că vine dom' Tom!

— Rămân doar o clipă, Tom, i se adresă Maggie, de îndată ce ieși Bob din odaie. Îți spun în două vorbe de ce am venit, că nu vreau să te rețin de la masă.

Tom stătea în picioare cu spatele la cămin, iar Maggie se așezase în contra luminii. Tom își dădu seama că sora lui e tulburată și presimți de îndată ce avea să-i spună. Presimțirea îl făcu s-o întrebe cu un ton aspru și rece:

— Despre ce e vorba?

Tonul lui trezi spiritul de revoltă al lui Maggie, ceea ce o făcu să-și formuleze cererea altfel decât își propusese. Se ridică în picioare și, privindu-l pe Tom în față, spuse:

— Te rog să mă dezlegi de făgăduiala pe care ți-am făcut-o în legătură cu Philip Wakem... ți-am făgăduit să nu-l văd fără voia ta și acum am venit să-ți spun că vreau să-l văd.

— Foarte bine, răspunse Tom și mai rece.

Dar Maggie nici n-apucase bine să-i vorbească în felul acela glacial și sfidător, că se și căi, fiindu-i teamă că asta o va înstrăina de fratele ei.

— Nu e vorba de mine, Tom! Nu te supăra! Nu ți-aș fi vorbit de asta dacă Philip n-ar fi fost prieten cu Lucy care dorește să-l vadă, – l-a invitat deseară la ea, iar eu am prevenit-o că nu vreau să-l văd decât cu altă lume de față. N-o să mai existe nimic tainic între noi.

Tom își întoarse o clipă privirea încruntându-se și mai mult, apoi se uită din nou la ea, adresându-i-se rar și răspicat:

— Maggie, tu știi bine ce simt eu în toată povestea asta. Nu văd de ce ar fi nevoie să mai repet ce ți-am spus acum un an. Cât a trăit tata, mă simțeam dator să te împiedic să te faci de râs, și să-l faci de râs pe tata și pe noi toți. Acum însă te las să hotărăști singură. Când s-a prăpădit tata mi-ai spus că vrei să fii independentă. Eu nu mi-am schimbat părerea. Dacă tu continui să te gândești la Philip Wakem ca la un iubit, trebuie să renunți la mine.

— Nu, dragă Tom, nu mă gândesc la așa ceva, cel puțin atâta vreme cât lucrurile sunt cum sunt. Îmi dau foarte bine seama că asta ar duce la un dezastru. Și pe urmă, oricum, în curând plec să lucrez în altă parte, dar atâta timp cât mai stau aici aș vrea să fiu iar prietenă cu Philip. Este și dorința lui Lucy.

Tom se mai înmuie puțin.

— N-aș avea nimic împotrivă să-l întâlnești, din când în când, în casa unchiului Deane. Dar nu vreau să dai prea mare importanță acestui lucru. Și n-am încredere în tine, Maggie. Oricine te poate convinge să faci o prostie.

Tom era crud. Buzele lui Maggie începură să tremure.

— De ce spui asta, Tom? Ești nedrept. N-am fost eu ascultătoare și n-am îndurat totul cu câtă demnitate am putut? Nu m-am ținut eu de cuvânt atunci... atunci...? Și să nu crezi c-am fost mai fericită decât tine.

Părea un copil – ochii i se umplură de lacrimi. Când nu era supărată, Maggie se arăta tot atât de sensibilă, la vorbele bune sau la cele aspre, ca o floricică la razele soarelui sau la umbra norilor: nevoia de afecțiune o făcea să devină supusă, așa cum se întâmpla în zilele de demult, când se retrăgea în podul măcinat de carii. Bunătatea lui Tom se trezi la această provocare, dar se purtă aidoma firii lui. O luă pe Maggie de braț cu blândețe și rosti pe tonul unui pedagog plin de înțelegere:

— Maggie, am să-ți spun care-i părerea mea. Tu exagerezi întotdeauna – nu judeci și nu știi să te stăpânești, și totuși ești convinsă că ai dreptate și nu admiți să primești sfaturi. Știi bine că eu m-am împotrivit să-ți iei o slujba. Mătușa Pullet acceptase cu bucurie să te primească să stai la ea și ai fi putut duce o viață onorabilă în mijlocul familiei, până când aș fi fost în stare să vă ofer, ție și mamei, un cămin. De altfel asta am de gând să fac. Voiam ca sora mea să ducă o viață de cucoană și aș fi avut întotdeauna grijă de tine, așa cum ar fi dorit tata, până când ți-ai fi găsit un bărbat bun. Dar din nenorocire n-am avut niciodată aceleași păreri, iar tu ești tare îndărătnică. Cu toate astea ai putea să-ți dai seama că un frate care cunoaște lumea și oamenii știe mai bine ce e bun și onorabil pentru sora lui, decât poate să știe ea. Îmi spui că nu sunt bun cu tine. Dar bunătatea mea se lasă condusă de ceea ce cred eu că-i interesul tău.

— Da, știu, Tom..., răspunse Maggie, străduindu-se să-și înghită lacrimile. Sunt sigură că ești gata să faci orice pentru mine; știu cât de mult muncești... și cât de puțin te gândești la tine. Și pentru asta-ți mulțumesc. Dar, crede-mă, nu poți judeca în locul meu. Firile noastre nu se aseamănă deloc. Tu nu-ți dai seama că eu nu semăn deloc cu tine.

— Ba da, îmi dau seama. Și încă foarte bine! Există o mare deosebire între ce simt eu și ce simți tu în legătură cu familia

noastră și demnitatea ta, de vreme ce ai acceptat curtea pe care ți-a făcut-o Philip Wakem în taină. Și chiar dacă toată povestea asta nu m-ar fi scârbit din toate punctele de vedere, m-aș fi împotrivit ca numele surorii mele să fie rostit alături de numele unui tânăr al cărui tată urăște până și ideea existenței noastre și care te-ar disprețui. Sunt convins că orice altă fată, după ce ar fi fost martoră la scena petrecută înainte de moartea tatălui nostru, nu s-ar mai gândi la Philip Wakem ca la un curtezan. Dar de tine nu sunt sigur. Când e vorba de tine, nu-s niciodată sigur de nimic. Uneori îți găsești mulțumirea într-un soi de austeritate care mă scoate din sărite, alteori n-ai puterea nici măcar să reziști unei tentații care știi bine că nu poate duce decât la rău!

Ceea ce spusese Tom conținea un adevăr aspru și implacabil – adevărul crud pe care-l concep oamenii lipsiți de imaginație și înțelegere. Maggie suferise întotdeauna din pricina felului de a judeca al lui Tom, și, în același timp, se simțea revoltată și umilită: avea impresia că Tom îi așază în față o oglindă în care să-și vadă reflectate toată nebunia și slăbiciunile ei. Vorbele lui Tom păreau să prevestească greșelile ei viitoare. Și totuși Maggie îl judeca la rândul ei pe Tom; și își spunea că e meschin și nedrept, că e incapabil să înțeleagă pornirile care îi determinau de cele mai multe ori greșelile și absurdițățile, făcând din viața ei o enigmă inexplicabilă pentru dânsul.

Nu-i răspunse imediat: era prea amărâtă! Stătea pe scaun, rezemându-și brațul de masă. N-ar fi folosit la nimic dacă încerca să-i arate că era totuși foarte aproape de el, căci oricum n-ar fi înțeles-o. Dar aluzia lui Tom la ultima scenă dintre Wakem și tatăl lor o influențase totuși pe Maggie și, în cele din urmă, amintirea tristă și dureroasă se dovedi a fi mai puternică decât supărarea ei de o clipă. Nu, sigur că nu era ușuratică și nu se gândea la toate astea cu nepăsare; iar Tom era nedrept când o învinuia. Se uită la el cu o privire sinceră și gravă, zicându-i:

— Nimic din tot ce ți-aș putea spune nu te va face vreodată să-ți schimbi părerea despre mine. Dar știi că nu sunt atât de

străină de ceea ce simți tu, cum îți închipui. Îmi dau seama ca și tine că, din pricina relațiilor noastre cu tatăl lui Philip – și nu din alte motive – ar fi o prostie... ar fi o greșeală ca Philip și cu mine să ne gândim la căsătorie. Am renunțat să-l mai privesc ca pe iubitul meu... Să știi că-ți spun adevărul, n-ai niciun drept să te îndoiești de asta. M-am ținut întotdeauna de cuvânt și nu m-ai prins niciodată cu minciuna. Nu numai că n-am să încurajez, dar am să caut să ocolesc orice relații cu Philip în afară de o simplă prietenie. N-ai decât să crezi că nu mă pot ține de cuvânt; dar nu văd de ce m-ai disprețui pentru niște greșeli pe care încă nu le-am făcut!

— Bine, spuse Tom înduplecat de vorbele ei, nu vreau să exagerez. Dacă stau și mă gândesc, cred că nu e nicio nenorocire să-l vezi pe Philip, dacă Lucy ține să-l invite la ea. Cred ce spui, sau cel puțin cred că ești de bună-credință. Vreau numai să-ți atrag atenția. Aș dori să fiu un frate cât mai bun, dar tu nu trebuie să mă împiedici!

Vocea lui Tom tremură puțin când rosti ultimele cuvinte. Dragostea neistovită a lui Maggie se reaprinsese la fel de înflăcărată ca și în anii copilăriei, când, ca un ritual al împăcării, mușcau din aceeași prăjitură. Se ridică și puse mâna pe umărul lui:

— Sunt convinsă că vrei să fii bun cu mine. Știu că ai suferit și ai muncit mult. Aș vrea să fiu un sprijin pentru tine, nu să te necăjesc. Să nu crezi că-n sufletul meu nu-i nimic bun.

Tom zâmbi văzându-i fața emoționată. Zâmbea rar, dar surâsul lui era foarte plăcut, pentru că ochii cenușii, pe sub sprâncenele încruntate, puteau deveni foarte duioși.

— Nu cred, Maggie.

— S-ar putea ca până la urmă să fiu chiar mai bună decât îți închipui.

— Așa să fie!

— Lasă-mă să vin o dată să-ți fac ceaiul, și s-o văd din nou pe nevasta mititică a lui Bob.

— Da, ar acum șterge-o, că nu mai am nicio clipă de pierdut, spuse Tom, uitându-se la ceas.

— Nu vrei să mă săruți?

Tom se plecă s-o sărute pe obraz, apoi spuse:

— Hai, fii cuminte. Azi am multe pe cap. După-masă, am o lungă întrevedere cu unchiul Deane.

— Vii mâine la mătușa Glegg? Mâncăm mai devreme, ca să putem lua ceaiul la ea. Hai vino și tu, Lucy m-a rugat să-ți spun să vii.

— Bine, dar am o groază de treburi, răspunse Tom, trăgând cu violență de clopoțel și dărâmând toată instalația de sonerie.

— Aoleu, mi-e frică, fug! spuse Maggie râzând în timp ce Tom, cu o filozofie tipic bărbătească, zvârli cordonul în capătul celălalt al camerei – care nu era prea spațioasă.

Iată o mică experiență care mi-ar plăcea să cred că va înduioșa pe mulți bărbați cu stare sau cu o situație importantă, pentru că și lor li s-a întâmplat cândva, la începutul carierei, să nutrească speranțe foarte mari în cămăruțe foarte mici.

Capitolul V
În care se vede că Tom a luat taurul de coarne

— Și-acum, Tom, că am rezolvat problema Newcastle, spuse domnul Deane în aceeași după-amiază în timp ce discutau în biroul său de la bancă, mai este ceva despre care vreau să-ți vorbesc. Dat fiind că te-așteaptă câteva săptămâni cam neplăcute în fumul de la Newcastle, ai nevoie de ceva plăcut la care să te gândești și care să-ți dea curaj.

Tom aștepta, mai calm acum decât se simțise în altă împrejurare în același birou, în timp ce unchiul își scoase tabachera și trase în fiecare nară, cu imparțialitate, câte o priză egală.

— Vezi, Tom, începu el în cele din urmă, lăsându-se pe spate, lumea înaintează mai repede acum decât pe vremea când eram eu tânăr. Acum patruzeci de ani, când eram și eu un băiat solid ca tine, omul aștepta să tragă la jug aproape toată viața, înainte de a lua el biciul în mână. Războaiele de țesut lucrau încet și moda nu se schimba chiar de pe o zi pe alta. Mi-aduc aminte că am avut un costum pentru ocazii care

m-a ținut șase ani. Totul era la scară mai mică – vreau să spun în ce privește cheltuielile. Dar mașina cu abur a revoluționat lumea, a dublat viteza fiecărei roți și, în același timp, viteza roții norocului, cum spunea domnul Stephen Guest al nostru la banchetul de aniversare (grozav le mai nimerește, mai cu seamă când te gândești că nu se pricepe deloc la afaceri). Eu nu sunt împotriva schimbărilor, ca alții. Afacerile, domnule, îți deschid ochii, iar dacă populația pământului crește, așa cum se și întâmplă, lumea trebuie să-și frământe creierii cu invenții de tot felul. În ceea ce mă privește, eu mi-am făcut datoria ca simplu om de afaceri. Cineva a spus că e mare lucru să obții două spice de grâu acolo unde înainte nu creștea decât unul; dar să știi că nici să îmbunătățești sistemul de schimb al mărfurilor și să dai grâu flămânzilor nu-i un fleac, și noi de asta ne ocupăm, iar eu gândesc că e o îndeletnicire tot atât de onorabilă ca oricare alta.

Tom își dădea seama că afacerea de care voia să-i vorbească unchiul nu-i urgentă; domnul Deane era un om mult prea șiret și cu prea mult simț practic ca să îngăduie amintirilor din tinerețe sau prizelor de tutun să stânjenească dezvoltarea comerțului. De fapt, în ultimele două luni, i se făcuseră lui Tom o seamă de aluzii din care trăsese concluzia că în curând va primi o propunere care-l va interesa. La începutul discursului ținut de unchiul său, Tom își întinsese picioarele și își băgase mâinile în buzunare pregătindu-se să asculte o introducere cam confuză din care trebuia să reiasă că domnul Deane reușise prin meritele lui proprii și ținea să spună tinerilor care se găseau în pragul vieții că, dacă nu vor reuși, va fi numai din vina lor. Iată de ce se miră când unchiul îi puse o întrebare directă:

— Ia să vedem, Tom... După câte știu eu, sunt șapte ani de când ai venit prima dată la mine să-mi ceri o slujbă?

— Da, unchiule, am împlinit douăzeci și trei de ani.

— Ah! Ar fi mai bine să nu mai spui așa; pentru că pari mai matur și asta face impresie mai bună pentru afaceri. Mi-aduc foarte bine aminte când ai venit prima oară. Și am avut

dreptate – eu nu mă prea înșel... Sigur că la început mi-a fost greu să te împing, fiindcă erai nepotul meu, dar sunt fericit să spun că nu m-ai făcut de râs; dacă aș fi avut un băiat, nu mi-ar fi părut rău să-ți semene.

Domnul Deane bătu în tabacheră, o deschise din nou și repetă cu oarecare căldură:

— Nu, cu siguranța că nu mi-ar fi părut rău să-ți semene.

— Îmi pare bine că sunteți mulțumit; am făcut tot ce-am putut, spuse Tom cu tonul lui mândru de om independent.

— Da, Tom, sunt foarte mulțumit. Și nu vorbesc de felul în care te-ai purtat față de tatăl tău, deși asta a contat în părerea pe care mi-am făcut-o despre tine. Dar ce mă interesează pe mine, ca membru al acestei companii comerciale, sunt calitățile tale de om de afaceri. Societatea noastră e foarte importantă și foarte apreciată – și nu există niciun motiv să nu se dezvolte mai departe: capitalul este din ce în ce mai mare și debușeurile din ce în ce mai numeroase; dar orice societate, mică sau mare, mai are nevoie și de altceva care să-i garanteze prosperitate, și anume: de oamenii care s-o conducă – oameni pricepuți, nu maimuțoi d-ăștia de-ai voștri, ci oameni pe care să poți conta. De acest lucru mi-am dat foarte bine seama și eu, și domnul Guest. Acum trei ani l-am luat pe Gell ca asociat și i-am cedat o parte din acțiunile fabricii noastre de ulei. Și de ce crezi că am făcut-o? Pentru că serviciile aduse de Gell meritau o recompensă. Și așa o sa fie întotdeauna. Așa a fost și cu mine. Și chiar dacă Gell are aproape zece ani mai mult decât tine, tu ai în schimb alte calități.

Pe măsură ce domnul Deane vorbea, Tom devenea tot mai neliniștit: își dădea seama că avea de spus ceva care s-ar putea să nu-i placă unchiului său. Și asta pentru că voia mai degrabă să-i facă o propunere nouă, decât să accepte ceea ce propunea unchiul.

— E clar, continuă domnul Deane dupa o nouă priză de tabac, că rudenia noastră pledează în favoarea ta. Dar chiar dacă n-am fi fost rude, felul cum te-ai purtat în afacerea băncii Pelley ne-ar fi obligat, pe domnul Guest și pe mine, să

te recompensăm pentru serviciile pe care ni le-ai făcut, și, adăugând la asta felul cum lucrezi și talentul tău ca om de afaceri, am hotărât să te facem asociatul firmei noastre. Și vom fi bucuroși să-ți sporim cu timpul participația. Socotim că asta face mai mult decât o mărire de salariu, din toate punctele de vedere. Ai să capeți mai multă greutate și experiență, și mai târziu ai să mă poți elibera de o parte din obligațiile mele. Deocamdată, mulțumesc lui Dumnezeu, mai pot încă munci destul de bine; dar vremea trece și eu îmbătrânesc. I-am făgăduit domnului Guest c-o să-ți vorbesc despre asta; și cum te întorci din Nord, o să discutăm amănuntele. Pentru un tânăr de douăzeci și trei de ani e o avansare serioasă, dar trebuie să recunosc c-o meriți.

— Mă simt foarte recunoscător față de dumneata și față de domnul Guest; bineînțeles că-ți sunt în primul rând îndatorat dumitale, fiindcă m-ai primit și ți-ai bătut capul cu mine.

Tom vorbise cu o ușoară emoție în glas.

— Da, sigur că da, întări domnul Deane. Nu mă dau înapoi de la greutăți, când știu că folosesc la ceva. Mi-am bătut eu capul și cu Gell... altfel n-ar fi ajuns unde-i azi.

— Dar aș vrea să-ți mai spun ceva, unchiule, un lucru pe care nu ți l-am mărturisit niciodată până acum. Poate îți amintești că atunci când tata și-a pierdut averea a fost vorba ca firma dumneavoastră să cumpere moara; știu că erați de părere că e un plasament bun, și e cu atât mai bun acum când se poate lucra cu abur.

— Da, sigur că da, numai că Wakem oferea mai mult și voia s-o cumpere cu orice chip. Îi place întotdeauna să aibă ultimul cuvânt.

— Poate că n-are rost să vorbesc despre asta acum, continuă Tom, dar aș vrea să știi ce planuri am în legătură cu moara. E un lucru la care țin foarte mult. Ultima dorință a tatii a fost să încerc să pun din nou mâna pe ea. Moara era de cinci generații a familiei noastre. I-am făgăduit tatii și, în afară de asta, țin și eu la ea. Niciodată n-o să-mi placă altceva mai mult, iar dacă firmei i-ar conveni s-o cumpere, mi-ar fi mai ușor să îndeplinesc dorința tatii. N-aș fi vorbit de asta dacă

dumneata n-ai fi avut bunătatea să spui că serviciile mele au fost de oarecare folos. Și aș renunța la avantaje mai mari în schimbul morii, adică dac-aș putea s-o plătesc treptat și să devină a mea.

Domnul Deane ascultă atent, apoi căzu din nou pe gânduri.

— Da, înțeleg, rosti el după un timp. Lucrul s-ar putea face, dacă Wakem ar vrea să renunțe la moară. Dar n-aș crede. L-a băgat acolo pe tânărul Jetsome; și sunt sigur că și-a făcut toate socotelile când a cumpărat-o.

— Tânărul Jetsome e o secătură, spuse Tom. A căzut la beție și lumea spune că nu-și mai vede de treabă. Luke, fostul nostru morar, mi-a povestit toate astea și mi-a spus că, dacă lucrurile nu se schimbă, el pleacă. M-am gândit că, dacă merge înainte așa, Wakem va ceda și în cele din urmă va vinde moara. Luke spune că bătrânul s-a acrit de tot, văzând ce se petrece acolo.

— Bine, Tom, am să mă gândesc. Trebuie să cercetez chestiunea și să discut cu domnul Guest. Dar asta înseamnă să cream o nouă ramură și să te trimitem acolo, în loc să rămâi unde ești acum și unde avem nevoie de tine.

— Aș putea să mă ocup și de altele după ce voi pune moara din nou pe picioare, vreau să am cât mai mult de lucru. Altceva nu mă prea interesează pe lumea asta.

Chiar și pentru unchiul Deane pe care nu-l interesau decât afacerile, aceste cuvinte rostite de un băiat de douăzeci și trei de ani sunau foarte trist.

— Lasă, lasă, în curând, dacă treburile-ți merg tot așa, ai să ai și altceva care să te intereseze: o nevastă. Dar în ce privește moara nu-i încă timpul să numărăm bobocii. În tot cazul, îți promit c-o să mă mai gândesc și o să mai vorbim când te întorci. Acum mă duc la masă. Vino mâine dimineață la ceai să-ți iei rămas bun de la maică-ta și de la Maggie, înainte de plecare.

Capitolul VI
Care ilustrează forța atracției

E clar, cred, pentru dumneavoastră, că viața lui Maggie atinsese faza când – conform părerilor oricărei persoane înțelepte – o fată tânără are cele mai mari șanse de succes. Lansată în marea societate din St. Ogg's, cu înfățișarea ei originală care avea avantajul să nu fie prea cunoscută și cu ajutorul relativ al unei garderobe reduse – după cum reieșise din discuția îngrijorată dintre Lucy și mătușa Pullet – Maggie începea o nouă viață. La prima serată oferită de Lucy, tânărul Torry își chinuise mai mult ca de obicei mușchii feței pentru ca „fata cu ochi negri care stătea într-un colț" să observe eleganța suplimentară pe care i-o conferea monoclul; multe fete se întorseseră acasă în seara aceea hotărâte să poarte rochii cu mâneci scurte, împodobite cu dantelă neagră, și să-și împletească părul într-un coc mare pe ceafă. „Verișoarei lui Lucy Deane îi ședea atât de bine." De fapt biata Maggie, cu tot trecutul ei dureros și presimțirea unor necazuri viitoare, începea să devină o persoană invidiată – un subiect de conversație în noua sală de biliard sau printre prietenele care nu-și ascundeau nimic una față de alta, în chestiunile de modă. Domnișoarele Guest, care priveau oamenii din St. Ogg's cu superioritate și erau considerate culmea distincției și a eleganței, se hotarâră să facă o excepție în ceea ce privește purtările lui Maggie. Aceasta avea un fel al ei de a șovăi înainte de a admite observațiile curente din buna societate și de a declara că nu-și dă seama dacă sunt adevărate sau nu, ceea ce îi dădea un aer de *gaucherie*[1] care împiedica desfășurarea lină a conversației; dar există cazuri fericite când o nou-venită, care se află într-o stare oarecum de inferioritate, trezește doamnelor o anumită indulgență și bunăvoință. Maggie era atât de lipsită de acea cochetărie care are faima să scoată bărbații din minți, încât doamnele începură s-o privească oarecum compătimitor pentru faptul că, în ciuda frumuseții ei, nu era deloc periculoasă. Avusese foarte puține mulțumiri în viață, sărăcuța, și era de o modestie care înlătura orice îndoială, iar purtarea ei repezită și agitată era evident rezultatul vieții retrase și al condițiilor

[1] Stângăcie *(franc.).*

vitrege. Lumea care cunoștea pe celelalte rude ale bietei Lucy descoperea cu uimire că Maggie n-avea nicio urmă de vulgaritate. Domnișoarele Guest se cutremurau întotdeauna când se gândeau la rudele lui Lucy și ideea unei înrudiri cu oameni ca aceia din familiile Glegg sau Pullet era departe de a le fi plăcută; dar când Stephen își băga ceva în cap era inutil să-l mai contrazici; și, de altfel, nimeni nu avea nimic de spus împotriva lui Lucy – toți o iubeau. Pentru Lucy era firesc ca domnișoarele Guest să se poarte bine cu verișoara la care ținea atât de mult, iar Stephen s-ar fi supărat îngrozitor dacă surorile lui n-ar fi fost drăguțe cu ea. Invitațiile la Park-House nu se făcură deci așteptate, fiind urmate de alte invitații, în alte locuri unde domnișoara Deane era apreciată și considerată ca o membră prea distinsă a societății din St. Ogg's ca să nu fie primită cu tot respectul cuvenit.

Cu acest prilej, Maggie trăi pentru prima dată viața domnișoarelor de societate și descoperi plăcerea de a te scula dimineața fără obligația de a îndeplini o îndatorire sau alta. Această nouă senzație de libertate și aceste plăceri pe care nimeni nu i le putea refuza, în mijlocul adierilor dulci și parfumate ale florilor de primăvară, în mijlocul muzicii de care acum avea parte din plin, al lungilor plimbări în soare și al reveriilor minunate în barcă, lunecând pe râu, toate acestea nu puteau să n-o îmbete puțin pe Maggie după atâția ani de mizerie; de altfel, încă din prima săptămână, amintirile triste și teama de viitor începuseră s-o obsedeze mai puțin. Viața ei devenise foarte plăcută; era minunat să te gătești în fiecare seară și să simți că ești una dintre frumusețile acelei primăveri. Oriunde se ducea, Maggie întâlnea priviri admirative. Încetase să mai treacă neobservată, încetase să mai fie o fetiță pe care poți s-o certi și la care se poate țipa, o fetiță mereu mustrată că nu-i atentă și pe care nimeni nu era obligat s-o ia în seamă. Îi plăcea să rămână singură la pian, în timp ce Lucy și Stephen se plimbau călare, și să descopere că potrivirea dintre clape și degetele ei rămăsese aceași, că reînviase – ca o prietenie caldă pe care n-o poate distruge nicio despărțire, oricât ar fi ea de lungă; era plăcut să-și amin-

tească melodiile auzite în ajun și să le repete mereu, până ce ajungea să le cânte, transformându-le într-un limbaj mai expresiv și mai pasionat. Simplul acord al octavelor era pentru Maggie o încântare și adesea prefera să aleagă un caiet de studii mai curând decât orice alt fel de cântec, ca să poată gusta mai bine senzația primitivă a intervalelor, prin această muzică lipsită de prejudecăți melodice. Bucuria ce i-o dădea muzica nu înseamnă că avea un deosebit talent de pianistă; am putea spune mai curând că receptivitatea în fața emoției supreme inspirate de muzică era doar o latură a naturii ei pasionate și sensibile care făcea ca greșelile și virtuțile să se contopească, iar dragostea să-și ceară uneori drepturile în mod imperios, împiedicându-i în același timp orgoliul să îmbrace forma unor simple cochetării și a unor șiretlicuri feminine și dându-i în schimb poezia năzuințelor ambițioase. Dar dumneavoastră o cunoașteți de mult pe Maggie și probabil că nu vă interesează caracterul, ci povestea vieții ei, destul de greu de prevăzut chiar dacă-i cunoașteți perfect firea. Pentru că tragedia vieții noastre nu vine numai dinlăuntrul nostru. „Caracterul, spune Novalis[1] în unul din aforismele lui discutabile, caracterul înseamnă destin“. Dar nu întregul nostru destin. Hamlet, prințul Danemarcii, era un cugetător și un om veșnic nehotărât, trăsătură de caracter care a creat o mare tragedie. Dar dacă tatăl lui Hamlet ar fi trăit până la adânci bătrânețe, iar unchiul lui ar fi murit de mic, Hamlet ar fi putut foarte bine să se însoare cu Ofelia și să trăiască menținându-și toată viața reputația unui om echilibrat, cu toate monologurile lui și cu unele ieșiri sarcastice la adresa frumoasei fete a lui Polonius, ca să nu mai vorbim de atitudinea lipsită de politețe față de socru-său.

Deci, soarta lui Maggie rămâne deocamdată ascunsă, precum cursul unui fluviu care nu s-ar găsi încă pe hartă; știm doar că fluviul e adânc și tumultos și că drumul lui, ca și al celorlalte fluvii, îl duce spre ocean. Cuprinsă de farmecul vieții noi, Maggie, cu toată imaginația ei bogată, încetase să se mai

[1] Novalis – pseudonimul poetului romantic german Friederich von Hardenberg (1772-1801).

gândească la ce-i va aduce viitorul; și neliniștea pe care o încerca la gândul primei întâlniri cu Philip nu mai era atât de puternică; poate chiar că, fără să și-o mărturisească, se bucura de amânarea întâlnirii.

Philip nu venise la ei în seara când fusese așteptat, iar domnul Stephen Guest le spusese că plecase la mare – probabil, după părerea lui Stephen, ca să picteze – și nu se știa când se va întoarce. Philip obișnuia adesea să plece așa, fără să spună nimănui, și, într-adevăr, se întoarse abia după douăsprezece zile, găsind ambele bilete ale lui Lucy: plecase înainte de a afla de sosirea lui Maggie.

Poate că trebuie să ai nouăsprezece ani ca să poți înțelege semnificația sentimentelor ce se adunaseră în sufletul lui Maggie în aceste douăsprezece zile, ca să poți înțelege cât de pline i se păruseră, din pricina experiențelor noi pe care le trăise și a multiplelor stări sufletești prin care trecuse. Primele zile ale unei noi prietenii au aproape întotdeauna pentru noi această semnificație și ocupă în amintirea noastră un loc mult mai pregnant decât perioadele ulterioare, mai lungi, de prietenie propriu-zisă, mai lipsite de descoperiri noi și de impresii inedite.

În zilele următoare, Stephen își petrecu aproape tot timpul stând lângă Lucy, sau cântând cu ea la pian, sau însoțind-o când mergea la plimbare: îi făcea o curte din ce în ce mai stăruitoare, lucru la care se aștepta toată lumea. Lucy era foarte fericită, cu atât mai fericită, cu cât Stephen devenise mult mai interesant și mult mai amuzant de când venise Maggie. Atât Stephen, cât și Maggie se întreceau în lungi discuții serioase sau pline de glume spre marea admirație a lui Lucy cea blândă și modestă, care se gândea de multe ori la cvartetul încântător pe care-l vor forma de-a lungul vieții, când Maggie se va căsători cu Philip. E oare de înțeles ca o fată să aprecieze tovărășia iubitului ei în prezența unei terțe persoane, fără nicio umbră de gelozie, cu toate că ființa iubită se adresează mai tot timpul acelei persoane? Da, când e vorba de o fată încrezătoare ca Lucy, care era convinsă de dragostea lui Stephen pentru ea și de dragostea lui Maggie

pentru Philip: o fată care nu era înclinată să-și piardă încrederea fără dovezi palpabile. Și, pe urmă, Stephen se afla tot timpul lângă ea, îi oferea brațul și i se adresa, fiind sigur că-l aprobă, cu aceeași politețe afectuoasă și aceeași atenție față de toate dorințele ei, repetată zi de zi. Dar era oare într-adevăr aceeași? Lucy avea impresia că e chiar mai intensă. Nu e deci de mirare că nu-și dădea seama de adevărata semnificație a acestei schimbări. Era o schimbare imperceptibilă de care nici chiar Stephen nu-și dădea perfect seama. Atențiile lui față de Maggie erau relativ neînsemnate; ba chiar intervenise între ei o anumită răceală, care făcea imposibile relațiile vag curtenitoare de la început, din ziua când se plimbaseră cu barca. Dacă i se întâmpla lui Stephen să intre în odaie când Lucy nu era acolo, sau dacă fata îi lăsa singuri împreună, nu-și vorbeau niciodată. Stephen se făcea că se uită într-o carte sau într-o partitură, iar Maggie își băga nasul în lucru. Amândoi simțeau cu întreaga lor făptură prezența copleșitoare a celuilalt. Și totuși, așteptau și doreau în fiecare zi să se întâmple același lucru. Niciunul nici altul nu se gândiseră încă la ce se întâmplă și nici nu se întrebaseră în tăcere „oare la ce or să ducă toate astea?“ Maggie simțea doar că viața îi dezvăluie ceva cu totul nou; se cufundase cu trup și suflet într-o experiență imediată și directă, fără să mai aibă energia de a deveni conștientă de ea sau de a o judeca. Stephen evita să-și mărturisească în sinea lui că simte o influență care ar putea avea un efect hotărâtor asupra purtării sale ulterioare. Iar când Lucy intra din nou în încăpere, își recăpătau calmul: Maggie se simțea iarăși în stare să-l contrazică și să râdă de el, iar Stephen să-i recomande exemplul fermecătoarei Sophia Western[1], o eroină care avea mult „respect pentru inteligența bărbaților“. Maggie se putea uita din nou la Stephen – lucru pe care, pentru un motiv sau altul, îl evita întotdeauna când erau singuri; iar el se simțea chiar în stare s-o roage să-l acompanieze la pian, Lucy fiind ocupată cu pregătirea bazarului, și să-i facă observații că accelerează ritmul – ceea

[1] Eroină a romanului *Tom Jones* de Henry Fielding (1707-1754).

ce era fără îndoială punctul slab al lui Maggie.

În ziua întoarcerii lui Philip, Lucy se hotărî să-și petreacă seara cu doamna Kenn. Sănătatea șubredă a acestei doamne amenința, în urma unei bronșite, să se transforme într-o boală serioasă, ceea ce o făcea să renunțe la obligațiile în legătură cu bazarul, a cărui deschidere trebuia să aibă loc în curând, și să le încredințeze altor doamne, printre care ar fi dorit să se afle și Lucy. Fata îi promisese de față cu Stephen să-i facă o vizită, și deci urma să ia masa mai devreme și să treacă la ora șase pe la domnișoara Torry, care-i transmisese invitația doamnei Kenn.

— Iată încă o consecință a acestui bazar idiot, izbucni Stephen de îndată ce domnișoara Torry ieși din odaie. Sustrage femeile de la îndatoririle lor casnice și le atrage în orgii de milieuri de pus sub samovare sau de sacoșe brodate. Mă întreb ce altă menire are femeia pe lume decât aceea de a crea motive puternice pentru a-i face pe bărbații lor să stea acasă, și motive și mai puternice pentru a-i face pe burlaci să plece de acasă. Dacă lucrurile continuă să meargă așa, vom asista în curând la descompunerea societății.

— Să știi că nu mai ține mult, îl asigură Lucy râzând. Bazarul se deschide de luni într-o săptămână.

— Slavă Domnului! exclamă Stephen. Până și Kenn a declarat deunăzi că nu-i place acest plan prin care deșertăciunea îndeplinește funcțiile carității, dar, după cum poporul englez n-are destulă minte ca să suporte impozitele directe, tot așa și St. Ogg's n-are rațiuni destul de puternice să construiască și să înzestreze școlile fără apel la slăbiciunile oamenilor.

— Chiar așa a spus? întrebă micuța Lucy, pe care îngrijorarea o făcu să deschidă mari ochii ei căprui. Eu nu l-am auzit niciodată vorbind așa. Credeam că-i de acord cu ce facem.

— Sunt convins că-i de acord cu ce faci dumneata, spuse Stephen, zâmbindu-i afectuos. Trebuie să-ți mărturisesc că vizita dumitale din seara asta pare cam suspectă. Dar, în sfârșit, știu că pornește dintr-un sentiment frumos.

— O! ai o părere prea bună despre mine, răspunse Lucy,

dând din cap și îmbujorându-se, ceea ce o făcu să pară și mai frumoasă.

Și cu asta discuția se încheie. Dar, cum era de la sine înțeles că Stephen nu va mai reveni în seara aceea, își prelungi puțin vizita de dimineață, luându-și rămas bun de la domnișoare abia după ora patru.

Maggie se așeză singură în salon imediat după-masă, cu Minny în brațe, lăsându-l pe unchi-său să-și termine paharul și să tragă un pui de somn, conform obiceiului, iar pe maică-sa pradă unui compromis între tricotat și moțăială, operații pe care, când nu erau musafiri, le prelungea în sufragerie până la ora ceaiului. Maggie tocmai se apleca să mângâie cățelul mătăsos, încercând să-l consoleze de absența stăpână-sii, când, deodată, auzi pasul cuiva pe pietriș și ridică ochii: era domnul Stephen Guest care intra în grădină venind parcă dinspre râu. Nu venea niciodată atât de devreme după-masă. Se plângea mereu că la Park-House se mănâncă foarte târziu. Totuși, era el, îmbrăcat în hainele lui negre: se vedea clar că fusese acasă și se reîntorsese cu barca. Maggie simți cum îi ard obrajii și îi bate inima: în chip firesc se simțea tulburată, căci nu era obișnuită să primească vizite când se găsea singură. Stephen o văzu prin ușa de sticlă care dădea în grădină și o salută, îndreptându-se spre ea cu intenția de a intra pe acolo, și nu pe ușa din față. Se înroșise și el, având aerul cel mai stângaci pe care te puteai aștepta să-l întâlnești la un tânăr deștept și stăpân pe sine. Intră ținând în mână o partitură făcută sul și spuse cu un ton pe care se căznea să-l facă spontan:

— Te miri că mă vezi așa curând, domnișoară Tulliver? Te rog să mă ierți că am venit pe neașteptate, dar am avut treabă în oraș și l-am rugat pe omul nostru să mă ducă cu barca; așa că am luat notele cu „Fecioara din Artois“ ca să le aduc verișoarei dumitale: azi dimineață le uitasem acasă. Vrei să fii drăguță să i le dai?

— Da, răspunse Maggie intimidată, sculându-se de pe scaun cu Minny în brațe, după care, neștiind bine ce să facă, se așeză din nou.

Stephen își puse pălăria pe masă și alături de ea partitura, care căzu pe parchet; apoi se așeză pe scaunul de lângă Maggie, îndrăzneală pe care până atunci n-o avusese niciodată, conștient, ca și Maggie de altfel, că se aflau acum într-o situație cu totul nouă.

— Ce faci, răsfățatule? Se adresă el cățelului, aplecându-se să-l tragă de urechile lungi și buclate, care cădeau pe brațele lui Maggie.

Observația nu era prea originală și, dat fiind că inspirația lui Stephen se oprise aici, conversația se opri și ea. Stephen continua să-i mângâie capul lui Minny cu senzația că trăiește în vis și nu se poate opri – fără să știe prea bine de ce. Și totuși senzația era plăcută; ar fi vrut doar un lucru în plus: să îndrăznească s-o privească pe Maggie, să poată privi măcar o dată în ochii ei adânci și ciudați și ea să se uite la el, după care n-ar mai fi dorit nimic. Își dădea seama că dorința de a privi în ochii lui Maggie devenea din ce în ce mai puternică, luând proporțiile unei obsesii. Își chinuia neîncetat imaginația să găsească un mijloc s-o privească, fără ca lucrul să pară curios și fără ca el să se simtă prost după aceea. Cât despre Maggie, gândurile îi deveniseră confuze, singura prezență de care era conștientă fiind ca aceea a unei păsări uriașe care se zbatea lângă ea, în întunecime, căci nu-și putea ridica privirile și în fața ochilor nu avea decât blana neagră și ondulată a lui Minny.

Dar toate astea trebuiau să se sfârșească odată – poate de fapt se sfârșiseră demult și dădeau numai impresia că durează, întocmai ca visurile de un minut care par nesfârșite. În cele din urmă, Stephen se îndreptă pe scaun, apoi se aplecă într-o parte, cu un braț peste spetează, și cu ochii în ochii lui Maggie. „Ce să-i spună?“

— Cred că astăzi o să avem un apus de soare minunat, nu vrei să-l vezi?

— Nu știu... răspunse Maggie, ridicând ochii și privind cu curaj pe fereastră. Apoi adăugă: Poate... dacă nu joc cărți cu unchiul meu!

Urmă o pauză, în care timp Minny, fiind din nou mângâiat,

dar conștient că n-avea de ce să fie recunoscător, ba dimpotrivă, începu să mârâie.

— Îți place să stai singură?

Maggie îi aruncă o privire șireată, apoi răspunse:

— Mă întreb dacă ar fi politicos să spun da?

— Este adevărat, întrebarea e cam riscantă din partea unui intrus, spuse Stephen încântat de privirea lui Maggie și hotărât să mai aștepte una, dar după ce plec, vei avea prilejul să te mai bucuri de singurătate încă o jumătate de oră, adăugă Stephen uitându-se la ceas. Știu că domnul Deane nu se ivește niciodată înainte de șapte și jumătate.

Urmă o nouă pauză în timpul căreia Maggie privi insistent pe fereastră până când, în cele din urmă, își întoarse cu mare efort capul și începu să privească din nou spinarea lui Minny. Apoi spuse:

— Îmi pare rău că Lucy a trebuit să plece; am pierdut ora noastră de muzică.

— Mâine seară o să avem un nou cântareț. Te rog să-i spui verișoarei dumitale că s-a întors prietenul nostru Philip Wakem. L-am întâlnit când mă duceam spre casă.

Maggie tresări – era ceva, mai mult decât un fior, care o străbătu o clipă din creștet până în tălpi. Dar imaginea nouă, trezită de numele lui Philip, risipise o bună parte din farmecul copleșitor care pusese stăpânire pe ea. Se ridică în picioare hotărâtă și, așezând cățelul pe perna lui, se îndreptă spre colțul odăii să ia coșulețul de lucru al lui Lucy. Stephen era furios și dezamăgit; se gândea că poate lui Maggie nu-i făcuse plăcere s-audă numele lui Wakem așa, pe neașteptate. Își adusese brusc aminte că Lucy îi vorbise de cearta dintre cele două familii. Nu mai avea de ce să stea: Maggie, rece și mândră, se așezase la masă și-și reluase lucrul, iar el părea un nerod care nu avea ce căuta acolo. O asemenea vizită, deplasată și complet inutilă, nu putea decât să-l facă să pară antipatic și ridicol. Era limpede că Maggie își dăduse seama că Stephen se grăbise să ia masa la el în odaie ca să se poată întoarce, s-o găsească singură.

Copilăroasă stare de spirit pentru un tânăr de douăzeci și

cinci de ani, instruit și cu serioase cunoștințe juridice! Dar, dacă ne gândim la ce s-a întâmplat cu alții, nu o să ni se mai pară curios.

În clipa aceea, ghemul de lână al lui Maggie căzu pe jos și ea se ridică să-l prindă. Stephen se sculă și el și, ridicând ghemul, se apropie de ea cu o privire atât de supărată și plină de reproșuri, încât ochii lui căpătară o expresie cu totul nouă pentru Maggie, care îi întâlni privirea în clipa când luă ghemul.

— La revedere, spuse Stephen pe un ton tot atât de trist și rugător ca și expresia ochilor.

Nu îndrăznea să-i întindă mâna – le vârî pe amândouă în buzunarele hainei. Maggie se întrebă dacă nu cumva fusese nepoliticoasă.

— Nu vrei să mai stai? întreba ea sfios, fără să-i mai evite privirea, căci asta ar fi fost din nou nepoliticos.

— Nu, mulțumesc, spuse Stephen continuând să privească în ochii ei pe cât de sfioși, pe atât de fascinanți, ca omul chinuit de sete care se uită către albia unui pârâu îndepărtat. Mă așteaptă omul cu barca... să-i spui verișoarei dumitale...

— Da?

— Să-i spui că am adus partitura.

— Da.

— Și că s-a întors Philip.

— Da.

De data asta Maggie rămase indiferentă la numele lui Philip.

— Nu vrei să ieși puțin în grădină? întrebă Stephen cu o voce și mai caldă.

Dar o clipă mai târziu regretă că Maggie nu refuzase, căci acum o văzu îndreptându-se către ușa de sticlă, iar el fu nevoit să-și ia pălăria și să pornească în urma ei. Stephen găsi însă imediat o compensație:

— Nu vrei să mă iei de braț? îi șopti el, de parcă i-ar fi împărtășit o taină.

Multe femei găsesc un farmec cuceritor în gestul unui bărbat care le oferă brațul: în clipa aceea nu au aproape

niciodată nevoie de sprijin fizic, dar sentimentul că primesc acest sprijin – prezența unei forțe exterioare dedicată lor – satisface o nevoie permanentă a imaginației feminine. Maggie acceptă brațul oferit, poate pentru acest motiv sau poate pentru un altul. Făcură înconjurul peluzei și se plimbară pe sub frunzișul verde al plantelor agățătoare, visători așa cum fuseseră cu un sfert de ceas în urmă, cu singura deosebire că Stephen dobândise de la Maggie privirea dorită, dar fără să se cumințească, în timp ce mintea ei confuză era străfulgerată de o seamă de gânduri: „Ce căuta acolo? De ce ieșise din casă?“ Nu rosteau o vorbă niciunul, nici altul. Dacă n-ar fi tăcut, poate că n-ar fi fost atât de conștienți fiecare de prezența celuilalt.

— Vezi să nu te împiedici de treaptă, îi atrase atenția Stephen, în cele din urmă.

— Mă întorc acasă, spuse Maggie, pentru care treapta apăruse ca o salvare. La revedere.

Își trase repede brațul și alergă către casă. Nu se gândea că gestul acesta brusc nu făcea decât să amplifice amintirea tulburătoare a întâmplării. Nu voia să se mai gândească la nimic. Se aruncă în fotoliu și izbucni în plâns.

— Ah, Philip, Philip, ce n-aș da să fim iar împreună, liniștiți ca la Red Deeps.

O bucată de vreme Stephen o urmări cu privirea. Apoi se îndreptă către râu și curând după aceea coborî la debarcader. Petrecu seara în sala de biliard, fumând țigară după țigară și făcând cu încăpățânare, ore întregi, exerciții și caramboluri. Era hotărât să nu se gândească la nimic – să nu mai admită alte amintiri decât acelea pe care i le impunea prezența constantă a lui Maggie. O vedea la brațul lui și-și aducea aminte cât o privise de intens.

Apoi fu nevoit să se întoarcă acasă sub lumina rece a stelelor și, umblând așa în noapte, își blestemă nebunia și-și jură să nu mai rămână niciodată singur cu Maggie. Își pierduse mințile. Doar era îndrăgostit de Lucy și se angajase față de ea cu toată seriozitatea de care era în stare un om de onoare. Tare ar fi dorit să n-o fi întâlnit niciodată pe această

Maggie Tulliver și să nu se fi aprins în felul ăsta. Ar fi putut să fie o soție delicioasă, ciudată și greu de stăpânit, pentru orice bărbat în afară de el; el însă nu ar fi ales-o niciodată. Simțea oare și dânsa același lucru? Stephen nădăjduia că... nu. N-ar fi trebuit să se ducă s-o vadă. De acum înainte se va stăpâni. Va fi nesuferit și poate că se va certa cu ea. Să se certe cu ea? E oare posibil să te cerți cu o ființă care are niște ochi ca ai ei – disprețuitori și rugători, chemători și dornici să-și manifeste împotrivirea, autoritari și stăruitori – plini de contradicții înnebunitoare. Să vezi o astfel de femeie stăpânită de dragoste era un lucru pentru care merita să lupți, dar el n-avea de gând să lupte.

Stephen încheie acest monolog interior printr-o exclamație abia șoptită, după care zvârli capătul țigării de foi și, cu mâinile în buzunar, porni încet de-a lungul tufișurilor. Exclamația era de altfel departe de a fi binevoitoare.

Capitolul VII
Philip își face din nou apariția

A doua zi de dimineață ploua cu găleata; era una dintre acele dimineți când bărbații din împrejurimi, pe care nimic nu-i silește să stea în casă, obișnuiesc să facă vizite nesfârșite fetelor de care sunt îndrăgostiți. Ploaia mai ușor suportată la venire, fie că mergi pe jos, fie că mergi călare, se întețește apoi, lăsându-ți speranța că se va opri cândva, așa că numai o ceartă furtunoasă poate pune capăt vizitei; plictiseala mocnită n-ar putea să aibă niciun efect. Și, când e vorba de îndrăgostiți, ce poate fi mai minunat, în Anglia, decât o dimineață ploioasă? Pe soare nu te poți bizui niciodată; bonetele sunt în primejdie, și pe iarbă nu poți sta, că riști să te alegi cu un guturai. Pe ploaie însă, te poți bizui din plin. După un galop prin ploaie, înfășurat în manta, te trezești instalat pe scaunul favorit – ceva mai înalt sau mai scund decât cel pe care stă zeița inimii tale (de fapt, din punct de vedere metafizic e același lucru, și poate de asta femeia e adulată și în același timp privită de sus), cu speranța că nu va

veni nicio cucoană în vizită.

— Sunt sigură că Stephen o să sosească azi mai devreme. Întotdeauna vine mai devreme când plouă.

Maggie nu răspunse nimic. Era furioasă pe Stephen. Își spunea chiar că ar trebui să-l urască. Dacă n-ar fi plouat, s-ar fi dus s-o vadă pe mătușa Glegg, numai ca să nu dea ochii cu el. Însă de vreme ce ploua, trebuia să găsească un pretext ca să poată sta cu maică-sa în altă cameră.

Dar Stephen nu veni mai devreme. Și înaintea lui sosi un alt oaspete – un vecin mai apropiat. Intrând în cameră, Philip, la gândul că prietenia lor era o taină ce nu trebuie trădată, hotărâse doar să se încline în fața lui Maggie; dar când aceasta se îndreptă spre el, cu mâna întinsă, își dădu seama că Lucy știe tot. Erau amândoi cam tulburați, deși Philip se pregătise ceasuri întregi în vederea acestei întâlniri. Dar, ca toți cei ce trec prin viață fără să ceară prea multă simpatie din partea semenilor, Philip reușea aproape întotdeauna să se stăpânească și, plin de mândrie și susceptibilitate, evita orice gest care i-ar fi trădat emoția. O paloare mai accentuată, un ușor tremur al nărilor în timp ce vorbea și o voce mai ascuțită – care pentru străini n-ar fi fost decât semnul unei indiferențe pline de răceală – erau singurele mărturii ale unei drame lăuntrice destul de dureroase. Dar Maggie, care avea tot atâta putere să-și ascundă vibrațiile cât ar fi avut dacă sufletul ei ar fi fost o strună de vioară, simți că ochii i se îneacă în lacrimi când mâinile lor se împreunară în tăcere. Nu erau lacrimi de durere; semănau mai degrabă cu lacrimile pe care le varsă femeile și copiii atunci când găsesc pe cineva să-i apere și când pot privi, în urmă, la primejdia ce i-a amenințat. Philip, care până atunci se asociase în mintea lui Maggie cu mustrările oarecum îndreptățite ale lui Tom, devenise pentru ea, în câteva clipe, un fel de conștiință exterioară capabilă s-o ajute și să-i dea putere. Afecțiunea ei caldă și liniștită pentru Philip, cu rădăcini adânci în copilăria lor, amintirea ceasurilor lungi petrecute în discuții care întăriseră prin impresii clare, succesive, simpatia instinctivă din primul moment – faptul că îi trezea mai degrabă un sentiment de

milă și eterna nevoie a femeii de a se devota, iar nu deșertăciunea sau alte porniri egoiste ale firii – păreau să constituie un fel de lăcaș sacru, un sanctuar unde putea să găsească adăpost împotriva unei forțe ispititoare căreia trebuia să i se împotrivească cu tot ceea ce era mai bun în ea. O forță care ar fi dezlănțuit un zbucium groaznic în sufletul ei și multă nenorocire în jur. Această lumină nouă în care-i apăreau relațiile dintre ea și Philip spulberă remușcările și îngrijorarea ce ar fi simțit-o altădată de teamă ca nu cumva prietenia lor să meargă prea departe și să-l supere pe Tom; și astfel, fără a se mai gândi să-și înfrâneze sentimentele, Maggie îi întinse mâna și ochii i se umplură de lacrimi. Tocmai la asta se așteptase și Lucy, care simțea cum îi crește inima văzând că Philip și Maggie sunt din nou împreună. Dar, cu toate că îl respecta pe Philip, nu se putea împiedica să constate că vărul Tom avusese oarecare dreptate să fie revoltat de nepotrivirea fizică dintre cei doi tineri, vărul Tom fiind un om prozaic căruia nu-i plăceau poeziile și poveștile. Totuși Lucy începu îndată să sporovăiască pentru a-i face să se simtă la largul lor.

— E frumos și lăudabil din partea dumitale c-ai venit să ne vezi atât de curând după ce te-ai înapoiat în oraș – spuse ea cu o voce plăcută de soprană, ca un gângurit de păsărică, de aceea cred c-am să te iert c-ai dispărut așa din senin, fără să le spui prietenilor dumitale nicio vorbă. Hai, vino și stai aici, îl îndemnă ea arătându-i cel mai bun scaun, și poate că o să te iertăm.

— Niciodată nu vei reuși să domini oamenii, domnișoară Deane, spuse Philip așezându-se. N-o să te creadă nimeni că ești severă, și oamenii or să greșească mereu, fiind convinși că nu te va răbda inima să nu-i ierți.

Lucy îl contrazise în glumă, dar Philip nici n-o auzi, căci, după cum era și firesc, se întorsese către Maggie care se uita la el cu o privire deschisă și afectuoasă, așa cum te uiți la un prieten când nu l-ai mai văzut de mult. Cât de îngrozitoare fusese clipa despărțirii! Philip avea impresia că totul se întâmplase în ajun. Și impresia aceasta era atât de intensă –

își amintea atât de bine fiecare amănunt, fiecare vorbă rostită, fiecare privire schimbată când se întâlniseră ultima oară – încât cu acea gelozie și lipsă de încredere care, la naturile timide, însoțesc întotdeauna un sentiment puternic, i se părea că deslușește în privirea lui Maggie și în purtarea ei dovada unei schimbări. Însuși faptul că se temea de acest lucru, și era aproape convins că nu se înșală, ar fi fost de ajuns ca să-i trezească bănuiala în lipsa unor dovezi în stare să-i demonstreze contrariul.

— Ce vacanță minunată petrec! exclamă Maggie. Lucy se poartă cu mine ca o zână din povești; m-a prefăcut într-o clipă din cenușăreasă în prințesă. De dimineață până seara fac tot ce vreau. Nici n-apuc să doresc ceva, că Lucy mi-a și ghicit gândul.

— Sunt convins că din ziua în care te afli lângă ea e și mai fericită, spuse Philip. Cred că se joacă mult mai bine cu dumneata decât cu o menajerie întreagă de căței și pisicuțe. Și să știi că arăți foarte bine – schimbarea îți priește.

Conversația superficială continuă un timp, până când Lucy, hotărâtă să-i pună capăt, exclamă, pe un ton care imita foarte bine enervarea ca a uitat ceva, și ieși din cameră.

Maggie și Philip se aplecară îndată unul spre celalalt și mâinile lor se împreunară din nou; se priveau cu bucuria tristă a prietenilor care păstrează în suflet amintirea unei vechi dureri încă nestinse.

— Știi, Philip, i-am spus lui Tom că vreau să te văd. L-am rugat să mă dezlege de făgăduiala pe care i-am făcut-o și a consimțit.

Maggie, cu firea ei impulsivă, ar fi vrut să-l facă pe Philip să înțeleagă de la început care vor trebui să fie relațiile dintre ei; totuși nu-i spuse nimic. Toate câte se întâmplaseră de când Philip îi mărturisise prima oară că o iubește erau atât de dureroase, încât Maggie nu voia să fie ea prima care să pomenească de asta. I se părea de ajuns că rostise numele lui Tom, care odinioară îl insultase pe Philip, chiar și atât putea însemna o jignire. Dar, în clipa aceea, Philip era prea preocupat de prezența ei ca să se mai poată gândi la altceva.

— Atunci putem fi măcar prieteni, Maggie, nu-i așa? Nu mai există nicio piedică în calea prieteniei noastre?

— Dar ce-o să spună tatăl tău? N-o să se împotrivească? întrebă Maggie, retrăgându-și mâna.

— Nu există nimic care să mă facă să renunț la tine. Nu renunț decât dacă mi-o ceri tu, spuse Philip, roșindu-se. După cum ți-am mai declarat, există lucruri în privința cărora n-am să fac niciodată ce vrea tata. Și ăsta e unul dintre ele.

— Înseamnă că nu ne mai împiedică nimic să fim prieteni, să ne vedem și să stăm de vorbă cât vrem; până plec... căci în curând plec din nou. Vreau să plec foarte curând... să-mi iau un nou serviciu.

— N-ai putea să renunți, Maggie?

— Nu. Nu pot să mai rămân aici. Prea m-aș dezobișnui de viața la care trebuie să mă întorc. Nu vreau să depind de alții... nu vreau să stau cu Tom... deși se poartă foarte frumos cu mine. El ar vrea să-mi poarte de grijă, dar eu n-aș accepta pentru nimic în lume.

Philip păstră câteva clipe tăcerea. Apoi spuse cu o voce slabă și ascuțită, care la el era întotdeauna semnul unei emoții înăbușite:

— Crezi că altă soluție nu există? Oare numai către viața asta, care te desparte de cei cărora le ești dragă, îți poți îngădui să năzuiești?

— Da, Philip, răspunse Maggie privindu-l stăruitor, de parcă l-ar fi rugat s-o creadă că e silită să ia această hotărâre. Cel puțin deocamdată; în viitor nu știu ce-o să se mai întâmple. Dar am început să cred că mie nu mi-e dat să fiu fericită în dragoste – la mine dragostea a fost întotdeauna amestecată cu suferința. Bine-ar fi să-mi pot făuri un univers fără dragoste, așa ca bărbații.

— Maggie, văd c-ai revenit la vechile tale idei, într-o formă nouă... ideile pe care le combăteam, spuse Philip, cu o nuanță vagă de amărăciune. Vrei să găsești o formă de renunțare prin care să scapi de durere. Dar îți repet că asemenea scăpare nu-i posibilă decât prin falsificarea sau schilodirea firii tale. Ce s-ar întâmpla cu mine, dac-aș încerca să fug de

durere? Disprețul și cinismul ar fi singurul meu opiu, în cazul în care n-aș cădea într-un fel de nebunie orgolioasă și m-aș crede alesul Domnului, doar pentru că nu sunt alesul oamenilor.

Pe măsură ce vorbea, amărăciunea lui căpăta un fel de forță. Se vedea limpede că vorbele lui nu erau numai un răspuns pentru Maggie, ci și un mijloc de exteriorizare al unui sentiment care-l copleșea. În clipa aceea, sufletul lui era împovărat de durere. Dar evită, cu o delicatețe plină de mândrie, orice aluzie la dragoste – la făgăduielile de dragoste pe care și le făcuseră cândva. Să-i amintească lui Maggie de o făgăduială, ar fi însemnat că uzează de o constrângere josnică. Ce rost ar fi avut să-i repete că el rămăsese același? Și asta ar fi sunat ca o rugăminte. Dragostea lui Philip pentru Maggie, mai mult chiar decât orice altă experiență din viața lui, era pecetluită de sentimentul exagerat că el constituia o excepție, și că Maggie, alături de toți ceilalți, îl privea ca pe o excepție.

Dar Maggie începuse să aibă remușcări.

— Da, Philip, afirmă ea cu aerul de copil pocăit pe care-l căpăta ori de câte ori o certa Philip. Știu că ai dreptate. Mă gândesc prea mult la sentimentele mele și prea puțin la sentimentele altora... la sentimentele tale. Am nevoie de tine, să-mi atragi atenția când am greșit și să mă înveți ce să fac. Mi-ai spus atâtea lucruri care s-au adeverit!

Rosti cuvintele acestea stând cu coatele pe masă și capul sprijinit în palme și uitându-se la Philip cu un aer de dependență pocăită și afectuoasă, în timp ce el o privea cu o expresie pe care Maggie o recunoscu din ce în ce mai bine, pe măsură ce sufletul îi era năpădit de amintiri. Oare se gândea și Philip la lucrul pe care și-l amintise ea acum? Ceva în legătură cu iubitul lui Lucy? Acest gând o făcu să se cutremure. Arunca o nouă lumină asupra sentimentelor ei actuale și asupra urmărilor pe care putea să le aibă întâmplarea din ajun. Ridică brațele de pe masă, simțind nevoia să se miște, căci avea o greutate pe inimă, greutatea care însoțește uneori o durere sufletească neașteptată.

— Ce-i cu tine, Maggie? Ce s-a întâmplat? întrebă Philip cuprins de o neliniște ciudată, imaginația lui fiind oricând gata să descopere ceva care putea fi fatal relațiilor dintre ei.

— Nimic. Nu s-a întâmplat nimic, spuse Maggie, încercând să-și trezească voința adormită. Gândul acela îngrozitor nu trebuia să pătrundă în mintea lui Philip; și Maggie hotărî că trebuie să-l alunge și din mintea ei. Nimic, repetă ea. Nu s-a petrecut nimic decât în sufletul meu. Spuneai că viața asta secătuită, cum o numești tu, o să se răzbune pe mine, și ai avut dreptate. Mă bucur cu prea multă poftă de muzică și de viața ușoară de care am parte acum.

Și, spunând asta, își luă lucrul și se apucă, hotărâtă, să coasă. Philip o privea întrebându-se dacă totuși n-o frământă și altceva. Știa că Maggie e în stare să se chinuie învinuindu-se singură de tot felul de lucruri. Dar nu trecu mult și în toată casa răsună clinchetul clopoțelului de la ușă, tras cu putere de o mână bine cunoscută.

— Ce furtunos se anunță, spuse Maggie stăpână pe ea, cu toate că inima începuse să-i bată mai tare. Mă întreb unde-o fi Lucy.

Lucy auzise semnalul și, după două-trei minute, în care avu timpul să-i pună câteva întrebări pline de grijă și de afecțiune, îl aduse pe Stephen în salon.

— Ce faci, bătrâne, izbucni Stephen ducându-se drept la Philip și strângându-i mâna cu entuziasm, după ce, în treacăt, se înclinase în fața lui Maggie. Sunt fericit că te-ai întors printre noi. De data asta te rog să nu te mai porți ca o vrabie care și-a făcut cuibul pe casă și vine și pleacă fără să anunțe pe nimeni. Cred că-i a douăzecea oară când urc degeaba scările alea nesfârșite de la atelierul tău. Am urcat fiindcă ai tăi credeau că ești acasă. Să știi că lucrurile astea înveninează o prietenie.

— Vin atât de puțini oameni la mine, încât nu merită să las vorbă când plec și când ma întorc, răspunse Philip, copleșit de prezența lui Stephen cu aerul lui prosper și vocea lui puternică.

— Cum vă simțiți astăzi, domnișoară Tulliver? întrebă

Stephen, întorcându-se către Maggie cu o politețe glacială și întinzându-i mâna cu aerul că nu face altceva decât să-și îndeplinească o îndatorire socială.

Maggie îi oferi vârful degetelor și răspunse pe un ton mândru și indiferent:

— Mulțumesc, bine.

Philip îi urmărea pe amândoi cu atenție. Dar Lucy era obișnuită cu relațiile schimbătoare dintre ei și își spunea cu regret că există probabil o antipatie înnăscută între Maggie și Stephen, care ieșea din când în când la iveală, oricât s-ar fi străduit amândoi s-o ascundă. „Lui nu-i plac femeile de tipul lui Maggie, iar pe ea o enervează ceva la Stephen: îl găsește îngâmfat“, își spunea Lucy cu naivitate, gândindu-se că asta explica totul. Dar după ce Maggie și Stephen se salutară atât de convențional, fiecare dintre ei se simți jignit de răceala celuilalt. Și, în timp ce-l tot întreba pe Philip ce mai desenase în ultima lui călătorie, Stephen era mereu cu gândul la Maggie, cu atât mai mult cu cât nu reușea s-o atragă în conversație, așa cum făcuse întotdeauna până atunci.

„Maggie și Philip nu par deloc fericiți, își spuse Lucy. Întâlnirea asta i-a cam întristat.“

— Mi se pare că tocmai noi care n-am galopat prin ploaie suntem mai muiate, spuse ea, adresându-se lui Stephen. Hai să ascultăm puțină muzică. Să profităm că ești și dumneata, și Philip aici. Cântați-ne duetul din „Masaniello“. Maggie nu l-a auzit niciodată și sunt sigură c-o să-i placă.

— Atunci să-ncepem, hotărî Stephen, îndreptându-se spre pian și fredonând melodia cu vocea lui joasă, atât de plăcută.

— Philip, vrei să fii drăguț să-l acompaniezi tu, ca eu să-mi pot vedea de lucru, îl rugă Lucy. Îți place să cânți la pian, nu-i așa? Adăugă ea cu drăgălășenie, privindu-l întrebător și temându-se, ca de obicei, să nu fi făcut vreo propunere care să-i displacă celuilalt, dar dorind, în același timp, să-și termine broderia.

Auzind-o, Philip se lumină la față, căci nu există poate niciun sentiment, în afară de teama și durerea fără margini, care să nu-și găsească alinare în muzică și să nu te ajute să

cânți mai bine; și, în clipa aceea, Philip era năpădit de sentimente atât de complexe, încât numai un cuartet sau un trio ar fi fost în stare să exprime dragostea și gelozia, resemnarea și bănuiala chinuitoare din sufletul lui.

— Sigur că da, spuse el, așezându-se la pian. Muzica e o compensație pentru viața asta strâmbă și te face să te simți de parcă ai fi trei ființe deodată: cea care cântă din gură, cea care cântă la pian și cea care îi ascultă pe amândoi. Asta se întâmplă și când cânți și pictezi în același timp.

— Tu, Philip, ești un om de invidiat. Eu nu știu să fac nimic cu mâinile, spuse Stephen. Cred că asta se poate observa la toți oamenii cu talente administrative. La mine rațiunea are tendința de predominare. N-ai observat, domnișoară Tulliver?

Fără să vrea, Stephen începuse iar, ca de obicei, să glumească cu Maggie, care nu se putu stăpâni să nu roșească și să nu-i răspundă ironic:

— Da, am observat o tendință de predominare, spuse ea zâmbind, și Philip ar fi dorit din tot sufletul ca această tendință să-i displacă lui Maggie.

— Haideți, îi îndemnă Lucy. S-auzim muzica! O să ne analizăm calitățile altă dată.

De câte ori asculta muzică, Maggie devenea incapabilă să-și mai continue lucrul, oricât s-ar fi străduit. De data asta, însă, își dublă eforturile, căci gândul că Stephen știa cât de mult îi place vocea lui o determină să-i reziste nu numai în glumă, ca până atunci. Și, în plus, Maggie știa că Stephen are obiceiul să se așeze în așa fel, încât s-o poată vedea. Dar toate încercările fură zadarnice. Lucrul îi căzu din mâini și intențiile eroice se topiră în emoția nelămurită pe care i-o trezea în suflet acest duet înflăcărat; o emoție ce părea să-i dea, în același timp, putere și slăbiciune: putere să se bucure, și slăbiciune în a rezista. Melodia trecu în gama minoră, și emoția neașteptată a acestei schimbări o făcu pe Maggie să tresară. Biata Maggie! Tare era frumoasă când își lăsa sufletul pradă puterii implacabile a sunetului! Întreaga ei ființă vibra de emoție; stătea puțin aplecată înainte, cu mâinile încleștate, ca un om care încearcă să se țină tare. Ochii ei

strălucitori, larg deschiși, cu pupilele dilatate, aveau acea expresie copilărească de uimire și de încântare, ce apărea în clipele când era fericită. Lucy, care până atunci stătuse întotdeauna la pian și nu văzuse niciodată această expresie pe fața lui Maggie, nu reuși să se împotrivească dorinței de a veni tiptil până la ea și de a o săruta. Philip, care îi arunca și el din când în când câte o privire, ridicând ochii de pe partitură, simți că e prima oară când o vedea pe Maggie stăpânită de o emoție atât de puternică.

— Mai vrem, mai vrem! strigă Lucy după ce bisară duetul. Tot ceva vioi! Maggie spune mereu că-i place s-audă cascade de sunete.

— Atunci hai să cântăm „S-o pornim la drum“, spuse Stephen. Se potrivește grozav cu dimineața asta ploioasă. Dar nu vrei să părăsești cele mai sfinte îndatoriri ale vieții și să vii să cânți cu noi?

— Ba da, răspunse Lucy, râzând. Dacă vrei să cântăm „Opera cerșetorilor“[1]. E acolo, pe etajera de note... Vezi ca are o copertă jerpelită.

— Prețioasă indicație, n-am ce zice! Sunt vreo zece coperte aici, una mai jerpelită ca alta, răspunse Stephen, căutând partitura.

— Între timp, cântă-ne dumneata ceva, Philip! Te rog, stărui Lucy, văzând că degetele lui rătăceau pe clape. Ce cântai adineaori? Era foarte frumos, dar nu știu ce e.

— Cum nu știi? întrebă Philip, începând să cânte clar melodia. E un fragment din „Somnambula“: *Ah, perche non posso odiarti*[2]*.* Nu cunosc opera, dar se pare că tenorul îi declară eroinei că o va iubi pe veci, chiar dacă ea-l va părăsi.

Philip nu alesese această melodie la întâmplare, era poate o expresie indirectă a vorbelor pe care nu se putea hotărî să le rostească în fața lui Maggie. Aceasta auzise explicațiile date lui Lucy și, când Philip începu să cânte, își dădu seama de tristețea pasionată a melodiei. Tenorul care-și pleda atât

---

[1] Vodevil aparţinând poetului englez John Gay (1685-1732).

[2] Ah, de ce nu te pot urî! *(ital.).* Opera *Somnambula* aparţine compozitorului italian Vincenzo Bellini (1801-1835).

de arzător cauza nu avea o voce excepțională, dar trezea în sufletul ei o seamă de amintiri: Philip îi mai cântase uneori, în surdină, pe potecile năpădite de iarbă sau la umbra frasinului înclinat de la Red Deeps. Vorbele ascundeau parcă o învinuire. Oare asta urmărise Philip? Maggie regretă că nu-i spusese mai clar, atunci când vorbise cu el puțin mai înainte, că nu voia să-i trezească din nou speranța deșartă a dragostei pentru că asta ar fi fost împotriva situației în care se găseau și din care nu exista ieșire. Cântecul lui Philip o mișca, dar nu-i mai dădea niciun fior; îi trezea în suflet gânduri și amintiri precise, dar n-o tulbura, ci îi inspira doar o duioasă părere de rău.

— Așa-i cu voi, tenorii, spuse Stephen, care așteptase cu partiturile în mână să sfârșească Philip cântecul. Întristați sexul frumos, ciripind vorbe de dragoste și jurăminte de credință, în timp ce iubita vă tratează cu cruzime. Și nu v-ați abține să vă exprimați resemnarea decât dacă vi s-ar tăia capetele și ar fi servite pe o tavă, cum s-a întâmplat cu tenorul sau trubadurul acela medieval. Trebuie să vă administrez un antidot până ce reușește domnișoara Deane să se smulgă de lângă ghemele ei.

Și Stephen începu să cânte cu patos și impertinență:

Să tot plâng să mă topesc,
Doar pentru că te iubesc?

Și tot aerul din salon păru să vibreze însuflețit de această undă înviorătoare. Lucy, care era întotdeauna mândră de Stephen, se îndreptă zâmbitoare spre pian, privindu-l cu admirație, în timp ce Maggie, în ciuda dorinței de a se împotrivi unui asemenea cântec și celui care-l cânta, se simți fermecată de o influență nelămurită și se lăsă în voia acestui val puternic, căruia nu putea să-i țină piept.

Era însă hotărâtă cu înverșunare să nu se trădeze; se apucă din nou de lucru, făcând cu îndărătnicie împunsături greșite și înțepându-și degetele, fără să ridice ochii sau să ia seama la ceea ce se petrecea în jur, până când cele trei voci intonară

împreună „S-o pornim la drum“.

Dacă ar fi putut să înțeleagă că acel Stephen atât de impertinent și de îngâmfat se gândea tot timpul la ea, dacă și-ar fi dat seama cum trecea brusc de la hotărârea de a o trata cu o indiferență ostentativă la dorința enervantă de a surprinde un semn de căldură din partea ei, de a schimba cu ea o vorbă sau o privire pe furiș, mă tem că Maggie ar fi încercat o satisfacție ascunsă. Când începură să cânte „Furtuna“, Stephen găsi prilejul pe care-l căuta. Simțind nevoia să-și rezeme picioarele pe ceva, Maggie se ridică să caute un scăunel. Stephen, care în clipa aceea nu cânta și îi urmărea toate mișcările, îi ghici dorința și se grăbi să i-o satisfacă. În timp ce ridica scăunelul, ochii lui exprimară o rugă atât de fierbinte, încât Maggie nu se putu împiedica să nu-i arunce o privire de recunoștință. Atunci când scăunelul de care ai nevoie e așezat cu grijă lângă tine de către o persoană foarte sigură de sine, și nu de orice persoană sigură de sine, ci de una anumită, care a căpătat dintr-o dată un aer umil și îngrijorat și mai zăbovește o clipă lângă tine ca să te întrebe dacă nu cumva te trage vreun curent în locul acela dintre fereastră și cămin, rugându-te totodată să-i îngădui să-ți mute masa de lucru mai încolo, și dacă tu, femeia căreia îi sunt adresate toate acestea, ai fost nevoită de mică să înveți lecția vieții într-o limbă aspră, e cu neputință ca o părticică din nevoia de dragoste, năvalnică, oricând gata să izbucnească, să nu ți se reflecte în priviri. Și pentru Maggie asemenea atitudini nu erau un lucru obișnuit, ci un element nou în viața ei, iar dorința de a se vedea înconjurată de atenții era puternică și nealterată. Tonul acela de grijă afectuoasă o făcu să privească chipul aplecat deasupra ei și să spună: „Nu, mulțumesc“. Și, orice s-ar fi întâmplat în clipa aceea, privirea pe care o schimbară tot li s-ar fi părut minunată, așa cum li se păruse și-n seara din ajun.

Stephen nu făcuse decât un gest firesc de politețe care nu durase nici două minute iar Lucy, abia îl observase. Dar pentru Philip, care purta în suflet un sentiment vag de neliniște fiind oricând gata să-și hrănească această neliniște cu

incidentele cele mai neînsemnate, grija neașteptată din partea lui Stephen și schimbarea de pe chipul lui Maggie, părând să reflecte o rază de lumină de pe chipul lui, formau un contrast atât de puternic cu semnele de indiferență exagerată dinainte, încât totul căpătă o semnificație dureroasă. Vocea lui Stephen care umplu din nou încăperea îl irită ca un zăngănit de tablă și Philip simți nevoia să bată în clape, scoțând sunete ascuțite și false. De fapt, Philip nu observase nimic care să-l facă să bănuiască c-ar putea exista vreun sentiment neobișnuit între Stephen și Maggie. Așa-i glăsuia rațiunea, și Philip ar fi vrut să plece imediat acasă și să mediteze în liniște asupra acestor imagini aparente, până s-ar fi convins că erau cu totul neîntemeiate. Dar, pe de altă parte, nu-i venea să plece înaintea lui Stephen, căci voia să urmărească orice apropiere dintre acesta și Maggie. Bietul Philip! I se părea firesc, ba chiar inevitabil, ca orice om care se afla în preajma lui Maggie să se îndrăgostească de ea! Dar dacă Maggie s-ar fi lăsat ademenită și s-ar fi îndrăgostit de Stephen Guest, n-ar fi fost în niciun caz fericită. Gândul ăsta îi dădu lui Philip curaj să privească propria lui dragoste pentru Maggie într-o lumină nouă: nu i se mai părea demnă de dispreț.

Zbuciumul acesta sufletesc care părea că-l asurzește îl făcu să cânte foarte fals. Lucy îl privi uimită, dar intrarea doamnei Tulliver, venită să-i poftească la masă, fu ca un pretext care întrerupse brusc muzica.

— A, uite-l și pe domnul Philip, exclamă domnul Deane când intrară cu toții în sufragerie. Nu te-am mai văzut de o veșnicie. Ce mai face tatăl dumitale? Am auzit că e plecat. L-am căutat deunăzi la birou și mi s-a spus că nu e în oraș.

— Da, a fost câteva zile la Mudport, cu niște treburi, răspunse Philip. Dar s-a întors.

— Tot așa de mult îi place să se ocupe de fermă?

— Cred că da, răspunse Philip, cam uimit de interesul neașteptat al domnului Deane pentru ocupațiile lui taică-său.

— Am auzit c-a pus mâna pe niște pământ pe ambele maluri ale râului, continuă domnul Deane. E adevărat?

— Da, este!

— Cred că ferma asta îi dă mare bătaie de cap, îi dădu zor domnul Deane în timp ce împărțea plăcinta de porumbel – și înghite o grămadă de bani. Eu n-am avut niciodată manii d-astea... și nici n-aș vrea să am. Și să știi că cele mai păcătoase manii sunt alea din care te aștepți să câștigi un ban. Îți golesc buzunarele, de parcă ar fi niște saci găuriți din care curge grâu.

Auzind aceste critici la adresa cheltuielilor domnului Wakem – critici care voiau să pară gratuite – Lucy se simți cam îngrijorată. Dar discuția se opri acolo, și tot timpul cât dură masa domnul Deane rămase pe gânduri, mai tăcut ca de obicei. Lucy, care urmarea întotdeauna reacțiile lui taică-său și care în ultima vreme avea motive serioase să se intereseze de tot ce avea legătură cu familia Wakem, era curioasă să știe ce se ascunde îndărătul întrebărilor acelora. Și tăcerea care urmă o făcu să bănuie că întrebările fuseseră puse cu un anumit scop.

Preocupată de acest gând, Lucy recurse la metoda folosită ori de câte ori voia să-i spună sau să-l întrebe ceva pe taică-său. Găsi un pretext ca s-o facă pe mătușa Tulliver să plece din sufragerie după-masă, și se așeză pe un scăunel la picioarele lui. În afară de faptul că Lucy, care nu putea suferi să i se presare tutun în păr, începea prin a pune stăpânire pe tabacheră, domnul Deane trăia în asemenea împrejurări clipele cele mai fericite pe care i le putea oferi o viață clădită exclusiv pe merite personale.

— Nu-i așa că nu te duci imediat la culcare și mai stai puțin cu mine, tăticule? îl întrebă ea, trăgându-și scăunelul mai aproape de el și desfăcându-i degetele groase care țineau tabachera.

— Da, mai stau, răspunse el, cu ochii la clondirul ce conținea răsplata meritelor lui personale. Dar ce vrei de la mine? Adăugă el, ciupindu-i drăgăstos bărbia cu gropiță. Vrei să mă lingușești ca să mai faci rost de niște bani pentru bazar?

— Nu, azi urmăresc scopuri josnice. Nu vreau să-ți cer

nimic, vreau numai să-ți vorbesc. Ia spune, tăticule, de ce l-ai întrebat azi pe Philip despre ferma lui taică-său? Mi s-a părut curios, fiindcă dumneata nu prea ai obiceiul să-l întrebi de taică-său. Și nu înțeleg de ce te necăjești că domnul Wakem își risipește banii pe fermă.

— E vorba de niște afaceri care nu te privesc, răspunse domnul Deane, făcând un gest cu mâinile de parc-ar fi vrut să respingă orice tendință de amestec în acest mister.

— Bine, tăticule, dar dumneata spuneai întotdeauna că domnul Wakem l-a crescut pe Philip ca pe o fată. Atunci cum de-ai crezut că poți afla ceva de la el când e vorba de afaceri? Întrebările dumitale neașteptate au părut cam ciudate și Philip a fost cam surprins.

— Prostii, fetițo, replică domnul Deane, vrând să-și justifice purtarea în lume, purtare care, de când începuse să prospere, îi cam dădea bătaie de cap. Am auzit că moara și ferma lui Wakem de pe celălalt mal al râului – moara Dorlcote, fostă proprietatea lui Tulliver – nu mai fac parale ca pe vremuri. Și am vrut să aflu de la prietenul tău Philip dacă taică-său nu s-a săturat cumva de fermă.

— Da’ de ce, tăticule? Dac-o vinde, vrei s-o cumperi dumneata? întrebă Lucy, curioasă. Hai, tăticule, spune... spune tot... uite, dacă-mi spui îți dau tabachera înapoi. Știi, Maggie mi-a povestit că ceea ce doresc ei mai mult și mai mult pe lume e ca Tom să pună din nou mâna pe moară. Ăsta a fost unul dintre ultimele lucruri pe care i le-a cerut unchiul Tulliver lui Tom: să facă așa fel ca să ajungă din nou stăpân pe moară.

— Sst, pisicuța tatii, o mângâie domnul Deane, folosindu-se de tabachera care ajunsese iar în stăpânirea lui. Să nu cumva să scapi o vorbă despre asta, auzi? Nu prea văd cum ar putea de-alde Tulliver s-ajungă iar în stăpânirea morii sau să reușească cineva s-o scoată din mâinile lui Wakem. Și, dacă află că vrem moara numai ca s-ajungă iar în mâinile familiei Tulliver, nu se mai desparte de ea în ruptul capului. Și e și firesc, după câte s-au întâmplat. Wakem s-a purtat destul de frumos cu Tulliver pe vremuri, dar nu poți cere nimănui să se

lase biciuit și după asta să-ți mai și ofere zaharicale.

— Ascultă, tăticule, i se adresă Lucy cu un aer solemn, ai încredere în mine? Vreau să-ți spun ceva, dar să nu-mi pui nicio întrebare... să știi că am motive cât se poate de serioase să fac ceea ce vreau să fac. Și m-am gândit bine... zău că m-am gândit.

— Bine. S-auzim.

— Uite ce e, dacă mă lași să vorbesc deschis cu Philip, dacă mă lași să-i spun că ai de gând să cumperi moara și de ce vrei s-o cumperi, și că verii mei vor s-o capete înapoi și de ce vor s-o capete, cred că Philip o să ne ajute. Sunt sigură c-o să ne ajute.

— Nu prea înțeleg, fetițo, se miră domnul Deane. De ce să ne ajute? Apoi, privind-o lung pe fiică-sa, adăugă: Nu cumva crezi că bietul băiat s-a îndrăgostit de tine și poți să-l duci de nas? (Domnul Deane nu-și făcea niciun fel de griji în privința sentimentelor lui Lucy.)

— Nu, tăticule, Philip nu prea ține la mine... în orice caz ține mai puțin decât țin eu la el. Dar am motive să fiu sigură că-i așa cum ți-am spus. Nu mă întreba mai mult. Și, dacă ghicești despre ce-i vorba, nu-mi spune. Lasă-mă doar să procedez așa cum vreau.

Și, făcându-i această rugăminte, Lucy se ridică de pe scăunel, se cățără pe genunchii lui taică-său, și-l sărută.

— Vezi să nu faci vreo poznă, o sfătui el, sorbind-o din ochi.

— Nu, n-avea nicio grijă! Sunt o fată deșteaptă: am moștenit talentul dumitale în afaceri. Nu ții minte că mi-ai admirat caietul de socoteli, deunăzi când ți l-am arătat?

— Bine, Bine. Dacă tinerelul ăsta își ține gura, n-avem nimic de pierdut. Și, să-ți spun drept, nici nu cred c-avem altă soluție. Ei, și-acum lasă-mă să mă duc la culcare.

Capitolul VIII
Wakem apare într-o nouă lumină

Nu trecuseră nici trei zile de la discuția dintre domnul Deane și fiică-sa, la care ați fost martori și dumneavoastră, și

Lucy reuși să discute cu Philip între patru ochi, profitând de faptul că Maggie era în vizită la mătușa Glegg. După cele spuse de Lucy, Philip se frământă o zi și o noapte și, în cele din urmă, hotărî ce are de făcut. I se părea că întrezărește posibilitatea unei schimbări în relațiile lui cu Maggie și c-ar putea înlătura măcar una dintre piedicile care le stăteau în cale. Își întocmi un plan de bătaie și calculă toate mișcările cu calmul pasionat al unui jucător de șah în zilele primelor entuziasme, mirându-se singur de neașteptatul lui talent de strateg. Și, pe cât era planul lui de bine calculat, pe atât era de îndrăzneț. Până un moment când domnul Wakem n-avea altceva de făcut decât să-și citească ziarul, se apropie de el, se opri în spatele lui și, punându-i o mână pe umăr, i se adresă:

— Tată, nu vrei să vii în sanctuarul meu, să-ți arăt ultimele schițe? Tocmai le-am pus în ordine.

— Nu prea mă simt în stare să urc scările pân' la tine. Mi-au cam înțepenit încheieturile, răspunse Wakem, lăsând ziarul din mână și privindu-l pe fii-său cu blândețe. Dar hai, totuși, să merg.

— Ești mulțumit de încăperea asta, Phil, nu-i așa? Lumina de sus e grozavă.

Acestea fură, ca de obicei, primele cuvinte pe care le rosti domnul Wakem când intră în atelier. Îi plăcea să-și amintească, și să-i amintească și lui Philip, ce tată bun fusese dăruindu-i un asemenea atelier. Da, fusese într-adevăr un tată bun! Și dacă Emily s-ar fi sculat din mormânt, n-ar fi avut nimic să-i reproșeze.

— Ia te uită! Făcu el, punându-și ochelarii pe nas și așezându-se pe un scaun de unde putea să aibă o viziune de ansamblu și, în același timp, să se mai și odihnească puțin. Ai o expoziție grozavă! Picturile tale mi se par tot atât de bune ca pânzele pictorului ăla din Londra... ăla pentru care a plătit Leyburn atâția bani.

Philip dădu, zâmbind, din cap. Se așezase pe taburetul de lucru și ținea în mână un condei de plumb, cu care începu să tragă niște linii apăsate ca să-și ascundă emoția. Îl privea pe

taică-său care se ridicase și se plimba de jur împrejurul încăperii cu pas rar, oprindu-se în fața pânzelor cu mult mai mult interes decât l-ar fi îndemnat gustul lui pentru peisaj, până când rămase în fața unui suport pe care se aflau două picturi, una dintre ele mai mare și cealaltă mai mică, înrămate în piele.

— Doamne, dar asta ce mai e? întrebă Wakem, surprins de această trecere neașteptată de la peisaj la portret. Credeam că te-ai lăsat de portrete. Cine-s astea?

— Tablourile astea reprezintă amândouă aceeași persoană, la vârste diferite, răspunse Philip, calm și fără șovăială.

— Ce persoană? întrebă Wakem, uitându-se fix la tabloul mai mare, cu un aer din ce în ce mai bănuitor.

— Domnișoara Tulliver. În portretul mai mic e așa cum arăta pe vremea când eram cu fratele ei la școală, la King's Lorton. Portretul mai mare, care e mai puțin izbutit, e de pe vremea când m-am întors din străinătate.

Wakem se răsuci spre el, stacojiu de furie, lăsă să-i cadă ochelarii de pe nas, și îl privi cu expresie atât de sălbatică, de parcă ar fi vrut să lovească făptura aceea slabă, dar plină de cutezanță, și s-o doboare de pe scaun. Se aruncă însă din nou în fotoliu, vârându-și mâinile în buzunarele pantalonilor și se uită la fii-său cu turbare. Philip nu se uita le el; privea liniștit vârful creionului pe care-l ținea în mână.

— Vrei să spui c-ai mai văzut-o de când te-ai întors din străinătate? întrebă Wakem, în cele din urmă, cu acel efort zadarnic pe care-l faci când ești furios și vrei să-ți exprimi toată patima prin vorbe și ton, de vreme ce loviturile nu-ți sunt îngăduite.

— Da. Am văzut-o destul de des, timp de un an întreg, înaintea morții lui taică-său. Ne întâlneam în desișul de la Red Deeps, lângă moara Dorlcote. O iubesc mult. Și în viața mea n-am să iubesc altă femeie. Mă gândesc la ea de când era copil...

— Continuă, te rog! V-ați scris tot timpul?

— Nu. Nu i-am spus c-o iubesc decât înainte de a ne despărți, și Maggie i-a făgăduit fratelui ei că n-o să mă mai

vadă niciodată și nici n-o să-mi mai scrie. Nu sunt convins că mă iubește și nici nu știu dac-ar primi să se mărite cu mine. Dar dac-ar consimți, dacă m-ar iubi destul ca să facă asta, m-aș însura imediat cu ea.

— Va să zică așa-mi mulțumești tu mie pentru toată bunătatea cu care te-am copleșit, izbucni Wakem, palid și tremurând de furie, neputincios în fața disprețului calm și a aerului hotărât al lui Philip.

— Nu, tată, răspunse el, ridicându-și pentru prima oară privirea către domnul Wakem. Nu consider asta ca o mulțumire. E drept c-ai fost un tată bun. Dar am crezut c-ai făcut-o pentru că mă iubești și vrei să mă vezi fericit – atât de fericit cât îmi îngăduie soarta mea nenorocită. N-am știut că socotești asta ca o datorie pe care pretinzi să ți-o plătesc, sacrificând orice posibilitate de fericire numai ca să-ți satisfac niște sentimente pe care n-am să le împărtășesc niciodată.

— Cred că orice fiu ar împărtăși sentimentele tatălui său într-un caz ca ăsta, spuse Wakem cu amărăciune. Tatăl fetei era un imbecil, o bestie turbată, și a fost cât pe-aci să mă omoare. O știe tot târgul. Iar fii-său e tot atât de obraznic, doar că e mai stăpânit din fire. Spui că i-a interzis soră-sii să te vadă. Mi-e teamă că dacă nu bagi de seamă, o să-ți rupă oasele... ca să te fericească și mai mult. Dar văd că hotărârea ta e luată, și-mi închipui că te-ai gândit la consecințe. Bineînțeles că n-ai nevoie de consimțământul meu, ești liber să faci ce poftești și poți să te căsătorești cu fata oricând, și mâine dacă vrei. Ai douăzeci și cinci de ani, și n-ai decât să urmezi calea care-ți convine, iar eu o voi urma pe-a mea. Nu-i nevoie să mai avem de-a face unul cu altul.

Wakem se ridică și se îndreptă spre ușă, dar ceva păru să-l oprească și, în loc să iasă, începu să se plimbe prin cameră. Philip nu se grăbi să răspundă, dar, când se hotărî în sfârșit să vorbească, tonul lui era mai calm și mai răspicat decât oricând.

— Nu, nu mă pot căsători cu domnișoara Tulliver, dacă sunt nevoit s-o întrețin din munca mea, chiar de ar vrea să se mărite cu mine. Nu am nicio meserie. Nu pot s-o silesc să

îndure sărăcia și infirmitatea mea.

— Aha, de asta nu vrei să te desparți de mine, spuse Wakem, pe același ton amar, cu toate că ultimele cuvinte ale lui Philip îl îndureraseră, trezindu-i un sentiment care de douăzeci și cinci de ani nu-l părăsise nicio clipă. Se trânti din nou pe scaun.

— Eram sigur că așa o să se întâmple, conchise Philip. Știu că scene din astea au loc deseori între părinți și copii. Dacă aș fi și eu ca alți bărbați de vârsta mea, aș răspunde vorbelor tale mânioase prin altele și mai mânioase, și poate că ne-am despărți; eu m-aș însura cu femeia pe care o iubesc, și poate c-aș avea norocul să fiu tot atât de fericit ca oricare altul. Dar dacă-ți face plăcere să distrugi efectul tuturor eforturilor pe care le-ai făcut pentru mine, să știi că ai un mare avantaj față de alți părinți: poți să mă lipsești de singurul lucru care m-ar face să consider că viața-i demnă de a fi trăită. Philip făcu o pauză, dar taică-său păstră tăcerea. Și știi bine cu ce mulțumire te-ai alege din asta, în afară de orgoliul de a-ți satisface un resentiment ridicol, demn doar de triburile de nomazi.

— Ce-ai zis? Resentiment ridicol? exclamă Wakem. Cum adică? Ce naiba! Te biciuiește un bădăran și după toate alea mai trebuie să te topești de dragul lui? Și, pe urmă, mai e și fii- său, scârba aia îngâmfată cu inimă de piatră. La licitație mi-a spus o vorbă pe care n-am s-o uit cât oi trăi. Ar fi o țintă grozavă pentru un glonte... numai că-i păcat să strici glontele pe el!

— Nu vorbesc de ura dumitale față de ei, reluă Philip care avea anumite motive să aprobe părerea lui taică-său despre Tom, cu toate ca nu merită să păstrezi atâta timp în inimă un sentiment de răzbunare. Voiam doar să spun că din cauza lor dușmănești o biată făptură fără apărare, care e prea înțeleaptă și prea bună ca să împărtășească prejudecățile înguste ale neamurilor ei. Ea nu s-a amestecat niciodată în certurile de familie.

— Ce vrei să înțeleg prin asta? N-are nicio importanță cum se poartă o femeie – important e de unde se trage. Oricum e

înjositor pentru tine să iei de nevastă pe fata bătrânului Tulliver.

Pentru prima oară în timpul discuției, Philip își pierdu cumpătul și se roși la față de mânie.

— Domnișoara Tulliver, declară el pe un ton tăios, dar plin de amărăciune, are acele trăsături de caracter pe care numai un om prost și vulgar le poate atribui clasei mijlocii. Are purtări cât se poate de alese, iar rudele ei, oricare ar fi ele, sunt respectate pentru marea lor cinste și integritate. Cred ca nu e om în St. Ogg's care să nu spună că e mai mult decât merit eu.

Wakem îi aruncă o privire cruntă și întrebătoare, dar Philip se uita în altă parte și, după câteva clipe, continuă pe un ton în care se simțeau oarecari regrete, dar urmărind parcă să accentueze ultimele cuvinte:

— Crezi că există vreun om în St. Ogg's să nu spună că o fată frumoasă ca ea face o prostie, irosindu-și viața alături de un nenorocit ca mine?

— În orice caz, ea n-ar putea să afirme asta, zise Wakem, ridicându-se din nou și uitând totul, într-o izbucnire de mândrie și revoltă, atât paternă, cât și personală. Ar fi o partidă neașteptată pentru ea! Ce contează o infirmitate din accident dacă o fată ține sincer la un băiat.

— Da, dar în asemenea cazuri fetele nu prea se îndrăgostesc, spuse Philip.

— Dacă-i așa, răspunse Wakem cu violență, încercând să-și păstreze poziția inițială, dacă nu ține la tine, de ce te-ai mai ostenit să-mi vorbești de ea; ai fi putut să mă scutești de neplăcerea de a-ți refuza încuviințarea pentru un lucru care nu are să se întâmple niciodată.

Spunând asta, Wakem se îndreptă cu pași mari spre ieșire și, fără să se mai uite în urma lui, ieși trântind ușa.

Philip nu pierdu speranța că, în cele din urmă, discuția cu taică-său va da roadele dorite. Totuși scena care avusese loc îi zdruncinase nervii sensibili, ca de femeie. Se hotărî să nu coboare la masă; simțea că în ziua aceea nu mai poate da ochii cu taică-său. Wakem obișnuia, când n-avea cine să-i țină

de urât, să iasă seara în oraș, uneori chiar devreme – pe la șapte și jumătate; cum era destul de târziu după-amiază, Philip își încuie atelierul și se hotărî să facă o plimbare lungă, ca să se întoarcă abia după plecarea lui taică-său. Luă o barcă și vâsli coborând pe râu, la vale, până ajunse la un sat care-i plăcea lui foarte mult, și unde luă masa zăbovind până se făcu destul de târziu ca să se poată întoarce acasă. Până atunci nu se certase niciodată cu tatăl lui și gândul că neînțelegerea lor, o dată începută, ar putea să dureze săptămâni întregi îl mâhnea și-l îngrijora. Câte nu se puteau întâmpla între timp? Nici nu îndrăznea să lămurească sensul acestei întrebări, care-i apăruse în minte fără voia lui. Dar dacă ar deveni iubitul lui Maggie, acceptat și recunoscut, teama lui nelămurită îi va pieri încetul cu încetul din suflet. Se urcă din nou în atelier și se așeză obosit într-un fotoliu, privind cu gândul aiurea peisajele cu ape și stânci de pe pereți, până ațipi; o visă pe Maggie zbătându-se în apa lucioasă, verzuie a unui râu, în timp ce el o privea neputincios. Fu trezit din somn de un zgomot neașteptat, care semăna cu un trosnet puternic.

Zgomotul era, de fapt, scârțâitul ușii, și Philip își dădu seama că dormise doar câteva clipe, pentru că lumina înserării rămăsese aceeași. Cel care intrase era taică-său. Văzând că Philip vrea să se ridice să-i ofere un scaun, Wakem spuse:

— Nu-i nevoie. Nu te ridica. Las’ că mai bine mă învârtesc prin încăpere.

După ce se plimbă de câteva ori de la un capăt la altul al odăii, cu pas hotărât, Wakem se opri cu mâinile în buzunare în fața lui Philip, și-i spuse, de parc-ar fi continuat o discuție care nu fusese întreruptă:

— După câte înțeleg eu, Phil, fata ține la tine; altfel nu s-ar fi întâlnit cu tine pe ascuns.

Philip simți cum îi zvâcnește inima și, o clipă, pe fața lui apăru o roșeață care semăna cu o lumină trecătoare. Îi venea greu să vorbească așa, pe nepregătite.

— La King’s Lorton, când era mică, ținea la mine, fiindcă

stăteam mai tot timpul lângă frate-său care se rănise la picior. Amintirea asta i-a rămas întipărită în minte și de-atunci m-a socotit întotdeauna ca pe un vechi prieten. Iar când ne-am întâlnit din nou, m-a socotit tot ca pe un vechi prieten și nu ca pe iubitul ei.

— Bine, dar până la urmă tot i-ai vorbit de dragoste! Și atunci ce ți-a spus? îl întrebă Wakem, începând să se plimbe din nou prin cameră.

— A spus că mă iubește și ea.

— Atunci ce naiba mai vrei? E cumva o fată cu toane?

— Era foarte tânără pe vremea aceea, continuă Philip, șovăind. Mă tem că nici ea nu știa prea bine ce-i în sufletul ei. Mi-e teamă că lunga noastră despărțire și gândul că împrejurările ne vor fi mereu potrivnice au cam schimbat lucrurile.

— Da, dar acum e aici în oraș. Am văzut-o la biserică. De când te-ai întors, n-ai vorbit niciodată cu ea?

— Ba da, am întâlnit-o la domnul Deane. Dar, din diferite motive, n-am putut să-mi reînnoiesc propunerea. Dacă dumneata ți-ai da consimțământul... dacă ai vrea s-o privești ca pe nora dumitale, cel puțin una dintre piedici ar fi înlăturată.

Wakem rămase câteva clipe tăcut, privind portretul lui Maggie.

— Și totuși, Phil, să știi că nu-i ca maică-ta... rosti el într-un târziu. Am văzut-o la biserică. E mai frumoasă decât aici, în portret... Are niște ochi minunați... și e bine făcută... Dar pare cam sălbatică și greu de îmblânzit.

— Nu. E blândă, și afectuoasă, și simplă... n-are mofturile și meschinăriile altor femei.

— Adevărat? întrebă Wakem. Apoi, întorcându-se și privindu-l pe Philip, adăugă: Dar maică-ta părea mai blândă. Avea păr castaniu, ondulat, și ochi cenușii, ca tine. Tu nu ți-o mai amintești bine. Mare păcat că n-am niciun portret de-al ei.

— Nu ți-ar părea bine să am și eu parte de puțina fericire, ca tine... o fericire care să-mi îndulcească viața? Pentru tine

n-o să mai existe niciodată o legătură atât de copleșitoare ca aceea începută acum douăzeci și opt de ani, când te-ai căsătorit tu mama, și, de douăzeci și opt de ani n-ai făcut decât s-o întărești și mai mult.

— Ah, Phil, tu ești singurul om care știe să vadă ce-i bun în mine, spuse Wakem, întinzându-i mâna. Trebuie să încercăm să nu ne despărțim niciodată. Și acum, spune-mi, ce trebuie să fac? Vino jos să stăm de vorbă. Ce zici, să mă duc să-i fac o vizită domnișoarei cu ochi negri?

De vreme ce nu mai exista niciun obstacol între ei, Philip putea să discute deschis cu taică-său despre situația în care se aflau față de familia Tulliver – despre dorința lor de a răscumpăra moara și pământul – și despre trecerea morii și a pământului în mâinile societății „Guest and Co.“, ca o măsură intermediară. Philip își putea îngădui acum să stăruie, iar taică-său cedă mai ușor decât se așteptase.

— Nu-mi pasă de moară, încheie el, în cele din urmă, cedând cam enervat. În ultima vreme n-a făcut decât să-mi scoată peri albi. Tot ce vreau e să-mi plătească amenajările pe care le-am făcut. Dar e un singur lucru pe care te rog să nu mi-l ceri: nu vreau să am de-a face direct cu tânărul Tulliver. Dacă tu ești dispus să-l înghiți, de dragul soră-sii, n-ai decât! Eu nu pot: mi-ar rămâne în gât.

Și acum, gândiți-vă la bucuria care-l însuflețea pe Philip a doua zi, când se duse la domnul Deane să-i comunice că domnul Wakem era gata să înceapă tratativele și la aerul triumfător pe care-l arboră drăgălașa Lucy când îl întrebă pe taică-său ce părere avea despre marele ei talent în afaceri. Domnul Deane rămase cam nedumerit: bănuia că tinerii complotaseră ceva între ei și tare ar fi vrut să afle ce. Dar, pentru oamenii de felul domnului Deane, ceea ce se petrece cu tineretul e tot atât de străin de treburile serioase ale vieții, ca și ceea ce se petrece cu păsările și cu fluturii – în cazul în care asta nu are urmări nefaste asupra afacerilor bănești. Și, în cazul de față, urmările erau cât se poate de favorabile.

Capitolul IX

Milostenia în veșmânt de sărbătoare

Succesul lui Maggie, în calitate de membră admirată a societății din St. Ogg’s, ajunse fără îndoială la apogeu în ziua bazarului, când frumusețea ei simplă și nobilă, înveșmântată într-o rochie de muselină albă, mătăsoasă și vaporoasă, care bănuiesc că provenea din rezervele mătușii Pullet, se distingea de la distanță printre femeile mai gătite și mai convenționale din jurul ei. Poate că nu ajungem niciodată să ne dăm seama cât de artificială e purtarea noastră în societate până nu vedem o ființă care e, în același timp, frumoasă și plină de simplitate; căci simplitatea lipsită de frumusețe poate fi luată drept stângăcie. Domnișoarele Guest erau mult prea binecrescute ca să se fandosească și să vorbească pe tonul afectat, caracteristic unei vulgarități pretențioase; dar cum standul lor se afla chiar lângă standul unde stătea Maggie, oricine ar fi putut observa că domnișoara Guest cea mai mare ținea bărbia prea ridicată, iar domnișoara Laura era lipsită de naturalețe atât în gesturi, cât și în felul de a vorbi.

Bazarul atrăsese toată lumea elegantă din St. Ogg’s și din împrejurimi; merita să vii de la o distanță mai mare să vezi sala aceea veche și frumoasă, cu tavanul descoperit, cu grinzi sculptate și uși mari pliante de stejar, și cu lumina care cădea de sus, peste spectacolul multicolor; era o sală ciudată cu pereții tapetați în dungi late, îngălbenite de vreme, printre care, din loc în loc, apărea câte un animal heraldic, cu păr țepos și rit lung – emblemele prețioase ale unei familii nobile care stăpânise pe vremuri acest palat, devenit acum locaș public.

La un capăt al sălii, o arcadă monumentală săpată în zid domina loja orchestrei îmbrăcată în stejar, care se deschidea într-o încăpere cu plante de seră și mese cu mâncare și băutură – un refugiu plăcut pentru domnii cărora le plăcea să-și piardă timpul umblând de colo-colo, dar voiau totuși să părăsească din când în când înghesuiala din încăperea mare, pentru un loc de observație mai comod. De fapt, această

clădire veche era atât de potrivită pentru acest scop modern vrednic de laudă, care dădea milosteniei o înfățișare elegantă și încerca să astupe golurile prin intermediul deșertăciunii, încât nu era om să intre acolo fără să repete această remarcă. Lângă arcada de deasupra lojii orchestrei, era o verandă de piatră cu vitralii colorate, care constituia una dintre discordanțele solemne ale acestui vechi palat; în apropierea acestei verande își fixase standul Lucy, fiindcă era mai ușor să aranjeze acolo unele articole simple și voluminoase încredințate de doamna Kenn. Maggie ceruse să se așeze la capătul deschis al standului și să vândă o serie de articole pe care le prefera covorașelor de mărgele sau altor produse complicate despre care nu știa mare lucru. Dar, nu trecu mult și halatele bărbătești care făceau parte dintre articolele standului ei, se dovediră a avea o căutare atât de mare, trezind întrebări atât de complicate referitoare la căptușeală și la calitatea lor, și o dorință atât de vie de a se verifica aceste calități prin probă, încât locul unde stătea Maggie deveni un adevărat punct de atracție. Doamnele care aveau alte produse la stand și nu voiseră să vândă halate își dădură îndată seama cât de ușuratici și lipsiți de gust erau bărbații, care preferau să cumpere unele articole ușor de găsit la orice croitor; și se prea poate ca diferitele comentarii stârnite de domnișoara Tulliver în această împrejurare să fi lămurit pe mulți dintre cei de față asupra felului ei de a fi, astfel încât purtarea ei ulterioară nu-i mai uimi câtuși de puțin. Dar asta nu înseamnă că sufletele angelice ale doamnelor caritabile se pot revolta împotriva frumuseții, pe care de altfel o socotesc demnă de dispreț, ci, mai degrabă, că defectele unor persoane cândva foarte admirate devin, în mod inevitabil, mai vizibile prin simpla forță a contrastului; și, de asemenea, în ziua aceea, situația favorabilă ocupată de Maggie scoase pentru prima dată în lumină unele trăsături ale firii ei, care, mai târziu, se dovediră a fi fost pline de tâlc.

După părerea juriului feminin din St. Ogg’s, privirea deschisă a domnișoarei Tulliver era puțin prea îndrăzneață, și frumusețea ei puțin prea violentă, toate astea făcând-o să fie

mult inferioară verișoarei ei, domnișoara Deane, căci doamnele din St. Ogg's renunțaseră cu totul la pretențiile pe care le-ar fi putut avea la admirația domnului Stephen Guest.

Cât despre micuța Lucy, triumful lăudabil obținut de curând în legătură cu moara și planurile ei cu privire la Maggie și la Philip, planuri în care punea atâta suflet, o făceau să fie cât se poate de veselă și să se bucure din toată inima de succesul verișoarei ei. E drept că în ziua aceea era și ea foarte drăguță, iar Stephen Guest nu se mai dezlipea de lângă standul ei: cumpăra, gelos, toate articolele pe care le știa de când o văzuse pe Lucy lucrându-le, și o ajuta, voios, să-i ademenească pe clienți și să-i convingă să cumpere fel de fel de nimicuri. Merse chiar până acolo, încât să-și scoată pălăria și să-și pună pe cap un fes stacojiu, brodat de Lucy. Dar, pentru un ochi superficial, purtarea lui risca să pară mai degrabă o extravaganță decât un omagiu adus lui Lucy.

— Guest e un mare extravagant – declară tânărul Torry. Dar e un privilegiat la St. Ogg's... poate să-și îngăduie orice. Dacă altul ar face ca el, toată lumea ar spune că-i un caraghios

Stephen nu cumpără nimic de la Maggie, până când, în cele din urmă, Lucy îi șopti pe un ton cam supărat:

— Toate lucrurile tricotate de Maggie or să se vândă și tu n-ai cumpărat nimic. Uite, mânecuțele alea moi și călduroase, uite ce frumoase sunt. Hai, cumpără-le!

— Nu, nu, răspunse Stephen. Astea au fost făcute pentru persoane cu imaginație bogată, care, chiar dacă e groaznic de cald, sunt în stare să dârdâie de frig numai când se gândesc la gerurile Caucazului. Știi doar că logica e calitatea mea de bază! De ce nu-l convingi pe Philip să le cumpere? Dar ce-i cu Philip? De ce n-a venit?

— Nu-i place să se arate în locuri unde-i lume multă, cu toate că l-am rugat să vină. Dar mi-a promis c-o să-mi cumpere toate lucrurile pe care nu le vor alții! Și acum du-te și cumpără ceva de la Maggie!

— Nu, nu... Uite... are un client: bătrânul Wakem în persoană. Uite, s-apropie de ea...

Lucy își îndreptă, curioasă și neliniștită, privirea spre locul unde se afla Maggie; voia să vadă cum decurge întâlnirea cu un om față de care nutrea probabil sentimente ciudate și complexe, prima întâlnire după o întâmplare de tristă amintire. Se bucură să vadă că Wakem are destul tact ca să înceapă imediat să discute despre articolele din bazar și să pară amator să cumpere câte ceva, zâmbindu-i, din când în când, binevoitor lui Maggie, fără a o sili să vorbească prea mult, de parc-ar fi observat cât de palidă se făcuse și ce tare tremura.

— Văd că Wakem e cât se poate de drăguț cu vara dumitale, îi șopti Stephen lui Lucy. Oare o face numai din mărinimie? Parcă mi-ai spus ceva despre o ceartă de familie.

— O ceartă care în curând sper că va fi dată uitării, afirmă Lucy, vorbind cu înțeles, prea mulțumită ca să mai fie discretă.

Dar Stephen nu păru să observe nimic și, profitând că se apropiau niște cumpărătoare, o porni încet către celălalt capăt al standului, unde se afla Maggie; se opri la oarecare distanță de ea și începu să examineze mărunțișurile, până când Wakem își scoase portofelul și își încheie tranzacțiile.

— Philip a venit cu mine, îl auzi el pe Wakem spunând, dar a dispărut într-altă parte a clădirii, și a lăsat toate aceste obligații caritabile pe seama mea. Te rog să-i faci morală că s-a purtat atât de meschin.

Maggie răspunse la salutul și zâmbetul lui fără să scoată o vorbă, și Wakem plecă, zărindu-l abia atunci pe Stephen și dând din cap către el. Observând că Stephen e tot acolo, Maggie se apucă să numere niște bani, ocolindu-i privirea. Fusese mulțumită că Stephen se ocupase toată ziua de Lucy și nu se apropiase deloc de ea. Se salutaseră de dimineață cu indiferență, amândoi fiind apoi bucuroși că sunt siliți să stea departe unul de altul, ca niște bolnavi care, în ciuda unor înfrângeri din trecut, au reușit în cele din urmă să se dezbare de opiu. În ultimele zile, aproape se resemnaseră în fața unor astfel de înfrângeri, socotind că evenimentele exterioare care, în curând, aveau oricum să-i despartă, îi scuteau de efortul de

a mai lupta cu ei înșiși.

Stephen făcu un pas, și încă unul, apropiindu-se încet de ea, de parcă l-ar fi atras împotriva voinței lui. Înconjură capătul deschis al standului, și rămase pe jumătate ascuns în dosul unui paravan de draperii. Maggie continuă să-și numere banii, până când, deodată, auzi o voce joasă și caldă care-i șoptea:

— Ești obosită? Dă-mi voie să-ți aduc ceva... niște fructe, sau niște jeleuri...?

Tonul lui neobișnuit o tulbură ca vibrația bruscă și neașteptată a unei harfe.

— Nu, nu, mulțumesc, răspunse ea cu o voce stinsă, aruncându-i doar o privire.

— Ești palidă, continuă Stephen și mai stăruitor, sunt sigur că abia te ții pe picioare. Chiar dacă nu vrei, tot îți aduc ceva.

— Nu, nu, te rog nu... nu pot să mănânc nimic.

— Ești supărată pe mine? Ce ți-am făcut? Hai, uită-te la mine.

— Te rog, pleacă, șopti Maggie cu o privire disperată, întorcându-se spre celălalt capăt al lojii, pe jumătate ascunsă de faldurile unei draperii verzi, vechi și ofilite.

Nici n-apucă bine să rostească această rugăminte că se și simți nenorocită, gândindu-se că vorbele ei o dăduseră de gol. Stephen se întoarse îndată și, urmărindu-i privirea, dădu cu ochii de Philip Wakem, așezat lângă perdeaua verde care-l masca pe jumătate și de unde nu se putea vedea decât acea parte din sală unde se afla și Maggie. În mintea lui Stephen se ivi un gând nou care, asociat cu impresia făcută de purtarea lui Wakem și cu răspunsul dat de Lucy la propriile lui observații, îl convinse că între Philip și Maggie trebuie să existe o altă legătură decât prietenia din copilărie despre care auzise. Mânat de o seamă de porniri lăuntrice, Stephen părăsi îndată sala și urcă la bufet, unde, apropiindu-se de Philip, se așeză în spatele lui și-i puse mâna pe umăr.

— Ce faci aici, Phil? întrebă el. Studii pentru un portret? Sau vrei să faci o schiță a vitraliului? Din colțul ăsta întunecat, priveliștea e minunată, mai cu seamă încadrată de draperie.

— Fac un studiu de expresie, răspunse Philip tăios.

— Expresia cui? A domnișoarei Tulliver? Pare sălbatică și cam morocănoasă azi, seamănă cu o prințesă scăpătată care a ajuns să servească în dosul tejghelei. Vara ei m-a rugat să fiu amabil și să-i ofer ceva de mâncare sau de băut, dar m-a repezit, ca de obicei. Cred că există o antipatie reciprocă între noi. Mi se întâmplă foarte rar să am onoarea să-i fiu pe plac.

— Ce ipocrit ești! spuse Philip, înroșindu-se de furie.

— De ce ipocrit? Pentru că experiența mi-a dovedit că mă place toată lumea? În principiu e adevărat, dar în cazul de față e ceva care strică totul.

— Eu plec, spuse Philip, ridicându-se brusc.

— Și eu... Mă duc să iau puțin aer. Aici te înăbuși. Cred că mi-am făcut datoria din plin.

Cei doi prieteni coborâră scările în tăcere. Philip ieși în curte, în timp ce Stephen, spunând: „Am puțină treabă aici...“ o porni pe coridor, oprindu-se în celălalt capăt al clădirii și intrând într-o încăpere ce fusese repartizată bibliotecii municipale. Sala era goală și asta-i tocmai ce-și dorește un om când are chef să-și trântească pălăria pe masă, să se arunce într-un fotoliu și să fixeze încruntat zidul înalt de cărămidă, cu aerul furios al unui Apolo când a ucis Balaurul. Atitudinea rezultată dintr-un conflict moral seamănă uneori atât de bine cu ticăloșia, încât un om care judecă din afară, bazându-se pe o simplă comparație a faptelor, nu reușește să le deosebească. V-ați dat, cred, seama că Stephen nu era un ipocrit, că nu era în stare să se prefacă pentru un scop egoist; și, totuși, ezitarea lui de a accepta un sentiment precum și eforturile susținute de a-l ascunde ar fi putut constitui un argument perfect în sprijinul acuzațiilor aduse de Philip.

Între timp Maggie rămase la standul ei, tremurând ca scuturată de friguri, cu acea senzație dureroasă în ochi pe care o ai când te lupți să-ți reții lacrimile. Oare viața ei va trebui să fie întotdeauna așa? O să i se ivească mereu câte ceva care s-o facă să sufere? Auzea ca prin vis vocile oamenilor indiferenți care roiau în jurul ei și tare-ar fi vrut să se poată lăsa și ea în voia acestui curent vesel și zglobiu. Tocmai

atunci, doctorul Kenn, care abia sosise și se plimba prin sală cu mâinile la spate, privind în jur, dădu cu ochii de Maggie și fu izbit de expresia dureroasă de pe chipul ei frumos. Fata stătea aproape nemișcată. Șuvoiul de cumpărători scăzuse la ora aceea târzie a după-amiezii, mai toți domnii din St. Ogg's trecuseră pe acolo la amiază și standul lui Maggie era acum gol. Lucrul acesta, împreună cu expresia absentă și dureroasă de pe chipul ei, constituia un contrast și mai izbitor între ea și tovarășele ei, care erau vesele și agitate. Se opri, adânc impresionat. Observase la biserică, după cum era și firesc, chipul ei nou și neobișnuit. O cunoscuse apoi în timpul unei vizite de afaceri pe care o făcuse domnului Deane, dar nu-i adresase niciodată mai mult de trei cuvinte. Se îndreptă deci spre standul ei și Maggie, simțind că se apropie cineva, se strădui să-și ridice privirea și să vorbească. Dar când dădu cu ochii de doctorul Kenn și văzu chipul acestui om cumsecade, între două vârste, cu expresia pătrunzătoare, blândă și gravă, – expresia unui om care și-a găsit un făgaș în viață și privește cu compătimire pe cei care se zbat în vâltoarea valurilor, fiind gata să vină în ajutor – Maggie simți o ușurare instinctivă, de copil. Apariția doctorului Kenn avu asupra ei un efect de care Maggie își aminti mai târziu ca de o făgaduială. Oamenii de vârstă mijlocie, trecuți de emoțiile puternice ale vieții, dar fără să fi depășit încă vârsta când memoria mai păstrează o urmă de pasiune și nu e încă strict contemplativă, ar trebui să fie un fel de preoți naturali, pe care viața i-a disciplinat și i-a consacrat ca pe un refugiu și o salvare a celor care, în tinerețe, șovăie și cad pradă disperării. Câți dintre noi în anii tinereții n-ar fi întâmpinat cu brațele deschise un preot canonic sau necanonic, aparținând unui asemenea ordin al naturii, în loc să se lupte singuri și neajutorați cu problemele vârstei de nouăsprezece ani, așa cum făcea Maggie.

— Mă tem că treaba asta te cam obosește, domnișoară Tulliver, spuse doctorul Kenn.

— Da, e cam obositoare, răspunse Maggie simplu, nefiind obișnuită să nege, cu un zâmbet amabil și afectat, o realitate evidentă.

— Dar am să-i spun doamnei Kenn că i-ai vândut toate lucrurile într-o clipă, adăugă el. Și o să-ți fie recunoscătoare.

— Nu e meritul meu. Domnii s-au repezit să cumpere halatele și vestele brodate, dar cred că oricare dintre celelalte doamne ar fi vândut mai bine ca mine. Eu nu mă pricep să-mi laud marfa.

Doctorul Kenn zâmbi.

— Sper că de-acum încolo o să te putem număra printre enoriașii noștri. Până acum ai stat departe de noi.

— Am fost profesoară, și în curând o să capăt un post la o altă școală.

— Da? Nădăjduiam că vei rămâne lângă rudele dumitale. După câte știu, locuiesc toate pe-aici, prin împrejurimi.

— Nu, nu se poate, trebuie să plec, răspunse Maggie cu convingere, aruncându-i doctorului Kenn o privire încrezătoare de parcă prin aceste cuvinte i-ar fi dezvăluit toata povestea vieții ei.

Era una din acele clipe de destăinuiri mute, pe care le faci câteodată oamenilor întâlniți în treacăt – într-o scurtă călătorie sau într-un popas la marginea drumului. Există întotdeauna un prilej să schimbi o vorbă sau o privire cu un om străin și să păstrezi astfel treaz sentimentul solidarității umane.

După tonul și privirea lui Maggie, doctorul Kenn își dădu seama că această scurtă mărturisire era plină de tâlc.

— Da, da, văd, spuse el. Găsești că e mai bine să pleci. Dar nu înseamnă că n-o să te mai întâlnesc și n-o să te cunosc mai bine, dacă asta îți poate fi de vreun folos.

Și doctorul Kenn îi întinse mâna, i-o strânse prietenos, și plecă.

„Are ceva care o frământă, își spuse el. Bietul copil! Parc-ar fi una din acele

Inimi ce firea prea sus le avântă
Și chinul le trage prea jos.“

E ceva minunat de cinstit în ochii aceștia frumoși!

Ar putea să pară ciudat că Maggie, care printre multe alte cusururi îl avea și pe acela că simțea mereu nevoia de a fi admirată și de a i se recunoaște superioritatea – cusur păstrat încă de pe vremea când dădea sfaturi țiganilor cu gândul să ajungă regina lor – nu era mai veselă în ziua aceea când se bucurase de atâtea priviri și zâmbete și când, împinsă de Lucy în fața unei oglinzi mari, își privise, cu o încântare firească, silueta zveltă și grațioasă și chipul încadrat de părul bogat și negru ca noaptea. Maggie zâmbise imaginii din oglindă și, copleșită o clipă de propria ei frumusețe, uitase totul. Dacă acel sentiment ar fi putut să dăinuie, Maggie nu și-ar fi dorit altceva decât să-l aibă la picioarele ei pe Stephen Guest care să-i ofere o viață plină de bucurii și s-o adore în orice clipă, fie că era aproape sau departe, și care să-i dea prilejul de a-și satisface toate năzuințele spre cultură. Dar, în sufletul lui Maggie existau sentimente mai puternice decât deșertăciunea: dragoste și afecțiune, și amintirea vie și profundă a unor vremuri de strădanie și disciplină, amintirea zilelor când dăruise altora iubire și milă; și șuvoiul deșertăciunii se pierdu pe nesimțite într-un alt șuvoi, care, în ziua aceea, sub influența întâmplărilor și a imboldurilor sufletești din ultima săptămână, era mai puternic decât oricând.

Philip încă nu-i spusese că, în ceea ce-l privea pe taică-său, piedicile dintre ei fuseseră înlăturate; îi venea greu să-i comunice; dar îi povestise totul lui Lucy, cu speranța că aceasta îi va transmite lui Maggie, care îl va încuraja poate printr-un semn cât de mic, arătându-se fericită că se pot apropia mai mult unul de celălalt. Maggie fusese copleșită de simțăminte atât de contradictorii, încât abia reușise să îngaime câteva vorbe atunci când Lucy, cu chipul strălucind de bucurie, ca un heruvim de Correggio[1], îi dezvăluise, triumfătoare, ceea ce aflase. Și Lucy nu se mirase câtuși de puțin s-o vadă pe Maggie izbucnind în lacrimi de bucurie la gândul că dorința lui taică-său fusese îndeplinită și moara va fi din nou a lui Tom,

[1] Antonio Allegri Correggio (1494-1534), picior italian, şeful şcolii din Parma. Tablourile sale tratează în special teme religioase.

ca o răsplata a strădaniilor lui neobosite. Apoi pregătirile pentru bazar fuseseră timp de câteva zile singura preocupare a lui Lucy, astfel încât cele două verișoare nu mai vorbiră despre lucruri care să trezească sentimente mai adânci. Philip venise de mai multe ori să le vadă, dar Maggie nu avusese niciodată prilejul să stea de vorbă cu el între patru ochi, astfel încât lupta din sufletul ei se desfășurase fără nicio intervenție dinafară.

Dar după ce bazarul se termină cu bine și verișoarele se văzură din nou singure acasă, Lucy spuse:

— Maggie, nu te mai duce la mătușa Moss poimâine. Scrie-i că te-am rugat să-ți amâni vizita, și trimit eu pe cineva să-i ducă scrisoarea. N-o să se supere. Și o să ai destul timp să o vizitezi mai târziu. Nu vreau să pleci tocmai acum.

— Nu se poate, trebuie să plec, nu pot să mai amân. Nu renunț la mătușa Gritty pentru nimic în lume. Și, de altfel, nu mi-a rămas prea mult timp, pentru că la 25 iunie îmi reiau munca.

— Maggie, exclamă Lucy, aproape albă de uimire.

— Nu ți-am spus nimic pân-acum, fiindc-ai fost prea ocupată, continuă Maggie, străduindu-se cu greu să-și păstreze calmul. Dar acum câtva timp i-am scris bătrânei noastre profesoare, domnișoara Firniss, și am rugat-o să-mi comunice dacă află de vreo slujbă convenabilă și în urmă cu câteva zile am primit o scrisoare în care-mi spunea c-aș putea însoți trei elevi de-ai ei, orfani, la mare, pe tot timpul verii, iar mai târziu aș putea încerca să lucrez cu ea, ca profesoară. Ieri i-am scris că accept propunerea.

Lucy se simți atât de jignită, încât un timp nu reuși să scoată nicio vorbă.

— Maggie, spuse ea în cele din urmă, cum de-ai putut să fii atât de rea cu mine... să nu-mi spui nimic... să iei o hotărâre ca asta... și tocmai acum! Apoi, după o clipă, adăugă: Dar cu Philip cum rămâne? Eu, care credeam că totul o să se sfârșească atât de bine!... Ah, Maggie... de ce vrei să pleci? Hai, nu mai pleca! Îi scriu eu că te-ai răzgândit. Acum nu mai există nimic care să te despartă de Philip!

— Ba da, răspunse Maggie, cu voce stinsă. Sentimentele lui Tom. Mi-a spus că dacă mă mărit cu Philip nu vrea să mă mai vadă niciodată. Și știu că n-o să-și schimbe părerea... în orice caz, n-o să și-o schimbe curând... dacă nu intervine ceva care să-l îmbuneze.

— Las' că vorbesc eu cu el... săptămâna asta când se întoarce. Când o auzi de moară, se îmbunează. Îi vorbesc eu despre Philip. Tom a fost întotdeauna drăguț cu mine și nu cred că-i chiar atât de încăpățânat.

— Da, dar eu tot trebuie să plec, spuse Maggie cu o voce deznădăjduită. Trebuie să las să mai treacă un timp. Nu stărui să rămân, Lucy, te rog.

Lucy stătu câteva clipe pe gânduri, cu ochii pierduți în gol. În cele din urmă, îngenunche pe covor, lângă Maggie și, privind-o drept în ochi, cu o expresie gravă și îngrijorată, întrebă:

— Maggie, oare nu-l iubești pe Philip îndeajuns ca să te mărițI cu el? Spune-mi... n-ai încredere în mine?

Maggie luă mâna lui Lucy și o ținu strâns, câteva clipe, fără să scoată nicio vorbă. Avea mâinile reci, dar când vorbi, glasul ei răsună clar și răspicat.

— Ba da, Lucy. Sunt gata să mă mărit cu el oricând. Cred că pentru mine nu poate exista o soartă mai bună și mai frumoasă decât să-i fac viața fericită. Philip a fost primul băiat care m-a iubit. Nimeni n-ar putea să însemne mai mult pentru mine. Dar nu pot să trăiesc despărțită de Tom toată viața. Trebuie să plec și să aștept. Te rog să nu-mi mai vorbești niciodată despre asta.

Lucy se supuse, uimită și întristată. Apoi șopti:

— Cum vrei tu, Maggie, dar oricum, mâine mergem la balul de la Park-House să mai asculți și tu puțină muzică și să mai petreci puțin, înainte de a te duce să faci vizitele alea plicticoase. Ah, uite că vine mătușa cu ceaiul.

Capitolul X
Vraja pare să se fi risipit

Park-House, ale cărei încăperi dădeau una într-alta, părea scăldată în valuri de lumină și de flori și strălucea de frumusețea celor șaisprezece perechi de tineri, însoțiți de părinții sau de tutorii lor. Centrul acestei străluciri era salonul mare unde tinerii dansau, antrenați de acordurile unui pian cu coadă; biblioteca, în care puteai pătrunde din salon, avea o lumină mai potolită, pe măsura oamenilor mai maturi, amatori de joc de cărți; la celălalt capăt, salonul se deschidea într-un salonaș cochet, care dădea într-o seră, folosită, din când în când, drept refugiu de către cei ce doreau să se mai răcorească de vâltoarea dansului. Lucy părăsise pentru prima dată hainele de doliu și purta o rochie amplă de mătase albă, care-i punea în valoare silueta zveltă și grațioasă, și era socotită de toți regina balului, căci această petrecere era una dintre acelea pe care domnișoarele Guest le dădeau cu un sentiment de condescendență, neincluzând printre invitați niciun membru al aristocrației superioare celei din St. Ogg's, și extinzându-se doar până la limitele extreme ale aristocrației comerciale și profesionale din localitate.

La început, Maggie refuză să danseze, pretextând că uitase toate figurile – trecuseră mulți ani de pe vremea când dansa la școală – și era încântată că găsise o scuză, pentru că nu e plăcut să dansezi când un necaz te apasă pe suflet. În cele din urmă însă, simți muzica pătrunzând în fiecare fibră din trupul ei tânăr și se trezi dorind cu înflăcărare să danseze și ea, cu toate că cel ce încercă, pentru a doua oară, s-o convingă să danseze se nimeri să fie tocmai tânărul Torry, care-i era atât de nesuferit. Maggie îl preveni că nu știe decât un anumit dans popular, dar el o asigură că pentru o asemenea fericire era gata să aștepte oricât, declarându-i, evident din dorința de a-i face un compliment, că-i o mare nefericire că nu știe să valseze... căci i-ar fi plăcut grozav să valseze cu ea! În cele din urmă, veni și rândul acelui dans vechi și plăcut, lipsit de deșertăciune dar plin de voioșie, și Maggie uită de viața ei chinuită și se lăsă cuprinsă de o bucurie copilărească la auzul ritmului rustic, care părea să alunge orice etichetă pretențioasă. Începu chiar să se simtă

binevoitoare față de tânărul Torry, al cărui braț o condusese în mijlocul dansatorilor și o sprijinea acum în vâltoarea dansului; bucuria tinereții, bucurie ce izbucnește ca o flacără la cea mai mică suflare, îi aprinsese ochii și obrajii, iar rochia ei simplă, neagră, cu garnitură de dantelă, părea montura întunecată a unui giuvaer sclipitor.

Stephen nu o poftise încă la dans. O salutase doar în treacăt, politicos. Din ajun, imaginea ei care nu-l părăsea nicio clipă, fusese umbrită de chipul lui Philip Wakem ca de o pată; trebuie să fi existat oarecare afecțiune din partea lui care o făcea pe Maggie să se simtă legată de el. Iata deci – își spunea Stephen – cum încă un motiv făcea apel la onoarea lui, cerându-i să reziste ispitei ce amenința în orice clipă să-l copleșească. Așa își spunea Stephen; și, totuși, uneori ar fi vrut să reziste cu violență, dar alteori se cutremura de silă când imaginea nepoftită a lui Philip îi apărea deodată în minte, și se simțea parcă îndemnat să alerge la Maggie și să-i ceară să fie a lui. Dar în seara asta se purtase întocmai cum hotărâse să se poarte: se ținuse departe de Maggie, nu se uitase aproape deloc la ea și, pe de altă parte, o copleșise pe Lucy cu atenții, fiind tot timpul foarte vesel în vecinătatea ei. Acum însă nu-și mai putea lua ochii de la Maggie; îi venea să-i dea un picior tânărului Torry, să-l scoată din dans și să-i ia locul. Începu să aștepte cu nerăbdare sfârșitul dansului, ca să poată scăpa de partenera lui din acel moment. Gândul că ar putea să danseze cu Maggie și să-i țină atâta vreme mâna în mâna lui începu să-l obsedeze ca nevoia de a bea apă când ești însetat. Dar chiar și acum, mâinile lor se împreunau în timpul dansului, se împreunară mereu până la sfârșit, cu toate că erau atât de departe unul de altul.

Stephen aproape că nici nu-și dădu seama ce se petrecea cu el și cum reuși să se achite în mod automat de obligațiile lui de politețe, până când se pomeni din nou liber și singur și o zări pe Maggie în celalalt capăt al încăperii. Era singură. Porni către ea, făcându-și loc printre perechile care se formau pentru vals, și când Maggie își dădu seama că pe ea o căuta, simți, în ciuda gândurilor care o stăpâniseră până atunci, o

bucurie fierbinte. Ochii și obrajii îi străluceau încă de bucuria copilărească a dansului și dorința de fericire și de dragoste pusese stăpânire pe întreaga ei ființă; chiar și suferința care avea să vină nu i se mai părea atât de amară – era gata s-o accepte ca făcând nemijlocit parte din viață, căci viața, care în clipa aceea i se părea intensă și pasionantă, se înălțase deasupra plăcerii sau durerii. În noaptea asta, doar în noaptea asta, voia să se bucure în voie de căldura clipei prezente și să alunge gândurile reci și nemiloase ale trecutului și ale viitorului, care o chinuiau necontenit.

— Dansul următor e un vals, spuse Stephen, aplecându-se să-i vorbească.

Glasul și privirea îi erau învăluite în acea duioșie reținută care se naște în sufletele visătoare când, vara, în pădure, ciripitul păsărelelor umple tot văzduhul. Un asemenea glas și o asemenea privire aduc o adiere de poezie într-o încăpere în care lumina puternică a lămpilor de gaz și cochetăria tinerelor perechi par că te înăbușă.

— Dansul următor e tot vals; te amețește să te uiți la ei și aici e foarte cald. Nu vrei să facem câțiva pași?

Stephen o luă de braț și porniră împreună spre salonaș, unde mesele fuseseră presărate cu gravuri, pregătite anume pentru musafiri, care, de altfel, nici nu se uitau la ele. Dar în clipa aceea nu se afla nimeni acolo și cei doi, trecând mai departe, intrară în seră.

— Ce ciudați și ireali par pomii și florile astea printre care sclipesc luminile; e ca o priveliște de vis, spuse Maggie încet. Parc-ar fi dintr-o lume fermecată unde nimic nu se ofilește și nu piere niciodată... totul pare smălțuit de nestemate.

În timp ce vorbea, Maggie se uita la răsadul de mușcate. Stephen nu răspunse nimic, dar rămase cu ochii la ea... căci nu a spus oare un mare poet, care a contopit sunetul și lumina într-un tot, că întunericul e mut și lumina grăitoare? În privirea insistentă a lui Stephen strălucea o forță ciudată care o făcu pe Maggie să întoarcă încet capul și să-și îndrepte privirea spre el... încet, cum se îndreaptă o floare către soarele ce se înalță pe cer. Porniră înainte cu pas șovăitor,

fără să-și dea seama ce fac, fără să vadă nimic în afară de privirea gravă și stăruitoare cu care se cuprindeau unul pe celălalt și care ascundea tragismul ce vibrează în orice pasiune omenească adâncă și adevărată. Certitudinea amenințătoare că trebuie să renunțe și că vor renunța unul la altul dădea acestor clipe de mărturisiri mute o intensitate, un farmec și mai mare.

Ajunseseră la capătul serei, așa că fură nevoiți să se întoarcă. Asta o făcu pe Maggie să se trezească; se roși, întoarse capul, se dezlipi de brațul lui Stephen și se îndreptă către niște flori, să le miroasă. Stephen rămase nemișcat și alb la față.

— Pot să rup trandafirul ăsta? îl întrebă Maggie, făcând un efort disperat de a spune ceva ca s-alunge senzația copleșitoare că va trebui să audă mărturisiri grave. Sunt foarte rea cu trandafirii... îmi place să-i culeg și să-i miros, să-i tot miros până le piere tot parfumul.

Stephen amuțise de tot; nu se simțea în stare să rostească nicio vorbă. Maggie își îndoi puțin brațul ca s-ajungă la trandafirul mare, cu petalele pe jumătate desfăcute, care îi plăcuse. Există oare vreun om pe lume să nu fi fost cândva mișcat de frumusețea unui braț de femeie... de tandrețea nespusă ce ți-o sugerează gropițele cotului, sau de liniile dulci și arcuite ce se pierd în încheietura delicată cu vinișoarele fine, aproape imperceptibile, pulsând sub pielița catifelată? Acum două mii de ani, un braț de femeie a mișcat sufletul unui mare sculptor care i-a dăltuit imaginea pentru Partenon[1] și brațul acela, cuprinzând cu o mișcare drăgăstoasă marmura roasă de vreme a unui trunchi fără cap, ne mai emoționează și azi. Brațul lui Maggie era tot atât de frumos, dar frumusețea lui era însuflețită de nuanțele calde ale vieții.

Stephen se simți cuprins de o pornire nesăbuită: îl acoperi cu sărutări.

Maggie își smulse brațul din strânsoare și, tremurând de furie și de rușine, îl străfulgeră pe Stephen cu privirea pe care

[1] Templu în Atena, ridicat în cinstea zeiţei Atena şi decorat de *Fidias* (500-431 î.Hr).

ar fi putut s-o aibă o zeiță a războiului, insultată de un muritor.

— Cum îndrăznești?... izbucni ea, cu o voce tremurândă și aproape sugrumată de furie. Ce ți-am făcut de crezi că poți să mă insulți în felul ăsta?

Maggie alergă în odaia de alături și se azvârli pe sofa, gâfâind și tremurând.

O pedeapsă cumplită se abătuse asupra ei pentru că păcătuise, îngăduindu-și o clipă de fericire care însemna o trădare față de Lucy, față de Philip, față de tot ceea ce era mai bun în ea. Fericirea ei efemeră fusese năpădită de o molimă... de lepră: Stephen o respecta mult mai puțin decât o respecta pe Lucy.

Stephen se rezemase de peretele serei, ametit, copleșit de pasiuni contradictorii: dragoste, furie și disperare oarbă – disperare că nu fusese în stare să se stăpânească și o jignise pe Maggie.

Acest ultim sentiment fu mai puternic decât toate celelalte: dorea din suflet să se apropie de ea, să-i ceară iertare. Asta îi dădu puterea să se ducă după ea și Maggie nici n-apucă să se așeze bine că Stephen și apăru în fața ei, copleșit de umilință. Dar furia și amărăciunea fetei nu se potoliseră încă.

— Lasă-mă te rog singură, izbucni ea plină de mândrie, și de-a- cum încolo să nu-mi mai ieși în cale!

Stephen se întoarse și se îndreptă către celălalt capăt al încăperii unde începu să se plimbe agitat. Ar fi fost timpul să se arate din nou în sala de dans și își dădu și el seama de asta. Lipsiseră totuși atât de puțin, încât în clipa când Stephen intră din nou în salon, valsul era în toi.

Maggie nu întârzie nici ea prea mult. Toată mândria firii ei se revoltase: slăbiciunea îngrozitoare care-l făcuse pe Stephen să-i calce demnitatea în picioare avusese totuși un efect salutar. Gândurile și ispitele din ultima lună vor fi alungate și zăvorâte într-o încăpere părăsită a memoriei; nu mai exista nimic care s-o ademenească; îi va fi ușor acum să-și îndeplinească datoria și vechile ei preocupări cuminți vor domni din nou netulburate. Când intră în salon mai era puțin

îmbujorată și furioasă, totuși stăpână pe sine și plină de o mândrie care sfida orice ar fi putut s-o tulbure. Refuză să danseze, dar se arătă dispusă să discute cu oricine îi adresa cuvântul, fără să-și piardă nicio clipă capul. Și, în noaptea aceea, când ajunseră acasă, o sărută pe Lucy cu inima împăcată, bucurându-se aproape de izbucnirea pasională care o eliberase de orice vorbă sau privire însemnată cu pecetea trădării față de acea soră blândă și încrezătoare.

A doua zi dimineață, Maggie o porni spre Basset mai târziu decât se așteptase. Maică-sa avea s-o însoțească în trăsură și, cum doamna Tulliver nu obișnuia să dea peste cap treburile gospodăriei, Maggie, care se grăbise cu pregătirile, fu nevoită să aștepte în grădină gata îmbrăcată pentru călătorie. Lucy era în casă unde împacheta niște lucruri rămase de la bazar și pe care voia să le trimită copiilor doamnei Moss. În clipa când auzi clopoțelul de la intrare, Maggie se îngrozi gândindu-se că Lucy ar putea să-l aducă pe Stephen la ea: căci era sigură că cel care sunase era Stephen.

Dar câteva clipe mai târziu, oaspetele apăru singur în grădină și se așeză lângă dânsa pe bancă. Nu era Stephen.

— Uite Maggie, de aici poți zări vârfurile pinilor scoțieni, spuse Philip.

Își dădură mâna în tăcere, Maggie îl privi cu zâmbetul ei afectuos și copilăresc de altădată, care acum părea mai viu ca oricând, și Philip prinse curaj.

— Da, răspunse ea. Mă uit de multe ori la ei și tare-aș vrea să le mai văd trunchiurile poleite de soare, în asfințit. Dar n-am mai fost pe acolo decât o singură dată... când m-am dus cu mama la cimitir.

— Eu am fost... mă duc mereu pe acolo, spuse Philip. Nu mai trăiesc decât din amintirea trecutului.

Amintirile vii și un puternic sentiment de milă o făcură pe Maggie să-i cuprindă mâna. Hoinăriseră de atâtea ori mână în mână!

— Îmi amintesc de fiecare colțișor, continuă ea. Îmi amintesc ce mi-ai spus în fiecare loc... poveștile minunate pe care nu le mai auzisem niciodată până atunci.

— În curând ai să te-ntorci din nou acolo, spuse Philip, devenind deodată mai sfios. Moara va fi din nou a voastră.

— Da, dar eu n-am să mai locuiesc la moară, răspunse Maggie. N-o să am parte de fericirea asta decât din auzite.

— Atunci viitorul nu se va mai întâlni niciodată cu trecutul? Tot ce-a fost s-a isprăvit? E o carte închisă?

Ochii lui cenușii care o imploraseră de atâtea ori, cu adorație, o priveau acum cu o ultimă rază de nădejde, întâlnind privirea ei deschisă și sinceră.

— Cartea asta nu se va închide niciodată, Philip, șopti ea cu seriozitate și tristețe. Nu doresc un viitor care să rupă legăturile mele cu trecutul. Dar legătura dintre mine și fratele meu e foarte puternică. Mi-ar fi cu neputință să fac ceva care să mă despartă pentru totdeauna de el.

— Oare ăsta e singurul motiv care ne desparte, Maggie? o întrebă Philip, cu hotărârea disperată de a primi un răspuns clar.

— Da, singurul! răspunse Maggie, pe un ton calm și hotărât.

Și era convinsă de ceea ce spunea. În clipa aceea i se părea că potirul fermecat se rostogolise și se prefăcuse în cioburi. Reacția care o determinase să-și recapete mândria și stăpânirea de sine mai dăinuia încă și Maggie privea viitorul cu sentimentul că-și alesese singură calea.

Rămaseră câteva clipe mână în mână, fără să se privească și fără să mai scoată nicio vorbă. În mintea lui Maggie, primele scene de dragoste și de despărțire din viața ei erau mai vii decât clipa prezentă, iar Philip îi apărea așa cum îl văzuse atunci la Red Deeps.

Philip se gândea că răspunsul ei ar fi trebuit să-l facă fericit; Maggie avea un suflet deschis și limpede ca apa unui lac de munte. Atunci de ce nu izbutea să se simtă pe deplin liniștit? Gelozia nu se potolește decât după ce află tot și scormonește cutele cele mai ascunse ale sufletului omenesc.

Capitolul XI
Pe potecă

Maggie se afla de patru zile la mătușa Moss. De când sosise, ochii umbriți de necazuri ai acelei femei cu suflet de aur deveniseră mai strălucitori în lumina începutului de iunie, iar copiii ei, mici și mari, trăiau o adevărată sărbătoare, străduindu-se să învețe pe dinafară fiecare vorbă rostită de Maggie și să-i imite fiecare gest, de parc-ar fi văzut în ea întruchiparea efemeră a înțelepciunii și frumuseții desăvârșite.

În ceasul acela liniștit al vieții de fermă, înaintea mulsului de după-amiază, Maggie stătea în bătătura din fața casei, cu mătușă-sa și câțiva dintre copii, și dădea de mâncare la păsări. Clădirile mari dimprejurul ogrăzii în pantă erau tot atât de mohorâte și de dărăpănate ca pe vremuri, tufele răzlețe de trandafiri începuseră să-și anine povara văratică peste gardul vechi al grădinii, în timp ce lemnăria cenușie și cărămizile vechi ale casei, care fusese clădită pe un teren mai ridicat, păreau să moțăie ca bătrânii în lumina generoasă a soarelui de după-amiază, făcându-te să simți și mai mult că timpul se oprise în loc. Maggie, cu boneta legată pe braț, se uita zâmbind la puișorii mici și pufoși când, deodată, doamna Moss strigă:

— Vai, oare cine-o fi domnul care intră pe poartă?

Era un domn călare pe un cal roib care, de atâta alergat, avea crupa și grumazul scăldate în sudoare. Maggie simți că inima și tâmplele încep să-i zvâcnească îngrozitor, de parcă s-ar fi aflat în fața unui dușman fioros, care, după ce s-a prefăcut că moare, se ridică deodată din nou.

— Cine-i domnul ăsta, draga mea? întrebă doamna Moss, uitându-se la Maggie și dându-și seama că fata îl cunoaște.

— Domnul Stephen Guest, spuse Maggie, cu o voce stinsă. E... știi... verișoara Lucy... e un domn care vine foarte des pe la ea.

Între timp Stephen sări de pe cal și se apropie de doamne cu pălăria in mână.

— Ține calul, Willy, spuse doamna Moss băiatului ei în vârstă de doisprezece ani.

— Nu, mulțumesc, răspunse Stephen, încercând să-și potolească roibul care se smucea nervos. Trebuie să mă întorc imediat. Am venit pentru că trebuie să vă comunic ceva, domnișoară Tulliver... ceva personal. Nu vreți să mă însoțiți câțiva pași?

Stephen avea înfățișarea istovită și zbuciumată a omului chinuit de o grijă sau de o durere, căruia nu-i mai tihnește nici somnul, nici mâncarea. Vorbise fără introducere, ca și cum însărcinarea pe care o avea nu îngăduia nicio amânare, și de aceea nu avea rost să se mai întrebe ce credea doamna Moss despre vizita lui și despre cererea adresată lui Maggie. Buna doamnă Moss se cam fâstâcise în fața acestui domn care părea atât de mândru, și se tot întreba dacă n-ar fi mai bine să-l mai poftească o dată să-și lase calul pe mâna lui Willy și să intre în casă. Dar Maggie, dându-și seama cât de încurcați erau cu toții și nefiind în stare să rostească nicio vorbă, își puse boneta și o porni spre poartă.

Stephen se întoarse și el, și o porni alături de Maggie, ducând calul de dârlogi.

Făcură câțiva pași în tăcere, dar când ajunseră pe potecă, Maggie, care tot timpul îi ocolise privirea, se întoarse și-l apostrofă furioasă și plină de mândrie:

— N-are niciun rost să merg mai departe. Poate crezi că-i frumos și delicat din partea dumitale să mă silești să te urmez sau poate ai vrut să mă jignești și mai tare, forțându-mă să stau de vorbă cu dumneata.

— Ești supărată pe mine c-am venit și ai dreptate, i se adresă Stephen cu amărăciune. N-are, bineînțeles, nicio importanță cât de mult suferă un om... pe dumneata nu te interesează decât demnitatea dumitale de femeie.

Maggie avu o tresărire bruscă de parcă ar fi simțit un șoc electric.

— Nu-i de ajuns că mi-am complicat viața în halul ăsta... că te iubesc ca un nebun... că trebuie să lupt împotriva celei mai mari pasiuni de care poate fi în stare un om... fiindcă încerc să rămân credincios altor obligații... toate astea nu-s de ajuns, trebuie să te mai porți și dumneata cu mine de parcă

aș fi o brută, un necioplit care te jignește dinadins. Iar eu, dac-aș fi liber să fac ce vreau, ți-aș oferi mâna mea, averea mea, viața mea, să faci cu ele ce poftești. Știu că mi-am pierdut capul. Știu că mi-am îngăduit un lucru nepermis, sunt furios pe mine însumi... Dar să știi că îndată după aceea m-am căit îngrozitor... și de atunci mă tot chinuie remușcările. Iartă-mă; gândește-te că un om care iubește cu disperare, așa cum te iubesc eu pe dumneata, poate cădea o clipă prada simțămintelor lui. Dar să știi – și trebuie să mă crezi... că ceea ce mă doare cel mai tare e că te-am jignit... Aș fi în stare să fac orice ca să-mi răscumpăr greșeala.

Maggie nu îndrăznea să vorbească... nu îndrăznea nici măcar să întoarcă privirile. Toată puterea pe care i-o dăduse indignarea pierise și oricine putea să vadă cum îi tremurau buzele. Nu se simțea în stare să rostească vorbele de iertare ce-i apăreau în minte drept răspuns la mărturisirea lui. Ajunseseră lângă poartă și Maggie se opri, tremurând.

— Să nu mai spui asta... Nu vreau să mai aud nimic, șopti ea, plecând amărâtă ochii în timp ce Stephen se așează în fața ei, ca s-o împiedice să înainteze spre poartă. Îmi pare rău să văd că suferi, oricare ar fi cauza, dar n-are niciun rost să vorbești așa.

— Ba are, răspunse Stephen, cu pasiune. Ar avea dacă ți-ar fi puțină milă de mine și ai vrea să mă iei în seamă în loc să mă nedreptățești. Mi-ar fi mult mai ușor să îndur totul dac-aș ști că nu mă urăști și nu mă socotești un îngâmfat și un obraznic. Uită-te la mine și ai să vezi că sunt un biet nefericit... am făcut în fiecare zi câte treizeci de mile călare numai și numai ca să fug de chipul dumitale, ca să te uit.

Maggie nu-l privi... nu îndrăznea să-l privească. Dar îi văzuse expresia zbuciumată. În cele din urmă, spuse cu blândețe:

— Nu sunt supărată pe dumneata.

— Atunci, uită-te la mine, dragostea mea, o rugă Stephen pe un ton cald și afectuos. Nu pleca atât de repede. Lasă-mă să fiu fericit măcar o clipă... Arată-mi că m-ai iertat.

— Da, te-am iertat, murmură Maggie tulburată de vocea lui

și temându-se din ce în ce mai tare de ea însăși. Dar lasă-mă, te rog, să plec, să mă întorc acasă. Și pleacă, te rog, du-te!

O lacrimă mare îi lunecă de sub pleoape.

— Nu pot să mă clintesc de lângă dumneata. Nu pot să te las, spuse Stephen pe un ton din ce în ce mai stăruitor. Dacă mă izgonești cu atâta răceală, mă întorc. Nu mai răspund de mine. Dar dacă vrei să facem câțiva pași împreună, mi-ar ajunge ca să trăiesc din amintirea acestor clipe. Ai văzut doar că mânia dumitale m-a făcut de zece ori mai nebun.

Maggie se întoarse, dar Tancred, calul roib, începu să protesteze cu atâta energie împotriva schimbărilor necontenite de direcție, încât Stephen, dând cu ochii de Willy Moss care se uita la ei printre uluci, strigă:

— Hei, băiețel, vino-ncoace! ține-mi puțin calul.

— Nu, nu se poate, se repezi Maggie. Ce-o să creadă mătușă-mea? O să i se pară ciudat!

— Nu-i nimic, răspunse Stephen, pierzându-și răbdarea. Tot nu-i cunoaște pe cei din St. Ogg's. Plimbă-l cinci minute, pe aici, adăugă el, adresându-se lui Willy care se apropiase de ei.

Apoi se întoarse către Maggie și o porniră împreună. N-avea încotro, trebuia să-l urmeze.

— Ia-mă de braț, o rugă Stephen și Maggie se supuse.

I se părea că trăiește un vis cumplit în care tot aluneca la vale, într-o prăpastie.

— E îngrozitor! Spuse Maggie străduindu-se să alunge prin vorbe vraja care punea stăpânire pe făptura ei. E urât... e josnic... să schimbăm măcar o vorbă sau o privire de care Lucy... de care alții... să nu știe nimic. Gândește-te la Lucy.

— Mă gândesc... cum să nu mă gândesc... și-i vreau numai binele. Dacă nu m-aș gândi...

Stephen cuprinse în palmă mâna lui Maggie care îl ținea de braț și amândoi simțiră că nu mai pot scoate nicio vorbă.

— Eu mai am și alte obligații, spuse Maggie în cele din urmă, făcând un efort disperat să vorbească. Nu e vorba numai de Lucy.

— Ești logodită cu Philip Wakem? întrebă Stephen cu sufletul la gură. Spune, e adevărat?

— Îl consider logodnicul meu... și n-am de gând să mă mărit cu nimeni altul.

Stephen tăcu până când ieșiră din aleea însorită și o luară pe o potecă ferită, năpădită de ierburi, apoi izbucni furios:

— Bine, dar e groaznic... e împotriva firii! Maggie, dacă m-ai iubi așa cum te iubesc eu, ar trebui să renunți, să renunțăm la orice numai pentru fericirea de a rămâne împreună. Ar trebui să anulăm toate făgăduielile pe care le-am făcut cu ochii închiși, și care au fost o greșeală, și să ne căsătorim.

— Mai bine mor decât să cad pradă unei asemenea ispite, spuse Maggie rar și răspicat, simțind că toată forța morală pe care o adunase de-a lungul unor ani grei și dureroși îi vine în ajutor în această clipă de încercare.

Și, în timp ce vorbea, Maggie își retrase brațul.

— Atunci spune-mi că nu-ți pasă de mine, adăugă el aproape violent. Spune-mi că iubești pe altul.

Maggie se gândi că poate, dacă i-ar declara lui Stephen că-l iubește pe Philip, ar scăpa cel puțin de frământarea discuției. Dar buzele ei refuzau s-o asculte și rămase tăcută.

— Dacă mă iubești într-adevăr, spuse Stephen cu blândețe, luându-i din nou mâna și punând-o pe brațul lui, e mai bine... e mai drept... să ne căsătorim. Și dacă asta îi face pe alții să sufere, n-avem încotro. Dragostea s-a ivit fără voia noastră: e un lucru firesc... uite, a pus stăpânire pe mine cu toate că m-am străduit din răsputeri să mă împotrivesc. Dumnezeu mi-e martor că m-am străduit să rămân credincios unor făgăduieli tacite, dar n-a servit la nimic... dimpotrivă... mai bine cedam de la început.

Maggie tăcea. Ce bine ar fi fost dacă dragostea lor nu era un păcat – dacă ar fi reușit să se convingă de asta – și dacă n-ar fi trebuit să se zbată și să lupte împotriva acestui curent dulce și puternic, ca un șuvoi de apă în arșița verii.

— Haide, spune „da“, iubito, o rugă Stephen, aplecându-se s-o privească în ochi. Dac-am fi unul al altuia nu ne-ar mai păsa de nimeni de pe lume!

Simțea răsuflarea lui Maggie pe obraz, buzele îi erau foarte aproape de ale ei, dar dragostea lui era plină de teamă.

Buzele și pleoapele fetei tremurau. Îl privi o clipă cu ochii larg deschiși, ca o sălbăticiune gingașă și sfioasă, care se zbate sub mângâieri, apoi deodată se întoarse și dădu s-o pornească din nou spre casă.

— Și, la urma urmei, continuă el puțin enervat, încercând să înfrângă atât scrupulele lui cât și ale lui Maggie, nu pot spune că rup o logodnă: dacă Lucy ar fi încetat să mă iubească și ar fi dăruit dragostea ei altcuiva, nu m-aș fi socotit îndreptățit să am nicio pretenție. Și dacă nici dumneata nu i-ai făgăduit lui Philip în mod categoric c-ai să te căsătorești cu el, înseamnă că suntem amândoi liberi.

— Nu, nu-i adevărat... asta nu-i părerea dumitale sinceră, protestă Maggie înfierbântându-se, dumneata, ca și mine, știi că adevăratele legături sunt sentimentele și speranțele pe care le deșteptăm în sufletele altora. Dacă n-ar fi așa, dacă nu ne-am teme de nicio pedeapsă, am călca orice făgăduială și n-ar mai exista fidelitate.

Stephen nu spuse nimic; nu putea să mai continue discuția, căci, după lupta îndelungată din sufletul lui, ajunsese la o concluzie care contrazicea tot ce susținea Maggie acum. Dar, curând, hotărârea lui apăru într-o nouă formă:

— Făgăduiala asta nu poate fi respectată, stărui el pasionat. Nu e firesc: ne-am preface doar că ne dăruim altcuiva și asta e un păcat... nu ne poate aduce decât nenorocire și nouă, și lor. Maggie, trebuie să înțelegi... nu se poate să nu înțelegi.

Stephen o privea stăruitor, nădăjduind să vadă un semn cât de mic de aprobare. Mâna lui mare și puternică strângea ușor mâna ei. Maggie rămase câteva clipe tăcută, cu ochii în pământ, oftă adânc și, privindu-l cu o tristețe gravă, rosti:

— Vai ce greu e, ce grea e viața! Uneori îmi pare drept să urmăm sentimentele, dar aceste sentimente se lovesc de legăturile trecutului – legături care i-au făcut pe alții să depindă de noi – și le rup. Dacă viața ar fi într-adevăr simplă și ușoară, așa cum trebuie să fi fost în paradis, și dacă am putea să întâlnim de la început ființa aceea, pe care... vreau să spun, dacă nu ne-am crea îndatoriri înainte de a se ivi

dragostea, dragostea ar fi semnul că doi oameni trebuie să aparțină unul altuia. Dar, acum văd... simt, că nu e așa; sunt unele lucruri în viață la care trebuie să renunțăm... unii oameni trebuie să trăiască fără dragoste. Multe lucruri mi se par complicate și obscure, dar unul e cât se poate de clar pentru mine... și anume că nu pot și nu trebuie să-mi caut fericirea jertfind fericirea altora. Dragostea e un lucru firesc, dar mila, fidelitatea, amintirile sunt tot atât de firești și, dacă n-aș ține seamă de ele, ar rămâne ascunse undeva în sufletul meu și în cele din urmă m-ar sfâșia. Suferința pe care aș pricinui-o m-ar urmări necontenit și mi-ar otrăvi dragostea... Nu stărui... ajută-mă, tocmai pentru că te iubesc.

Pe măsură ce vorbea, Maggie se înflăcăra mai tare, fața i se îmbujora și ochii rugători i se umpleau de dragoste. Chemarea ei trezi tot ceea ce era mai nobil în Stephen... dar, în același timp – și cum ar fi putut să fie altfel? – se simți și mai fermecat de fata frumoasă care-l implora.

— Dragostea mea, îi spuse el aproape în șoaptă, cuprinzând-o ușor cu brațul pe după umeri. Am să fac tot ce-mi ceri... am să-ndur orice. Dar... o sărutare... una... numai una... ultima... înainte de despărțire...

O sărutare... apoi o privire lungă, nesfârșită... până când Maggie spuse, tremurând:

— Lasă-mă, haide să ne întoarcem!

Maggie o porni aproape în fugă și niciunul nu mai scoase vreun cuvânt. Când ajunseră aproape de Willy și de cal, Stephen se opri și făcu un semn din cap, în timp ce fata își continuă drumul și intră pe poartă. Doamna Moss stătea singură în ușa verandei vechi; bună și prevăzătoare, trimisese copiii în casă. Maggie avea un iubit bogat și frumos, poate că era fericită, dar desigur că s-ar simți stingherită să apară iar cu el... și, pe urmă, s-ar putea totuși să nu fie fericită. În orice caz, doamna Moss o așteptă cam îngrijorată. Chipul expresiv al fetei arăta cât se poate de clar că, dacă era fericită, fericirea ei se dovedea îndoielnică și plină de zbucium.

— Stai puțin jos, aici, draga mea, i se adresă doamna Moss, ducând-o pe Maggie în verandă și așezându-se lângă ea pe

bancă...

În casă le-ar fi stingherit copiii.

— Ah, mătușă Gritty, tare sunt nefericită! Mai bine mueam când aveam cincisprezece ani. Atunci mi se părea atât de ușor să renunț la toate... acum mi se pare atât de greu!

Și biata fată se aruncă de gâtul mătușă-sii, izbucnind în hohote de plâns.

Capitolul XII
Întâlnire de familie

La sfârșitul săptămânii, Maggie își luă rămas bun de la mătușa Gritty și se duse la Garum Firs s-o viziteze pe mătușa Pullet, după cum făgăduise. Între timp se petrecuseră lucruri neașteptate, și la Garum Firs urma să aibă loc o întâlnire de familie în care să se discute și să se sărbătorească evenimentul survenit în viața familiei Tulliver și care, în cele din urmă, avea să le șteargă umbra păcatelor – așa cum dispare ultima margine întunecată a unei eclipse dând o strălucire desăvârșită unor virtuți până atunci adumbrite. E plăcut să știi că numai noii miniștri pe cale să-și preia funcțiile sunt singurii oameni ce se pot bucura de o perioadă de apreciere înaltă și de elogii entuziaste: în multe familii respectabile din acest regat, rudele care și-au redobândit creditul sunt recunoscute cu aceeași cordialitate ca și miniștrii, cordialitate eliberată de constrângerea oricăror antecedente, în stare a ne permite să sperăm că într-o bună zi ne vom deștepta, fără să ne dăm seama, în mijlocul unei epoci fericite când balaurii nu mai înghit oameni iar lupii nu-și mai arată colții decât cu intențiile cele mai blânde.

Lucy sosise atât de devreme, încât i-o luase înainte chiar și mătușii Glegg; dorea să discute în liniște cu Maggie despre întâmplarea fericită petrecută în viața lor. Se părea – nu-i așa? – constată Lucy cu aerul ei de copil înțelept, că toate, chiar și nenorocirile altora (bieții oameni), complotau ca biata mătușă Bessy – draga de ea – și vărul Tom, și nesuferita de Maggie – dacă nu cumva se va încăpățâna să vrea contrariul –

să aibă parte de fericirea meritată din plin, după nenorocirile pe care le îndurase. Și tocmai în ziua când Tom se întorsese de la Newcastle – tocmai atunci – nenorocitul de Jetsome, tânărul pe care-l angajase domnul Wakem să vadă de moară, se îmbătase și căzuse de pe cal și acum zăcea la St. Ogg's între viață și moarte, ceea ce-l făcuse pe Wakem să ceară ca noii proprietari să-și ia imediat moara în primire. Era trist pentru bietul băiat, dar nenorocirea părea că se întâmplase exact atunci, și nu altă dată, tocmai pentru ca vărul Tom să poată primi și mai curând răsplata pe care o merita purtarea lui exemplară. Domnul Deane avea o părere grozav de bună despre el! Mătușa Bessy se va duce, bineînțeles, cu Tom la moară, să se ocupe de gospodărie: pentru Lucy asta însemna că va pierde un ajutor prețios, dar ce fericire că biata mătușă va fi din nou la casa ei și, încetul cu încetul, va strânge tot ce-i trebuie și nu va mai duce lipsă de nimic.

În privința asta, Lucy născocise niște planuri iscusite și, când reuși, împreună cu Maggie, să coboare treptele periculos de bine lustruite și să intre în salonul mare și frumos, unde până și razele soarelui păreau mai curate decât în altă parte, își îndreptă, ca un adevărat strateg, toate manevrele împotriva punctului vulnerabil al inamicului.

— Mătușă Pullet, începu ea, așezându-se pe canapea și potrivindu-i cu un gest de mângâiere panglicile înfoiate ale bonetei, ar fi bine să hotărăști ce rufărie și ce alte lucruri vrei să-i dai lui Tom pentru casă. Dumneata ai fost întotdeauna generoasă... și darurile pe care le faci sunt atât de frumoase... iar dacă dumneata dai exemplu, face și mătușa Glegg la fel.

— Asta nu poate s-o facă, draga mea, replică doamna Pullet cu o neobișnuită convingere, pentru că, să știi, rufăria ei nu-i nici pe departe așa de bună ca a mea. Degeaba cheltuie parale, că n-are niciun pic de gust. Fețele ei de masă sunt pline de pătrate mari și de animale... cerbi și vulpi... și n-ai să vezi printre ele nici măcar o picățea sau un romb. Da' să știi că-i păcat să-ți împărți rufăria înainte de moarte... Când am ales împreună țesătura aia, cu romburi duble, continuă doamna Pullet, dând din cap și privind-o pe soră-sa, n-aș fi

crezut să ajung să văd una ca asta! Prima țesătură de olandă pe care am tors-o! Și Dumnezeu știe pe ce mâini or fi ajuns pânzeturile tale!

— Ce vrei să fac, soră? răspunse biata doamnă Tulliver, care se obișnuise să fie mereu învinovățită de câte ceva. Eu, una, știu că n-am vrut să se întâmple nimic din toate astea... Câte nopți n-am stat să mă gândesc la pânzeturile mele albite... răspândite prin toată parohia.

— Ia o bomboana de mentă, doamna Tulliver, interveni unchiul Pullet, convins că-i oferă o consolare ieftină și sănătoasă, pe care o recomanda prin propriul său exemplu.

— Ai dreptate, mătușă Pullet, se amestecă Lucy, dar dumneata ai atâta rufărie frumoasă! Și pe urmă închipuie-ți c-ai fi avut fete și ar fi trebuit să le dai din lucruri când s-ar fi măritat.

— N-am spus că nu dau nimic, răspunse doamna Pullet. Acum, când lui Tom i s-a întors norocu', e drept să ne îngrijim de el și să-l ajutăm. Uite, Bessy, am niște fețe de masă, alea pe care le-am cumpărat de la tine numa' așa, de bună ce sunt, și de-atunci tot zac în dulap... nu le-am folosit niciodată. Da' să știi că n-am de gând să-i mai dau lui Maggie nici muselină indiană, nici altceva, dacă vrea să-și mai ia servici în loc să stea colea cu mine și să-mi țină de urât, și să-mi mai coasă câte ceva, dacă frate-său n-are nevoie de dânsa.

„A-și lua servici" era expresia pe care o folosea familia Dodson ori de câte ori cineva voia să se facă profesor sau institutor, și faptul că Maggie stăruia să se întoarcă la o situație atât de inferioară acum când împrejurările îi deschideau perspective mai plăcute era un motiv de tristețe nu numai pentru Lucy, dar și pentru toate celelalte rude. Maggie, așa cum arătase pe vremea când era copil, cu părul pe spate și cu o înfățișare ce nu promitea nimic bun, nu era deloc nepoata pe care să ți-o dorești; dar acum, putea fi în același timp o podoabă și un ajutor în casă. Subiectul fu discutat din nou după sosirea unchiului și matușii Glegg, în timp ce se servea ceaiul cu pâinișoare.

— Ia ascultă, Maggie, i se adresă domnul Glegg, bătând-o

părintește pe umăr, ce-s prostiile astea? Să nu te mai aud că vrei să-ți cauți de lucru. La bazar trebuie să fi dat gata o mulțime de amorezi. Ia zi, n-ai găsit niciunu' care să-ți fie pe plac?

— Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa, pe un ton sever ce căpătase acea nuanță de politețe pe care obișnuia s-o folosească ori de câte ori își punea buclele false cele mai încrețite, iartă-mă că ți-o spun, dar ești mult prea ușuratic pentru anii dumitale. Și află că ceea ce ar fi trebuit s-o împiedice pe nepoată-mea să plece din nou, fără să ne ceară sfatul, este respectul și datoria față de mătuși și de celelalte neamuri atât de bune cu ea, și nu amorezii, dacă e să folosesc o asemenea vorbă, cu toate că în familia mea n-am auzit-o niciodată.

— Păi, atunci, cum ne-am zis când ne-am dus noi prima oară să le petim, vecine Pullet? Pe vremea aia ne găseau și pe noi destul de dulci, se exprimă domnul Glegg făcând cu ochiul, în timp ce domnul Pullet, auzind că e vorba de ceva dulce, mai turnă puțin zahăr în ceai.

— Domnule Glegg, îl interpelă nevastă-sa, daca ai de gând să fii grosolan, te rog să-mi spui.

— Stai soră, că bărbat-tu glumește, interveni doamna Pullet. Lasă-l să glumească și el cât e sănătos și în putere, că uite bietu' domn Tilt... i s-a strâmbat gura rău de tot și oricât ar vrea să râdă, tot n-ar mai putea.

— Te rog atunci fii bun și dă-mi farfuria cu pâinișoare, domnule Glegg, spuse doamna Glegg, dacă pot avea îndrăzneala să-ți întrerup glumele. De fapt, lumea ar putea găsi și altă pricină de râs... decât o nepoată fără pic de respect pentru sora mai mare a maică-sii, care-i și capul familiei, o nepoată care cât a stat în oraș a trecut doar în fugă pe la neamuri și pe urmă s-a hotărât să plece, fără să-mi spună și mie o vorbă... degeaba am pus eu deoparte niște bonete ca să mi le lucreze... și când te gândești că mi-am împărțit banii în testament fără pic de părtinire...

— Vai, soră, o întrerupse doamna Tulliver, îngrijorată, sunt sigură că Maggie nici nu s-a gândit să plece până n-o sta și la

dumneata cât a stat și la ceilalți. Și să nu crezi că eu vreau să ne părăsească... dimpotrivă. Eu, una, știu că n-am nicio vină. I-am spus de-o mie de ori: „Draga mamei, n-are niciun rost să ne lași iar“. Da’ nu pleacă până-n zece zile sau două săptămâni. Așa că poate să vină să stea și la dumneata, și-o să vin și eu, din când în când, cu Lucy.

— Bessy, îi răspunse doamna Glegg, dac-ai sta și-ai judeca și tu un pic, ți-ai da seama că n-are niciun rost să mai desfac un pat și să-mi bat capul acum, la sfârșit, de vreme ce de la mine până la domnul Deane nu face mai mult de-un sfert de ceas. N-are decât să vină dis-de-dimineață și să plece seara, și să fie mulțumită că are în apropiere o mătușă atât de bună cu care să-și petreacă vremea. Eu, una, știu c-aș fi fost încântată – când eram de vârsta ei.

— Stai, Jane, se amestecă doamna Pullet, că dacă-i vorba așa, nu le-ar strica deloc paturilor tale să mai doarmă cineva în ele. Camera aia cu pereții în dungi miroase a închis de-ți vine rău și oglinda-i pătată toată de mucegai.

— A, uite-l și pe Tom, exclamă Lucy, bătând din palme. A venit călare pe Sindbad, cum i-am cerut eu; mi-era teamă că n-o să se țină de cuvânt.

Maggie sări de pe scaun și-l sărută cu foc; era prima lor întâlnire de când se ivise perspectiva întoarcerii la moară. Îl luă de mână și-l așeză pe scaunul de lângă ea. Dorința să nu existe nicio umbră între ea și Tom era acum înrădăcinată prea adânc în sufletul lui Maggie pentru ca vreo schimbare s-o poată alunga. În seara aceea, Tom îi zâmbi cu dragoste, întrebând-o:

— Ei, Maggie, ce mai face mătușa Moss?

— Ia te uită la el! exclamă domnul Glegg, întinzându-i mâna. Ești cineva, domnule! Văd că toate-ți merg din plin. Norocul ți-a surâs mult mai devreme decât ne-a surâs nouă, la vremea noastră, dar îți doresc numa’ bine. Numa’ bine. Și pun rămășag că moara va fi într-o zi a ta, că doar n-ai să te oprești la jumătatea drumului.

— Dar nădăjduiesc că n-o să uite că datorează toate astea neamurilor maică-sii, își dădu sentința doamna Glegg. Dacă n-

ar fi semănat cu neamul nostru, ar fi ajuns un prăpădit. În neamul nostru n-a dat nimeni greș, n-a umblat nimeni prin tribunale, nu și-a risipit nimeni averea... și nici n-a murit fără să lase testament.

— Nu, și nici n-a murit nimeni așa, din senin, spuse mătușa Pullet. Au chemat întotdeauna doctorul. Dar Tom de mic a semănat la față cu familia Dodson; eu întotdeauna am spus asta. Nu știu ce-ai de gând să faci tu, Jane, dar eu vreau să-i dau o față de masă din cele trei de mărime mijlocie, și niște cearșafuri. Nu spun ce-am să-i mai dau, dar de dat îi dau și dac-o fi să mor mâine, domnule Pullet, te rog să ții minte – da' las' că știu eu că dumneata ai să încurci cheile și n-ai să fii în stare să-ți aduci aminte că cheia ascunsă în cel de-al treilea raft al dulapului din stânga, în dosul bonetelor de noapte cu panglici late... nu alea cu volănașe înguste... e cheia de la sertarul din camera albastră, unde se află cheia dulapului albastru. O să încurci sigur lucrurile iar eu n-o să știu niciodată că le-ai încurcat. E adevărat că ții minte când și cum trebuie să iau toate pilulele și hapurile alea... asta sunt gata s-o recunosc oricând... dar când e vorba de chei, te zăpăcești de tot.

Perspectiva întunecată a încurcăturilor ce aveau să se iște după moartea ei o întristă adânc pe doamna Pullet.

— Lasă, Sophy, că și tu prea te întreci cu încuiatul. Toate le încui, i-o trânti doamna Glegg cam scârbită de nebunia soră-sii. Întreci tot neamul nostru. Nu că eu nu mi-aș încuia lucrurile, dar încui ce trebuie și nimic mai mult. Cât despre rufărie, o să caut câte ceva care se mai poate folosi și o să-i dau lu' nepotu-miu. Am niște pânzeturi care n-au fost niciodată albite, și care-s mai bune decât olanda cea mai fină a altora, și nădăjduiesc că Tom o să-și amintească de mătușă-sa ori de câte ori s-o înveli cu ele.

Tom îi mulțumi doamnei Glegg, fără să-i făgăduiască însă că-și va petrece nopțile meditând asupra virtuților ei. Iar domnul Glegg îi oferi o diversiune, întrebându-l ce intenții avea domnul Deane în legătură cu aburii.

Când îl rugase pe Tom să vină călare pe Sindbad, Lucy o

făcuse cu oarecari intenții. La întoarcere, trimiseră servitorul cu calul, iar vărul Tom rămase să mâne trăsura în care se afla doamna Tulliver și Lucy.

— Te las singură, mătușică, spuse tânăra domnișoară care se pricepea să ticluiască tot soiul de planuri. Eu stau lângă Tom... că am o grămadă de lucruri să-i spun!

Lucy, care o iubea pe Maggie din tot sufletul și se îngrijea atâta de soarta ei, hotărî că nu mai poate amâna discuția cu Tom. Acesta, își spunea ea, fiind încă sub impresia unei bucurii atât de mari – realizarea dorințelor lui în legătură cu moara – va fi cu siguranță – va fi cu siguranță înțelegător și plin de bunăvoință. Nimic din firea lui Lucy n-o putea ajuta să-l înțeleagă pe Tom și de aceea fu uimită și mâhnită când, povestindu-i despre rolul jucat de Philip în hotărârea lui taică-său, văzu o umbră de nemulțumire întunecând fața vărului ei. Fusese convinsă că vestea va constitui pentru Tom totodată certitudinea că bătrânul Wakem era gata s-o primească pe Maggie cu toate onorurile cuvenite unei nurori. Lucy nu dorea decât să-l vadă pe Tom, care se lumina la față ori de câte ori își privea verișoara, că-și schimbă atitudinea de până atunci și începe să susțină exact contrariul a tot ce afirmase înainte: adică încântarea că toate necazurile din trecut luaseră sfârșit și hotărârea că Maggie era liberă să se mărite cu Philip oricât de repede o îngăduiau convenințele; după părerea lui Lucy, nimic nu putea fi mai simplu.

Dar pentru mințile care poartă pecetea adâncă a însușirilor și defectelor din care se naște severitatea – putere de voință, conștiința urmăririi unui scop drept, imaginație și inteligență limitată, o mare stăpânire de sine și tendința de a stăpâni și pe alții – prejudecățile constituie o hrană firească pentru că aceste înclinații nu-și pot trage seva din acea cunoaștere complexă, incompletă, generatoare de îndoieli, care se cheamă adevăr. O prejudecată, fie că e moștenită, culeasă din auzite ori prinsă din zbor cu mintea sau cu ochii, găsește oricând găzduire într-o asemenea minte: ea poate fi susținută cu putere și curaj, poate umple vidul lăsat de lipsa unor idei spontane, și poate fi impusă altora cu autoritatea unui adevăr

neîndoielnic; e, în același timp, ciomag și baghetă. Orice prejudecată conformă acestor scopuri e evidentă prin ea însăși. Mintea lui Tom Tulliver, bun și cinstit cum era, aparținea și ea acestei categorii: faptul că în sinea lui critica defectele lui taică-său nu-l împiedica să-și însușească prejudecățile lui; prejudecăți împotriva unui om cu principii mai puțin rigide și cu o viață mai puțin rigidă, un om care constituia cauza tuturor dezamăgirilor suferite de mândria lui Tulliver și a familiei lui. Mai existau și alte sentimente care întăreau repulsia amară a lui Tom față de Philip și față de o eventuală căsătorie între el și Maggie. Și, cu toată influența ei asupra acestui văr cu o voință atât de neclintită, Lucy nu obținu altceva decât refuzul rece și categoric de a încuviința o asemenea căsătorie... „Dar Maggie era, bineînțeles, liberă să facă ce poftește...! Nu afirmase ea oare că vrea să ducă o viață independentă? El însă avea datoria, față de memoria lui taică-său și față de sentimentele lui de om, să nu încuviințeze niciun fel de legături cu familia Wakem.“ Și astfel, prin intervenția ei plină de zel, Lucy nu reușise decât să-l convingă pe Tom că hotărârea nesăbuită a lui Maggie să-și găsească din nou o slujbă se va transforma în curând, așa cum se întâmpla cu orice hotărâre a ei, într-un lucru tot atât de nesăbuit, dar pe cu totul alt plan: anume o căsătorie cu Philip Wakem.

Capitolul XIII
În voia curentului

Nu trecuse nicio săptămână, și Maggie se afla din nou la St. Ogg’s. Totul părea să fie la fel ca la începutul ședерii ei la familia Deane. Îi venea destul de ușor să-și petreacă diminețile departe de Lucy, căci îi făgăduise mătușii Glegg că o va vizita în fiecare zi și, în afară de asta, era firesc ca în aceste ultime săptămâni să stea mai mult ca de obicei cu maică-sa, mai ales că trebuiau să se sfătuiască asupra pregătirilor pentru viitoarea gospodărie a lui Tom. Dar Lucy nu voia nici în ruptul capului să-și petreacă serile fără Maggie,

oricare ar fi fost motivul invocat de ea. Lucy îi cerea să se întoarcă de la mătușa Glegg în fiecare seară înainte de cină... „Că altfel eu când te mai văd'?“ spunea ea cu lacrimi în ochi și cu un aer de copil bosumflat la care nu putea să reziste nimeni. Și, lucru curios, domnul Stephen Guest începuse să ia cina la domnul Deane ori de câte ori avea prilejul; nu mai refuza invitațiile, ca înainte.

În prima dimineață se deșteptase hotărât să nu mai ia masa la familia Deane, și nici măcar să nu mai treacă serile pe acolo, până la plecarea lui Maggie. Văzând vremea frumoasă de iunie, se gândise chiar să plece într-o călătorie; durerile de cap de care se văita tot timpul, ca să-și justifice tăcerea sau purtarea prostească, erau o scuză destul de convingătoare. Totuși nu plecă nicăieri și, după patru zile, nu ajunsese încă la nicio hotărâre în legătură cu felul cum ar trebui să-și petreacă serile; acestea nu mai însemnau pentru el decât un prilej de a o mai vedea o dată pe Maggie, de a-i mai fura o privire sau de a-i mai atinge o dată mâna. Și la urma urmei de ce nu? Nu mai aveau nimic să-și ascundă: știau – își mărturisiseră dragostea, renunțaseră unul la altul și în curând aveau să se despartă. Îi despărțea simțul datoriei și al onoarei; așa hotărâse Maggie, ascultându-și vocea conștiinței. Și totuși mai aveau încă timp să schimbe priviri nesfârșite deasupra prăpastiei, înainte de sosirea clipei în care vor hotărî să nu se mai privească, până când acea lumină ciudată din ochii lor se va stinge pentru totdeauna.

În tot acest timp, Maggie se mișca prin casă fără vlagă, ca prin vis, lucru care se potrivea atât de puțin cu firea ei, cu accesele ei de veselie și de entuziasm, încât Lucy ar fi fost nevoită să caute o explicație pentru această schimbare, dacă n-ar fi fost convinsă că situația în care se găsea Maggie, prinsă între Philip și fratele ei, precum și perspectiva surghiunului jalnic pe care și-l impusese singură erau de ajuns ca să justifice tristețea ei adâncă. Dar starea de apatie ascundea o frământare cumplită, un zbucium pe care Maggie nu-l mai cunoscuse și nici măcar nu-l bănuise vreodată, oricât de chinuită îi fusese viața. I se părea că spiritul rău din ea se

ținuse până atunci deoparte, la pândă, ca să erupă apoi dintr-o dată, înarmat până-n dinți, cu o forță înfricoșătoare căreia nu i se putea împotrivi! Erau clipe în care Maggie se simțea cuprinsă de un egoism feroce. De ce să nu sufere Lucy? Sau Philip? Ea nu suferise ani de-a rândul? Făcuse oare cineva vreun sacrificiu pentru ea? Și acum, când putea în sfârșit să se bucure și ea de o viață plină de dragoste, de bogăție, de rafinament, o viață în care să nu ducă lipsă de nimic, o viață așa cum își dorise, de ce să renunțe de dragul altuia care avea poate mai puțină nevoie de toate astea decât ea! Dar în mijlocul acestui zbucium pătimaș, vocile trecutului se înălțau cu și mai multă forță parcă, și un timp chinul părea că se potolește. Oare viața aceasta, care o ispitea, era ceea ce-și visase ea? Ce se va alege din toate amintirile strădaniilor din trecut, din toată mila față de durerea celorlalți, mila adunată în suflet de-a lungul unor ani nesfârșiți de dragoste și suferință? Ce se va alege din presentimentul divin că există ceva mai presus de fericirea fiecăruia, ceva care face ca viața să devină un lucru sfânt? Nu vedea în ce fel, schilodindu-și încrederea și dragostea față de oameni – cele mai frumoase trăsături ale firii ei – s-ar mai fi putut bucura de viață, după cum nu și-ar fi închipuit niciodată că schilodindu-și picioarele ar mai putea încerca bucuria de a merge. Și, pe urmă, dacă ei i se părea atât de greu să îndure suferința, cum or s-o îndure ceilalți? „Ah, Doamne, nu mă lăsa să-i fac pe alții să sufere... dă-mi putere să îndur numai eu suferința...“ Cum de ajunsese să lupte cu o ispită de care altădată s-ar fi crezut tot atât de departe, pe cât s-ar fi crezut de posibilitatea de a comite o crimă premeditată? Când se ivise oare clipa aceea blestemată în care își dăduse seama că nutrește un sentiment potrivnic tuturor celor ce credea, îndrăgea, sau datora recunoștința? Și de ce nu-l izgonise din suflet, cu groază, ca pe un lucru demn de dispreț? și, totuși, de vreme ce nu avea să se lase subjugată de această forță ciudată și dulce și îmbietoare, de vreme ce hotărâse că totul avea să rămână doar o suferință a ei... Maggie se trezi gândind, ca și Stephen, că înaintea despărțirii aveau dreptul să mai fure câteva clipe de

mărturisiri tăcute. Căci nu suferea oare și el? Maggie era în fiecare zi martora suferinței lui, citea totul în privirea lui bolnavă, istovită – îl vedea cum devine nepăsător ori de câte ori atenția nu-i era solicitată, apatic față de orice în afară de posibilitatea de a o privi. Putea ea oare să nu răspundă acelei priviri care o implora, care o urmărea pretutindeni ca o șoaptă de dragoste și de durere? Și, astfel, Maggie începu să răspundă din ce în ce mai des privirilor lui, până când, în cele din urmă, seara se reducea pentru ei la clipa când privirile li se întâlneau. Se gândeau mereu la această clipă, iar când sosea, nu se mai puteau gândi la nimic altceva. Un singur lucru părea să-i mai facă din când în când oarecare plăcere lui Stephen: muzica; fiindcă și muzica era un mijloc prin care putea să comunice cu Maggie. Poate că nu era foarte conștient de acest lucru, dar ceea ce-l îndemna să cânte era tocmai dorința ascunsă – potrivnică tuturor hotărârilor luate – de a exercita o putere și mai mare asupra ei. Urmăriți-vă o dată felul de a vorbi și, constatând cât e de influențat de dorințele dumneavoastră mai puțin conștiente, veți înțelege contradicția din sufletul lui Stephen.

Philip Wakem venea mai rar, însă, din când în când, se nimerea și el seara pe la familia Deane, și întâmplarea făcu să fie de față în clipa în care, aflându-se cu toții pe peluza din curte, la apusul soarelui, Lucy spuse:

— Acum când Maggie a încheiat, în sfârșit, cu vizitele la mătușa Glegg trebuie să facem, până la plecarea ei, în fiecare zi câte o plimbare cu barca. Din pricina vizitelor astea plicticoase Maggie a pierdut o mulțime de plimbări, și-i place mai mult ca orice pe lume să se plimbe cu barca. Nu-i așa, Maggie?

— Vrei să spui că-i place mai mult ca orice alt mijloc de locomoție, interveni Philip, zâmbindu-i lui Maggie care se legăna într-un scaun de grădină... căci altfel ar fi în stare să-și vândă sufletul luntrașului din poveste, care rătăcește cu barca pe Floss... doar așa ca s-o plimbe veșnic.

— N-ai vrea să fii tu luntrașul ei? întrebă Lucy. Dacă vrei, poți să vii cu noi să vâslești. De-ar fi râul un lac liniștit, n-am

avea nevoie de nimeni să ne însoțească, pentru că Maggie vâslește grozav. Dar așa cum stau lucrurile, suntem nevoite să apelăm la serviciile unor cavaleri și scutieri nu prea grăbiți să ni le ofere...

Rostind aceste cuvinte, Lucy îl privi cu o supărare prefăcută pe Stephen care se plimba în sus și în jos pe pajiște, fredonând *pianissimo falsetto:*

Setea ce din suflet vine vrea doar băuturi cerești.

N-o auzise pe Lucy și continua să stea deoparte, așa cum obișnuia să facă în ultima vreme, când era și Philip de față.

— Mi se pare că nu prea ai chef să te plimbi cu barca, îl mustră Lucy, când Stephen se așeză pe bancă lângă ea. Nu-ți mai place să vâslești?

— Nu pot suferi bărcile în care sunt mulți oameni, răspunse el aproape enervat. Am să vin altă dată când n-ai să mai ai alți invitați.

Lucy se roși, gândindu-se că Philip se va simți jignit; Stephen nu vorbise niciodată așa, dar e adevărat că de la o vreme se simțea foarte prost cu sănătatea!

Philip se roși și el, nu atât din cauză că s-ar fi simțit jignit, cât din pricina unei bănuieli nelămurite că proasta dispoziție a lui Stephen avea oarecare legătură cu Maggie care, când începuse el să vorbească, se ridicase de pe scaun și pornise către gardul de dafin ca să privească apusul soarelui pe râu.

— Domnișoara Deane nu și-a dat seama că, invitându-mă pe mine, a exclus pe altcineva, așa că mă văd silit să refuz.

— Nu, nici nu vreau să aud de așa ceva, sări Lucy foarte supărată. Vreau neapărat să vii mâine cu noi. Cel mai bine e să plecăm la zece și jumătate când fluxul e mai puternic; să vedeți ce frumos o să fie! Mergem cu barca până la Luckreth și ne întoarcem pe jos cât nu se face prea cald. Cum poți să afirmi că nu-ți place să te plimbi cu trei oameni în barcă? adaugă ea, privindu-l pe Stephen.

— N-am nimic cu oamenii, am cu numărul lor, se apără Stephen, căruia începuse să-i fie rușine că se purtase atât de grosolan. Dac-ar fi să accept un al patrulea, sigur că acela ai fi tu, Phil. Dar e mai bine să nu împărțim plăcerea de a însoți

doamnele: o vom face pe rând. Tu mergi mâine, eu merg poimâine!

Acest incident avu darul să-i atragă lui Philip din nou atenția asupra relațiilor dintre Stephen și Maggie și să-l îngrijoreze și mai mult. Când intrară din nou în casă, se gândiră să facă puțină muzică și, cum doamna Tulliver și domnul Deane jucau cărți, Maggie se așeză la măsuța pe care se afla lucrul ei, împreună cu un teanc de volume, dar nu se apucă de treabă; rămase visătoare, ascultând muzica. Stephen alese un duet, stăruind să-l cânte Lucy și Philip. Nu era prima dată când făcea asta, dar în seara aceea i se păru lui Philip că fiecare vorbă, fiecare privire a lui Stephen avea un înțeles ascuns. Începu să-l urmărească atent, fiind în același timp furios că nu-și poate alunga bănuiala din suflet. Nu-i afirmase oare Maggie că n-avea de ce să se îndoiască de ea? Și doar știa foarte bine că Maggie era întruchiparea adevărului; i-ar fi fost cu neputință să nu se încreadă în ochii ei sau în vorbele rostite când stătuseră ultima oară de vorbă în grădină. S-ar fi putut ca Stephen să fi fost fermecat de Maggie (era cât se poate de firesc), dar lui Philip i se părea josnic să se amestece în tainele dureroase ale prietenului său. Și totuși stătea la pândă. Stephen se depărtă de pian, o porni încet spre măsuța lângă care ședea Maggie și începu să răsfoiască ziarele, cu aerul că nu-l preocupă nimic în mod special. Apoi se așeză cu spatele spre pian și își trase un ziar sub cot, trecându-și degetele prin păr, de parcă atenția i-ar fi fost exclusiv îndreptată către știrile locale din „Laceham Courier“[1]. De fapt însă, o privea pe Maggie care nici nu-l băgase în seamă. Maggie avea întotdeauna mai multă putere să se stăpânească atunci când era Philip de față, asa cum, într-un loc sfânt, ni se pare firesc să vorbim în șoaptă. Dar, în cele din urmă, auzi cuvântul „iubito“ șoptit de o voce blândă, rugătoare și îndurerată, cu vocea unui bolnav implorând ceva ce ar fi trebuit să primească fără să ceară. Nu mai auzise acest cuvânt din clipele petrecute pe poteca de la Basset, când Stephen îl rostise mereu, fără voia lui, de parc-ar fi fost un

[1] Ziarul local din Laceham.

sunet nearticulat. Philip nu putea să audă nimic, dar se mutase de cealaltă parte a pianului și o văzu pe Maggie tresărind și roșind, ridicând o clipă ochii spre Stephen și uitându-se apoi, cu teamă, către pian. Maggie nu-și dădu seama că Philip o văzuse, dar fiindu-i rușine că trebuie să se prefacă, se ridică de la locul ei și se duse lângă maică-sa, să urmărească jocul de cărți.

Puțin după aceea, Philip plecă acasă, într-o stare de îndoială chinuitoare, amestecată cu sentimentul dureros al certitudinii. Oricât s-ar fi străduit, nu reușea să reziste convingerii că între Stephen și Maggie exista o oarecare înțelegere. Nu închise ochii aproape toată noaptea, obsedat de întâmplarea aceea nenorocită care-i irita nervii sensibili și-l aducea în pragul nebuniei: nu reușea să găsească nicio explicație în stare să împace întâmplarea cu vorbele și faptele lui Maggie. Când, în cele din urmă, nevoia de a crede în Maggie învinse, ca de obicei, văzu limpede adevărul: Maggie se lupta cu ea însăși, voia să plece departe, să se izoleze, și asta explica tot ce observase el de când se întorsese. Dar împotriva acestei convingeri, se ridicau alte ipoteze care puneau stăpânire pe mintea lui. Cu imaginația sa vie, Philip reconstitui o întreagă poveste: Stephen era îndrăgostit nebunește de Maggie; îi mărturisise dragostea lui; ea îl respinsese și voia să fugă undeva, departe. Dar va fi oare Stephen în stare să renunțe la ea, dându-și seama – și Philip simțea acest lucru cu o disperare ce-l sfâșia – că sentimentele lui Maggie față de el o împiedicau să se apere?

A doua zi dimineață, Philip se simți prea bolnav ca să-și respecte promisiunea de a se plimba cu barca. Era atât de tulburat, încât nu se simțea în stare să ia nicio hotărâre; tot ce putea face era să șovăie între o seamă de intenții contradictorii. Întâi se gândi să stea de vorbă cu Maggie și s-o roage să aibă încredere în el și să-i destăinuiască tot ce avea pe suflet; dar, după un timp, își spuse că n-are niciun rost să se amestece. În ultima vreme se vârâse mereu în sufletul ei. E adevărat că fata rostise cândva, de mult, anumite cuvinte, dar pe atunci nu fusese decât un copil neștiutor; era de ajuns

ca acele cuvinte să fie luate drept un legământ ca Maggie să ajungă să-l urască. Avea el oare dreptul de a-i cere să-i dezvăluie niște sentimente pe care era limpede că avusese de gând să i le ascundă? Se temea s-o vadă înainte de a fi sigur că e în stare să acționeze doar din grijă pentru ea și nu împins de o furie egoistă. Îi trimise lui Stephen dis-de-dimineață câteva rânduri printr-un servitor, spunându-i că nu se simte destul de bine ca să-și poată îndeplini făgăduiala luată față de domnișoara Deane, rugându-l să-i prezinte scuzele lui și să-l înlocuiască.

Lucy născocise un plan încântător, care o făcuse să se bucure întrucâtva că Stephen refuzase să se plimbe cu barca. Aflase că în dimineața aceea, la ora zece, domnul Deane urma să plece la Lindum cu trăsura; și tocmai la Lindum voia și ea să meargă după niște cumpărături importante care nu puteau fi amânate cu niciun chip, iar mătușa Bessy trebuia neapărat s-o însoțească, fiindcă unele dintre cumpărături o interesau și pe ea.

— Voi să vă plimbați totuși cu barca, o îndemnă ea pe Maggie, în timp ce ieșeau din sufragerie după micul dejun și urcau scara împreună. Philip vine pe la zece și jumătate și afară e foarte frumos! Și nu cumva să zici nu, iubita mea fetiță necăjită! Ce rost are să mă port cu tine ca o zână bună, dacă te împotrivești la toate minunile pe care vreau să le înfăptuiesc pentru fericirea ta. Nu te mai gândi la vărul Tom. E un nesuferit! Nu trebuie să fii chiar atât de ascultătoare!

Maggie cedă destul de ușor. Aproape că era bucuroasă de planul lui Lucy; poate că tovărășia lui Philip o va liniști și îi va da putere; plimbarea lor va fi ca o întoarcere la viața mai senină din trecut, când până și zbuciumul părea lin și calm fața de chinurile îndurate acum, zi de zi. Se pregăti pentru plimbare și la ora zece și jumătate se așeză în salon să-l aștepte pe Philip. După o clipă auzi clopoțelul de la ușă și se gândi cu plăcere și cu o afecțiune puțin tristă la surpriza lui Philip când își va da seama că erau singuri, dar în clipa aceea auzi în hol un pas grăbit și hotărât care nu semăna deloc cu pasul lui Philip. Ușa se deschise și Stephen Guest intră în

salon.

În prima clipă fură prea tulburați ca să poată vorbi: Stephen aflase de la servitor că ceilalți plecaseră de acasă. Maggie sări în picioare, apoi se așeză din nou pe scaun, în timp ce inima îi bătea să-i spargă pieptul. Stephen își puse cascheta și mănușile deoparte și se așeză lângă ea, în tăcere. Maggie gândi că Philip trebuie să sosească și el, dintr-o clipă într-alta și, făcând un efort disperat – căci se vedea că fusese cuprinsă toată de un tremur – se ridică și se duse către un scaun mai îndepărtat.

— Philip nu mai vine, spuse Stephen încet. O să merg eu în locul lui.

— Nu. Nu se poate, îngăimă Maggie, lăsându-se să cadă pe scaun. Lucy nu știa de asta... o să se supere. De ce nu vine Philip?

— Nu se simte bine. Și m-a trimis pe mine.

— Lucy a plecat la Lindum, continuă Maggie, scoțându-și repede boneta. Mâinile-i tremurau. N-are rost să mergem.

— Foarte bine, răspunse Stephen, privind-o visător în timp ce-și rezema brațul de spătarul scaunului. Atunci rămânem aici.

Stephen privea în ochii ei adânci, melancolici, tainici ca întunericul luminat de stele, și totuși atât de calzi, de sfioși, și plini de dragoste. Maggie rămase nemișcată câteva clipe, sau poate mai mult, până când tremurul nestăpânit care-o cuprinsese se potoli și sângele i se urcă iar în obraji.

— Omul așteaptă... a luat pernele, murmură ea. Vrei să te duci să-i spui?

— Ce să-i spun? întrebă Stephen aproape în șoaptă, privindu-i buzele.

Maggie nu răspunse.

— Hai să mergem, o rugă Stephen încet, ridicându-se și luând-o de mână ca să se ridice și ea. N-o să zăbovim mult.

Și plecară. Maggie se simți condusă pe aleea de trandafiri din grădină, simți cum o mână grijulie, puternică și blândă, o ajută să se urce în barcă, îi potrivește perna și pelerina pe picioare, îi deschide umbrela (pe care ea o uitase) – toate

astea fiind înfăptuite de o prezență puternică, ce părea să o conducă fără a fi nevoie ca ea să mai faca vreun efort, asemenea unui al doilea „eu“ care apare o dată cu influența subită și stimulentă a unui tonic puternic... Apoi nu mai simți nimic altceva. Toate amintirile îi pieriseră.

Alunecau repede de-a lungul apei; Stephen vâslea ajutat de curentul ce-l împingea din spate, trecând pe lângă arborii și casele din Tofton – printre câmpiile și pășunile liniștite, scăldate în soare, care păreau că iradiază o bucurie firească, fără să-i învinuiască pe ei, pentru bucuria lor. Suflul tânăr, neistovit, al acelui început de zi, plescăitul plăcut al vâslelor cufundate ritmic în apă, ciripitul unei păsări care zbura din când în când pe lângă ei, ca revărsarea unei bucurii fără de margini, singurătatea caldă a două inimi ce se contopeau sub privirea gravă, neobosită, pe care nu mai erau nevoiți s-o ascundă – ce altceva le trebuia pentru primul ceas petrecut împreună! Din când în când, Stephen, vâslind încet, ca în vis, șoptea câte o vorbă de dragoste blândă și supusă: mai mult de atât nu-și vorbiră. Căci vorbele nu sunt altceva decât un mijloc de exprimare a gândurilor. Și gândul nu avea ce să caute în ceața fermecată care-i învăluia – gândul aparținea trecutului și viitorului întins dincolo de ceață. Maggie nu-și prea dădea seama pe unde treceau; barca lor aluneca la vale, satele pe care le lăsau în urmă i se păreau necunoscute; știa doar că trebuiau să treacă pe lângă un număr de sate până la Luckreth, unde obișnuiau să se oprească și să lase barca. Maggie fusese întotdeauna înclinată spre visare și era firesc să nu-și dea seama pe unde trece.

Dar, în cele din urmă, Stephen, care vâslise din ce în ce mai încet, se opri, lăsă ramele din mână, își încrucișă brațele, și privi apa, de parc-ar fi urmărit viteza cu care barca înainta fără ajutorul lui. Această schimbare neașteptata o trezi pe Maggie. Privi câmpiile care se întindeau cât vedeai cu ochii și malurile râului, și totul i se păru străin. O cuprinse o neliniște îngrozitoare.

— Vai, am trecut de Luckreth... unde trebuia să ne oprim! Exclamă ea, uitându-se în urmă să vadă dacă se mai zărește

satul.

Nu se mai zărea nimic. Se întoarse din nou către Stephen, cu o privire uimită și îndurerată.

Stephen stătea tot cu ochii în jos, uitându-se la apă, și rosti pe un ton ciudat, visător și absent:

— Da... de mult.

— Vai, ce mă fac? striga Maggie îngrozită. N-o să ajungem acasă decât peste câteva ore... și Lucy... ah, Doamne, nu mă lăsa!

Își încleștă mâinile și începu să plângă în hohote, ca un copil speriat; nu putea să se mai gândească la nimic decât la întâlnirea cu Lucy, la expresia ei de mirare îndurerată, și de îndoială și poate la învinuiri îndreptățite.

Stephen se ridică și se așeză lângă ea, apucându-i cu blândețe mâinile încleștate.

— Maggie, îi spuse el pe un ton grav, hotărât și calm. Hai să nu ne mai întoarcem acasă... până când nu ne mai poate despărți nimeni... până când ne căsătorim.

Tonul neobișnuit, vorbele lui neașteptate opriră ca prin farmec suspinele lui Maggie care rămase nemișcată, întrebându-se dacă Stephen nu găsise cumva o soluție menită să schimbe totul, să anuleze realitatea îngrozitoare.

— Vezi, Maggie, cum a venit totul fără ca noi să fi făcut nimic... oricât ne-am fi străduit să ne împotrivim. Nici nu ne-am gândit c-o să mai fim vreodată singuri, împreună: totul a fost aranjat de alții. Uite cum ne duce curentul... departe de toate legăturile nefirești care ne înlănțuiau, pe care-am încercat să le strângem și mai tare... dar n-am izbutit. Barca o să ne ducă până la Torby unde putem trage la mal și de unde putem lua o trăsură să ne ducă la York și apoi în Scoția... și nu ne vom mai opri decât după ce vom fi legați pe veci, până la moarte. E singurul lucru înțelept pe care-l putem face, dragostea mea, singurul mijloc de a scăpa de toate aceste încurcături nenorocite. Totul ne-a ajutat să ne dăm seama de acest lucru. Noi n-am pus nimic la cale, nu ne-am gândit singuri la nimic...

Stephen pleda stăruitor, cu înflăcărare. Maggie îl asculta

trecând de la uimire la dorința de a se convinge că numai curentul făcuse totul... că se putea lăsa în voia apei care curgea tăcută la vale și nu mai era nevoie să lupte. Dar în fața mirajului care o fura se ridică umbra înfricoșătoare a gândurilor ei trecute, și groaza care o cuprinse dintr-o dată că fusese prinsă în capcana beției fatale o făcu să se împotrivească lui Stephen cu indignare.

— Lasă-mă să plec, izbucni ea, frământându-se, aruncându-i o privire furioasă și încercând să-și elibereze mâinile din strânsoare. Ai vrut să mă pui în fața unui fapt împlinit. Știai c-am mers prea departe... ai îndrăznit să profiți de nesăbuința mea. Nu e demn de un gentleman să mă pui într-o asemenea situație.

Lovit de această învinuire, Stephen dădu drumul mâinilor ei, se ridică și se duse din nou la locul unde stătuse mai înainte, încrucișându-și brațele, cuprins de un fel de disperare: vorbele lui Maggie îl treziseră la realitate. Dacă ea nu primea să meargă mai departe, însemna că Stephen trebuia să-și dea cu pumnii în cap pentru încurcăturile în care o amestecase. Dar reproșurile ei îl înnebuneau; singurul lucru mai rău decât despărțirea era gândul că Maggie socotea nedemnă purtarea lui față de ea. În cele din urmă, rosti pe un ton de furie înăbușită:

— Mi-am dat seama că am trecut de Luckreth doar când am ajuns la satul următor; apoi mi-a venit ideea să mergem mai departe. N-am nicio scuză, ar fi trebuit să-ți spun. E destul ca să merit să mă urăști... de vreme ce nu mă iubești de ajuns ca să nu-ți mai pese de nimic, așa cum te iubesc eu. Vrei să opresc barca aici și să încercăm să coborâm? O să-i spun lui Lucy că am fost nebun... și că tu mă urăști... și ai să scapi de mine pentru totdeauna. Nimeni n-o să te învinuiască... purtarea mea a fost de neiertat.

Maggie era ca paralizată; îi venea mai ușor să reziste rugăminților decât acestei imagini a suferinței lui, în timp ce ea ar fi fost răzbunată. Îi venea mai ușor să fugă de privirile lui pline de dragoste decât de privirea încărcată de supărare și suferință, căci i s-ar fi părut că se depărtează în mod egoist

de el. Stephen crease o situație în care toate cauzele ce acționaseră asupra conștiinței ei păreau să se fi transformat în egoism. Fulgerele de mânie din ochi i se potoliră și Maggie începu să-l cerceteze cu o tristețe sfioasă. Îl învinuise că o împinsese către un păcat iremediabil... tocmai ea, care fusese atât de slabă!

— Vorbești de parcă mie nu mi-ar păsa de ce ți se întâmplă ție... tot atât de mult.

Îi aducea acum altă învinuire, învinuirea dragostei care cere mai multă încredere. Cedarea în fața gândului că Stephen suferă se dovedi a avea urmări mai nenorocite decât cealaltă cedare, pentru că se confunda cu acea solicitudine pe care o avea Maggie față de nevoile celorlalți și care constituia baza morală a existenței ei.

Stephen simți cum privirea și vocea îi devin mai calde: cerul își deschidea din nou porțile. Se ridică și veni lângă ea, îi luă mâna, sprijinindu-se într-un cot de marginea bărcii, și nu mai spuse nimic. Îi era teamă să mai rostească vreun cuvânt, să mai facă vreo mișcare, ca să nu trezească un nou val de învinuiri, un nou refuz. Viața atârna de consimțământul ei, fără de care totul era o suferință tulbure, sfâșietoare și fără de nădejde. Plutiră la vale, legănați în tăcerea odihnitoare, ca într-un golf însorit, temându-se ca nu cumva înțelegerea lor să fie din nou tulburată... până când își dădură seama că cerul se acoperise de nori și briza răcoroasă, care la început abia se simțise, se transforma încet în vânt, schimbând întreaga înfățișare a zilei.

— Maggie, o să-ți fie frig în rochia asta subțire. Dă-mi voie să-ți pun pelerina pe umeri. Ridică-te o clipă, iubito.

Maggie se supuse. Ce farmec nespus aveau aceste cuvinte, ce plăcut era să ți se spună ce să faci și să ia altul hotărâri în locul tău! Se așeză din nou, acoperită de pelerină, iar Stephen începu să vâslească grăbit, căci trebuiau să încerce să ajungă cât mai repede la Tobby. Maggie nu-și prea dădea seama dacă rostise sau făcuse ceva hotărâtor. Căci ești mai puțin conștient când cedezi decât atunci când reziști. Când cedezi e ca și cum ți-ar amorți mintea, personalitatea ta se lasă

absorbită de altă personalitate. Ce i se întâmplă acum lui Maggie potolea orice tendință de împotrivire: alunecase pe apă timp de patru ore, amețise și era obosită – și senzația de extenuare, groaza la gândul de a coborî din barcă la o distanță atât de mare de casă și de a merge pe jos kilometri întregi, lucru ce i se părea o greutate de neînvins... totul o îndemna să se supună acelei vrăji puternice și misterioase care făcea ca despărțirea de Stephen să-i apară drept sfârșitul oricărei bucurii, iar ideea de a-l îndurera să-i dea senzația încercată la primul contact cu un instrument de tortură, în fața căruia orice hotărâre slăbește. Și apoi mai era și fericirea de a fi alături de el, care era de ajuns ca să absoarbă întreaga ei energie, și așa destul de sleită.

Nu dură mult și Stephen zări un vas care venea în urma lor. La început, trecuseră pe lângă ei mai multe vase, printre care și vaporul cu abur care mergea spre Mudport, dar de o oră nu mai zăriseră niciun vas. Stephen se uită la vapor din ce în ce mai atent, de parcă o dată cu el îi venise și o nouă idee, apoi o privi pe Maggie șovăitor.

— Maggie, iubito, spuse el în cele din urmă, dacă vasul ăsta se duce la Mudport sau în oricare alt loc potrivit pe coasta de nord, cel mai bun lucru ar fi să-i rugăm să ne ia și pe noi. Ești obosită... și s-ar putea să se pornească ploaia; ar fi un chin să încercăm să ajungem la Torby cu barca. Nu e decât un vas comercial, dar cred c-o să fie destul de confortabil pentru tine. O să luăm pernele din barcă. E cel mai bun lucru pe care-l putem face. Cred c-o să le convină să ne primească: am o mulțime de bani la mine și pot să le dau cât vor.

La auzul acestei noi propuneri, Maggie simți cum începe iar s-o apuce groaza, dar nu mai spuse nimic: orice hotărâre ar fi luat, tot dădea naștere la greutăți.

Stephen făcu semn celor de pe vas. Secundul englez îl informă că era un vas danez în drum spre Mudport și că, dacă vântul continua să bată, vor ajunge acolo în mai puțin de două zile.

— Barca noastră ne-a dus prea departe, le explică Stephen. Tocmai încercam să ajungem la Torby. Dar mă tem că se

strică vremea, și doamnei – soția mea – o să i se facă rău de oboseală și de foame. N-ați vrea să ne luați cu dumneavoastră, și să ridicați și barca pe punte? Vă dau oricât.

Maggie, căreia i se făcuse într-adevăr rău de oboseală și tremura de frică, fu condusă pe bordul vasului unde deveni un punct de interes și de admirație pentru danezii de pe bord. Secundul se temea că doamna nu va fi prea mulțumită pe vapor, căci nu aveau niciun loc unde să găzduiască niște pasageri atât de neașteptați; nu avea nicio cabină separată mai mare decât o strană din bisericile de pe vremuri. Dar, fiind un vas danez, totul strălucea de curățenie și asta făcea ca celelalte neajunsuri să fie mai ușor de îndurat. Încropiră pe dată un culcuș pentru Maggie la pupă, cu pernele aduse din barcă. Dar prima acomodare de care avea nevoie Maggie era să se plimbe pe punte cu Stephen, susținută de brațul lui puternic; apoi veni masa și, pe urmă, odihna tihnită pe perne și senzația că în ziua aceea nu mai putea lua nicio hotărâre nouă. Totul trebuia să aștepte până a doua zi. Stephen stătea lângă ea, ținând-o de mână. Nu puteau să-și vorbească decât în șoaptă, nu se puteau privi decât din când în când, căci trebuia să treacă mult timp până curiozitatea celor cinci oameni de pe bord avea să se potolească și până când interesul stârnit de acești străini tineri și frumoși avea să se reducă la acea placiditate cu care marinarii privesc orice obiect mai apropiat decât orizontul. Dar Stephen triumfase și era fericit. Orice altă grijă, orice alt gând erau alungate de certitudinea că Maggie trebuia să fie a lui. Pasul fusese făcut: fusese chinuit de scrupule, luptase cu toată puterea împotriva altor sentimente care încercaseră să pună stăpânire pe el, șovăise, dar nu se căia. Îi împărtăși în șoaptă lui Maggie, în frânturi de fraze, toata fericirea... adorația... dragostea... toată încrederea lui că viața alături de ea va fi ca-n rai... că fiecare zi alături de ea va fi un vis... că plăcerea de a-i îndeplini orice dorință era pentru el o adevărată binecuvântare... că, de dragul ei, orice i se părea ușor, în afară de gândul despărțirii, dar că de acum înainte nu se vor

mai despărți niciodată; va fi pentru totdeauna al ei, tot ce era al lui era și al lui Maggie și nimic nu avea preț pentru dânsul, dacă nu-i aparținea și ei... Asemenea vorbe rostite șovăielnic, cu un ton grav, de către glasul ce a trezit pentru prima dată pasiunea tinereții, nu pot avea decât un efect slab asupra cititorilor mei cu experiență, care privesc totul de la distanță. Dar biata Maggie se afla sub influența imediată a acestor vorbe; ele erau ceea ce e neclarul pentru buzele arse de sete. Exista deci posibilitatea, trebuia să existe posibilitatea de a duce o viață care să nu fie nici grea, nici aspră, și în care dragostea să nu însemne întotdeauna sacrificiul de sine. Șoaptele înflăcărate ale lui Stephen făceau ca imaginea unei asemenea vieți să-i apară lui Maggie mai clară și mai apropiată ca oricând. Și, pentru moment, această viziune acoperea tot ce era în jur, totul în afară de razele piezișe ale soarelui care păreau că se sparg pe oglinda apei, o dată cu apropierea amurgului, confundându-se cu strălucirea efemeră a fericirii făgăduite, totul în afară de mâna care strângea mâna ei, de vocea care-i vorbea și de ochii care o priveau cu o dragoste adâncă și fără de margini.

Se părea că totuși n-o să plouă; norii se rostogoliseră din nou către orizont, adunându-se în meterezele acelea uriașe și purpurii și în insulele lungi și învăpăiate ale tărâmului de basm care ni se dezvăluie la asfințitul soarelui, vegheat de luceafărul serii. Maggie hotărî să doarmă la pupa; se simțea mai bine acolo decât jos, în cală, și se înveli în păturile cele mai călduroase de pe bord. Era încă devreme când simți că o doboară oboseala și că tot ce dorea în clipa aceea era un somn adânc; puse capul jos, cu ochii la lumina roșiatică și palidă care se topea la asfințit, în timp ce lampa aurie a lunii se aprindea din ce în ce mai puternic pe cer. Apoi îl privi pe Stephen care stătea aplecat deasupra ei, cu brațul sprijinit de parapetul vasului. În spatele imaginilor minunate din ultimele ceasuri, care trecuseră peste ea ca apa unui pârâu molcom și care o moleșiseră, se ascundea impresia nelămurită că tot ce se întâmpla acum cu ea era trecător, că a doua zi va trebui să-și reia viața chinuită... și că anumite gânduri se vor

răzbuna pentru că fuseseră date uitării. Dar deocamdată nimic nu era clar: adormi, legănată de apele domoale care o purtau pe unda lor de vis și cu mintea învălmășită de imaginile minunate ce se amestecau și se topeau asemenea tărâmului de basm al norilor de la asfințit.

Capitolul XIV
Deșteptarea

După ce adormi Maggie, Stephen, obosit de atâta vâslit și de frământarea din ultimele ore, dar totuși prea agitat ca să poată dormi, se plimbă pe punte, fumând până târziu după miezul nopții, fără să vadă apa întunecată și cerul smălțuit de stele, trăind doar în viitor, un viitor apropiat sau îndepărtat. În cele din urmă, oboseala se dovedi a fi mai puternică decât neliniștea și Stephen se înfășură într-o prelată și se culcă pe punte, la picioarele lui Maggie.

Maggie se lăsase furată de somn înainte de ora nouă și dormi șase ceasuri până când primul semn al zorilor acelei zile de vară se ivi la orizont. Se trezi din vălmășagul de vise agitate care formează un fel de hotar între somnul adânc și trezire: se făcea că se afla cu Stephen într-o barcă, pe înserat, în mijlocul râului, și, pe măsură ce se întuneca, vedea cum se ivește în depărtare o lumină ca o stea, care creștea întruna până când se prefăcu în Fecioara din barca Sfântului Ogg. Barca se apropia din ce în ce mai tare de ei până când văzură că Fecioara era Lucy, iar barcagiul, Philip... nu, nu era Philip, era fratele ei, Tom, care trecu cu barca pe lângă ea fără s-o privească. Maggie se ridică și întinse brațele spre el, vrând să-l strige, dar, din pricina mișcării pe care o făcu, barca lor se răsturnă și începură să se scufunde până când o tresărire de groază păru că o trezește: era din nou copil, se afla în salon, pe înserat, și Tom nu era deloc supărat pe ea. De la liniștea deșteptării în salonul din vis, trecu la deșteptarea adevărată, devenind conștientă de apa care lovea plescăind laturile vasului, de zgomotul de pași de pe punte și de cerul înfricoșător, luminat de stele. În prima clipă nu-și dădu bine

seama ce se petrece cu ea și unde se află, apoi mintea începu încetul cu încetul să i se desprindă din urzeala încurcată a viselor și deveni conștientă de toată situația îngrozitoare în care se găsea. Stephen nu era în clipa aceea lângă ea; Maggie era singură cu amintirile și spaima ei. Răul care-i pângărise pentru totdeauna viața fusese săvârșit; adusese nenorocire în viețile altora – în viețile unor oameni legați de ea prin firele încrederii și ale dragostei. Într-un răstimp scurt, de numai câteva săptămâni, simțămintele o împinseseră spre o seamă de păcate de care îi fusese silă toată viața: trădarea încrederii altora și egoismul feroce; rupsese toate legaturile care dăduseră un înțeles datoriei; devenise un suflet blestemat care se lăsa călăuzit doar de capriciile pasiunii. Unde aveau s-o ducă toate astea? Unde o duseseră acum? Spusese odată că mai bine moare decât să cadă într-o asemenea ispită. Și simțea acest lucru cu atât mai mult acum, când urmările păcatului apăruseră chiar înainte ca el să se fi consumat. Șirul anilor acelora în care se luptase și năzuise către tot ce e mai măreț și mai bun îi folosise la ceva: sufletul ei, deși fusese trădat, înșelat și prins în cursă, n-ar fi ales niciodată de bunăvoie josnicia. Dar ce alesese? Ah, Dumnezeule! În niciun caz fericirea, ci o cruzime și o răceală conștientă, căci va reuși oare vreodată să alunge din fața ochilor chipul lui Lucy și al lui Philip, cu încrederea și nădejdile lor zdrobite? Viața ei alături de Stephen va fi lipsită de orice puritate; se va cufunda și va rătăci fără țintă, împinsă de porniri nesigure; căci scăpase din mână principiul călăuzitor al vieții... principiul acela pe care, în primii ani ai tinereții, se străduise să-l stăpânească. Pe atunci, renunțase la toate bucuriile înainte de a le cunoaște, înainte de a-i fi apărut în cale. Philip avusese dreptate când îi spusese că ea nu știe ce înseamnă renunțarea; Maggie crezuse că renunțarea înseamnă un extaz contemplativ; dar acum se găsea față-n față cu această forță tristă, învăluitoare, resemnată, care conține însuși sâmburele vieții... și Maggie își dădu seama că spinii îi vor însângera veșnic fruntea. Dacă ar fi putut să șteargă ziua de ieri din viața ei, s-o schimbe cu zile nesfârșite

de resemnare, ar fi primit să-și poarte crucea cu un sentiment de ușurare.

Și în timp ce viața trecută punea stăpânire pe ea cu disperare, așa cum se întâmplă întotdeauna în ultimele clipe când lupți să te mai poți salva, zorile însângerară orizontul. Îl văzu pe Stephen întins pe punte, dormind adânc și, dând cu ochii de el, se simți străbătută de un fior dureros și scoase un suspin prelung, înăbușit. Ceea ce o făcea să sufere cel mai mult în această despărțire, gândul care îi trezea în suflet acel strigăt puternic de ajutor, era durerea pe care trebuia să i-o pricinuiască lui. Dar nimic nu era atât de copleșitor ca groaza că s-ar putea să greșească din nou, spaima că din nou conștiința ei ar putea fi adormită și atunci când se va trezi va fi prea târziu. Prea târziu! Chiar acum era prea târziu pentru a nu fi pricinuit suferință, prea târziu pentru orice. Singurul lucru ce putea să-l mai facă era să fugă de acel ultim act de josnicie care ar fi însemnat să guste o bucurie smulsă unor inimi zdrobite.

Soarele răsărea încet-încet și Maggie se sculă din culcușul ei cu convingerea că începe o nouă zi în care va trebui să se împotrivească tuturor ispitelor. Genele îi erau ude de lacrimi; stătea înfășurată în șal, uitându-se la soarele ce se ridica la orizont. Apoi se trezi Stephen și, ridicându-se de pe patul lui tare, veni să se așeze lângă ea. Instinctul ascuțit al iubirii chinuite de neliniște îl făcu să-și dea seama din prima clipă că în sufletul lui Maggie se petrecuse ceva care-l îngrijora. Lui Stephen îi era permanent teamă că firea lui Maggie îi va opune rezistență, o rezistență pe care nu va fi în stare s-o înfrângă. Era chinuit de remușcări că-i forțase oarecum mâna în ajun și avea un simț prea puternic al onoarei ca să nu-și dea seama că, dacă Maggie dădea înapoi, purtarea lui fusese odioasă și fata avea tot dreptul să-l condamne.

Dar Maggie nu-și dădea seama că avea acest drept: era prea conștientă de slăbiciunea ei care o ducea la pieire și prea plină de afecțiunea pe care o simte un om față de altul când știe că trebuie să-l facă să sufere. Când veni să se așeze lângă ea, îl lasă să-i ia mâna într-ale lui și-i zâmbi – dar

privirea ei era tristă; nu avea deocamdată curajul să-i spună nimic care să-l îndurereze; va aștepta un moment când despărțirea va fi mai apropiată. Și astfel, băură cafea, se plimbară pe punte și discutară cu căpitanul care-i asigură că vor ajunge la Mudport pe la ora cinci. Dar amândoi simțeau o greutate pe suflet: Stephen – o teamă nelămurită, care însă, după câte nădăjduia el, avea să se risipească în curând, iar Maggie – o hotărâre fermă pe care se lupta în tăcere s-o păstreze. Toată dimineața, Stephen îi repetă mereu cât de rău îi pare că e silită să îndure atâta oboseală și lipsă de confort și îi pomeni de debarcare, de schimbarea pe care o vor face și de odihna de care se va bucura în trăsură, vrând să se asigure și mai mult, prin aceste propuneri, că totul va fi așa cum plănuise. Un timp, Maggie se mulțumi să-l asigure că dormise bine și n-o supără faptul că se afla pe puntea vasului – nu era ca în largul mării, era doar ceva mai puțin plăcut decât într-o barcă pe râul Floss. Dar ochii ei trădau o hotărâre ascunsă și, pe măsură ce trecea timpul, Stephen devenea din ce în ce mai neliniștit: simțea că Maggie își pierduse cu totul pasivitatea. Dorea, dar nu îndrăznea, să-i vorbească despre căsătoria lor – despre locul unde vor pleca după aceea și despre măsurile pe care le va lua ca să-l înștiințeze pe taică-său și pe ceilalți de ceea ce se întâmplase. Ar fi dorit să se asigure de consimțământul ei tacit. Dar de câte ori o privea, se simțea și mai neliniștit de tristețea calmă de curând apărută în ochii ei. Deveniră din ce în ce mai tăcuți.

— Uite că se zărește Mudport, spuse Stephen, în cele din urmă. Oboseala cea mare a trecut, adăugă întorcându-se spre ea și aruncându-i o privire rugătoare. Pe pământ, viteza va fi în mâna noastră. Într-o oră și jumătate ne vom găsi împreună în trăsură și, după atâtea ceasuri de vapor, călătoria cu trăsura ți se va părea odihnitoare.

Maggie simți că venise clipa să-i vorbească: ar fi fost urât din partea ei să tacă, făcându-l astfel să-și închipuie că este de acord. Vorbi, așa cum vorbise și el, aproape în șoaptă, dar pe un ton hotărât.

— Nu vom fi împreună... ne vom despărți.

Stephen se făcu roșu la față.

— Nu. Nu se poate, răspunse el. Mai bine mor!

Va să zică era așa cum se temuse el – trebuia să lupte. Totuși, niciunul nu îndrăzni să mai scoată o vorbă, până când barca lor fu coborâtă și ajunseră la chei. Pe chei se aflau o grămadă de gură-cască și de pasageri, care așteptau plecarea vaporului spre St. Ogg's. După ce debarcară, pe când Stephen o conducea grăbit, ținând-o de braț, Maggie avu, la un moment dat, senzația nelămurită că cineva se desprinde din mulțime și înaintează către ea, vrând parcă să-i vorbească. Dar Stephen mergea repede și Maggie nu se mai gândi decât la încercarea prin care avea să treacă.

Un hamal îi îndreptă spre hanul și stația de diligență cea mai apropiată, unde, trecând prin curte, Stephen porunci să li se pregătească o trăsură. Maggie nu observă acest lucru. Spuse doar:

— Roagă-i să ne conducă într-o încăpere unde să ne putem așeza.

Intrară, dar Maggie nu se așeză, iar Stephen, pe fața căruia se putea citi o hotărâre disperată, tocmai se pregătea să tragă clopoțelul când ea i se adresă, pe un ton hotărât:

— Eu nu merg. Trebuie să ne despărțim aici.

— Maggie, începu Stephen, întorcându-se spre ea și vorbind ca un om care simte că-l așteaptă niște chinuri cumplite, vrei să mă ucizi? Ce rost mai are asta, acum? E prea târziu. Totul e consumat.

— Nu, nu e, răspunse fata. E adevărat că și așa am mers prea departe și nu vom putea niciodată șterge urmele faptelor noastre. Dar mă opresc aici! Nu încerca din nou să mă convingi. Ieri n-am avut puterea să mă împotrivesc.

„Ce să fac?“ se întreba Stephen în sinea lui. Nu îndrăznea să se apropie de ea... îi era teamă să n-o înfurie și să ridice astfel un nou zid între ei. Era năucit și înnebunit. Începu să se plimbe agitat prin cameră.

— Maggie, reluă el în cele din urmă, oprindu-se în fața ei și vorbindu-i pe tonul unui om nenorocit care imploră, fie-ți milă de mine... ascultă-mă... iartă-mă pentru purtarea mea de ieri.

De-acum înainte am să fac numai ce vrei tu... N-am să mișc un deget fără încuviințarea ta deplină. Dar nu distruge viața noastră printr-o îndărătnicie nesăbuită care nu poate avea nicio urmare fericită pentru nimeni... care nu poate face decât rău. Stai jos, iubito; așteaptă... gândește-te ce faci. Nu te purta cu mine ca față de un om în care nu poți avea încredere.

Stephen alesese argumentul cel mai potrivit, dar voința lui Maggie se fixase cu încăpățânare asupra despărțirii dureroase ce avea să vină. Era gata să îndure orice.

— Nu mai are rost să așteptăm, spuse ea încet dar răspicat. Trebuie să ne despărțim acum.

— Nu se poate să ne despărțim, izbucni Stephen, aprinzându-se și mai tare. E mai mult decât pot să îndur. Ce rost are să mă faci să sufăr? Răul – oricare ar fi el – s-a consumat. Crezi că mai servește la ceva să mă faci să-mi pierd mințile?

— Nu-mi pot clădi viitorul, răspunse Maggie cu un glas tremurat, pe o faptă pe care nu trebuia s-o fac, nici măcar de dragul tău. Acum simt cu adevărat ceea ce ți-am spus la Basset: mai bine aș fi murit decât să cad în asemenea ispită. Mai bine ne-am fi despărțit atunci, pentru totdeauna. Dar dacă nu ne-am despărțit atunci, trebuie să ne despărțim acum.

— Nu. Nu ne despărțim, izbucni Stephen, lipindu-se instinctiv cu spatele de ușă și uitând tot ce afirmase cu câteva clipe în urmă. Nu se poate. Mă faci să înnebunesc... n-o să mai răspund de ce fac.

Maggie tremura. Își dădea seama că nu se vor putea despărți atât de repede. Trebuia, încetul cu încetul, să încerce să trezească ceea ce era mai bun în Stephen – trebuia să se pregătească să înfrunte o situație mult mai grea decât aceea de a fugi în clipa când hotărârea ei era încă neclintită. Se așeză pe un scaun și Stephen, urmărind-o cu acea privire deznădăjduită care-i întuneca fața, se apropie încet, se așeză lângă ea și-i luă mâna. Inima lui Maggie bătea ca o inimă de păsărică speriată. Dar apropierea asta o ajută, și hotărârea ei

deveni și mai categorică.

— Amintește-ți ce simțeai acum câteva săptămâni, începu ea, stăruind cu înflăcărare. Amintește-ți ce simțeam amândoi... că suntem legați de alții și că trebuie să înfrângem orice sentiment care ne-ar fi făcut să ne uităm datoriile. Nu ne-am respectat hotărârile; dar adevărul rămâne același.

— Nu, nu rămâne același, spuse Stephen. Ai văzut că a fost cu neputință să ne respectăm hotărârile, că sentimentul care ne apropie e prea puternic ca să poată fi învins, că legea firii le întunecă pe toate celelalte, și nu suntem noi de vină dacă se ciocnește cu altceva.

— Nu, Stephen... n-ai dreptate... greșești. Am tot stat și m-am gândit... și-mi dau seama că dacă ar fi să judecăm așa, am găsi justificări pentru orice trădare, pentru orice cruzime... și ne-am simți îndreptățiți să rupem legăturile cele mai sfinte pe care le putem crea pe pământ. Dacă trecutul nu ne mai leagă, atunci unde mai e datoria? Înseamnă că n-am mai avea nicio lege în afară de înclinațiile de o clipă.

— Dar există legături care nu pot fi respectate numai pentru că am hotărât astfel, pledă Stephen, ridicându-se și începând să se plimbe iar prin cameră. Crezi că fidelitatea de formă înseamnă ceva? Crezi că ceilalți s-ar mulțumi să le dăruim un sentiment atât de găunos cum e credința fără dragoste?

Maggie nu răspunse imediat. Se lupta în același timp și cu el și cu sentimentele ei. În cele din urmă vorbi, exprimându-și cu pasiune o convingere care se ridica atât împotriva ei, cât și împotriva lui:

— Ceea ce spui pare drept... la prima vedere. Dar dacă mă gândesc mai bine, îmi dau seama că nu e drept. A fi credincios și constant înseamnă altceva decât să faci numai ceea ce ți se pare ușor și plăcut. Înseamnă ceva în plus, înseamnă să renunți la tot ce se opune încrederii pe care o au alții în noi... la tot ceea ce poate să-i facă să sufere pe cei care, de-a lungul vieții noastre, au ajuns să depindă de noi. Dacă am fi fost... dacă aș fi fost mai bună, mai nobilă, aceste obligații ar fi fost atât de puternice, ar fi rămas atât de vii în

sufletul meu... tot timpul... așa cum sunt acum când mi s-a trezit conștiința... încât n-aș fi îngăduit niciodată unui sentiment contrar să pună stăpânire pe mine: l-aș fi înăbușit din prima clipă... m-aș fi rugat fierbinte să capăt ajutor... aș fi fugit așa cum fugi de o primejdie îngrozitoare. Îmi dau seama că n-am nicio scuză... Niciuna. N-aș fi păcătuit niciodată față de Lucy și de Philip, cum am păcătuit, dacă n-aș fi fost slabă, egoistă și rea – dacă m-aș fi gândit la durerea lor și aș fi simțit și eu o durere care ar fi distrus orice ispită. Ce-o fi acum în sufletul lui Lucy? Avea atâta încredere în mine!... Mă iubea!... Era atât de bună! Gândește-te la ea... imploră Maggie, rostind ultimele cuvinte cu o voce sugrumată.

— Nu pot să mă gândesc la ea, răspunse Stephen, bătând din picior de parcă ar fi simțit o durere fizică. Nu pot să mă gândesc la nimic altceva decât la tine, Maggie. Ceri lucruri imposibile. Toate astea le-am simțit și eu odată; dar acum nu mă mai pot întoarce de unde am plecat. Ce rost mai are să te gândești la ele? Nu reușești să faci altceva decât să mă chinuiești. Tot nu mai poți să-i împiedici să sufere; poți doar să te smulgi de lângă mine și să mă lași cu o viață lipsită de orice bucurie. Și chiar dacă n-ar fi prea târziu și am mai putea să ne întoarcem și să ne îndeplinim obligațiile... dac-ar mai fi cu putință să facem asta acum – ar fi îngrozitor... monstruos să-mi închipui că poți deveni vreodată nevasta lui Philip... că poți fi nevasta unui om pe care nu-l iubești. Am fost amândoi împiedicați să săvârșim o mare greșeală.

Maggie se înroși și nu mai fu în stare să scoată nicio vorbă. Stephen văzu că roșește și se așează din nou, luându-i mâna și privind-o cu un aer de rugăminte pasionată.

— Maggie! Iubito! Dacă mă iubești înseamnă că ești a mea. Cine altul poate avea mai mult drept asupra ta decât mine? Viața mea atârnă de dragostea ta. Nu exista nimic în trecutul nostru care să ne poată lipsi de dreptul de a aparține unul altuia: e prima dată când și tu și eu iubim cu adevărat, din toată inima.

Maggie rămase o vreme tăcută, cu ochii în pământ. Stephen se simțea din nou plin de nădejde: va triumfa, totuși,

în cele din urmă. Dar când Maggie ridică ochii, privirea ei nu era supusă... Era doar plină de suferința pe care ți-o dau remușcările.

— Nu, Stephen... nu, din toată inima, declară ea categoric, dar cu sfială. N-am consimțit niciodată din tot sufletul. Sunt amintiri, afecțiuni și năzuințe spre desăvârșire care au putere prea mare asupra mea; niciodată nu le-aș putea uita cu totul; mi-ar reveni din nou în mine ca un chin... ca o remușcare. N-aș putea trăi în liniște dacă aș ridica între mine și Dumnezeu umbra unui păcat săvârșit cu bună știință. Am pricinuit și așa destulă durere, dar am făcut-o... știu... simt asta, fără să vreau. N-am spus niciodată: „Lasă-i să sufere, eu să fiu fericită!“ N-am vrut niciodată să mă mărit cu tine și, dacă ar fi să spun da, ar fi numai pentru că sentimentele pe care le am față de tine ar triumfa o clipă, dar inima mea n-ar fi niciodată cu totul a ta. Dacă m-aș putea întoarce în timp și m-aș trezi din nou cu două zile în urmă, aș hotărî să rămân credincioasă simțămintelor mai senine din sufletul meu și să trăiesc fără bucuria dragostei.

Stephen dădu drumul mâinii lui Maggie și, ridicându-se enervat, începu să se plimbe prin cameră clocotind de furie stăpânită.

— Doamne, Dumnezeule! Izbucni el în cele din urmă. Ce jalnică e dragostea unei femei față de dragostea unui bărbat! Eu aș fi în stare să săvârșesc și crime de dragul tău... iar tu stai și șovăi și nu știi ce să alegi. Nu mă iubești, Maggie! Dacă ai simți pentru mine măcar o fărâmă din ceea ce simt eu pentru tine, nu te-ai gândi nici măcar o clipă să mă sacrifici. Dar ție nu-ți pasă că mă lipsești pe mine de fericire.

Maggie stătea cu mâinile împreunate în poală, frângându-și degetele cu disperare. O cuprinsese o spaimă îngrozitoare, de parcă fulgere puternice o luminau din când în când, ca s-o lase apoi iar să bâjbâie în întuneric.

— Nu... nu te sacrific... mi-ar fi cu neputință să te sacrific, spuse ea, de îndată ce se simți iar în stare să vorbească, dar nu cred că te poți bucura de o fericire care simt... care simțim că-i un păcat față de alții. Nu ne e dat să alegem fericirea

noastră sau a altora: nu putem ști unde se află fericirea. Tot ce putem face e să ne bucurăm de clipa de față sau să renunțăm la ea și să dăm ascultare vocii divine din sufletul nostru... și să rămânem credincioși față de tot ceea ce ne sfințește viața. Știu că e foarte greu, mi s-a întâmplat de multe ori să mă îndepărtez de această credință, dar simt că dac-o pierd pentru totdeauna, n-o să mai existe nimic care să-mi lumineze viața.

— Maggie, stărui Stephen, așezându-se din nou lângă ea. Se poate oare să nu-ți dai seama că ceea ce s-a întâmplat ieri a schimbat totul? Ce nebunie... ce încăpățânare, ce obsesie te orbește? E prea târziu să spunem ce-am fi putut face sau ce-ar fi trebuit să facem. Trebuie să ținem seama de cea mai neagră interpretare care s-ar putea da celor întâmplate; faptul rămâne fapt și pe baza lui trebuie să acționăm acum; situația noastră s-a schimbat și calea pe care trebuie s-o urmăm nu mai e aceeași. Trebuie să acceptam acțiunile noastre și, pornind de la ele, să începem o viață nouă. Închipuie-ți că ne-am căsătorit ieri. De fapt e ca și cum ne-am fi căsătorit. Efectul asupra celorlalți ar fi fost același. Doar pentru noi ar fi existat o diferență, adăugă Stephen cu amărăciune, căci ți-ai fi dat poate seama că ești mai puternic legată de mine decât de alții.

Maggie se înroși din nou, dar nu spuse nimic. Stephen se gândi că începe iar să câștige teren – de fapt nu crezuse nicio clipă că va fi învins: există posibilități la care nici nu vrem să ne gândim și de aceea nu ne temem de ele.

— Dragostea mea, spuse el cu tonul cel mai cald și afectuos cu putință, aplecându-se către ea și cuprinzând-o cu brațul. Acum ești a mea... lumea așa crede... și asta te obligă: peste câteva ore vei fi a mea și prin lege și cei care pretind că au drepturi asupra noastră se vor resemna... își vor da seama că a existat o forță care s-a ridicat împotriva pretențiilor lor.

Maggie făcu ochii mari, aruncând o privire îngrozită către chipul de lângă ea și se ridică din nou, albă la față.

— Nu pot face asta, spuse ea cu voce pierdută. Stephen, nu-mi cere asta... nu stărui, inima nu-mi îngăduie să fac ceea

ce-mi ceri. Acum văd... simt nenorocirea lor în suflet, ca pe un stigmat... Am suferit și eu și n-am avut pe nimeni căruia să-i fie milă de mine; și acum i-am făcut eu pe alții să sufere. Și asta n-aș uita-o niciodată; ne-ar otrăvi dragostea. Țin la Philip... altfel decât la tine... Îmi amintesc tot ce am discutat cu el; știu că se gândea la mine ca la singura speranță a vieții lui. Soarta mi l-a scos în cale ca să-i îndulcesc viața și eu l-am părăsit. Și Lucy... am înșelat-o și pe ea... ea care avea atâta încredere în mine. Nu pot să mă căsătoresc cu tine: nu pot să-mi hrănesc fericirea din nenorocirea lor. Nu trebuie să ne lăsăm călăuziți de ceea ce simțim unul pentru altul; asta m-ar îndepărta de tot ceea ce mi-a devenit drag și sfânt de-a lungul anilor. Nu pot s-o apuc pe un drum nou și să uit de toate astea: trebuie să mă întorc și să mă agăț iarăși de trecut, căci altfel aș simți că-mi fuge pământul de sub picioare.

— Doamne ferește, Maggie! exclamă Stephen, ridicându-se și el și apucând-o de braț. Aiurezi! Cum poți să te întorci fără să te căsătorești cu mine? Nu-ți dai seama ce-o să spună lumea? Iubito, văd că nu-ți dai seama de nimic!

— Ba da. Dar ei or să mă creadă. O să le mărturisesc tot. Lucy o să mă creadă... o să te ierte și, și... și dacă urmăm calea cea dreaptă, nu se poate să nu iasă bine. Dragul meu Stephen, lasă-mă să plec. Nu mă cufunda în remușcări și mai cumplite. N-am consimțit niciodată din tot sufletul... și nu consimt nici acum.

Stephen își luă mâna de pe brațul lui Maggie și se prăbuși pe un scaun, aproape paralizat de furie și de disperare. Câteva clipe rămase tăcut, ferindu-se s-o privească, în timp ce ea, speriată de schimbarea lui bruscă, își întoarse privirile rugătoare către el.

În cele din urmă, Stephen izbucni, ocolindu-i privirea:

— Atunci pleacă... lasă-mă... nu mă mai chinui... sunt la capătul puterilor!

Maggie se aplecă fără să vrea spre el și întinse mâna să-i atingă fața, dar Stephen se feri ca de un fier înroșit în foc, și strigă din nou:

— Lasă-mă!

Maggie se îndepărtă de Stephen – care-și întorsese fața nedorind s-o mai vadă – și ieși din cameră, fără să-și dea prea bine seama ce face: i se părea că se mișcă asemenea unui automat, de parcă ar fi dus în mod mecanic la îndeplinire o intenție uitată. Avea senzația că ar coborî niște trepte, ca de vis. Și pe urmă? Imaginea unor dale... a unei trăsuri cu cai... apoi o stradă care dădea într-altă stradă, unde aștepta o diligență în care suiau călători... se gândi că diligența aceea ar putea s-o ducă undeva, departe, poate spre casă. Dar nu se simți în stare să întrebe nimic. Reuși doar să se urce în diligență.

Casa... unde se afla mama și fratele ei... și Philip... și Lucy... locurile unde trăise atâtea dureri și trecuse printr-atâtea încercări... erau limanul către care se îndreptau gândurile ei acum... sanctuarul cu relicve sfinte... care o va împiedica să se prăbușească și mai adânc. Când se gândea la Stephen simțea o durere violentă, îngrozitoare care, ca orice durere de acest fel, părea să-i răscolească și mai mult gândurile. Dar gândurile nu i se îndreptau spre ce va spune sau va crede lumea despre purtarea ei, căci dragostea, mila adâncă și remușcările chinuitoare nu-i mai lăsau loc pentru alte simțăminte.

Diligența o ducea spre York, depărtând-o și mai mult de casă, dar Maggie află asta abia când coborî la miezul nopții în orașul acela străvechi. Dar n-avea importanță; putea să doarmă acolo și s-o pornească spre casă a doua zi. Avea la ea toată averea de care dispunea: o bancnotă de un suveran, pe care uitase să o scoată din buzunar, după ce se întorsese de la cumpărături, cu două zile în urmă.

Oare în noaptea aceea, când se întinse în patul din odaia mohorâtă a hanului vechi, Maggie era tot atât de hotărâtă, ca la început, să se sacrifice și să-și ispășească greșeala? Marile frământări ale vieții nu sunt niciodată ușoare; marile probleme ale vieții nu sunt niciodată clare. În întunericul acelei nopți, Maggie văzu chipul lui Stephen, îndreptat spre ea, plin de dragoste, de suferință și de reproșuri; trăi din nou

fericirea și emoțiile pe care le simțise în prezența lui, și care făceau ca viața să i se pară o alunecare ușoară pe un torent de bucurie, și nu o seamă de eforturi mute și clipe de necontenită resemnare. Dragostea la care renunțase îi reapăru în minte cu un farmec sfâșietor și simți cum își desface brațele ca s-o prindă încă o dată; apoi păru că-i scapă din mâini, că se destramă și piere, lăsând în urma ei doar ecoul stins al unei voci calde, mișcătoare, care șoptea: „s-a dus... s-a dus pentru vecie“.

CARTEA A ȘAPTEA

MÂNTUIREA CEA DE PE URMĂ

Capitolul I
Întoarcerea la moară

Cinci zile după plecarea lui Stephen și a lui Maggie din St. Ogg’s, pe la cinci după-masă, Tom Tulliver se afla pe poteca pietruită din fața casei vechi de la Dorlcote. Tom era acum stăpânul morii: îndeplinise pe jumătate dorința rostită de taică-său în ceasul morții și după ani de zile de austeritate și muncă neobosită se afla pe punctul să ajungă, ba chiar să depășească, situația respectabilă ce constituise întotdeauna o tradiție de care familiile Dodson și Tulliver erau mândre.

Dar chipul lui Tom, în lumina caldă și blândă a acelei după-amiezi de vară, nu oglindea nici bucurie, nici triumf. Gura lui avea o expresie și mai amară, iar fruntea severă era brăzdată de o cută mai adâncă și mai posomorâtă decât de obicei; își trăsese pălăria pe frunte ca să-și ferească ochii de soare și, vârându-și mâinile adânc în buzunare, începu să se plimbe pe potecă, în sus și în jos. Tom nu mai aflase nimic despre soră-sa de când se întorsese Bob Jakin cu vaporul de la Mudport și pusese capăt presupunerilor puțin probabile că Maggie ar fi fost victima unui accident pe apă, spunându-i că o văzuse coborând de pe vas, însoțită de domnul Stephen Guest. Va afla oare că s-a căsătorit... sau ce...? Probabil că nu se

căsătorise; Tom era pregătit să înfrunte nenorocirea cea mai mare care ar fi putut să se întâmple – nu moartea, ci rușinea.

În timp ce se îndepărta de poarta de la intrare, mergând spre roata morii, o fată înaltă cu ochi negri, pe care o cunoaștem foarte bine, se apropie de poartă și se opri să-l privească, cu inima bătându-i puternic în piept. Tom fusese încă din copilărie omul de care Maggie se temuse cel mai tare: se temuse cu groaza ce se naște în noi atunci când iubim o ființă rigidă, neînduplecată, pe care n-o putem schimba, pe care n-o putem modela și de care totuși nu putem să ne înstrăinăm. Teama aceea, adânc înrădăcinată în sufletul ei o chinuia și acum pe Maggie și totuși era hotărâtă să se întoarcă la Tom, ca la singurul ei refugiu firesc. Umilința fără margini pe care o simțea amintindu-și de slăbiciunea ei... gândul chinuitor că-i făcuse pe alții să sufere o făceau aproape să simtă nevoia ca Tom s-o dojenească sever și era gata să se supună răbdătoare la judecata aspră, lipsită de înțelegere care o revoltase de atâtea ori; de data asta i se părea că o merită din plin... exista oare vreo ființă care să se fi purtat mai nesăbuit decât ea? Simțea nevoia să mărturisească supusă totul și să găsească astfel un sprijin care s-o facă să rămână credincioasă năzuințelor mai înalte din sufletul ei; simțea nevoia să fie lângă aceia ale căror priviri și al căror grai ar fi fost o oglindire a propriei ei conștiințe.

La York, Maggie fusese nevoită să stea o zi în pat, din pricina unei dureri cumplite de cap, urmare firească a tensiunii îngrozitoare din ziua și noaptea precedente. Fruntea și ochii ei purtau încă urmele durerii, întreaga-i înfățișare, ca și rochia pe care n-o mai schimbase de atâta timp, era jalnică și istovită. Dădu la o parte cârligul și intră încet pe poartă. Tom nu auzi poarta, căci se afla aproape de stăvilar unde vâjâitul apei era asurzitor; dar în clipa următoare se întoarse și, ridicându-și privirea, dădu cu ochii de expresia obosită și disperată a fetei, care i se păru o confirmare a celor mai triste bănuieli. Se opri, alb la față, tremurând de silă și de indignare.

Maggie se opri și ea la trei metri de el. Văzu ura zugrăvită

pe chipul lui... simți cum ura asta îi sfredelește sufletul, dar începu totuși să vorbească.

— Tom, spuse ea cu voce stinsă, m-am întors la tine... m-am întors acasă... să-mi caut adăpost... să-ți spun tot.

— N-ai ce căuta aici, n-ai ce căuta la mine! răspunse el, cu vocea tremurând de mânie. Ne-ai acoperit pe toți de rușine. Ai acoperit numele tatii de rușine. Ai fost o năpastă pentru prietenii tăi cei mai buni. Ai fost o ticăloasă... ne-ai înșelat pe toți, ești în stare să treci peste orice, nu te poate opri nimic. Eu nu mai vreau să știu de tine, nu mai ești sora mea.

Între timp, ieșise și doamna Tulliver în ușă. Rămăsese împietrită de lovitura pe care o primise, văzând-o pe Maggie și auzind cuvintele lui Tom.

— Tom, continuă Maggie, prinzând curaj. Poate că nu sunt chiar atât de vinovată cum îți închipui. Eu n-am vrut nicio clipă să dau frâu liber simțămintelor mele. M-am luptat. Barca ne-a dus prea departe așa că n-am putut să mă întorc marți... m-am întors cât am putut de repede.

— Nu mai pot avea încredere în tine, răspunse Tom, trecând încet de la tremurul agitat al primelor clipe, la o răceală neînduplecată. Ai întreținut relații ascunse cu Stephen Guest... așa cum ai făcut înainte cu un altul. A venit să te vadă la mătușa Moss; te-ai plimbat singură cu el, pe poteci; dacă te-ai fi purtat așa cum se cade să se poarte o fată modestă cu iubitul verișoarei ei, nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Cei din Luckreth te-au văzut trecând... ai trecut și pe lângă celelalte sate; știai foarte bine ce faci. Te-ai folosit de Philip Wakem ca de un paravan ca s-o înșeli pe Lucy... pe cea mai bună prietenă pe care ai avut-o vreodată. Du-te să vezi ce i-ai făcut: e bolnavă... nici să vorbească nu poate... și mama nici nu se mai apropie de ea de teamă să nu-i amintească de tine.

Maggie rămase împietrită – era prea copleșită de durere ca să vadă nepotrivirea dintre vina ei reală și acuzațiile aduse de Tom și, cu atât mai mult, ca să se apere.

— Tom, izbucni ea, frângându-și mâinile pe sub pelerină și străduindu-se să vorbească, oricare ar fi vina mea, să știi că-

mi pare îngrozitor de rău. Vreau să-mi răscumpăr greșeala. Sunt gata să îndur orice. Dar am nevoie de ajutor ca să nu cad iar în păcat!

— Ce te poate ajuta pe tine? întrebă Tom cu o amărăciune crudă. Nici religia, nici sentimentele firești de recunoștință și de cinste! Cât despre el... el ar merita să fie împușcat dacă n-ar fi... Dar tu ești de o mie de ori mai vinovată decât el. Mi-e silă de purtarea și de apucăturile tale. Pretinzi că ai vrut să-ți înfrângi sentimentele, că te-ai luptat... Am avut și eu sentimente cu care a trebuit să lupt, dar le-am învins. Am dus o viață mai grea decât tine; dar mi-am găsit împăcarea în îndeplinirea datoriei. N-am să încurajez niciodată o fire ca a ta: lumea o să vadă că știu ce e bine și ce e rău. Dacă duci lipsă de ceva, am să te ajut... ai să-i spui mamei. Dar să nu încerci să vii în casa mea. Mi-e de ajuns că trebuie să îndur rușinea: mi-e sila să te mai și văd.

Maggie se întoarse încet, cu inima zdrobită. Dar dragostea bietei mame speriate se dovedi mai puternică decât spaima.

— Fetița mamei, vin cu tine! Mama nu te lasă.

Cât de blândă și mângâietoare i se păru bietei Maggie această îmbrățișare. Un strop de milă simplă, omenească, mila unui om care nu te părăsește la nevoie, face mai mult decât o mare de înțelepciune.

Tom se întoarse, și intră în casă.

— Hai înăuntru, fetița mamei, spuse doamna Tulliver în șoaptă. O să te lase să dormi în patul meu, dacă-i cer eu! N-o să se împotrivească.

— Nu, mamă, răspunse Maggie cu o voce surdă, ca un geamăt. N-am să mai intru în casa asta cât oi trăi.

— Atunci așteaptă-mă afară. Mă îmbrac și vin cu tine.

Când maică-sa apăru cu boneta pe cap, Tom se apropie de ea pe coridor și-i dădu niște bani.

— Să știi că ești întotdeauna binevenită aici, mamă, îi spuse el. Și să vii să-mi spui oricând ai nevoie de ceva... și să te întorci la mine.

Biata doamna Tulliver luă banii, prea speriată ca să poată vorbi. Singurul lucru clar pentru ea era instinctul că trebuie

să-și urmeze copilul nefericit.

Maggie o aștepta la poartă; luă mâna maică-sii și, un timp, merseră în tăcere.

— Mamă, spuse Maggie în cele din urmă, hai să ne ducem la Luke. El o să ne primească în căsuța lui. Era tare bun cu mine, când eram mică.

— N-are loc pentru noi, draga mamei; nevastă-sa are o grămadă de copii. Nu știu unde am putea merge, în afară de mătuși; dar la ele nu prea îndrăznesc să mă duc, spuse biata doamnă Tulliver, pe care mintea o părăsise cu totul în situația aceea nenorocită.

Maggie rămase câteva clipe tăcută, apoi propuse:

— Hai să mergem la Bob Jakin, mamă; nevastă-sa o să ne găzduiască, dacă n-au alt chiriaș.

Așa că o porniră la St. Ogg's, spre casa veche de lângă râu. Acolo îl găsiră chiar pe Bob în persoană; în ciuda bucuriei și mândriei de a avea un copilaș de două luni, cel mai vioi copil de două luni care s-a născut vreodată din prinț sau negustor ambulant, Bob avea o greutate pe suflet. Poate n-ar fi înțeles atât de bine cât de suspectă era prezența lui Maggie lângă domnul Stephen Guest pe cheiul din Mudport, dacă n-ar fi văzut cu ochii lui efectul pe care îl avuseseră aceste vești asupra lui Tom; și, între timp, împrejurările care dăduseră fugii lui Maggie cu Stephen un aer de catastrofă depășiseră nivelul discuțiilor din cercurile mai alese ale societății din St. Ogg's, devenind un subiect de bârfă pentru oricine, chiar și pentru lumea rândașilor și a comisionarilor. Așa că, deschizând ușa și văzând-o pe Maggie în fața lui, copleșită de tristețe și de oboseală, nu mai simți nevoia să pună nicio întrebare; ba da, poate una singură, pe care însă nu îndrăznea s-o rostească cu glas tare, și anume: „unde este domnul Stephen Guest?" Bob nădăjduia, în sinea lui, că se afla în încăperea cea mai încinsă a unui azil care se presupune că ar exista pe lumea cealaltă pentru domnii căzuți în păcat.

Camerele erau libere; cele două doamne Jakin, cea grasă și cea mai puțin grasă, fură rugate să pregătească totul, în așa

fel încât „bătrâna doamnă și tânăra domnișoară – ce păcat că era încă «domnișoară» – să se simtă cât mai bine“. Bob cel isteț se mira, amărându-se, cum de ajunseseră aici... cum de avusese domnul Stephen Guest inima s-o părăsească sau s-o lase să-l părăsească, deși ar fi putut s-o păstreze lângă el. Nu spuse totuși nimic și nu-i îngădui nici nevesti-sii să-i pună vreo întrebare; nu intră în cameră, ca să nu pară că vrea să-și bage nasul unde nu-i fierbe oala, având față de fata cu ochi negri aceeași purtare cavalerească de pe vremea când îi oferise darul memorabil de cărți.

După vreo două zile, doamna Tulliver se duse, la îndemnul lui Maggie, pentru câteva ceasuri la moară, să mai vadă de gospodăria lui Tom. După prima izbucnire violentă de sentimente care se declanșase de îndată ce nu mai avusese niciun scop activ de îndeplinit, Maggie simți mai puțin nevoia s-o aibă pe maică-sa lângă ea, dorea chiar să rămână singură cu durerea ei. Dar n-apucase să rămână prea mult singură în salonașul vechi care dădea spre râu, când auzi o bătaie în ușă și, întorcându-și fața tristă ca să spună: „intră!“, îl văzu pe Bob cu copilul în brațe și cu Mumps după el.

— Dacă vă supărăm, plecăm imediat, spuse Bob.

— Nu, răspunse Maggie încet, dorind din suflet să poată zâmbi.

Bob închise ușa, se apropie de Maggie și se opri în fața ei.

— Vedeți, don’șoară, avem și noi o fetiță, și voiam să v-o arăt... nu vreți s-o luați în brațe? Știți, ne-am îngăduit să-i dăm numele dumneavoastră, așa că poate vreți să vă uitați și dumneavoastră la ea.

Maggie nu era în stare să scoată nicio vorbă, dar întinse brațele să ia copilașul, în timp ce Mumps îl tot mirosea îngrijorat, încercând să se convingă că nu i se întâmplă nimic rău. Era mișcată de gestul și vorbele lui Bob: își dădea foarte bine seama că Bob făcuse acest lucru ca să-i arate simpatia și respectul pe care le nutrea față de ea.

— Stai jos, Bob, spuse Maggie, și tânărul se așeză în tăcere, simțind, ca niciodată, că limba i se înțepenise în gură și că refuză să rostească ceea ce-i poruncea el. Bob, continuă ea

după câteva clipe, privind copilașul și strângându-l cu grijă la piept de parcă s-ar fi temut, fiind cu gândul aiurea, ca nu cumva să-l scape printre degete. Vreau să-ți cer o favoare.

— Nu vorbiți așa, dom'șoară, spuse Bob apucându-l pe Mumps de ceafă. Mă bucur de orice pot face pentru dumnea-voastră, ca de un câștig.

— Te rog să te duci la doctorul Kenn, să-i ceri să te primească și să-i spui că sunt aici și i-aș fi recunoscătoare dac-ar veni pe la mine acum, cât e mama plecată. Mama se întoarce abia deseară.

— Cum să nu, don'șoară... eu m-aș duce și acu'... că doar sunt numai doi pași de aici. Dar să știți că nevastă-sa zace moartă... o îngroapă mâine... s-a prăpădit în ziua când m-am întors eu de la Mudport. Păcat de ea, păcat c-a murit tocmai acu', când aveți nevoie de el. Știți... nu prea-mi vine să mă duc la el tocmai acum.

— Ai dreptate, Bob, spuse Maggie, lasă... mai târziu... poate peste câteva zile... când ai s-auzi c-a început să iasă din nou în oraș. Dar poate că are de gând să plece de aici... undeva departe, adăugă ea, descurajată de acest nou gând.

— Nu pleacă el, don'șoară, o asigură Bob. Nu pleacă nicăieri. Nu e ca domnii ăia de se duc să plângă la băi, că le-a murit nevasta: el mai are și altceva de făcut. Își bate capul... El a botezat-o p-asta mică; și într-o zi m-am pomenit cu el aici... venise să mă întrebe ce fac duminicile de nu viu la biserică. Da' i-am spus că duminica sunt mai mult pe drumuri – zic – și, pe urmă, m-am obișnuit așa de mult să stau în picioare, că nu mai pot să stau jos. Și un negustor ambulant se mulțumește și cu o porție mai mică de slujbă, că oricum e cam sățioasă – zic – n-are rost să pui un strat prea gros pe pâine. Ia uitați-vă, don'șoară, ce bine se simte cu dumneavoastră mititica! Parcă v-ar cunoaște! De fapt eu zic că vă cunoaște așa măcar un pic, vă știe cum știu păsărelele când vine dimineața.

Era limpede că lui Bob i se dezlegase limba și părea chiar gata să turuie mai mult decât era nevoie. Dar subiectele care-l interesau în clipa aceea pe Bob erau atât de spinoase și de

greu de atacat, încât prefera să bată cărări cunoscute decât să pornească pe un drum neumblat. Bob își dădea seama de acest lucru și mai rămase câteva clipe tăcut, rumegând cum să-i pună întrebarea. În cele din urmă rosti, cu o voce și mai sfioasă ca de obicei:

— Pot să vă pun o întrebare, don'șoară?... numai una!

Maggie păru cam mirată, dar răspunse:

— Da, Bob, dacă e în legătură cu mine... dar nu cu altcineva.

— Uite don'șoară, aveți pică pe careva?

— Nu, n-am pică pe nimeni, răspunse Maggie, aruncându-i o privire uimită. Dar de ce mă-ntrebi?

— Ei, don'șoară, spuse Bob ciupindu-l pe Mumps și mai tare de ceafă. Aș fi vrut să aveți pică pe careva... și să-mi spuneți și mie... că i-aș trage o mamă de bătaie de nu s-ar vedea... zău că i-aș trage... și pe urmă n-au decât să-mi facă ce vor la judecată.

— Ești un prieten de nădejde, Bob, spuse Maggie străduindu-se să zâmbească. Dar nu vreau să pedepsesc pe nimeni, chiar dacă a greșit față de mine, că doar am greșit și eu de-atâtea ori.

Acest fel de a privi lucrurile îl uimi pe Bob, care rămase și mai nelămurit în privința celor întâmplate între Stephen și Magie. Dar ar fi fost prea indiscret să mai pună alte întrebări, oricât de bine le-ar fi ticluit, așa că luă copilașul din brațele lui Maggie ca să-l ducă din nou la maică-sa care-l aștepta.

— Nu vreți să vi-l las pe Mumps, don'șoară? întrebă el, luând copilul. Că rar găsești așa tovarăș... pricepe tot, dar nu te bate la cap. Dacă-i poruncesc eu, stă cuminte și vă păzește... așa cum îmi păzește mie marfa. De ce nu vreți să vi-l las un pic? O să vă îndrăgească. E mare lucru să ai o făptură d-astea necuvântătoare care să țină la tine; o să vedeți ce cuminte e; nici n-o să se miște de lângă dumneavoastră.

— Da, lasă-l, răspunse Maggie. Mi-ar plăcea să mă împrietenesc cu el.

— Mumps, stai acolo jos, îi porunci Bob, arătându-i un loc în

fața lui Maggie; și să nu te miști până nu-ți spune.

Mumps se lungi la picioarele lui Maggie și, când stăpânul lui ieși din cameră, nu dădu niciun semn de neliniște.

Capitolul II
St. Ogg's își dă sentința

Nu trecu mult și tot orașul află că domnișoara Tulliver se întorsese; asta însemna că nu fugise ca să se căsătorească cu domnul Stephen Guest – sau în orice caz că domnul Stephen Guest nu se căsătorise cu ea – lucru care, de altfel, nu o făcea mai puțin vinovată. Obișnuim să judecăm oamenii după rezultate. Nici n-am putea să-i judecăm altfel, atâta timp cât nu știm cum au ajuns la aceste rezultate. Dacă, după câteva luni de călătorii bine chibzuite, domnișoara Tulliver s-ar fi întors la St. Ogg's în calitate de doamna Stephen Guest, cu un *trousseau* confecționat după căsătorie și cu toate avantajele de care se bucură soția unui fiu unic, chiar atunci când e nedorită, opinia publică – și la St. Ogg's, ca oriunde în altă parte, ea știe întotdeauna ce atitudine să adopte – ar fi judecat totul prin prisma acestor rezultate. Opinia publică fiind, în asemenea împrejurări, întotdeauna de genul feminin – nefiind alcătuită din bărbați, ci din nevestele lor – și-ar fi dat seama că o fată frumoasă și un tânăr chipeș – tânărul aparținând celei mai însemnate familii din St. Ogg's – aflându-se într-o situație dubioasă, apucaseră pe o cale cât se poate de greșită, ca să nu spunem mai mult, pricinuind suferință, durere și dezamăgiri, mai cu seamă unei fete atât de drăgălașe ca domnișoara Deane. Era clar că domnul Stephen Guest nu se purtase frumos; dar, ce să-i faci, așa sunt tinerii: cum se îndrăgostesc își pierd capul și, oricât de urât ar fi fost din partea doamnei Stephen Guest să îngăduie vreun avans din partea iubitului verișoarei ei (și se spunea că fusese de fapt logodită cu tânărul Wakem – însuși bătrânul Wakem lăsase odată să-i scape o vorbă în acest sens), era totuși foarte tânără – și, pe urmă, știți... un băiat infirm! – și tânărul Guest era atât de atrăgător!... lumea zice că e mort după ea

(dar asta nu poate să țină mult!) și c-a dus-o cu barca împotriva voinței ei. Fata ce era să facă?... De întors nu mai putea să se întoarcă: toată lumea i-ar fi închis ușa în nas!... și ce bine-i șade rochia asta de mătase lucioasă, galbenă ca porumbul!... Se pare că se poartă falduri în față! Are mai multe rochii croite așa! Se pare că el nu mai știe ce să-i cumpere, nimic nu i se pare destul de frumos pentru ea! Biata domnișoară Deane! Când te uiți la ea, ți se rupe inima; dar pe de altă parte nu erau chiar logodiți; și aerul de mare o să-i facă bine. De fapt, dacă tânărul Guest n-o iubea, mai bine că nu s-a măritat cu el. Ce noroc pe domnișoara Tulliver... ce căsătorie minunată... ce romantic! Tânărul Guest va fi candidatul orașului la viitoarele alegeri! În ziua de azi nu e nimic mai grozav decât comerțul! Cât despre tânărul Wakem, aproape că și-a pierdut mințile, întotdeauna a fost el cam ciudat; dar a plecat din nou în străinătate, ca să nu le mai stea în cale – ăsta-i lucrul cel mai bun pe care-l putea face un tânăr cocoșat. Domnișoara Unit spune că n-o să calce niciodată pragul tinerilor Guest... ce prostie! Se crede mai virtuoasă decât toată lumea. Dacă ne-am băga mereu nasul în treburile altora, societatea n-ar mai progresa niciodată... și pe urmă credința creștină te învață să nu-ți bănuiești aproapele de păcat... sunt convinsă că domnișoara Unit n-a primit nicio invitație să vină la ei în vizită...

Dar, după câte știm, rezultatele nu erau în măsură să-i îndreptățească pe cetățenii din St. Ogg’s să uite păcatele din trecut. Maggie se întorsese fără *trousseau,* fără bărbat și se afla în starea de decădere și izolare în care te împinge păcatul; iar nevestele din St. Ogg’s, cu acel instinct pătrunzător cu care au fost înzestrate femeile în vederea perpetuării speciei, își dădură seama din prima clipă că purtarea domnișoarei Tulliver era cât se poate de urâtă. Ce putea fi mai îngrozitor? O fată care ar fi trebuit să fie recunoscătoare rudelor ei! Că doar familia Deane o primise și pe ea și pe maică-sa cu brațele deschise... auzi, să-și pună în gând să-l cucerească pe tânărul Guest și să-l îndepărteze de verișoara care se purtase cu ea ca o soră! Să-l cucerească?

Nu era ăsta cuvântul potrivit pentru o fată ca domnișoara Tulliver: ar fi mai nimerit să spunem că fusese împinsă de o pasiune nestăpânită și de o îndrăzneală nefirească pentru o femeie. Fata asta avusese întotdeauna o purtare curioasă. Legătura ei cu tânărul Wakem, care se pare că durase ani de zile, fusese cam urâtă... se poate spune chiar dezgustătoare! Dar la ce te poți aștepta de la o fată cu asemenea apucături! După părerea nevestelor din St. Ogg's, domnișoara Tulliver avusese întotdeauna în înfățișarea ei ceva care pentru un om cu instinct rafinat prevestea numai rele. Cât despre bietul Stephen Guest, era mai degrabă de plâns: în asemenea împrejurări un tânăr de douăzeci și cinci de ani nu trebuie judecat prea aspru, pentru că o fată îndrăzneață și intrigantă poate face din el ce vrea. Și e limpede că cedase împotriva voinței lui, căci se descotorosise de ea cât putuse de repede, și e limpede că despărțirea lor atât de grabnică aruncă o lumină foarte neplăcută... asupra ei. E adevărat că scrisese o scrisoare în care luase toată vina asupra lui, povestind toată întâmplarea într-un chip cât se poate de romantic, astfel încât s-o facă pe ea să pară nevinovată. Era de altfel de așteptat că o să se poarte așa! Numai că, din fericire, instinctul rafinat al nevestelor din St. Ogg's nu se lăsa înșelat! Căci altfel ce s-ar mai alege din Societate? Până și fratele ei i-a închis ușa-n nas: știa el, probabil, destule de s-a purtat așa. Un tânăr demn de tot respectul – domnul Tulliver – un tânăr sortit să reușească în viață! Rușinea pe care o aruncase soră-sa asupra familiei fusese, bineînțeles, o lovitură grea pentru el. Dar să sperăm că fata va pleca de aici... în America, sau în altă parte... ca aerul otrăvit de prezența ei să se purifice, căci domnișoara Tulliver era o prezență cât se poate de periculoasă pentru fiicele cetățenilor din St. Ogg's. N-o să se aleagă nimic bun din fata asta: singurul lucru pe care putem să-l nădăjduim e că se va căi și că Domnul va avea milă de ea, că el nu are pe cap grija societății, ca nevestele din St. Ogg's și din întreaga lume.

Dar instinctul lor pătrunzător nu-și confirmă bănuielile decât după aproape două săptămâni; într-adevăr, scrisoarea

prin care Stephen îl înștiința pe taică-său de cele întâmplate, adăugând că trecuse granița în Olanda – luând niște bani de la agentul lui din Mudport – și că deocamdată nu se simțea în stare să ia nicio hotărâre, sosi abia după o săptămână.

Între timp, Maggie fusese prea copleșită de griji și de suferință ca să se mai gândească la ce credea lumea din St. Ogg's despre purtarea ei: grija pentru Stephen... pentru Lucy... pentru Philip... se dezlănțuise în inima ei ca o furtună puternică, cumplită, care nu se mai potolea, o furtună în care dragostea se îmbina cu mila și cu remușcările. Și chiar dacă s-ar fi gândit că va fi respinsă și nedreptățită, i s-ar fi părut că nu putea să sufere mai mult decât suferise până atunci: după vorbele auzite din gura fratelui ei, i se părea că poate îndura orice. Vorbele lui îi reveneau necontenit în mintea copleșită de grijă față de cei iubiți și loviți; reveneau ca un chin adânc, sfâșietor, care i-ar fi adus spaimă și nenorocire chiar dacă s-ar fi aflat într-un paradis de bucurii. Gândul că ar mai putea fi vreodată fericită nici nu-i trecea prin minte, de parcă făptura ei ar fi fost prea adânc cufundată în durere ca să mai poată fi în stare să perceapă vreo altă influență. Viitorul îi apărea ca o mare nesfârșită de pocăință și, când se gândea la soarta ce-o aștepta, singura ei dorință era să găsească ceva care s-o împiedice să se cufunde și mai adânc: slabiciunea ei o urmărea, trezindu-i în minte o seamă de imagini înfiorătoare care nu-i permiteau să conceapă liniștea decât găsindu-și un refugiu unde s-ar fi simțit în siguranță.

Dar Maggie avea și unele intenții practice: pentru ea, dragostea de libertate devenise un obicei și îi intrase prea tare în sânge ca să uite că trebuie să-și câștige singură pâinea; și cum nu avea alte proiecte mai sigure, se gândi să se apuce iar să coasă, ca să-i poată plăti lui Bob chiria. Avea de gând s-o convingă pe maică-sa să se întoarcă la moară, să stea din nou cu Tom; iar ea va găsi un mijloc s-o scoată la capăt în St. Ogg's. Poate că doctorul Kenn o va ajuta, o va sfătui. Își amintea de ceea ce-i spusese când se despărțiseră la bazar. Își amintea de încrederea pe care i-o sădiseră în suflet vorbele lui și aștepta plină de nădejde să găsească un

nou prilej să-l întâlnească și să-i mărturisească totul. Maică-sa se ducea în fiecare zi la domnul Deane să vadă cum îi merge lui Lucy, și veștile aduse de acolo erau întotdeauna triste – nimic nu reușise încă s-o trezească din starea de slăbiciune și apatie în care căzuse după primul șoc. Despre Philip, doamna Tulliver nu aflase nimic: era și firesc, căci nimeni din cei pe care-i întâlnea nu-i pomenea vreun cuvânt ce-ar fi putut avea vreo legătura cu fiică-sa. În cele din urmă însă, doamna Tulliver își luă inima-n dinți și se duse la doamna Glegg care știa, bineînțeles, totul, ba chiar fusese pe la moară să-l vadă pe Tom, fără ca acesta să-i fi pomenit însă maică-sii ceva despre vizita mătușii.

De îndată ce maică-sa ieși pe ușă, Maggie își puse boneta. Se hotărâse să se ducă la doctorul Kenn și să-l roage s-o primească. Pastorul suferise o mare durere, dar, în asemenea împrejurări, durerea altuia nu ne supără. De când se întorsese la St. Ogg's, Maggie nu mai ieșise niciodată din casă; cu toate astea, era atât de preocupată de scopul vizitei ei, încât nici nu se gândi cât de neplăcut va fi să se întâlnească pe drum cu oameni care să caște ochii mari când o văd. Nici n-apucă bine să iasă din străduțele înguste care duceau de la casa lui Bob spre oraș, și începu să-și dea seama că oamenii o privesc într-un chip ciudat, ceea ce o făcu să grăbească pasul, temându-se să se uite în dreapta sau în stânga. Dar după câțiva pași se întâlni nas în nas cu doamna și domnișoara Turnbull, niște cunoștințe vechi ale familiei; amândouă o priviră distant și întoarseră puțin capul într-o parte, fără să-i vorbească. Orice privire aspră era o durere pentru Maggie, dar învinuirile pe care și le aducea singură erau prea puternice ca să mai lase loc resentimentului. „Nu e de mirare că nu vor să-mi vorbească, își spuse ea... țin prea mult la Lucy". Mai făcu vreo câțiva pași și își dădu seama că trebuie să treacă pe lângă un grup de domni adunați în ușa sălii de biliard și, fără să vrea, îl văzu pe tânărul Torry, cu monoclul la ochi, făcând un pas înainte și înclinându-se în fața ei cu aerul nepăsător cu care ar fi salutat o chelneriță cunoscută de la bar. Oricât ar fi fost de nenorocită, Maggie era totuși prea mândră să nu simtă că

fusese jignită și, pentru prima oară, își dădu seama că oamenii o vor disprețui nu numai pentru că înșelase încrederea lui Lucy, ci și din alte pricini. Între timp, ajunsese la casa parohială și se gândi că poate acolo va găsi altceva decât pedeapsă. Pedeapsa poate veni de la oricine: chiar și puștiul cel mai obraznic, cel mai crud și mai răutăcios care bate maidanele, poate să te pedepsească; în schimb, mila și altruismul sunt mai rare și doar sufletele alese simt nevoia să le dăruiască.

Maggie ceru să fie anunțată și, două clipe mai târziu, se afla în biroul doctorului Kenn. Îl găsi înecat în teancuri de cărți, de care însă nu prea avea poftă, preferând să țină în brațe pe cel mai mic dintre copilași, o fetiță de trei ani, și lipindu-și obrazul de căpșorul ei. Doctorul Kenn rugă servitorul să ia fetița și, când ușa se închise, i se adresă lui Maggie arătându-i un scaun:

— Tocmai voiam să vin să te văd, domnișoară Tulliver. Dar mi-ai luat-o înainte, și asta mă bucură.

Maggie îl privi cu ochi sinceri, de copil – privirea pe care o avusese și la bazar – și spuse:

— Vreau să vă povestesc tot.

Dar, rostind aceste cuvinte, ochii i se umplură de lacrimi și toată suferința, înăbușită pe parcursul drumului umilitor de acasă și până aci, izbucni la suprafață; abia după câteva clipe reuși să vorbească.

— Da, istorisește-mi totul, o îndemnă doctorul Kenn cu o voce gravă, hotărâtă, calmă și plină de bunătate. Gândește-te că sunt un om cu multă experiență și poate reușesc să te ajut.

Maggie începu șovăind, făcând eforturi să vorbească, apoi prinzând curaj pe măsură ce căpăta mai multă încredere, scurta poveste a unui zbucium care avea să dea naștere la atâta suferință. Doctorul Kenn aflase abia în ajun de scrisoarea lui Stephen și crezuse din prima clipă totul, fără să aibă confirmarea lui Maggie.

Exclamația dureroasă: „Ah! Trebuie să plec!“ care-i scăpase lui Maggie la bazar, fără voia ei, îi rămăsese

doctorului Kenn întipărită în minte, ca o dovadă că fata trăia un conflict sufletesc puternic.

Maggie stărui asupra sentimentului care-o făcuse să se întoarcă la maică-sa și la Tom, care o determinase să se agațe de amintirile trecutului. După ce Maggie isprăvi povestea, doctorul Kenn rămase câteva clipe tăcut; îl preocupa ceva. Se ridică și începu să se plimbe în fața căminului, cu mâinile la spate. În cele din urma, se așeză din nou și i se adresă privind-o:

— Îndemnul pe care l-ai simțit de a te întoarce la rudele dumitale cele mai apropiate și de a rămâne acolo unde au luat ființă toate legăturile vieții dumitale e un îndemn lăudabil, conform tuturor legilor și disciplinei care se află la baza bisericii... Biserica primește cu brațele deschise pe cei ce se pocăiesc... ea veghează asupra fiilor ei până-n ultima clipă... și nu-i părăsește decât atunci când se dovedesc a fi niște ticăloși fără leac. Biserica ar trebui să întruchipeze sentimentele comunității, astfel încât fiecare parohie să fie o familie unită de sentimentul frățesc al creștinismului, sub îndrumarea unui părinte spiritual. Dar ideile disciplinei și frăției creștinești s-au destrămat și aproape că nu mai există în conștiința publică: abia dacă mai supraviețuiesc, în forma redusă, contradictorie, pe care au adoptat-o în comunitățile înguste ale schismaticilor; și, dacă nu m-ar susține credința nestrămutată că biserica trebuie să redobândească în cele din urmă întreaga forță a legilor care pot răspunde nevoilor omenești, aș pierde deseori curajul, văzând cum credincioșii mei nu au niciun sentiment de înfrățire și de răspundere reciprocă. În ziua de azi, totul pare să tindă spre destrămarea legăturilor dintre oameni... spre înlocuirea unor obligații, care au rădăcini adânci în trecut, cu o seamă de preferințe schimbătoare. Conștiința și inima dumitale, domnișoară Tulliver, te-au îndrumat, în această împrejurare, pe calea cea bună, și ți-am spus toate astea ca să-ți dai seama ce ți-aș dori eu, ce sfaturi ți-aș da, dacă m-aș conduce doar după sentimentele și părerile mele, și nu m-aș lăsa influențat de condițiile exterioare care le sunt potrivnice.

Doctorul Kenn făcu o mică pauză. Atitudinea lui nu vădea bunăvoință, iar vocea și privirea gravă conțineau oarecare răceală. Și dacă Maggie n-ar fi știut că în ciuda rezervei lui îi era totuși binevoitor, s-ar fi simțit îngrozită, paralizată. Dar, cunoscându-i firea, îl ascultă plină de nădejde, fiind încredințată că vorbele lui îi vor aduce mângâiere. Doctorul Kenn continuă:

— Lipsa de experiență, domnișoara Tulliver, te împiedică să-ți dai seama de părerile greșite ce se vor naște, probabil, în legătură cu purtarea dumitale, păreri ce vor avea urmări nefaste, în ciuda unor dovezi evidente care să le contrazică.

— Ba da... încep să înțeleg, răspunse Maggie, dând fără să vrea glas durerii suferite de curând. Știu că lumea o să mă insulte și o să mă creadă mai vinovată decât sunt.

— Poate nu știi că a sosit o scrisoare care ar trebui să mulțumească pe oricine te cunoaște, spuse doctorul Kenn, exteriorizându-și puțin mila. Scrisoarea asta spune că ai ales calea grea și spinoasă a întoarcerii pe drumul cel bun, în clipa când această întoarcere era mai anevoioasă decât oricând.

— Ah... dar el unde e? întrebă biata Maggie, pe care în clipa aceea nicio prezență pe lume n-ar fi putut-o împiedica să roșească și să se emoționeze.

— A plecat în străinătate, dar i-a scris tatălui său despre ce s-a întâmplat. A făcut totul să-ți reabiliteze onoarea; și nădăjduiesc că veștile în legătură cu această scrisoare vor avea un efect binefăcător asupra verișoarei dumitale.

Doctorul Kenn se opri, așteptând până ce Maggie se liniști din nou:

— După cum am spus, scrisoarea asta ar trebui să fie de ajuns ca să împiedice oamenii să-și formeze păreri greșite despre dumneata. Dar trebuie să-ți spun că nu numai experiența de o viață, ci și ceea ce-am văzut în ultimele trei zile, mă face să mă îndoiesc c-ar putea exista vreo dovadă în stare să te ferească de urmările dureroase ale unor învinuiri nedrepte, și cel mai tare te vor acuza aceia care nu sunt capabili de o luptă cinstită, cum este lupta dusă de dumneata, și te vor învinui tocmai pentru că nu sunt în stare

să creadă că ai luptat. Mă tem că rămânând aici vei avea parte de suferință și te vei lovi de o mulțime de piedici; pentru asta – și numai pentru asta – te rog să te gândești dacă n-ar fi mai bine să-ți cauți o slujbă undeva departe, așa cum voiai mai demult. O să încerc să-ți găsesc eu ceva.

— Da, dar mult aș vrea să rămân aici! pledă Maggie. N-am curaj să încep o viață nouă printre străini. N-aș putea să trăiesc departe. M-aș simți singură, pribeagă... ruptă de trecut. I-am scris doamnei care-mi oferea o slujbă și m-am scuzat. Dac-aș rămâne aici, poate că aș reuși să-mi răscumpăr vina față de Lucy... față de ceilalți: poate i-aș convinge că mă căiesc de ceea ce-am făcut. Și, pe urmă, adăugă ea cu un rest din mândria și înflăcărarea de altă dată, n-am de gând să plec numai pentru că oamenii spun lucruri neadevărate despre mine. Am să-i fac să-și retragă cuvintele. Și chiar dacă va trebui să plec, fiindcă... fiindcă așa vor alții, n-am să plec acum.

— Bine, răspunse doctorul Kenn, după ce stătu puțin pe gânduri. Dacă ai hotărât să alegi calea asta să știi că te poți bizui pe întreaga influență pe care mi-o dă situația mea. Însăși datoria mea de preot al acestei parohii mă face să te ajut și să te sprijin. Dar vreau să-ți spun că liniștea și mulțumirea dumitale sufletească mă preocupă și personal.

— Singurul lucru pe care-l doresc e să-mi găsesc de lucru, să câștig o pâine și să fiu independentă, declară Maggie. Nu cer cine știe ce. Pot locui acolo unde locuiesc și acum!

— Trebuie să chibzuiesc serios la toate astea și peste câteva zile o să-mi dau mai ușor seama ce gândește lumea. Voi veni pe la dumneata. N-am să te uit.

După plecarea lui Maggie, doctorul Kenn rămase pe gânduri, cu mâinile la spate și cu ochii în pământ, frământat de îndoială și de sentimentul că toată povestea asta dăduse naștere la mari complicații. Tonul scrisorii lui Stephen, pe care pastorul o citise, precum și relațiile actuale dintre toți cei care aveau legătură cu această poveste îl convinseră pe doctorul Kenn că o căsătorie între Stephen și Maggie ar fi fost soluția cea mai bună; iar prezența amândurora în St. Ogg’s, dacă nu

s-ar fi căsătorit sau n-ar fi trecut mulți ani înainte de a se revedea, ar fi făcut ca viața lui Maggie în acel oraș să devină un lucru imposibil. Pe de altă parte, fiind un om care știa ce-nseamnă zbuciumul sufletesc și care petrecuse ani întregi slujindu-și semenii cu credință, doctorul Kenn își dădea perfect seama ce simțea și gândea Maggie atunci când considera această căsătorie ca o profanare: nimeni nu trebuia să încerce să se amestece în conștiința ei; principiul pe baza căruia acționase era o călăuză mai sigură decât cântărirea consecințelor. Experiența îl învățase pe doctorul Kenn că e o mare răspundere să te amesteci în viața omului fără să cumpănești bine ce faci; ceea ce se putea întâmpla dacă ar fi încercat să restabilească vechile relații dintre Maggie și Lucy, sau dintre Maggie și Philip, sau dacă ar fi sfătuit-o să se supună sentimentului care o copleșea, era cu atât mai obscur cu cât orice măsură imediată putea eșua în păcat.

Marea problemă a raportului atât de labil dintre pasiune și datorie nu e niciodată limpede; nu știi niciodată dacă un om a ajuns la momentul când nu mai are puterea de a renunța, cu folos, și este deci nevoit să se supună unei pasiuni împotriva căreia luptase, considerând-o ca pe o încălcare a dreptului altcuiva, deoarece nu există soluții-cheie, valabile pentru toate cazurile. Cazuiștii[1] au devenit un subiect de defăimare; dar spiritul lor pervertit de necesitatea unei disecări minuțioase reprezintă sâmburele unui adevăr față de care ochii și inimile noastre sunt, din nenorocire, adesea zăvorâte: adevărul că judecățile morale sunt sortite să rămână false și găunoase, dacă nu sunt verificate și lămurite printr-o continuă referire la împrejurările speciale care definesc soarta unui om.

Toți oamenii înțelepți, cu vederi largi, sunt din instinct împotriva amatorilor de maxime, dându-și seama că misterioasa complexitate a vieții nu poate fi cuprinsă într-o maximă și a ne încorseta în formule înseamnă a reprima orice impuls sau inspirație divină izvorâtă dintr-o pătrundere și o

[1] Cazuistică – parte a teologiei scolastice medievale care încerca să rezolve cazurile de conştiinţă prin subtile dispute filozofice, menite să ascundă situaţii false.

înțelegere mai adâncă. Omul maximelor este reprezentantul apreciat al minților care, în judecățile lor morale, se călăuzesc numai după dogme crezând că acestea îi vor duce spre dreptate, printr-o metodă confecționată dinainte și brevetată de alții fără ca ei să-și mai bată capul să judece cu discernământ și fără părtinire, fără să-și mai bată capul să se încredințeze dacă posedă într-adevăr acea înțelegere pe care ți-o dă capacitatea, greu dobândită, de a judeca ispita sau o viață destul de plină și intensă, pentru a-ți fi creat un sentiment adânc de înfrățire cu tot ceea ce e omenesc.

Capitolul III
În care se vede că vechile cunoștințe sunt uneori în stare să ne uimească

Întorcându-se acasă, doamna Tulliver îi povesti lui Maggie cât de neașteptat se purtase mătușa Glegg. Atâta timp cât nu avusese nicio veste despre Maggie, doamna Glegg închisese obloanele pe jumătate și trăsese jaluzelele: era convinsă că Maggie se înecase; era mult mai probabil ca nepoata și moștenitoarea ei să se fi înecat decât să fi putut face un lucru care să păteze onoarea familiei, la care țineau cu toții atât de mult. Când, în cele din urmă, află de la Tom că Maggie se întorsese acasă și auzi explicația dată de ea în legătură cu absența, doamna Glegg îi făcu reproșuri aspre nepotului care fusese gata să creadă lucrurile cele mai îngrozitoare despre soră-sa, înainte să fi avut vreo dovaăa că lucrurile se petrecuseră astfel. Daca nu ții cu „neamurile“, atâta timp cât mai păstrează o fărâmă de simț al onoarei, atunci cu cine mă rog să mai ții? Familia Dodson nu se pripise niciodată să admită că vreun membru al familiei ar fi avut o purtare care să te silească să-ți schimbi testamentul; și cu toate că doamna Glegg prevăzuse, încă de pe vremea când alții erau, poate, mai puțin clarvăzători, că viitorul lui Maggie nu va fi deloc ceea ce trebuia, totuși judecata dreaptă e ca un giuvaer și nu se cădea ca tocmai rudele fetei să se alăture celor care încercau să-i strice reputația înainte de a se convinge dacă e

vinovată sau nu și s-o alunge de sub acoperișul părintesc ca s-ajungă de râsul lumii. Doamna Glegg nu pomenise niciodată să se întâmple cuiva din familia Dodson ceva asemănător cu ceea ce i se întâmplase lui Maggie; dar în cazul de față, cinstea moștenită din bătrâni și tăria ei de caracter mergeau mână-n mână cu ideile fundamentale despre solidaritatea de clan, așa cum toată viața avusese considerație pentru spiritul de echitate în chestiunile bănești. Se certase cu domnul Glegg, a cărui bunătate manifestându-se exclusiv prin milă față de Lucy îl făcea s-o judece pe Maggie cu aceeași asprime cu care o judeca și domnul Deane; și, tunând și fulgerând împotriva lui Bessy că nu venise îndată să-i ceară sfaturi și ajutor, doamna Glegg se închise în camera ei cu *Odihna Sfinților* de Baxter și rămase acolo de dimineață până seara, refuzând să primească vreun musafir, până când domnul Glegg se întoarse de la domnul Deane cu vestea scrisorii lui Stephen. În clipa aceea, doamna Glegg își dădu seama că dispune de mijloacele de luptă necesare și, punându-l pe Baxter deoparte, se pregăti să primească pe oricine ar fi vrut s-o vadă. Între timp, doamna Pullet nu se simțea în stare să facă altceva decât să dea din cap și să plângă și să declare că mai bine-ar fi murit vărul Abbott, sau ar fi fost o mie de înmormântări, decât să se întâmple un lucru ca ăsta, care nu se mai întâmplase niciodată până atunci, de nici nu mai știai cum să te porți, și ea nu mai putea pune piciorul în St. Ogg's, că toate cunoștințele ei aflaseră de întâmplare. În schimb, doamna Glegg abia aștepta ca doamna Woll, sau oricare alta, să vină la ea cu toate născocirile lor despre Maggie, că știa ea ce să spună acestor cucoane prost informate.

Avusese o discuție cu Tom, cu atât mai serioasă cu cât între timp poziția ei se întărise. Dar Tom, ca orice om neînduplecat, părea și mai hotârât să nu cedeze în fața încercării ei de a-l emoționa. Bietul Tom judecă după ceea ce avusese prilejul să vadă în jurul lui, și această judecată era destul de dureroasă pentru el. Socotea că ceea ce se întâmplase acum era ilustrarea unor fapte observate ani de-a rândul cu ochii lui care nu-l înșelaseră niciodată și anume că

nu putea să aibă nicio încredere în Maggie, aceasta având prea multe apucături rele ca să poată fi tratată cu indulgență, fără niciun risc. Și Tom era hotărât să se poarte în consecință; dar această hotărâre îi otrăvea zilele. Tom, ca oricare dintre noi, era încătușat în limitele propriei lui firi, iar educația primită nu făcuse decât să treacă peste el lăsând în urmă o vagă spoială; și dacă sunteți cumva înclinați să vă arătați severi față de severitatea lui, amintiți-vă că toleranța e apanajul oamenilor cu idei largi. Tom căpătase față de Maggie o repulsie a cărei intensitate deriva din dragostea pe care o simțeau în copilărie, când își împreunau mânuțele și, mai târziu, din sentimentul că erau uniți printr-o datorie și durere comună: și, așa cum îi spusese și ei, îi era silă s-o mai vadă. În această ramură a familiei Dodson, mătușa Glegg găsise o fire mai neînduplecată decât a ei – o fire în care sentimentul de familie își pierduse caracterul solidarității de clan, acoperindu-se cu un strat gros de mândrie personală. Doamna Glegg era de acord că Maggie trebuie pedepsită – nu era ea femeia să nege asta, că doar cunoștea ce înseamnă să știi să te porți; dar socotea că trebuia pedepsită în raport cu greșelile de care se dovedise vinovată și nu în raport cu acelea de care o învinuiau niște străini dornici să arate că neamul lor era mai bun decât al altora.

— Vai, Maggie, mătușa Glegg m-a făcut cu ou și cu oțet că nu m-am dus la ea pân-acum, povesti biata doamnă Tulliver când se întoarse acasă, zicea că nu se cade să vină ea întâi la mine. Dar mi-a vorbit ca o soră; cu toate că de când o știu a fost întotdeauna autoritară și tare greu de mulțumit!... Ah, Doamne!... da' să știi că a vorbit de tine mai frumos ca alții. Că zicea că, dacă te duci la ea ca o nepoată supusă, cu toate că nu-i place să mai aibă încă un om în casă, să mai pună un tacâm la masă și să-și strice rostu', e gata să te adăpostească sub acoperișul ei și să te apere de lumea care vorbește urât de tine fără niciun drept. I-am spus că ești atât de necăjită, încât nu vrei să mă vezi decât pe mine, da' ea a spus: „N-am s-o ocărăsc... au ei, străinii, grijă de asta. Am să-i dau sfaturi, sfaturi bune... numa' să fie supusă." Nu mă așteptam de la

Jane să se poarte așa frumos, că doar de când o știu mi-a scos ochii pentru orice greșeală – pentru vinul de stafide care nu ieșea bine, sau pentru plăcintele prea calde, sau, mă rog, pentru orice.

— Ah, mamă, protestă biata Maggie gândindu-se cu groază că va trebui să-și dezvăluie sufletul rănit față de atâția oameni, spune-i că-i sunt foarte recunoscătoare... c-o să mă duc pe la ea cât de repede oi putea; dar deocamdată nu pot să văd pe nimeni decât pe doctorul Kenn. Am fost pe la el... a spus că vrea să m-ajute să-mi găsesc o slujbă și să mă sfătuiască. Spune-i mătușii Glegg că vreau să locuiesc singură și să nu depind de alții: trebuie să muncesc să-mi câștig o pâine. Dar n-ai aflat nimic de Philip... Philip Wakem? Nu te-ai întâlnit cu nimeni care să-ți pomenească de el?

— Nu, draga mamei. Dar am fost pe la Lucy și am vorbit cu unchiu-tău care mi-a spus că i-au citit scrisoarea și Lucy a ascultat și a recunoscut-o pe domnișoara Guest și a pus o grămadă de întrebări, și doctorul zice că merge spre bine. Ah, Doamne, câtă nenorocire e pe lumea asta, draga mamei! Întâi a fost povestea cu procesu' și pe urmă, când să ne meargă și nouă mai bine, a început să ne meargă din ce în ce mai rău.

Era prima dată când doamna Tulliver îndrăznea să se vaite față de Maggie; dar, după întâlnirea cu doamna Glegg, își reluase vechile obiceiuri.

— Vai, ce rău îmi pare, mamă! Sărmana, sărmana mea mamă! Izbucni Maggie, aruncându-se de gâtul maică-sii cu inima sfâșiată de milă și remușcare. Întotdeauna am fost rea și te-am necăjit! Și când te gândești că acum, dacă nu eram eu, puteai să fii fericită.

— Ei, draga mamei, o potoli doamna Tulliver, aplecându-se spre obrazul fraged și îmbujorat al lui Maggie, trebuie să mă mulțumesc cu copiii pe care-i am... că alții n-o să mai fac. Și dacă am necazuri de pe urma lor, trebuie să mă mulțumesc și cu ele, doar n-am altceva ce să mă mulțumească, că mobila am pierdut-o de mult. Într-o vreme erai un copil bun; nu înțeleg cum de a ieșit totul așa de rău!

Mai trecură câteva zile și Maggie tot nu află nimic despre

Philip; grija față de soarta lui o chinuia îngrozitor și, în cele din urmă, își luă inima în dinți și la prima vizită pe care i-o făcu doctorului Kenn, îl întrebă de el. Doctorul Kenn nu știa nimic – nici măcar dacă Philip se afla în oraș. Bătrânul Wakem se acrise de tot din pricina necazurilor abătute asupra lui: dezamăgirea avută cu tânărul Jetsome, la care se pare că ținuse foarte mult, apoi spulberarea speranțelor în legătură cu fii-său, după ce el însuși își călcase principii foarte puternice, cedând în fața acestor speranțe și făcând imprudența să vorbească despre acest lucru în St. Ogg's... așa că aproape își ieșea din sărite când îl întreba cineva despre fii-său. Bolnav nu era, căci ar fi chemat doctorul și s-ar fi aflat, dar probabil plecase pentru un timp din oraș. Această stare de nesiguranță o înnebunea pe Maggie; începu să se gândească din ce în ce mai mult la suferințele prin care își închipuia că trebuie să treacă Philip. Oare ce credea despre ea?

În cele din urmă, Bob îi aduse o scrisoare netimbrată, cu adresa scrisă de o mână cunoscută – o mână care-i scrisese numele, cu ani în urmă, pe un Shakespeare de buzunar pe care-l mai avea și acum. Doamna Tulliver era și ea de față când sosi scrisoarea și Maggie, tulburată, fugi sus ca s-o citească în liniște. O citi cu sufletul la gură:

Maggie,

Cred în tine – știu că n-ai avut niciodată intenția să mă înșeli... știu c-ai încercat să-mi rămâi credincioasă și mie și celorlalți. Am fost convins de asta înainte de a avea altă dovadă decât firea ta. În noaptea aceea, când ne-am văzut pentru ultima oară, am suferit ca un nebun. Am văzut ceva care m-a convins că nu ești liberă, că există un altul a cărui prezență avea asupra ta o putere pe care eu n-am avut-o niciodată; dar învingând toate pornirile – porniri aproape ucigașe, porniri de furie și de gelozie – am rămas la convingerea că ești demnă de toată încrederea. Eram convins că de fapt doreai să rămâi cu mine, așa cum îmi spuseseși; eram convins că-l respinseseși; că te luptai să renunți la el, de

dragul lui Lucy și de dragul meu. Dar nu vedeam nicio ieșire, fără urmări nenorocite; și teama asta alunga până și gândul resemnării. Presimțeam că nu va renunța la tine și îmi închipuiam, așa cum îmi închipui și acum, că atracția puternică dintre voi era produsul unei anumite laturi a naturii voastre, aparținând acelei tendințe de dualitate și de divizare a firii noastre, care determină jumătate din tragediile omenirii. În ființa ta am simțit o vibrație pe care n-am observat-o la el. Dar poate că greșesc; poate că simt pentru tine ceea ce simte un artist pentru modelul asupra căruia a meditat cu sufletul plin de dragoste și ar fi îngrozit să-l vadă încredințat altor mâini, neputând să-și închipuie vreodată că și pentru un altul ar putea avea înțelesul și frumusețea pe care le prezintă pentru el.

N-am îndrăznit să te văd atunci, în dimineața aceea: n-aveam încredere în mine, sufletul mi-era plin de patimi egoiste: era zbuciumat după o noapte de delir conștient. Ți-am mărturisit cândva, demult, că nu m-am putut împăca niciodată cu mediocritatea forțelor mele; atunci, cum puteam să mă împac cu gândul de a pierde singurul bun ce mi-a fost hărăzit pe pământ, o dată cu făgăduiala unei bucurii adânci care ar fi dat un înțeles nou și binecuvântat durerii trecute... făgăduiala unui alt eu, care ar preface dragostea mea îndurerată în încântarea dumnezeiască a unei dorințe veșnic noi și veșnic împlinite.

Dar chinurile nopții m-au călit pentru ceea ce avea să urmeze: când am auzit ce s-a întâmplat nu m-am mirat. Eram sigur că te convinsese să sacrifici totul pentru el și așteptam tot atât de sigur să aud că v-ați căsătorit. Am măsurat dragostea ta și a lui după dragostea mea. Dar m-am înșelat. În tine există ceva mai puternic decât dragostea pentru el.

N-am să-ți povestesc prin ce am trecut în ultima vreme. Dar chiar și în clipele cele mai cumplite – chiar și în clipele de agonie pe care trebuie să le îndure dragostea pentru a se elibera de dorințe egoiste – dragostea mea pentru tine m-a oprit de la sinucidere, fără să mai fie nevoie de alte piedici. Cu tot egoismul meu, nu puteam să îndur gândul că o să apar

ca o umbră a morții la ospățul fericirii tale. Nu puteam să îndur gândul de a părăsi această lume în care tu mai trăiai și, poate, mai aveai nevoie de mine; jurământul de credință pe care ți-l făcusem îmi cerea să aștept și să îndur. Maggie, nu vreau prin scrisoarea asta decât să te asigur că niciuna dintre suferințele prin care am fost nevoit să trec din pricina ta n-a fost un preț prea mare pentru viața pe care am cunoscut-o de când m-am îndrăgostit de tine. Nu fi amărâtă că m-ai făcut să sufăr. Am crescut de mic cu sentimentul renunțării; nu m-am așteptat niciodată să fiu fericit; și faptul că te-am cunoscut și te-am iubit m-a împăcat cu viața. Ai fost pentru inima mea ceea ce e lumina și culoarea pentru ochii mei, ceea ce e muzica pentru sufletul meu; ai trezit o senzație nelămurită de neliniște într-o conștiință arzătoare. Viața pe care am descoperit-o de când bucuriile și nevoile tale au început să însemne pentru mine mai mult decât bucuriile și nevoile mele a schimbat murmurul de revoltă în supunerea aceea voită care dă naștere unui sentiment adânc. Cred că iubirea intensă și nemărginită m-a făcut să capăt o pătrundere mai largă a vieții, care a crescut pe măsură ce înțelegeam viața altora, căci, până atunci, conștiința dureroasă a înfățișării mele mă ținuse departe de ceilalți. Și uneori mă gândesc chiar că dragostea mea pentru tine, această nouă viață pe care mi-ai dăruit-o, îmi va da, poate, puteri noi.

Draga mea Maggie, tu ai fost totuși binecuvântarea vieții mele. Nu te lăsa copleșită de remușcări din pricina mea. Eu cred că ar trebui totuși mai degrabă să am eu remușcări că ți-am impus sentimentele mele și te-am silit să faci făgăduieli care te-au încătușat. Și tu ai vrut să fii credincioasă acestor făgăduieli și ai reușit. Dar îmi dau seama de întinderea sacrificiului tău numai dacă ar fi să-mi amintesc ce am simțit eu o dată, într-o jumătate de oră petrecută alături de tine, când am visat că mă poți iubi cu adevărat. Dar nu am dreptul să-ți cer altceva decât să-ți amintești de mine cu afecțiune.

Un timp mi-a venit greu să-ți scriu, fiindcă n-am vrut să crezi că încerc să mă vâr în sufletul tău, repetând, astfel, greșeala pe care am făcut-o altădată. Dar nu mă înțelege

greșit. Știu că trebuie să rămânem mult timp departe unul de altul. Gurile rele ne vor sili să o facem, chiar dacă nu va interveni altcineva. Dar nu voi pleca și, chiar dacă aș călători, gândurile mele vor fi mereu acolo unde te afli tu. Și nu uita că voi fi întotdeauna al tău – nu cu dorințe egoiste, ci cu un devotament care exclude asemenea dorințe.

Dumnezeu să te ajute să-ți găsești alinare, draga mea Maggie bună și generoasă. Și dacă ceilalți te-au înțeles greșit, te rog să nu uiți că acela care acum zece ani te-a recunoscut drept aleasa inimii lui nu s-a îndoit de tine nicio clipă.

Dacă îți spune cineva că sunt bolnav pentru că nu mă vede prin oraș, să nu-l crezi. Am avut doar o stare nervoasă și niște dureri de cap, care însă nu au fost mai grele decât cele obișnuite. Dar căldura înăbușitoare din timpul zilei mă moleșește cu totul. Să știi însă că mă simt destul de bine ca să-ți pot fi de folos prin vorbă sau prin faptă, oricând ai avea nevoie de mine.

Al tău până la moarte,

Philip Wakem.

Maggie îngenunche lângă pat suspinând și strângând scrisoarea la piept; sentimentele ei izbucneau în repetate șoapte de jale, exprimate mereu prin aceleași cuvinte:

— Ah, Doamne, mi-ar putea da oare dragostea vreo fericire care să mă facă să uit durerea ce le-am pricinuit-o lor?

Capitolul IV
Maggie și Lucy

Către sfârșitul săptămânii, doctorul Kenn hotărî că nu era decât o singură cale prin care putea să-i asigure lui Maggie o viață onorabilă la St. Ogg’s. Cu toate că avea în urma lui douăzeci de ani ca preot de parohie, era îngrozit de încăpățânarea oamenilor, care, în ciuda dovezilor, continuau s-o învinovățească. Până atunci, toți îl divinizau și toți îi cereau ajutorul chiar mai mult decât ar fi dorit, dar acum, ori de câte ori venea vorba de Maggie și încerca să deschidă

mintea femeilor din St. Ogg's la raţiune şi conştiinţa lor la dreptate, doctorul Kenn se simţea atât de neputincios, de parcă ar fi încercat să influenţeze modelele bonetelor. E adevărat că nu puteau să-l contrazică; îl ascultau în tăcere; dar de îndată ce părăseau încăperea, femeile care îl ascultaseră începeau să-şi confrunte părerile ajungând în cele din urmă cam la aceeaşi concluzie de la început. Nu exista nicio îndoială că domnişoara Tulliver avusese o comportare condamnabilă; asta n-o putea nega nici chiar doctorul Kenn; atunci cum de putea să o judece aşa de superficial, încât să găsească justificări tuturor faptelor ei? Chiar dacă s-ar presupune – şi asta ar fi o dovadă de mare încredere – că nimic din ceea ce se spusese despre domnişoara Tulliver nu era adevărat, totuşi, numai faptul că se vorbise despre ea aşa cum se vorbise aruncase asupra ei o lumină ce făcea ca orice femeie care ţinea la reputaţia ei... şi la reputaţia societăţii, s-o ocolească. Puteai oare s-o iei pe Maggie de mână şi să-i spui: „Eu nu cred nimic rău despre tine până n-am dovezi: buzele mele nu te vor batjocori; urechile mele nu vor asculta vorbele rele, căci şi eu sunt un muritor păcătos, supus greşelii, şi chiar şi eforturile mele cele mai mari pot da greş; soarta ta a fost mai crudă decât a mea, ispita ta a fost mai mare; hai să ne ajutăm una pe alta să păşim drept şi să nu mai cădem în păcat?“ Pentru asta era nevoie de curaj, de o milă adâncă, de cunoaştere de sine, de încredere şi generozitate – pentru asta era nevoie de o minte care să nu găsească nicio plăcere în bârfeală, care să nu creadă că se pune într-o lumină mai bună dacă îi condamnă pe alţii, care să nu se înşele cu vorbe mari încercând să se convingă că viaţa poate avea un scop moral sau religios înalt care să excludă adevărul desăvârşit, dreptatea şi dragostea pentru oamenii întâlniţi în calea ta. Doamnele din St. Ogg's nu se lăsau înşelate de niciun fel de concepţii largi şi speculative; dar mintea lor era totuşi receptivă la o abstracţie care se numea Societate şi care le servea să-şi împace conştiinţa, atunci când îşi satisfăceau propriul lor egoism gândind şi vorbind urât despre Maggie Tulliver şi întorcându-i spatele. Şi era firesc ca, după doi ani

de tămâieri exagerate din partea femeilor din parohie, doctorul Kenn să se simtă dezamăgit, văzând cum, dintr-o dată, încep să susțină păreri opuse părerilor lui; de fapt, ele se opuneau acum unei înalte Autorități, pe care de multă vreme o veneraseră. Această Autoritate dăduse un răspuns foarte explicit celor ce întrebaseră de unde încep îndatoririle lor sociale și care s-ar fi putut lăsa ispitite să adopte vederi mai largi în privința punctului de unde începeau aceste îndatoriri. Răspunsul nu se întorsese împotriva binelui societății, ci împotriva „unui individ izolat“ care fusese prins în drum cu niște nereguli.

Asta nu înseamnă că în St. Ogg’s nu existau și femei înțelegătoare, cu inima bună: proporția de oameni buni din acel oraș era probabil aceeași ca în orice alt târg comercial al vremii. Dar atâta timp cât există bărbați buni și lipsiți de curaj, e firesc să existe și femei bune lipsite de curaj; atât de lipsite de curaj, încât să nu poată nici măcar crede că imboldurile lor cele mai nobile sunt corecte, atunci când aceste imbolduri nu reprezintă părerea unei majorități. Și în St. Ogg’s bărbații erau departe de a fi curajoși: unii dintre ei erau chiar amatori de bârfeli și discuțiile lor ar fi avut un caracter strict feminin dacă n-ar fi fost condimentate de glume bărbătești și de faptul că ridicau din umeri ori de câte ori venea vorba de ura reciprocă dintre femei; căci părerea generală a bărbaților din St. Ogg’s era că nu trebuie să te amesteci în treburile femeilor și în relațiile dintre ele.

Și astfel, peste tot unde se adresase cu speranța de a obține puțină bunăvoință față de Maggie sau o slujbă pentru ea, doctorul Kenn fusese refuzat. Doamna James Torry nu vroia s-o ia pe Maggie ca guvernantă la copii nici măcar pentru un timp; cum era să ia o fată despre care, se spuseseră asemenea lucruri „și în legătură cu care domnii făceau asemenea glume!“ Domnișoara Kirke, care suferea de șira spinării și avea nevoie de cineva să stea cu ea să-i facă lectură, considera că felul de a gândi al lui Maggie era de o calitate pe care ea una nu vroia să riște să aibe vreo legătură. De ce nu accepta adăpostul oferit de către doamna Glegg? Nu

se cuvenea ca o fată în situația ei să refuze o asemenea propunere. Sau de ce nu pleca să-și caute o ocupație undeva unde era mai puțin cunoscută? (Căci se pare că nu avea prea mare importanță dacă Maggie, cu părerile ei primejdioase ar fi ajuns în mijlocul unei familii străine, necunoscute la St. Ogg's.) Tare obraznică și nesimțitoare trebuie să fie ca să dorească să rămână într-o parohie unde toată lumea era cu ochii pe ea și o vorbea de rău!

În fața acestei opoziții, doctorul Kenn care avea o mare forță de caracter deveni, ca orice om de caracter, și mai dârz în hotărârea lui, chiar mai dârz decât o cerea scopul urmărit. Doctorul Kenn avea și el nevoie de o guvernantă pentru copiii lui mai mici; și cu toate că la început șovăise să-i ofere lui Maggie această slujbă, hotărârea de a protesta energic, atât ca om cât și ca pastor, împotriva distrugerii și alungării lui Maggie prin calomnii, devenise acum decisivă. Maggie acceptă cu recunoștință acest serviciu care-i umplea timpul și-i oferea un mijloc de a-și câștiga pâinea: acum zilele îi vor fi pline, iar serile ei lipsite de tovărășie vor deveni o odihnă binevenită. Nu mai era nevoie ca doamna Tulliver să se sacrifice să stea cu ea, așa că o convinse să se întoarcă la moară.

Dar curând, lumea începu să descopere că doctorul Kenn, oricât de onorabil ar fi părut până atunci, avea și el capriciile lui... Poate chiar slăbiciunile lui. Bărbații din St. Ogg's zâmbeau binevoitori și nu păreau deloc uimiți că lui Kenn îi plăcea să vadă în fiecare zi doi ochi frumoși sau că era gata să privească trecutul cu atâta îngăduință; femeile, care în acea perioadă erau socotite că ar avea mai puține resurse mintale, priveau cazul cu pesimism. Dar dacă doctorul Kenn se va lăsa dus de nas și se va căsători cu această domnișoară Tulliver? Nu e bine să pui mâna în foc nici chiar pentru bărbații cei mai virtuoși: s-a întâmplat cândva să cadă chiar și un apostol, care a plâns apoi cu lacrimi amare, și cu toate că lepădarea lui Petru de Hristos nu era un exemplu prea apropiat, căința lui ar fi putut să fie.

Nu trecu mult de când Maggie începuse să vină zilnic la

casa parohială și posibilitatea îngrozitoare ca ea să devină, mai devreme sau mai târziu, nevasta rectorului deveni un subiect de discuție atât de frecvent încât doamnele din St. Ogg's începură chiar să se întrebe cum să se poarte cu ea în viitoarea ei situație. Căci, după cât se părea, doctorul Kenn stătuse într-o dimineață o jumătate de oră în clasă, în timp ce domnișoara Tulliver își preda lecțiile; nu, de fapt stătea în fiecare dimineață și o dată o însoțise până acasă... ba nu, o însoțea aproape în fiecare zi... și, când n-o însoțea, se ducea s-o vadă seara. Ce făptură vicleană! Ce mamă pentru bieții copii! Gândul că bieții copii ar putea ajunge pe mâna acestei fete, doar la câteva săptămâni după moartea doamnei Kenn, era de ajuns s-o facă pe biata răposată să se răsucească în mormânt. Să fi uitat el oare cu totul de buna cuviință și să vrea să se însoare cu ea înainte de a se împlini un an? Bărbații, mai sarcastici, erau de părere că nu!

Pentru domnișoarele Guest, durerea de a vedea că pastorul lor părea gata să facă o nebunie era atenuată de gândul că fratele lor va scăpa astfel de primejdie; știau că dacă Stephen ținea la un lucru, nu renunța ușor la el, fapt ce constituia pentru ele un motiv permanent de îngrijorare: se temeau ca nu cumva Stephen să se întoarcă și să se căsătorească cu Maggie. Spre deosebire de alții, ele credeau cele afirmate în scrisoarea fratelui lor, dar nu erau convinse că Maggie renunțase pentru totdeauna la el; bănuiau că se împotrivise mai degrabă să fugă cu el decât să-l ia de bărbat și că rămânea la St. Ogg's în speranța că Stephen se va întoarce la ea. Maggie le fusese întotdeauna antipatică. Acum o considerau în plus și vicleană și îngâmfată. Domnișoarele Guest aveau tot atâtea motive să judece astfel câte ați avea dumneavoastră sau eu pentru a susține asemenea păreri. Înainte nu fuseseră prea încântate de perspectiva căsătoriei lui Stephen cu Lucy, dar acum teama unei căsătorii cu Maggie dădea și mai mult avânt indignării lor sincere împotriva acesteia din urmă și milei față de biata Lucy, care era atât de blândă, făcându-le să dorească întoarcerea lui Stephen la ea. De îndată ce Lucy se va simți în stare să iasă din casă, va

trebui să plece cu domnișoarele Guest la mare ca să scape de zăpușeala de august și surorile plănuiseră să-l convingă pe Stephen să vină și el. Și, de îndată ce auzi prima aluzie în legătură cu relațiile dintre Maggie și doctorul Kenn, domnișoara Guest cea mare se grăbi să-i scrie lui Stephen.

Maggie primea mereu vești fie prin maică-sa, fie prin mătușa Glegg sau prin doctorul Kenn despre îmbunătățirea treptată a stării sănătății lui Lucy și gândurile ei se îndreptau necontenit spre casa unchiului Deane; dorea din tot sufletul s-o întâlnească pe Lucy, măcar pentru câteva clipe... să-i spună cât se căiește, să se încredințeze, din spusele și privirea ei, că nu crede cu adevărat că cei pe care îi iubise și în care avusese încredere o trădaseră de bună voie. Dar Maggie știa: chiar dacă unchiul Deane n-ar fi fost atât de furios încât să-i închidă ușa în nas, emoțiile unei asemenea întrevederi i-ar fi făcut rău lui Lucy. Chiar dacă ar fi văzut-o fără să-i vorbească, tot s-ar fi simțit mai ușurată; căci Maggie era urmărită de imaginea unui chip care o chinuia prin însăși blândețea lui. Un chip ce se detașa din amurgul amintirilor și care cândva se întorsese spre ea, plin de bucuria caldă a încrederii și a dragostei; dar pe care, acum prima durere îl prefăcuse într-un chip trist și vlăguit. Și cu cât treceau zilele, imaginea aceea palidă căpăta un contur din ce în ce mai clar; sub acțiunea răzbunătoare a remușcărilor, imaginea lui Lucy devenea din ce în ce mai vie: privirea îndurerată a ochilor ei căprui atât de blânzi, o urmărea necontenit pe Maggie și era cu atât mai chinuitoare, cu cât nu vădea nicio urmă de mânie. Dar Lucy nu era încă în stare să se ducă la biserică sau într-alt loc unde Maggie ar fi putut s-o întâlnească; chiar și speranța ca în cele din urmă ar fi putut totuși s-o vadă se spulberă când mătușa Glegg îi spuse lui Maggie că Lucy va pleca peste câteva zile la Scarborough cu domnișoarele Guest, care anunțaseră că urma să vină și fratele lor acolo.

Numai cei care știu ce-nseamnă zbuciumul sufletesc, ce înseamnă să te temi de propriile tale dorințe egoiste, așa cum mama care-și veghează copilul se teme de calmantul care i-ar potoli propria durere și ar face-o să adoarmă, pot înțelege ce

simțea Maggie, stând singură, în seara când aflase aceste știri de la doamna Glegg...

Maggie își dădea seama că afară se întunecă, dar nu se îndura să aprindă lumânarea; ferestrele erau larg deschise spre râu, și senzația de căldură înăbușitoare făcea ca soarta ei să i se pară și mai grea. Se așezase pe un scaun în fața ferestrei, cu brațul pe pervaz, și privea în gol, către râul care curgea repede, mânat de flux... chinuindu-se să distingă chipul blând pe care se zugrăvea o tristețe resemnată și care părea mereu că se destramă ascunzându-se îndărătul unei siluete ce se strecura între Maggie și imaginea lui Lucy, întunecând totul. Auzind că se deschide ușa, Maggie își spuse că trebuie să fie doamna Jakin care venise, ca de obicei, cu cina; și cu acea repulsie față de flecăreala pe care o are orice om când e obosit și nefericit, Maggie simți că nu avea puterea să se întoarcă și să-i spună că nu vrea nimic: desigur că tânăra doamna Jakin va face, cu cele mai bune intenții, o droaie de observații! Dar în clipa următoare, fără să fi auzit zgomot de pași, simți o mână ușoară pe umăr și auzi lângă ea o voce care șopti: „Maggie!“

Chipul era acolo... schimbat, dar cu atât mai dulce: ochii căprui erau aievea, în fața ei, cu privirea lor iubitoare, care-ți sfâșia inima.

— Maggie! murmură glasul blând.

— Lucy! răspunse o voce cu un ton de adâncă durere.

Lucy se aruncă de gâtul lui Maggie și își lipi obrazul palid de fruntea ei înfierbântată.

— Am fugit de-acasă când tata și ceilalți erau plecați, spuse Lucy, aproape în șoaptă, așezându-se lângă Maggie și luându-i mâna. Am luat-o pe Alice cu mine. Am rugat-o să m-ajute. Dar nu pot să stau mult, că-i târziu.

Îi venea mai ușor, la început, să spună asta decât altceva. Apoi rămaseră tăcute, uitându-se una la alta. Întâlnirea lor părea că se va sfârși fără ca niciuna să mai poată rosti vreun cuvânt, căci le venea greu să vorbească. Simțeau că vorbele lor ar avea efectul unui foc care pârjolește, căci le vor aminti de o suferința fără leac. Dar nu trecu mult și, pe măsură ce

Maggie o privea pe Lucy, fiecare gând distinct fu înceţoşat de un val de regrete pline de dragoste, şi cuvintele izbucniră ca un suspin:

— Dumnezeu să te binecuvânteze c-ai venit, Lucy!

Şi amândouă izbucniră în plâns.

— Maggie, dragă Maggie, linişteşte-te, o alină Lucy, lipindu-şi iar obrazul de obrazul ei. Nu te mai necăji!

Şi rămase tăcută, sperând s-o liniştească pe Maggie cu mângâierea ei blândă.

— N-am vrut să te înşel, Lucy, izbucni Maggie, de îndată ce reuşi să vorbească. Tare m-a chinuit faptul că nutream un sentiment despre care nu voiam să ştii tu... Am crezut c-am să fiu tare şi n-ai să observi niciodată nimic care să te facă să suferi.

— Ştiu... spuse Lucy. Ştiu că n-ai vrut să mă faci nefericită. E o nenorocire care s-a abătut asupra noastră... tu ai mai mult de îndurat decât mine... şi tu ai renunţat la el, când... când... ştiu că ai făcut un lucru pe care trebuie să-ţi fi venit tare greu să-l faci.

Mai rămaseră câtva timp tăcute, obraz lângă obraz şi ţinându-se de mână.

— Lucy, începu iar Maggie, să ştii că şi el s-a luptat. A vrut să-ţi rămână credincios. O să se întoarcă la tine. Iartă-l... o să fie fericit dacă-l ierţi...

Maggie îşi smulsese aceste cuvinte din suflet, cu un efort care semăna cu strânsoarea convulsivă a unui om care se îneacă.

Lucy nu răspunse nimic. Tremura. Tocmai atunci bătu cineva încet în uşă. Era Alice, camerista, care intră spunând:

— Domnişoară Deane, mi-e frică să mai stau. Or să descopere tot şi or să se facă foc când or vedea că aţi plecat aşa târziu de acasă!

Lucy se ridică spunând:

— Bine, Alice... vin într-o clipă! Trebuie să plec vineri, Maggie, adăugă ea, după ce Alice închise iar uşa. După ce mă întorc şi am să mă simt mai bine, o să mă lase să ies când vreau. Şi atunci o să vin toată ziua să te văd.

— Lucy, șopti Maggie, făcând din nou un mare efort. Mă rog mereu lui Dumnezeu să nu-ți mai pricinuiesc niciodată vreun necaz.

Strânse mâna mică a lui Lucy cu amândouă mâinile și privi chipul care se apleca deasupra ei. Lucy n-avea să mai uite privirea aceea niciodată.

— Maggie, murmură ea cu vocea joasă și gravă a mărturisirilor, tu ești mai bună decât mine. Eu nu pot...

Se întrerupse și nu mai spuse nimic, dar se cuprinseră iar, într-o ultimă îmbrățișare.

Capitolul V
Ultimul conflict

Era într-a doua săptămână a lunii septembrie; Maggie stătea din nou singură în cameră, luptându-se cu vechile fantome dușmănoase care, după ce cădeau răpuse, se ridicau din nou în fața ei. Era trecut de miezul nopții și ploaia bătea puternic în geam, smucită din când în când, cu furie, de vântul care șuiera să te asurzească. A doua zi după vizita lui Lucy, vremea se schimbase pe neașteptate; în locul căldurii și al secetei se stârnise un vânt rece și schimbător și, din când în când, cădeau ploi abundente, astfel încât Lucy fusese nevoită să amâne călătoria plănuită, până când vremea va deveni mai stabilă. În comitatele care se aflau în susul râului Floss plouase fără încetare și strângerea recoltei fusese întreruptă. De două zile, ploile nu mai conteniseră nici aici, nici în vale, și bătrânii dădeau din cap pomenind de ce se întâmplase cu șaizeci de ani în urmă, când aceleași ploi, ivite cam pe la echinocțiu, pricinuiseră mari revărsări de ape care luaseră podul cu totul și aduseseră mari neajunsuri celor din St. Ogg’s. Dar generația tânără, care fusese martora unor inundații mai mici, nu prea lua în seamă aceste amintiri și preziceri triste. Bob Jakin, întotdeauna gata să se încreadă în norocul lui, râse de maică-sa când o auzi spunând cât îi părea de rău că aleseseră o casă pe malul râului și-i aminti că, dacă n-ar fi ales-o, n-ar fi avut bărci, care erau bunul cel mai de

preț în cazul unei inundații, când ar fi fost siliți să-și caute hrana în altă parte.

Dar la această oră, atât cei nepăsători cât și cei cu sufletul plin de teamă, dormeau liniștiți în paturile lor. Se putea foarte bine ca ploaia să se potolească a doua zi; cei tineri auziseră adesea prevestiri rele în legătură cu dezghețuri bruște după ninsoare, dar toate trecuseră fără niciun fel de urmări; și, în cel mai rău caz, când va năvăli fluxul, malurile râului se vor nărui și apele vor fi mânate de curent, pricinuind doar câteva necazuri trecătoare și câteva pagube celor săraci, pe care însă îi va ajuta milostenia.

Toți dormeau acum, căci era trecut de miezul nopții – toți în afară de câteva suflete singuratice rămase de veghe, ca și Maggie. Era așezată în salonașul dinspre râu, lângă masa pe care ardea o lumânare, lăsând toată încăperea în întuneric, în afară de o scrisoare aflată pe masă, în fața ei. Scrisoarea, primită în ziua aceea, era una dintre cauzele pentru care rămăsese trează în miez de noapte – fără să-și dea seama de trecerea timpului, fără să caute odihnă, fără să se gândească la odihnă, în afară de aceea îndepărtată, din care nu se va mai trezi pe lumea asta atât de zbuciumată.

Cu două zile înainte de a primi această scrisoare, Maggie fusese pentru ultima oară la casa parohială. Ploaia ar fi împiedicat-o oricum să se mai ducă pe acolo în ultimele două zile; dar mai exista și un alt motiv. La început, doctorul Kenn aflase doar din câteva aluzii despre noua întorsătură luată de bârfelile și calomniile la adresa lui Maggie, dar se lămurise despre ce era vorba, auzind protestul vehement al unui enoriaș care îi arătase cât e de imprudent să se încăpățâneze în încercarea lui de a birui sentimentul ce predomina în parohie, opunându-i-se. Simțindu-se cu conștiința curată, doctorul Kenn n-ar fi vrut să renunțe – n-ar fi vrut să cedeze în fața unor sentimente publice demne de dispreț și indignare; dar, în cele din urmă, se lăsă convins de ideea că funcția lui implica o mare răspundere, și anume aceea de a evita până și „aparența“ păcatului, o „aparență“ care depinde întotdeauna de nivelul mediu al minților celor din jur. Acolo unde mințile

sunt înguste și vulgare, zona acelei „aparențe“ e, proporțional, mai întinsă. Doctorul Kenn își spunea că era poate în pericol de a acționa din încăpățânare; sau poate că era de datoria lui să se lase învins. Oamenii conștiincioși consideră de multe ori că datoria lor e să urmeze calea cea mai grea; și pentru doctorul Kenn retragerea era întotdeauna grea. Se hotărî s-o sfătuiască pe Maggie să părăsească pentru o vreme orașul; și îndeplini această sarcină grea cu toată delicatețea de care era în stare, mulțumindu-se să-i spună, în termeni vagi, că efortul lui de a o încuraja să rămână în oraș devenise un motiv de neînțelegere între el și enoriașii lui, ceea ce l-ar fi putut împiedica să-și îndeplinească datoria de pastor așa cum se cuvenea. O rugă să-i îngăduie să scrie unui prieten preot, care s-ar putea s-o primească în familia lui ca guvernantă sau care va ști, poate, un alt post liber pentru o fată pe care doctorul Kenn dorea din suflet s-o ajute.

Biata Maggie ascultă toate astea simțind cum îi tremură buzele. Reuși greu să îngaime cu o voce pierdută: „mulțumesc... v-aș fi recunoscătoare“ și ieși pornind-o prin ploaia torențială spre casă, mai nenorocită ca oricând. Era sortită să ajungă să rătăcească singură printre străini care o vor privi cu uimire, văzând-o atât de nefericită; trebuia să înceapă o viață nouă, să se deprindă cu impresii noi și se simțea obosită, îngrozitor de obosită. Pentru cei care greșesc nu există nici casă, nici ajutor: chiar și cei cărora le e milă de ei sunt siliți să fie aspri. Dar avea oare dreptul să se plângă? Avea oare dreptul să fugă de pocăința nesfârșită a vieții, singura posibilitate de a ușura povara altor nenorociți, transformând astfel greșeala dragostei într-o nouă forță – forța iubirii de aproape? A doua zi rămase de dimineață până seara singură, în camera ei cu fereastra întunecată de nori și de ploaia ce bătea pieziș în geam, gândindu-se la viitor și luptându-se să fie răbdătoare, căci putea oare Maggie să dobândească vreodată tihna fără să lupte?

A treia zi – ziua care tocmai se încheiase – sosise scrisoarea aflată acum în fața ei, pe masă.

Scrisoarea era de la Stephen. Se întorsese din Olanda; era

din nou la Mudport, dar niciuna dintre rudele lui nu știa unde se află. Îi scrisese lui Maggie, trimițând scrisoarea unei persoane de încredere din St. Ogg's. Scrisoarea era de la un capăt la celălalt un strigăt de revoltă: un apel împotriva faptului că Maggie îl sacrifica fără niciun rost... împotriva faptului că se sacrifica ea însăși... împotriva acelei noțiuni greșite despre dreptate care o făcea să-i distrugă toate speranțele nu de dragul binelui, ci de dragul unei simple idei – distrugea speranțele omului pe care-l iubea și care o iubea cu acea pasiune unică și atotputernică, cu acea adorație de care un bărbat nu e în stare decât o singura dată în viață.

„Mi-au scris că te căsătorești cu Kenn. Ca și cum aș fi putut să cred una ca asta! Poate că ți-au spus și ție niște povești din astea despre mine. Poate că ți-au spus că am «călătorit». Da, e adevărat, trupul meu a fost târât de colo-colo; dar nu m-am îndepărtat nicio clipă de locul groaznic unde m-ai părăsit – unde m-am trezit din starea aceea de încremenire în care mă împinsese furia deznădăjduită, ca să descopăr că ai plecat.

Maggie! Crezi că mai există cineva care să fi suferit cât am suferit eu? Care să fi fost nedreptățit ca mine? Cine, în afară de mine, a întâlnit privirea aceea arzătoare a dragostei care mi-a pârjolit sufletul, că nicio altă imagine nu mai poate încolți în el? Maggie, cheamă-mă înapoi la tine! – cheamă-mă înapoi la viață și la fericire! Acum n-am parte de niciuna. Nimic nu mă mai îndeamnă să trăiesc: nimic nu mă mai interesează. Cele două luni care s-au scurs n-au făcut decât să mă convingă că viața fară tine n-are nicio valoare. Scrie-mi doar o vorbă... spune-mi: «vino» și în două zile sunt lângă tine. Maggie... ai uitat ce simțeam când eram împreună?... când puteam să ne privim... să ne vorbim?“

Când Maggie citi scrisoarea prima oară, simți că abia acum începe adevărata ispită. Când intrăm într-o peșteră rece și întunecoasă, ne despărțim de lumina și căldura de afară plini de curaj – un curaj nou, neistovit; dar, după ce-am străbătut cale lungă prin întunericul umed și-am început să simțim că obosim și că ni se taie picioarele și, deodată, se ivește în fața

noastră o ieșire care ne duce din nou spre lumina dătătoare de viață, ce se întâmplă atunci? Dorința firească de a azvârli povara durerii e atât de puternică, încât, până ne lecuim de suferință, uităm de orice altceva.

Ceasuri întregi, Maggie simți că toată lupta ei fusese zadarnică, orice gând de care se chinuia să se agațe era alungat de imaginea lui Stephen – Stephen așteptând cuvântul care l-ar aduce lângă ea. Maggie nu „citise“ scrisoarea: îl auzise pe Stephen rostind-o, și vocea lui o mișcase cu forța ei stranie de altădată. Toată ziua din ajun fusese urmărită de imaginea unui viitor în care va trebui să-și ducă singură povara regretelor, neavând alt sprijin decât credința pe care se lupta să n-o piardă. Și aici – aproape de ea – impunându-se ca o necesitate, apărea un alt viitor, în care suferința și strădania aveau să fie înlocuite cu o viață ușoară, cu fericirea de a te sprijini de un om puternic, care te iubește! Și totuși, pentru Maggie, ceea ce făcea ispita și mai puternică nu era făgăduiala unor bucurii în locul tristeții, ci suferința lui Stephen, citită printre rânduri, îndoiala că hotărârea ei era într-adevăr dreaptă. Toate astea făcuseră balanța să șovăie, o făcuseră pe Maggie aproape să sară de pe scaun ca să ia tocul și hârtia și să scrie „Vino!“

Dar, tocmai când era cât pe-aci să săvârșească gestul hotărâtor, dădu înapoi: și sentimentul că neagă tot ce simțise și îndrăgise în trecut, încercat în clipele ei de tărie și puritate, puse din nou stăpânire pe ea, dându-i senzația dureroasă a unei alunecări de bunăvoie în prăpastie. Nu! Trebuia să aștepte; trebuia să se roage; lumina care o părăsise va apărea din nou și va simți ceea ce simțise atunci când Lucy era aproape, când scrisoarea lui Philip trezise în ea tot ceea ce o lega de un trecut mai senin.

Rămase așa, împietrită, până târziu, în noapte. Nu simțea nevoia să se miște, nu avea putere nici măcar să se roage; nu făcea decât să aștepte lumina ce trebuia să se ivească. Și lumina se ivi într-adevăr o dată cu amintirile pe care nicio pasiune nu le poate întuneca decât vremelnic. Trecutul îndepărtat îi apăru din nou în minte și, o dată cu el, tăria de a

se sacrifica, mila și iubirea de aproape și hotărârea de a rămâne credincioasă. Cuvintele subliniate de mâna necunoscută în cărticica veche pe care, odată, demult, le învățase pe dinafară, îi veniră în minte și se trezi rostindu-le într-un murmur stins, acoperit de ropotul ploii, de gemetele și de șuieratul sinistru al vântului! „Am primit crucea, am primit-o din mâna ta; o voi purta, o voi purta, așa cum mi-ai încredințat-o, până la moarte.“

Dar, curând după aceea, alte cuvinte îi încolțiră în minte, cuvinte care nu puteau fi rostite decât printr-un suspin: „Iartă-mă, Stephen! Ai să uiți. Ai să te întorci la ea“.

Luă scrisoarea, o întinse spre lumânare și o lăsă apoi să ardă încet în cămin. Mâine îi va scrie o ultimă scrisoare de despărțire.

„Am să port crucea, am s-o port până la moarte... dar ce mult mai e până atunci! Sunt atât de tânără, atât de sănătoasă! De unde să capăt atâta răbdare și putere? Oare va trebui să lupt fără încetare și să greșesc mereu și apoi sa mă căiesc?... oare mă mai așteaptă și alte încercări tot atât de grele?“

Cu acest strigăt de disperare, Maggie căzu în genunchi lângă masă și-și ascunse în mâini fața răvășită de durere. Sufletul ei se îndrepta către Mila Nevăzută, care avea s-o susțină până-n ultima clipă. Poate că avea ceva de învățat din această experiență nefericită; poate că va afla taina iubirii de aproape și a suferinței îndelungate, pe care cei ce n-au păcătuit n-o pot cunoaște:

„Ah, Doamne, dacă mi-e dat să trăiesc ani mulți, îngăduie-mi să trăiesc pentru binele și mângâierea altora...“

În clipa aceea, Maggie avu o senzație ciudată de răceală la genunchi și la picioare: era apă, apa care năpădise în cameră. Sări în picioare; apa pătrunsese pe sub ușa de la coridor. Maggie nu-și pierdu nicio clipă cumpătul – își dădu îndată seama că se revărsaseră apele râului.

Emoțiile puternice prin care trecuse în ultimele douăsprezece ore păreau să-i fi dat o mare stăpânire de sine; se sui fără să strige, cu lumânarea în mână, în camera unde

dormea Bob Jakin. Ușa era întredeschisă; Maggie intră, îl apucă de umăr și începu să-l scuture.

— Bob, s-a revărsat râul! A intrat apa-n casă. Hai să vedem ce facem cu bărcile.

Aprinse lumânarea lui Bob, în timp ce biata lui nevastă, luându-și copilașul în brațe, începu să plângă. Maggie alergă apoi din nou jos să vadă dacă apele creșteau cu repeziciune. La ușa care dădea de pe scară în cameră, exista o treaptă și Maggie văzu că apa ajunsese la nivelul acesteia. Apoi, văzu ceva izbindu-se de fereastră cu un zgomot asurzitor, spărgând canaturile de plumb ale ferestrei și lemnăria veche și într-o clipă, apa năvăli înăuntru inundând odaia.

— Asta a fost barca! strigă Maggie. Bob, vino jos să dezlegi bărcile.

Și, fără niciun pic de teamă, se vârî în apa care se ridica repede, ajungându-i până la genunchi; la lumina slabă a lumânării pe care o lăsase pe scară, se sui pe pervazul ferestrei și se târî în barca rămasă cu prora sprijinită de fereastră și puțin ieșită în afară. Bob veni repede după ea, alergând fără pantofi și fără ciorapi, dar cu felinarul în mână.

— Ia te uită, sunt amândouă aici... amândouă bărcile, spuse Bob, vârându-se în barca unde se afla Maggie. Mare minune că nu s-a rupt și frânghia asta, cum s-au rupt odgoanele.

Chinuindu-se să se urce în barcă, să dezlege frânghia și să găsească o vâslă, Bob nu-și dădu seama de pericolul la care se expunea Maggie. Nu ne îngrijorăm niciodată de soarta celor fără teamă când ne aflăm în fața aceleiași primejdii, iar Bob nu se mai gândea decât cum să facă să-i salveze pe cei neputincioși rămași în casă. Faptul că Maggie fusese trează, că-l deșteptase și pe el și că luase primele masuri, îi dădea lui Bob impresia nelămurită că fata putea da ajutor și altora, nu că ar fi avut nevoie de ajutor ea însăși. Găsise și ea o vâslă, și se servise de ea ca să împingă și să scoată barca din canatul ferestrei care atârna deasupra ei.

— Ia uitați-vă ce repede cresc apele! strigă Bob. Nu m-ar mira să umple într-o clipă toată casa... că tare-i joasă! Ar fi mai bine, dacă pot, s-o vâr pe Prissy, cu copilu’ și cu mama în

barcă, și pe urmă să mă las în voia apei... că-n casa asta veche nu prea mă simt în siguranță. Și dacă las barca să plutească... dar dumneavoastră, don'șoară, ce faceți? exclamă el, ridicând brusc felinarul ca s-o lumineze pe Maggie, care stătea în ploaie cu vâsla în mână, în timp ce apa șiroia din părul ei negru.

Maggie nu avu timp să răspundă, căci un nou val izbi zidurile casei, târând amândouă bărcile în larg, mânându-le cu o forță mai tare decât curentul care le venea în întâmpinare.

În prima clipă Maggie nu simți nimic, nu se gândi la nimic, decât că părăsise viața de care se temuse atât de mult: era tranziția morții, fără agonie... și era singură în întuneric – singură cu Dumnezeu.

Totul se întâmplase ca într-un vis – se întâmplase atât de repede, încât firele obișnuitelor asociații de idei se rupseseră; Maggie se lăsă să cadă în barcă, strângând vâsla cu un gest mecanic, și multă vreme rămase așa, fără să-și dea seama în ce situație se află. Primul lucru care o trezi fu încetarea ploii și senzația că bezna era întretăiată de o geană de lumină, care despărțea întunericul nesfârșit al apei de umbrele grele ce pluteau deasupra. Era dusă de potop – acea nenorocire îngrozitoare prin care Dumnezeu îi pedepsea pe oameni și despre care taică-său îi povestise de nenumărate ori – nenorocirea ce îi apăruse adesea în visele groaznice din copilărie. Și, o dată cu gândul ăsta, își aminti de casa lor veche... de Tom... de maică-sa... Cu toții împreună ascultaseră povestea.

— Ah, Doamne, unde or fi? Unde-o fi drumul spre casă? strigă ea, în mijlocul beznei și al singurătății.

„Ce se întâmplase oare cu cei de la moară? Cândva apele revărsate aproape că dărâmaseră moara. Poate că sunt în primejdie... poate că li s-a întâmplat o nenorocire; poate că maică-sa și Tom sunt singuri acolo, singuri și lipsiți de ajutor!“ Gândul ăsta o înnebuni: avu vedenia chipurilor mult iubite căutând ajutor, în întuneric, și neaflând nimic.

Acum plutea pe o suprafață liniștită – poate undeva, departe, pe câmpurile acoperite de apă. În clipa aceea nu era

niciun pericol iminent care s-o împiedice să se gândească la vechiul ei cămin; și Maggie se străduí să străpungă perdeaua de întuneric ca să-și poată în sfârșit da seama unde se află – ca să vadă, cât de cât, încotro să încerce a cârmi pentru a ajunge în locul către care se îndreptau toate temerile ei.

Cât de binevenită era lărgirea acelei suprafețe mohorâte acoperite cu apă... retragerea treptată a boltei înnorate... contururile negre ale obiectelor ce se defineau încetul cu încetul pe întunericul lucios! Da, se afla probabil pe câmp – uite și vârfurile copacilor care întretăiau gardurile vii! Oare în ce parte se afla râul? Privind în urma ei, văzu siluetele negre ale copacilor; dar înainte nu se zărea niciun pom: asta însemna că râul era în față. Apucă o vâslă și o porni înainte cu energia pe care ți-o dă speranța renăscută: acum, când avea o țintă precisă, zorile păreau că vin mai repede; și curând văzu bietele dobitoace fără grai înghesuindu-se neputincioase pe o movilă unde se refugiaseră. Vâslea înainte, în lumina din ce în ce mai clară a zorilor; hainele ude i se lipeau de trup, iar părul despletit îi flutura în vânt, dar nu simțea nimic în afară de senzația de forță pe care i-o dădea emoția puternică. O dată cu sentimentul primejdiei și cu speranța că ar putea să salveze ființele iubite aflate în casa veche, avea și sentimentul ciudat că se împăcase cu Tom – căci puteau oare neînțelegerea, supărarea și cruzimea să dăinuie în fața unei calamități în care viața își leapădă orice veșmânt artificial, și nevoile primitive, omenești, ne înfrățesc? Maggie simțea nelămurit acest lucru; dragostea puternică, renăscută, față de Tom alungă ultimele urme ale unor jigniri adânci și nemiloase și ale neînțelegerii, lăsând loc doar pentru amintirile vii, de nezdruncinat, ale legăturilor copilăriei.

Maggie zări în depărtare ceva masiv și întunecat și, undeva, pe aproape, curentul râului. Trebuia să fie... da, da, asta era... orașul St. Ogg’s. Acum știa încotro să privească pentru a putea zări vârfurile copacilor familiari – sălciile cenușii, castanii cu frunza îngălbenită și, deasupra lor, vechiul acoperiș! Dar nu izbutea să deslușească nicio culoare, niciun contur: totul era cenușiu și fără formă. Toată energia ei părea

să se trezească și s-o împingă înainte, de parcă întreaga viața din trup ar fi fost o forță neconsumată, care trebuia să se cheltuiască atunci, nemaiavând niciun rost în viitor.

Trebuia să vâslească astfel încât să ajungă în mijlocul râului Floss, căci în alt chip nu va reuși niciodată să întâlnească pârâul Ripple și să se apropie de casă. Gândul ăsta îi stăruia în minte, în timp ce încerca să-și închipuie ce se întâmplase acasă. Dar barca ei putea să ajungă departe, împinsă de râu la vale, și atunci n-ar mai fi putut să iasă din curent. Pentru prima dată începu să-și dea seama că viața îi era în pericol, și gândul ăsta o îngrozi: dar n-avea de ales, n-avea timp să șovăie, așa că își îndreptă barca spre mijlocul râului. Acum plutea repede, fără efort. Pe măsură ce se micșora distanța și lumina se întețea, începea să distingă, din ce în ce mai clar, contururi care știa că sunt ale unor copaci și acoperișuri binecunoscute; da, da, nu mai avea mult până la șuvoiul acela de apă mâloasă care nu putea fi decât pârâul Ripple, sub o înfățișare nouă și ciudată.

Doamne, Dumnezeule! Pe apă pluteau niște mase mari și informe care puteau să se izbească de barca ei și s-o facă țăndări, aducându-i prea devreme moartea. Oare ce erau grămezile astea?

Maggie simți pentru prima dată cât de tare îi bate inima în piept de spaimă. Rămase nemișcată, neputincioasă – aproape fără să-și dea seama că era dusă de apă – singurul lucru de care era conștientă fiind ciocnirea așteptată cu groază. Dar spaima se risipi repede; pe măsură ce se apropia de depozitele din St. Ogg’s, începu să-și revină. Își dădu seama că trecuse de gura pârâului Ripple: acum trebuia să-și folosească toată forța și dibăcia ca să-și mâne barca și să încerce să iasă din curent. Văzu că podul se năruise, văzu catargele unui vas azvârlit pe mal, departe, în mijlocul câmpiilor inundate. Dar pe râu nu zări nicio barcă – toate bărcile pe care oamenii reușiseră să le găsească erau folosite pe străzile inundate ale orașului.

Cu o voință din ce în ce mai tenace, Maggie apucă lopata și se ridică în picioare ca să poată vâsli mai ușor, dar fluxul în

retragere făcea ca șuvoiul apei să fie și mai năvalnic, iar barca ei fu târâtă de curent dincolo de pod. De la ferestrele caselor ce dădeau spre râu auzea strigăte care păreau că i se adresează. Dar trecu mai departe și nu reuși să scoată barca din curent decât după ce ajunse aproape de Tofton. Apoi, aruncând o privire plină de dragoste spre casa unchiului Deane care se zărea ceva mai jos pe malul râului, apucă amândouă lopețile și începu să vâslească din toate puterile, peste câmpiile inundate, înapoi spre moară. Culorile începeau să se trezească și, pe măsură ce se apropia de câmpiile din Dorlcote, Maggie începu să deslușească nuanțele pomilor – bătrânii pini scoțieni, departe, spre dreapta, și castanii de lângă casă. Vai cât de mult îi acoperise apa! Erau mai împotmoliți decât copacii din partea astălaltă a dealului. Dar unde era acoperișul morii? Ce erau bucățile acelea mari care coborau repede, duse de apele pârâului Ripple? Cu casa nu se întâmplase nimic – era în picioare. Inundată până la primul etaj, dar în picioare! Poate că se dărâmase totuși la capătul dinspre moară?

Aproape înnebunită de bucurie că ajunsese în sfârșit acolo – o bucurie care ștergea orice urmă de tristețe – Maggie se apropie de casă. La început nu auzi niciun zgomot și nu văzu nicio mișcare. Barca ei era la nivelul ferestrelor de la etaj. Strigă tare, cu o voce puternică:

— Tom, unde ești? Mamă, unde ești? Sunt eu, Maggie!

Nu trecu mult și de la fereastra mansardei frontonului central, auzi vocea lui Tom:

— Cine e? Ai adus o barcă?

— Eu sunt, Tom... eu sunt, Maggie. Unde-i mama?

— Nu-i aici. A plecat alaltăieri la Garum. Stai că vin mai jos. Ești singură, Maggie? O întrebă Tom, adânc uimit, în timp ce deschidea o fereastră aflată la același nivel cu apa.

— Da, Tom. Dumnezeu m-a ajutat s-ajung până la tine. Suie-te repede în barcă. Nu mai e nimeni aici?

— Nu, răspunse Tom, urcându-se în barcă. Mă tem că omul s-a înecat. Cred că l-au luat apele pârâului Ripple, când s-a năruit o parte din moară sub greutatea pomilor și a pietrelor

care au năboit peste ea. Am tot strigat, dar n-am primit niciun răspuns. Dă-mi vâslele, Maggie.

Abia după ce împinse barca și ajunseră în larg – unul în fața celuilalt – Tom înțelese toată semnificația celor întâmplate. Înțelese totul cu o forță atât de copleșitoare – era o revelație cu totul neașteptată a complexității vieții, care depășea cu totul concepțiile socotite de el atât de clare și de pătrunzătoare – încât nu se mai simți în stare să întrebe nimic. Rămaseră tăcuți, uitându-se unul la altul: Maggie cu fața istovită, dar cu ochii strălucitori și plini de viață, Tom, palid din pricina spaimei și a umilinței. Mintea le era plină de gânduri, deși nu rosteau niciun cuvânt; și cu toate că Tom nu se simțea în stare să pună nicio întrebare, își dădu seama că Maggie, în dorința de a ajunge la el, făcuse eforturi miraculoase, ocrotită de o putere divină.

În cele din urmă însă, ochii albaștri-cenușii i se încețoșară, și buzele găsiră un cuvânt pe care să-l poată rosti: vechiul „Maggie“ din copilărie.

Maggie nu era în stare să răspundă nimic; scoase doar un suspin adânc, suspinul fericirii minunate și tainice care e una cu durerea.

Dar de îndată ce se simți în stare să vorbească, spuse:

— Tom, hai să mergem la Lucy, să vedem dacă nu e în primejdie, și pe urmă mergem să-i ajutăm și pe ceilalți.

Tom vâslea cu o putere neobosită și cu o viteză mult mai mare decât vâslise biata Maggie. Curând, barca fu mânată din nou în mijlocul râului; încă puțin și aveau să ajungă la Tofton…

— Uite Park-House! Apele n-au ajuns până acolo! exclamă Maggie. Poate c-au luat-o și pe Lucy la ei.

Nu mai schimbară nicio vorbă. Îi amenința o nouă primejdie, apele râului goneau spre ei. O construcție de lemn se desprinsese de unul din debarcadere și bucăți uriașe pluteau acum pe valuri. Soarele se ridica pe cer și deșertul nemărginit de apă se întindea în jurul lor, cu o claritate îngrozitoare; și cu aceeași claritate îngrozitoare veneau către ei, în viteză, bucățile amenințătoare. Un grup de oameni într-o barcă,

croindu-și drum pe lângă casele din Tofton, văzură primejdia și strigară: „Ieșiți din curent!“

Dar asta nu era ușor și Tom, privind în fața lui, văzu moartea venind spre ei în goană. Bucăți uriașe, legate între ele într-o împreunare sinistră, formau o masă care plutea cu repeziciune de-a curmezișul râului.

— Vine, Maggie! strigă Tom, cu o voce joasă, răgușită, scăpând vâslele din mână și cuprinzând-o în brațe.

În clipa următoare barca dispăru de pe suprafața apei, și masa uriașă își urmă drumul la vale, triumfătoare și hidoasă.

Dar nu trecu mult și fundul bărcii apăru din nou, ca o pată neagră pe apa aurie.

Barca reapăruse... dar fratele și sora se scufundaseră înlănțuiți într-o îmbrățișare din care nimeni nu avea să-i mai despartă, retrăind, într-o singură clipă, zilele însorite în care își împreunau drăgăstoși mânuțele și hoinăreau împreună pe câmpul presărat cu margarete.

ÎNCHEIERE

Natura își lecuiește, cu timpul, rănile – le lecuiește cu lumina soarelui și cu truda oamenilor. Cinci ani mai târziu, nu se mai vedea aproape nicio urmă lăsată de revărsarea pustietoare a apelor. Anul acela toamna fusese bogată și căpițele de grâu auriu se înălțau dese pe câmpiile despărțite de gardurile vii; în danele și depozitele de pe malul râului Floss se muncea iar de zor – se auzea zvon de voci puternice, oamenii încărcau și descărcau plini de nădejde.

Și toți cei pomeniți în această povestire erau încă în viață – toți în afară de cei al căror sfârșit îl cunoaștem.

Natura își lecuiește, cu timpul, rănile – dar nu pe toate. Copacii dezrădăcinați nu mai prind rădăcină; dealurile care s-au rupt unul de altul rămân cu coastele năruite, iar dacă vegetația crește din nou, copacii nu mai sunt cum erau și, sub veșmântul lor verde, costișele poartă încă urmele surpării. Ochii, cărora le-au fost familiare toate aceste priveliști înainte, mai deslușesc ici-colo câte o cicatrice...

Moara Dorlcote fusese reclădită. Iar cimitirul din Dorlcote – unde mormântul de piatră, care adăpostea un tată cunoscut nouă, fusese găsit, după retragerea apelor, prăbușit – era din nou acoperit cu iarbă și își recăpătase liniștea plină de cuviințenie.

Alături de mormântul de piatră fusese înălțat, curând după inundație, un cavou pentru două trupuri care fuseseră găsite strâns îmbrățișate. Din când în când, dar nu în același timp, veneau pe acolo doi bărbați: cea mai mare fericire și durere a vieții lor stătea îngropată acolo, pentru totdeauna.

Mai târziu, unul dintre ei veni însoțit de o tânără cu chip blând – dar până atunci trecură mulți ani.

Celălalt era veșnic singur. Tovărășia cea mai bună o găsea sub copacii din Red Deeps, unde fericirea moartă părea că mai plutește încă – asemenea unei fantome ce se întoarce pe pământ.

Pe cavou se putea citi numele lui Tom și al lui Maggie Tuliver, iar dedesubt era scris:

„Moartea i-a unit“.

SFÂRȘIT